This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Catalogued [illegible]

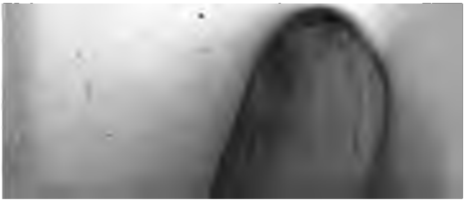

NAAUKEURIGE VERSAMELING

DER

GEDENK-WAARDIGSTE

REYSEN

Na

OOST EN WEST-INDIEN,

Mitsgaders andere Geweſten gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1524 TOT 1526.

De namen der Reyſigers ſtaan agter de volgende Tijtel uytgedrukt.

De VOYAGIEN in dit Deel begrepen, zijn de volgende.

Anno

1524 Twee onderscheydene Reys-Togten d'eene ter Zee en d'andere te Land, in de *West-Indiën*, beyde gedaan in het Jaar 1524. De eerste door *Gil Gonzales Davila*, van *St. Dominica* na de *Honduras* ondernoomen; behelsende de Volk-planting van *St. Gil de Buena Vista*, een ontdekking van verscheyde Landen en Volkeren, uyt-gestaane Stormen, Verlies van Scheepen, Moorderyen en andere Ongemakken. De tweede handeld van de gevaarlijke Land Togt, door *Ferdinand Cortes* na *las Ybueras* gedaan, den Oproer binnen *Mexico*, door des selfs afweesen aldaar veroorsaakt, de Straf-oeffening den Belhamels aangedaan enz.

1524 Aanzienlijke Scheeps-Togt door den Grave *Don Vasco da Gamma*, als *Ammiraal* ter Zee en *Onder-Konink* van *Indiën*, derwaarts gedaan in 't Jaar 1524. Behelzende niet alleen desselfs aankomst en verrigting omtrent den Oorlog en Koophandel op *Goa*, *Couchin*, en elders, tot aan zijn dood aldaar; maar ook de Scheeps-Togten en Krijgs-bedrijven onder zijn Staatvolger *Don Henrique de Menezes* uitgevoerd.

1525 Twee verscheyde Scheeps-Togten gedaan na de *Moluccos* en *St. Martha*, in 't Jaar 1525 en vervolgens. De eerste met 6 Scheepen uyt de *Corunna* door den Ridder *Garcia Jofre de Loyasa*, na de *Specery-Eylanden*; de tweede door den Land-voogd *Rodrigue de Bastidas* en *P. Alvares Palomino*, uyt de Haven van *St. Domingo* na *St. Martha*, &c.

1525 Twee Scheeps-Togten vrugteloos ondernoomen: de eerste door *Stephan Gomez*, uyt de *Corunna* ter ontdekking van een nieuwe *Straat*, ten Noorden na *Cataya* en de *Specery-Eylanden*. d'Andere door *Lucas Vasquez d'Ayllon*, van *St. Domingo* na *Chicora* en *Florida*, in 't jaar 1525. 77

1526 De trotsmoedige Scheeps-Togt van *Sebastiaan Gaboto*, met 3 Scheepen en veel Adelijke Manschap ondernoomen na de *Moluccos*, door veel tegenspoeden en onkunde aan *Rio de Plata* mislukt, in 't Jaar 1526.

Ferdinand Cortes glorieuse weder-komst in *Mexico*, en 't verward bestuur aldaar onder veelerley sporrelingen door hem gelukkig bemagtigd. Als mede sijn uytrustig van een Vloot na de *Moluccos*, en 't Gesantschap aan de Koningen van *Gilolo* en *Tidor*, door de *Portugeesen* al-om gesogt te dwars-boomen, &c. *Pag.* 22

1526 Scheeps-Togt door *Diego Garcia*, ter nieuwe ontdekking langs de *Americaanse* kusten gedaan, in 't Jaar 1526. 53

1526 Het bestuur van *Nieuw-Spanjen*, en andere gedeelten der veroverde *West-Indiën*, door den Koning van *Castilje* met nieuwe ordres voorsien; en gelast de Zee-kaarten tot die Vaar-waaters benoodigt, door ervaare *Stuur-luyden* te verbeeteren. 56

TWEE ONDERSCHEYDENE
REYS-TOGTEN
d'Eene ter Zee en d'andere te Land,
In de
WEST-INDIEN,
Beyde gedaan in het Jaar 1524.

De eerste door GIL GONZALES DAVILA, van *St. Dominica* na de *Honduras* ondernoomen; behelsende de Volk-planting van *St. Gil de Buena Vista*, een ontdekking van verscheyde Landen en Volkeren, uyt-gestaane Stormen, Verlies van Scheepen, Moorderyen en andere Ongemakken.

Als mede het Regts-geding, tussen de Afgesanten van de Koningen van Castilje *en* Portugal, *gehouden over het aandoen van de* Specery-Eylanden,

De tweede handeld van de gevaarlijke Land-Togt, door FERDINAND CORTES na *las Ybueras* gedaan, den Oproer binnen *Mexico*, door des selfs afweesen aldaar veroorsaakt, de Straf-oeffening den Belhamels aangedaan.

Beneffens de meenig-vuldige Elenden van Honger, en Lijfs-gevaaren op deesen Togt, een korte beschrijving van het Eyland Tabasco, *de Hoedanigheyd der Volkeren, hunne Ziektens, Taal, Godendienst, Krijgs-bedrijven, Rijkdom in Vee en* Cacao, *en de Belooning door den Koning van* Castilje *aan* Cortes *gedaan.*

Uyt de egte Hand-schriften der Reysigers, op Ordre des Konings, door den History-Schrijver ANTONIUS DE HERRERA, in het *Spaans* beschreeven, en nu alder-eerst uyt die spraak vertaald.

Met noodig Regifter *en* Konst-Print *verrijkt.*

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkooper, 1706.

Met Privilegie.

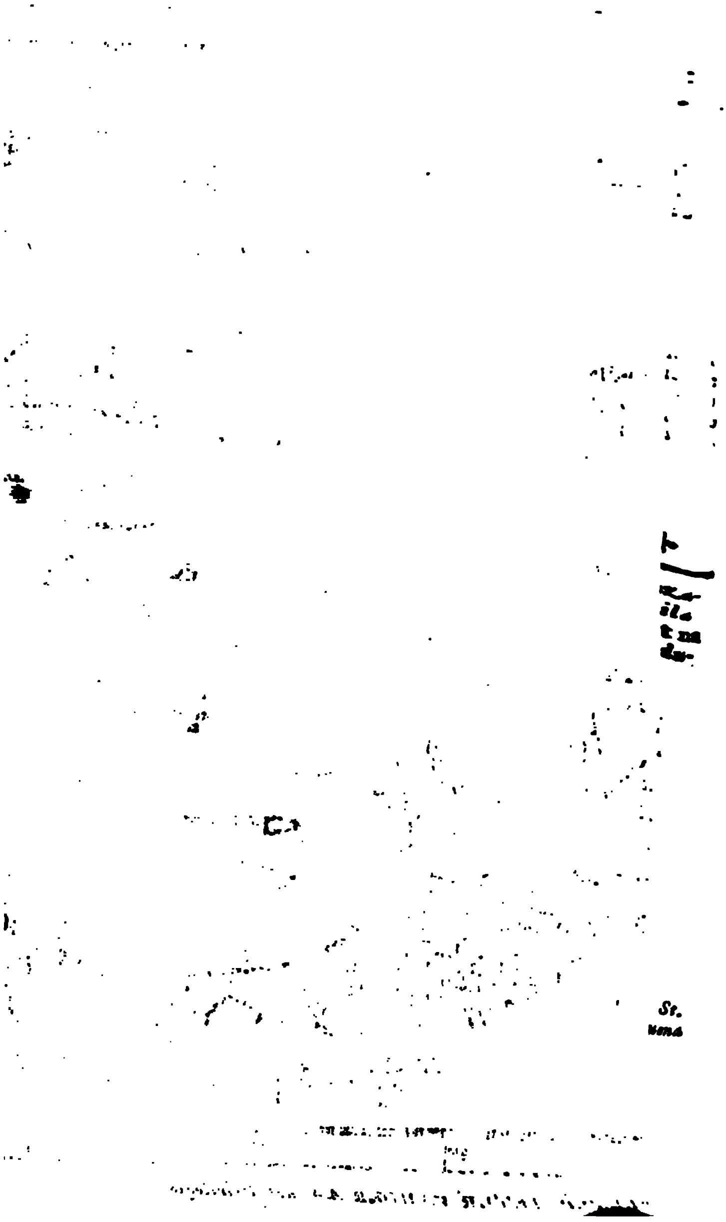
St.

met Privilegie .

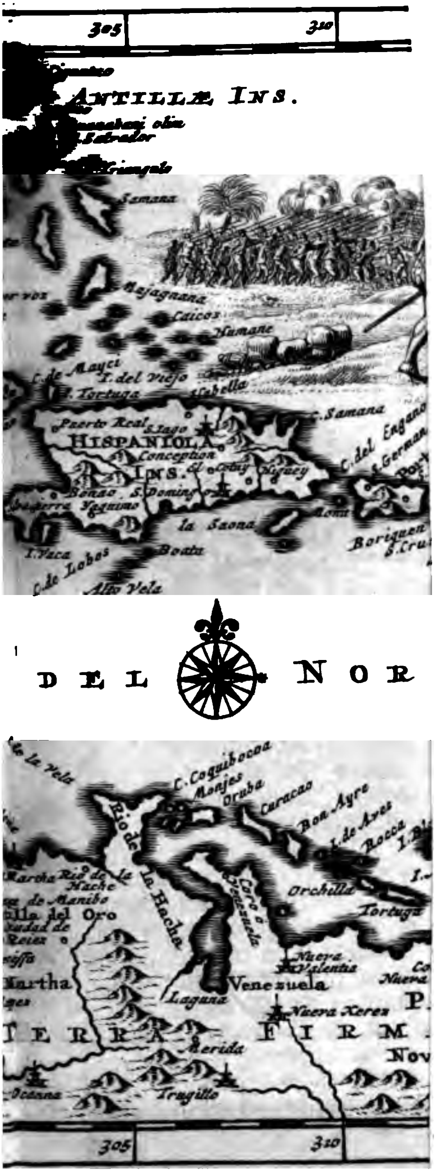

305
310
ANTILLÆ INS.
S. Salvador
Samana
Majaguana
Caicos
Humane
C. de Mayci
I. del Viejo
Tortuga
Isabella
C. Samana
Puerto Real
S. Iago
HISPANIOLA
Conception
INS.
Cotuy
Higuey
C. del Engano
Benao
S. Domingo
Yaguimo
la Saona
Mona
Boriquen
I. Vaca
C. de Lobos
Beata
Alto Vela
DEL NOR
C. Coquibocoa
Monjes
Oruba
Curacao
Bon Ayre
I. de Aves
Rocca
Rio de la Hacha
Orchilla
Tortuga
Coro ó Venezuela
Nueva Valentia
Venezuela
Laguna
Nueva Xerez
TERRA FIRM
Merida
Trugillo
305
310

REYS-TOGT
Van
GIL GONZALES DAVILA,
Van
St. DOMINICA
Gedaan na de
HONDURAS.

In 't Jaar 1524.

1524.

Gil Gonzales Davila vertrekt na de Honduras.

NA dat Gil Gonzales Davila de bysonderheeden deeses Lands vernoomen / en de benoodigde leef-togt in 't Eyland St. Dominica versamelt had / nam hy de kours na de Honduras, om na Nicaragua over te steeken / sonder door Pedrarias geweert te worden. Hy quam te Guaymura, dat de naam van 't eerste Landschap van las Ybueras is; en niet konnende te Puerto de Cavallos in-loopen / de schoonste aankomst voor de scheepen / en de beste haven van allen / die men dus verre nog ontdekt hadde / van wegens het stormend weder / waar door hy genoodsaakt wierd / eenige paarden in Zee te werpen / van waar se deese naam eygen geworden is; en dit quaade weer deed hem in Golfo Dulce aanlanden. En alsoo hy het vaste land niet kende / dat hem seer ruuw en berg-agtig scheen / besloot hy eene plaats te bevolken / die hy St. Gil de Buena Vista noemde. Dog d' Indiaanen, daar omtrent geleegen / niet gaarne siende / dat hy 'er sig neder-sloeg / toonden hem het Land van de Honduras, dat se hem betuygden ryk en wyd-strekkende te weesen / hy besloot dan 'er sig te legeren / vermits het sij-

Bevolkt St. Gil de Buena Vista.

1524. nen meening was / en voegde sig tussen de Kaap Camaron en deese van Truxillo, laatende eenig volk in St. Gil, onder het bestier van Franciscus Riquelme. Hy quam te Lande derwaarts / meenende de Zuyd-Zee te vinden / en in de vallei van Ulancho koomende / kreeg hy van Franciscus Hernandez de Cordua tijdinge / dat sijn volk niet verre van daar sig onthield.

Verneemt tijdinge van *Hernandes de Cordua.*

Als nu Hernandes verstond / dat 'er Castiliaanen Noord-waards kruypten / sond hy den Bevel-hebber Soto met eenige soldaaten / om hen na te speuren. Dog Gil Gonzales, die sig te Toreba ophield / overviel hen des nagts / en bestreed se / seggende: *St. Gil*, doe de verraders sterven. De Bevel-hebber Soto trok dan met sijn volk ten strijd / waar van eenige sneuvelden. Als Gil Gonzales streed / seyde hy met luyder stemme: Ha Heer Bevel-hebber, vreede! vreede! voor den Keyser; en Soto geloovende / deese woorden sonder quaad-aardigheyd gesegt te worden / trok met sijn volk af / al-hoe-wel se hem seyden / dat Gil Gonzales seer listig was / en dat / wat hy seyde / niet geschiede / dan om meer volks in te wagten / egter wilde hy 't niet geelooven; en dus vertoefden se eenige dagen / sonder elkanderen yets te doen. Geduurende deesen tussen-tijd / gaf Soto aan Hernandes berigt / dat Gil Gonzales den Bevel-hebber was / die in dit Land kruypte / waar over hy geklaagt hadde. Wijders quamen 'er meerder soldaaten tot Gil Gonzales, met wien hy / sonder agt-geevinge op den vreede / die hy versogt had / het volk van Soto bevogt / en hen beroofde. Hy ontnam hen onder andere dingen / 130000 Pesos in slegt goud / dat sy hadden. Midlerwijl nu Hernandes verneemende / dat Gil Gonzales deese stroopinge door 't Land deed / om hem dan 't vermaak niet te gunnen / van 'er hem in voor te koomen / naderde hy sig na-by hem / en bevolkte in 't midden van 't Landschap Ymabite, een Stad / die hy Leon noemde / en bouwde 'er eenen Tempel / en een Sterkte / soo

Soto door *Hernandes* tegens hem uyt-gesonden, en ontmoet.

wel

wel om Gil Gonzales te wederstaan / als ter verdediginge der Indiaanen; nademaal hy in de Hoor-stad der selve 15000 inwoonders had. Gil Gonzales niet geloovende in seekerheyd te zijn / schoon hy het volk van Soto ontwapent hadde / en Hernandes dugtende / ontsloeg hy de gevangens / en keerde met alle het goud / dat hy hen ontrooft had / weder na Puerto de Cavallos, nademaal hy berigt hadde / dat 'er in deese gewesten nog een ander Leger van Christoffel d'Olid gekoomen was / en dat insgelijks bevolkte / en 14 mijlen laager dan Puerto de Cavallos was aangeland / stigtende aldaar de Stad del Triumfo de la Cruz, na dat hy eerstelijk in 's Konings naam / besittinge van 't Land / op dien selfden dag genoomen had. d'Olid stelde hier Regters / en Bestierders van staat / als mede andere benoodigde Amptenaaren voor de Stad / aan / soo als Cortes hem gelast hadde / al-hoe-wel d'afkundinge der gebooden geschiede / uyt den naame van den Koning en d'Olid selve / waar door men bemerkte / dat hy sig de gehoorsaamheyd van Cortes begon t' onttrekken / doende even gelijkerwijs hy met zijn volk handelde / trekkende / eenigen door vreese / en anderen door Ampten tot hem / waar door hy hen sijnen wille onderwierp. Hy sond veele troupen soldaaten uyt / om 't Land kundig te worden / en hy selve ging 'er somtijds met eene soodanige ingetogentheyd / dat hy noopt de minste geleegentheyd der Indiaanen tot klaagen gaf. Hy vond in de Valley van Naco het beste Land des Landschaps / en dat met schoone vrugtbaare en ruyme vlaktens versien was / omringt van bergen / met seer breede weegen verciert / neevens veelerley bloemen / vrugten en seer smaakelijke kruyden / by-na aan die van Valencia gelijk. Hy verstond mede / dat Gil Gonzales al-om kruyste; en alsoo die voor een groot gedeelte de magt / die d'Olid hadde / wist / deed hy soo veel / dat hy sig met hem bemiddelde / om gesamentlijk Hernandes te wederstaan. Sy hadden

1524.

Gil Gonzales keert na Puerto de Cavallos, en krijgt van *d'Olid* berigt.

d'Olid stigt de Stad *Triumfo de la Cruz*.

Soekt sig de gehoorsaamheyd van *Cortes* t' onttrekken.

1524. den eenige hand-gemeenschap met hem / dog daar wierd weder-zijds niet veel verlooren. Midlerwijl hadde Christoffel d'Olid reeds 30 mijlen Lands ontdekt / sonder eenige reeden van ongenoegen aan die des Lands te geeven.

De wederspannigheyd van *d'Olid* aan *Cortes* berigt, send *Francisco de las Casas* tegens hem af.

De tijdinge van d'ongehoorsaamheyd van Christoffel d'Olid, was reeds ter kennisse van Cortes gekoomen; nademaal / behalven wat hem 'er Franciscus de Montejo van gesegt had / men hem insgelijks des wegen uyt de Havana berigt gaf; sulks dat hy sig van andere saaken ontslaagen siende / besloot eene andere Vloot tegens hem af te senden. Hy verkoos voor Bevel-hebber / Franciscus de las Casas, Heer van Truxillo, die met een sijner nigten getrouwt was. Hy liet hem 2 scheepen te Vera Cruz uytrusten / en wapende 150 soldaaten / neevens eenige ruyters met een volle uytrusting en van noodige leef-togt versien.

Wat hen wedervaart.

In de Stad Triumfo de la Cruz des nagts gekoomen / ter selver tijd als Christoffel d'Olid 2 Caravellen vervaardigt hadde / om de Stad St. Gil de Buena-Vista aan te tasten / die wat verder aan de selve Kust geleegen was; nam Franciscus de las Casas 2 mannen gevangen / die hy onder-vroeg / en liet ter selver tijd het geschut op deese plaats los branden. Christoffel d'Olid, die een moedig en dapper man was / scheepte sig eerlang in de 2 Caravellen met sijn overige manschap; want Briones sijnen Veld-marschalk had 'er een gedeelte van met sig genoomen / om ter ontdekkinge te gaan. Deesen berigt van den komst van de las Casas hebbende / verliet de party van d'Olid, en volgde deese van Cortes.

Geraaken met elkander in gevegt.

Midlerwijl speelde het geschut der scheepen geduurig op elkanderen / waar mede men den gantschen dag niet af-liet: de las Casas liet dan een vreede-vlag waayen; dog men bewilligde hier niet in. Weshalven hy de sloepen liet uyt-setten / met gedagten van te slaan / en te landen / brandende ondertussen het geschut geduurig los; een der Caravellen van d'Olid

ging

1524.

ging te grond / dog de manschap wierd geburgen / die van Vreede spraaken / hoopende dat geduurende dit vermeende verdrag / Briones niet suymen sou van met de andere soldaaten te koomen / om hen onderstand te doen. Sulks dat / midlerwijl sy van verdrag handelden / Olid verklaarde / dat hy genegen was Cortes te gehoorsaamen / mits dat hy in sijn ampt bleef / dat hem was aan-vertrouwt / nevens nog andere voorwaardens. Als sy nu op 't punt stonden alles te beslupten / verhief sig een soodanigen storm / dat schoon de las Casas met sijne scheepen ankerde / sy egter quamen te stranden / 40 mannen verdronken 'er / de anderen ontquamen 't met swemmen / dog gantsch naakt en qualijk gestelt; door welk middel Christoffel d'Olid sonder bloed te spillen de overwinninge behaalde.

de las Casas door storm overvallen verliest sijne scheepen.

Ondertussen de soldaaten dus ontwapent / en sig in eenen slegten staat vindende / versamelden sig / en door d'Olid gekleed en wel gehandelt zijnde / deeden se eenen plegtiglijken eed / om hem voor hunnen Bevel-hebber te erkennen. Hy gaf insgelijks aan Franciscus de las Casas een seer goed onthaal / en voerde hem nevens Diego d'Alvarado, Diego Hurtado de Mendoza, Louis de Cardenas, Carcamo en andere Heeren / in sijn verblijf; met gedagten van Gil Gonzales qualijk te handelen / om dat hy uyt sijn geselschap geweeken was. Na dat d'Olid alles beschikt hadde / begaf hy sig na de Valley van Naco, laatende te Triumfo de la Cruz, eenigen der gevangenen / en voerde de anderen met sig; hy verstond 'er / dat Briones sijnen Veld-marschalk 56 mannen van Gil Gonzales, nevens sijnen Opper-regter gevangen / dog hen eerlang weder in vryheyd gestelt had / waar-over hy seer moeyelijk was. Ondertussen Gil Gonzales vernoomen hebbende / wat de las Casas wedervaaren was / en siende dat hy geene genoegsaame magt hadde / om die van Franciscus Hernandes te wederstaan / naderde hy de Zee-kust / en scheepte sig in

De soldaaten van *de las Casas* onderwerpen sig *d'Olid*.

Wat verders onder deese twistende *Castiliaanen* voor-viel.

1524. in 3 scheepen / die hy hadde / in ; na dat hy in het Gehugte / dat hy in 't Landschap van Nito begonnen had te bevolken / Diego d'Armenta nevens eenige Castiliaanen, gelaaten had / en ging na St. Gil de Buena-Vista, alwaar hy Franciscus Riquelme, en eenen Priester gevangen nam / nademaal sy weder-spannig waren / en reeds onlusten verwekt hadden. Van daar passeerde hy na Choloma. Als nu Christoffel d'Olid dit verstaan had / sond hy 'er den Bevel-hebber Juan Ruano, die hem by nagt over-vallende / gevangen nam / en na Naco voerde / waar op sijn volk mede den eed aan d'Olid deeden / die hen insgelijks handelde / als hy die van de las Casas, en Gil Gonzales gedaan had.

Gil Gonzales gevangen.

Manuel de Rojas, die in 't Eyland Cuba bestierde / vernoomen hebbende / dat deese Bevel-hebbers elkanderen dus be-oorloogden / gaf des de Opper-geregt-kamer van Hispaniola berigt / alwaar beslooten wierd / dat men 'er Pedro Moreno, den Plept-besorger van 's Vorstelijken Inkoomen / senden sou / om deese onlusten te stillen. Ondertussen het goed onthaal / dat Christoffel d' Olid den gevangenen deed / de seekerheyd / waar in hy leefde / en de vryheyd / dien hy omtrent hen gebruykte / gaf reden / om van hem telkens ontslaginge te versoeken ; en alsoo hy 'er niet na hooren wilde / hielden se nog te sterker aan / en gebruykten selfs bedektelijke bedreygingen ; dog sig te seer op hen vertrouwende / sloeg hy geen agt op hunne woorden ; waar by quam / gelijk hy moedig en dapper was / en van sijne soldaaten gelieft / hy dit alles niets en breegde. Eyndelijk verdroegen de gevangens sig onderling / om hem op het Avond-maal om te brengen / wanneer de Bevel-hebber van sijn lijf-wagt en de andere vertrokken waren / dit hun voornemen aan eenen Koopman der stad Ciudad Rodrigo bekent gemaakt hebbende / bemagtigden se sig eerstelijk de wapenen der lijf-wagt / waar op Franciscus de las Casas hem met een penne-mes aanviel / met welk

Manuel de Rojas geeft van deesen Oorlog berigt.

De gevangenen bestaan *d'Olid* om te brengen.

hy

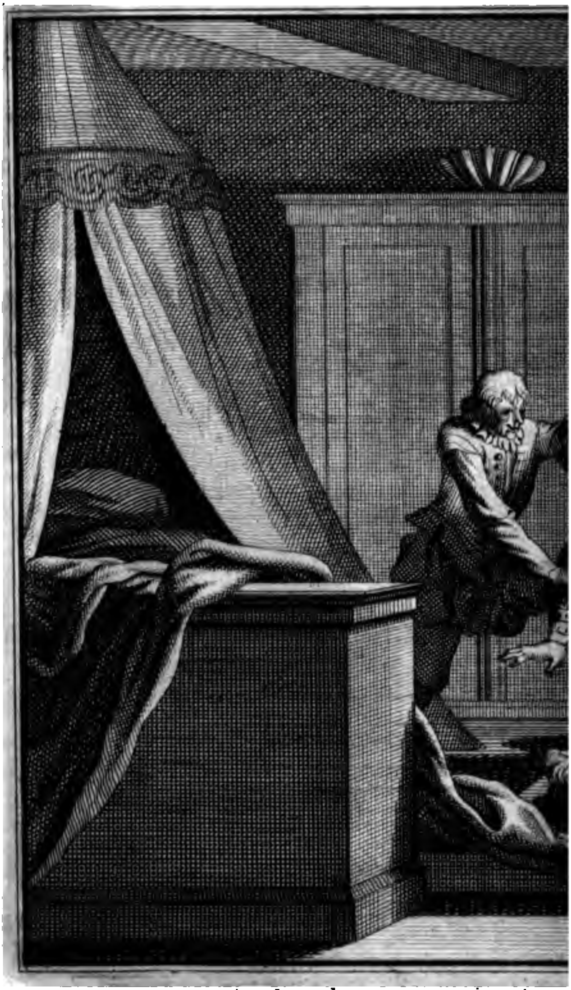

a 1

hy hem onder andere wonden eenen steek in de keel 1524.
bragt / en Gil Gonzales, die sig by hem hield / gaf hem eenen anderen steek met eenen dolk / midlerwijl dat Mercado hem van agteren hield / en niet tegenstaande hy dus veele wonden ontfangen hadde / outquam hy egter nog uyt hunne handen. Eerlang daar na was 'er een groot gerugt / en om dit te stillen / maakte men in den naame van Cortes een geschrey / waar op men de dood van Christoffel d'Olid verkundigde / die sig ten eynde sijns leevens siende / sig aan eenen Priester openbaarde / en hem versogt sijne biegt te hooren. De Priester onder belofte / die men hem deed / van hem geen ongelijk aan te doen / bragt hem aan. Na dat de moorders dit verstaan hadden / hielden se gesamentlijk raad / om te weeten / wat te doen / en alsoo sy betragten / dat deesen gesneuvelden den Oorlog deed eyndigen / verdroegen se sig onderling; vervolgens hem sijn geding gemaakt hebbende / wierd het vonnis tegen hem / als tegen eenen verraader / uytgesprooken / en sijn lijk na de koudste plaats gesleept / hieuwen sy 't het hoofd af. Sie hoe eyndelijk sig het vermogen van Christoffel d'Olid eyndigde / die door sijn seer groot vertrouwen sneuvelde / die soo een berugt Bevel-hebber was geweest / en den gedenk-waardigsten der Indiën, soo hy niet na alle de groote diensten / die hy gedaan hadde / in sijne trouwe gemist had / die hy onquetsbaar aan Ferdinand Cortes verschuldigt stond.

Dog ontkomt nog uyt hunne handen.

En egter door hen afgemaakt.

Vervolgens sijn vonnis gevelt.

Als nu door deese dood / Franciscus de las Casas ongemoeyt bleef / veranderden insgelijks alle de saaken deeses Landschaps van gelaat / nademaal de soldaaten van Nito het juk van gehoorsaamheyd onder Diego d'Armenta afwierpen / en benoemden Diego Nito in sijne plaats. Sy troonden insgelijks de soldaaten / die hy onder Juan Ruano vertrouwt hadde / tot sig / die ter andere kust was / en eerlang na Cuba vertrok. Briones quam met sijnen manschap in 't Land / en de las Casas vergaf aan yeder de ampten dee-

Diego Nito voor Bevelhebber opgewurpen.

1524. ser bevolkte plaats / soo veele 'er waren. De Vleyt-besorger van 's Vorsten Inkomsten vertrok van Hispaniola met bysondere last / om te behandelen / dat Franciscus Hernandes, Nicaragua verliet / en dat 'er Gil Gonzales besittinge van nam / en om te beter sijne reyse te voltrekken / passeerde hy op Cuba. Wijders sond Cortes eenigen onderstand / en leef-togt nevens krijgsbehoefte aan de las Casas, en sulks met het schip van Pedro Gonzales de Truxillo, die in 't weder-keeren by Puerto de Cavallos, om na Panuco te vertrekken / seer qualijk gehavent wierd / en die bevestigde / dat het by-na onmoogelijk was / dat de las Casas sig redden kon / van wegens eenen heevigen storm / die hem beloopen had; en dat hy 't selve naauwlijks ontkoomen was / alhoewel hy sijn schip ontlast hadde. Eenige tijd daar na wierd Cortes van de gevangenisse van de las Casas, en van Gil Gonzales berigt / waar over hy seer gevoelig was; weshalven hy voornam / om in persoon tegen Christoffel d'Olid aan te gaan / en midlerwijl berigte hy de Koning van deesen opstand / en van den togt / die hy voornam te doen. Dog de Koning gaf weynig agt op dit berigt; maar vergenoegde sig alleenlijk van aan d'Olid te schrijven / hem gelastende met Cortes in een goed verstand te zijn / en dat hy aan sijnen Majesteyt / wat 'er in dit Land voor-gevallen was / quam reekeninge te doen / sig verbeeldende / dat deese verdeeltheyd / niet van door het te grooten bestier ontstond / dat hy besat.

Onderstand van Cortes aan de las Casas gesonden.

Die van sijn gevangenneeminge berigt, besluyt in persoon tegens d'Olid uyt te trekken.

Toen Cortes reys-vaardig ten vertrek na las Ybueras stond; quamen de Schat-bewaarder Alonso d'Estrada, de Reken-meester Rodrigo d'Albornos, de Factoor Gonzalo de Salazar, en de Opsiender Peralmendez Chirinos te Mexico aan. Sy wierden 'er seer wel ontfangen en ge-eert; dog yeder oordeelde na sijne bevattinge de saaken / na 't hem goed dagt / eyssende alle voor sig goude bergen. In deese verschillentheyd van gedagten / vorschten se den staat der saaken des Lands /

Koninglijke Amptenaaren koomen te Mexico.

Lands / en de werkelijkheyd des bestiers na. 1524.
Dit gaf dan aanleyding tot het vercieren van
veele saaken / tot smeer-schoenen / en tot morren/
en niet wel genoegt te zijn / seggende / dat sy
van Cortes qualijk gehandelt waren. Deese
Amptenaaren soodanige klagten aan-neemende /
schreeven sulks eerlang aan den Koning over /
en gaven hem te verstaan / dat de stad Mexico
80000 inwoonders besloot / en Tezcuco nevens
des selfs na-gebuuren / 100000. Sy gaven hem
mede van de zeeden en neygingen der Mexicaanen
berigt / en de wijse van leeven der Castiliaanen;
dat het land seer rijk was / en dat men 'er
groote middelen uyt trekken kon / en wenschende
door dit middel meerder gunste by sijne Majesteyt
te verkrijgen / schreeven se hem des wegen
een weynig meer / dan noodig was. En boven
al maakten se eenen grooten ophef van de schatten
van Cortes, en wegens de gedagten / die men
voede / dat hy 'er veel van verborgen hield / en
selfs die van Motezuma. En alsoo sy hem allen
eenen grooten haat toe-droegen / gingen se
nog verder / en seyden / dat het gesag / dat hy als
Gesag-hebber voerde / soo groot was / dat sulks
voor eene Tiranny wierd aangesien / en soo vervolgens
groote beletselen deed; daar by voegende
de weder-waardigheeden / die 'er uyt ontstaan
konden / ingevalle hy na-liet sijnen Koning getrouw
te zijn. Dog de Reken-meesters Albornos
en Gonzalo de Salazar, verklaarden sijne gedagten
qualijk. Men handelde van sijne rekeningen
/ na dien hy 'er eenige schulden had; en
voornamentlijk over 't geene Cortes met 60000
dukaaten te kost gelegt hadde / wegens de intreedinge
van sommige Vlooten / en de Amptenaaren
vertoonden den Koning / dat men hem 'er
geene rekeninge van moest laaten doen / nademaal
hy se tot een quaad eynde had uytgerust.

Die ten nadeele van *Cortes* aan den Koning schrijven.

Deese lieden eyndelijk waren van voorneemen /
het gesag van Cortes te beteugelen / waar toe
alle de andere Amptenaaren de hand leenden / om

Toeleg om het Gesag van *Cortes* te krenken.

1524. om het sig / yeder voor sig selven in 't bysonder/ toe te eygenen / zijnde des wegen door de eer-sugt en agterdogt van den Schat-bewaarder Estrada, Waar uyt verdeeltheyd ontstaat. nevens de arglistigheyd en afgunst van den Factoor de Salazar begunstigt / en ondersteunt door Peralmendez, nademaal sy alle dienaaren van Cobos waren: dog de sorge van Rodrigo d'Albornos, die de te groote agtinge / die den Schatbewaarder van sijn persoon maakte / wederstond/ was oorsaak/ dat se sig onder sig begonnen te verdeelen / en verschillen te voeden / alhoewel sy alle eenig wegens de geld-sugt waren / en om tegens Cortes te schrijven / die geduldelijk leed / niet sonder groote ongerustheyd deeser verschillende gemoederen / en den overmoed / waar mede sy behebt waren. Egter liet hy deswegen niet na/ om in alles na sijn vermoogen te voorsien / en voornamentlijk wegens de behoudenisse der verkreegene goederen / en beantwoorde hen allen met groote beslu ptinge en vaardigheyd. En gelijk hy geduurigtlijk berigten ontfing van alles / wat sig in de Landschappen toedroeg ; soo vernam hy ook / dat 'er een opstand te Chiapa was / en dat de inboorlingen des Lands niet gehoorsaamen wilden / des sond hy 'er volk onder geleyde *Mazariegos tegens de Chiapanecas gesonden.* van den Bevel-hebber Diego de Mazariegos, om hen te beteugelen / die uyt 150 voet-knegten en 40 ruyters bestonden / behalven veele vrywilligen van aansien / die hier deel aan neemen wilden / veel meer om de drifteu / die in Mexico begonnen te heerschen / te ontwijken / dan andersints. Deesen Bevel-hebber voerde insgelijks een groot getal Tlaskalaanen en Mexicaanen met sig. Hy ontmoete Pedro Puerto-Carrero, die Pedro d'Alvarado van Guatemala, ten selven eynde hadde doen vertrekken. Door dat deese 2 Bevel-hebbers sig by-een voegden / vond Mazariegos onder Die hem wederstand bieden. de Chiapanecas weder-stand / en schoon hy grooten vlijt aanwende / om hen door sagtigheyd tot hun pligt te brengen / legerden sy sig egter in eene seer sterke plaats / alwaar sy sig eenigen tijd

ver-

verdeedigden; dog eyndelijk / na veel strijdens / 1524.
veroverde men deese plaatse met geweld. En niet tegenstaande eenige sig sogten te redden / liet men niet na / van sig weder by-een te voegen / en te volharden in hunne wederspannigheyd / ondersteunt van veele anderen / die sig in eene andere plaats bestand hielden / alwaar sy sig met soo veel beslupt en hardnekkigheyd verdeedigden / dat se niet meer hunne armen roeren konden. Dog vervolgens / als sy sig verlooren sagen / namen het meeren-deel onder hen / hunne vrouwen en kinderen op hunnen rug / en wierpen sig van de hoogte naar beneden in de rotsen / ter zijde van eene Rivier geleegen / die langs den voet deeser sterkte vloeyde / waar door 'er soo veelen sneuvelden / dat van het groot getal / dat sy sterk waren / niet meer dan 2000 over-bleeven / en 'er nog in weesen zijn / of hunne nakoomelingen. En hen egter te onder brengt.

Ingevolge van deese overwinninge / ging Diego de Mazariegos, Pedro Puerto-Carrero soeken / die sig in 't Landschap / ten besten hy kon / verdeedigde. Hy vond hem te Comillan, en noodsaakte hem dit Land te verlaaten / en weder na Guatemala te keeren / nademaal hy sig niet sterk genoeg vond / om een gevegt te waagen. En voor soo veel Mazariegos den soldaaten van Puerto-Carrero aanbood / die by hem blijven wilden / om de Landen met hen en met de sijnen te deelen / nademaal 'er genoeg voor hen allen waren / soo begaven sig veelen aan sijne zijde / dat het besluyt van deesen Togt was; en Mazariegos hield hen ook woord / dat hy soo wel de een / als anderen gegeeven hadde / soo dat / als sy de Landen onder hen verdeelt hadden / sy sig begonnen in Chiapa te vestigen; alleen met dit onderscheyd / dat men hen gedurig de een met den anderen onderscheyden heeft / waar van men gelooft de partyschappen deeses Landschaps ontsprooten zijn. Maar 't is egter waar / dat men sig 'er na dien tijd volgens wel-gevallen gedraagen heeft; want de drifsten en vyandschappen zijn onder hen ge- Wat hy verders na deese overwinninge verrigt.

1524. genoegsaam bespeurt / na dat 'er sig de gelegentheeden opdeeden. Diego de Mazariegos vertoefde 'er eenige maanden / om de verdeelinge en bevolkinge deeses Lands te doen. Maar de Chiapanecas sig niet lange vreedsaam houdende / wende sig Mazariegos, om hen weder / door straffinge aan eenigen te doen / tot hun pligt te brengen. Wat nu verder de bysonderheeden deeses Landschaps aangaat / daar van sullen wy hier na op een ruymer plaatse handelen / nademaal wy gesint zijn / hier nog yets van de bysondere voorvallen deeses jaars in te lassen.

's Konings sorgt wegens den aanbouw der Gods-dienst in d' *Indiën*.

De Koning van Castiliën op deese tijd / niet nalaatig zijnde / in de Catholijke Gods-vrugt / die hy geduurig voor het goed bestier van 't Geestelijke en Wereldlijke doen blijken hadde / gelaste / om 2000 dukaaten aan het Klooster van St. Dominicus in Hispaniola voor des selfs aanbouw te geeven / en beval aan den Bisschop van 't Eyland Fernandina, sig in sijne Kerke te onthouden / nademaal 'er de uytdeelinge der Sacramenten niet na vereysch wierden toegereykt. Hy ordonneerde den Klooster-voogden der ordens van St. Franciscus en St. Dominicus, om 'er Preekers ter bekeeringe der Indiaanen te senden. Hy gelaste / dat men een huys / ten kosten der verbeurt-maakingen / in de stad St. Jago van Fernandina, aan de Vaders Dominicaanen verstrekte / om 'er een Klooster van te verbaardigen / dat voor een queek-school diende / waar uyt men de Geestelijken versond / om na andere deelen van Indiën te gaan prediken. Hy versogt van sijne Heyligheyd eenen Aflaat / voor den geenen / die in 't Gasthuys van St. Jago op Cuba overleeden / en dat / nademaal de Koningen met soo veel Wereldlijke kragten voor de voort-plantinge des Euangeliums streeden / het mede billijk was / dat sijne Heyligheyd de Catholijke Geestelijkheyd begunstigde. Hy gaf het derden-deel der Kerkelijke inkomsten / die hem gehoorig waren / aan het Bisdom van Conception in Hispaniola / voor

den

den aanbouw der Hoofd-kerke van St. Domingo, en 10000 Maravèdis 's jaars / voor 10 jaaren aan 't Gasthuys der stad Sevilje op Jamaica, en voor den aanbouw der andere Kerken van Castilla del Oro, gaf hy groote aalmoessen / en versogt eenen anderen Aflaat voor de Gasthuysen van St. Domingo en Panama. Hy gelaste voor-al aan Pedrarias, voor het goed onthaal / den omgang en de onderwijssinge der Indiaanen besorgt te weesen / dit alles aan-beveelende op sijn gewisse / om door dat middel het sijne te ontlasten; nademaal hy geduurig berigten ontfing / dat men sig in deese Gewesten / niet soo als vereyst wierd en noodig was / besig hield. Hy keurde de verklaaringe / die de Opper-geregt-kamer van Hispaniola gedaan hadde / voor goed / door welke se vryheyd aan seekere Indiaanen gaf / die men 'er van 't vaste Land vervoert had / schoon sy als menschen-vleesch eeters verweesen waren / en gelaste / dat men deese order agtervolgde / tot men 'er anders in voorsag; nademaal hem toescheen / dat het beste middel de sagtigheyd was / om hen ter kennisse van 't geloove aan te moedigen / en se van deese afkeerelijkheyd af te leyden. Hy ordonneerde ook / dat aan de broeders Antonio Montesino, en aan Thomas Ortiz, nevens 18 Dominicaaner Geestelijken / die over gevoert wierden / (te weeten 6 voor 't Eyland St. Juan, en 12 voor Nieuw-Spanje,) in Sevilje sergie kleederen verschaft wierden; nademaal sy 'er wilden met meerder armoede leeven / schoon het Land rijk was / en in de strengheyd van leven sig genoegen; als mede dat men den vryen over-togt gaf / en alles / wat sy op hunnen togt noodig hadden / nevens 100 dukaaten in Sevilje, en 800 in d'Indiën, voor hunne Kerk-cieraaden / en hun Geestelijk gebruyk.

Nademaal nu de Kardinaal Adriaan, Inquisiteur in deese Koningrijken / het ampt van Inquisiteur der Indiën aan den Bisschop van St. Jan, en aan den broeder Pieter de Cordua, Onderkloo-

1524.

Sijne Aanbeveelings om d'*Indiaanen* sagtelijk te handelen.

Orders wegens d' *Inquisiteurs* gestelt.

1524. klooster-voogd der Dominicaanen order (die sig in Hispaniola onthield en overleeden was/) gegeeven hadde; vertoonde de Aards-bisschop van Sevilje, die toen algemeen Inquisiteur was/ aan den Koning/ dat/ nademaal de Inquisiteurs soo verre van de hand waren/ de saaken van 't Heylige ampt niet na behooren gingen; dat de overtreeders veel leeden en kosten deeden/ behalven dat 'er geene Advokaaten in 't Eyland St. Jan waren/ nog andere persoonen/ die als behulpsaam voor de partyen de hand leenden. Dit overwoogen/ behaagde het sijne Majesteyt, dit ampt aan de Opper-geregt-kamer van Hispaniola te beveelen/ in betragtinge/ dat deese de voornaamste en oudste was/ in 't midden van anderen geleegen/ en daar men van aller-wegen om te handelen toe-vloeyde; nademaal de Voorsitter/ de Raaden/ of yemand anders van deese Regtbank/ als het hem behaagde/ persoonen van Gesag/ ervaarentheyd en gewisse te stellen/ die bequaam waren deese bedieninge te oeffenen/ waar door het Heylige Ampt meer gesags hebben sou/ en meer gevreest en geagt worden/ en die inwoonders deeser plaatsen te min bekommert/ en te meer gerust zijn. De Koning dit overwoogen hebbende/ en dat het ligt te doen was/ eenen gemeenen staat te vesten/ die op de noodsaakelijkste grondleggingen gestigt was/ om die te handhaaven: hy deed daar by/ dat de gemeene Overigheeden in St. Domingo sig onthielden/ vermits se in hunne wijken zijnde/ hunne Ampten niet wel waarneemen konden/ en dat de Opper-geregt-kamer niet gedoogde/ dat men den Koop-lieden eenig onregt deed/ voor dat men van hunne eyssingen in de stad onderrigt was. Hy gaf eene brief van verseekeringe aan Gonzalo Fernandes d'Oviedo, die te vooren opsiender der stigtingen van 't vaste Land geweest hadde; nademaal hy Dona Isabella de Bovadilla, en haare kinderen vreesde. Hy fond den Licentiaat Altamirano met het Ampt van Opper-regter na 't Ey-

Verscheydene orders wegens d' *Indiën.*

1524.

't Eyland Fernandina, om de Amptenaaren van den Landvoogd Diego Velasquez, en den Licentiaat Aloso Zuazo, van hunne bedrijven verantwoordinge te doen. En voor soo veel sijne Majesteyt van sijne onderneeming in Nieuw-Spanje berigt was / gelaste hy aan Cortes, hem gevangen na Cuba te senden / om sig van de misdrijven / die men hem te last leyde / te supveren; dat de Castiliaanse Inwoonders / die in d' Indiën getrouwt waren / met hunne vrouwen gaan konden / waar 't hen goed dagt; dat men van daar voortaan geen meer Negers, soo wel van de eene / als andere kunne / na d' Indiën vervoeren sou / dan het derden-deel alleen van die men 'er te vooren gesonden had / en dat dit niet dan Negers vrouwen waren; dat men het goud en 't silver van alle de Landschappen in Hispaniola overvoerde / soo veel / dat van den Koning als van bysonderen / op dat de Vlooten met meerder seekerheyd konden gesonden worden; dat men jaarlijks van Hispaniola voor den Koning 50 valken sond / als mede soo veel uyt Nieuw-Spanje. En voor soo veel den Licentiaat Lucas Velasquez d'Ayllon met den Koning over-een gekoomen was / om binnen 't jaar sig uyt te rusten / om ter ontdekkinge uyt te vaaren / en ten Noorder-gedeelte een Land te bevolken / op 35 / of 37 graaden / Zuyde en Noorde in tegenstelling van dit van Hispaniola geleegen / dat na sijne geleegentheyd / en de teekenen / die men 'er van had / vrugtbaar zijn moest / vermits 'er veel geboomte was / en dat 'er Castiliaansche planten gevonden wierden / en d' Inwoonders deeser plaatsen seer reden-magtig en van goed verstand waren / en bevalliger om in een goede Staat-kunde te leeben / dan die van Hispaniola en der andere Eylanden / tot dus verre ontdekt geweest / en welk Land men Chicora noemde.Weshalven / van welker ontdekkinge men hem de voordeelen / die men gewoon was / den geen / die ter ontdekkinge uyt-ging / te geeven / bewilligde / en om

Cortes gelast den *Licentiaat Zuaso* gevangen na *Cuba* te senden.

Lucas Velasquez d'Ayllon bied den Koning aan op ontdekkinge uyt te gaan.

1524. dig tegens d'Indiaanen was / nademaal het de boog- en vuur-schutten waren / die d'Indiaanen 't meest vreesden; dat hem verbooden mogt worden sig 'er meer van te dienen / en versogten / dat dat geschut in de sterkte gelevert werde; en de Koning ten dien eynde een Bevel-hebber benoemen wilde. Sy schreeven ook / dat Cortes geene agtinge voor 's Konings beveelen had / en dat het noodig was met hem met veele ontveynsinge om te gaan / en hem door behendigheyd uyt het besiet van Nieuw-Spanje te setten / en deswegen de noodige orders te senden. Sy verhieven de groote inkomsten des Konings / soo veel se konden, en seyden dat Cortes die door buytengewoone onkosten verspilde, en dien hy niet van voor hem selven beseerde dat se / om de Brieven aan niemand te kunnen vertrouwen / Lope de Samaniego met een onderrigt sonden / wat sy onder hen besloten hadden met bewilliginge van hen allen; behelsende dat volgende: dat men hen 's Konings beveelen zond, sonder de naamen uytgedrukt, om veder in sijnen dienst te lokken; dat men aan den Gesag-hebber gelaste, van niets, sonder eerstelijk met de Koninglijke Amptenaaren gemeenschap te houden, aan te vangen, gelijkerwijs men in *Castilla del Oro* deed; dat men ordre gaf van nieuws de verdeelinge der *Indiaanen* te doen, vermits *Cortes* die qualijk behandelt hadde, en dat men hen 'er mede van te genieten gedoogde; dat men eenen Opper-regter sond, om de saaken van *Franciscus de Garay* t' ondertasten, die men seyde, dat door toe-doen van *Cortes* overleeden was, vermits hy nog God, nog den Koning vreesde; dat hy geene reekeninge der Amptenaaren hield, en het dierhalven noodig was, dat men hen brieven sond, een verlof behelsende, om in 's Konings naam een opentlijk gerugt te maaken, op dat, soo 'er eenigen onlust ontstond, sy de Bevel-hebber verkiesen konden; dat men hen insgelijks het vermoogen gaf, van in de vergaderinge te konnen koomen, en om in de

Inhoud der Brieven, met *Lope de Samaniego* afgevaardigt.

opentlijke beveelen ontfangen te worden, af- 1524.
gende den eed, als de andere en dat de last-
even, die sijne Majesteyt senden sou, aan den
sag-hebber, en d'Amptenaaren hield, sulks
se niet weygeren konden; dat 'er veel
ks in d' *Indiën* overquam, en dat het noo-
was des-wegen den overtogt te hinderen,
emaal de meenigte eenigen opstand veroor-
ken kon. Sy vonden ook goed / d' onder-
ninge van las Ybueras te weder-spreeken;
eedigden' Christoffel d'Olid, beschuldigden
ncifcus de las Casas seer / en den geenen / die
n gedood hadden; en versogten ten dien eyn-
dat men eenen gevolmagtigden ondersoeker
d / nademaal dit niet dan ter verwoestinge des
ings streckt / en dat Christoffel d'Olid noyt de
oorsaamheyd / dien hy den Koning schuldig
s geweygert had / maar altoos het Land in
en naame en ten sijnen dienste verdeedigt; en
t in allen gevalle / schoon 't eenigen schijn gaf /
t hy yets tegen Cortes ondernoomen hadde /
genoeg ware geweest / dat hy hem gevangen
ld / en sijn geding liet op-maaken / om hem
hooren. Nog dat de begeertens-lust / om 400
ilen Lands onder sijne beheerschinge te besit-
/ en het ontlasten van sijnen geest weegens de
ommernisse / dat een ander des yets besat /
se wan-order veroorsaakt had / neevens andere
ken hier vooren by-gebragt. Sy versogten /
: men de 100000 Pesos in goud / die Gil Gon-
es te Nicaragua het volk van Franciscus Her-
ides de Cordua ontnoomen hadde / weder-
schafte / en dat men / om in d'oneenigheeden
n de Honduras en van Nicaragua te versien /
orgt was / nademaal dit eenen opstand veroor-
ken kon / soo men 'er in korten niet in voor-sag.
Behalven alles / wat deese lieden schreeben /
egde 'er Gonzalo de Salazar nog by: dat *Diego*
Ocampo meer, dan 20000 *Pesos* in goud, met sig
Castilje bragt, en dat men 't hem ontneemen
eft, nademaal hy se geroofd hadde; dat hy

Cortes schuldig aan de dood van *Christoffel d'Olid* gemaakt.

1524. dig tegens d'Indiaanen was / nademaal het de boog- en vuur-schutten waren / die d'Indiaanen 't meest vreesden; dat hem verbooden mogt worden sig 'er meer van te dienen / en versogten / dat dit geschut in de sterkte geleevert wierde; en de Koning ten dien eynde een Bevel-hebber benoemen wilde. Sy schreeven ook / dat Cortes geene agtinge voor 's Konings beveelen had / en dat het noodig was / met hem met veele ontveynsinge om te gaan / en hem door behendigheyd uyt het bestier van Nieuw-Spanje te setten / en deswegen de noodige orders te senden. Sy verhieven de groote inkomsten des Konings / soo veel se konden / en seyden / dat Cortes die door buytengewoone onkosten verspilde / en dien hy niet dan voor hem selven besteede / dat se / om de Brieven aan niemand te kunnen vertrouwen / Lope de Samaniego met een onderrigt sonden / wat sy onder hen besloten hadden met bewilliginge van hen allen; behelsende dit volgende: dat men hen 's Konings beveelen zond, sonder de naamen uytgedrukt, om yeder in sijnen dienst te lokken; dat men aan den Gesag-hebber gelaste, van niets, sonder eerstelijk met de Koninglijke Amptenaaren gemeenschap te houden, aan te vangen, gelijkerwijs men in *Castilla del Oro* deed; dat men ordre gaf van nieuws de verdeelinge der *Indiaanen* te doen, vermits *Cortes* die qualijk behandelt hadde, en dat men hen 'er mede van te genieten gedoogde; dat men eenen Opper-regter sond, om de saaken van *Franciscus de Garay* t' ondertasten, die men seyde, dat door toe-doen van *Cortes* overleeden was, vermits hy nog God, nog den Koning vreesde; dat hy geene reekeninge der Amptenaaren hield, en het dierhalven noodig was, dat men hen brieven sond, een verlof behelsende, om in 's Konings naam een opentlijk gerugt te maaken, op dat, soo 'er eenigen onlust ontstond, sy de Bevel-hebber verkiesen konden; dat men hen insgelijks het vermoogen gaf, van in de vergaderinge te konnen koomen, en om in de

Inhoud der Brieven, met *Lope de Samaniego* afgevaardigt.

de opentlijke beveelen ontfangen te worden, af- 1524.
leggende den eed, als de andere en dat de last-
brieven, die sijne Majesteyt senden sou, aan den
Gesag-hebber, en d'Amptenaaren hield, sulks
sy se niet weygeren konden; dat 'er veel
volks in d'*Indiën* overquam, en dat het noo-
dig was des-wegen den overtogt te hinderen,
nademaal de meenigte eenigen opstand veroor-
saaken kon. Sy vonden ook goed, d'onder-
neeminge van las Ybueras te weder-spreeken;
verdeedigden Christoffel d'Olid, beschuldigden
Franciscus de las Casas seer, en den geenen, die
hem gedood hadden; en versogten ten dien eyn-
de, dat men eenen gevolmagtigden ondersoeker
sond, nademaal dit niet dan ter verwoestinge des
Lands strekt, en dat Christoffel d'Olid noopt de
gehoorsaamheyd, dien hy den Koning schuldig
was geweygert had, maar altoos het Land in
sijnen naame en ten sijnen dienste verdeedigt; en
dat in allen gevalle, schoon 't eenigen schijn gaf,
dat hy yets tegen Cortes ondernoomen hadde,
het genoeg ware geweest, dat hy hem gevangen
hield, en sijn geding liet op-maaken, om hem
te hooren. Dog dat de begeertens-lust, om 400
mijlen Lands onder sijne beheersching te besit-
ten, en het ontlasten van sijnen geest weegens de
bekommernisse, dat een ander des yets besat,
deese wan-order veroorsaakt had, neevens andere
saaken hier vooren by-gebragt. Sy versogten,
dat men de 100000 Pesos in goud, die Gil Gon-
zales te Nicaragua het volk van Franciscus Her-
nandes de Cordua ontnoomen hadde, weder-
verschafte, en dat men, om in d'oneenigheeden
van de Honduras en van Nicaragua te versien,
besorgt was, nademaal dit eenen opstand veroor-
saaken kon, soo men 'er in korten niet in voor-sag.

Cortes schuldig aan de dood van *Christoffel d'Olid* gemaakt.

Behalven alles, wat deese lieden schreeven,
voegde 'er Gonzalo de Salazar nog by: dat *Diego*
d'Ocampo meer, dan 20000 *Pesos* in goud, met sig
in *Castilje* bragt, en dat men 't hem ontneemen
moest, nademaal hy se geroofd hadde; dat hy

1524. van den aanhang van *Cortes* was; en dat hy 't was, die den Land-voogd *Franciscus de Garay* te *Panuco* uyt-gedaagt had; dat men sig niet op deesen *Diego d'Ocampo*, nog op *Franciscus de Montejo* verlaaten moest, die *Cortes* tot den Koning sond, vermits sy niet quamen, dan met voorneemen, om die van den Raad om te koopen, en bragten 130000 *Pesos* in goud, die *Cortes* sijnen vader sond, behalven 80000, die hy hem reeds te vooren gesonden hadde, en dat 'er den *Fiscaal* sig van verseekeren moest, vermits hy 3, of 4 millioenen gouds gerooft had, behalven 37, of 40 Landschappen, die hy onder sig hield, waar onder 'er gevonden wierden niet min, groot dan *Andalousiën* waren. Boven dat, sonder de schat van *Motezuma*, hadde hy nog op 3, of 4 plaatsen veel Gouds in 't Land, sulks hy meer besat, als byna ooyt Vorst beseeten had; en dat de scheepen, die hy aan de Zuyd-Zee gelast had te bouwen, tot geen ander voorneemen gemaakt wierden, dan om het van daar t'ontkoomen, en sig naar *Vrankrijk* te begeeven. Nog schreef hy, dat hy hem aangedrongen had, soo veel Lands af te staan, als hy besat, en andere dingen, die van den Koning af-hingen; dog dat hy 'er niets van hadde willen missen. Egter alsoo hy vermetel en yversugtig was, verbeelde hy sig, dat alles hem volgen moest, gelijkerwijs hy sig tegens *Diego Velasquez* gedraagen hadde, en dat hy ten dien eynde aan sijne Majesteyt sond, niet dan de werken van Pluymaadjes en andere diergelijke dingen van weynig waarden; behalven dat hy onder de Staatsdienaaren een verdeeltheyd zaayde, om te beter sijn rol te speelen. Den Reken-meester *Albornos* schreef mede aan den Bevel-hebber *Franciscus de los Cobos*; dat, soo hy hem met papier en inkt begunstigen wilde, hy alle de saaken van daar in goud en in paarlen voor den Koning veranderen sou; soodanig groot was de drift en begeertens-lust deeser Amptenaaren, dat se op niets anders dagten; dit nu gaf oorsaak aan de weder-waardig-

Gonzalo de Salazar schrijft insgelijks tegens *Cortes*.

Seyd dat hy meerder schatten dan eenig Vorst besit.

Albornos al mede om *Cortes* te betigten in de weer.

digheeden / die wy hier na sullen sien voorvallen: 1524.
dog alsoo sy gesamentlijk niet wel over-een quamen / en selfs tegen elkanderen aan-schreeven / soo was hen sulks niet weynig hinderlijk.

Gelijk nu de Koning van Castilje, een groot genoegen in de nieuwe ontdekking der Specery-Eylanden ontfing; soo hadde de Koning van Portugal soo veel te meer ongenugte / nademaal hy wel sag / dat 'er de Vlooten uyt Castilje konden koomen / sonder de Grens-scheydinge te passeeren / dat de grootste verhinderinge was / die 'er van synent wegen konde voor-vallen / en vermits de Koningen deeser Eylanden / sig voor onderdaanen van den Koning van Castilje aangebooden hadden / en dat sijne Bevel-hebbers hem verseekerden / dat sy de eersten waren geweest / die se ondekt hadden / soo rieden die geenen / die de saaken van Indiën bestierden / de Koning deese Scheeps-vaart / en den handel der Speceryen te agtervolgen / nademaal hy / en insgelijks het Koningrijk 'er een groot voordeel van trekken moest / en dat dit met weynig kosten geschieden kon. De Koning deesen raad volgende / gelaste spoedigljk eene Vloot uyt te rusten / en dat men / na dat deese vertrokken was / nog eene andere verdaardigde / en 'er sig mede spoede / om de eerste te volgen. De Koning Don Juan van Portugal, die geduurig in ongerustheyd was / berigt wordende van alles / wat 'er omging / en siende de rijkste inkomsten van sijn Koningrijk hem dus te ontvallen; deed veele aanbiedingen aan den Koning van Castilje, om het af-senden / van deese Vlooten van de Specery-Eylanden, voor 't minst soo lang te schorssen; tot men uyt-gesprooken hadde / aan wien se gehoorden / en dat hy hem soo seer niet verongelijkte / om hem het grootste inkoomen van sijn Koningrijk te ontneemen; nog der Portugeesen en Castiliaanen reden te geeven / van elkanderen om te brengen / gelijk sy onfeylbaar doen souden / soo de beyde Vlooten elkander quamen te ontmoeten. Alhoewel

Ongenoegen des Konings van *Portugal* wegens dat de *Castiliaanen* de *Specery-Eylanden* hadden aangedaan. Die beweeren de eerste ontdekkers te zijn.

1524. welk om de Koning wel sag / dat alles / wat de Koning van Portugal des deed / niet dan om de saaken te vertraagen was / en de Portugeesen ondertusschen tijd wonnen / om in de Specery-Eylanden te koomen / gelijkerwijs sy reeds begonnen hadden / eer 'er de Castiliaanen besittinge van namen / en dat hy van goeder hand wist / dat de Koning van Portugal des aangaande orders en volk sond / en reeds veele Afgesanten van weder-zijds gesonden waren geweest / met antwoorden daar op gevolgt; soo sond eyndelijk de Koning den Dokter Juan Cabrere sijnen Raad van Staat / en Barroso sijnen Geheym-schrijver / om den Koning Don Juan te verseekeren; dat sijne meening was, de verdrag-maakinge van *Tordesillas* te agtervolgen, en dat hy dusdanig van sijne zijde deed, om middelen te vinden van te antwoorden, op 't geene hem was voorgestelt, en om de saaken te bemiddelen, of dat hy 'er anderen voorstelde, die aanneemelijker scheenen; nademaal hy geen ander voorneemen had, dan om de selfde verwantschap en vriendschap met hem te onderhouden, als sijne voorsaaten gedaan hadden, en dat hy liever veel-eer yets van sijne Regten verliesen wilde, dan gewin soeken. En nademaal hy gesegt hadde, dat die geene, die hem deese saaken vertoonden, hem niet vergenoegden, en dat hy wenschte, dat 'er van weder-zijds 2 Caravellen uytliepen, om eene snijding der Zeën af te meeten, en dat midlerwijl niemand eene Vloot na de *Specery-Eylanden* sond, en het wierd gesegt, dat men des vergenoegt was, in aanmerkinge, dat dit sig na de verdraag-making gedraagen sou, en dat men 't met den Koning over-een quam, of met deesen, dien 't hem behaagde te volmagtigen, onder voorwaarde, dat men ten dien eynde agt geeven moest, om vooral de punten der verdrag-maaking gaa te slaan, en dat men niets besloot, sonder hem eerstelijk raad te vraagen. Dat, wat aanbelangt van geene Vlooten geduurende deesen tijd te senden, dit niet regt

Een Gesantschap uit *Portugal* gesonden.

Hun aanbrengen.

regt nog redelijk was, nademaal de verdrag-making het niet verbood; behalven dat soude dit sig ten nadeele van de natuurlijke en burgerlijke besittinge, die de Kroon van *Castilje* in de *Moluksse* Eylanden hadde, wenden, als mede in de andere Eylanden en Landen, dien 'er van af hingen, en dat geduurende den tijd der reyse van deese 2 Caravellen, konden se hunne Vlooten ontdekken; dat nademaal de Koning *Don Juan* wel wist, dat sijne Majesteyt voor Heere der *Moluksse* Eylanden was aangenomen, en dat de Koningen, die se besaten, hem uyt vrye wille hadden gehoorsaamheyd beweesen, sonder eenigen dwang, dat sy hem voor hunnen natuurlijken Heere erkenden, en sig selven in sijnen naame voor sijne Bevel-hebbers, en verdeedigers van den Lande ingestelt hadden; waar by quam, dat sijn volk, met het meeren-deel van de waaren, die door sijne Vloot 'er verhandelt had, reeds in deese Koningrijken waren aangeland; des was 't niet redelijk van te willen verhinderen, om 'er eene andere Vloot te senden, in betragtinge, dat de Koning *Don Juan* in geene besittinge van geene deeser *Moluksse* Eylanden was, nog van geene anderen, die de *Castiliaanen* hadden ontdekt. 1524.

En voor soo veel de Koning hem niet aangemaant hadde, om het vervolg van de besittinge af te staan, wat *Malacca* en andere plaatsen, die hy ontdekt had, raakten, schoon die in de Grens-scheydinge van *Castilje* vielen, gelijk een yeder verseekerde, en dat de *Portugeesen* selfs betuygen moesten, des kon men wel ervaaren, hoe onregtvaardig het was, om te versoeken, dat men met Vlooten, na de *Moluccas* en andere Landen te senden, afliet, waar egter sijne Majesteyt geregtelijke besitter van was, en waar hy als wettelijken Heere gehoorsaamt wierd. Hy gelaste sijnen Gesanten, dat, indien de Koning *Don Juan* dit ten onderwerp nam, dat geduurende den tijd der scheydinge, sijne Majesteyt beweerde, dat *Malacca* en andere Eylanden door hem beseeten,

1524. onder sijne Grens-scheydinge vielen; dat hy mede aflaaten sou, sijne scheepen na deese Gewesten te senden, vermits sijne Majesteyt insgelijks op de *Moluccas* doen soude, en verder aantoonen, dat men 'er reeds van gesprooken had: en dat het in allen gevalle noodig was, nieuwe middelen uyt te vinden, om ten eynde van saaken te koomen, en dat se hem aanweesen, dat hy in allen deelen bereyd was, onder hen hunne verwantschap en bond-genootschap, door goede bewerkinge te onderhouden, voor soo veel se sijne Kroon niet benadeelden, 't zy in sijn regt van besittinge en van eygendom, nog in 't agtervolgen van sijne Vlooten te senden, en om de saak met veele voorsigtigheyd en sagtigheyd te behandelen, sonder hem in der daad reeden te geeven, nog met woorden, om niet te twijfelen in de genegentheyd, die hy voor hem hadde, en om hem te doen verstaan, dat hy gewilliglijk in alle soorten van regtvaardige middelen bewilligen soude, gemerkt die niet ten sijnen nadeele waren. Dit Gesantschap met veele reeden-wisselingen van den een als anderen verrigt, besloot eyndelijk de Koning van Portugal, andere Afgesanten aan sijne Majesteyt te senden, vindende geen bequamer middel, dan sig aan de punten der verdrag-maakinge van Tordesillas te houden, en die met aandrang ter voldoeninge te versoeken.

De Koning van *Portugal* send mede Afgesanten na *Castilje.*

De Portugeese Gesanten zijn 't Hof gekoomen, dat toen in Pampelona was, na hunne Geloofs-brieven over-gelevert te hebben, versogten se sijne Majesteyt, lieden te bevolmagtigen, om de saaken, die hun Gesantschap betreffen, te behandelen. Ten dien eynde wierden dan persoonen benoemt, die in deesen handel 't best ervaaren, en van geene drifften verdagt waren. Sy besagen de verdrag-maakingen door de Catholijke Koning, en den Koning Don Manuel Vader van den Koning van Portugal geslooten; als na dat se die veel-maals op deese geschesten toe-gepast en overwoogen hadden, versogten de Gesan-

Gevolmagtigden ter afhandelinge der verschillen by den Koning benoemt.

santen sijne Majesteyt hen te willen hooren; de vrugt van hun smeek-schrift bestond nu, in hem de verdrag-maakingen voor te houden, en hem te bidden, die te willen in agt neemen; nademaal hy door middel sijner Afgesanten aangeweesen had, dit sijne meeninge te zijn. Zijnde dan in besluyt van se te willen agtervolgen, het hem eerlang behaagde den Koning van *Portugal* in besittinge der *Moluksse* Eylanden te stellen, waar toe sy seyden, sijne *Majesteyt*, uyt kragte der verdrag-maakingen, verpligt was; bevestigende, dat deese Eylanden van wegen den Koning van *Portugal* waren ontdekt geworden; indien nu sijne *Majesteyt* vermeende, dat se hem, als onder de Grens-scheydinge van sijne scheeps-vaart vallende, gehoorig waren, dat hy se dan versoeken, en uyt sijne handen ontfangen moest, en se niet door eene volstrekte magt aanmatigen, en dat de Koning van *Portugal* dit bestendig houdende, als sy sig selven niet ontseggen konden, nog verbeelden, dat dit niet geschieden kon, soo was hy aanstonds gantsch vaardig van se hem te geeven, en in besittinge, na den inhoude der verdrag-makinge, te stellen, in wiens naame, sy sig des dienden, en versogten, dat men die in agt nam. En ten dien eynde, gelijk van saaken, die men ter goeder trouwe handelde, soo veel wegens de agtinge der persoonen van soo eene hooge verheventheyd, dat wegens de verwantschap, als 'er onder hen was, sy niet begeerden sig van een ander regt, nog voorwending te dienen, als alleenlijk den behelsende inhoude van de gemelde verdrag-maaking te volgen. 1524. Aanbrengen der Gesanten van Portugal.

Hier op wierd door eenigen van sijne Majesteyts Raad geantwoord; dat sijn meening en wille altoog geweest hadde, en nog was, om de verdrag-maakingen na te koomen, en om die in geenerley wijse te weder-spreeken. En deese redenen na den waren sin der reden begreepen, soude men bevinden, dat se ten voordeele van de Castiliaanse Kroon strekten, en dat men door den sel- Waar op van wegen sijne *Majesteyt* van *Castilje* geantwoord word.

1524. selven klaarlijk sijne Majesteyts meeninge sien kon. Nademaal soo men in goeder trouwe handelde, gelijk de Afgesanten seyden, was 't niet in verschil den inhoud der verdrag-maakinge na te sien, en stiptelijk na te koomen, wat se behelsde. Waar by quam, dat se in 't selve Hoofddeel vinden souden, waar op sy sig gronden, dat het insgelijks sprak, dat, soo de scheepen van *Castilje* eenig Land, of Eylanden in den Oceaan vonden, en dat de Koning van *Portugal* eyschte en by-bragt, dat se in de Grens-scheydinge van sijn aan-deel waren gevonden, de Koningen van *Castilje* verpligt waren se aan hem over te geeven, en in besittinge te stellen, waar van men niets van onkunde ter verschooninge by-brengen kon; zijnde genoegsaam klaar in een selfde Hoofd-deel uytgedrukt; dat alsoo men 't klaarlijk sag, dat vermits de Eylanden der *Moluccas*, door de *Castiliaanse* scheepen waren ontdekt, en niet door de *Portugeese*, gelijk sy door de selfde verdrag-maakinge seyden, soo besat hy se geregtelijk, tot dat men ten minsten een oordeel over de waare scheydinge gegeeven had, en dat de Koning van *Portugal*, dit soo zijnde, sig verklaaren en hem versoeken moest, en dat, schoon dit van de Grens-scheydinge van sijn aan-deel af-hing, hy het uyt handen van sijne *Majesteyt* ontfing; die dan beloofde het ten allen tijden te sullen doen, gemerkt dit sig dus toedroeg; dat alsoo men niet twijffelen moest, dat de gemelde *Molukse* Eylanden eerstelijk niet door sijne scheepen ondekt waren; nademaal men nog niet hadde hooren spreeken, nog eenige andere tijding vernoomen, het tegen-deel meldende. Sulks dan, dat wat toen de Afgesanten van *Portugal* seyden, een groote nieuwigheyd was, waar over sijne *Majesteyt* sig verwonderde, als eene soo merk-waardige saake zijnde, dat niemant des konde in twijffeling geraaken, nog eenige onkunde voorwenden, en ter preuve hier van, was de besittinge, die hy 'er van hadde, meer dan genoegsaam, en agtervol-

gelijk

gelijk, sonder dat 'er de Koning van *Portugal*, met 1524.
voor-bedagtheyd, gewisse, geduld en behendigheyd tegen was, en dat de Koning *Don Manuel* sijnen Vader het geleeden had: dat sijne *Majesteyt* sig nu verwonderde, dat van eene soo gewigtige saak, na die soo lange geleeden te hebben, en by-na geduurende 2 regeeringen gedoogt, om die hem te willen verhinderen en vertonrusten, als of het eene van nieuws voorvallende saake was. Nademaal allen den geenen, die 'er van hoorden spreeken, gelooven souden, dat hy het eerder deed, met voorneemen om redenen van onlust te soeken, in een tijd, dat sijne *Majesteyt* sig in groote benoodigtheyd vond, en in eene regtvaardige werkelijkheyd tegens de vyanden van sijne Staaten, dat door het middel van den Geregte, voor soo veel hy hem hadde eerder versoeken konnen, en dat hy van sijnent wegen sig 'er in een goed vertrouwen na geschikt sou hebben, als de *Portugeese* Gesanten, over de naspeuring en meening der verdrag-maakinge opgeheeven hadden.

Verdere redenen bygebragt.

En dat ingevalle, dat men 't niet regtmaatig tegens de vreedsame besittinge der gemelde Eylanden bekragtigen kon, men sijne gedagten op het verleedene en tegenwoordige gronde, en bysonderlijk, als de Koning van *Portugal* sig op de eygenschap des tijds gronde, stond het aan hem genoeg-doenende bewijsen te geeven, en gevolgelijk van wat 'er uyt voortkoomen mogt; dat, hebbende de Eylanden ontdekt, en besittende die, als hy se besat, soo de Koning van *Portugal* vermeende se van sijne overheeringen af te hangen, stond het aan hem om se te versoeken, en dit aldus bewijsen konnende, uyt sijne handen te ontfangen. En om het op den voet van de letteren der verdrag-maaking te neemen, gelijk het de Gesanten begeerden, en het waarneemen van alle goed vertrouwen, als sy by-bragten, en dat, ingevalle dit van *Malacca*, men 'er nog geene kennisse van gehad hadde, of dat men 'er eenige

Por-

1524. *Portugeesen* hadde sien handelen, dat niet bevonden was, men des niet seggen kon, dat se door de *Portugeese* scheepen waren ontdekt geweest, gelijk de verdrag-maakinge vereyste, en dit aldus eene gedaane saak zijnde, en in de verdrag-maakinge niet begreepen, sijne *Majesteyt* niet verpligt, nog schuldig was, om 'er na te hooren. En dat gestelt de *Portugeese* scheepen se ontdekt hadden, (dat niet waaragtig was,) soo kon men des wegen de eygenschap des tijds, waar op sy sig gronden niet bekragtigen, nog niet meer seggen, dat se door den Koning van *Portugal*, nog door sijne scheepen waren ontdekt geweest; nademaal het waaragtig is, dat het gevondene een besit-neming vereyschte, en dat men niet seggen kon yets gevonden te hebben, dat men niet besat, nog dat men niet bemagtigt had, schoon men 't gesien en ontdekt hadde. Sulks dat men ter eene zijde de besluytinge van 't regt in agt neemende, en ter andere, de gemeene gedagten ter zijde van sijne *Majesteyt*, die, na de natuurlijke kragt der reden, omvat en bind den geenen, die geenen Oppermagt erkenden, en se allen verpligt van die te volgen. De selfde saak wierd door de verdrag-maakinge bekragtigt, waar op men sig van weder-zijds gronde, sonder dat men noodig hadde, van elders andere regten, nog voorwendselen te soeken; nademaal deesen, die een *Land*, of *Eyland* in de Grens-bepaalinge van eenen anderen ontdekt had, verpligt was, van het te geeven na de verdrag-maakinge, en het was ontwistbaar, dat deesen, die het ontdekt hadde, het de eerste besitten moest; vermits het niet besittende, hy 't niet aan dien geeven kon, die 't hem versogt, aantoonende, dat het in sijne Grens-scheydinge gevonden was, en dat indien men anders seyde, soo kante het sig lijn-regt tegen den inhoud der verdrag-maakinge.

Alles wat wy hier af gemelt hebben / geschiede niet / dan om te weeten / waar van de verdrag-maakinge sprak / die men soo verstaan moest; dat

dat men moest neemen / het geene men vond / en 1524.
ingevolge kon men in geenerley wijse seggen; dat
de Portugeesen de gemelde Eylanden gevonden Die nog
hadden / nademaal sy 'er geen besit van genoo- verder ver
men / om se over te geeven / hadden / gelijk de volgt wor-
verdrag-maakinge vereyste / en dat het door de den.
selvige reeden bestand was / dat de Castiliaanse
scheepen / deese Eylanden ontdekkende / daar van
besit namen in sijnen naame / en dat hy se besat.
Sulks dat hy die konnende leeveren / soo men se
versogt / en dat se in de Grens-scheydinge van
Portugal vielen / waar upt volgde / dat sijne Ma-
jesteyt des moest van sijnent wegen versogt wor-
den / en sig verdraagende / dat se onder sijne
Land-scheydinge gehoorden / de selve upt sijne
handen te ontfangen had / en sijne Majesteyt niet
upt deesen van den Koning van Portugal, na
den inhoud der verdrag-maakinge. Waar by
quam / dat men van wegen sijne Majesteyt niets
van den Koning van Portugal dit raakende ver-
sogt; nog sijne Majesteyt sig schuldig kennende /
dan deese daad niet wilde hand-haaven / en der-
halven / dat indien hy yets begeerde / dat hy 't
versogt / en dat sijne Majesteyt bereyd was / ter
goeder trouwe na te koomen / alles wat hy sou-
de verpligt weesen / na den inhoude der verdrag-
maakinge te doen / en dat gestelt de Portugeesen
de gemelde Eylanden gevonden hadden / (dat
niet waaragtig was /) en dat hy eyschte / dat se
hem over-gedaan wierden / vermeenende daar
van ontrooft te zijn geweest / moest hy se versoeken /
en upt sijne handen ontfangen / of by-brengende /
dat hy sijne Majesteyt om de besittinge van eene
saak / die hy niet besat / verontrusten wilde / 't geen
dan genoegsaam deed sien / dat dit / waar over 't
verschil was / in de verdrag-maakinge niet vervat
stond / en dat het 'er niet beslegt was / sulks dit
niet moest verstaan worden / dan van wat 'er
eygentlijk voor-gedraagen was / en om in tegen-
deel te doen / scheen het yets nieuws te zijn / dat
door natuurlijke reeden / of het gemeene regt be-
slegt moest worden. De-

1524. waren / in wien het dan bestond / om ten eynde deeser onderneeminge te koomen ; gelijk dit nu niet naar behooren gedaan was / en dat het niet bevoorddeelen kon / soo wilde men 'er geen geloove aan by-setten / nademaal / wanneer het tegen den Koning van Portugal gedaan was / men niet genoodsaakt kon worden / om te gelooven / dat se voor hem hadden geweest / zijnde niet na d'orde van den geregte vertoont / nog sijnentwegen van een bestendig vermoogen. Vermits / (schoon dat men van wegen sijne Majesteyt, aan de gemelde Gesanten / een ander ondersoek / kragtiger dan het sijne / gegeeven had /) sy dit niet wilden aanneemen ; behalven dat scheen het aan die van den Raad / dat het niet gevoeglijk was / andere middelen te soeken / nademaal men genoeg deed / met den inhoud der verdrag-maakinge voldaan te hebben ; het geene was / wat de Portugeese Gesanten versogten / sulks men op hen dan niet verder agt gaf ; en van de saak ook toen-maals niet meer en handelde.

Sijne Majesteyts begeerte om een grens-scheydinge vast te stellen.

Niet tegenstaande dit alles / geen agt op deese saaken geevende / nog wat nadeel sulks kon te vooren koomen / sogt men na nieuwe middelen / sijne Majesteyt dan na de genegentheyd / die hy voor den Koning van Portugal, en voor ander hier boven-gemelde saaken / hadde / seyde gunstiglijk / dat hy nogmaals de saak op het tapijt wilde gebragt hebben ; en men stelde den Gesanten voor / sonder af-laaten ontrent het oordeel der grens-scheydinge en af-paalinge besig te zijn ; en / om 'er voort-gang in te maaken / hadde men persoonen bestemt / ter begeerte der verdrag-maakinge en de verschuyvinge der selve / in eenen gestelden en bequaamen tijd / soo te weeten / dat men sig niet te lang in 't afhandelen der ontkenninge op-hield / nog dat men sig insgelijks niet over-ylende gedroeg / op dat men sig niet beklaagde / in eenen soo korten tijd den uyt-leg te konnen besluyten ; en dat middeler-wijl / dat men daar aan arbeyde / geenen der partyen eeni-

ge

ge scheepen uyt-sonden / nog geene andere nieu- 1524.
wigheyd bedagt / en dat dit sonder benadeelinge
der partyen geschiede / en men weder-zijds geene
inscheepinge binnen den bestemden tijd deed /
maar deese kours vry sou blijven / aan den gee-
nen / die het regt daar toe hadde. Dit besluyt ge-
noomen / alhoewel die geenen van sijne Maje-
steyts Raad sulks weder-spraaken / (gemerkt
dat dit de vreedige besittinge / dien hy'er van had /
benadeelde / om sig van het vervolg deeser scheeps-
vaart te ontslaan / dunkende hen / dat het te even-
maatig met sijnen weder-party gehandelt was /)
wilde egter sijne Majesteyt, dat het voorgestelt
wierd ; dog naauwelijks wilden de Portugeese De Portugeesen weygeren na deese reeden te hooren.
Gesanten daar na luysteren / seggende / dat se
geen last hadden / om van verdrag te handelen.
En schoon se op eenige drang-reedenen / die men
hen voor-hield / bewilligden / om aan den Koning
van Portugal te schrijven / seyden se / dat het ant-
woord / dat men hen gesonden had / alles weder-
ley / wat se des konden bewilligt hebben. Dog
niet tegenstaande de Castiliaanen wel siende / dat
de Portugeesen de ordre der verdrag-maakinge
niet wilden in agt neemen / nog de voorstellingen
daar op bewilligen / nog tot geen reedelijk ver-
drag koomen / stelde men hen nog een ander
voor / hier in bestaande / dat / midlerwijl men een
oordeel over deese Grens-scheydinge geeven sou /
beyde partyen vry stond / hunne scheepen te sen-
den ; dat dan een gelijk gesteld middel aan beyde
deese Land-aarden was / en dat / indien 'er eenig
nadeel in stak / dit eer ter zijde van sijne Maje-
steyt bestond / nademaal sijnen vryen wil hen ge-
doogde / om 'er te gaan / vermits het tegen het
regt streed / dat hy in deese besittinge hadde / en
hy in eygendom besat. Na dat men dan de Ge-
santen van den Koning van Portugal versogt
had / de keur van de een / of andere deeser beyder
middel van verdrag te neemen / aarselden sy /
seggende / dat hunnen last dat niet behelsde ;
sulks dat / om een eynde van hen te overtuygen

1524. te maaken / wierd hen van wegen sijne Majesteyt gesegt / dat nademaal sy sig niet op den inhoud der verdrag-maakinge wilden gronden / nog de aanbiedingen hen gedaan / niet bewilligen / dat sy van andere uytvonden. Waar op sy ten derdemaalen verklaarden / dat se geenen anderen last / van om de besittinge der Molukse Eylanden aan te vaarden / hadden. En aan deese reeden verbeelden sig die van sijne Majesteyts Raad / dat alles / wat tot dus verre / raakende deese gescheften veel eer dienst-pligtigheeden waren / die eerder verlies dan voordeel aan deese handelinge toe-bragten / soo ontsloeg men sig deese beesigheyd / schoon men niet meer / dan ten eerste antwoord / daar in gevordert was.

Waar uyt ontstaat, dat de handelinge afgebrooken word.

De *Portugeesen* tragten vertraaginge in deese saak.

De Portugeese Gesanten 't besluyt van sijne Majesteyt siende / en dat het scheen / dat men van de saak afsien soude / en wijders in agt neemende / dat de vertraaginge ten hunnen voordeele was / nademaal sy genoeg magtig in d' Indiën waren / sonder nieuwe Vlooten te senden / de Koning van Portugal ligtelijk ten eynde van sijnen toeleg koomen kon / bestaande om de Eylanden te bemagtigen / sig 'er te versterken / en de Castiliaanen daar uyt te verdrijven / als de minste in magt / en die onmoogelijk konnende bystand erlangen / gelijk sy reeds gedaan hadden ; alhoewel de Koning van Portugal nog niet regt wist / wat het schip de Trinidad en den Castiliaanen van Tidor wedervaaren was / en waar van men mede geene kennisse in Castilje had ; sy versogten dan nadrukkelijk / dat men niet meer van verdrag-middelen sprak / die van weder-zijds voorgestelt waren / en dat de saake door middel van den Geregte beslegt wierd ; welk middel tot geen ander eynde by-gebragt wierd / (behalven dat men den inhoude der verdrag-maakinge niet volgde / dat de Castiliaanen aantrokken /) als om de saak te vertraagen. Dog sijne Majesteyt bewilligde hier in / om se te vergenoegen / die van een ander ge-

voelen

1524.

voelen waren / en om sijne saak beter te verregtvaardigen / en sig toen te Victoria bevindende / wierd 'er over-een gekoomen / dat wederzijds partyen persoonen benoemen souden / om over-een te koomen / hoe men deese Grens-scheydinge verstaan sou. Sijne Majesteyt benoemde van voor sig / den Dokter Mercurino Gatinara, sijn Groot-kanceliér; Hernando de Vega Heere van Grajal, Hoog-bevel-hebber van Castilje; Don Garcia de Padilla Hoog-bevel-hebber van Calatrava, en den Dokter Lorenzo Galindes de Carnajal, uyt den Opper-raad der Indiën, die sig alle in deese gescheften mengden. Van de zijde van den Koning van Portugal wierden benoemt Pedro Carrera d'Atabia Heere van de stad Velas, en Dokter Jan de Faria, uyt sijnen Raad/ die wegens den Koning hunnen Meester gelast en gesonden wierden. Na dat sy over deese gescheften veel-maals met elkander sig vergeleeken hadden / en de Bullen van 's Paus gifte aan de Kroon van Castilje gedaan / nevens de verdragmaakinge van den jaare 1494. sagen; wierd 'er op den 19. February deeses jaars 1524. besloten: dat yeder der partyen 3 Wereld-kundigers en 3 Stuur-lieden namen, om de Grens-scheydinge en de verdeelinge te maaken na de verdrag-maakinge, tussen beyde Kroonen gesloten, en dat sy sig alle Lente-maanden, eerst-koomende, of voorafgaande, vergaderen souden, soo het in de Landpaalen van *Castilje*, en van *Portugal*, tussen de steeden *Badajos* en *Yelves* geschieden kon, op dat in alle de eerst-koomende *Mey*-maanden, na voor alle saaken eenen plegtelijken Eed voor 2 Beamptschrijvers gedaan te hebben, weder-zijds benoemt, en na alle liefde, haat, driften en aanbelangen te hebben afgelegt, sonder ergens opsigt, dan om regt te doen, hebbende, sy op 't regt der partyen agt geeven souden, en na de gemelde Grens-scheydinge, volgens de verdrag-maakinge, besluyten; dat sy 3 Regts-geleerden voor yeder der partyen benoemen konden, die ter selver tijd en

Sijne Majesteyt besluyt, dat men weder-zijds Regters benoemd.

Welkers Regters dan benoemt worden.

Wat de Gevolmagtigden van partyen besluyten.

1524. en plaatse, hier boven uytgedrukt, na den vereyschten Eed in soodanigen gevalle te hebben afgelegt, over de saak der besittinge pleyten souden, en hunne besluytinge daar op maaken; ondersoekende de bewijsen, geschriften, getuygen, verdrag-maakingen, en der partyen regten, die hen voorgelegt wierden, en dat se eyndelijk deeden alles, wat hen noodig, wegens de gemelde verdrag-maakinge, na den geregten en even-maatigheyd, scheen; dat de gemelde 3 Regts-geleerden, de eerste in de oeffening van deesen last benoemt, bevoorregt was, de andere afgevaardigden van sijne zijde te doen vergaaderen, sulks se met veel naauw-keurigheyd op de saaken in verschil agt gaven; dat in den gemelden tijd geene der partyen, om te handelen na de *Moluccas* afsonden. Dog dat soo voor het eynde van deesen tijd de besittinge, of eygendom beslooten wierd, de party, ten wiens voordeele het regt dan toe-gehoorig was, konde, hoedaanig het ook was, om te handelen en koophandel te drijven, besendingen doen. En ingevalle, dat men den eygendom en de Grens-scheydinge besloot, dat men dan begreep, dat het verschil van de besittinge volstrektelijk beslooten, en ten eynde gebragt was. Maar indien men alleenlijk de besittinge door de gemelde Regts-geleerden te besluyten quam, sonder dat men den eygendom af-handelen kon, en dat, wat nog overig van dit eygendom en deese besittinge te beslegten was, na de verdrag-maakinge om af te handelen overig bleef, men in staat verblijven liet, eerder, dan dat men 't gantselijk af-handelde, en alles sonder der partyen regten, wegens den eygendom en besittinge na de verdrag-maakinge, te benaadeelen; dat indien het den Regts-geleerden der eerst-genoemde partyen, weegens deese aan-beveelingen goed dagt, dat 'er onder voorwendsel van eenige verlenginge des tijds, eenigen schijn was, om de saak te besluyten, sy eenen tijd neemen konden, die hen noodig oordeelde, en dat, geduurende

deese

deese verlenging, sy en de andere Afgevaardigden bewerken konden, op dat se de gescheften kundig wierden; dat alle de afschriften, door 2 Beampt-schrijvers, van weder-zijds partyen benoemt, geteekent wierden, en dat yeder van sijne zijde de selven schreef, en de anderen, na die vergeleeken te hebben, teekende, en dat yeder der partyen een afschrift van bekragtigde Hoofddeelen, binnen 20 eerst-volgende dagen leeverde, die door Gevolmagtigden bewilligt geweest zijnde, vervult wierden en in staat gestelt, na dat het de Regters verbleeven hadden. 1524.

Dit verdrag geslooten, en om ter volvoeringe daar van te koomen, benoemde eerlang daar na sijne Majesteyt voor Regters over de besit-neeminge, den Licentiaat Jan Velasquez d'Acuna van den Koninglijken Raad; Pedro Manuel, Gehoor-geever der Koninglijke Kancelerye van Valladolid, en Hernando de Barrientes, van den Raad der Ordens. Als mede voor Regters des eygendoms; Don Ferdinand Columbus, tweede Soon van den eersten Admiraal der Indiën, Christoffel Columbus, en Simon d'Alcazova Sotomajor, Portugees Edelman, die in sijne Majesteyts dienst was; Broeder Thomas Duran; de Dokter Salaja; Pedro Reyz de Villegas, en den Bevel-hebber Jan Sebastiaan del Cano. Voor versorger van 's Vorsten Inkoomen wierd den Dokter Bernardin de Ribera, benoemd, die dat ampt in de Opper-geregt-kamer van Granada bekleede; voor Regts-geleerde, den Dokter Jan Rodriguez de Pisa; en den Beampt-schrijver, Jan Ruyz de Castaneda, aan wien sijne Majesteyt gelaste, na de gemelde order onderstand te doen. Regters der besittinge wegens sijne *Majesteyt* benoemt; insgelijks des eygendoms aangestelt.

Hy ordonneerde mede, dat 'er in deese vergaderinge andere Wereld-kundigers waren, en ervarene Stuur-lieden om Zee-kaarten te maaken; als mede geleerde Mannen in de Wis-konst om Aardse Globen, Wereld-kundige Kaarten, en andere benoodigde werk-tuygen te verschaffen, om de strekkinge der Eylanden, waar over men Van gelijke Wereld-kundigers geordonneert.

1524. verschil had / te doen sien / en om des te vergelyken en met hen te handelen. Sy waren alle te Badajos, met de last en vermoogen / dat hen gegeeven was. De anderen waren Sebastiaan Gaboto, Stephan Gomez, Jan Vespucio, Diego Ribera, Martin Mendes, Michel de Rodas, Rodrigo Vermeso, de Bakkalaurus Tarragon, en den Opsiender Alcaraz, deese klaagden / dat de Regters hen niet en riepen / om hunne vergaderinge by te woonen / nog sig in geenerley wyse van hen bedienden; waar over / als se sig verontschuldigen wilden / sy ten antwoord gaven / dat se in deese gescheften niet benoemt waren. Syne Majesteyt gelaste dan / dat sy 'er gedurig geroepen wierden / en met hen souden handelen; dat sy 'er hunne raad-geevende stemmen hadden / en geseeten waren als de anderen / yeder na syne hoedanigheyd / om gelykerwys met reeden hunne gedagten te uyten. Insgelyks wierden te Badajos 12 mannen van die / welke met het schip Victoria gekoomen waren / gesonden / om 'er als getuygen tegenwoordig te zyn / door wiens berigt-geevinge den Dokter Ribera, versorger van 's Vorsten Inkoomen / boven geregtelykerwyse de besittinge / die van de Molukse Eylanden in den naame en voor syne Majesteyt in den jaare 1521. genoomen was / toestond. Daar quamen mede in de stad Yelves soo veele / of meer Portugeesen; namentlyk 2 Versorgers van 's Vorsten Inkoomen / en 2 Regts-geleerden; waar van hunne voornaamste Regters waren Diego Lopez de Segueyra, Almotazen, die in Oost-Indiën het bestier hadde gehad; de Licentiaat Antonio Azevedo; de Dokters Francisco Cardoso en Gaspar Baez, wegens de ontslaging / die men den Koning gedaan had / nevens Pedro Alfonso d'Aguiar, Franciscus de Melo, en Simon de Tabira.

De plaats om te vergaderen verkoosen. Deese alle te Badajos en Yelves aangekoomen / sprak men van de plaats / waar men vergaderen sou / en wierd beslooten / dat het op de

brug

brug van Caya geschiede / gebouwt over de Rivier / loopende ter midden door / alwaar Castilje met Portugal sig quam te scheyden. Vervolgens van versamelden sy sig te Badajos, dog de aanbevelingen wierden eerst te Yelves vertoont; sy leyden alle den Eed af. De Portugeesen verwierpen Simon d'Alcazova Sotomajor, seggende / dat hy een Portugees was / en dat hy sijn Land sonder verlof van sijnen Koning verlaaten had / om na Castilje ten dienste van sijne Majesteyt te vertrekken / als mede Broeder Thomas Duran. Alhoewel Simon d'Alcazova ontkende / dat de Portugeesen van hem seyden / onthield hy sig egter / om sig door last van sijne Majesteyt de vergaderinge te onttrekken / willende den Portugeesen deese voldoeninge geeven. En voor soo veel het gevoeglijker scheen te zijn / van 't ondersoeken en aan te wijsen / dan tot weygeringe te koomen / en de verwerpinge naa te volgen / soo seyde men / dat indien de Portugeesen den Bakkalaureus Maldonado, en Bernardino Perez, van Noja in Galiciën geboortig / voor Regters benoemden / dat se insgelijks buyten geslooten wierden / en men Broeder Thomas Duran niet voor verworpen houden sou / nademaal sy geene genoegsaame reedenen van verwerpinge gaven; sulks dat in plaatse van Simon d'Alcazova men niet den persoon van Antonio d'Alcaraz versien wierd. Men begon dan eerlang de Aardse Globen, en Zee-kaarten na te speuren / weder-zijds niets vergeetende / van 't geene in hunne saak / om hun regt te ondersteunen / dienen konde. De Castiliaanen blijvende staan / op het getal der mijlen door de Hemel-graaden toegepast / vielen in het gemeen gebruyk der Zee-lieden van Portugal en Castilje, die 17 en een halve mijl voor yeder graad stelden / en vergeleeken se dus met Ptolomeus, die 'er 62000 gaf / want het de gewoonte is / om te weeten / hoe veel Zee, of Castiliaanse mijlen men in 4000 voor 't mijl voor yeder graad stellen moet / nadien se op de ervaarentheyd steunen

1524.

Ondersoek der Aardse Klooten en Kaarten aangevangen.

Stellen 17 en een halve mijl voor yeder graad.

1524. nen wilden: dog alsoo de te werkstelling van soodanige ervaarentheyd moeyelijk valt / en dat wegens deese swaarigheyd niemand het bewaarheyd heeft / nog bevestigender-wijse daar van heeft konnen spreeken / behalven Pero Ruyz de Villegas, die verseekerde het te hebben afgemeeten / (en 18000 Konings voeten in yeder mijl vond) die met 17 en een halve mijl in yeder graad des Lands over-een koomen; en dat alle de andere schrijvers van geen eene gedagten zijn / soo is 't in de keur van den Wereld-kundiger / om te verkiesen / wat hem het naaste aan de waarheyd schijnt te weesen. Sy vergeleeken dit met de maat der Portugeesen, en seyden / dat men op tweederley wijse met deese Grens-scheyding te werk moest gaan / het eene na de ontwerpen en de ervaarenisse / die men dikmaals op de Scheeps-togten genoomen had / en door ervaarene Stuurlieden na-gespeurt / die de sulke volgden / die van de Wereld-kunde schreeven / en 't andere / dat door de na-speuringe der Maan-verduysteringen seekerder ging / en deese na-speuringen ontbraaken toen; sulks men 't in dit deel niet bewaarheeden kon / wordende genootsaakt hunne grond-legginge op het vervolg der Scheeps-togten te doen steunen.

Drie stukken behandeld. Daar wierden nu 3 stukken behandelt / welker eerste was; om te weeten / op welk onderwerp men de scheydinge maaken wilde; het tweede / hoe sy in sijne eygene plaatse de Cabo Verdise Eylanden plaatsen souden; en het derde / van waar men de gemelde Cabo Verdise Eylanden moest aanvangen te meeten / wegens de 370 mijlen voor scheyding gestelt. De Portugeesen seyden / dat de Zee-kaarten niet bestand genoeg waren / om 'er sig op te vertrouwen / nademaal se de gestalte des Aard-kloots in 't ronde niet vertoonen konden / en sulks weegens de middags en

Wat verschil eerstelijk voorviel. even-wijdige graaden. De Castiliaanen vergenoegden sig met het klootsche lichaam / vermits het beeter den Aard-kloot met de Landen en

Zeen

Zeen vertoonde; dog sy wilden des-weegen van het gebruyk der andere werk-tuygen niet berooft zijn / door welkers middel sy te beter het punt van hunne Wis-kunstige scheydinge stellen konden / eyndelijk wierden se genoodsaakt / om ter vergelijkinge der kaarten d'een met den anderen te koomen / en alsoo 'er onder hen een verschil van omtrent 70 mijlen gevonden wierd / wilden se niet alleen sig vergenoegen over 't geene de Castiliaanse kaarten vertoonden: dog schoon de Castiliaanen toestonden / dat deesen der Portugeesen goed waren / en dat men de Molukse Eylanden na hunne kaarten plaatste / egter wilden 'er de Portugeesen niet in bewilligen / by-brengende / dat se alle valsch waren / en dat men hen niet anders gesonden hadde / dan om de saaken regtmaatiger en seekerder te maaken / voor soo veel men 't doen konde. Dat men derhalven de scheydinge / met de Wis-konstige werk-tuygen / de Platklooten en Maangs-verduysteringen / vast-stellen moest; en men bragt 3 dagen over dit verschil toe / sonder te willen aan-neemen / nog eenig besluyt dulden. Sy seyden / dat men door de 370 mijlen / van 't Oostelijkste Eyland der Cabo Verdise beginnen moest te reekenen / dat dit van la Sal was / en niet door het laatste en Westelijkste / zijnde dat de Castiliaanen begeerden / en St. Antony genoemt was / 90 mijlen van den anderen geleegen. De Castiliaanen vertoonden den Portugeesen een kaart / om se hen te laaten weeten / in welke de Kaap St. Augustijn in 't Land van Brasil begreepen was / zijnde ter agtste graad in lengte / en een weynig meer ten Zuyden / en van daar de verdeelings-lijn / als men op 370 mijlen telde / ten Westen van 't Eyland St. Antony, 15 graaden / en van de selfde Kaap tot het gemelde Eyland by-na 8 graaden; en men sag mede in de selfde kaart / dat de Moluccas van het gemelde Eyland St. Antony, 181 graaden / weynig meer / of min in afstand waren / door het Oosterlijke gedeelte te reekenen / passeerende de

1524.

1524. Even-nagts-lijn ter midden van de Moluccas, behalven eenige Eylanden / die ten Noorden overschooten / en anderen/ die sig ten Zuyden strekten; sulks dat de Castiliaanen de Portugeesen de gemelde kaart om te meeten aanpreesen / en die sy goed keurden.

Voorwendsels door de *Portugeesen* by-gebragt.

Waar wierd dan deswegen van de Portugeesen geantwoord / dat sy een andere kaart opengelegt hadden / in welke de Molukse Eylanden ter andere zijde sig vertoonden / in afstand van 134 graaden te zijn / waar op eenen grooten twist ontstond / de Portugeesen sig geduurig verontschuldigende / van op 't oogwit der maat van scheydinge te koomen; sonder egter daar op eenig besluyt te willen neemen / seggende / dat se tot geen ander opsigt gekoomen waaren / dan om d'eerste verdrag-maakinge te voldoen / die behelsde / dat de scheepen de snijding van 370 mijlen moesten houden / en dat derhalven dit moest ter zijde gestelt worden; sulks dat men / na hun seggen / niet te doen hadde / als order te verleenen tot vertrek der scheepen / en om de Persoonen t' onderwijsen/ die 'er mede vertrekken souden; en om hun seggen t' onderschraagen / vertoonden se eene verschuyvinge van tijd der Catholijke Koningen / door welke sy waren gelastende / dat men op de Grens-scheydingen van Castilje en Portugal een vergaderinge van persoonen aanstelde / om order op deese saaken te stellen / hoe en in welker wijse men die houden moest / om de gemelde scheepen af te senden. De Castiliaanen gaven tot antwoord / dat het geenen tijd meer was / van 't versenden der scheepen te spreeken / gemerkt dat de gestelde tijd/ die de verdrag-maakinge en verlenginge behelsde/ geeyndigt was; en dat de nieuwe verdrag-maakinge / die in Victoria gemaakt was / en d' aanbeveelingen der partyen insgelijks / men deswegens den eygendom / sonder eenige verschuyvinge/ besluyten moest / sonder van versending der scheepen te spreeken / nog insgelijks van persoonen/ die sy voorstelden / en dat de eenige betuyginge en

Waar op de *Castiliaanen* antwoorden.

ver-

verseekeringe der scheeps-lieden en der Zee-kaarten genoeg deed / die vertrokken en geduuriglijk van de gemelde Cabo Verdise Eylanden weder over-staken / en dus in-gevolge seekere kennisse van de strekkinge en geleegenheyd der plaats hadden; vervolgens wierd / dies-aangaande / de meetinge van d'eerste deeser Eylanden, en niet van de laatste gedaan / gelijkerwijs sy het wilden staande houden / dat dit de verdrag-maakinge wederstreeven sou / die behelsde / dat men tussen deese Eylanden en de Lijn 370 mijlen begreep / en dat dit niet konde bewaarheyd worden / dat eenige Eylanden in de gemelde mijlen vervat wierden. 1524.

Sulks dat de Castiliaanen siende / dat de Portugeesen van de eygentlijke Grens-scheydinge wilden afwijken / om niet genoodsaakt te zijn veele Landen / die sy besaaten / af te staan / indien se hen niet gehoorden / d'af-sondering der Nieuwe-Wereld, wegens de besittinge / die sy 'er van hadden / maakende / verbeeldende sig / dat hen geene getuygen nog geschriften ontbraaken. Sy verdroegen sig dan en beslooten, dat de verdeelings-lijn ten Oosten sig doorstrekken moest, beginnende van 't Eyland *St. Antony* 370 mijlen ten Oosten te meeten, in dier voegen, dat op een groot getal van mijlen de *Moluksse* Eylanden in de Grens-scheydinge van *Castilje* vielen, en dat de strekkinge niet in lengte was, gelijk de *Portugeesen* verseekerden; maar dat se na hunne verklaringe, die se door de kaart aantoonden, vielen, en in afstand van 156. graaden waren, te reekenen van de verdeelings-lijn ten Oosten, en dat van de gemelde lijn aan de *Moluksse Eylanden*, ten Oosten 23 graaden gereekent wierden, en dit volgende, den Eygendom en het Regts-gebied der *Moluksse-Eylanden* de Kroon van *Castilje* gehoorig was. De Ryckx-besorgers van Portugal betuygden van de nietigheyd van dit besluyt / en hunne kaarten opmaakende / stelden se de verdeelings-lijn na 't Ooster-gedeelte / die door de mond der Rivier Maranon passeerde / en de mond ten Oosten laatende / door-sneeden se de

En sig verklaaren.

Waar tegen sig de *Portugeesen* aankanten.

Kust

1524. ten Diego de Barradas, en den Licentiaat Alonso Hernandez, Versorger der Vorstelijke Inkomsten van den Koning van Portugal, hunne drang-reedenen voor de Regters der besittinge, van wien sy begeerden, dat den versorger van sijne Majesteyt gelast wierd, om tegens hen te seggen, wat hy goed vond, alsoo sy bereyd waren hem te antwoorden. Bernardin de Ribera, sijne Majesteyts Pleyt-besorger, seyde dan, dat deese vergaadering ten versoeke van den Koning van Portugal was belegt, over 't geene hy vermeende beleedigt te weesen, dat des sijne Pleyt-besorgers voorstelden, wat ongelijk sy vermeenden hem gedaan geweest te zijn, en dat hy hen antwoorden sou. De Portugeesen gaven ten antwoord, dat de verdrag-maakinge hier van geen gewag maakte; maar dat men vergadert was, om wegens de besittinge der Molukse Eylanden te handelen. Bernardin de Ribera antwoorde wederom, dat het waar was, dat het scheen de verdrag-maakinge van het verschil, en de twijffelinge, die sy maakten, gewag maakte; dog dat dit ontstond, wegens dat de Koning van Portugal sijne Gesanten, deese gescheften raakende, gesonden had, en wat se des weegen daar op voorgestelt hadden, en dat sy nu het selfde verklaaren moesten, en dit den Regters voorstellen; dat hy dan voor dit deel besloot, en sig aan deese besluytinge hield.

tegen kanten.

Der Portugeesen eysch tegens de Castiliaanen.

Den volgenden dag vertoonden de Portugeesen een versoek-schrift, in welke sy seyden, dat, nademaal de Regters vergadert waren, om de verdrag-maakinge genoeg te doen, bestaande om de getuygen en bewijsen over de besittinge op te neemen, van welken 'er meer dan 10 jaaren waren, die de Koning van *Portugal* genooten had, en dat het niet noodig was, dat sijne Pleyt-besorgers des weegen Geregts-vorderinge deeden; sy versogten dan; dat men de Pleyt-besorgers van sijne *Majesteyt* gelaste, dat hy 'er eene tegens hen inleverde, en dat by gebreeke van het te doen, sy be-

begeerden / dat men de verdrag-maakinge voldeed, en dat men geregte oeffende, met betuyginge, van het niet voor een beuseling te houden, nog hen in dit geval voor sulke bewerkers te agten. De Dokter Bernardin de Ribera, een afschrift van dit versoek-schrift hebbende / gaf ten antwoord; dat de Regters aan de weder-party gelasten moesten, dat men eenen eysch deed, nademaal de Koning van *Portugal* voor sijne *Majesteyt* klagtig viel; sulks het voor aangenaam gehouden wierd, dat men ter ondersoek der saake Regters afvaardigde, om de reedenen van wederzijds te hooren. En dat, nademaal dit waaragtig was, moest men aan de andere party beveelen, die deese ten oordeel uytgedaagt had, dat se seyden en by-bragten, wat door sijne Gesanten was voor-gestelt geweest, en dat men dan seyde, wat noodig geoordeelt wierd; en dat dit niets voldeed, met te seggen, dat men de verdrag-maakinge in agt nam, en dat men tot bewijsen quam; gemerkt dat deesen eysch duyster, onseeker en algemeen was, sonder het middel aan te wijsen, dat se by te brengen hadden, om eene seekere uytspraake, over de besittinge, die sy voorgaven, te geeven. Nademaal men de verdrag-maakinge in agt te neemen aan-beval, en men de uytspraake geevende, soude het van geene waarde weesen, sonder de saaken, als gemeld is, te besluyten. De Afgesanten moesten mede opentlijk verklaaren, waar in men begeerde, dat men de verdrag-maakinge in agt nam, en waar in sy beleedigt waren; om dus het middel te soeken, dat sy hen nuttelijk en noodig te weesen oordeelden; op dat den Dokter *Ribera* een seeker antwoord geeven kon, en de Regters een geregtelijk, en na regts-vorderinge, oordeel vellen. Sulks dat men niet gedoogen moest, dat men op een onseeker en algemeen versoek-schrift een ydel regts-geding maakte.

1524.

Daar de *Castiliaanen* op antwoorden.

De Portugeesen herhaalden / dat de voorstelling der *Castiliaanse* Gesanten niet seeker was, en dat,

Der *Portugeesen* weder-antwoord.

1524. dat, wanneer ſoo het zijn mogt, geen eyſſchend oordeel was, om tuſſen 2 Vorſten te dienen, die geen Oppermagt erkenden, behalven in de overeen-komſt, die ſig onder hunne Pleyt-beſorgers opdeed, door eene onpartijdige overdragt tuſſen de Afgevaardigden, ſulks door hen geoordeelt wierd, na den inhoud der verdrag-maakinge gerigt, en dat de afvorderinge ſig onder de partyen gedroeg, niet genoodſaakt worden kon, het gerigte te ontwerpen. Dat, wat hen aan-belangt, ſy geenen eyſch deeden; dat ſy in tegen-deel geſegt hadden, dat ſe niet door regts-vorderinge een geding maaken wilden, vermits ſy in beſittinge waren, en dat ſy derhalven verſogten, dat men aan ſijne *Majeſteyts* Pleyt-beſorger gelaſte, dat hy een regts-geding aantoonde, of ſeyde, waarom hy 't niet doen wilde, en by weygeringe hier van, dat de Regters middelen ſogten, om de waarheyd kundig te worden, en na de verdrag-maakinge geregte oeffenden. De Dokter Ribera gaf/ in herhaalinge van 't geene reeds by-gebragt was/ ten antwoord/ en seyde/ dat, raakende het ongelijk, dat de Koning van *Portugal* vermeende hem gedaan te zijn, het aan ſcheydsmannen geſteld wierd; die na den geregten, niets anders doen konden, dan na ordre te luyſteren 't geene de Koning van *Portugal* ſijnen Geſanten, gelaſte, wat te ſeggen, en wat men 'er op antwoorden ſou, vervolgens dan gelaſten, wat de reeden, en de gedingen te oordeelen vermogten. De partyen Vorſten zijnde, gelijk de *Portugeeſen* ſeyden, ſouden ſe elkander in den gerigte niet uyt-eyſſchen, om te weeten, wie voor de ſcheydsmannen ſpreeken moeſt. Wilde hy 't weeten, die was dan den eerſten, die over den andere klaagde, en dat daar, waar men opregt handelde, had men geen onderſoek noodig, en vergenoegde ſig niet alleen, om het als Regters te weeten. De *Portugeeſen* moeſten over de laſteringe het tegen-deel aantoonen, en des hunne verklaringe doen; en het ontkennende, ſig aanbieden, om het te

Weder antwoord der *Caſtiliaanen.*

te bewijsen, behalven de eerste eyssingen, als de party in tegen-deel gedaan had; dat deese den eysch deed, en op dat de handeling gesien wierd, te daagen voor den geregte had, en eysscher wierd, moetende dusdanig verpligt weesen den eysch te doen. Dog nademaal sy geene andere reeden by-bragten, dan te seggen, dat de Koning van *Portugal* in besittinge was, dat men ontkende, en schoon dit aldus was, sy des genootsaakt waren reeden te geeven, en sig in Regten te gronden, als deesen, die sig besitter noemde, en den anderen nootsaaken kon, die het regt op de besittinge eyschte; nademaal 'er den regel des Geregts dusdanig in bestaat, dat niemant over een besittelijk regt niet kan verpligt zijn, te versoeken, nog in den Geregte te verantwoorden, om sijn regt tot een onpartijdigen overdragt te stellen. 1524.

Eyndelijk gaven de Regters tot antwoord / dat sy deese Regts-gedingen voor beslegt hielden, wat dit deel aan-belangde, en dat sy het den volgenden dag, om regt te wijsen, te berigten hadden. Sulks dat op den 22. van April, in de groote Kerk van Badajos zijnde / de Licentiaat Antonio d'Azevedo, en de Dokters Franciscus Cardoso, en Gaspar Baez wegens de ontslaginge des Konings van Portugal, gevolmagtigde Regters door hem benoemt / verklaarden / dat de Pleyt-besorgers van weder-zijds partyen hun berigt bragten, en hunne geregtelijke Hoofd-deelen binnen 3 dagen vertoonen souden, om door hen met de getuygen, die sy by-gebragt hadden, vergeleeken te worden, en dat sy alle soorten van geschriften en bewijsen, waar van sy in deesen gevalle vermeenden gedient te zijn, konden by-brengen, op dat dit alles, wel en deugdelijk ondersogt zijnde, men in deesen gevalle over de besittinge, (regt doende,) besluyten kon. Dit tussen-spreekend gewijsde wierd door partyen geteekent / en ten selven dage / op de selfde plaatse. De Dokter Christoffel Velasquez d'Acuna, uyt den Koninglijken Raad van Castilje, de Licentiaaten Pedro Manuel Gehoor-geever der Opper-

De Regter agten het Geding vo[l]dongen.

't Gewijsde door partyen geteekent.

1524. geregt-kamer van Valladolid, en Hernando de Barrientos uyt den Raad der Ordens, seyden, dat de gedaane eyssingen voor hen en andere afgevaardigden, door de Pleyt-besorgers van *Portugal* aangebragt, niet in regten gegrond waren; dat sy die dus uytspraaken, en dit naa den geregte en even-maatigheyd doende, gelijkerwijs sy schuldig waren, des sy bevoolen, dat de Pleyt-besorgers van den Koning van *Portugal*, binnen drie dagen hunne eyssingen voorstelden, gelijk sy sulk noodig oordeelen souden. De Portugeesen, weder antwoordende op deese gewijsde, seyden, dat, nademaal die over-een-koomende scheen te zijn, aan deese als de Gevolmagtigden van *Portugal*, in 't geene sijn regt aangaande was, uytgesprooken hadden, men verklaarde, of dit door Voorstellingen, of door Regts-vorderinge geschieden moest, en of dan den inhoud evengelijkelijk aan weder-zijds partyen voorgeschreeven was. Hier of gaf de Dokter Ribera ten antwoord; dat de verklaaringe, die de *Portugeesen* eyschten, geene plaats hadde, nademaal het Geding-bewijs van sijne *Majesteyts* Gevolmagtigden klaar was, die, antwoordende op der *Portugeesen* Versoek-schrift, seyden, dat vermits het in sijn Geding-stuk begreepen was, dat de gedaane eyssingen door hunne Geregts-vorderingen, geen plaats hadden, na dat sy reeds waren ingelijft, en dat se met geen regt het geding aan-bragten, dat sijn Geding-bewijs klaar was, en niet noodig eene andere verklaaringe aan te wijsen.

Vonnisse der Castiliaanse Regters.

Waat op de Portugeesen antwoorden.

Weder-antwoord der Castiliaanen.

Deese saak nu in staat zijnde, gelijk wy gesegt hebben, quam daar by de onwilligheyd, die de Portugeesen hadden, om se ten besluyt te brengen, gelijk sy egter belooft hadden, en dus voorgestelt, geduurig de scheydinge, waar over 't verschil was, en van de besittinge, sleepende houdende, in verkortinge van het besittelijk regt; nademaal sy voor de besluytinge, en sonder eenigen besluytelijken eysch, begeerden, dat men de bewijsen en de getuygen, die sy by-een geraapt hadden, en altoos gereed hielden, aan-nam, 't geen

De Portugeesen niet gesint de saak ten eynde te brengen.

1524.

deed oordeelen/ dat hunnen meening niet was/ het eygendom raakende ten eynde te brengen/ dog alleenlijk om sig in besittinge te houden/ 't geene de verdrag-maakinge weder-sijdsche/ en de opregtigheyd door de Portugeese Gesanten sijne Majesteyt aangebooden/ vermits sy sogten/ wat in hun voordeel was/ en niet ten vergelijk koomen wilden/ dat nu de saak van sijne Majesteyt te meer verregtvaardigde/ die stellende in handen van anderen/ wat hem in regte gehoorig was. Want de Koning van Portugal wilde van Malacca geen afstand doen/ als gehoorende/ en onder de Grens-scheydinge van sijne Majesteyt leggende/ sijn doel-wit bestond niet/ dan de besittinge deelagtig te worden/ of ten minsten tot genoegsaame bewijsen te koomen; en door dit middel de geregtelijke verdeeling van de hand te schuyven/ de tijd midlerwijl verlengende/ telkens bybrengende/ dat men de Maans-verduysteringen afwagten moest/ en wederom andersins/ dat men na de eerste verdrag-maakingen geene scheydinge door Regters maaken mogt/ maar dat hy ter plaatsen senden wilde/ die het verschil veroorsaakten. Sulks dat hy sig niet aan hunne Zee-kaart houden wilde/ nog aan deesen der verkoorenen van sijne Majesteyt, houdende voor een waaragtig bewijs/ dat 'er voor hem niets seekerder dan de besittinge was/ des sy niet voor hadden/ dan dat het geregte in hunne saak in deesen gevalle dusdanig beleedigt wierd. Eyndelijk/ alsoo de bepaalinge van hunnen last te eyndigen quam/ sijne Majesteyts Regters geen ander middel vindende/ om het verschil ten eynde te brengen/ besloten/ om het aan de naaste partyen te stellen, onder welken 'er seer veel van de verwantschap/ en wel-meenende waren/ alhoewel de gedagten van weder-zijds altoos/ om door middel van den Geregte ter beslegtinge te koomen/ waren/ sulks de saak ten besluyt gebragt wierd. Waar na sy weder na Castilje keerden.

De Castiliaanse Regters stellen 't verschil tussen partyen, op dat de saak besloten word.

EYNDE.

LAND-TOGT
Van
FERDINAND CORTES
Uyt
MEXICO,
Gedaan na
LAS YBUEROS;
Van gevaarlijke Oproeren, en andere ongehoorde Rampen agter-volgd.
In 't Jaar 1524.

1524. *Cortes vervaardigt sig na las Ybueras.*

Ferdinand Cortes besloten hebbende / de Togt van las Ybueras te doen / openbaarde sijn voornemen / en begon alles ter deeser onderneeminge te verbaardigen / vermits hy sig niet in rust houden kon / en sig niet te veel op den aangewenden vlijt vertrouwde / die Franciscus de las Casas had konnen te weeg brengen / dewijl hy seer wel wist / dat Christoffel d'Olid, die altoos een dapper soldaat geweest hadde / van veele vrienden versien was; en dat alle die van Diego Velasquez sijne party koosen / en voornamentlijk hem in 't ampt te Cuba door sijnen dood hebbende gevolgt / die ten deesen tijde was voorgevallen / Manuel de Rojas, die in 't Land van sijn maagschap / en een man van groot gesag / en met Magdalena Velasquez, insgelijks van sijn maagschap / getrouwt was. De lieden van aansien en de voornaamste Koninglijke Amptenaaren / baden hem deesen Togt niet t'ondernemen / hem vertoonende / dat hy veel meer op de seekerheyd van Mexico toe te leggen had / dan in deese van las Ybueras; nademaal hy door sijn afweesen reeden aan de Mexicaanen geeven sou / om sig van deese geleegentheyd tot opstand te bedienen / en de weynig Castiliaanen, die 'er overig wa-

Welken Togt hem ontraden word.

waren / om den hals te brengen : waar van men 1524.
reeds groote teekenen bespeurde / nademaal sy niet af-lieten / de dood van hunne vaders en van hun maagschap te betreuren / en de gevangenisse van hunne Heeren te beklaagen; sulks dat men Mexico verliesende / men 't gantse Land verloor; dog dat alle deese weder-waardigheeden door sijn eenig by-weesen gedempt bleeven ; nademaal de Mexicaanen hem meer alleen / dan alle de Castiliaanen gesamentlijk vreesden; dat hy weegens het verdrijven van Christoffel d'Olid niet te twijffelen had / en dat de Koning 'er 't zy vroeg / of laat in voorsien soude / en dat hy sig op Franciscus de las Casas te vertrouwen had / die goede orde stellen sou; dat behalven dit alles / de reyse te verre van de hand was / den weg moeyelijk / en het Land ontaart ; en dat het een onderwerp verstrekken sou / om eenen inlandsen Oorlog te verwekken. Cortes, hier op antwoordende / seyde / dat soo hy deese ongehoorsaamheyd niet strafte / veele anderen 't selfde souden ondergaan / en dat dit was / wat hy 't meest vreesde; alsoo 'er reeds veele Bevel-hebbers in verscheydene Landschappen waren / die sig sijne agtinge onttrokken / in navolginge van Christoffel d'Olid; jaa daar toe reeds beweegingen in den Lande maakten / en moeyelijkheeden onder den volke veroorsaakten / die soodaanig waren / dat men vervolgens veel te doen sou vinden / om hen te bevreedigen : dog dat hy een soo goede ordres voor sijn vertrek laaten sou / dat / wanneer men die in agt nam / niets te vreesen sou hebben. Als men nu sag / dat hy van besluyt niet veranderen wilde / drongen 'er de Koninglijke Amptenaaren nog te meer op aan / en baden hem geduuriglijk / schoon het meeren-deel wel oordeelde / dat hy 'er niet na luysteren soude; dog om hen eeniger-maaten te vergenoegen / deed hy hen gelooven / dat hy alleen na Guazalcoalco , en eenige andere omleggende plaatsen ging; die in opstand waren / op dat se door dit middel af-lieten / hem meer te weder-

Sijn antwoord daar op.

1524. vel-hebber van Nieuw-Spanje, hem verleent / te bedanken. En vermits hy verstond / dat het geschenk / dat Alonso Davila en Antonio de Quinones hem sijnent-wegen leeveren souden / verlooren gegaan was / verwaardigde hy een ander diergelijk als het voorgaande / namelijk van pluymaadjes / katoen / paarlen en juweelen; en sond het door Diego de Soto, neevens een Veldslang van silver / seer wel gewrogt / wiens waarde 24000 Pesos in goud bedroeg / waar op een verheeven uyt-gewerkte Phenix, neevens seekere merk-letteren stonden / en verwonderens waardig was / als het eerste stuk geschut / dat oopt in de wereld van dit metaal gesien was. Hy sond meede meer dan 70000 Castellanos in goud; en smeekte de Koning van eenige gunst-bewijsen en voorregten de Steeden te verleenen / dien hy bevolkt had / en aan die van Tlaskala, Tezcuco en anderen / die groote diensten in d' Oorloogen beweesen hadden. Thans vertrokken na Castilje, Juan Velasquez de Leon, Alonso de Grado en andere Bevel-hebbers wegens bysondere aanbelangen. De Koninglijke Amptenaaren sonden geheymelijk bysondere brieven / in welke een yeder sijne waare voorneemens uytdrukten. Wijders de gevangen-neeminge van Franciscus de las Casas, en d'overwinninge van Christoffel d'Olid, die hy geloofde nog in voorspoed te weesen / gaven hem veel verontrustingen / en hy deed sijn Togt des te meer verhaasten. Franciscus de las Casas de saaken van las Ybueras in eenen goeden staat gelaaten hebbende / en de Steeden van Truxillo bevolkt / soo wilde hy 'er sig niet langer op-houden / en vertrok / met Gil Gonzales Davila, door 't Landschap Guatemala, na Mexico. Eenige dagen gereyst hebbende / vonden se den Bevel-hebber Briones, die Christoffel d'Olid verlaaten hadde; en vermits Gil Gonzales hem niet veel goeds gunde / wegens dat hy 't geweest was / die hem gevangen nam / toen hy in handen van d'Olid verviel; en dat de las Casas seekere Erf-goederen eyschte /

Een geschenk gesonden.

de las Casas vertrekt na de bevolkinge van *Truxillo* na *Mexico*.

eysschte / onder voor-wendsel / van wederspannigheyd tegens Cortes begaan / en vervolgens tegens d'Olid gepleegt / soo deeden sy hem hangen; en vervolgden hunnen weg na Mexico; schoon sijne meening was / van het met de manschap / die hy te las Ybueras, had af te weeren / uyt bedugtheyd / van de goede order / die hy 'er gestelt hadde / t'ontrusten. Eerlang daar na / als de las Casas uyt las Ybueras vertrokken was / quam 'er den Bakkalaurus Pedro Moreno, gelast met een bevel van d' Opper-geregts-kamer van Hispaniola, om Christoffel d'Olid tot sijn pligt te brengen; en Gil Gonzales, in een Karavel aldaar aangekoomen zijnde / liet 'er niet van 4 / of 5 mannen / sonder wapenen in-koomen / die hem on-ophoudelijk baden / weegens de benoodigheyd van leef-togt / waar in sy waren / als mede van kleederen / wapenen / en pser-werk / sulks sy versogten / dat hen dit mogt geleevert worden / en dat sy sig verpligten souden / alles hem te betaalen. Hy gaf hen van tot antwoord / dat hy 'er niet gekoomen was / met gedagten van hen te verschaffen / wat sy versogten / en hen niets geeven sou / soo sy 't niet in goud betaalden / of ook in slaaven; en seyde verders tot alle de Beampten der Stad / dat sy Jan Ruano, die met hem gekoomen was / voor Bevel-hebber t' ontfangen hadden / en hem in den naame van de Koninglijke Opper-geregt-kamer van Hispaniola den eed af-leyden / en dat sy kragt-daadiger wijse tegens wien het weesen mogt weder-stonden / die 'er sig wilde tegens aankanten. Die van Truxillo, door benoodigtheyd geperst / vreesende van honger te sterven / en door d'Indiaanen gedood te worden / dus ontwapent als sy waren / hunne wapenen met een schip verlooren hebbende / toen Franciscus de las Casas hen om Truxillo te bevolken sond / namen deese voorwaarde aan. Eerlang daar na als den Bakkalaurus Moreno, Jan Ruano voor Bevel-hebber hadde doen aanneemen; leyden die van las Ybueras hem den eed

1524.

Aankomst van den Bakkalaurus *Moreno* in *las Ybueras*.

Wat hy aldaar verrigt.

1524. eed af/ en de naam der stad in deese van Assumtion verandert hebbende/ liet hy 'er benoodigde afschriften van maaken/ sulks se door de Koninglijke Opper-geregt-kamer/ en niet door Ferdinand Cortes bleef/ en de selve van het geen 'er ontbraak versien hebbende/ begaf hy sig te Lande-waarts/ deed 'er strooperyen/ en maakte 'er veele van Papagina en Papajeca tot slaaven. Van daar ging hy andere gehugten besoeken/ die langs de kust lagen/ en sond boodens aan den Bevel-hebber Franciscus Hernandes de Cordua, die na Nicaragua trok/ op dat hy hem bad de zijde van Pedrarias te verlaaten/ en sig ter deese/ van de Koninglijke Regters van Hispaniola voegde. Deese Bevel-hebber Hernandes, sig dus aangesogt siende/ wierd des te hoogmoediger/ waar hy quam/ dat hy sig seer verre van Pedrarias afgeleegen vond/ en in een groot vrugtbaar Landschap/ met Castiliaanse Krijgs-knegten by-gevoegt/ des besloot hy sijne zijde te verlaaten/ dog met gedagten van niemand/ als alleen van den Koning af te hangen. Ondertussen was de Bakkalaurus Moreno van vooneemen/ met meerder magt na las Ybueras te keeren/ en sig weder na Hispaniola te begeeven; ter selver tijd nu versekerden die van Truxillo sig van den Bevel-hebber Jan Ruano, en indien hy niet voorsigtig en bemind geweest was/ souden se hem opgehangen hebben; maar sonden hem na de Eylanden/ seer vergenoegt/ van dus goed koop hunne handen ontkoomen te zijn.

Wien hy raad de zijde van *Pedrarias* te verlaaten.

Die van *Truxillo* versekeren sig van den Bevel-hebber *Ruano*.

Midlerwijl/ dat dit alles voorviel/ vervolgde Cortes sijn Togt/ en op 9 mijlen na aan de stad Spiritu Santo gekoomen/ passeerde hy in barken eene groote Rivier; koomende in Guazalcoalco, aan de kust der Noord-Zee geleegen/ en 130 mijlen van Mexico af/ gelijk/ of nu Gonzalo de Salazar en Peralmindez voor-geweeten hadden/ wat 'er sig te Mexico toe-droeg/ soo versogten se van Cortes verlof/ om weder te keeren/ dat hy hen bewilligde/ met last/ om in Mexico,

Gonzalo de Salazar en *Peralmindez* versoeken van *Cortes* na *Mexico* te keeren.

xico nevens de andere 3 gesamentlijk te bestieren. Dog daar waren 'er / die niet ontdraaken te seggen / dat Cortes verheugt was / eene verdeeltheyd onder de Koninglijke Amptenaaren te verwekken; nademaal hy wist / hoe veele verschillende gedagten 'er waren / en wat quaade diensten sy hem bewerkten; seer gewoegt zijnde een yeders inborst te kennen. Ondertussen was Cortes nog niet verre van Mexico, toen d'Estrada en d'Albornos tegens elkanderen begonnen te twisten / dat soo verre quam / dat se de hand aan den degen sloegen / alleen verschil hebbende / om een Ampt van Geregts-boode aan te stellen / en alsoo deese drift veel-eer vermeerderde / dan verminderde / vervielen de gescheften der stad insgelijks / en veroorsaakten veel nadeel. De Regters schreeven des wegen aan Cortes, en d'Estrada, en d'Albornos insgelijks / en in de antwoord / die hy hen sond / vermaande hy se / sig met elkander te verdraagen / en indien sy niet deeden / hy hen hun ampt ontneemen sou. Dog de agterdogt des eenen / en de hoogmoed van den anderen / te samen onverdraaglijk zijnde / trok hen in den haat des volks; sulks dat men opentlijk seyde / dat men 'er order in stellen moest; nademaal door hunne onverstandigheyd den twist van hen beyden dagelijks vermeerderde. Ondertussen dat dit alles voor-viel / sonder dat 'er de Factoor en Opsiender yets van wisten / schoon sy verlof versogt hadden / om weder na Mexico te keeren. Maar soo draa dit in 't Leger verbreyd wierd / gelaste Cortes hen eerlang te vertrekken / en gaf hen bevel om den Schat-bewaarder en Reekenmeester te straffen / en dat sy gesamentlijk met den Licentiaat Zuazo het bestier aanvaarden souden / en door dit middel / quam Salazar volgens sijne begeerten tot sijn oogwit / dog onder voorwaarde / dat soo hy hen bevreedigt / en als goede vrienden vond / dat hy dan van geene straffen sprak / maar dat se alle gesamentlijk bestieren souden. En alhoewel Salazar, die een listig man

was /

1524.

Verschil tussen de Koninglijke Amptenaaren in *Mexico* gereesen.

Listen door *Salazar* in 't werk gestelt.

1524. was / hem seyde / het niet gevoegelijk te weesen / soo veel gesags aan deese lieden te geeven / nog het bestier in handen van soo veel persoonen te stellen / begeerde hy egter / dat sijnen wille agtervolgt wierd; nademaal hy van goeder hand wist / dat sy den Koning eenpaariglijk geschreeven / en qualijk van sijn persoon gesprooken hadden / en hy verbeelde sig / dat indien hy onder hen eene twee-dragt bewerken kon / dat alle lasteringen / dien sy tegen hem met schrijven uytgebraakt hadden / uytwissen sou. Dog hy hadde noopt gedagt / dat deese verschillen soo hoog / als vervolgens geschiede / souden geloopen hebben.

Salazar en *Peralmindez* te *Mexico* gekoomen slaan d' aanbeveelinge van *Cortes* in den wind.

Salazar en Peralmindez te Mexico gekoomen / gaven geen agt op 't geene Cortes hen bevoolen had / schoon sy den Schat-bewaarder / en den Reeken-meester beyden in een goed verstand vonden / wegens dat sy hunnen komst vernoomen hadden / sy wilden dan weeten / wat de verschillen waren / die sy gesamentlijk gehad hadden / en schrabden de voorwaarde / die hen verbood / sig met de verleedene misdrijven te mengen / uyt / ingevalle sy sig bevreedigt hadden / en goede vrienden waren. En over dit onderwerp eenen grooten onlust verwekt hebbende / bragten se de saake voor 't Geregte / sulks 'er den Licentiaat Zuazo sijn oordeel over gaf; die dan verklaarde: dat den wille van Cortes was / dat se alle 4 gesamentlijk het bestier oeffenen souden / gemerkt sy sig met elkander verdragen moesten / waar over Salazar en Peralmindez soo onvoldaan waren / dat sy van dit vonnis sig beriepen / met gedagten / van dit aan Zuazo niet te vergeeven / dan tot dat de gelegentheyd / om hem te beleedigen / sig aanbieden sou; dog niet tegenstaande deese beroepinge / lieten deese 4 niet na het bestier te aanvaarden / en agtervolgden 't geduurende 3 maanden met een weynig rust. Sulks dan dat Salazar geduurig eenen onrustigen Geest voede / die hem deed oordeelen / door het middel van de vriendschap / die hy met Rodrigo de Paz opgeregt

had /

had/ (zijnde een vermoogend man/) soo konde 1524.
hy den Schat-bewaarder en den Reeken-meester/
nevens den Licentiaat Zuazo, van het bestier uyt-
sluyten / en dus alleen bestieren/ des stelde hy *Salazar* stelt
aan hen voor/ om sig van den persoon van Ro- voor, sig van
drigo de Paz te verseekeren/ op dat hy gevangen *Rodrigo de*
zijnde/ men in hem verpligt wierd/ de vryheyd *Paz* te ver-
te geeven; dog alsoo sy geene reeden vonden/om seekeren.
tegens hem dit ongelijk te onderstaan/ stelde sig
'er den Schat-bewaarder tegen/ sig mis-trou-
wende/dat Salazar dus doende eenig quaad voor-
neemen smeeden mogt.

Eyndelijk hadde de Factoor soo veel vermoo- Dat vol-
gen op alle de anderen/dat Rodrigo de Paz door bragt word.
bevel van alle de 5 andere Gebieders gevangen
geset wierd; nademaal d'Estrada de 4 anderen in
eenerley gedagten siende/ hy hen niet magtig
was/ om tegen te gaan. Deesen onschuldigen
wierd dan in eene enge gevangenisse bewaard/
en in ysere boeyens in het huys van den Fac-
toor opgeslooten/ die hem den last toonde/ uyt
welkers kragt hy dus gevangen was/ en seyde
hem/ dat hy eerlang sien sou/ welke reeden hy Listen van
den Schat-bewaarder/ en den Reeken-meester/ *Salazar* te-
nevens den Licentiaat Zuazo, sijne vrienden/ge- gens *de Paz*
geeven hadde/ en dat/ indien hy alsoo wel sij- te werk ge-
nen vriend geweest hadde/ gelijk hy die van hen stelt.
was/ sy hem niet souden gevangen gestelt heb-
ben. Hy noodsaakte hem dan van sig met hem
te verdraagen/ en dat/ soo hy dit niet deed/ ge-
vaar liep van lange gevangen te zijn/ en qualijk
gehandelt te worden; dog indien hy met hem
eenen vriendschap aangaan wilde/ hy hem uyt
de gevangenisse verlossen sou/ en de anderen het
bestier ontwringen. Rodrigo de Paz van deese
beleedிginge/ die sijne vermeende vrienden hem
aangedaan hadden/ seer geraakt/ verdroeg sig
met den Factoor en Opsiender/ en sy gaven hem
verseekeringe van eene weder-zijdse vriendschap.
Sy besloten dan de anderen van het bestier te
weeren/ en vonden eerlang geleegentheyd/ van
hem

1524.

De Paz weder ontslagen.

hem in vryheyd te stellen / dat den volgenden dag geschiede / en om hun bedryf te meer schyn by te setten / noodsaakte de Factoor de 3 bestierders / gesamenlyk in 't Franciscaaner Klooster te gaan / op dat hunne blykbaare vriendschap te meer onder 't volk kenbaar wierd / en dat niemand sig verstoute / om Rodrigo de Paz bystand te bieden. Dog de verdrag-maakinge van deese met den Factoor en den Opsiender was soo geheym niet / dat 'er de anderen geene kennisse af hadden / en sy seyden hem vernoegt te moeten zyn / nademaal hy ten eynde gekoomen was / van 't geene / waar na hy tragte / bestaande in de vriendschap Rodrigo de Paz gewonnen te hebben / en aangesogt hunnen vyand te zyn. Hy ontkende dit daar op / en veynsde nog meer tegens hem in toorn ontsteeken te weesen / dan hy te vooren was geweest / en versogt hen eene samen-sweering tegens hem te maaken / en indien 't noodig was / sy het geschil onder hen deelen souden. Eerlang hier na voegde sig Salazar en Peralmindez by Rodrigo de Paz, om te bestieren / en de Overigheeden / die hunne vrienden waren / met hen in den Raad gekoomen / besloten se te doen kund maaken / dat den Schat-bewaarder / en den Reeken-meester / nevens den Licentiaat Zuazo, van het bestier buyten gesloten waren / en verbooden hen sig met geene saaken te bemoeyen. Deese veranderinge baarde veel onlust / want eenigen liepen met wapenen ter eene / en anderen ter andere zyde: en vermits de Schat-bewaarder en de Reeken-meester by-een gevoegt zynde / sig aan deese verklaaringe niet houden wilden / en de saaken als vooren aan de hand namen / wilden de Factoor en de Opsiender hen toen gevangen doen neemen. Maar alsoo heel de stad in rep en roer was / verbood Franciscus Davila, eene der gewoone Regters / op swaare straffen / dat niemand geweldaadiger hand bestond / aan de eene / of andere party hulpe te verleenen / en dit bedeedigde den onlust. Wyders

Onlust in *Mexico* raakende het bestier.

ders de Factoor / Opsiender en Rodrigo de Paz oordeelende / sig dies beleedigt te zijn / braaken de Schouts staf / en na hem qualijk gehandelt te hebben / slooten se hem in de gevangenisse / alwaar sy hem noodsaakten sig by hem te voegen / op dat se hem sijn ampt weder gaven: dog alsoo hy dit weygerde te doen / gaben se last aan eenen Geregts-dienaar / om hem te dooden; sulks dat hy sig in eene buyten gewoone vreese des doods / en smertelijk over de aangedaane beleediginge bevindende / hy 't uyt de gevangenisse ontsnapte / en in lange niet te voorschijn quam. De Franciscaaner Geestelijken / tragtende deese onorde te herstellen / sogten middelen om hen te bevreedigen / welker voornaamste was / dat d'Estrada en Albornos sig door den Licentiaat Zuazo vereenigen lieten / gemerkt de tegen-party te magtig was / en sulks met aandrang van Rodrigo de Paz, vermits sy sig niet bestand vonden / soo dat door dit middel sy van het bestier buyten geslooten bleeven. Den volgenden dag Pedro de Paz, broeder van Rodrigo na het Klooster der Franciscaanen, om de Misse te hooren / gaande / hadde met Rodrigo d'Albornos, deese gescheften raakende / eenig verschil / en sloegen de hand aan den degen / waar door eenigen / die sig om hen te scheyden / tussen beyden stelden / gewond wierden; dog eyndelijk Alonso d'Estrada scheyde hen / en Rodrigo de Paz liet sijnen broeder gevangen setten / maar Salazar en Peralmindez ontsloegen hem. 1524

Dat de Geestelijken tragten te bevreedigen.

Den volgenden nagt / Rodrigo de Paz in de kamer van Zuazo zijnde / die in 't selve huys was / waar alle de andere woonden / seyde hy hem / dat de Factoor en de Opsiender met hem begeerden te spreeken / en dat hy afkoomen sou. Soo draa was hy niet beneeden gekoomen / of sy ontnamen Zuazo in sijn by-zijn den Staf van Opper-schout / en te gelijk / sonder eenige wijse van Regts-geding / sonden se hem na Medellin. Deese daad veroorsaakte veel onlust onder 't volk / en

Zuazo uyt het bestier geset.

1524. en veele inwoonders wilden uyt de stad vertrekken: maar toen men een Last-brief van den Koning getoont had/ die behelsde/ dat men hem na Cuba om 'er sijn verblijf te neemen sond/ bedaardigden sy sig. Dit nu vergenoegde Salazar soo wel/ wegens hem die in sijn by-weesen ontnoomen te hebben/ en hem van sijne bekommernisse verlost; nademaal hy hem/ wegens de verklaaringe/ die hy gedaan had/ niet veel goeds gunde/ gelijk wy hier vooren het bestier raakende gesegt hebben. Eyndelijk dan vertrokken d'Estrada en d'Albornos van Mexico, met verlof van Salazar en Peralmindez, om van Medellin, met eene meenigte gouds/ dat men den Koning sond/ te scheep te gaan; dog alsoo men hen wan-trouwde/ dat sy sig by Franciscus de las Casas en Gil Gonzales voegen mogten/ van wien men reeds berigt te Mexico had; soo vertrok Peralmindez met 50 paarden/ nevens een goed getal boog- en buurschutten/ op 8 mijlen van Mexico, hen na. Sy wilden sig ten tegen-weer stellen/ dog ter beede van seeker Franciscaaner Geestelijk/ gaven sy sig over/ en keerden gevangen weder naar Mexico, berooft van hunne paarden en wapenen. Eerlang daar na quamen Franciscus de las Casas en Gil Gonzales 'er aan/ en den naast-volgende nagt de Factoor/ nevens den Opsiender met een goed getal gewapende manschap/ beleegerden het huys van Alonso d'Estrada, en lieten 'er geschut voor voeren/ om het te beschieten. Franciscus de las Casas en Gil Gonzales stonden uyt hun bedde op/ om hen te bedaardigen; dog Gonzalo de Salazar bejeegende hen qualijk/ seggende/ dat sy met den Schat-bewaarder eene samensweeringe gemaakt hadden/ om met de steedelingen te samen te spannen/ en sig meesters van 't Land te maaken; dog niet tegenstaande dit alles/ opende de Schat-bewaarder/ ter beede van de las Casas en Gil Gonzales, de poorten/ sy deeden ondersoek in 't huys/ en vonden 'er 4/ of 5 mannen/ die sy gevangen namen; en den volgen-

En na *Cuba* gesonden.

d'*Estrada* en *Albornos* vertrekken.

Dog worden na-geset en gevangelijk naar *Mexico* gebragt.

Weder onlusten in *Mexico* verwekt.

genden dag / lieten sy 'er eenen van geesselen / en de anderen aan de kaak setten / alhoewel se Edellieden waren / onder voorwendsel / seyden se / dat sy Salazar en Peralmindez wilden dooden / weshalven sy gedurig in onrust waren. Sy beleegerden insgelyks het huys van Albornos; en geraakten 'er met ladders in / namen hem gevangen / en in boeyen geslooten / bragten se hem na de tuyg-huysen / en leeverden hem den Schout over. Insgelyks verseekerden sy sig van den Schat-bewaarder / en deeden hem in het huys eens inwoonders door des Geregts Amptenaaren veele dagen bewaaren. Niets was 'er nu meer overig voor Salazar, om de Regeeringe alleen aan sig te hebben / dan sig van Rodrigo de Paz te verseekeren / dat hem veel onrust baarde / en verstaan hebbende / dat den opsiender van 't Franciscaaner Klooster / Martin de Valencia genoemt / hem hadde voor een quaad Christen doen gevangen neemen / handelde hy met hem / op dat hy hem het vermoogen gaf / van dit in 't werk te stellen / en dat hy dus ten eynde van sijn oogmerk quam / sonder veel gerugts te maaken. Dog de Opsiender gaf hem ten antwoord / dat hy gebiegt / en ontslaginge erlangt hadde / en dat hy aldus geene reeden had / om het te doen / nademaal hy nu een vroom Christen was. Salazar dan siende / dat sijn voorneemen door dit middel niet gelukken kon / handelde met den Reeken-meester / die nog gevangen sat / en een vyand van Rodrigo de Paz was / sulks hy hem van wegen de 4 Koninglyke Amptenaaren aanseyden / te verklaaren / hoe veel goud dat hy voor 's Konings byfde na Castilje gesonden had / en nademaal men reeds gantsch seeker hield / dat Cortes dood was / dat men des wegens hem 60000 Pesos in goud weder bequam / als hy schuldig was / en dat de 4 hooge Amptenaaren in hunne huysen quamen. Rodrigo d'Albornos was insgelyks Alonso d'Estrada, om de selfde saake / aan boord / seggende / dat hy 't aldus begeerde / na dat sulks

1524.

Albornos en den Schat-bewaarder door *Salazar* en *Peralmindez* gevangen genoomen.

Toeleg op *Rodrigo de Paz* gemaakt.

Listen daar toe aangelegt.

1524. wegens den dienst van sijne Majesteyt vereyscht wierd. Deese aansegginge geschiede dan aan Rodrigo de Paz, om Gonzalo de Salazar te behaagen / en voor soo veel sy bedugt waren / dat men eenigen wederstand doen mogt / nademaal hy vermoogende was / namen sy gewapende lieden by sig / onder belofte / vergeldingen en verdeelingen der Indiaanen te geeven / aan de geenen / als 'er geenen hadden; seggende / dat men met Rodrigo de Paz niets quaads in den sin hadde / en dat het niet geschiede / dan / om des Konings Regten te verseekeren.

Die besluyt sig te verdeedigen.

Rodrigo de Paz, soo grooten onlust siende / en verwondert over soo veel nieuwigheeden en veranderingen in het gemoed der geenen / dien hy voor vrienden hield / nam besluyt / om sig te verdeedigen / soo wel wegens hem / als voor Cortes. Veel volks koos de een en andere party / waar over niet dan groote wan-orde ontstaan kon; dog Alonso d'Estrada nam de middel-weg / hield met Rodrigo de Paz een gesprek / en seyde hem onder andere saaken / dat de aansegginge niet was gedaan / dan om de goederen van Cortes aan te teekenen / en dat hy des wegen vergenoegt zijn wilde / op dat hy liet seggen / dat men de saaken sonder ergernisse beslegten mogt. Dog Salazar des geen genoegen neemende / wilde doen afkundigen / dat een yeder op groote straffe de zijde van Rodrigo de Paz te verlaaten had / om hem soo te gemakkelijker in sijn geweld te krijgen; die als van nieuws aanbood / alles / wat hy besat / soo men sijn persoon ongemoeyt liet. Eenige Geestelijken en lieden van aansien verkreegen / op goed vertrouwen / eene seekerheyd voor hem / waar van Salazar en Peralmindez sijne byy-waarders waren / en de Bevel-hebbers George d'Alvarado en Andries de Tapia de bemiddelaars. Sulks dat Rodrigo de Paz, hem hier op vertrouwende / de poorten opende / en de sleutels gaf van de plaats; waar alle de goederen van Cortes waren / en van welk hy den bewaarder

Die sig door bemiddelaars overgeeft, en qualijk gehandelt word.

der was; sulks dat hy by deese gelegentheyd van veele dingen berooft wierd / en men veele berontwaardingen / omtrent d'Indiaanse Juffers / beging / die Cortes ter deeser plaatse / om uyt-gehuuwelijkt te worden / in bewaaringe hadde; dat de Indiaanen veel verdriets veroorsaakte. Franciscus de las Casas, die voor-af met Rodrigo de Paz, na hun goed-vinden / wegens 't wel-zijn der saaken van Cortes, gehandelt hadde / en die sig niet / na dat hy verhoopt hadde / ondersteunt vond; en wijders siende / dat de tijdingen van de dood van Cortes meer dan oopt versprеyd wierden / als ook dat den onlust onder de Mexicaanen meerder aanwies / dan verminderde / indien het gerugt van sijn dood dagelijks agtervolgde / en sig niet seeker dugtende / besloot hy met die geenen / die hem volgen wilden / na Guaxaca te wijken / alwaar hy een Gehugte hadde / waar mede hy alle deese wan-ordens ontging / met gedagten egter / om de seekerheyd van 't leeven / of den dood van Cortes, te gaan verneemen; dog voor dat hy vertrok / wilde hy vryhartig den geenen / die het bestier hadden / sijnen meening seggen. Midlerwijl sonden deese muytelingen na Medellin, om alle de zeylen van de scheepen te ligten / die 'er in de Haven waren / op dat men in Castilje, van 't geene 'er voorviel / geen berigt geeven mogt. Eenige dagen daar na / om hunne Heerschappy te beeter te bestigen / lieten de Factoor en de Opsiender aan den Schat-bewaarder en Reeken-meester seggen / dat gemerkt sy verdagt waren / sy sig uyt het huys van Cortes te begeeven hadden / daar in sy sig alle onthielden. Sulks dat nademaal sy deese verderflijke beveelinge gehoorsaamden / deese muytelingen sig van alle de goederen van Cortes verseekerden / bevestigende sijnen dood / en stelden des overleedens goederen in handen van eenen bewaarder.

1524

de las Casas besluyt na *Guaxaca* te wijken.

Den Schat-bewaarder en Reeken-meester uyt het bestier van *Mexico* gestooten.

Franciscus de las Casas, was 't niet alleen / die naauw-keurig de waarheyd der tijdingen van

1524. Cortes weeten wilde / veelen bemoeyden sig dan / om 'er hen berigt van te geeven / en wat 'er sig in Mexico toedroeg; de Bevel-hebber Franciscus de Medina ging hem dan opsoeken; dog alsoo de gantse Regeering 't onderste booven gekeert was / begonnen mede d' Indiaanen hun hoofd weder op te beuren. Sy deeden hem dan te Xicalanco een wreede dood sterven; bestaaken hem over sijn gantse lichaam met veele pijn-boomenhoute splinters / die gelijk vlas branden / wegens den harst / waar van se voorsien zijn / en hem dus allenks brandende / lieten hem in deese gestalte keeren en wenden / en sulks rond-om eene groeve / zijnde dit eene plegtigheyd / dien sy oeffenden aan menschen / die sy offerden / en vermoorden dus alle de Castiliaanen en Indiaanen, die hem verselden. De Bevel-hebber Diego d'Ordas wilde dit selve onderstaan / dog berigt van het ongeval van Medina bekoomende / keerde hy weder te rug / en op dat men hem van geene versaagtheyd beschuldigen mogt / seyde hy / dat Cortes dood was / en dat hy 't dus geloofde / vermits het een gemeen gevoelen was. En 't geene hen allen in deesen meening bevestigde / waren de groote ongeleegentheeden / waar hy sig bloot voorstelde / en waar van men reeds prenven hadde. Alsoo nu dit ingebeelde geloof voor eene waarheyd doorging / hielden veele vrouwen der geenen / die hen verselden / lijk-statien over haare mannen. Dog wat Gonzalo de Salazar aanging / nooyt bevlijtigde hy sig / om tijdinge van Cortes te bekoomen / nog de geenen / die by hem waren / schoon se Christenen, en in den dienst des Konings verbonden waren; dit nu was eene groote wreedheyd / die se hen dus / sonder eenigen onderstand te senden / lieten lijden. Maar alsoo deese vermeende dood van Cortes in sijn voorneemen veel nut toe-bragt / soo liet hy 't dusdanig allerweegen verbreyden / dat hy se wreedelijk strafte / die het tegen-deel seyden; en om het nog te meer te staven / liet hy by den uytroep de goederen

Wreede dood den Bevel-hebber Medina aangedaan.

Diego d'Ordas keert weder.

en van Cortes verkoopen / die goed koop ge- 1524.
geven wierden / nevens alle die Gonzalo de San-
val, en de Bevel-hebbers en lieden van aan-
n / die by Cortes waren / besaten / en versagen
van 't goud / dat sy in bewaaringe van 't
ancisscaaner klooster gelaaten hadden. Ver-
lgens de trouwe aan Rodrigo de Paz beloofft
endende / verseekerden sy sig van sijn persoon /
pijnigden hem met vuur en staal / om hem te
dsaaken van te seggen / waar de schatten van
rtes waren / en om 'er een naauw-keurig on-
soek op te doen / door-snuffelden se alles / tot
de grond-zuylen van het paleys / om se te soe-
n. En om deese dood nog te meer te bevesti- Plegtelijke
n / en die te meer in de gemoederen des volks lijk-statie
te drukken / op dat al / wat 'er gedaan wierd / over de gewaande
et quaad in yeders oogen mogt schijnen / en dood van
t se omtrent hem de liefde en agting / dien se hem Cortes.
-droegen verlooren / soo deeden se hem ter ee-
n eene seer plegtelijke lijk-statie vyeren / waar
de Geestelijken de Lijk-predikatie sijnen lof /
t veel uytgetoogenheyd deeden / dugtende an-
s Salazar te beleedigen / die sig verbeelde een
nder ongeval door Rodrigo de Paz te zijn /
n te doen sterven / dan hem dus verminkt / als Salazar be-
was / te laaten leeven; vermits door de aan- sluyt Rodrigo de Paz te
aane pijninge / die sy hem doen lijden had- doen hangen.
n / sijne teenen van de voeten afgerukt waren /
het vuur hem tot aan de enkels door-gedron-
n was; dies hy hem dan wilde hangen / tot
voorwendsel neemende / dat hy een verstoor-
der gemeene rust was / en dat hy voor ge-
d hadde / een opstand in 't Land te verwek-
n.

Toen nu Rodrigo de Paz in de handen van Hy biedt
 Beul was overgeleevert / stelde Salazar hem hem het
n / en bood hem het leeven aan / by aldien hy leeven aan.
klaarde / waar de schatten van Cortes waren /
beloofde hem sijne belofte trouwelijk t'agter-
gen; want / om sijne Tyranny den teugel te
ven / nam hy geduurig het aanbelang ten

1524. voorwendsel; en door dit middel/onder beloften/ van eene vergeldinge der rijkdommen/ bedroog hy aldus het volk/ die op deese ydele verhoopingen alles deeden/ wat hy hen gebood. Dog Rodrigo de Paz antwoorde hem/ dat Cortes geene schatten hadde/ en dat hy bad/ dat men hem seyde/ wanneer hy weder-koomen sou/ dat hy hem dus geduurende de heevige pynigingen/ die men hem doen verduuren had/ vroeg/ hy gesegt hadde/ nademaal dit onwaaragtig was; dat hy se met sig gevoert moest hebben/ en niet tegenstaande de beroepinge wegen sijn dood-vonnisse/ dat hy versogt had/ liet men 't niet na/ van tot groot leet-wesen van alle het volk te volvoeren.

Waar op de Paz antwoord.

Ter selver tijd verseekerden sig deese Tyrannen weder van sijnen Broeder Pedro de Paz, om den Reken-meester d' Albornos te behaagen/ dog hy ontquam 't uyt de gevangenisse/ en hy redde sig met in 't Franciscaaner Klooster te wijken. Eyndelijk wies den hoogmoed van Salazar, en sijne mede-pligtigen sodaanig/ dat sy de verdeelingen der Indiaanen gaven en ontnamen/ wien 't hen goed dagt; sy verdeelden de Landen/ ontnamen en gaven insgelijks de ampten/soo 't hen behaagde/en oeffenden in alles en door alles met eenen volstrekte magt: Sy lieten na Franciscus de las Casas, Gil Gonzales en Diego Hurtado Mendoza soeken/ en maakten Regts-gedingen tegens hen/ verwijsende hen/ wegens de gescheften van Christoffel d' Olid, ter dood; dog vermits dat 'er lieden waren/ die voor hen spraaken/ beloofden se hen te moogen beroepen/sulks dat se eerlang na Vera Cruz, met hunne geding-stukken gesonden wierden/ en in een schip/ dat ten vertrek na Castilje lag/ sig inscheepten/ waar in sig mede Juan de la Pena, eenen huys-genoot van Gonzalo de Salazar bevond/ met 12000 Pesos in goud voor den Koning/ en veele juweelen nevens kostelijke geschenken voor hunne vrienden; dog dit alles neevens de brieven en 't schip verging voor 't Eyland Fayal, al-hoe-wel het volk geburgen wierd.

De las Casas en Gil Gonzales ter dood gevonnist.

Mid-

Midlerwyl dat dit alles in Mexico voorviel/ 1524.
leed Ferdinand Cortes d' allergrootste ongemakken/ van honger en andere benoodigtheeden; en sodaanigen/ als noopt eenig Bevel-hebber geleeden hadde/ sonder egter sijnen voortogt te staaken. Hy had den Heeren van Tabasco en Xicalanco laaten weeten/ dat se/ om sijnen togt voort te setten/ hem lieden sonden/ die de wegen langs de kust en te lande wisten. Sy sonden hem dan de Koop-lieden/ die het voorneemen van Cortes weetende/ hem eenen katoenen doek toonden/ waar op de wegen na Naco, en Nito, in de Honduras en in Nicaragua, geschildert waren; wordende mede aan hem het gantsche bestier van Panama vertoont/ nevens alle de Rivieren en Gehugten/ waar door hy passeeren moest/en dus tot aan de hutten/alwaar sy hunne dag-reysen eyndigden/ wanneer se na de markten trokken. Maar sy gaven berigt/ dat veele deeser Gehugten door de Oorlogen verbrand zijnde/ 't volk in de Bosschen geweeken was. Cortes was deese beschrijvinge/ die deese Koop-lieden hem deeden/aangenaam/ en seer verwondert over de kennisse/ die sy van deese soo verre afgeleegene Landen hadden. Hy passeerde eene Rivier Aquiavilco genoemt/die omtrent eene halve mijl van Zee/ 390 schreeden in de breete had/ en waar in de Paarden geduurig moesten swemmen/ naauwelijks was hy deese over/ of vond eene andere/ die niet min breed was/ alwaar hy eene houte brug wilde maaken/ om het verlies van sijn volk te verhoeden. Vervolgens quam hy te Copilco, de voornaamste plaats deses Landschaps/ en in 35 mijlen weegs/ moest hy 50 Rivieren doorwaaden/of passeeren/nevens veele modder-poelen/ daar hy by-na soo veel bruggen maaken moest/ vermits sy'er andersins niet passeeren konden.

Cortes groote ongemakken lijdende vervolgt sijnen weg na *Las Tibuc-ras.*

Moet in 35 mijlen wegs 50 Rivieren door-waaden.

Dit Land is seer bevolkt en vol van Meyren/ van wegen dat 'er de Zee-kust seer hoog is/ (weshalven 'er het volk seer veel Canoës heeft.

1524. Daar is overvloed van Cacao, insgelijks van Maiz, vrugten en vis; en dit gantsche Landschap deed toen-maals veel dienst/ nademaal het onder de gehoorsaamheyd der Stad Espiritu Santo gehoorde.

Van Anavaxaca, dat het laatste Gehugte van 't Landschap Copilco is/ om na Cibatlan te gaan/ moest hy groote gebergtens/ en die seer ruuw waren/ overtrekken/ nevens eene Rivier Quitzatlapa genoemt/ passeeren/ die in deese van Tabasco vloeyde/ en door eenen anderen naam Gryalva genoemt word/ door middel van welke het Leger van leef-togt/ hen uyt de scheepen in 20 Canoës toe-gevoert/ versien wierd/ en door middel van deese Canoës passeerde men deese Rivier/ men verloor in deesen over-togt eenen Neger, die verdronk/ nevens omtrent 100 ponden hoefysers/ die men seer noodig hadde. Cortes vertoefde alhier 20 dagen/ sonder yemand te vinden/ om hem den weg te wijsen/ behalven 2 mannen en eenige vrouwen/ die seyden/ dat den Cacique en het andere volk in de Bosschen en Moerassen geweeken was/ en dat se sonder Canoës niet verder passeeren konden. En alsoo hy hen vroeg/ of sy niet wisten/ waar Chilapan geleegen was/ dat men op den doek geschildert vond/ weesen se met de hand een afgeleegen gebergte/ omtrent 10 mijlen van daar. Hy liet dan het Leger van hier op-breeken; al-hoe-wel het noodig was/ een groote moeras te passeeren/ dat meer dan 300 schreeden besloeg/ om eene brug te maaken/ waar toe balken van 30/ of 40 voeten langte verbesigt wierden/ dat eenen verwonderlijken arbeyd gaf/ waar in Cortes al sijnen vlijt te koste leyde/ wegens d' aangeleegentheyd/ en waar van het voor-beeld eene seldsaame saak was te sien/ de gewilligheyd/ waar in sijn volk sig in sijne na-volginge betoonde.

Seldsaame vlijt door Cortes te kost gelegt.

Ondertussen dat Cortes dus veel ongemakken leed/ soo gingen de saaken van Mexico nog insgelijks/ in een selvige wan-orde/ die geduurig vermeer-

meerde na maate/ dat men de dood van Cortes agte seeker te zijn/ sulks syne lijk-pligten plegtelijk door de gantsche gemeente van Nieuw-Spanje gevyert wierden. En voor soo veel als die van 't maagschap/ neevens de dienaaren van Cortes dit bewerkt hadden/ gaven se egter te verstaan/ dat sy 't niet deeden/ dan om den Factoor Gonzalo de Salazar te gehoorsaamen; en ter tijd dat Juanna dé Mansilla, vrouwe van Juan de Valiente, hier over den spot dreef/ verseekerende/ dat Cortes niet dood was/ wierd se opentlijk gegeesselt. 1524. De gewaande dood van *Cortes* door gedaane Lijkpligten bevestigt.

Eyndelijk den hoog-moed/ van deese Tyrannen/ vermeerderde dagelijks sodaanig/ dat sy reeds het volk in eene geduurige vreese hielden. En om sig nog te meer te vesten/ beriepen se eene algemeene vergaderinge/ van de voornaamsten der Stad; waar in sy de ampten/ die Cortes begeeven hadde/ voor nietig verklaarden/ en versagen de Stad van nieuwe amptenaaren des bestiers; en weder-riepen eerlang de vermoogens der Regters der gemeente/ en die der Overigheyd/ met hunne amptenaaren/ stellende wederom anderen aan/ die hen ten vertrouwelingen waren; verkundigende opentlijk/ dat schoon Cortes nog in leven was/ en hy weder quam/ sy hem niet ontfangen; maar in tegen-deel hem souden doen hangen. Tyranny der Overheerders in *Mexico* gepleegt.

Om nu hun heers-sugt nog te meer te vesten/ gaven se mildelijk de verdeelingen der Indiaanen uyt; sy verschaften aan allen vergeldingen/ en voornamentlijk den geenen/ van wien sy diensten in hen te verdeedigen verhoopten te trekken/ en aan hen/ die het meest hoog-moedig en schaamteloos scheenen. Sy beriepen de Pleytbesorgers der gemeente/ en stelden in eene vergaderinge/ die sy hielden/ voor/ dat het noodig was/ eenige Persoonen aan den Koning te senden/ om hem van 't voor-gevallene berigt te geeven. Sy verkoosen ten dien eynde Bernardin Vasques de Tapia, en Antonio de Villaroël, lieden/ die met Cortes in geen goed verstand waren. Sy weder-

1524. riepen de vermoogens wegens hunne ampten van Francifcus de Montejo en Diego de Ocampo, die aan 't Hof waren / en gaven hen groote weddens / wegen d' onkosten / die sy gedaan hadden. En nademaal Antonio de Villaroël verklaarde / in een spel van Rodrigo de Paz eene groote somme gelds gewonnen te hebben / verkogten se sijne goederen / en deeden hem 12000 Pesos in goud betaalen. Eyndelijk de vervolginge / die men aan alle de Bevel-hebbers en lieden van aansien deed / die Cortes gevolgt hadden / was groot / en sy wierden genoodsaakt sig t' ontwijken / om de gevangenissen en de beledigingen t' ontgaan / als eenigen in Bosschen / en anderen in 't Franciscaaner Klooster; en men ontnam hen alle de verdeelingen der Indiaanen, die se hadden / nevens hunne goederen. Toen sy nu Francifcus de las Cafas en Gil Gonzales inscheepten / om hen gevangen na Caftilje te senden / trokken se uyt het Francifcaaner Klooster eenigen der geenen / die 'er sig / om seeker te zijn / in begeeven hadden / en lieten se insgelijks na dit schip voeren. Weshalven de vader Opsiender Martin de Valencia een verbod deed; en siende / dat Salazar sig den kerkelijken tugt niet onderwierp / nam hy alle de geheyligde dingen en voerde se met alle de Geestelijken met sig / verlaatende het Klooster. Deese ergernisse beweegde eeniger-maaten Salazar; en al-hoe-wel hy tegens de Geestelijken seer vertoorent was / soo liet hy niet na hen na te senden / want sy reeds den weg na Tlaskala genoomen hadden / en deed hen weder-keeren; hy nam hen gevangen / en ontsloeg se wederom / met soo weynig eerbied voor de geheymenissen der Kerke / dat hy hen ten aller-quaadste voorbeeld / veele scheld-woorden toe-voegde. Ondertussen was 't / dat hy het meest wenschte / dat men geloofde / de dood van Cortes waaragtig te zijn / en hy verseekerde opentlijk / dat hem d' Indiaanen geoffert hadden / en dat hy sulks bewijsen wilde / soo meenigmaal het vereyscht worden sou. De vrienden van

Vervolginge tegens die *Cortes* gevolgt hadden.

Wat 'er met *Martin de Valencia* voorviel.

van Cortes seyden hem / dat het seer billijk was / 1524.
dat men agtinge hadde voor de saaken / die van
eenen man van soo groote verdiensten af hin- Vermetelheyd van *Salazar*.
gen / en dat men se waar-nam en des Konings
beveelen eerde; en hier op gaf hy ten antwoord /
dat de Koning niet wist / wat hy beval / nog dat
die van den Raad selfs niet meer wisten / wat sy
deeden. Hy seyde ook meenig-maals order te heb-
ben / om Cortes gevangen te neemen; hy gaf
mede aan veele vrouwen verlof / wiens mannen Geeft aan veele vrouwen verlof, om te hertrouwen.
met hem op den togt gegaan waren / om weder
te moogen trouwen / wanneer en met wien 't haar
goed dagt / en noodsaakte 'er anderen toe / son-
der dat geene van haar waare tijdinge / van
hunne dood ontfangen had; en dit deed hy / om
te meer de dood van Cortes te bevestigen. En
wegens de lief-koserypen der 2 gehuuwde vrou-
wen / als Salazar en Peralmindez voor hunne
vriendinnen hielden / die om seekere straf-waardi-
ge saaken / die sy bedreeven hadden / verdienden ge-
straft te zijn geweest; soo sagen se dit door de vin-
geren / en gaven hunnen mannen buyten Mexico
beveelingen / nevens verdeelingen der Indiaanen.

Wat 's Konings Regten aangingen / daar van
maaktense weynig werks; nademaal / soo dra als
sy hunne tyranny aangevangen hadden / Salazar *Salazar* en *Peralmindez* oeffenen overdraagelijke geweldenaaryen.
nog Peralmindez hunne ampten niet oeffenen wil-
den / nog selfs niet gedoogen / dat den Schat-
bewaarder sijne bedieninge waar-nam / nog dat
men eenige smeltinge van goud deed / en wel
verre van daar / sy dankten de werk-lieden / die in
de Mijnen arbeyden moesten / af / en voerden se
na Mexico om sig te versterken / en alle het
goud uyt 's Koning bijfde bestaande / en wat de
Vorstelijke rent-kamer gehoorig was / waar van
den Schat-bewaarder reekening doen moest /
maakten se hen eygen; al hun oogmerk / be-
staande niet / dan met het bestier te handelen / en
de heerschappy te genieten. Sy sonden meede
2 van hunne dienaars na Castilje, met vee-
le juweelen / om se aan hunne vrienden te lee-
ve-

1524. veren / sonder daar van het vijfde af te trekken / onder voorgeeven / dat se ten dienste des Konings gekoomen waren. Toen sy de goederen van Cortes verkogten / gelijker-wijs goederen van eenen overleeden man / deeden se door den Schat-bewaarder berigt geeven / dat hy 60000 dukaaten den Koning schuldig was / om die agter te houden; dog men gaf ten antwoord / dat 'er veele schuld-eyssschers waren / die voorregt hadden / en dat alle sijne goederen naauwelijks genoeg waren / om hen te voldoen.

Verkoopen de goederen van *Cortes*, als of hy overleeden was.

Sy sonden in alle de Landschappen om goud en juweelen / die de Heeren besaten; en men deed in hunne huysen ondersoek om het na te speuren / en ontvoerden 't met geweld / nevens alle den huys-raad / de pluymaadjes en rijkdommen / die sy hadden / handelende hen qualijk / 't geene hen seer moeyelijk te verkroppen viel; en soo sy niet aan de dood van Cortes getwijffelt hadden / dat hen eeniger-maaten in toom hield / waren se seekerlijk in opstand geraakt. Als sy sig egter dus qualijk gehandelt sagen / ontweek 't het meeren-deel gelijk wanhoopelingen in de bosschen / waar uyt sy vervolgens met troupen op de wegen liepen / en smeeten soo veele Castiliaanen dood / als se agterhaalen konden; en men bevond / dat de Indiaanen van een eenig Gehugte 15 van hen hadden doen sneuvelen. Sulks men in veele plaatsen na 't Noorden in opstant geraakte.

Vermetel bestaan omtrent den Koning gepleegt.

Ondertussen gelijk Salazar en Peralmindez hunne handen wilden vullen / soo seyden se opentlijk / dat de Koning soo veel gouds uyt Nieuw-Spanje niet trekken moest; en dat nademaal hem het Koningrijk Napels niet dan 20000 dukaaten verschafte / dat het hem mede genoeg zijn moest / soo veel uyt dit Land te trekken / en dat het beter was / deese schatten in Mexico te laaten / om aan dappere en wel-gemoedigde mannen vergeldingen te doen. By deese geleegentheyd was 'er eenen Schout te Villa-Rica, Francisco Bonal genoemt / die dikmaals in 't by-zijn van veele per-

soonen

1524.

soonen seyde / dat hy van Gonzalo de Salazar uytdrukkelijke ordre hadde / om sig van eenigen Regter / wie het zijn mogt / die van wegen den Koning over-quam / te verseekeren / en hem weder naar Castilje te senden. Men vond toen mede in Mexico in seekeren tooren / die in een gebouw begreepen was / veel gouds; de Schat-bewaarder d'Estrada begeerde dit / seggende / het den Koning te gehooren; dog Salazar wilde het hem niet af-staan / seggende / het hem toequam / gemerkt dat dit gebouw grensde aan de huysinge / waar in hy sijn verblijf hadde. Rodrigo de Paz stelde den Reken-meester d'Albornos ten sijnen erfgenaam; en men wist niet / ten welk een eynde hy dit gedaan had / want hy sijnen vyand was geweest / en deesen van sijnen broeder; dog als hy besittinge van eenige deeser goederen neemen wilde / stond hem Salazar sulks niet toe / seggende / dat alles hem gehoorig was.

Salazar verseekert sig van eenigen schat in Mexico gevonden.

Om nu ook niet over te slaan de dingen / die men wegen 't bestuur der Indiën in Castiliën besorgde / sullen wy aanmerken / dat van toen af / dat men d'Indiën ontdekt / en het vaste Land gevonden had / men wel oordeelde / dat het een hoog-wigtige saake moest zijn ; schoon men sig noopt verbeeld hadde / dat dit Land van soodanig een groote uyt-gestrektheyd was / en waar van men soo veele rijkdommen genieten kon ; 't was derhalven / dat de Catholijke Koningen deese orders gaven / die men al van den aanvang deeser geschigt-verhandelinge / weegens de saaken in diergelijke gevallen noodig / verklaart heeft / dog nog was 'er geenen Raad bestemt; nog men vond geene last-brieven meer van wegen andere Raaden. Juan Rodriguez de Fonseca, broeder van Antonio de Fonseca, Heere van Coca, van 's Konings Raad en eerste Reken-meester van Castilje, die een man van groote verdiensten en gesag was / gelaste de Catholijke Koning / dat men hem sijne Heerlijkheyd noemde / schoon hy des geenen tijtel hadde. Hy wierd van voor eerste

Antonio de Fonseca met den tijtel van Heerlijkheyd begiftigt.

Voor-

1524. Voorzitter van den raad van Indiën verkooren/ zijnde toen Deken van Sevilje, en hy was 't/ die d'eerste hand aan de saaken deeses Lands sloeg/ gelijk reeds hier vooren gesegt is: hy wierd sedert Aards-bisschop van Rosano en Bisschop van Burgos. Hernando de Vega Heere van Grajal, groot Bevel-hebber van Castilje, die groot deel in de saken des Koningrijks had/ mengde sig mede in de saken van d'Indiën, en insgelijks de Groot-Kancelier Mercurino Gatinara, en den Heere van la Sao, die van sijne Majesteyts kamer was/ neevens den Licentiaat Franciscus de Bargas, algemeen Schat-bewaarder van Castilje, en andere geleerde lieden/ als reeds gesegt is: dog geenen wierden 'er van aangenoomen/ behalven hen/ die den Koning behaagden/ om te benoemen/ of aan sijne Bevel-hebbers gevielen. Alsoo nu de gescheften dagelijks vermeerderden/ oordeelde sijne Majesteyt noodig eenen Raad te benoemen/ die de afvaardigingen als andere Raaden verboorderden; en den 4. van Augustus deeses jaars/ benoemde hy tot Voorsitter/ Broeder Garcia de Loaysa algemeen Klooster-voogd der Dominicaaner Ordre sijnen Biegt-vader en Bisschop van Osma; en den eersten der selve Maand/ gaf men de tijtels van Raads-heeren aan den Bisschop van Canariën, en den Dokter Gonzalo Maldonado; nademaal den Dokter Bertran reeds van deese gescheften handelde; en den algemeenen Beampt-schrijver Pedro Martin d'Angleria, Abt van Jamaica, was mede van deesen Raad, neevens den Licentiaat Galindez de Caravajal, en voor Versorger van 's Vorsten Inkoomen den Licentiaat Prado. De eerste saak/ waar van men handelde/ was over de vryheyd der Indiaanen, en de gedagten waren/ raakende deese stoffe/ soo verschillende/ dat 'er dikmaals twist-reedeningen uyt ontstonden/ en sijne Majesteyt hadde deese naauw-keurigheyd/ dat men alle vereyste naarstigheyd aanwende/ wegens hunne bekeeringe en onderwijsinge/ en dat men de noodigste dingen by-

Amptenaaren voor het bestier der *Indiën* benoemt.

by-bragt / ter voort-plantinge des Geloofs in deese nieuwe Landen in te voeren; 't was derhalven / hy niet voor eenen Voorsitter in deesen Raad benoemen wilde / een persoon min Geestelijk en Gods-dienstig / dan den Bisschop van Osma was. 1524.

Sijne Majesteyt was toen te Valladolid van de vierden-daagse koortse aangetast / en quam in de kamer van den Raad / die in 't Klooster van St. Paulo gehouden wierd / den 26. van October, alwaar den Bevel-hebber Franciscus de los Cobos sijne Majesteyts Geheym-schrijver / en van sijnen Raad / in 't by-zijn van den Bisschop van Osma en de Doktoren Bertrand Maldonado, en algemeen Beampt-schrijver Pedro Martin d'Angleria seyde: dat sijne Majesteyt hen gelaste / dat de uytvoeringe der saaken / wegens sijne siekte niet vertraagden / dat geduurende de tijd van dat hy de koorts hadde / tot dat hy weder herstelt was / om sonder sijne gesondheyd te benadeelen / te konnen teekenen / dat dan alle de Regts-saaken / die voor den Raad mogten verordent zijn / door brieven onder den naam van sijne Majesteyt afgevaardigt wierden / en van den Voorsitter en de Raads-heeren geteekent / en met het Koninglijke Zegel bezegelt wierden / gelijk men in den Koninglijken Raad van Castilje gewoon was te doen; gemerkt dat men in agt nam / dat het wegens de Regts-saaken alleen / en de uytvoeringe der geschetten / geschiede; dog niet wegens de ampten / gunst-bewijsingen / nog yets van deese natuur.

Sijne Majesteyt te Valladolid door eenen vierden-daagse koortse aangetast.

Verordent egter de afgevaardigdens der saaken.

De algemeene Klooster-voogd van St. Franciscus order liet aan sijne Majesteyt weeten / toen 'er na d'Indiën vryheyd verleent was / voor eenige Klooster-monniken / om derwaarts te passeeren / dat sy 'er veel-eer om sig te verrijken gingen / dan door eenen yver van God-vrugtigheyd / en wegens bedugtheyd / dat se de anderen / die 'er waren / niet door eenig quaad voorbeeld ergeren mogten / soo weygerde hy hen verlof / om te moogen vertrekken; soodanig dat sijne Majesteyt dit niet alleen verbood / maar gaf mede / aan de

Orders op de ongeregeltheyd der Geestelijken.

1524. Opper-geregt-kamer van Hispaniola, en aan alle de Bevel-hebbers der andere Eylanden / en 't vaste Land / last / van den geenen / die 'er waren / die met een diergelijk oogmerk daar gekoomen waren / weder te senden / vermits sijn meening was / dat de Geestelijken sig met geene andere saaken / dan met den dienst van God mengen souden / en dat sy hunne sendinge in 't prediken en onderwijsen / en om goede voorbeelden te geeven / genoeg deeden.

d'Admiraal *Columbus* spreekt wegens sijne saaken met den Koning.

Ter selver tijd nu was den Admiraal Diego Columbus aan 't Hof gekoomen / die met sijne Majesteyt sprak / en hem van alles / wat 'er omging / berigt gaf; hy toonde hem door geloof-waardige Geschriften / dat de Gehoor-verleeners der Hooge Geregt-kamer van Hispaniola ordre gegeeven hadden / dat / wat aanbelangt de kennisse der gevallen van 't Hof / hy de gelegentheyd tot voorkennisse over alle de saaken / die men tegens hem te berde gebragt had / hadde / en soo het hem gedoogt wierd / soude hy doen sien / dat het niet dan lasteringen waren / van seekere lieden / die in dit Eyland / niet dan Staats-dienaaren van hunnen aanhang dulden wilden / om met meerder vryheyd te leeben / en alsoo hy de Memorien van sijne eyssingen over-gegeeven hadde / was 't wel redelijk / om hem 'er op te antwoorden. Waar op men aan den Raad van d' Indiën gelaste / den Licentiaat Prado, sijnen versorger van 's Vorsten Inkoomen / na de stad Victoria te senden / alwaar de Koning toen was / om op sijne voorstellingen te antwoorden. De grootste weder-spraake / die den Admiraal Columbus hadde / om hem te verhinderen Erfgenaam der verrigtingen van sijnen Vader te zijn / was den hoogmoed en de trotsheyd der Staats-dienaaren en Koninglijke Amptenaaren van Hispaniola, die in de bestieringe wenschende onbepaalt te zijn / en leeden met verdriet sig overheert te sien / van eenen persoon van eene soo groote hoedanigheyd / en dat ook den Admiraal eenen grooten onder-

Waarom sig de Amptenaaren van *Hispaniola* tegens den Admiraal aankanten.

hou-

houder der Koninglijke orders / en seer geneegen ten dienste des Konings was / zijnde van een vriendelijk en sagt gemoed. 1525.

Daar quamen nu 3 scheepen uyt d'Indiën den 1. van January deeses jaars 1525. aan te landen / waar in veele Kooplieden / met gemeene waaren belaaden / soo van Cassia fistula, suyker en huyden / waren; dog alsoo se te Lepe en Palos ontlaaden wierden / gaf men last / om de schippers deeser scheepen te straffen / al die de Regten van het huys des voorraads van Sevilje wederstreeft hadden; maar sy verklaarden / dat sy 'er door het geweld van tegen-winden vervallen waren / en dat se de Reysigers niet weder-houden konden. Sy bragten voor 's Konings vijfde / 13874 Pesos in goud / en 983 mark paarlen / waar van 'er 382 seer groote / fijne en ronde waren.

Aankomst van 3 scheepen uyt d' Indiën.

Alsoo 'er nu 4 Fransche kaapers / nevens een Galjoen / de Kust van Andalousiën gepasseert waren / om deese scheepen van d'Indiën te verwagten / en in den selven tijd / dat 'er te St. Lucar 20 van alle soorten gereed te vertrekken lagen; vernam men dan / dat deese kaapers voor de Landen der Hartogen van Medina Sidonia en Arcos gestrand waren / en voor soo veel berigt wierd / dat 'er lieden van aansien in waren / nevens veele wapenen / geschut / pakkaadjes en geld; gelaste sijne Majesteyt aan den Licentiaat Toro, Gehoor-geever van de Hooge Geregt-kamer van Granada, die Voorsitter van Sevilje was / dat hy ging / om sig van deese kaapers te verseekeren / en een staat maaken van 't geene in deese scheepen gevonden wierd / en sulks tot andere orde / en de Vloot sig van de geleegentheyd deeser schip-breuk dienende / vertrok om na d'Indiën te gaan; en ter selver tijd verstond men mede / dat 8 andere scheepen / die uyt d' Indiën quamen / by d' Azores Eylanden aangeland waren / door het berigt / dat men hen van deese kaapers gegeeven hadde; nademaal 'er nu op deese

Eenige Fransche kaapers koomen te stranden.

Een Vloot vertrekt na d' Indiën.

1525.

scheepen Jan Velasquez de Leon, en andere Bevel-hebbers waren / die uyt Nieuw-Spanje quamen / als mede Diego de Soto, die het geschenk bragt / dat Cortes sond / waar onder het stuk geschut van silver gegooten bevonden wierd. De Koning dan op het aandringend versoek der in de Indiën handelende Koopliede / gelaste eene Vloot voor de seekerheyd der gaande en koomende scheepen uyt te rusten / waar van de onkosten moesten op de Havery geheeven worden / als men reeds te vooren gedaan hadde / die hy wegens klagten / die men des deed / weder afgeschaft had / gemerkt dit te seer de koop-waaren belaste / dog in betragtinge der groote benoodigtheyd / daar hy in was / kon men 't niet anders doen. De voorwaardens van deesen ophef waren / dat de kosten van deese uytrustinge over alle het goud / de paarlen / en andere waaren / van welker natuure die bevonden wierden / die uyt d' Indiën quamen / genoomen worden souden / soodanigen als souden van de Azores Eylanden / en Madera door deese Vloot be-geleyd worden / soo wel van syne Majesteyt, als eenige andere persoonen / wie het waren / sonder eenige uytsonderinge. Dat se / om deese Vloot te doen uytrusten / de Amptenaaren van het huys des Voorraads / namen; te weeten; Franciscus Leardo, Pedro de Xerez, Ochoa Yniguez d'Ochandiano, nevens Pedro Xuarez de Castilla, Schat-bewaarder van het huys / die de Koning ten dien eynde benoemt had / en dat de gelderen / die uyt de gemelde Havery verschaft wierden / tot geene andere saaken / dan in deese Vloot souden verbeesigt worden / en dat men ten dien eynde eene kist met 3 slooten hebben sou / waar in se bewaart wierden / en dat alle de scheepen / de wapenen / en welker roof men op de vyanden / door het middel van deese Vloot / behaalde / souden daar toe verbeesigt worden / sonder 's Konings vijfde daar van af te trekken / nog yets anders / dat hem gehoorig weesen kon / en de gemelde aan-gestelden aan hun-

De Koning gelast weder eene Geley-vloot te vervaardigen.

En deswegen Amptenaaren benoemt.

hunne Bevel-hebbers en Schippers geeven konden / van den roof / wat hen goed dagt / een yeder na syne verdienste / sulks sy met te meer genegentheyd en goed-willigheyd dienden; dat de gelderen / die hier van overig waren / gebeesigt wierden in deesen ten tyden / als men 't noodig oordeelde / en sulks met toestemminge der Amptenaaren van het Huys / gemerkt dit niet meer dan noodig was / te boven ging; dat deese aangestelden aanhouden en betaalen konden / de besoldingen der Bevel-hebbers en Soldaaten / met bewilliginge der Amptenaaren van het Huys / voor soo veel men niet meer betaalde / als men doen moest; en dat men eenen staat der wedde / van de aangestelden aan syne Majesteyt sond / op dat hy 'er in voorsag / na 't hem behaagen sou / dat de uytdeelinge / die men wegens de kosten en onkosten van de Vloot deed / geheeven wierd op eene stuyver van 't pond / na dat yeder geschat wierd / en dat men / by gebreeke van te willen betaalen / hen des wegen noodsaaken kon; dat de algemeene af-gevaardigde / met de andere aangestelden de Bevel-hebbers / Opsienders / Geregts-dienaars / en andere beampten / aanstellen konden / aan wien sijne Majesteyt de aan-bevelingen ten dien eynde geeven sou / en dat se soodanige scheepen neemen konden / als hen goed scheen / betaalende des eene geregtelijke besoldinge / voor soo veel tyd / als sy 'er van bedienen wilden / en dat men wegens dit / en in de uytdeelinge der Haveryen, met sagtigheyd handelen sou / en dit op den voet van 1 ten 100 veranderde. 1525.

De Koning schreef aan de Hartogen van Medina Sidonia en Arcos, aan den Graave van Urena, als mede aan de Mark-graaven van Tarifa en Ayamonte, om hem by wyse van leeninge het geschut voor deese Vloot te verschaffen / onder voorwaarde / dat het hen weder soude verstrekt worden / soo draa den Togt verrigt sou syn. Men schreef mede om het selvige aan de

1525. stad Cadiz, en aan de Mark-graaben Diego Lopez Pacheco en de los Velez, wegens dat sy 't voor aangenaam hielden / om eenige scheepen te leenen / die sy om te laaden gereed hadden / en sulks voor 2 / of 3 maanden / in gevalle men se noodig voor de Vloot hadde. En voor soo veel het scheen / dat de uptrustinge van 3 scheepen en 2 Karabellen / alleen wegens de veel-buldige kaapers / die deese Zeen bekruypsten / niet genoeg waren / soo versogt sijne Majesteyt van den Koning van Portugal, om de 3 uptgeruste Karabellen / die hy ter beveyliginge van de Kust van Portugal hield / by sijne scheepen te voegen / en dat se na de Azores overstaaken / om de 8 scheepen / die daar laagen / af te haalen / en dat den Bevel-hebber van den Koning van Portugal, die sig aan deese Eylanden onthield / deese met alle soorten van goed onthaal ontfing. Men gaf het ampt van Gesaghebber deeser Vloot aan Sancho d'Herrera; als men nu aan de Azores vernoomen had / dat deese Franse kaapers gestrand waren / alhoewel de Koning aan Jan Velasquez de Leon, aan Alonso de Grado, aan Diego d'Ocampo, en andere Bevel-hebbers / die met deese Vloot overquamen / schreef / dat indien sy 't noodig vonden / om het gevaar te mijden / sig dan te veynsen na de Corunna te loopen / en te St. Lucar in te vallen / alwaar sy in gewenschter Haven den 20. van Mey, aanquamen / sonder ontset / nog deese Geley-vloot af te wagten.

Komste der Vloot te *St. Lucar.*

Deese scheepen aan-geland / gelaste de Koning / dat de Havery-Vloot niet verder voort geprest wierd / en dat men het Versoek-schrift in agt nam / dat den geenen van 't huys des Voorraads van Sevilje in-geleevert hadden / om het vermoogen te hebben / den Kooplieden en Wisselaars eenen Regter en Consuls te verkiesen / insgelijks als in Burgos gebruykelijk was. In deese scheepen quam meer dan 60000 Pesos in goud voor den Koning / 227 mark paarlen / en andere kleyne ron-

Wat rijkdom deese Vloot voor den Koning mede bragt.

ronde paarlen / 2 oncen en 2 dragmen paarlen van waarde / en 5 oncen paarlen van alle soorten. Sy bragten mede veel verf-hout / nevens 12 valken. Insgelijks ontfing de Koning / by wijse van leeninge / 30000 Pesos in goud / en 1550 mark silver / dat Cortes sond / om 'er kabels / leef-togt en andere dingen voor te koopen / en na Nieuw-Spanje te voeren / en schreef des wegen aan Martin Cortes sijnen Vader / en gaf last / dat men de goederen der bysonderen vry en sonder eenige vertoevinge gaf / en dat de Amptenaaren van Sevilje het geschenk / dat Cortes sond / door hen / die 't gebragt hadden / leeveren lieten. Sy voerden eenen der Soonen van Motezuma met sig / die de Koning gelaste / na Talavera gebragt te worden / en dat men den Dominicaaner Geestelijken geld ten sijnen onderhoud verschafte / aan wien hy beval hem in de geheymenissen des Geloofs te onderwijsen / en dat men van het goud / dat men over-gebragt had / ten spoedigste sond / om 60000 dukaaten te munten. 1525.

En voor soo veel broeder Juan Garces van St. Dominicus order was voorgestelt geweest / om Bisschop van Yucatan en St. Maria de los Remedios te weesen / dat het eerste Land was / dat men in Nieuw-Spanje ontdekte / en dat die geenen / die het ontdekt hadden / reeds na Mexico gepasseert waren / als mede na andere plaatsen; en dat nademaal deesen Bisschop / die deswegen benoemt hadde geweest / geene besittinge van dit Ampt genoomen had; sijne Heyligheyd wierd dan des aangaande gesmeekt / dat de Bulle behelsen mogte / om voor Nieuw-Spanje te dienen / die sijn Majesteyt benoemen sou; hy gelaste / dat men in de Kerke van 't Eyland St. Jago, anders Jamaiça genoemt / soo veel van 's Konings inkomsten besigde / als den Abt Pedro Martin d'Anglerio vereysschen sou. Hy schreef den algemeenen Klooster-voogd der Franciscaanen order wegens dat Geestelijken na het Klooster van Conception van Hispaniola sond / vermits 'er geenen dan 2 Geestelijken waren. En voor soo veel 's

Eenige Bisdommen en Geestelijk bestier.

Orders verleent.

1525. Paus Afgesant van voornemen was / d' inkomsten van den Bisschop en de vrugten van 't Bisdom van St. Domingo en Conception, geduurende dat se leedig stonden / aan sig te trekken; soo gelaste men te Hispaniola, dat men 't niet toestond. Men beval den inwoonders van 't Eyland St. Jago geld te leenen / om ysere werktuygen te koopen / op dat de Goud-mijnen / die 'er ontdekt waren / bearbeyd wierden; en om den akker-bouw te verrigten en de graanen op te leggen; en dat men den Licentiaat Lucas Vasquez d' Ayllon niet aanporde / om ter ontdekkinge van Chicora te gaan / nademaal men hem geen meer tijd geeven sou / dan deesen / die hem verleent was geweest; en dat men de Tuyg-huysen / die ten tijde der Catholijke Majesteyten in St. Domingo begonnen waren / volvoerde / op dat men in deese Stad scheepen kon bouwen / nademaal 'er reeds groote toebereydselen ten dien opsigte gemaakt waren.

Manuël de Rojas voor Land-voogd van *Cuba* aangestelt.

Ten dien tijde gaf men den Koning weegens den Land-voogt Diego Velasquez berigt / en van de keur / die de hooge Geregt-kamer / weegens Manuel de Rojas in sijne plaatse gedaan hadde / weegens sijne hoedanigheyd / en gesag / neevens d'ervaarentheyd / dien hy had; waar over hy soodanig genoegt was / dat hy seyde; in hem seer wel te vreeden te weesen / hem hoog agtende / en dus de keur bevestigde. Hy beval aan Ferdinand Cortes te schrijven / op dat hy de kinderen van den Land-voogd Franciscus de Garay, alle de goederen / die hun vader in Nieuw-Spanje gelaaten hadde / weder ter hand stelde; en dat de hooge Geregt-kamer van Hispaniola eenige afsond / om die t' ontfangen / soo als sy bevonden wierden. Hy gaf aan Antonio de Garay, soon van den Land-voogd / een bestier in de Stad St. Domingo, en het Onder-bevel-hebberschap van de Vesting Sevilje in de Stad St. Jago, en van deese van Yaquimo op 't Eyland Hispaniola; en schonk hem 500 dukaaten / van de 1000 / die sijn vader uyt 's Konings inkoomen schuldig was. En hy

gaf

gaf het Ampt van Factoor des Eylands Cuba aan Hernando de Castro. 1525.

Hernando de Castro ten Factoor des Eylands verkooren.

Nademaal nu d' Admiraal Diego Columbus, na dat hy sig van de lasteringen gesuyvert had / die sijne vyanden hem hadden opgelegt / smeekte hy den Koning / hem volgens sijne eysschingen regt te doen; sijne Majesteyt dan / gelaste aan den Dokter Mercurio Gatinara, des selfs Groot-Kancelier; den broeder Garcia de Loaysa sijnen Biegt-vader en Voor-sitter van den Koninglijken Raad der Indiën; Hernando de Vega, Heere van Grajal, groot Bevel-hebber van Castilje; Don Garcia de Padilla, groot Bevel-hebber van d'order van Calatrava; de Licentiaaten Santjago, en Christoffel Vasquez d'Acuna, van den Koninglijken Raad; Dokter Lorenço Galindez de Caravajal; meester Louis Vaca, Bisschop van Canarië; Dokter Beltran, van den Raad der Indiën; en Dokter Maldonado, Voorstander van den Bisschop van Ciudad-Rodrigo van den selven Raad / in de Stad Toledo, om een vonnis te vellen over de verschillen / die in handen van den Versorger van 's Vorsten inkoomen / weegens de verklaaringe sijner voorregten / waren / en weegens andere saaken en reedenen in sijne geding-stukken vervat / die in den Raad der Indiën lagen / en reeds by-na beslegt / en de gedingen in staat gebragt waren; en sulks met magt / om de saaken / na dat se die betaamelijk en regt oordeelden / ten eynde te brengen. Sijne Majesteyt deed aan den Dokter Galindes de Caravajal een gift van het Ampt van Algemeene Post-meester in Sevilje, weegens alle de afgevaardigden / die uyt d'Indiën quamen; en aan Belzares, Duytscher, het vermoogen van in d'Indiën te handelen / gelijkerwijs als of sy inboorlingen der Koningrijken van Spanjen hadden geweest.

's Konings bevel om de gedingen van den Admiraal ten eynde te brengen.

Sijne Majesteyt te Madrit gekoomen / wierd berigt / dat de Koning van Vrankrijk met een magtig Leger in Italië was gerukt / met voor-

1525. neemen om sig de Landen van sijne beheersching/ en van 't Koningrijk Napels te verseekeren / waar hy den Hartog van Albanië, met sijne krijgsmagt gesonden had / om 'er sig meester van te maaken / en dat hy sig voor Pavia op St. Matthias dag geleegerd hadde / zijnde den selven dag van sijne Majesteyts geboorte / die den 24. February in-viel; en al-hoe-wel de Koning van Vrankrijk sig in eene seer sterke plaatse geleegert had / hadde hy geene gedagten / om in gevegt te koomen; dog het Spaans Leeger niet sonder veel ongemaks voort-rukkende / tot waar hy was / moest hy eyndelijk slaan / in welker slag sijne Majesteyt d'overwinninge behaalde. De Koning wierd 'er selfs gevangen / neevens den Prince de Bearne Heere van Brit, en veele anderen der voornaamste Heeren / als onder anderen den Heere de la Palisse, Admiraal van Vrankrijk, den Heer de la Trimouille, en veele andere / sulks dat alle de voornaamste Heeren / die den Koning verselt hadden / dood / of gevangen waren. De geschigt-beschrijvinge verhaalt / dat 'er ter zijde der Franssen meer dan 16000 mannen sneuvelden / en van sijne Majesteyt maar ontrent 400. Na dat sijne Majesteyt God weegens soo groote overwinninge gedankt hadde / verhoopende / dat 'er eene vreede in 't Christendom soude door gebooren worden / gelaste hy; dat men van deese bysonderheyd aan de hooge Geregt-kamer van Hispaniola, en aan alle de Opper- en Onder-Bevelhebbers / en Koninglijke Amptenaaren en de Gemeentens der Indiën, berigt gaf / sulks sy God met alle bedenkelijke danksseggingen lof seyden.

Zeeghaftige overwinninge der Castiljaanen op de Franssen behaalt.

Desweegen de Koning aan sijne Amptenaaren in d'Indiën berigt geeft.

Wat de zaaken van 't vaste land aan-belangden / de Koning had 'er d' uytterste begeerte der Weereld toe / om se in goede order te schikken / van weegens de klagten / die 'er geduuriglijk tegen Pedrarias Davila gedaan wierden / gelijk gemeenelijk den geenen wedervaart / die dus lange de bestieringe besitten. En om eenig genoegen aan het Volk deeses Lands te geeben / gelaste hy/

dat men in de saaken het bestier raakende / met groote omsigtigheyd handelde. Hy beweeg groote mildaadigheeden aan allen / die in deese voorvallen dienst deeden; nademaal het eenigsins noodig was / om sig dit Nieuw-ontdekte Land / dat seer verschillende van d'anderen was / te bewaaren / soo wel wegens der selver gematigdheyd / als wegens het overige. Hy beval / dat men den Bisschop en Bevel-hebber schreef / en dat men hen gelaste / dat sijne Majesteyt berigt was / hoe veele Indiaanen, en de voornaamsten als mede Caciques deeses Lands / hunne soonen en dogters met de Christenen huuwelijken wilden / waar door Gode seer verheerlijkt worden sou; dat 'er eene groote nuttigheyd en voordeel uyt ontstaan kon / en eene vreede in 't Land veroorsaakt worden / en dat derhalven sijne Majesteyts wille was / dat men deese huuwelijken begunstigde / met verbod van 'er sig tegen te setten. Hy gelaste insgelijks aan den Bisschop / dat / nademaal hy wel wist / dat / waar men de Kerken van voor-regten voor d'Inwoonders der plaatsen versag / men wel deed / en dat de Godlijke bedieninge beter gevoerd wierd / dan te vooren was geschied / en dat men se door wettelijke kinderen der Castiliaanen, in den Lande gebooren / liet bedienen / met hen 't geene sy noodig hadden toe te voegen / waar mede hen te laaten onderwijssen / en te leeren om eerlijke Lieden te worden / alle die vermogende zijn deese bedieningen t' oeffenen. En voor soo veel men in persoonen ten deesen tijde noodig had / en dat men was genoodsaakt d' Inwoonders deeses Landschaps / die getrouwt waren / te doen koomen / om by hunne vrouwen te woonen; soo gelaste men / dat sy in korten tijd by haar koomen moesten / of dat men se anders op-soeken sou / op dat deese ordres agtervolgt wierden. Men beval mede / dat men van de Gemeente van Dariën, die nu reeds te Panama was / eene seekere somme van penningen op-eyschte / die sy aan 's Konings kisten schuldig waren / weegens den leef-togt hen eeni-

1525.

Orders raakende het huuwelijken der Indiaanen en Castiliaanen in d'Indiën.

Ingebooornen ten dienst der Kerke verbesigt.

Andere Aanbeveelingen.

1525. eenige jaaren te vooren / in hun groot gebrek / van Hispaniola toe-gesonden; en dat men 'er mede gehuuwde liedens upt Castilje om te woonen sond; nademaal men sorgde / wanneer de stad ontvolkte / men de bekeeringe der Indiaanen niet agtervolgen kon / die reeds met soodanig eenen goeden voortgang begonnen was.

Orders aan *Pedrarias* en d'Ampteenaaren van 't vaste Land gegeeven.

Ingevolge hier van de Koning vernoomen hebbende / dat onder schijn van een bekend Hoofd-deel / dat aan Pedrarias gegeeven was / waar door men last gaf / ingevalle dat hy 't noodig oordeelde / van eenige lieden / om vreede te handhaven / upt den Lande te verdrijven / sonder hen het middel van beroepinge te gedoogen; sijne Amptenaaren nu / weegens bysondere haat-draaginge / besigden deesen last qualijk / dat dan vervolgens groote ongelegentheeden na sig sleepte. Derhalven wierd verboden / sig meer van dit Hoofd-deel te bedienen / behalven Pedrarias, die 'er sig weegens sijn eygen persoon van dienen kon. Hy liet mede aan den Bisschop en den Bevelhebber weeten / de veranderinge der stad Antigua del Dariën, en dat Acla en Chiriqui, die gants ontvolkt waren / dus sijne voornaamste meening was / om ter ontdekkinge en bevreediginge upt te senden / dat het dan noodig was / dat men onder hen bevolkingen van Christenen deede / op dat men door middel van hunnen omgang / voornamentlijk in het bedienen der Godlijke bedieningen / soo in de Kerken als Kloosters / hen tot kennisse van 't Heylige Geloove bragt. En dat het ten dien eynde boven al noodig was / dat die de bevolkinge dienden / voornamentlijk eerder dit / van alle andere saaken behartigden / arbeydende geduurigslijk in 't bouwen der huysen / en het bewerken van bouwerven tot het onderhoud van 't gevogelte / het vee / en andere benoodigde dingen ter hand-havinge der bevolkinge: nademaal / als wanneer d' Indiaanen de veranderingen en beweegingen onder den Christenen siende / sy yder oogenblik te verwagten hadden / van dat se vertrek-

trekken souden en hen verlaaten; 't geene hen nog soo veel te meer noodsaaken sou/van sig niet te willen onderwerpen/ nog bevreedigen; en dat het derhalven aldus noodig was/ dat deese bevolkingen onder deese der Indiaanen geleegen waren/ na de wel-voegsaamheyd der plaatsen/ op dat se soo te meer omgang en handelinge met hen hadden/ om hen te doen volharden/ en bestendig te zijn. Men gaf nu deese selfde orders in alle d' ontdekte Landen/ die men in d' Indiën besat. En nademaal men de gewoonte aan 't vaste Land hadde/ na dat men de stand-plaatsen der Hoofd-kerken/ Kloosters/ Gast-huysen/ en openbaare God-vrugtige plaatsen verdeelt hadde/ en te gelijk mede voor de Gesag-hebbers/ en hunne Onder-bevel-hebbers en Amptenaaren/ schoon sy 'er niet tegenwoordig waren/ soo ontstond daar uyt/dat 'er geene plaatse voor d' Inwoonders over-bleef/ nademaal sy se vervolgens verkogten/ en 'er veel geld van trokken. Dus wierd 'er dan bevolen/ dat men voortaan hen geene plaats gaf/ dan ter plaatse/ daar sy hun verblijf hielden/ en anders niet. 1525.

Eenige Schouten/ of Steede-houders van 't vaste Land/ als Bevel-hebbers/ die om stroopinge lande-waarts te doen/ hadden besig geweest/ en om een dubbel voordeel van saaken/ als het hen toe-brengen kon/ te maaken/ (soo van het regt weegens hunne Ampten/ boven dit/ dat se nog van het Ampt van Stad-voogd trokken/ waar van de Land-schappen een seer groot verlies lijden moesten;) soo wierd hen gelast/ nademaal het Geregte niet na het vereyscht wierd/ bestierd/ nog 't volk geregeert kon worden/ vermids deese stroopingen dikmaals 1/ of 2 jaaren duurden/ niet meer soodanige strooperyen te pleegen; maar dat sy werkelijk in hunne gestelde plaatsen/ om het Geregte te hand-haven/ hun verblijf hielden; en dat de Bevel-hebbers/ die de stroopingen/ ontdekkingen/ en besoeken by de Cacique deeden/ geene mannen aannamen/ die niet

Verbod om Stroopinge landewaarts te doen.

1525. niet gesterkt genoeg waren / d' ongemakken van den Oorlog te verduuren / sonder eenig opsigt op de voor-beeden der Regters / Schouten / Staats-bedienden nog andere persoonen te hebben ; nademaal indien sy lieden namen / die niet bestand waren hunne Togten te helpen doen / hen die onnuttelijk weesen souden / en niet na behooren dienst konden doen. En om de lieden deeses Lands van veele moepelijkheeden t' ontheffen / wierd gelast / dat alle de beroepingen / die gedaan wierden / voor de Steede-houders / of andere Regters en Geregten / wie die waren / tot op 500 Pesos in goud / en van deese somme tot eene minder / door deese gemelde Steede-houders / of Regters / als 'er hun verblijf hadden / beslegt sou worden. Dog dat weegens de gevallen van beroepinge der gemelde somme en daar boven / dat deese trap van beroepinge dan voor den Voorsitter en de Raaden van de Hooge Geregt-kamer van Hispaniola gebragt wierde ; en dat / weegens de Vonnissen / door d' Onder-geregten deeses Lands geweesen / tot eene somme van 20000 Maravedis en daar onder / men geene beroepinge dan voor de Overigheeden der steeden / burgerschappen en gehugten van dit vaste Land / yder in sijn Regts-gebied / doen mogt / in soodaniger wijse / dat men tot op deese somme van 20000 Maravedis sig niet beroepen kon / nog de saaken elders invoeren / schoon de Vonnissen straf-waardige saaken behelsden. En alhoewel men onder swaare straffen verboden hadde / dat geenen Koninglijken Amptenaar handel drijven mogte / en dat niet tegenstaande dit den Reken-meester / Factoor / Ondersoeker en Schat-bewaarder niet hadden nagelaaten / hen des weegen verlof te geeven. Soo wierden wederom / om niet meer hier in te misgaan / nieuwe verbonden gemaakt ; vermits des weegen groote weder-waardigheeden onder d' Inwoonders der plaatsen voorvielen / gemerkt sy voorstanders van den Geregte zijnde / bygevolge meerder gunsten en voordeelen genooten.

Orders raakende de Beroepingen verleent.

Den Koninglijke Amptenaaren het handel-drijven verboden.

Al-

Alsoo men dan uytdrukkelyk beval / dat sy / wat de handelinge aanbelangde / met d' andere Inwoonders sonder onderschepd / gelijk gestelt wierden. En voor soo veel men berigt hadde / dat men 'er verbodene spellen speelde / ten groote afsien der Nagebuuren / en die quaade voorbeelden gaven / soo gelaste de Koning / dat men 'er de hand aan sloeg / en in dit deel de Ordonnantien / die men hier vooren gegeeven had / werkstellig maakte / met alle bedenkelijke strenghepd / en gaf den Regters berigt / om 'er sorge voor te draagen / en 'er met allen yver in te voorsien. Alsoo men mede berigt hadde / dat de Stad-houders en Staats-dienaaren van den geregte met alle de inwoonders geselschappen maakten / en selfs met persoonen van buyten / die 'er sig vinden lieten / in de Gehugten / daar sy sig begaven ; en dat dit sodaanig eene overgaande gewoonte was / dat men 'er een merklijk nadeel by leed / en voornamentlijk de Amptenaaren / nademaal dit hen van hunne besigheeden en hunne huysselijke saaken afhield / en niet minder / om de voorstaanders van den Geregte te versellen ; waar over dikmaals onder hen veele twist-reedenen reesen / die van belang waren. Weshalven 'er gelast wierd / dat voortaan nog den algemeenen Steedehouder / nog andere Staats-bedienden / wie het waren / niet gedoogden / nog toestonden / dat yemand / nog op Feest- nog Werk-dagen / hen ging vergeselschappen / behalven hunne huys-dienaaren / of persoonen onder hunne Soldy staande.

1525.

Hen het geselschapped by te woonen gehindert.

Ter selver tijd sogt men Rodrigo de Bastides aan / om sijne handeling / rakende sijne vestiginge en de bevolkinge van St. Marta, werkstellig te maaken ; en men teekende de Grens-scheydingen van sijne Straat af / om de verschillen te vermijden / die hy 'er met anderen had kunnen hebben. Men benoemde dan tot Schat-bewaarder van sijn bestier / Pedro d' Espinosa ; en Franciscus Vallejo voor Reken-meester. De Licentiaat Marcelo de Villalobos, Gehoor-verleener van de

Bastides aangesogt.

hoo-

1525. hooge Geregt-kamer van Hispaniola, willende doen blijken/ dat hy niet min dan anderen begeerig was/ om groote saaken t' onderneemen/ maakte mede met den Koning een verdrag/ waar door hy sig verpligte/ om het Eyland Margarita t' ontdekken en te bevolken/ dat het Eyland Cubagua 't naast geleegen was/ en tussen de Caribaansche Eylanden, en van de Indiaanen Guatiaos genoemt/ vrienden der Castiliaanen, ter andere sijde van Hispaniola geleegen; en dat hy 'er een Gehugte maaken sou/ dat ten minsten 20 gehuuwde inwoonders sou hebben/ die hunne vrouwen by sig hadden/ en dat hy den onderhoud van leef-togt en andere diergelijke dingen ten behoeven van 't Eyland/ en ter verdeediginge der ingebooren Indiaanen deeser plaats/ verschaffen wilde/ sullende dit binnen 8 Maanden beginnen/ werkstellig te maaken; dat hy 'er 2 Priesters ten dienste der Kerke met de vereyschte nood-wendigheeden heen voeren soude; dat hy 'er mede eerlang/ ten sijne kosten eene sterkte/ ter gevoegelijkste plaatse/ ter verdedigingе des Eylands bouwen sou/ om den Indiaanen, dat dappere Caribaanen waren/ te wederstaan; en dat/ wat den aan-bouw/ en d' onkosten deeser vesting betrof/ hy het weder vinden soude/ op d' inkomsten en de voordeelen der Vorstelijke renten; onder voorwaarde/ dat de Koning verpligt weesen sou/ om het geschut/ de wapenen/ en de benoodigde werktuygen voor sijne verdeedinginge te verschaffen; en dat 'er hem het bestier/ geduurende sijn leven/ en van eenen erfgenaam van gegeeven wierd; en dat hy Bevel-hebber des Eylands gemaakt wierde/ nevens eenige andere voorwaardens meer; dog boven al/ dat hy voor alle dingen vorge stellen soude/ om de verongelijkingen en quaade handelingen der Indiaanen, die hen tegens d' orders/ hier vooren verklaart/ konden aangedaan worden; dat d' Indiaanen des Eylands als Onderdaanen van sijne Majesteyt souden gehandelt worden/ vry zijn/ en in den Catholijke geloove

Villalobos handelt, wegens eene bevolkinge, van 't Eyland *Margarita*.

on-

onderweesen worden/ waar mede men sijn gewisse belaste; dat hy soude verpligt zijn/ in 't byzijn der Amptenaaren van Hispaniola, borge te stellen/ om sijn verdrag genoeg te doen; en weegens alle d' andere saaken/ verleende men hem de gunsten/ voorregten en vryheeden/ die in diergelijken gevalle aan die geene/ die de Nieuwontdekte Landen bevolkten en bevreedigden/ vergunt wierden. 1525.

Als nu Cortes met de bevreediginge van alle de Landschappen sijns regts-gebied besig was; sonder dit/ dat sy Tabasco noemden te vergeeten/ sijnen naam dragende van den Cacique, die dus genoemt was/ en insgelijks Heere van Potonchan was/ beteekenende in de Castiliaansche taale Chontal, gelijk de Barbaaren seyden/ nademaal Chontal het selfde in de Mexicaansche taal seggen wil; hy sond dan dit selfde jaar den Bevel-hebber Vallezillo, om dit Landschap te bevreedigen/ met 60 Soldaaten; en gelijk deesen Bevel-hebber sijnen pligt behartigde/ soo verduurde hy soo veele ongemakken/ dat hy verminkt wierd/ sodaanig dat hy geenen dienst meer doen konde. Weshalven de Soldaaten/ die hem verselden door Juan de Lepe, om onderstand sonden; die in eene Canoë gegaan/ gelukkig te Medellin aan-quam; van waar hy eerlang daar na vertrok/ en naar Mexico ging. Hy vertoefde 'er niet lang/ want hy 'er in weynig tijds den leef-togt/ de wapenen/ en Soldaaten versamelde/ die tot hun Bevel-hebber Baltazar de Gallegos hadden/ die dit Land met bevreedigen ten eynde bragt; al-hoe-wel d' Indiaanen alles deeden/ wat sy konden/ om hen te verdedigen/ dog eyndelijk/ als sy niet bestand waren te wederstaan/ onderwierpen se sig de wetten der overwinnaars; sulks dat dit gantsche Land onder den Zegen-praalders verdeelt wierd/ alwaar se de grond-legginge der Stad leyden/ die sy Nuestra Senhora de la Victoria noemden; vermits het den dag van de Maagd was/ toen Cortes tegen die

Vallezillo ter bevreediginge van *Tabasco* gesonden.

Grondlegginge der Stad *de la*

1525. die van Potonchan d' overwinninge behaalde / wanneer hy ging / om Nieuw-Spanje t' ontdekken / dat d' eerste Veld-slag was / die hy tegens d' Indiaanen in eene streek Lands voerde / dat sig van de Noorder-kust strekt / op eene der armen van de Rivier Gryalva, een mijl van den mond der Zee / waar van hier na / onder de scheeps-togten van Garcia de Loyasa, en andere in dit selvige Jaar gedaan.

Victoria, in Tabasco gelegt.

E Y N D E.

't LANDSCHAP
TABASCO,
In sijn hoedanigheeden en Land-aard beschreeven.

1525. Het Land van de Bevolking / die men Tabasco na des selfs Heere noemd / kan men seggen / dat soo wel onvrugtbaar als vrugtbaar is / nademaal het niet dan in zand en moerassen bestaat; en die ter hoogte op 17 en een halve graad geleegen zijn. De Barken en de Fregatten / die hier aankoomen / vaaren de Rivier Gryalva opwaarts / en ankeren sig tot voor de huysen der Stad / alwaar se aan de Noord-zijde voor de Noorde-wind beschut zijn / en de stormen der Zee / die langs deese kust seer heevig gevoelt worden.

Het Landschap Tabasco beschreeven.

Deese Rivier Gryalva draagt haare naam van den Bevel-hebber / die 'er het eerste aanlande / en 'er besit af nam / se is heevig en seer diep; want se houd binnen de Baar / meer dan 8 vademen water: 5 seer snelle Rivieren vloeyen 'er in / behalven veele andere beeken en gragten / die nog soo veel te meer haar water vermeerderen. Sy heeft 2 monden / welker eerste een vierde mijl in 't bree-

De Rivier Gryalva seer snel en diep.

breete Zuyden en Noorden is / nademaal de gantsche kust van deese engte sig Oost en West strekt; en men komt door d' andere mond / of uytwatering / Noord-oost en Zuyd-oost. 3 Mijlen van deese Stad loopen in Zee eene groote Rivier en 2 Beeken / die men los Bracos noemt; welker eene sig in de Rivier Gryalva 2 mijlen ter andere zijde ontlast / en in eene kluft valt / alwaar se sig om-wendende neder-stort; en by deese kluft is 't / daar het Gehugte Tabasquillo legt / de merk-teekenen van deese van Potonchan, alwaar de Vertaalster Marina aan Cortes aangebooden wierd. Legt tegen over dit Gehugte / ter andere zijde van de Rivier Gryalva, is 'er eenen anderen arm / die sy Tacanis noemen / die / passeerende door seekere Meyren boven deese Rivier / sig in de Rivier / genoemt San Pedro y San Pablo, ontlast / nademaal het op dien dag was / toen Cortes 'er ten anker quam. Deese Rivier is heevig / en heeft eene seer enge ingang; men loopt 'er Zuyden en Noorden in; se is seer diep / en haar water seer goed. Allerwegen daar omtrent zijn veele Bosschaadjes / wateren met seer veel vis / en de jagt is 'er seer goed / nadien men 'er verscheydene soorten van beesten vind. Wijders vaart men deese Rivier opwaarts / tot aan het Gehugte Xitalango, dat mede onder de Landen van Motezuma gehoorig was; en een weynig hooger vloeyt 'er de Rivier Tyztapa in / die seer groot is / en Zuydoostelijk af komt; en die in Canoës op deese Rivier na 't Landschap Yucatan vaaren willen / houden 't tot aan het Gehugte Xonutla. In dit Land zijn veele Meyren en Moerassen / waar in men veele seer groote vissen vangt / die sy Manatias noemen / nevens anderen van verscheydene soorten / insgelijks schild-padden en Yguanas; dit Land is laag en vlak; en daar wast veel verfhout / en ceederen / nevens veele andere soorten van hout / nademaal het by-na alles Bosch is / dat 'er seer vogtig en warm maakt; weshalven 'er veele van deese muggen zijn / door de Span-

1525.

Het Gehugte Tabasquillo.

1525. vel van 2 Vestingen / waar van wy gesprooken hebben / hen in den teugel hield en sy betaalden hem de schattinge met Cacao.

ten schattinge opbragt.

Hunne Goden-dienst.

Sy diendem de Af-goden van 't Land en in Bosschen / dien sy door hunne voorspraaken / in verscheydene jaar-getyden / en wegens verscheydene saaken / hielden. Sy mengden sig mede met der menschen-offeringe / en aten se / in navolginge van den Goden-dienst der Mexicaanen, met wiens plegtigheeden sy over-een quamen.

Wijse van Oorlogen.

Wanneer sy ten Oorlog trokken / bekleedden sy sig met Tygers / Leeuwen en andere wilde Beeste-vellen. Sy streeden met Boogen / Pylen / Macanas, dat houte swaarden zyn / gemaakt op de wyse als stryd-bylen / en versagen de scherpte met keysteenen / die als scheer-messen sneeden.

Cacao den grootsten rijkdom deeses Lands.

Sy leefden in 't Heydendom langer dan alle anderen / vermits sy meer arbeyd deeden. De grootste rykdom deeses Lands bestaat in Cacao; vermits toen de Castiliaanen hen de konst der Land-bouwinge leerden / sy veel meer goede inoegstingen maakten / dan se te vooren deeden; en sy zyn mede tot de voort-queekinge der Hoorn-Beesten geneegen / en om 'er de Castiliaansche planten te oeffenen / en dus hebben sy 'er overvloed van Druyven / Vygen / Limoenen / Citroenen en Oranje-appelen. Sy versaamelen 'er seer veel Maiz 3 / of 4 maal / of ten minsten 2 maal 's jaars. De Rijst vind men 'er mede volkoomen / insgelyks de Geerst / en alle soorten van moes-kruyden. Seer veel verscheydene geneesbaare kruyden zyn 'er / door welkers middel d' inboorlingen des Lands sig geneesen / die de wurmen doen sterven / en 't bloeden stelpen / gelyk deese van de Piciete, door eenen anderen naam Tabaco, of Tabak / genoemt / die de smerte uyt koude ontstaan verdryft / en gerookt / seer volkoomen de verkoudheyd geneest / als mede de moeyelyke adem-haaling en den hoest. D' Indiaanen en Negers neemen 'er een poeper van in den mond / om hen den slaap te verwekken /

Insgelijks de Tabak.

breete Zuyden en Noorden is / nademaal de gant- 1525.
sche kust van deese engte sig Oost en West strekt; en men komt door d' andere mond / of uytwatering / Noord-oost en Zuyd-oost. 3 Mijlen van deese Stad loopen in Zee eene groote Rivier en 2 Beeken / die men los Bracos noemt; welker eene sig in de Rivier Gryalva 2 mijlen ter andere zijde ontlast / en in eene kluft valt / alwaar se sig om-wendende neder-stort; en by deese kluft is 't / daar het Gehugte Tabasquillo legt / de merk-teekenen van deese van Potonchan, alwaar de Vertaalster Marina aan Cortes aangebooden wierd. Legt tegen over dit Gehugte / ter andere zijde van de Rivier Gryalva, is 'er eenen anderen arm / die sy Tacanis noemen / die / passeerende door seekere Meyren boven deese Rivier / sig in de Rivier / genoemt San Pedro y San Pablo, ontlast / nademaal het op dien dag was / toen Cortes 'er ten anker quam. Deese Rivier is heevig / en heeft eene seer enge ingang; men loopt 'er Zuyden en Noorden in; se is seer diep / en haar water seer goed. Allerwegen daar omtrent zijn veele Bosschaadjes / wateren met seer veel vis / en de jagt is 'er seer goed / nadien men 'er verscheydene soorten van beesten vind. Wijders vaart men deese Rivier opwaarts / tot aan het Gehugte Xitalango, dat mede onder de Landen van Motezuma gehoorig was; en een weynig hooger vloeyt 'er de Rivier Tyztapa in / die seer groot is / en Zuydoostelijk af komt; en die in Canoës op deese Rivier na 't Landschap Yucatan vaaren willen / houden 't tot aan het Gehugte Xonutla. In dit Land zijn veele Meyren en Moerassen / waar in men veele seer groote vissen vangt / die sy Manatias noemen / nevens anderen van verscheydene soorten / insgelijks schild-padden en Yguanas; dit Land is laag en vlak; en daar wast veel verfhout / en ceederen / nevens veele andere soorten van hout / nademaal het by-na alles Bosch is / dat 'er seer vogtig en warm maakt; weshalven 'er veele van deese muggen zijn / door de Span-

Het Gehugte Tabasquillo.

1525. del van 2 Vestingen / waar van wy gesprooken hebben / hen in den teugel hield en sy betaalden hem de schattinge met Cacao.

ten schattinge opbragt.

Hunne Goden-dienst.

Sy dienden de Af-goden van 't Land en in Bosschen / dien sy door hunne voorspraaken / in verscheydene jaar-getyden / en wegens verscheydene saaken / hielden. Sy mengden sig mede met der menschen-offeringe / en aten se / in navolginge van den Goden-dienst der Mexicaanen, met wiens plegtigheeden sy over-een quamen.

Wijse van Oorlogen.

Wanneer sy ten Oorlog trokken / bekleedden sy sig met Tygers / Leeuwen en andere wilde Beeste-vellen. Sy streeden met Boogen / Pylen / Macanas, dat houte swaarden zyn / gemaakt op de wyse als strijd-bylen / en versagen de scherpte met keysteenen / die als scheer-messen sneeden.

Cacao den grootsten rijkdom deeses Lands.

Sy leefden in 't Heydendom langer dan alle anderen / vermits sy meer arbeyd deeden. De grootste rijkdom deeses Lands bestaat in Cacao; vermits toen de Castiliaanen hen de konst der Land-bouwinge leerden / sy veel meer goede inoegstingen maakten / dan se te vooren deeden; en sy zijn mede tot de voort-queekinge der Hoorn-Beesten geneegen / en om 'er de Castiliaansche planten te oeffenen / en dus hebben sy 'er overvloed van Druyven / Vygen / Limoenen / Citroenen en Oranje-appelen. Sy versaamelen 'er seer veel Maiz 3 / of 4 maal / of ten minsten 2 maal 's jaars. De Rijst vind men 'er mede volkoomen / insgelijks de Geerst / en alle soorten van moes-kruyden. Seer veel verscheydene geneesbaare kruyden zijn 'er / door welkers middel d' inboorlingen des Lands sig geneesen / die de wurmen doen sterven / en 't bloeden stelpen / gelijk deese van de Piciete, door eenen anderen naam Tabaco, of Tabak / genoemt / die de smerte uyt koude ontstaan verdrijft / en gerookt / seer volkoomen de verkoudheyd geneest / als mede de moeyelijke adem-haaling en den hoest. d' Indiaanen en Negers neemen 'er een poeper van in hun mond / om hen den slaap te verwekken /

Insgelijks de Tabak.

waar door sy den arbeyd niet verdrietig worden. 1525.

Veele Tygers zijn 'er in dit Landschap / als mede Leeuwen / Vossen en wilde Swijnen / dog soo groot niet als d' onsen; de Konijnen / het wild / de Apen / eene soort van Hagedissen / die met schubben bedekt zijn / en eene andere soort / die sy Tepeys Quintes noemen / ter groote van een Speen-varken / gantsch beschildert als de wilde Ree-bokken. Ook zijn 'er veele Hagedissen en Schildpadden soo groot als schilden / Guanas en seer veel kruypende dieren; insgelijks Faysanten / Indiaansche Hoenders / en Papegaayen van verscheydene soorten; als mede Quartels en andere vogelen soo groot als kleyn / van verscheydene verwen; seer veele vogelen van Castilje / en van den aart des Lands selve; als ook Duyven en Tortel-duyven. Gediertens deeses Lands.

Men versamelt 'er in dit gantsche Landschap geen katoen / schoon men 'er genoeg van versien is / men brengt se 'er uyt Yucatan, als mede de stoffe voor de kleedinge; de reeden waarom sy sig / om deese soorten van planten te bebouwen / niet en bemoeyen is / dat se sig t' eenemaal met d' aanqueekinge van t' Vee besig houden / waar van se een groot voordeel genieten / als mede van de Cacao; en neemen dit naauw-keurig waar; sy bevlijtigen sig te meer / nademaal / gelijk deese vrugt op boomen wast / de Apen en andere dieren van deese natuur de selve eeten; men heeft ook soo een meenigte van Muggen / dat het 'er onmoogelijk is sonder gordijnen / of een Tent te slaapen. Voordeel van de Veequeekinge en *Cacao*.

Ten deeser tyd deed Juan de Ribera, Geheym-schrijver van Cortes, aan 't Hof wegens sijne saaken aansoekinge / ondersteunt door broeder Pieter Melgarejo, van der Franciscaanen order en sijnen vriend; en vermits hy / behalven sijne aanbeveelingen / die hy hadde / nog gelast was / ten voordeele en verheffinge van sijnen meester te spreeken ('t zy door middel van gedrag / of door over-een-kominge / of door eenige schenkaadjes omtrent

 trent

1525. trent hen / die des gelast waren) vondet egter des Konings aanbelang aan te raaken / waar over hy een genoegsaam vermogen had / sig verbeeldende / dat / wat des Konings belang raakte / het beste middel was. En gelijk eenigen agten / siende / dat sijne Benijders niet aflieten van te morren / lasterende gedurig de daaden van Cortes; dat hy hen door dit middel deed swijgen / soo stelde hy hen de volgende reedenen voor / op dat men de saake met hem handelde / en eyschte / 't geen men op de memorien / van sijne sijde ingeleevert / besloot; behelsende: dat Ferdinand Cortes aan sijne Majesteyt in anderhalf jaar / 200000 Pesos in goud / verschaffen sou; en dat wanneer hy de geheele somme uyt 's Konings inkomsten niet vinden kon / hy het overige uyt sijne eygen middelen / of uyt die van sijne vrienden by-brengen moest; onder voor-waarde / dat soo van den dag van 't verdrag deeser handeling / Cortes eenig goud gesonden hadde / alles / wat boven de 50000 Pesos beliep / ter afkortinge sou strekken / van de 200000 Pesos, dien hy leeveren moest: dat om Cortes onderstand / in 't heffen deeser somme van penningen / by wijse van leening / te doen / hy dit van broeder Pedro Melgarejo en Juan de Rivera genoot / wegens d'aanbevelinge / die sy van sijne Majesteyt ten dien eynde ontfingen; en wegens d' uytvoeringe van het tegenwoordige verdrag / hielden sy sig verpligt 3 scheepen ten hunnen kosten uyt te rusten / en moesten 'er omtrent 6000 Dukaaten aan verbesigen; en ingevalle dat sy 'er meer dan 6000 Dukaaten aan te kost leyden / soude sijne Majesteyt hen het overschot in Nieuw-Spanje verstrekken; dat men ten dien eynde Geloofs-brieven aan Cortes senden sou / om door hen aan broeder Melgarejo en aan Juan de Rivera, voor alle bysondere persoonen de rijkste en wel-hebbenste der Indiën, over te leeveren / sulks yeder leende / soo veel hy konde; met belofte van Cortes en van sijne Amptenaaren / om deese leening weder

Handelinge wegens *Cortes*, met den Koning.

uyt

uyt sijne goederen en inkomsten te voldoen; dat men den Schat-bewaarder en d' Amptenaaren van Nieuw-Spanje gelaste / om alle het goud / dat sy hadden / in handen van die te leeveren / die het sijne Majesteyt behaagen sou. 1525.

Deese aanbiedingen wierden aangenomen / en men gaf eerlang op de memorien van Cortes antwoord. En wat de vergeldinge aanging / die hy versogt / wegens soo veele diensten / die hy gedaan hadde / wegens sijne kosten ter Ontdekkinge aan de Zuyd-Zee gedaan / sijne Majesteyt verschoof dit / om 'er in een breed-voeriger verhaal van te handelen / als wanneer hy de hoedanigheyd / d' eere / en het voordeel na sijne verdiensten / en d' onkosten / die hy gedaan hadde / in aanmerkinge sou neemen. En aangaande hy versogt / dat men d'order / die hy in Nieuw-Spanje gestelt hadde / niet veranderde; soo wierd verklaart / dat sijne Majesteyt deese doeninge voor aangenaam hield / met dit vertrouwen / dat hy den Koning goede en getrouwe diensten beweese / gelijkerwijs hy te vooren gedaan hadde; en dat hy 't hem wederom toe-vertrouwde / in hoope / dat hy sig beijvern sou / om alle saaken wel te schikken / en dat hy sorge droeg het Volk / en de Landschappen van sijn Bestier / wel te regeeren / als mede de bekeeringe der Indiaanen, en andere saaken / betreffende den dienst van God en sijne Majesteyt, en hem voor al verseekert houden / dat hy eene seer geneegene wille hadde / om hem te begunstigen / en om te bewerken / dat hy na sijne verdiensten soude ge-eert en vergolden worden. En wat aanbelangt het vermoogen / dat hy versogt / dat Cortes de magt hebben soude / om Bevel-hebbers der Vestingen aan te stellen / en de Ampten der Overigheyd / en bedieningen der Stad-schrijvers en der Beampt-schrijvers in de plaatsen van sijne Majesteyt te begeeven; men sou 'er ordre geeven / dat soo draa als de Vestingen opgemaakt waren / en sijne Majesteyt 'er het vermoogen op hadde / hy 'er soodanige lie-

De Koning berigt *Cortes* het bestier van *Nieuw-Spanje* hem aangenaam te weesen.

Vermogens aan *Cortes* toegestaan.

1525. deus stelde / als men noodig oordeelde / en dat hy wel agt gaf op hunne hoedanigheyd / en op de persoonen / die hy 'er toe dagte / wegens yeder bedieninge / te beesigen / en dat volgens d'order / die hy 'er in waar-nam / sijne Majesteyt op sijne smeekinge agtinge hadde / en insgelijks wegens andere Ampten deed. Wat nu Panuco betrof / sijne Majesteyt verstond / en wilde / dat Cortes 'er het volstrekste bestier van had / sonder egter yets daar in te vernieuwen tot nader orders. En raakende dat hy versogt / dat niet tegenstaande het vermoogen / dat 'er sijne Majesteyt hadde / men hem de magt gaf / eenige misdrijven te vergeeven / en eenige lijf-straffen door versagting te veranderen / sonder nadeel van een derde / of Bemiddelaar; en dat soo 'er yemand in sijne Majesteyts dienst was / de schult niet ter sijner kennisse gekoomen zijnde / hy beschikken kon / dat dit sonder beswaarnisse van gewisse verrigt wierd; men gaf ten antwoord / dat wanneer 'er saaken van deese natuur gebeurden / men daar van berigten ten Hoove sond / en dat de Koning agtinge op sijne beede gaf. En dat in overweeginge van sijne diensten / sijne Majesteyt hem met den Tijtel van gifte / Land-voogd van Nieuw-Spanje maakte / met hoedanige Tijtel hy alle sijne brieven teekenen kon; en ter selver tijd maakte hy Jan de Rivera, Edelman van sijn huys / neevens eene besoldinge van 50000 Maravedis, en gaf hem verlof / op sijn Wapen eenen open helm te voeren / maakende hem Schat-bewaarder aan de Zuyd-zee. De Vader Pedro Melgarejo, nam hy voor sijnen Leeraar aan / met vermoogen van sig te moogen in de saaken der Indiën sijnen Raad noemen.

Als mede dat Panuco onder sijne bestieringe behooren sal.

Hem met de Tijtel van Land-voogd van Nieuw-Spanje begiftigt.

Deese Verdrag-maakinge dusdanig / als wy gesegt hebben / geslooten / verschafte men eerlang daar na den Besendelingen hunne Afgevaardens / aan wie men gelaste na Sevilje te gaan / om de 3 scheepen / die sy voeren moesten / te doen vervaardigen. De Koning gaf hen de brieven voor

Cor-

1525.

Cortes mede / waar door hy hem deed weeten het verdrag / dat wegen sijne voor-regten gemaakt was / en d' antwoorden / die men op sijne versoeken gedaan hadde / hem mede vertoonende / de noodsaakelijkheyd die 'er vereyscht wierd / dat men in korte de gedaane beloften / van 200000 Pesos in goud volvoerde te senden. Men sond hem mede de Volmagts-brieven voor Pedro d'Alvarado, en voor Christoffel d'Olid (nademaal / toen deese hier in February deeses jaars passeerde / men niet van sijnen dood wist) insgelijks voor Gonzalo de Salazar, Alonso de Villanueva, Jan Rodriguez de Villa-fuerte, en Jan Velasquez de Leon, vermits men nog niets van sijnen komst wist / als mede voor Diego d'Ocampo, schoon hy niet aan 't Hof gekoomen was; van gelijken voor Martin de Monjaraz, Pedro de Yrcio, Francisco de Solis, Bernardino Velasquez de Tapia, Louis Martin, Franciscus Flores, Franciscus de las Casas, Franciscus de Santa-Cruz, George d'Alvarado, Franciscus d'Orduna, Garcia d'Olguin, Antonio de Villaroël, Diego de Valdenebro, Jan Paez, Alonso de Grado, Jan de Salzedo, Gonzalo d'Alvarado, Rodrigo Rangel, Jan de Torres, Diego de Soto, Hernando Lopez d'Avila, Rodrigo Alvarez Chico, Andries de Tapia, Domingo Garcia en Jan de Leon Canonigo. Alle mannen van aansien / en de voornaamste Bevel-hebbers. Behalven alle deese brieven / wierden 'er nog 40 anderen gegeeven / ongevult onderteekent / om daar ter plaatse voor den geenen aan te vullen / die men konde over-geslagen hebben. Men gaf hem mede de Last-brieven voor alle de Bevel-hebbers der Eylanden en 't vaste Land / op dat sy van hun allen / soo wel wegens hunnen Togt / als hunne Weder-komst / wel ontfangen wierden. Men berigte hem ook / wat koers sy houden moesten / om d' ontmoetinge der Kaapers te mijden. Men gaf in Nieuw-Spanje last hem hunne besoldinge te betaalen / en d' onkosten / die sy deeden. Behalven al-

Berigt door den Koning aan *Cortes* gegeeven.

1525. alle deese gunst-bewijsingen hier boven verhaalt / gelaste sijne Majesteyt, dat men den Land-voogd Ferdinand Cortes een voor-regt vervaardigde / in welke / na dat 'er sijne dapperheeden / en de merk-waardige daaden / die hy bedreeven hadde / gelijkerwijs se in deese Beschrijvinge uytgedrukt zijn / breed in uytgemeeten waren / hy hem mede tot sijn Wapens gaf / (behalven die hy reeds van sijne Voor-ouders hadde /) een Schild / ter regter-zijde in 't boven-deel / eenen swarten Arend met 2 hoofden in een wit veld / zijnde dit het Wapen van den Roomschen Keyser ; en ter andere helfte van 't Schild naar onderen / eenen vergulden Leeuw in een rood veld / ter gedagtenisse / dat hy door sijnen vlijt en dapperheyd soo veele overwinningen behaalt hadde. En in d'andere helfte ter midden van 't Schild ter slinker-zijde in 't boven-deel / drie goude kroonen in een swart veld / d'eene door de twee anderen onderstennt / ter gedenkenisse der drie Heeren der groote stad Mexleo, en der selver Landschappen / dien hy t'onder-bragt had / waar van de eerste Motezuma was / die d'Indiaanen ombragten / toen hy gevangen was ; en Quetaozin sijnen broeder / die den Castilaanen de stad uyt-dreef ; en d'andere Quantimoc genoemt / die in 't Koningrijk volgde / en den Oorlog voerde / tot dat hy gevangen wierd. En ter andere helfte van dit Schild / ter slinker-zijde / uytgebeelden / de stad Mexico op 't water gebouwt / ter gedagtenisse / dat hy se met kragt der Wapenen verovert / en de kroon van Castilje onderworpen had ; en op de zoom van het Schild / in een geel veld / 7 Bevel-hebbers en Heeren der 7 Landschappen en Gebugten / soo als omtrent het Meyr geleegen zijn / die den Oorlog hielpen voeren / als hy hen eerstelijk overwonnen hadde / en die aan eenen keten gebonden waren / sig met een hang-slot onder het Schild sluytende / en boven het Schild eenen Helm met sijne veederen.

Wapens hem geschonken.

Alhoewel deese gunst-bewijsingen scheenen wel

algemeen omtrent den persoon van Ferdinand Cortes gebruykt te zijn door allen / die eene volkomene kennisse van sijne verdiensten hadden; die se nogtans vervolgens in 't bysonder / en sonder drift ondersogten / wensten / dat de Koning met grooter milddaadigheyd weegens hem was aangedaan geweest / ten opsigte der grootheyd van sijne verdiensten / en van sijne onvergelijkelijke dapperheyd; nademaal onder de seldsaame hoedanigheeden / die hy besat / waar van de voornaamste / (alhoewel hy seer vlijtig was in d'uytvoeringe van alles / wat hy ondernam /) bestond in de welbedagtheyd / waar van hy sig omtrent sijne Soldaaten bediende / om behendiglijk hunne fierheyd te teugelen; en door middel van dit / won hy het harte en hoog den wille der Indiaanen; en sonder yets van 's Konings goederen verteesigt te hebben / hadde hy deese groote dingen ondernoomen / door welkers middel hy sig verdeedigen kon tegens de lasteringen van sijne benijders / en verkreeg alsoo van den Koning groote gunsten en eer-bewijsingen. Dog men moet / het onderscheyd / dat 'er tussen de wel-bedagtheyd en de vlijt is / wel over-weegen; want de wel-bedagtheyd bestaat het meeren-deel uyt den geest / en den vlijt in den arbeyd. De wel-bedagtheyd stelt sig beesig in verheevene en groote aangeleegene saaken: Maar Cortes wist deese wijsselijk d'eene met den anderen te maatigen / nademaal hy te gelijk een moedig en een seer door-dringend verstand had / soo dat hy niet alleenlijk bedagt was / om de noodige saaken te beveelen; maar hy was 'er selven ook den uytvoerder af / soodanig waren sijnen moed en ligchaams kragten even-maatig gepaart.

1525.

Hoedanigheeden van *Cortes* aangemerkt.

EYNDE.

REGISTER,

Der voornaamste Saken, vervat in de Reysen, van GIL GONZALES DAVILA en FERDINAND CORTES.

A.

Aanbieding van *Villalobos*, om het Eyland *Margarita* te bevolken, 94, 95
Aard-klooten, door de benoemde Regters ondersogt, 39
Adriaan (Kardinaal) is *Inquisiteur* van de *Indiën* geweest, 13
Afgesanten door den Koning van *Portugal* aan den Koning van *Castilje* gesonden, 24
——— willen nergens in bewilligen ten versoek des Konings van *Castilje*, 33
——— verklaaren hunne order van den Koning haar meester, 34
Afradingen aan *Cortes* gedaan wegens de Togt na *las Ybueras*, 52, 53
——— die door hem beantwoord worden; 53
Afstand tussen de *Moluccos*, en het Eyland *St. Antony*, hoe groot, 41
Alonso d'Estrada, gevangen naar *Mexico* gebragt, 64
Alonso Zuazo van sijn bediening geset en na *Medellin* gesonden, 63
Altamirano, als Opper-regter naar het Eyland *Fernandina* gesonden, 14
Amptenaaren des Konings van *Castilje* koomen te *Mexico*, 8
——— schrijven ten nadeele van *Cortes* aan den Koning, 9
——— neemen voor het gesag van *Cortes* te beteuglen, 9, 10
——— raken over dit werk onder malkander verdeelt, 10
——— schrijven veele beswaarnissen aan de Koning weegens *Cortes*, 17, 18
——— raden *Cortes* den Togt af na *las Ybueras*, 52, 53
——— door de Muytelingen binnen *Mexico* veranderd, 73, 74
——— voor het bestier van *Indiën* benoemt, 78
——— van *Hispaniola* wederspreeken *Diego Columbus*, 80
——— over een Vloot benoemt, 82
——— werden verbooden handel te drijven, 92
——— verbooden, om geselschappen by te woonen, 93
Anavaxa, het laatste Gebugte van het Landschap *Copilco*, 72
Antonio de Garay grootelijks van den Koning van *Castilje* begiftigt, 86
Antwoord des Konings van *Castilje* op het voorstel der Gesanten des Konings van *Portugal*, 25, 26, 27, 28
Antwoord der *Castiliaanen* op de voorwendsels der *Portugeesen*, 42
Aquipvilco, een groote Rivier, 71

B.

Beroepingen in de *Indiën*, hoe gereegelt, 92
Besluyt tussen de Regters van den Koning van *Castilje* en *Portugal*,

gal, aangaande de Grens-scheyding genoomen, 35, 36, 37
los Bracos, 2 groote Beeken, waar sig ontlasten, 97
Briones neemt eenige van het volk van *Gil Gonzales* gevangen, 5
—— door ordre van *Gil Gonzales* gehangen, 56, 57
Brieven ten laste van *Cortes* door de Amptenaaren van *Mexico*, aan den Koning van *Castilje* gesonden, 18
—— door *Gonzalo de Salazar*, ten laste van *Cortes* geschreeven, 19, 20
—— aan verscheyde Amptenaaren van *Indiën* door den Koning gesonden, 105
Brug van *Caya*, tot een vergaderplaats over de Grens-scheyding tussen de *Castiliaanen* en *Portugeesen* verkooren, 38, 39
—— door *Cortes* gemaakt, om een moeras van 300 schreeden te passeeren, 72

C.

Cabo Verdise Eylanden behooren den Koning van *Castilje*, 45
Cacao, door die van *Tabasco* aan *Moiezuma* voor schatting betaalt, 100
Caravel van *d'Olid* in de grond geschooten, 4
Castiliaanen beweeren de eerste ontdekkers der *Specery-Eylanden* te zijn, 21
—— (15) door de *Indiaanse* Heeren om 't leven gebragt, 76
—— verslaan 16000 *Franssen*, 88
Chiapanecas vegten hardnekkig tegens de *Castiliaanen*, 11
—— werpen hen met vrouw en kinders op de rug van een Rots af, ibid.
Christoffel d'Olid stigt een Stad, dien hy *Triumfo de la Cruz* noemt, 3
—— soekt sig de gehoorsaamheyd van *Cortes* te onttrekken, ibid.
—— raakt met *de las Casas* in gevegt, 4, 5
—— wat hy aan *de las Casas* verklaarde, 5
—— word van eenige gevangene *Castiliaanen* aangevallen, 6, 7
—— word het hoofd afgehouwen, 7
—— des selfs lof en ontrouw, ibid.
Copilco, een voorname plaats, 71
—— heeft overvloed van allerhande eet-waaren, 74

D.

Davila, sie *Gil Gonzales Davila*.
Diego Columbus, spreekt wegens de saken van *Indiën* aan den Koning, 80
—— word van de Amptenaaren wedersprooken, ibid.
Diego de Mazariegos tegens de oproerige *Chiapanecas* gesonden, 10
—— waar mede hy in een hardnekkig gevegt raakt, 10, 11
—— dog brengt hen ten onder, 11
—— doed *Pedro Puerto-Carrero* van *Chiapa* vertrekken, ibid.
Diego d'Ocampo door *Gonzalo de Salazar* beschuldigt, 19, 20
Diego Nito, voor Bevel-hebber in plaats

plaats van *Diego d'Armenta* opgeworpen, 7
Deek van Katoen aan *Cortes* gesonden, waar op de weegen geschilderd stonden, 71
Dood, seer wreed aan *Franciscus de Medina* gedaan, 68
Drank, by die van *Tabasco*, waar van gemaakt, 98
Dukaaten (4000) door den Koning van *Castilje* aan het Klooster van St. *Dominicus* vereerd, 12

E.

Espinosa, werd voor sijne getrouwe diensten van den Koning met een Wapen beschonken, 17
Eysch der *Portugeesen* aan de *Castilianen* gedaan, 46

F.

Ferdinand Cortes send eenige krijgstogt aan *de las Casas*, 8
—— is seer gevoelig over *Christoffel d'Olid*, 't welk hy aan den Koning schreef, ibid.
—— word van sijn volk by de Koninglijke Amptenaaren aangeklaagd, 9
—— is seer sorg-vuldig, om hen in alles genoegen te geebiden, 10
—— word geweldig van deese Amptenaaren by den Koning beschuldigt, 17, 18
—— word beschuldigt wegens de dood van *d'Olid*, 19
—— geweldig swart door *Gonzalo de Salazar*, by de Koning gemaakt, 20
—— veervaardigt sig, om een Togt na *las Ybueras* te doen, 52
—— dat hem door veele van de sijne word afgeraaden, 52. 53
—— daar hy op antwoord, ibid.
—— steld order in de Stad *Mexico*, 54
—— vertrekt uyt *Mexico*, 55
—— send eenige geschenken aan den Koning van *Castilje*, 56
—— passeerd een groote Rivier, 58
—— versoekt aan de Heeren van *Tabasco* en *Xicalanco*, wegwijsers, 71
—— passeerd in 55 dagen 50 Rivieren, ibid.
—— doed een groote Brug maaken, om een moeras te passeeren, 72
—— des selfs goederen door de muytelingen van *Mexico* verkogt, 76
—— krijgt van den Koning van *Castilje* groote vermoogens en magt, 103. 104
—— krijgt het volle bestier over *Panuco*, 104
—— krijgt de Tijtel, van *Landvoogd van Nieuw-Spanje*, ibid.
—— wat hy voor een Wapen van den Koning verkrijgt, 106
—— des selfs lof en imborst, 107
Franciscus de las Casas gesonden, om *d'Olid* te weder-staan, 4
—— komt by *St. Gil Buena Vista*, daar hy sijn geschut op lost, ibid.
—— verliest door storm sijne scheepen, en 40 man, 5
—— word seer wel van *d'Olid* onthaald, ibid.

——— valt op d'*Olid* met een penne-mes aan, 6
——— besluyt na *Guaxaca* uyt *Mexico*, wegens den oproer, te wijken, 67
——— word door *Salazar* ter dood gevonnist, 70
Franciscus de Medina, op een wreede wijse ter dood van de *Indiaanen* gebragt, 68
Franciscus Hernandes de Cordua, send *Soto* met eenig volk tegen *Gil Gonzales*, 2
Franssen (16000) door de *Castiliaanen* verslaagen, 88

G.

Galindes de Caravajal, tot *Algemeen Post-meester* in *Sevilje*, aangesteld, 87
Gediertens (wat soort van) in het Landschap *Tubasco* voorvallen, 101
Geld-middelen bedagt, om de onkosten van een Geley-vloot goed te maaken, 82. 83
Geley-vloot door den Koning gelast te vervaardigen, 82
——— waar toe de Amptenaaren benoemt worden, ibid.
——— middel, om het geld hier toe te vinden, bedagt, 82. 83
Gesandschap door den Koning van *Castilje*, aan den Koning van *Portugal* gesonden, 22
Geschenken door *Cortes* aan den Koning van *Castilje* gesonden, 56
Geselschappen by te woonen, de Amptenaaren des Konings verbooden, 93
Gevangene dooden *Christoffel d'Olid*, 6. 7
Gevegt tussen *de las Casas* en *d'Olid*, 4. 5
——— tussen *Diego de Mazariegos* seer hardnekkig, 11
St. Gil de Buena Vista, door wie soo genoemt en bevolkt, 1
Gil Gonzales Davila, begint sijn togt na de *Honduras*, 1
——— meent de Zuyd-Zee te vinden, 2
——— strijd tegen *Soto*, 2
——— doed een strooping, ibid.
——— keert weder na *Puerto de Cavallos*, 3
——— scheept sig in 3 scheepen, 5. 6
——— word van *Juan Ruano* gevangen genoomen, 6
——— door *Salazar* ter dood gevonnist, 70
Gods-dienst van die van *Tabasco* beschreeven, 100
Gonzalo de Salazar schrijft brieven ten nadeele van *Cortes*, 19, 20
——— verseekert sig van eenige Amptenaaren binnen *Mexico*, 65
——— gebied op sware straffe de zijde van *Rodrigo de Paz* te verlaten, 66
——— laat de gewaande dood van *Cortes* over-al verbreyden, 68
——— doed alle de goederen van *Cortes* verkoopen, 69
——— neemt een besluyt om *Rodrigo de Paz* te doen sterven, 69
——— geeft te kennen, dat *Cortes* van de *Indiaanen* soude geoffert zijn, 74
——— lastert den Koning en sijne Raaden, 73

be-

—— bedrijft veele buyten-spoorigheeden, ibid.
Goud (veel) in een Tooren te *Mexico* gevonden, 77
—— waar uyt groote oneenigheeden ontstaan, ibid.
—— om 60000 dukaaten te munten, gesonden, 85
Graaden, op hoe veel mijlen by de afgevaardigde Regters gereekent, 39
Grens-scheyding by den Koning van *Castilje* aan de *Portugeese* Gesanten voorgestelt, 32, 33
—— waar tegen de *Portugeesen* sig aankanten, 33
—— door de *Castiliaanen* aangeweesen, 44
—— wat Landen hen hier ten deel vielen, 45
—— daar de *Portugeesen* sig tegen kanten, 45, 46
Gryalva, een Rivier beschreeven, 96
Guaymura, het eerste Landschap van *las Ybueras*, 1

H.

Handel-drijven, aan de Koninglijke Amptenaaren, in de *Indien* verbooden, 92
Handeling tussen den Koning van *Castilje* en *Cortes*, 102
Hernando de Castro tot Factoor van het Eyland *Cuba* verkooren, 87
Hoedanigheeden van *Cortes* beschreeven, 107
Huuwelijk, tussen de *Castiliaanen* en *Indiaanen*, hoe geregelt, 89

I.

Jan de Rivera, tot Schat-bewaarder van de Zuyd-Zee aangestelt, 104
Indiaanen bedrijven veele buyten spoorigheeden op de weegen, 76
Juan Cabrere, als Afgesant aan den Koning van *Portugal* gesonden, 22
Juan, (Don) Koning van *Portugal* soekt den Koning van *Castilje*, de *Specery-Eylanden* te besoeken, af te raden, 21
—— weygerd afstand van *Malacca* te doen, 51
Juan Rodriguez de Fonseca, voor eerste *Voorsitter van den Raad van Indiën*, verkooren, 77, 78
Juan Ruano, neemt *Gil Gonzales* met eenig volk gevangen, 6
—— voor Opper-bevel-hebber van *las Ybueras* aangenoomen, 57
—— gevangen genoomen, en na de Eylanden versonden, 58
Juanna de Mansilla, door de Tyrannise Amptenaaren, opentlijk binnen *Mexico* gegeesseld, 73
Juffers (*Indiaanse*) binnen *Mexico* veele moeyelijkheeden aangedaan, 67

K.

Kaapers (*Fransse*) koomen te stranden, 81
Kaarten door Regters van *Castilje* en *Portugal* ondersogt, 39
Klagten des Konings van *Portugal* wegens de *Specery-Eylanden*, 16
Koning van Castilje, toont groote yver voor de Gods-dienst van d' *Indiën*, 12, 13
—— geeft order, om een Scheeps-vloot na de *Specery-Eylanden* af te senden, 21
—— send een gesandschap aan

den Koning van *Portugal* over de saaken van de *Specery-Eylanden*, 22
---- geeft antwoord op het Voorstel der Gesanten des Konings van *Portugal*, 25, 26, 27, 28
—— beweerd het regt van de *Specery-Eylanden*, 29, 30, 31
—— is begeerig om een Grens-scheyding, tussen hem en den Koning van *Portugal*, vast te stellen, 32
—— werd door een vierdendaagse koorts aangetast, 79
—— geeft order om een Geleyvloot te vervaardigen, 82
—— versoekt daar toe van eenige Hertogen het noodige geschut, 83
—— als mede eenige scheepen, 84
—— geeft getuygenis, dat hem de dienst van *Cortes* aangenaam was, 103
—— geeft het bestier aan *Cortes* over *Panuco*, 104
—— schrijft veele Brieven aan eenige Amptenaaren, 105
Koning van *Portugal*, doed eenige klagten aan den Koning van *Castilje*, 16
Koning van *Vrankrijk*, van de *Castiliaanen* in een Veldslag overwonnen en gevangen, 88
Koopmanschappen van 3 scheepen, uyt de *Indiën* koomende, waar in bestonden, 81
—— van een Vloot van 8 scheepen, uyt *Indiën* koomende, waar in bestonden, 85

L.

Land-voogd van *Nieuw-Spanje*, dese Tijtel door den Koning aan *Cortes* gegeeven, 104
Leon een Stad in 't Landschap *Ymabite* door *Hernandes* bevolkt, 2
Lijk-pligten, over de gewaande dood van *Cortes*, door geheel *Nieuw-Spanje* gevyert, 73
Lijk predikatie gedaan over de gewaande dood van *Cortes*, 69
Lijk-statien van de *Indiaanse* vrouwen over hunne mannen gehouden, 68
—— gehouden over de gewaande dood van *Cortes*, 69
Listen van *Gonzalo de Salazar*, in 't werk gestelt, 59
—— in 't werk gestelt, om *Rodrigo de Paz* gevangen te neemen, 65. 66
Lope de Sarmaniego met eenige onderrigtingen van de Amptenaaren van *Mexico* aan den Koning van *Castilje* gesonden, 18
Lucas Velasquez d'Ayllon bied sig den Koning aan, om op ontdekkingen uyt te gaan, 15

M.

Manatias, een soort van vissen, 97
Manschap, door *Cortes* uyt *Mexico* mede genoomen, waar in bestond, 55
Manuël de Rojas, voor Landvoogd van *Cuba* aangestelt, 86
Marcelo de Villalobos versoekt den Koning, om *Margarita* te bevolken, 94
—— doed daar over groote beloften, 94. 95
Martin de Valencia, neemt alle de Geheyligde dingen met sig uyt het Klooster, 74
—— word agter-haald, dog weder ontslagen, ibid.

Mexico in rep en roer, over het bestier geraakt, 62
Mijlen, hoe veel in een graad gestelt by de Wereld-kundigers, 39
Monniken beschuldigt, over eenige ongeregeltheeden in *Indiën* gepleegt, 79
—— waar tegen de Koning order geeft, ibid.
Mosqüitos, waar veel gevonden, 97, 98
Muggen worden overtollig in *Tabasco* gevonden, 101
Muytelingen binnen *Mexico* versee keren sig van alle de goederen van *Cortes*, 67

N.

Naco, een deftige en vrugtbare Valley, 3
Nuestra Senhora de la Victoria, een Stad, in *Tabasco* gebouwt, 95

O.

Ondersoek over Aard-klooten en Kaarten gedaan, 39
Ongenoegen des Konings van *Portugal*, tegens den Koning van *Castilje*, wegens de *Specery-Eylanden*, opgevat, 20, 21
Onlust in *Mexico* over het bestier gereesen, 62
—— die door de dreygementen van *Davila* gestilt word, ibid.
Oogmerk des Konings van *Portugal* aangaande de *Indiën*, 34
Oorlogs-manier van die van *Tabasco* beschreeven, 100
Oproer binnen *Mexico* onder de Amptenaaren, 64, 65
Opstand te *Chiapa* ontstaan, 10
—— die gestilt word, 11
—— onder de *Indiaanse* Heeren in het Noorder-gedeelte van *Mexico* ontstaan, 76
Order, door den Koning van *Castilje* gestelt op eenige Geestelijken in de *Indiën*, 13, 14
—— door *Cortes*, geduurende sijn af-weesen uyt *Mexico*, gegeeven, 54
—— op de Klooster-monniken, na de *Indiën* gaande, gestelt, 79, 80
Orders, door den Koning aan *Pedrarias*, en eenige Amptenaaren gesonden, 90
—— aan eenige Geestelijken, ib.
Overwinning van de *Castiliaanen* op de *Franssen* behaald, 88

O. [sic]

Panuco, des selfs volle bestier aan *Cortes* opgedraagen, 104
Partyschappen van *Chiapa*, waar uyt ontstaan, 11
Pedro de Paz raakt in geschil met *Rodrigo d'Albornos*, 65
—— waar over hy in de gevangenisse geset word, ibid.
—— gevangen genoomen, ontkomt het met de vlugt, 70
Pedro Moreno komt te *las Ybueras* aan, 57
St. Pedro y San Pablo, een Rivier, waarom soo genoemd, 97
Peralmindez en *Salazar* bedrijven veele buyten-spoorigheeden binnen *Mexico*, 75
—— verkoopen de goederen van *Cortes*, 76
—— willen het inkoomen des Konings besnoeyen, ibid.
Pero Ruyz de Villegas, hoe veel voeten in een mijl steld, 40
Piciete, of *Tabak*, valt veel in *Tabasco*, 100
Pijniging, seer schrikkelijk aan *Rodrigo*

drigo de Pax ge-oeffend, 69
Plegtigheyd by de Indiaanen, omtrent het offeren der menschen, gebruykelijk, 68
Potonchan, des selfs beteekenis, 95
Priester verraad Christoffel d'Olid, 7
Puerto de Cavallos, een schoone Haven-plaats, 1

R.

Raad van Indiën, door den Koning van Castilje benoemt, 78
Regen-tijd van 9 maanden in het Landschap Tabasco, 98
Regters (weder-zijdse) tussen den Koning van Castilje en Portugal benoemd, 35
——— besluyt door deese genoomen, 35, 36, 37
——— der besitting tussen de Castiliaanen en Portugeesen benoemt, 37
Rodrigo d'Albornos beschuldigt Cortes by den Koning, 20
——— gevangen naar Mexico gebragt, 64
Rodrigo de Bastidas, als Land-voogd na de Haven van St. Marta gesonden, om die te bevolken, 16
Rodrigo de Paz tot Stee-voogd van Mexico gestelt, 54
——— gevangen genoomen, 61
——— verdraagt sig met den Factoor en Opsiender, ibid.
——— waar over hy weder ontslagen word, 62
——— voor een quaad Christen uytgekreeten, 65
——— is in gevaar van gevangen genoomen te worden, ibid.
——— dog besluyt sig te verdeedigen, 66
——— opend de poorten voor de Belhamels binnen Mexico, 66, 67
——— word wreedelijk gepijnigt, 69
——— overgegeeven, om gehangen te worden, ibid.
——— dat aan hem volbragt word, 70
Roovers onthouden sig omtrent Cadix, om op de Indise scheepen te passen, 17

S.

Sancho d'Herrera, tot Opper-gesag-hebber over een Galey-vloot aan-gesteld, 84
Scheepen (3) uyt de Indiën t'huys gekoomen, 81
——— waar in hun lading bestond, ibid.
Schout binnen Mexico qualijk gehandelt en in de gevangenisse geslooten, 63
——— ontkomt uyt de selve, ibid.
Simon d'Alcaxova Sotomajor, door wat reden op de vergadering der Grens-scheyding verworpen, 39
Soldaaten van de las Casas onderwerpen sig aan d'Olid, 5
Soto raakt in gevegt met Gil Gonzales, 2
Staat-kunde van Diego d'Ordas gepleegt omtrent de Dood van Cortes, 68
Staf van den Schout binnen Mexico gebrooken, 63
Storm, waar door eenige scheepen en manschap blijven, 5
Straf-oeffening aan eenige oproermaa-

maakers binnen *Mexico* gedaan, 65
Strooperyen aan de *Castiliaanen* in *Indiën* verbooden, 91
Strooping door *Gil Gonzales* gedaan, 2
Swaarden van die van *Tabasco* beschreeven, 100
T.
Taal (*Mexicaansc*) waarom over-al gesprooken word, 99
Taalen (hoe veel) in *Tabasco* gesprooken worden, 99
Tabak valt veel in *Tabasco*, 100
—— des zelfs kragt beschreeven, ibid.
Tabasco, een Landschap des selfs geleegenheyd beschreeven, 96
—— is overvloedig in vrugten, 98
—— driederley taal aldaar gesprooken, 99
—— strekking van des selfs aangrensende Steeden, ibid.
—— der selver Gods-dienst en Oorlogen beschreeven, 100
—— wat gediertens aldaar zijn, 101
Tabasquillo, een Gebugte, waar geleegen, 97
Tepeyz quintos, een soort van Dieren, waar gevonden, 101
Thomas Duran van de vergadering der Grens-scheyding geweert, 39
Triumfo de la Cruz, een Stad, door d'*Olid* gestigt, 3
Twist, tussen de *Castiliaanen*, en *Portugeesen*, over de Grens-scheyding, 42
Tyztapa, een Rivier, 97
V.
Vallezillo met 60 Soldaaten van *Cortes* gesonden, om *Tabasco* te bevreedigen, 95
—— word verminkt, ibid.
Varkens vermeerderen seer in de *Indiën*, 55
Vee werd seer veel in *Tabasco* aangequeekt, 101
Veld-slang van Silver door *Cortes* aan den Koning gesonden, 56
Verbod tegens de stroopingen te Lande gedaan, 91
Verdrag tussen den Koning van *Castilje* en den Koning van *Portugal*, over de *Indiën* gemaakt, 35, 36, 37
—— tussen den Koning en *Villalobos* gemaakt, om 't Eyland *Margarita* te bevolken, 94
Vergadering door de Muytelingen binnen *Mexico* gehouden, 73
Vermetelheyd van *Salazar* en *Peralmindez* omtrent des Konings inkomst, 76
Vermoogens, seer groot van den Koning aan *Cortes* toegestaan, 103, 104
Verschil tussen de *Castiliaansc* en *Portugeese* Regters, over de Grens-scheyding, 40
—— van 70 mijlen tussen henlieden, 41
—— tussen de Koninglijke Amptenaaren in *Mexico*, 59
—— tussen *de Paz* en d'*Albornos*, 63
Verschillen tussen *Bernardin de Ribera* en de Gesanten van *Portugal*, aangaande de Grens scheyding, 46, 50
Versoek van *Gonzalo de Salazar* en *Peralmindez* aan *Cortes*, 58
Versoek-schrift door de Gesanten van *Portugal* vertoont, 46, 47
—— door de Gesanten van *Castiliën*

ſtiliën beantwoord, 47
—— weder-antwoord der *Portugeeſen* hier op gedaan, 47, 48
—— dat wederom door de *Caſtiliaanen* wierd beantwoord, 48, 49
Vervolging, ſeer groot tegen de aanhangers van *Cortes* binnen *Mexico*, 74
Victoria, een Stad, in *Tabaſco* gelegt, 95
Vloot naar de *Indiën* geſonden, 81
—— van 8 ſcheepen komt uyt de *Indiën* in de Haven van *St. Lucar*, 84
—— waar in des ſelfs rijkdom beſtond, 84, 85
Voeten (Koninglijke) hoe veel in een mijl geſtelt, 40
Vogelen (wat ſoort van) in het Landſchap *Tabaſco* gevonden worden, 101
Vonnis van *Chriſtoffel d'Olid*, op wat wijſe uyt-gevoerd, 7
Voorſtel des Konings van *Caſtilje*, door ſijne Geſanten aan den Koning van *Portugal* gedaan, 22, 23, 24
—— des Konings van *Portugal*, door ſijne Geſanten aan den Koning van *Caſtilje*, 25
—— van *Salazar*, om *Zuazo* gevangen te neemen, 61
Voorwaarde door *Salazar* en *Peralmindez* uytgeſchrabt, 60
Voorwendſels der *Portugeeſen*, tegen de *Caſtiliaanen* over de Grens-ſcheyding, by-gebragt, 42
—— worden door de *Caſtiliaanen* beantwoord, ibid.
Vreede-vlag, door *de las Caſas* tegen *d'Olid* opgeſtooken, 4
Vrugten in 't Landſchap *Tabaſco* voort-gequeekt, 100

W.

Wapen door den Koning van *Caſtilje* aan *Eſpinoſa* gegeeven, 17
—— door den Koning van *Caſtilje* aan *Cortes* gegeeven, 106
Wereld-kundigers door de *Caſtiliaanen* en *Portugeeſen* benoemt, om de Grens-ſcheyding te maken, 37
Werklieden der goud-mijnen afgedankt, 75
Winden, welke 't meeſt in *Tabaſco* waayen, 98

Z.

Zeylen van de Scheepen door de muytelingen van *Mexico* genoomen, 67
Ziektens van allerley ſoort overvloedig in *Tabaſco*, 98
Zocolate by die van *Tabaſco* gedronken, 98

E Y N D E.

Berigt voor den Boekbinder waar de Figuur moet ſtellen.

a 1 tegen pagina 7

AANZIENELYKE SCHEEPS-TOGT

door den Grave

DON VASCO DA GAMMA,

als Ammiraal ter Zee en Onder-Konink van

INDIEN,

derwaarts gedaan in 't Jaar 1524.

Behelzende niet alleen desselfs aankomst en verrigting ontrent den Oorlog en Koophandel op *Goa*, *Couchin* en elders, tot aan zyn dood aldaar; maar ook de Scheeps-togten en Krygs-bedryven onder zyn Staatvolger DON HENRIQUE DE MENEZES uitgevoerd.

Waar van de Kort-inhoud *op de volgende Blad-zyde nader word aangeweezen.*

Uit d'eyge Berigten en Order des Konings van Portugaal in 't Portugys beschreven, door JOAN DE BARROS, Raadsheer en Histori-schryver der zelve Majesteit.

Nu eerst uit d'Oorspronklyke Taal in 't Nederduyts vertaald en met Land-Tafereelen, Konst-printen en noodig Register verrykt.

TE LEYDEN,
By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1707.

Met Privilegie.

(2)

KORT-INHOUD.

I.

Aanzienlyke Scheeps-togt door den Grave DON VASCO DA GAMMA, als Ammiraal ter Zee, en Onder-Konink van Indiën; met XIV Schepen uit Portugaal derwaarts gedaan in 't Jaar 1524. *Pag.* 1

II.

Zee-togt door DON HENRIQUE DE MENEZES, met een Vloot van Vyftig Zeilen van *Couchin* gedaan na *Panana*, in 't Gebied des Konings van CALICUT. Welke Stadt hy verdelgde, eenige Schepen op de Reede verbrande, en zyn Overwinning na *Coulete* agtervolgde. *Pag.* 33

III.

Reis-togt door PERO MASCARENHAS, van *Couchin* gedaan na *Malacca*. Beneffens de Krygs-bedryven te Water en te Land aldaar voorgevallen, geduurende den Oorlog met den Koning van *Bantam* en 't Gouvernement van DON HENRIQUE DE MENEZES. In 't Jaar 1525. *Pag.* 93

IV.

Vervolg van des Gouverneurs DON HENRIQUE DE MENEZES Scheeps-togten en Krygs-bedryven in Indiën, tot op zyn dood en kort daar na aldaar voorgevallen, in 't Jaar 1526. *Pag.* 124

AANZIENELYKE SCHEEPS-TOGT

door den Grave DON VASCO DA GAMMA,

als Ammiraal ter Zee, en Onder-Konink van INDIEN;

met XIV Schepen uit PORTUGAAL derwaarts gedaan in 't Jaar 1524.

1524.

De Schryvers der Geschiedenissen laaten veel dingen onbeschreeven, om dat ze aan de levendige van het Ryk, en de tyd waar in zy geschreeven hebben, zeer bekend zyn, waar uit volgd dat de zelve met lankheid van tyd, welkers geheugen zeer swak is, in de vergetelheid der Menschen zouden gebleeven zyn, zoo ze door het verhaal der zelve Menschen niet te hulp gekoomen waaren. En derhalven als wy zomwylen zoo iets byzonders vinden daar zy geen gewag van gemaakt hebben, het zy van dingen die by geval geschied zyn, of van gewoontens en Regeeringe van ons eigen Vaderland, dan scheppen wy groot vermaak in dusdanige nieuwigheden, en by wylen neemen wy de zelve gebeurde zaak tot een voorbeeld van de tegenwoordige Regeeringe.

Waarom de Schryvers van Geschiedenissen veel dingen onbeschreven laaten.

En nademaal de voornaamste van Indiën waar op te letten staat, is de Perzoon van de Land-Voogd en Opperhoofd aldaar, zoo zullen wy desselfs verkiezinge alhier op haalen, zoo wanneer als hy van hier vertrekt, den Eed die hy moet afleggen, en wanneer zyn tyd uit is, het welk hy doet In het overleveren van het Ampt dat hy gekregen heeft, aan den geen die uit dit Koninkryk, daar meede voorzien, om hem na te volgen, derwaarts.

Des Schryvers voorneemen om van de verkiezing der Land-voogd in Indiën te spreken.

1524. vertrekt, als meede / Hoe den geen die zig aldaar bevind, in zyn plaats komt, als'er een sterft.

Want schoon die dingen aan ons die de zelve bywoonen genoegzaam gemeen zyn / zoo is het egter niet quaad dat de Vreemdelingen mede van die zaaken van 't Oosten eenige kennisse bekoomen/en dat die geene die na ons zullen volgen / moogen weeten hoe de zelve door goeden raad behouden zyn/ alzoo aangaande veele dingen / waar door de zelve ontdekt en veroverd zyn / (het welk werken van haare Voor-Ouders zyn geweest /) Dit ons verhaal henluiden Erfgenaamen heeft gemaakt van de Eer die zy door het plengen van haar Bloed verkreegen hebben.

Wat ontrent het verkiezen van een Landvoogd in agt genomen werd.

Om dan eigentlyk tot de zaak te koomen/moet men weeten dat omtrent den geen die als Landvoogd na die Gewesten gezonden werd/ men aangaande desselfs verkiezinge altoos dit in byzondere agting neemd / dat het een Perzoon van een doorlugtige stam moet weezen / een Inboorling van het Ryk / en geen Vreemdeling / voorzigtig/kloekmoedig / van een goet beleid / en wel ervaaren in de zaaken van den Oorlog. Nog om de kuiperyen de welke in deeze verkiezingen omtrent de Amptenaars en Raatslieden des Konings / waar meede hy in die dingen te raade gaat / voor te komen/ waar door men de gemelde verkiezinge op een onbequaam Perzoon zoude konnen doen vallen / behalven de dingen die den Verkorene met het leggen zyner handen op d'Evangelien, moet sweeren na te koomen en te volbrengen / is dit meede een/ namentlyk / Dat hy zoodanig een Ampt door zig zelve of door een ander niet en heeft verzogt.

En wat hy onder anderen sweeren moet.

Want den Koning begeerd dat zulk een aanzienelyke bedieninge als die van Land-voogd van Indiën, door geen kuipery of verzoek / maar alleen door een vrye en onbedwonge verkiezinge zal geschieden. En wat d'andere dingen aangaat die hy omtrent het doen van goet regt / het nakoomen van des Konings beveelen / geen Geschenken te ontfangen / des Konings Dienaaren / en niet de zyne met de

Des Konings wil daar omtrent.

Amp-

Ampten en de Bedieningen die open gevallen zyn/ te voorzien / moet sweeren getrouwelyk na te koomen / en nog veel andere dingen meer / het is een schrik dat men ze hoord / hoe veel te meer dat vertrouwen te hebben dat een Mens de zelve alle stip zoude konnen volbrengen / zoo dat men met regt kan zeggen dat den Heiligen Apostel Paulus zoo veel zaaken van een Priester die de Bisschoppelyke waardigheid om Gode aangenaam te weezen / zal aanneemen / niet en vereist / als een Land-voogd van Indiën voor zoo veel als zyn Ampt betreft / eer hy het zelve aanvaard / moet sweeren / het welk nogtans doorgaans niet langer als wat meer als vier Jaaren duurd. 1524.

Die swarigheden om na te koomen zyn als die d'Apostel Paulus van een Bisschop eist.

Hoe lang die Landvoogdy duurd.

En gave Godt dat in het eerste Jaar haarer Regeeringe eenige van haar maar de helft van die dingen onderhielen waar toe haaren Eed haar verpligt: want als dat waar was / dan zouden wy de klagten en eischen niet zien die den Pleit-bezorger des Konings op haar aankomst alhier / tegen haar inbrengd. Dog alzoo de begeerlykheid de wortel van alle quaad is / als die haar zetel eens in een Mensch zyn borst gevestigd / en hy de zelve volgens dit gemeene spreek-woord / namentlyk: Dat de Gasthuizen door de getrouwe Onnoozele meest vol raaken, door zyne werken waar gemaakt / als meede door ervaarentheid gezien heeft dat de schuldige tot een gelukkiger staat in de Weereld geraaken / als de onschuldige / dan denken ze by haar zelve: Dat die geene die zulke woeste Zeen als waar door men in die Oosterſche Gewesten moet koomen, door geraakt zyn, de drooge Blixems der klagten die men tegen haar in dit Westen inbrengt, ook wel te booven zullen koomen, alzoo deeze Landen een goedertieren Vaderland zyn van de geene die haar van tydelyke middelen wel verzorgd hebben, en daar-en tegen schaars ontrent die geene die daar slegt meede voorzien zyn, alzoo zy geen Vrienden konnen maaken met de Goederen die ze niet meedegebragt hebben, want den Perzoon zelf hebben de Vrienden zelden van nooden,

Der menschen bedorventheid.

1524. nademaal wy (Godt lof) in een Land woonen daar men niet en behoeft te Oorlogen.

[illegible]e het [illegible]leveren van dat Ampt aan een ander in Indiën toegaat.

Wat aangaat d'overlevering die de Landvoogd in Indiën van zyn Ampt aan zyn Navolger in Indiën doet/ dat geschied den meesten tyd in een van de Kerken die wy aldaar gemaakt hebben/alwaar uit kragt van de opene Brieven die den ander die van hier gaat/ meede neemt/ de welke door den Geheim-Schryver in 't byzyn der Bevelhebbers en voornaamste Edelluiden die aldaar zyn/ mitsgaders van de Amptenaars van 't Geregt en van de Koop-handel/ vertoond ende geleezen werden/ hy de gemelde overleveringe doet/ ende aanstonds een Geschrift daar van verzoekt/ noemende de Sterktens die wy ginder bezitten/ en in wat staat hy de zelve leverd.

Voorzorg van den Landvoogd op zyn afscheiden.

Behalven dat vorderd hy tot zyne verantwoordinge/ van de Opzienders der Goederen die in ieder Sterkte zyn/ een verklaaringe hoe dat hy ze van al het geen dat tot der zelver beschermingе van nooden is/ voorzien gelaaten heeft/en als de Land-voogd aldaar ter plaats komt te sterven/ dan doet men het geen dat hier na volgd.

Wat men doed als de Landvoogd sterft.

„Daar is in handen van den Opziender van „de Koophandel in Indiën, die de tweede Persoon „aldaar in het bestier der Goederen/naast de Land-„voogd is/ is een Kist ofte Koffer met drie of vier „opene Brieven des Konings wel na behooren „verzegeld/ die men Navolgingen noemd/ en dit „Opschrift booven op voeren: Navolging van die „en die: waar by de naam van den geen die in „de Regeering is/ alsdan gesteld werd/ die wy/ „vermits wy niet en weeten wie die geene zyn de „welke zullen navolgen/ de tweede/ derde en vierde „de Navolging noemen/ daar den Koning zyn „naam van onder zet. En in het geen dat van „binnen geschreeven staat/verklaard den Koning/ „Dat hy te vreden is dat zoo een navolgd als &c. „komt te sterven, welk Geschrift hy met zyn naam „onderteekend.

Dit is de wyze die men houd in het vullen van de

de overledene Land-voogden van Indiën, waar 1524.
van wy om de redenen hier boven gemeld deeze
aanteekeninge geeven; als meede om dat wy hier
na zullen zien dat d'een aan d'ander door de dood
na volgd/ het geen wy tot nog toe niet gezien
hebben/ en het gevaar daar Indiën in geweest is/
om dat men die wyze van het openen der Navolgingen
niet gehouden heeft.

En alzoo Don Duarte de Menezes de drie Jaaren
van zyne Regeeringe in dit Jaar van vyftien
honderd vier-en twintig in die Gewesten uit diende/
zoo is 't dat den Koning Don Jan den derden van
die naam, als hebbende nog niet lang geregeerd/
en die nog niemant van hier derwaards gezonden
had/ begeerde dat den eersten die hy daar toe verkoor/
de eerste zoude weezen die dat zelve Indiën
ontdekt hadde/ den welken was den Graave van
Vidigueira, Don Vasco da Gamma, Zee-Voogd
van de Indische Zee. Want behalven de begaaftheden
te vooren door ons gemeld / die hy bezat/
om tot zulk een aanzienelyk Ampt te werden verkooren/
nademaal hy zoo veel gevaaren en ongemakken
in het gemelde ontdekken uitgestaan had/
en op dat hy ook liefde tot de voorschreeve Regeeringe
zoude draagen/ ende tragten dat Land van
het jok der slaverny daar het zelve onder zugtede/
volgens het verlangen van dessels eigene Inwoonders/
te verlossen/ zoo is 't dat den Koning tot
des te meerder luister van zyn Perzoon/ hem de
Eer-naam van Onder-Koning gaf.

Eerste Ontdekker van Oost-Indiën door den nieuwen Koning tot Landvoogd van dat Gewest verkoozen.

Ongemakken door hem in 't ontdekken uitgestaan.

Krygt de Eer naam van Onder Koning.

Tot die Togt wierd/ terwyl den Koning zig
tot Evora bevond/ een Vloot van veertien Zeilen
tot Lissebon toegerust/ waar onder negen groote
Koop-vaardy Schepen/ en de overige vyf Karaveelen
waaren/ de welke op den negenden April
des voorschreeven Jaars vyftien honderd vier-en
twintig vertrok. De Kapiteinen van de Schepen
waaren Don Henrique de Menezes, Zoon van
Don Fernando de Menezes de Alcugna Roxo, die
voor Kapitein tot Ormus zoude dienen; Pero Mascarennas,
Zoon van Jan Mascarennas, die Kapitein

Vloot tot zyn overbrengen toegerust.

Namen der Kapiteinen die met hem gingen.

1524. tein tot Malacca zoude weezen; Lopo Vaz de Sampayo, Zoon van Diego de Sampayo, die Kaptein tot Couchin zoude zyn/ Francisco de Sá, Bestierder van de Koop-handel tot Porto, Zoon van Jan Rodrigues de Sá, Opper-Alcaide der gemelde Stadt/ en Heer van Matozignos en Landen van Sever; Baltar en Paiva; den welken met een Vloot na Java zoude gaan/ om een Sterkte op het Eiland *Zunda te maaken; Don Simon de Menezes, Zoon van Don Rodrigo de Menezes, die tot Kapitein van Cananor geschikt was/ Don Jorge de Menezes, den welken die schoone daad tot Chaul uitvoerde/ doen Diego Fernandes de Bejo en Antonio da Silveira de Menezes, Zoon van Nugno Martins da Silveira, Heer van Goës, den welken tot Kapitein van Sofalla genoemd was/ om 't leven quamen/ Don Fernando de Monroy, Zoon van Don Alfonzo de Monroy, gewezen Craveiro van Alcantara in Castilien, den welken mede tot Kapitein van Goa aangesteld was; en eindelyk van het leste Schip/ Francisco de Brito, Zoon van Simon de Brito, den welken voor Opperhoofd van de Schepen van Indiën na Ormus ging.

*Sterkte op Zunda thans onder JAVA voor een geschat.

Namen van de Kapiteinen der Karavelen.

De Kapiteinen der Karavelen waren Lopo Lobo; Pero Velho; Christoffel Rozado; Rui Gonzalves en Moze Gaspar Malhorquin, den welken tot Opper-Bestierder van 't Geschut in Indiën zoude dienen. Op de gemelde Vloot waren drie duizend man/ waar onder veel Edelluiden/ Cavaliers en Bediendens van 't Huis des Konings, beneffens nog ander deftig en wel opgevoed volk.

Behalven het Zee-volk dat tot het bestier der Schepen zoude dienen/ waren der nog veel andere/ als Bosschieters en diergelyke/ om d'andere Schepen de welke in Indiën waren/ daar mede te voorzien.

Aankomst der Vloot tot Mozambique.

Deeze Vloot/ gelyk wy gezegt hebben/ op den negenden April met goed Weder vertrokken zynde/ quam tot Mozambique op den veertienden Augusti/ alwaar de zelve zig van water en van een Raa/ die een van de Schepen verloozen had/

voor-

voorzag. Van daar vertrokken zynde / eer de zelve van die Kust / de welke om de menigvuldige Eilanden, die daar rond-om leggen / altyd gevaarlyk is / ontslagen konde worden / verging het Schip van den Kapitein Francisco de Brito, zonder dat men iets van 't zelve konde zien; gelyk mede het Galioen van Don Fernando de Monroy, op de droogtens van Melinde, dog het volk wierd geborgt. Van de Karavelen verging die van Christoffel Rozado, dog het volk van die van Mozes Gaspar, bragt hem / als een Vreemdeling zynde / om 't leven; om wat reden zal hier na gezegt worden. 1524.

Twee Schepen verongelukt.

De Zee-Voogd ondertusschen zyn Reis met deeze Schepen te minder vervolgende / alzoo hy last had langs de Kust van Cambaya te zeilen / stelde de stevens na die kant / en liet de Cours na het Land van Malabaar varen. En alzoo hy de Kust daar hy na toe moest / (het welk buiten weten van de Stuurluiden geschiede / wyl de Cours na Indien haar beter bekend was als die /) door de groote stilte niet en konde bereiken / zoo ontstond 'er op Woens-dag avond in de Maand van September / daags voor de geboorte der Heilige Maget Maria, zulk een ontsteltenis in alle de Schepen / dat een ieder meende dat hy verlooren was / zig inbeeldende dat hem dat alleen overquam / zonder de oorzaak daar van te konnen begrypen. Al wat ze doen konden / was / dat ze malkander een teeken met het Geschut deden / meenende dat de Zee tegen eenige Ondieptens aan spoelde /, zoo dat alles in rep en roer was. Want sommige begaven zig na het Roer / dat zy niet en konden houden / andere na de Pompen / andere na het Loot om te peilen / veele na Vaten en Planken / waar mede zy hoopten haare levens te bergen / konnende malkander / vermits de groote verwarringe waar in alles geraakt was / niet hooren / tot dat de Zee-voogd eindelyk quam te weeten waar uit dit ontstaan was / zeggende: Schep goede moedt mannen, de Zee die beefd voor ons, vrees niet,

Cours na de Kust van Cambaya.

Schielyke ontsteltenis in de Vloot, door een aardbeving op Zee gevoeld.

1524. want dit is waarlyk niet anders als een aard-beving: Eindelyk nademaal het zelve in der daad de waarheid was, zoo bleef het met alle die vrees en ontsteltenis, by het ongenoegen dat men had, dat men een man, den welken meende dat zyn Schip tegen de gront stiet, over-boord zag springen, dog booven d'algemeene vreugd die men over het verlossen van dit gevaar voelde, waren der veele zieken in 't Schip, de welke door die ontsteltenis genezen wierden. Want de vrees van dat schielyk toeval, het welk ontrent een quartier uurs duurde, gaf zulk een moed aan een ieder om van de plaats daar hy met zyn Koorts lag, op te staan, en zyn leven te bergen, dat de Koorts hem daar door gelyk als van het lyf gebeegd wierd, want de zelve van de uitterlyke deelen, waar door ze geheel verspreid was, na haar eigen binnenste middel-punt wederkerende, wierden die arme menschen daar door op die wonderlyke wyze verlost.

Ziekendoor dat toeval genezen.

Wonderlyke werking van de vrees.

Dog na dit zeldzaam toeval ontstond'er weer een ander dat niet minder ongemeen was, want zonder wind of zonder eenige andere voorgaande teekenen, vielder zulk een regen, dat het byna wel een Zondvloed geleek, dog alzoo het zelve weinig duurde, zoo quam de stilte weder in de Vloot, hoewel niet zonder eenige verwondering in de gemoederen te laten van twee dingen de welke van niemand van die geene die dat water bevaren hadden, ooit en waren gezien. Dog om haar dat te doen vergeten, zagen zy een Moors Schip dat van het Nauw van Mecha na Cambaya ging, waar op zy alle jagt maakten; Don Jorge de Menezes de eerste zynde die het zelve agter-haalde, en ook deed stryken.

Ongemeen swaare regen in stil weer.

Jagt op een Moors Schip gemaakt en genoomen.

De Zeevoogd hier op van den Kapitein, Schipper en Stuurman verstaan hebbende wat voor een Schip het was, waar het na toe ging, en wat goederen het in had, zettede Tristan d'Ataide, zyn Swager, en Fernando Martins Evangelho daar op, die het zelve tot Chaul opbragt, en daar wierd van de goederen die het zelve in had, en aldaar

zeer wel te pas quamen / over de zestig duizend Cruzaden gemaakt. Uit de Stuurman van dat Schip verstond de Zeevoogd dat hy mede dergelyke schudding als de onze met zyn Schip gevoeld had / zoo dat de gemelde Zeevoogd belaste dat men de streek na de Stadt Dio zoude stellen; dog alzoo de Schepen in zes dagen geen land en zagen / en de Moorze Stuurman zeide dat men het binnen drie dagen zoude ontdekken / zoo ontstont'er nog een ander grooter vrees / onder het volk / alzoo zy zeiden: Dat door zoodanig een schudding of beving, het land wel zoude konnen onder loopen. En het geen eenig geloof hier aan deed geven / was een gevoelen dat men alhier in 't Ryk had / en dat door veele Sterre-kykers van Europa bevestigd wierd / de welke voorgaven dat'er in dit Jaar van 1524 een zamenvoeging van alle de Planeten in het Huis van de Vissen zoude geschieden / het welk byna een algemeene Zondvloed, of ten minsten van een groot gedeelte van de Aarde / en inzonderheid aan de Zee-kant voorspelde. 1524

Andere vrees onder het volk ontstaan.

Slinkse inbeelding van een Zondvloed door het zamenvoegen van alle de Planeten door de Sterrekykers in Europa bevestigd.

Met welk gevoelen het zoo verre quam / dat'er deftige luiden in dit Koninkryk waren / de welke veel voorraad en Twee-bak na het hoog Gebergte lieten brengen. En gelyk Albertus Pigius van Kampen in zeeker Boeksken dat hy zeer geleerdelyk tegen dat gevoelen geschreven heeft / verhaald / warender eenige in zyn Vaderland / de welke om het geloof dat zy daar aan sloegen / onderlieten groote dingen by der hand te neemen. Met al dit geloof weten wy niet wat die geene zouden doen / daar Albertus van spreekt / dog dit weten wy dat d'onze daarom niet en lieten in allerhande wellusten en vertelheden daar zy mede opgevuld waren / te leven. Maar het schynd dat deeze Sterrekundige Waarzeggers door Godt / gelyk den Profeet Jonas aan die van Ninive, niet afgezonden waren / alzoo deeze / als Godt vreezende / tot boetvaardigheid quamen / daar d'andere de dood meer als hem ontzagen. Want sommige kleeden zig met ruwe kleederen / en vasteden drie dagen lang /

Gevolgen daar van.

1524. Godt om vergiffenisse van haare zonden biddende/ en de Niniviten van onzen tyd:/ de welke den Doop ontfangen hadden/voorzagen zig met Twee-bak en andere voorraad tot behoudenisse van het leven/ zonder haare Zielen tot het geen het Gode zoude believen met haar te doen/ te bereiden: zoo dat met dit algemeen gevoelen daar het volk van onze Vloot mede ingenoomen was/ of/ om beter te zeggen/ het beuzelagtig voorgeven der onweetende Sterre-kykers/ nademaal dat Jaar veel drooger als nat was/ zy door de voorgaande teekenen zoo ontsteld geworden waren/ dat de Zee-voogd de Moorze Stuurman over het ontdekken van het Land nog eens moest ondervragen/ alzoo hy twyffelde of hy al wel gehoord hadde. Waar op hy tot antwoord gaf dat zyn Edelheid maar zoude laten stuuren na de kant daar hy gezeit hadde/ en dat hy de Kust van Dio wel haast zoude zien/ maar nademaal hy het na Chaul gezet had/ dat hy daarom op een andere Kust vervallen was/en dat volgens zoo als hy gezeid had/zy Chaul daags daar aan zouden zien.

Moorze Stuurman over het opdoen van 't Land ondervraagd.

Nog schoon het zoo niet uit en viel/ zoo zagen zy Bassaim, zynde de hooge Kust van Chaul tegen het Noorden/zes mylen op de zelve Kust/en daags daar aan/ zynde den 6ysden September/ quam de Zee-Voogd met zyn Vloot in de Haven van Chaul, in welke Sterkte Christoffel de Souza, Zoon van Diego Lopez de Souza, voor Kapitein was/ en hy vond aldaar twee Schepen die in 't voorleden Jaar van hier vertrokken waaren/ en door Antonio d'Almeida en Pero d'Afonzeca, gelyk wy hier vooren gemeld hebben/ gevoerd wierden/ de welke/ vermits ze de Kust van Indiën niet en hadden konnen krygen/ genootzaakt waaren geweest aldaar te overwinteren. Ook vond hy'er een Schip daar Kapitein op was Nugno Vaz de Castelbranco, het welk na de Kust van Sofalla ging/ om het gebergde Goud na zig te neemen/ en aldaar Goederen geladen had/ die den Zee-voogd aldaar liet om zyn handel te dryven/ dog nam de twee andere Schepen met hem.

Het Land van Bassaim in 't gezigt, en aankomst tot Chaul.

Al-

Aldaar liet hy zig Onder-Koning noemen / al- 1524.
zoo zyne eyge Brieven meedebragten dat hy het
in de eerste Sterkte van Indiën daar hy zoude aan- De Zee-
koomen / zoude doen; den Koning Don Manuel voogd laat zig
zyn Heer Vader / daar inne navolgende / doen hy tot Chaul
Don Francisco d'Almeida derwaards zond / wel- Onder-koning noemen.
ken d'Almeida die naam niet aan en nam voor dat
hy aldaar aangekoomen was / dog die waardig-
heid werd hedendaags in Indiën zoo hoog niet ge-
agt / alhoewel Alfonzo d'Albuquerque, die de zel-
ve negen Jaaren lang bezat / ze in geen kleinag-
ting en bragt / alzoo hy de drie beste Sterktens
van die Gewesten aan dit Koninkryk naliet; als
meede niet Nuno d'Acunha, die'er drie andere
maakte / en dat Oosten tien Jaaren lang regeerde /
en of zy zulks verdienden of niet / is dit ons ver-
haal en alle de geene die daar in aangehaald staan /
daar getuigen van.

Om nu tot den Onder-Koning en Graaf Ad- Wie den
miraal, den welken op den twaalfden September Onder-ko-
van Chaul vertrokken was / weder te koomen / die ning aan gee-
vond Antonio Correa, woonagtig tot Goa, aan ne-zy Dabul
geen-zy Dabul, zynde voor Kapitein van drie Sche- vind.
pen / door Francisco Pereira Pestana, Kapitein van
de Stadt / om de Schepen die uit het Naauw van
Ormus met Peerden quamen / na Goa te geleiden / Schepen
afgezonden / alzoo een Zee-Roover zig daar ontrent met Peerden
onthiel / die de zelve nam / en tot Dabul opbragt. van Ormus
Deezen Antonio Correa had'er reeds een behouden verwagt.
overgebragt / en was tot het zelve einde wederge-
keerd / om op te passen als'er eenige na dit Ryk
zouden koomen / alzoo het al tyd begon te werden /
vreezende dat deezen Roover daar eenige schade on-
der mogt doen; dog den Onder-Koning liet hem
aldaar om zulks voor te koomen / zoo lang tot
dat ze de klaauwen van die Roover ontsnapt waa-
ren / en quam zelf tot Goa in 't lest van Septem- Den Onder-
ber / daar hy met groote plegtelykheid ontfangen Koning tot
wierd / laatende voor Kapitein van de Schepen Goa aange-
die in de Haven bleeven / Don Jorge de Menezes, koomen.
om dat de meeste Kapiteinen der Schepen de reis
met

1524. met hem in Roei-Schepen deeden.

Doen den Onder-Koning in Indiën aanquam / was Don Duarte de Menezes tot Ormus, en Don Louis zyn Broeder / tot Couchin, order stellende op het afladen der Speceryen. de welke van dit Jaar herwaards zouden koomen. En alzoo den Onder-koning order had de Sterktens van Coilang, Ceilon, Calicut en Pacem af te breeken/daar en tegen een tot Zunda op te maaken / en daar en booven verscheide zaaken in 't korte most verzorgen / zoo haaste hy zig geweldig om eenige daar van met den eersten tot Goa af te doen. De voornaamste was die van Francisco Pereira Pestana, Kapitein van de Stadt / over wie den Onder-Koning eenige klagten ontfangen had / alzoo hy wat streng in zyne Regeeringe was / het welk zoo verre was gegaan / dat hy hem zyn Kapiteinschap ontnam / en Don Henrique de Menezes, terwyl hy Onder-Koning na Couchin ging om het afladen der Schepen te bezorgen / daar meede voorzag/alzoo Fernando de Monroy, den welken / gelyk wy gezegt hebben / verongelukt was / niet en hadde konnen koomen. Ook schreef hy aan hem dat zoo Don Duarte de Menezes aldaar quam / hy hem niet aan land zoude laaten / maar dat hy hem van zynent wegen zoude zeggen dat hy aanstonts na Couchin zoude vertrekken / daar hy na hem wagtede om hem af te vaardigen / en ten eersten na het Ryk te vertrekken.

Pestana van zyn Kapiteinschap van Goa afgezet, en Henriques de Menezes in zyn plaats gesteld.

Des Onder-Konings last aan deezen laatsten rakende Don Duarte de Menenes.

Den Onder-Koning ondertusschen met zyn Vloot na Couchin vertrokken zynde / ging na Cananor, en stelde Don Simon de Menezes in 't bezit van de Sterkte / in plaats van Don Jan da Silveira, wiens tyd doen ter tyd uit was. Den Koning van Cananor zyne komst verstaan hebbende / deed hem aanstonts de voornaamste Moor van 't Land / genaamd Bala Hacem, den welken zeer veel quaad als Roover aan de Schepen de welke op die Kust en de Maldivize Eilanden voeren / (hoewel hy zig Opper-hoofd van de Zee liet noemen) gedaan had / aanstonts op zyn verzoek in han-

Den Onder-Koning tot Cananor.

Den Koning aldaar steld hem een groote Zeeroover in handen op zyn verzoek.

handen stellen / waar op den Onder-Koning hem aan Don Simon de Menezes liet overleveren / tot dat hy hem van Couchin schreef wat hy met hem doen zoude. 1524.

Die hem aan den Kapitein der Sterkte tot nader last in bewaring geeft.

Hy dan vertrokken zynde / ging na Calicut, daar Jan de Lima voor Kapitein zynde / met de Mooren in Oorlog was / invoegen hy hem van eenige dingen most voorzien / tot dat hy zulks in grooter overvloed van Couchin zoude doen. De voornaamste oorzaak van deezen Oorlog / (behalven d'andere die'er tusschen hem Don Jan en de Mooren sweefden) was / om dat den Koning Samori van Calicut overleden zynde / de Mooren een ander na haar zin / en die het met haar hiel / in zyn plaats gesteld hadden. Doen den Onder-Koning aldaar quam / was hy binnen in 't Land / aan de voet van den Berg / in Oorlog met een Heer / den welken van daar eenige Invallen in zyn Koninkryk gedaan had / door welk afzyn den geen die in zyn plaats gebood / onze Sterkte zoo veel te meer plaagde / tot dat Don Jan hem verscheide klagten van eenige overlast die hem van de Mooren door toedoen van eenen Gonzalo Tavares, Koopman van onze Sterkte / en twee andere die hem verzelden / wedervaaren waaren / hebbende laaten doen / de Mooren haar alle drie in een gemaakten Oploop om het leeven bragten. Eindelyk om die oorzaak / en om de onheilen van het verraad / willden zy Don Jan meede van 't leeven berooven / waar op hy / die by wylen niet al te lankmoedig was / een ieder tot den Oorlog daar zy in waaren doen den Onder-Koning aanquam / sterk aanporde. En alzoo deezen een groote naam onder de Mooren had / en zy hem uit oorzaak van het geen hy aldaar uitgeregt had / geweldig ontzagen / als zynde een man die zelf de bloote gedagten / ik laat staan de daaden / niet en vergaf / zoo is 't dat hy op zyn aankomst / van Don Jan verstond dat de Mooren zeiden dat het niet waar en was dat hy uit Indiën op koomende weg was / en dat het maar een gerugt was dat door ons was uitgestrooid

Jan de Lima met de Mooren in Oorlog.

Nieuwen Koning van Samori in Oorlog met een Heer van 't Land.

Den Onder-Koning van de Mooren ontzien.

1524. strooid / om haarluiden wat vrees aan te jaagen; weshalven hy een proef van zyn komst aan de Mooren willende geeven / aan land quam/en ging de Sterkte eens rond / geevende te verstaan dat hy van meening was de zelve op zyn wederkomst van Couchin dapper te laaten versterken / om zyne Vyanden aldus zoo veel te beter te komen wederstaan.

Ook liet hy zyne komst aan den Samori weeten/ en dat hy blyde was hem aldaar te vinden / om eenige dingen daar hy hem van spreeken most / die hy zoo lang uitstelde tot dat hy weder tot Goa quam overwinteren. Den Onder-Koning uit deeze Sterkte vertrokken / en reeds in 't gezigt van Couchin gekoomen zynde / quam Don Louis de Menezes hem inhaalen / en hy wierd aan land met zulk een pragt en plegtelykheid ontfangen als een Perzoon van zyn waardigheid paste. Nog alzoo wy voor deezen van het geen hem op deeze weg van Goa na Couchin overquam/om den draad van deeze vertelling niet af te breeken / niet gesproken hebben / zoo zullen wy het nu alhier doen; het welk zulke wederwaardigheden waaren / dat ze hem aanleiding gaven tot het geen hy op zyn komst tot Couchin aanstonts belastede.

Word door Don Louis by Couchin heerlyk ingehaald.

Hy vond op deeze weg die hy afleide / Francisco de Mendoza, met agt Schepen de welke op die Kust pasten / daar de Mooren weinig na vraagden. Want nademaal zy zeer ligte Roei-schepen/ en de onze daar-en tegen zeer groote en swaare voerden / zoo leefden ze daar mede als ligt-gewapende Menschen met de geene die van 't hoofd tot de voeten in 't Harnas zyn; zoo dat ze zoo stout waren / dat die geheele weg langs / d'eene hier / en d'andere daar / den Onder-Koning quamen trotzeeren / en hem toonen dat ze weinig om hem gaven: het welk zoo verre ging / dat hy zyn Zoon met Don Estevan, Antonio da Silva, Tristan d'Ataido, en andere Edelluiden / met eenige Schutten aan land zond / om haar te verjagen / tot dat eenige van haar voor d'andere betaalden. Want

Mooren met haar kleine Vaartuigen vragen weinig na de groote Portugyze Schepen.

Eenige van haar gemaakt.

zy onder Cananor zoodanigen jagt onder agt van de gemelde ligte Schepen maakten / dat ze de zelve aan land dreven / alwaar eenige bleven en veele gequetst wierden. 1524.

Onder Panane was'er een ander gevegt van twaalf Schuiten / dog gevaarlyker als d'andere. Want zynde zeer digt by d'onze gekoomen / begaven zy haar aan land / van waar veel volk tot haare bescherminge quam / waar in veele van de Vyanden sneuvelden / en van d'onze wierden gequetst Antonio da Silva de Menezes, Manuel da Silva de Alcugna van Galicien, en Jan de Cordoua, beide Kapiteinen van Fusten, en twee dood. Gevaarlyk gevegt.

Den Onder-Koning ondertusschen over dit kleinagten van den Vyand ten hoogsten gebelgd zynde / zoo haast als hy tot Couchin quam / was het eerste dat hy dede / dat hy twee Galeyen / een Galioot en een Karaveel met voorraad van kruit en andere zaken die de Sterkte van Calikut ten hoogsten van nooden had / afzond / en aan de drie Koei-schepen belaste de Schuiten der Moozen die ontrent die Kust sworven / te verjagen. Hier op waren voor Kapiteinen Francisco de Mendoza den Ouden / Antonio da Silva de Menezes, en Jeronimo de Souza, die Opper-hoofd was. Voorzorge van den Onder-Koning tegen de Moozen.

Na dat de Karaveel het geen de zelve in had / uitgelevert hadde / liepen de gemelde Kapiteinen uit de Haven / dog de Galey van Antonio da Silva, als te swaar zynde / en te diep gaande / bleef leggen; waar op dan vyftig Schuiten van Calikut die de zelve in 't oog hadden / uitquamen / waar mede de zelve drie uuren lang vogt / dog veele gequetste en drie dooden kreeg / invoegen zy de zelve 't eenemaal onbruikbaar zouden hebben gemaakt / zoo desselfs Makkers haar niet te hulp gekoomen waren / die de Moozen op de vlugt / en andere tegen 't land joegen. Nog een ander gevegt.

Behalven die twee Schepen die den Onder-Koning doen ter tyd na Calikut zond / om de Kust aldaar te bewaaren / schikte hy nog een Vloot van zes Koep-schepen / welkers gebied hy aan Jeronimo

de

1524. strooid / om haarluiden wat vrees aan te jaagen; weshalven hy een proef van zyn komst aan de Mooren willende geeven / aan land quam / en ging de Sterkte eens rond / geevende te verstaan dat hy van meening was de zelve op zyn wederkomst van Couchin dapper te laaten versterken / om zyne Vyanden aldus zoo veel te beter te konnen wederstaan.

Ook liet hy zyne komst aan den Samori weeten / en dat hy blyde was hem aldaar te vinden / om eenige dingen daar hy hem van spreeken most / die hy zoo lang uitstelde tot dat hy weder tot Goa quam overwinteren. Den Onder-Koning uit deeze Sterkte vertrokken / en reeds in 't gezigt van Couchin gekoomen zynde / quam Don Louis de Menezes hem inhaalen / en hy wierd aan land met zulk een pragt en plegtelykheid ontfangen als een Perzoon van zyn waardigheid paste. Nog alzoo wy voor deezen van het geen hem op deeze weg van Goa na Couchin overquam / om den draad van deeze vertelling niet af te breeken / niet gesproken hebben / zoo zullen wy het nu alhier doen; het welk zulke wederwaardigheden waaren / dat ze hem aanleiding gaven tot het geen hy op zyn komst tot Couchin aanstonts belastede.

Word door Don Louis by Couchin heerlyk ingehaald.

Hy vond op deeze weg die hy afleide / Francisco de Mendoza, met agt Schepen de welke op die Kust pasten / daar de Mooren weinig na vraagden. Want nademaal zy zeer ligte Roei-schepen / en de onze daar-en tegen zeer groote en swaare voerden / zoo leefden ze daar mede als ligt-gewapende Menschen met de geene die van 't hoofd tot de voeten in 't Harnas zyn; zoo dat ze zoo stout waren / dat die geheele weg langs / d'eene hier / en d'andere daar / den Onder-Koning quamen trotzeeren / en hem toonen dat ze weinig om hem gaven: het welk zoo verre ging / dat hy zyn Zoon met Don Estevan, Antonio da Silva, Tristan d'Ataido, en andere Edelluiden / met eenige Schutten aan land zond / om haar te verjagen / tot dat eenige van haar voor d'andere betaalden. Want

Mooren met haar kleine Vaartuigen vragen weinig na de groote Portugyze Schepen.

Eenige van haar gemaakt.

zy onder Cananor zoodanigen jagt onder agt van de gemelde ligte Schepen maakten / dat ze de zelve aan land dreven / alwaar eenige bleven en veele gequetst wierden. 1524.

Onder Panane was'er een ander gevegt van twaalf Schuiten / dog gevaarlyker als d'andere. Want zynde zeer digt by d'onze gekoomen / begaven zy haar aan land / van waar veel volk tot haare bescherminge quam / waar in veele van de Vyanden sneuvelden / en van d'onze wierden gequetst Antonio da Silva de Menezes, Manuel da Silva de Alcugna van Galicien, en Jan de Cordoua, beide Kapiteinen van Fusten, en twee dood. Gevaarlyk gevegt.

Den Onder-Koning ondertusschen over dit kleinagten van den Vyand ten hoogsten gebelgd zynde, zoo haast als hy tot Couchin quam / was het eerste dat hy dede / dat hy twee Galeyen / een Galioot en een Karaveel met voorraad van Kruit en andere zaken die de Sterkte van Calikut ten hoogsten van nooden had / afzond / en aan de drie Koelschepen belaste de Schuiten der Mooren die omtrent die Kust swerven / te verjagen. Hier op waren voor Kapiteinen Francisco de Mendoza den Ouden / Antonio da Silva de Menezes, en Jeronimo de Souza, die Opper-hoofd was. Voorzorge van den Onder-Koning tegen de Mooren.

Na dat de Karaveel het geen de zelve in had / uitgeleverd hadde / liepen de gemelde Kapiteinen uit de Haven / dog de Galey van Antonio da Silva, als te swaar zynde / en te diep gaande / bleef leggen; waar op dan vyftig Schuiten van Calikut die de zelve in 't oog hadden / uitquamen / waar mede de zelve drie uuren lang vogt / dog veele gequetste en drie dooden kreeg / invoegen zy de zelve 't eenemaal onbruikbaar zouden hebben gemaakt / zoo dessels Makkers haar niet te hulp gekoomen waren / die de Mooren op de vlugt / en andere tegen 't land joegen. Nog een ander gevegt.

Behalven die twee Schepen die den Onder-Koning doen ter tyd na Calikut zond / om de Kust aldaar te bewaaren / schikte hy nog een Vloot van zes Koop-schepen / welkers gebied hy aan Jeronimo

1524. de Souza gaf, om de Moozen van Malabaar te straf-
fen, gelyk hy dede, alzoo hy meer als veertig van haare Schuiten 't eenemaal onbruikbaar maakte; welkers Kapitein was een Moor genaamd Kutialla, die de gemelde Vloot door last van den Samori tot Coulcto uitgerust had, om de levensmiddelen die men van Cananor na onze Sterkte van Calikut bragt, weg te nemen, en derhalven zond hy last aan Fernando Gomes de Lemos, den welken Kapitein van de Sterkte op het Eiland Ceilon was, de zelve neder te werpen, alzoo den Koning zulks gebooden had, en dat hy met de Schepen daar zyn Broeder Antonio de Lemos die Haven als Opperhoofd van de Zee mede bewaarde, zoude koomen, gelyk hy dede.

Nederlaag der Malabaarze Mooren.

Afzending van Simon Sodré na de Maldivize Eilanden.

Een van de eerste dingen die hy mede dede, was dat hy Simon Sodré met vier Schepen na de Maldivische Eilanden tegen eenige Moozen die onze Vrienden beoorloogden, en veele dingen die onze Vlooten van nooden hadden, den toevoer afsneeden en inzonderheid de Hennip die van Kocos-Noten gemaakt is, zonder de welke men geen tou-werk kan toestellen, en overzulks niet vaaren, afzond.

Wat hy op die reis uitregt.

Op deeze reis versloeg Simon Sodré zes Fusten, daar Kapitein van was een Moor van de voornaamste van Cananor, waar van hy egter nog twee behiel. By gedagten Sodré waaren deeze volgende Kapiteinen, namentlyk Palos Nugnes Estasso; Pero Velho en Pedralvares. En alzoo hy voornam deeze Moor te vervolgen, den welken met kragt van roeijen het ontsnapte, tot dat hy hem alle zyne Vaartuigen wegnam, zoo hiel hy voor zig een Karaveel en een Fust, en d'andere liet hy aan Palos Nugnes, om de zelve met Hennip van Kocos-Noten te laden, en na Couchin te gaan, dog hy overwinterde aldaar te vergeefs, alzoo het hem onmogelyk was de gemelde Moor onder zoo veel Eilanden te vinden.

Op de zelve tyd zond hy Fernando Martins de Souza met een Schip en een Fust na de Kust van Melinde, welken Souza voor Opper-Kapitein van de

de Zee van Malacca, in plaats van zyn Broeder Martin Alfonzo de Souza ging, alzoo deezen in het verslaan van de Fusten van Laclamana van zyn wonden stierf, gelyk wy hier na zullen zien; en alzoo hy nog niet overleden was, zoo nam hy dat Ampt aan, dat den Onder-Koning hem gaf, om aldaar te gaan sterven, alwaar hy by Melinde verongelukte, alhoewel eenig volk het nog ontquam.

1524.

Afzending van Martin de Souza na Melinde.

Zyn broeder sterft van zyne wonden. En hy zelf verongelukt by Melinde.

Ook gebood den Onder-Koning een groote Vloot toe te rusten, om zyn Zoon Estevan daar meede na de Roode Zee te zenden, het welk egter geen voortgang had, alzoo zyn Vader onder het drokste van deeze toerusting ziek geworden was. En nademaal de Schepen die Hieronimo de Souza medegebragt had, weinig in getal, en swaare Galeyen waaren, en de Schuiten der Mooren, de welke ligt en in groot getal waaren, weinig schade konden doen, zoo gaf hy hem nog twee Galjooten om na Calicut te gaan, met welke Schepen hy op de Rivier van Bracelor tegen tagchentig Moorze Schuiten die met Speceryen na Cambaya geladen waaren, slaags was, waar van hy 'er twaalf nam, dog d'andere ontquamen 't door de nagt. In dat Gevegt bleeven vier man van d'onze dood, en veele wierden der gequetst, dog d'onze bleeven daar, want de Mooren keerden weder na Bracelor, alwaar hy haar beslooten hiel, op dat ze nergens eenige Speceryen zouden brengen.

Gevegt tegen tagchentig Moorse schuiten.

Ondertusschen wyl de ziekte van den Onder-Koning in die tyd merkelyk toenam, en zyne kragten geweldig quamen te minderen, zoo liet hy eenige van de voornaamste Bevel-hebbers by hem koomen, aan wien hy den staat daar hy zig in bevond, voorhoudende, en de magt die hy had, vertoonende, zeide hy tegen haar, „Dat hy uit kragt van „de gemelde volmagt die hy van den Koning, zyn „Heer en meester had, tot dienst van hoogstgemel„den Koning goet vond dat Lopo Vaz de Sampayo, „Kapitein van die Sterkte, vooreerst in zyn plaats

d'Onder-Koning vald in een toeneemende ziekte.

Vertoog aan zyne voornaamste Bevelhebbers.

1524. „zoude gebieden / en zoo Godt hem uit deeze Wee„reld quam te haalen/dat hy voor Land-voogd van „Indiën zoude dienen: En wat aanging den geen die hem in die waardigheid zoude navolgen / dat hy afweezig konde zyn / tot dat hy het gemelde Ampt quam aanvaarden / waar van hy een Geschrift liet maaken / en den Opziender van de Koophandel / Alfonzo Mexia / en d'andere Perzoonen de welke daar by geroepen waaren / liet sweeren dat zy het in dier voegen zouden nakoomen / wyl hy het alzoo uit den naam van den Heer zyn Koning gebood / het welk zy alle alzoo onderteekenden.

Waar van hy een Geschrift laat maaken.

Dit alles bestelde den Onder-Koning in deezer voegen / eer dat Don Duarte de Menezes van Ormus gekoomen was / om hem de Regeeringe van Indiën over te geeven / alhoewel de Edelluiden niet geerne zagen dat hy dat Ampt zoude aanvaarden / eer dat hy de overlevering daar van / volgens de order die daar in most werden gehouden / ontfangen had.

En alzoo wy in 't begin een opstelling gegeeven hebben van d'order die den Koning in het verkiezen der Land-Voogden van Indiën, mitsgaders van de wyze hoe zy malkander zouden navolgen / was houdende / op dat men de wyze op de welke een Land-Voogd van Indiën zyne navolging aan een ander overgeeft / in het toekoomende moge zien / zoo zullen wy de geene die den Onder-Koning medegenomen had om de overlevering van Don Duarte de Menezes te ontfangen / alhier van woord tot woord stellen / en met eenen de reden geeven waarom hy het gemelde Ampt voor de komst van gemelden Don Duarte aanvaarde.

Afschrift van d'overlevering van 't Onder-Koningschap van Indiën door Don Duarte de Menezes aan Don Vasco da Gama.

Wy *Don Jan*, door Godes genade, Koning van *Portugaal* en der *Algarven* aan dees en geene zyde van de Zee in *Afrika*, Heer van *Guiné* en der Overwinning, Zee-vaard en Koop-handel van *Etiopien*, *Arabien*, *Persien* en *Indiën*, Doen te weeten aan u *Don Duarte de Menezes*, *Hoofd-man en Land-voogd van onze Stadt Tanger*, en onzen *Opper-hoofd* en *Regeer-*

geerder in de gedeeltens van Indiën, dat wy u by een anderen Brief geschreeven hebben dat wy voor goet oordeelden dat gy na deeze Koninkryken by onze Vloot zoud koomen, derhalven zoo beveelen wy u dat gy het gemelde *Opper-hoofdschap* en *Regeeringe* aan *Don Vasco da Gamma*. Grave van *Vidigueira* en *Zeevoogd van d'Indische Zee*, die wy voor onzen *Onder-Koning* na die gedeeltens van *Indiën* zenden, aanstonts na den ontfang deezes zult hebben over te geven: zullende gy het gemelde *Opperhoofdschap* en *Regeering*, mitsgaders de bediening der *Regtzaken* en *Geld-middelen*, of hoedanige andere dingen die tot het gemelde Ampt behooren, gelyk gy uit kragt van de magt en bestelling die gy had, tot nog toe gedaan hebt, niet langer bekleeden: alzoo wy, gelyk wy u by een anderen Brief geschreven hebben, tot welstand van onzen dienst geoordeeld hebben, dat den gemelden *Onder-Koning* in 't bezit van alles zoude worden gesteld, en de magt, regt-spreking en bestelling die hem uit kragt van onze opene Brief is toebehoorende, aanstonts in 't werk zoude stellen, zonder dat gy u in eenigerly maniere daar mede zoud bemoejen, of daar insteeken. Derhalven verklaren wy dat den tyd die gy in *Indiën* zult wezen, tot dat gy u scheep begeeft, tot *Couchin* of *Cananor*, na dat gy best goed vinden zuld, zuld moogen wezen. En wat aangaat uwe Dienst-booden en die van uwen Huize en de Dienaars van den *Grave* uw Vader, de welke de reize met uw gedaan hebben, en die van *Don Louis*, uw Broeder, uwe Swagers en haare Perzoonen, dat den gemelden *Grave* geen magt of regt-spreekinge ter wereld, van de geene die gy uit kragt van uwe magt zyd hebbende, over henluiden zal hebben; behoudens nogtans dat zoo gy of de zoodanige, door eenige Perzoonen, zoo van onze geboore Onderdanen, als van de Koopluiden van 't Land, en hoedanige andere, van wat staat en waardigheid de zelve zouden moogen weezen, de welke aldaar zullen blyven, en in de Vloot waar mede gy zuld over-koomen, niet en zullen varen, in

1524.

Waar den Koning begeerd dat den Afzetteling zig tot aan zyn vertrek na Portugaal zal onthouden.

Verbod aan zyn Navolger eenig gezag over hem en zyn gevolg te voeren.

Uitgezeid in Regtzaken.

1524. op dat wy kennis van alles moogen nemen.

En na dat gy het gemelde *Opper-hoofdmanschap* en *Landvoogdy*, zuld hebben overgeleverd, en het Geschrift daar van invoegen als hier vooren gemeld is, na u genoomen; houden wy u van alle verband waar mede gy ons wegens het gemelde *Opper-hoofdmanschap* en *Landvoogdy* verschuldigd zyt, voor behoorlyk ontlast en van nu af ten allen tyden voor ontslagen: zullende gy deezen Brief, door ons onderteekend ende met het rond Zegel onzer Wapen bezegeld, beneffens het gemelde Geschrift, tot uwe verantwoording houden. *Gegeeven in onze Stadt* Evora, *op den vyf-en-twintigsten dag van February.* Bartholomeo Fernandes *heeft het in het Jaar onzes Heeren Jezus Christus* 1524 *opgemaakt.*

Uit kragt van den gemelden Brief deede Don Duarte de overlevering van de Regeeringe van Indiën, waar van het volgende Geschrift gemaakt wierd.

Afschrift van de Acte van overleveing. „Kennelyk zy allen den geenen die dit Geschrift „zullen zien; Dat in den Jaare der Geboorte onzes Heeren Jezu Christi vyftien honderd vier-en „twintig / op den vierden dag der Maand December / binnen de Stadt St. Cruz van Couchin „binnen de Sterkte van den Koning onzen Heere, „zynde aldaar tegenwoordig Don Vasco da Gamma, Graave van Vidigucira, Zee-voogd van de „Indize Zee, en Onder-Koning van Indiën, gedagten Graave gezegt heeft dat hy van Don Duarte de Menezes, geweezen Land-voogd aldaar „voor zyn tyd / overnam de Regeeringe van Indiën voornoemd / van den tyd af dat hy aldaar aan „quam / en de zelve begon te regeeren / gelyk hem „volgens zyne Bestellings opene Brieven door den „Koning onzen Heer aanbevoolen was zulks te „doen. Welke Indiën hy aangenomen heeft / en „de zeide de zelve zoo ende invoegen als hy die „gevonden heeft / ende nu tegenwoordig zyn / te „hebben overgenomen / ende zig verschuldigd vond „rekenschap daar van aan zyn Hoogheid te doen / „weshalven hy den gemelden Don Duarte van

„het

„het verband waar meede hy verschuldigd was re- 1524.
„kenschap daar van te doen/voor ontslaagen hiel/
„t'oorkonde der waarheid belaste hy dit Geschrift
„van der zelver overneeminge daar van te werden
„opgemaakt/ in 't byzyn van Lopo Vaz de Sam-
„payo, Hoofdman van deeze Sterkte/ Fernando
„Martins de Souza; Don Pedro de Castelbranco,
„Alfonzo Mexia, Opziender van den handel van
„Indiën, Pero Mascarenhas, en den Licenciaat Jan
„do Souro, algemeene Toeziender van Indiën. En
„ik Jan Nugnes, openbaar Beampt-schryver bin-
„nen de gemelde Stadt/ uit byzondere last van den
„welgemelden Heer Onder-Koning, die deezen ge-
„schreeven/ en myn openbaar merk gesteld hebbe.

Uit kragt van dit Geschrift was Don Duarte van de Regeering van Indiën ontslagen; en wat aangaat het verdere dat in des Konings Brief uitgedrukt stond/ namentlyk raakende het overleveren der Schepen/ &c. Behalven dit Geschrift bragt hy verklaaringe van alle de Sterktens door de Bedienders van de Koop-handel en Factoryen van den Koning onderteekend/ waar meede hy na dit Koninkryk vertrok.

Den Onder-Koning ondertusschen zoo door de kragt van zyne ziekte/ als door de moeijelikheid die hy over eenige dingen raakende de Regeeringe en Overlevering die Don Duarte hem daar van gedaan had/ in zyn geest gevoelde/ geraakte tot zulk een staat/ dat hy aan het einde van zyn bepaalde uur van leven quam/ weezende tot aan den avond voor de Geboorte onzes Heeren Jezu Christi 1525 als wanneer hy de Geest quam te geeven/ zoo dat het leeven van den Graaf, Zee-Voogd in Indiën, van den vyfden September af te rekenen/ dat hy tot Chaul quam/ tot den vyf-en twintigsten December/ dat hy tot Couchin overleed/ drie maanden en twintig dagen duurde/ alwaar/ namentlyk tot Coochin, hy in 't Klooster van St. Franciscus, van de Broeders van die Order/ wierd begraaven.

Dood van Don Vasco da Gamma, Grave van Vidigueira.

Zyn Begraaf-plaats.

Naderhand wierd zyn gebeente na dit Koninkryk

1525. ryk gebragt/ en in zyn plaats van Vidigueira ter aarden besteld/ daar hy de naam van Graaf van droeg. Hy was Zoon van Estevan da Gamma, van middelmatige lengte/ en wel gezet van Lighaam. Een dapper man van zyn Perzoon/stout in iets aan te vangen / streng in 't gebieden / en zeer ontzaghelyk als hy ontsteld was; die veel ongemak konde uitstaan / en een harde straffer van allerhande misdaaden/tot voorstand van het Regt en de geregtigheid.

Zyn Perzoon en hoedanigheden.

Na dat den Onder-Koning, Graave van Vidigueira begraaben was/ wierd de Brief van zyne Navolging met de plegtelykheid waar van wy voor deezen geschreeven hebben/ geopend/ waar in als Land-voogd gebonden wierd Don Henrique de Menezes den welken Hoofdman tot Goa was. Lopo Vaz, den welken by voorraad het Ampt van Land-voogd aangenomen had/ liet aanstonts vyf Schepen toerusten/ waar van hy het gebied aan Francisco de Sà gaf/ om de tyding daar van aan dien Heer te gaan brengen. Hy quam tot Bacanor, alwaar hy den last van Lopo Vaz aan Hieronimo de Souza bekend maakte. Dog op zyn aankomst tot Goa, had den gemelden Hendrik de Menezes al berigt van het gemelde overlyden/door Simon de Menezes, Hoofdman tot Cananor, gekreegen/ zoo dat hy de begaaftheden van gemelden de Sá inziende/ nademaal hy de Sterkte tot Zunda, die den Koning aanbevoolen had/ niet en ging maaken/ hem met het Hoofdmanschap van Goa voorzag; wat hem aangaat hy ging met de Schepen die de Sà tot zyn overvoering meede gebragt had/ en vertrok den agtsten January. Onderweegen wierd hy door Jeronimo de Souza met de vyf Schepen die hy booven Mangalor had/ in 't gemoet getrokken. De reden dat Don Henrique met zoo weinig Schepen van Goa vertrok / was om dat hy'er geen meer by hem had als de geene die hem waaren koomen afhaalen. Want doen den Onder-Koning Vidigueira aldaar aanquam/ zoo is 't dat hy niet alleen Louis Màchado,

Don Henrique de Menezes in de plaats van den overleden Onder-Koning benoemd.

Toerusting van 5 Schepen om hem die tyding te brengen.

De Sà Kapitein tot Goa door hem gemaakt.

Des nieuwen Onder-Konings vertrek met weinig Schepen.

do, Opper-hoofd van de Zee-Kust van Goa, met vier Schepen die hy by zig had / doen hy aldaar aanquam / met zig meede nam / maar ook om dat hy Henrique eenige die hy tot de reis van den Onder-Koning geschikt had / tot het geene wy hier na zullen zien / weg gezonden had. 1525.

Den Onder-Koning dan van Goa na Couchin vertrokken zynde / doen hy dat groot getal ligte Moorze Vaartuigen op zyn weg na Indiën vond / zoo deeden de Mooren niet anders als de geen die een heel swarte en met veel water beswangerd schynende wolk van verre ziet / gemeenlyk doet / namentlyk dat hy zyn goet dat hier en daar op het Veld verspreid leid / metter haast by malkander pakt / en daar meede na een goet heen koomen ziet. Het geene nu de Mooren in hadden / en zy geerne van de handen der onze bevryd hadden / was Peper, die zy van Malabaar na Cambaya bragten. En alzoo de reis van den Onder-Koning na Indiën, een heel swarte en swaare Wolk voor haar was / zoo swierden en kruisten zy geduurig heen en weer in 't gezigt van Goa, daar Don Henrique zig bevond / het welk een groot hartzeer voor hem was / en hem op het alderhoogste speet / zoo dat hy zulx tragtende te verhinderen / met eenige Vaartuigen na de Rivier ging / alwaar hy twee Parans vond de welke Zout na de Stadt bragten / die hy van d'Eigenaars kogt / en metter haast liet wapenen.

Mooren verstuiven voor de Schepen van Don Henrique.

Waar mede zy geladen waren.

Haar geswier voor Goa.

Waar tegen Don Henrique voorziening doed.

Dit zyn voorneemen begunstigde Godt door de komst van Antonio Correa, die van Dabul quam / daar den Onder-Koning hem gelaaten had / gelyk wy gezegt hebben / meedebrengende drie Parans en een Galjoot, het welk Don Henrique zeer aangenaam was. Deeze vyf Parans gaf hy aan deeze Kapiteinen / Antonio Correa, Payo Rodrigues d'Aranjo, Alvaro d'Aranjo, zyn Broeder / Jan Caldeira van Tanger; Duarte Denis de Carvoeires, en het Galjoot gaf hy aan zyn Neef Don Jorge Tello, Zoon van Don Jan Tello de Menezes, en het Opper-hoofd van alle / en met het noodige volk gebood hy hem op St. Thomas dag van Goa te

St. Thomas Patroon van Indiën.

1525. te vertrekken. En alzoo dien Heiligen onzen voorbegter in die Gewesten is / zoo was Don Jorge zoo gelukkig / dat hy agt-en dertig Moorze Parans ter plaatze van de verbrande Eilantjes / by Goa, aantrof / de welke een deel Speceryen van de Kust van Malabaar na Cambaya bragten daar Kapitein van was een Moor van Calicut, genaamd China Cutialle.

Don Jorge ontmoet 38 Moorze Parans met Speceryen geladen.

Don Jorge viel daar ten eersten op in / en maakten 't zoo wel met de Kapiteins die by hem waaren / dat zy haar in de vlugt sloegen / de meeste tegen 't land joegen / en vier van de zelve namen / en die geene die ons Staal niet en wilden proeven / ontquament met de vlugt / waar na men meer als zestig dooden aan strand vond / die de Zee aldaar aangespoeld had. En waren de Vlaggen daar zy de Rivier van Goa twee dagen voor Kersmis tot een teeken van Overwinning mede introkken / Lighamen van opgehange Mooren van de Parans die zy kregen / op dat de Canaris van Goa het zelve zouden zien / en aan die van 't Vaste-land bekend maken. Zelfs de eigene Canaris die op onze Parans roeiden / staken dertig afgesnede hoofden / en twaalf levendige Mooren om hoog / tot een roem van haare dapperheid / die men naderhand aan de Jongens van Goa over gaf / om dood te steenigen.

Vier daar van genomen en de rest verjaagd.

Opsteeking van 30 afgesnede hoofden en 12 levendige Mooren, door de Jongens van Goa dood gesteenigd.

Dit wierd door Don Henrique toegelaten / om dat de Mooren zoo stout en zoo baldadig geworden waren / dat men eenige vrees onder haar moest brengen / en haar alzoo wat makker maken. Drie dagen daar na trok hy met zyne Vaartuigen weder uit de Rivier / en die reis vond hy een Schip van Calicut , het welk mede na Cambaya ging / en door negen Parans opgepast wierd / dog dat hy egter / beneffens eenige van de Parans meester wierd / en na dat hy het Schip tegen de Kust gezet had / keerde hy weder na Goa.

Andere overwinning door Don Henriques op de Mooren.

Hy ondertusschen de tyding van zyne verkiezinge tot de Regeeringe van Indiën gekregen hebbende / en Don Jorge Tello met hem nemende / gaf last dat Christoffel de Brito, Hoofd-Officier van Goa, en

1525.

Don Jorge ontmoet 38 Moorze Parans met Speceryen geladen.

te vertrekken. En alzoo dien Heiligen onzen voorbegter in die Gewesten is / zoo was Don Jorge zoo gelukkig / dat hy agt-en dertig Moorze Parans ter plaatze van de verbrande Eilantjes / by Goa, aantrof / de welke een deel Speceryen van de Kust van Malabaar na Cambaya bragten daar Kapitein van was een Moor van Calicut, genaamd China Cutialle.

Vier daar van genomen en de rest verjaagd.

Don Jorge viel daar ten eersten op in / en maakten 't zoo wel met de Kapiteins die by hem waaren / dat zy haar in de vlugt sloegen / de meeste tegen 't land joegen / en vier van de zelve namen / en die geene die ons Staal niet en wilden proeven / ontquament met de vlugt / waar na men meer als zestig dooden aan strand vond / die de Zee aldaar aangespoeld had. En waren de Vlaggen daar zy de Rivier van Goa twee dagen voor Kersmis tot een teeken van Overwinning mede introkken / Lighaamen van opgehange Mooren van de Parans die zy kregen / op dat de Canaris van Goa het zelve zouden zien / en aan die van 't Vaste-land bekend maken. Zelfs de eigene Canaris die op onze Parans roeiden / staken dertig afgesnede hoofden / en twaalf levendige Mooren om hoog / tot een roem van haare dapperheid / die men naderhand aan de Jongens van Goa over gaf / om dood te steenigen.

Opsteeking van 30 afgesnede hoofden en 12 levendige Mooren, door de Jongens van Goa dood gesteenigd.

Dit wierd door Don Henrique toegelaten / om dat de Mooren zoo stout en zoo baldadig geworden waren / dat men eenige vrees onder haar moest brengen / en haar alzoo wat makker maken. Drie dagen daar na trok hy met zyne Vaartuigen weder uit de Rivier / en die reis vond hy een Schip van Calicut, het welk mede na Cambaya ging / en door negen Parans opgepast wierd / dog dat hy egter / benevens eenige van de Parans meester wierd / en na dat hy het Schip tegen de Kust gezet had / keerde hy weder na Goa.

Andere overwinning door Don Henriques op de Mooren.

Hy ondertusschen de tyding van zyne verkiezinge tot de Regeeringe van Indiën gekregen hebbende / en Don Jorge Tello met hem nemende / gaf last dat Christoffel de Brito, Hoofd-Officier van Goa,

en

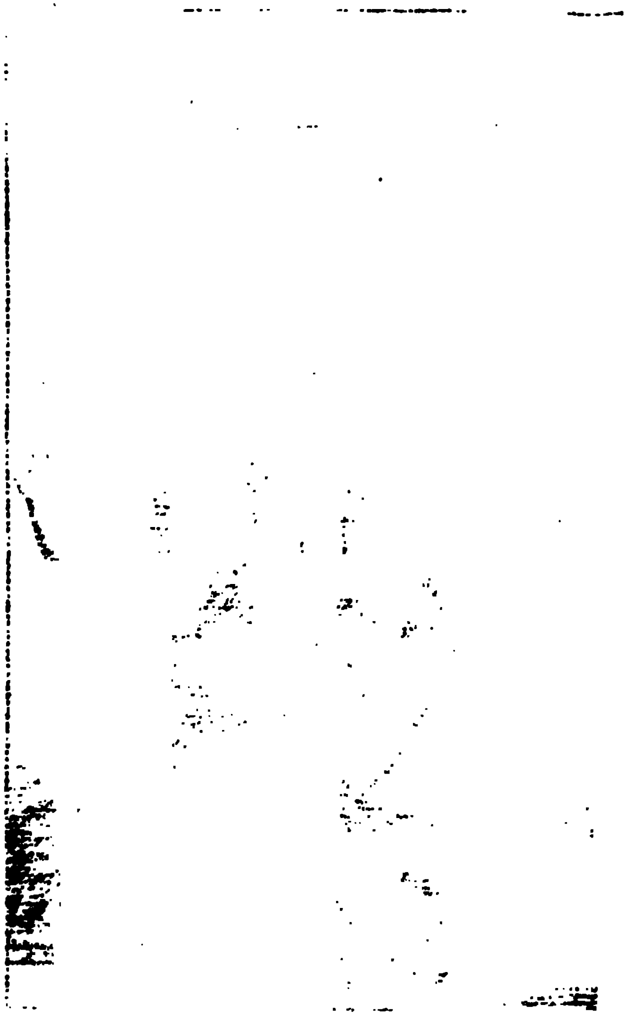

en Zoon van Rui Mendes de Brito, met een Vloot na de Kuſt van Goa tot aan Dabul zoude gaan/ uit oorzaak van de Moozen die aldaar geduurig kruiſten en ſwierden/ en gaf het beleid daar van aan Franciſco de Sà, Kapitein van Goa, den welken de zelve maakte van zeven Schepen/ een Galioot en zes Fuſten en Catures, daar Kapiteinen op waren/ Paya Rodrigues d'Aranjo, Alvaro d'Aranjo, zyn Broeder/ Duarte Denis de Carvoeiros, Jordaan Fidalgo, Bartolómeus Biſpo en Jan Caldeira de Tanger. 1525.

Op deeze Vloot waren honderd en zoo veel man/ en daar mede door-liep hy die geheele Kuſt tot aan de Rivier Zenguizar, zynde vyf myjlen aan deez-zy Dabul, onderweeg geduurig eenige Moorze Schepen aantreffende/ die hy nam/ beroofden/ of in de vlugt joeg. Na dat hy twee dagen op de Rivier geweeſt had/ als zynde een van de beſte Havens van die geheele Kuſt/ door dien die van 't Land hem alle moogelyke dienſt met het aanbrengen van allerhande levensmiddelen aan deeden/ quam de tyding daar van over land tot Dabul, den Tanadar van welke Stadt/ als zynde onzen Vyand/ aanſtonts twee Galioten en zeven Fuſten, met meer als drie honderd uitgekipte Soldaten/ wapende/ en de onze quam opzoeken. Waar op hy meenende dat hy ons al binnen had/ als weetende hoe ſwak dat wy van volk en Vaartuigen waren/ en wyl Chriſtoffel de Brito doen ter tyd al uit de Rivier vertrokken was/ zoo raakten zy in de ruime Zee ſlaags/ als wanneer Chriſtoffel de Brito in het eerſte treffen met twee pylen die hem door den hals gingen/ niet tegenſtaande hy een Ring kraag droeg/ dood geſchooten wierd.

Daden van Chriſtoffel de Brito tegen de Mooren.

Toeruſting daar tegen van den Tanadar van Dabul.

Chriſtoffel de Brito dood geſchooten.

De onze haar Kapitein dood ziende/ droegen zig zoo moedig tegen de Moozen/ dat ze van den Ogtend tot negen uuren toe vogten/ zoo dat de meeſte Moozen/ zoo door het ſtaal/ als door het water omquamen/ en eenige gevangen genoomen wierden/ waar onder mede haaren Kapitein. Van de onze bleven der zeventien/ en de meeſte wierden ge-

Mooren met haar Kapitein verſlagen.

1525. gequetst / want het gevegt was zeer bloedig. Eindelyk vertrokken d'onze met haar dooden Kapitein/ en die van de Mooren / dat een Turk was / tot Goa gekoomen zynde / wierd Christen, dog sturf kort daar aan van zyne wonden / en wierd in het klooster van St. Franciscus beneffens Christoffel de Brito begraven.

Moorze Kapitein word Christen, dog sterft van zyne Wonden.

Francisco de Sà maakte in zyn plaats tot Kapitein Manuel de Magallains, en zond hem met de gevangene Mooren aan Don Henrique, den welken doen ter tyd tot Couchin was / van welkers reize wy nu alhier zullen spreeken. Hy vertrok van Goa den zeventienden January / met een Moor genaamd Cide Alle, den welken door last van Melique Aliaz van Dio gekoomen was om den overleden Onder-Koning uit zyn naam te groeten / en hem een Peerde-dek met zyn toebehooren op haar manier tot een Schenkagie mede gebragt had; dog doen hy hem dood vond / leide hy egter zyn bezoek by Don Henrique af / den welken het Geschenk niet en wilde aannemen / zeggende: Dat het dingen waren die voor den *Onder-Koning* geschikt waren. Maar wat de vriendschap die den *Melique.* hem aan-bood, aanging, dat hy die geerne aan-nam, en dat nademaal hy reisvaardig na *Couchin* stond, dat hy met hem zoude gaan, en dat hy hem aldaar zoude afvaardigen.

Don Henrique vertrekt na Goa.

Bezending van Melique Aliaz aan den overleden Onder-Koning.

Met deezen Cide Alle was mede gekoomen Alvaro Mendes, die Schryver van Gaspar Paez, Koopman tot Dio, was / met wien Don Henrique veele dingen aangaande die Stadt in 't geheim verhandelde. Hy maakte hem bekend dat tot Dio voornoemd / twee Schepen met hout van Bassaim waren / die zy tot het herstellen van de Galeyen der Rumes, de welke tot Gida, of Juda, gelyk wy het noemen / lagen / zouden mede nemen.

Berigt van Alvaro Mendes aan Don Henrique.

Om de zelve te nemen / had Don Henrique twee Karaveelen uitgezonden / met een Brief aan Manuel de Macedo, den welken zig met een Galioot en een Karaveel bevond / hem daar mede belastende dat hy de zelve op haar doortogt zoude gaan

op

1525.

oppassen / daar Antonio de Miranda, den welken met een Vloot van Couchin na de Kaap Guardafu vertrokken was / zig mede zoude laten vinden / en dat hy zig met hem zoude vervoegen.

Cide Alle van Don Henrique weg geloopen.

Ondertusschen gebeurde het dat deezen Cide Alle met Don Henrique, die zes Atalayas by zig hadde / zynde omtrent Baticala gekoomen / by nagt weg liep / om de tyding van het overlyden des Onder-Konings aan Melique Aliaz te brengen. Den morgen daar aan volgende / quamender zes-en-dertig Moorsze Parans op Don Henrique aan / juist op de zelve tyd dat Don Jorge de Menezes van Couchin in een Galioen wederkeerende / haar bynа op zy quam / het welk een groot geluk voor d'onze was / om de Mooren zoo veel te ligter in de vlugt te slaan / waar van dat'er zeventien genoomen wierden / andere tegen de Kust gezet / en andere het met de vlugt ontquamen.

15 Moorse Vaartuigen door de onze genoomen en verjaagd.

Don Henrique ondertwylen op den zes-en twintigsten January des Jaars 1525 tot Cananor aangekoomen zynde / liet den Koning hem aanstonts bezoeken / en alzoo Don Henrique bedagt was dat hy den Moor Bala Hacem, die den Onder-Koning aldaar had doen gevangen zetten / en die hy verstaan had dat een grooten Zee-roover was. die veel quaad gedaan hadde / ten eersten van hem zoude laten vorderen / zoo doemde hy hem aanstonts ter dood, zonder dertig duizend Pardans die hy hem voor zyn leven bood / te willen aannemen / zoo dat doen het verzoek van den Koning van Cananor voor het leeven van gemelden Moor quam / hy al aan een Palm-boom hing / in 't gezigt van de Mooren / waar van veele zyne Bloedverwanten / en van de Grootste van 't Land waren / waar over zy zulk een haat tegen den Koning van Cananor opnamen / (alzoo zy zeiden dat hy met het overleveren van zyn Perzoon aan den Onder-Koning, oorzaak van zyn dood was /) dat ze aan d'ander zy van de Rivier / naast aan Cananor, in een plaats genaamd Tramapatam, daar de meeste Roovers die van daar uitliepen / zig onthielden / gingen woonen.

Zee-roover Bala Hacem ter dood veroordeeld, niet tegenstaande hy 30000 Pardans voor zyn leven bied.

Den Koning reklameerd hem te laat.

Haat der Mooren tegen den Koning daar over.

Den

1525.

s'Konings verzoek op Don Henrique om zulks te beletten.

Den Koning dit ziende / verzogt aan Don Henrique dat hy haar zulks zoude beletten / alzoo hy vreesde dat ze zig in de woonplaatzen de welke van binnen de Rivier waaren / zouden gaan ter neder zetten / en dat ze van daar groote schade zouden doen / vermits de Nabuurschap die ze met den Koning van Calicut, onzen verklaarden Vyand hadden. Don Henrique dit verzoek ontfangen hebbende / was daar zeer blyde over / alzoo hy daar door gelegentheid kreeg de Inwoonders van die Rivier te straffen / wyl het dog maar een schuilplaats van Roovers was / zoo dat hy Hector da Silveira aanstonts na de Rivier Tramapatam zond / zynde twee mylen beneden Cananor, tegen Calicut, afvaardigde / die de plaats met twee Galeijen en een Brigantyn / die hy by zig had / met alle de Schepen die daar waaren / in de brand stak. Boven de Rivier dee hy van gelyken met drie andere Plaatzen van dat zelve Volk / daar den Koning over klaagde / het welk veel bloed en moeite aan de onze quam te kosten / om dat de Mooren zig geweldig versterkt / en veel Geschut op haare werken gebragt hadden / alle het welke haar egter niet en mogt helpen / en dit alles verrigte Silveira in twee dagen tyds.

Dat toegestaan word.

Der Roovers vertrekplaats in den brand gesteeken.

En alzoo Simon de Menezes een Neef van den Land-Voogd Don Henrique was / zoo wilde hy veel liever met hem gaan om als Opper-Hoofdman van de Zee te dienen / als binnen de Sterkte van Cananor te gebieden / daar hy den gemelden da Silveira meede voorzag. Dog eer hy van daar vertrok / zond hy Fernando Gomes de Lemos met een Galioen en twee Galjooten, daar Gomes Martin de Lemos en Antonio da Silva de Menezes Kapiteinen op waaren / om de Haven van de Rivier van Mangalor, daar over de honderd en zoo veel Parans met Speceryen in lagen / om daar meede / gelyk hy aldaar verstond / na Cambaya te gaan / te besluiten.

Da Silveira Kapitein der Sterkte op Cananor gemaakt.

Onder-Koning laat de Haven van Mangalor en 100 Parans besluiten.

Alle deeze dingen alzoo verrigt zynde / nam hy affcheid van den Koning / dog zonder hem te zien

of

1525.

of te spreeken / en vertrok na Couchin. Onderweegen quam Antonio de Miranda by hem / den welken Lopo Vaz, volgens last van den Onder-Koning met een Vloot na het Nauw van Mecha, beneffens zyn Zoon Don Estevan gezonden had / en schoon gedagten De Miranda zoo veel Schepen niet by hem had als hem was aanbevoolen / zoo most hy'er egter eenige van de zyne aan Don Henrique laaten volgen / want deezen zyn voorneemen was anders als dat van Lopo Vaz, namentlyk die Kust van Malabaar van de groote drift die de Mooren hadden van de Specryen van daar te haalen / te zuiveren / zoo dat hy tegen Antonio de Miranda zeide / dat hy twee Karaveelen na Antonio de Macedo die een Galioen by zig hadde / gezonden had / om zig met hem Miranda te verwoegen / en dat hy hem zoude gehoorzaamen / waar op hem gezegt hebbende wat hem te doen stond / gaf hy hem zyn afscheid.

Zyn vertrek na Couchin.

Des Konings voorneemen.

Wat Don Henrique aangaat / die vervolgde zynen weg / en dee onderweegen Calicut eens aan / alwaar hy van Don Jan vernam dat hy in onderhandeling van Vreede met de Regeerder van die Stadt een tyd lang gestaan had / tot dat hy de zelve eindelyk hadde getroffen / alzoo ze een goede poos in Oorlog met malkander geweest waaren / het welk zoo verre gegaan was dat den gemelden Regeerder over eenige dagen verscheide reizen getragt had zyn Comptoor en Pakhuizen die hy buiten de Sterkte had / in de brand te steeken / ende dat met hulp van drie Kapiteinen van den Samoryn, de welke tot dien einde gekoomen waaren / zoo dat hy genootzaakt geweest had alleen met vyftig man tot der zelver bescherminge uit de Sterkte te trekken / waar van hy vyf-en twintig aan Vasco de Lima gegeeven / en hy de andere vyf-en twintig genomen had / waar in hy zoo gelukkig geweest hadde / dat hy met een groot getal Mooren en Naires, die aan den gemelden Regeerder een van zyne voornaamste Kapiteinen van kant maakten / geholpen zynde / haar alle in de vlugt bragt / zoo dat

Loopt tot Calicut aan.

Alwaar het sluiten der Vreede vernomen.

Stadtsvoogd van Calicuts toeleg om 't Comptoor en Pakhuizen buiten de Sterkte in den brand te steeken.

Dat hem door Don Jan belet word.

1525. dat ze niet weder gekoomen waaren.

By dit Gevegt hadden zig de volgende Edelluiden gevonden, namentlyk Don Vasco de Lima, hier voozen genoemd, Kapitein van vyf-en twintig man, Jorge de Lima, Fernando de Lima, Miguel de Lima, Lionel de Mello, Rui de Mello, Antonio de Sá, zyn Broeder Diego de Sá, en andere, de welke dappere Cavaliers zynde, haar uitternaten wel queeten, dog Jorge de Lima had het ongeluk dat hy veel swaarder gequetst wierd als d'andere, alzoo het'er zoo heet toe ging, dat het een groote genade Gods was dat'er niet iemant van de booven genoemde dood en bleef, gemerkt de groote onverzaagtheid waar meede zy de Spanjen onder de oogen trokken.

Edelluiden by dat gevegt geweest.

Jorge de Lima swaar gequetst.

Groote onversaagtheid der onze.

Eindelyk na die en andere dingen die Don Jan van den staat waar in hy met de Moozen was, en dat de Regeerder van de Stadt niet lang zoude toeven om hem de Vreede aan te bieden, aan den Land-Voogd verhaalde, zoo is 't dat deezen, om aldaar niet te werden aangetast, van daar vertrok, na dat hy Don Jan met eenige dingen tot zyne bescherminge noodig voorzien hadde, en eer hy tot Couchin quam, zond hy een Sloep voor uit, met een Brief aan den Kapitein en den Opziender van den Handel, „Dat men hem, uit oorzaak „van de dood des Onder-Konings met geen groote „statie zoude inhaalen, en dat men hem ook niet de „Eer-naam van eenige Signorie zoude geeven, al„zoo hy met geen ontleende dingen verzien was, „maar dat hy hoopte dat Godt hem zoo veel ge„luk zoude verleenen, dat hy zoodanige diensten „aan den Koning zynen Heer zoude doen, dat die „Eer-naam hem zyn leven lang zoude by blyven, „daar hy voegende: Dat luiden van verstand meer „werk van de daaden als van de woorden maak„ten.

Des Onder-Konings vertrek van daar na Couchin.

Zend een Brief voor uit om met geen statie ingehaald te werden.

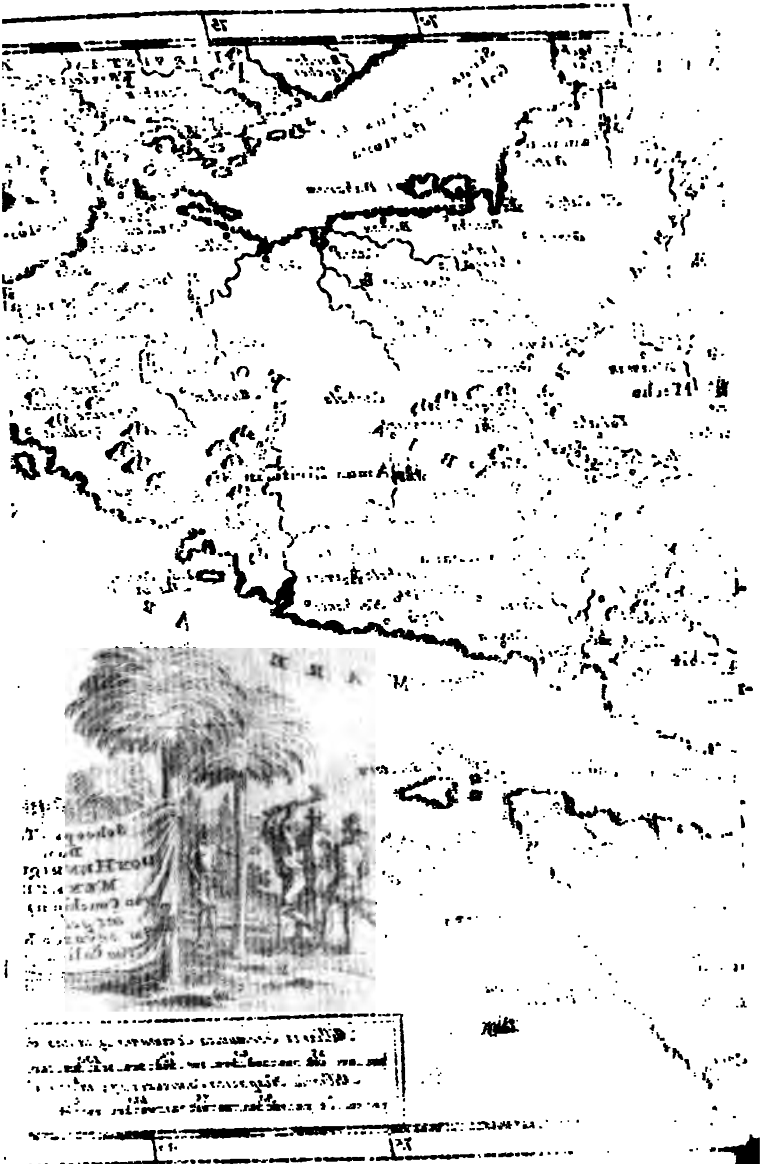

1525. dat ze niet weder gekoomen waaren.

By dit Gevegt hadden zig de volgende Edelluiden gevonden/ namentlyk Don Vasco de Lima, hier voozen genoemd/ Kapitein van vyf-en twintig man/ Jorge de Lima, Fernando de Lima, Miguel de Lima, Lionel de Mello, Rui de Mello, Antonio de Sá, zyn Broeder Diego de Sá, en andere/ de welke dappere Cavaliers zynde/ haar uittermaten wel queeten/ dog Jorge de Lima had het ongeluk dat hy veel swaarder gequetst wierd als d'andere/ alzoo het'er zoo heet toe ging/ dat het een groote genade Gods was dat'er niet iemant van de booven genoemde dood en bleef/ gemerkt de groote onverzaagtheid waar meede zy de Vyanden onder de oogen trokken.

Edelluiden by dat gevegt geweest.

Jorge de Lima swaar gequetst.

Groote onverslaagtheid der onze.

Eindelyk na die en andere dingen die Don Jan van den staat waar in hy met de Moozen was/ en dat de Regeerder van de Stadt niet lang zoude toeven om hem de Vreede aan te bieden/ aan den Land-Voogd verhaalde/ zoo is 't dat deezen/ om aldaar niet te werden aangetast/ van daar vertrok/ na dat hy Don Jan met eenige dingen tot zyne bescherminge noodig voorzien hadde/ en eer hy tot Couchin quam/ zond hy een Sloep voor uit/ met een Brief aan den Kapitein en den Opziender van den Handel, „Dat men hem/ uit oorzaak „van de dood des Onder-Konings met geen groote „statie zoude inhaalen/ en dat men hem ook niet de „Eer-naam van eenige Signorie zoude geeven/ al„zoo hy met geen ontleende dingen verzien was/ „maar dat hy hoopte dat Godt hem zoo veel ge„luk zoude verleenen/ dat hy zoodanige diensten „aan den Koning zynen Heer zoude doen/ dat die „Eer-naam hem zyn leven lang zoude by blyven/ „daar by voegende: Dat luiden van verstand meer „werk van de daaden als van de woorden maak„ten.

Des Onder-Konings vertrek van daar na Couchin.

Zend een Brief voor uit om met geen statie ingehaald te werden.

ZEE-

85
90
SEND
Candal
Debil
Almansura
Tatta
C. Glado
C. Meansa
C. Iaquete
M A R
Manguale
Dio
D I
R. Zenguizar
Cinta
Rajapor
N D I
Chapara
Goa
I. Angudena
Onor
Barcelora
R. Bracelor
Bracelor
Bacanor
Maladrie
Anatada
R. Marabo
Coelete
R. Challe
Gariga
Malicut
Cabeza
das Ilas
Maldivae Ins.
Mapillas poury
Tilladou
Milladoüe
85
90

ZEE-TOGT
DOOR
DON HENRIQUE
DE MENEZES,

met een Vloot van Vyftig Zeilen van *Couchin* gedaan na *Panana*, in 't Gebied des Konings van

CALICUT.

Welke Stadt hy verdelgde, eenige Schepen op de Reede verbrande, en zyn Overwinning na *Coulete* agtervolgde.

1525.

De Land-voogd vind zyn Neef Don Duarte van Couchin vertrokken.

Doen den Heer Land-Voogd op den vierden Februarij te Couchin aanquam/ was zijn Heer Neef Don Duarte de Menezes al na dit Koninkrijk vertrokken. Eenige wilden zeggen/ en het was ook de waarheid/ dat de reden waarom Don Henrique niet eerder tot Couchin quam/ en dat hy onderweegen zoo lang toefde/ nademaal hy dog naderhand de Kust most koomen bezien/ was om de wil van gemelden Don Duarte. Want nademaal zy aan malkander vermaagschapt/ en dat hy en zijn Broeder Don Louis met den Onder-Koning, vermits de wijze van haar inscheping/niet al te wel te vreeden waaren/ waar by nog quam dat hy uit kragt van zijn Ampt meer diende op het regt/ zonder aanzien van iemant te doen/als op het maagschap te zien/ alzoo men anders gezegt zoude hebben/ Dat hy alles om het Bloed gedaan hadde, zoo was 't dat hy om alle oorzaak van qualijk spreeken voor te koomen/ (te meer alzoo het een zaak was daar den Onder-Koning alreede een aanvang van gemaakt had/) hy daarom zoo lang/ als gezegt is/ onderweegen bleef/ het welk egter al me-

Waarom zoo lang agter blyft om tot Couchin te koomen.

1525.

mede zyne vrugten voortbragt / hebbende ondertusschen de Brieven die hy aan den Koning van Portugaal moest schryven / al op de reis afgezonden.

Begind een Vloot toe te rusten.

En alzoo de voornaamste oorzaak waarom hy na Couchin ging / was een Vloot toe te rusten / om de Kust van Malabaar weder te gaan bezigtigen / zoo begon hy aanstonts de hand aan dat werk te slaan / en terwyl men met het herstellen der Schepen doende was / liet hy zyn volk drie of vier maal een Wapen-schouw doen / om overslag te maken welke hy het meeste van nooden had.

Laat een Volk-schouwing doen.

Doen hy met de laatste schouwing doende was / quam den Koning van Couchin, om hem te believen / en zyn volk het welk tot dienst van den Koning van Portugaal in bereidschap stond / mede te laten zien / geduurende het welke men met eenige Musketten schoot / en andere oeffeningen die onder het Krygsvolk gebruikelyk zyn / in 't werk stelde.

Koning van Couchin doed even zoo.

En alzoo een van ons volk met een Roer schoot daar hy [illegible] prop op gezet had / en waar mede hy door de arm van een Naire schoot dat van het beste volk van den Koning van Couchin is / zoo ontstond daar uit een groot geweld / zoo dat Don Henrique wilde / dat men den Dader ophangen zou, alzoo het geen gebruik in dusdanige dingen en was eenige proppen of scherp op het Schiet-geweer te zetten / en dat het scheen dat het uit een boos opzet / en niet door onagtzaamheid geschied was.

Ongeluk door een prop gebeurd.

Den Onder-Koning wil den Dader doen hangen.

Den Koning dit ziende / bad om de man zyn leven / het welk hem na veel smekens toegestaan wierd / waar door den Koning zeer wel te vreden was / ziende dat Don Henrique zig zyne zaken zoo zeer aantrok / en zoodanig genegen was om regt te doen.

Dog met veel moeite verbeden.

Den Koning van Calicut ondertusschen die al het doen van Don Henrique liet verspieden / zynde van dit Volk-schouwen, mitsgaders van het toe-rusten van de Vloot verwittigd / zoo is 't dat hy een man zynde wiens gemoed geweldig knaagde / en die wel wist dat hy straf verdiend had / aan Don Henrique over het werk van de Vreede schreef /

Koning van Calicut zoekt den Onder-Koning om Vreede aan.

en

en dat hy geerne zoude zien dat het zelve ten einde gebragt wierd. Waar op hy tot antwoord gaf: Dat hy daar in 't kort hoopte te weezen, als wanneer men nader van alles zoude konnen spreken. 1525.

Bescheid dat hy krygt.

Deezen Boodschapper vertrokken zynde / quam'er door het bestellen van den zelven Samori een andere Boode van de Stads-voogd van Panane, als zynde zyn Onderhoorpeling / den welken Don Henrique aan-diende dat zyn Heer den Samori begeerde dat men aan hem Don Henrique eenige Parans zoude ter hand stellen / die op zyn Rivier lagen / en dat hy'er maar iemand om zenden zou / alzoo ze gereed tot zyn dienst waren. Waar op Don Henrique tot antwoord gaf dat hy reisvaardig stond om zig derwaarts te begeeven / en dat hy ze ondertusschen maar gereed zoude laten houden / want het konde zyn dat hy hem aldaar met meerder werk zoude vinden als hy doen ter tyd hadde / waar mede hy hem liet gaan / zonder iets meerder van te willen hooren.

Andere Boode van den Samori.

Antwoord van Don Henrique.

Ondertusschen waren'er eenmaals de dingen zoo verre gekoomen / dat Don Henrique aanstonts scheeps ging / en op den agtienden February met een Vloot van vyftig Schepen vertrok / 300 Galioenen, Galeyen, Gallioten, Fusten, Brigantyns en Catures, waar van de volgende Perzoonen de voornaamste Hoofdmannen waren: Pero Mascarenhas; Don Simon de Menezes; Don Alfonso de Menezes; Don Jorge de Menezes; Don Jorge Tello de Menezes; Simon de Mello; Jorge Cabral; Jan de Mello da Silva; Rui Vaz Pereira; Hieronimo de Souza; Antonio da Silva de Menezes; Francisco de Mendoza *den Ouwden*; Francisco de Mendoza *de Jonge*; Don Jorge de Norogna; Aires d'Acugna; Francisco de Vasconcellos; Nugno Fernandes Freire; Diego da Silveira; Antonio d'Azevedo; Gomes de Soutomayor; Antonio Pessoa; Rodrigo Aragna; Aires Cabral; en eenige Inwoonders van Couchin, mitsgaders den Arel van Porca, met zeven-en twintig Catures, den welken een Onderhoorpeling van den Koning

Zyn vertrek met een Vloot van 50 Schepen.

1525.

Verdrag tusschen den Arel van Porca en Don Louis de Menezes.

van Couchin was/ en tot Porca woonde / zynde negen mylen beneden Couchin, waar mede Don Louis de Menezes overeengekoomen was: Dat zoo meenigmaal als hy uit den naam van den *Koning van Portugaal* tot zyn hulp zoude worden ontboden, hy aanstonts met zyne *Catures* gereed zoude moeten weezen om op te trekken, en zoo hy zelfs niet en wilde koomen, dat hy dan de gemelde *Catures* met Roeyers voorzien, zoude moeten verschaffen; waarom hy dan zelfs met Don Henrique wilde gaan/ zoo dat hy met zyne Catures, vyftig Zeilen uitmaakte/ daar in de twee duizend man op waren.

Komst van Don Henrique tot Panane.

Gelegentheid van die Plaats.

Met deeze Vloot quam Don Henrique tot Panane op den vyf-en twintigsten February/ zynde een van de voornaamste Plaatzen die den Koning van Calicut heeft/ gelegen langs de Rivier die daar voorby loopt/ en schoon de zelve/ al zoo min als alle de Plaatzen van het Land van Malabaar, met een Muur omvangen was/ zoo was'er egter in de plaats/ tusschen de Rivier en de Huizen een Borstwering van Palm-Boomen en ander hout met aarde bezet/ zoo digt en zoo sterk gemaakt/ dat ze wel voor een goede Muur konde dienen. Deeze Borstwering bedekte de gansche Plaats na de kant van de Zee/ in zulker voegen/ dat men niet aan de Huizen konde koomen/ waar van een groot gedeelte van kalk en steen waren/ en daar op/ namentlyk op de Borstwering/ hadden de Mooren veel Geschut gebragt/ zoo dat'er niet wel aan te koomen was.

Verloochende Portugys meester van 't Geschut.

De Schepen in slag-order op de Rivier.

Van dat Geschut had/ gelyk men daar na verstond/ een verloochende Portugys het bewind/ en van binnen op de Rivier lagen veel Schepen van allerhande grootte/ de welke mede in slag-order gesteld waren/ om in alle voorval gereed te zyn/ zoo iemand haar het alderminste leet wilde aandoen.

Don Henrique eer hy iets wilde onderneemen/ zond een Bode aan de Stads Voogd, om hem aan te dienen dat nademaal hy daar nu zelf was/ hy hem de beloofde Parans als 't hem geliefde/ konde laa-

laaten toekoomen. Dog terwyl zyn Bode onderweegen was, zond hy eenige Brigantyns, om onder schyn van water te haalen, van booven in de Rivier te koomen, en de zelve te peilen. De Mooren die op de Schepen pasten, en agter de Borstweering langs de Rivier lagen, dit ziende, begonden dapper vuur daar op te geeven, het welk Don Henrique vermerkende, en dat dat veel scheelde van hem eenige Parans ter hand te stellen, en dat zyn Bode, vermits het geraas van 't Geschut ook weinig gehoor konde krygen, zoo dat alle dat schoon voorgeeven van den Samori, den welken zig door de Mooren die tegen de Vreede waaren, liet regeeren, maar enkel bedrog was, zoo hiel hy raad met de Kapiteinen, de welke vermits het weinig berigt dat zy van de Brigantyns kreegen, besloten dat men aan land zoude gaan, dog zulks konde op den dag dat hy zulks beval, om deeze reden niet geschieden, namentlyk; dat Don Henrique willende op den ogtend dat den aanslag voorgenomen was, uit de Galey daar hy in was, in een schuit springen, zoodanig viel, dat zyn schouder uit het lid raakte, zoo dat hy weder na zyn Galey most keeren, daar men hem den arm weder te regt zette, en een pleister daar op geleid zynde, stapte hy s'anderen daags aan land, tegen het gevoelen van veele, alzoo hy weinig geloof aan de Voorspellers van ongelukken sloeg, zoo dat hy tegen een van zyne beste Vrienden, den welken geweldig tragtede hem daar van af te maanen, met een vrolyk weezen, en al laggende, zeide: Zoo deezen een Goede Voorspeller was, en ik van een Schoen geraakt wierd, gelyk aan myn Oom *Don Jan de Menezes* gebeurd is, dan zoud gy gelyk hebben dat gy my het landen afried, maar voor my, dit uit het lit raaken van myn schouder, dat houw ik in tegendeel voor een zeer goed teeken, namentlyk ik voorzie daar uit, dat ik niet eens zal behoeven te vegten, maar dat het genoeg zal zyn als ik maar voet aan land zet om Overwinnaar te zyn."

Wat het werk van deeze Schoen van Don Jan

1525.

Doed ondertusschen de Rivier peilen.

Daar de Mooren vuur op geven.

Don Henrique houd daar raad over.

Ongeluk van Don Henrique aan zyn arm.

Lagt met de Voorspellers van ongelukken.

1525. de Menezes aangaat / dat is een zaak die veel in de mond van de Kapiteinen van de Vloot was / als zy d'een of d'ander aanslag ondernamen/ welke Geschiedenis wy elders te vooren verhaald hebben / doen ze den Onder-Koning Don Francisco om 't leven bragten / terwyl hy van deeze Schoen van Don Jan de Menezes sprak.

Order tot het landen gesteld.

Don Henrique van alle deeze voorspellingen van ongelukken laatende vaaren / stapte aan land op de zelve wyze als met de Kapiteinen over een gekoomen was; namentlyk Pero Mascarenhas na booven / zynde gesteld wat meer na binnen de Rivier / met drie honderd man / en Don Simon de Menezes meede met drie honderd / na beneden op strand / beneffens zyn Broeder Don Jorge de Menezes. Wat Don Henrique aangaat / die was tusschen beide / met alle het verdere volk / om van daar onder en booven toe te schieten daar het de noot vereischen zoude.

Groot geraas daar onder.

Schoon nu onder dit landen door d'onze dapper op de Trompetten geblazen en zoodanig geschreeuw wierd / dat de lugt gelyk als daar door van malkander scheurde / zoo kreegen ze tot antwoord een toon die daar zeer veel van verscheelde / namentlyk uit een groot getal Geschut / dat ons en haar geschreeuw zeer ligt overkraaide / beneffens een deel Musketterey / daar de Mooren zeer wel van voorzien waaren. De woede en raazerny was meede zoo groot van alle kanten / dat d'onze op haar eerste aankomst malkander niet en konden hooren / doen ze booven de Borstweering die de Mooren gemaakt hadden / willden klouteren / daar zy gelegentheid toe kreegen na de kant van de Strand daar Don Simon de Menezes langs quam / alzoo het wat verre van de twee andere troepen volks was / en zy in groot getal by een quamen. En nademaal na de plaats die aan Pero Mascarenhas ten deel gevallen was / zeer veel volk toeliep / zoo had hy meede genoeg te doen dat hy zoo ver konde koomen / dog zulks egter in weerwil van de Spanden hebbende te weeg gebragt / en met de

Dat de Mooren met haar Geschut beantwoorden.

Moo-

Mooren handgemeen geraakt zynde / ging het daar zoodanig op een hakken en op een kerven / dat de Mooren allengskens begonden te deinzen. 1525. Scherp gevegt.

Don Henrique ondertusschen / den welken over al liep / om te helpen daar het van nooden was / ziende dat'er veel Mooren tegen Don Simon de Menezes aanquamen / om de reden die wy hier booven gezeid hebben / zoo zond hy hem eenig volk te hulp / waar door hy adem konde scheppen. Het was juist op de tyd dat de Mooren de vlugt begonden te neemen. Zy vonden den verlochenden Portugys aan de voet van 't Geschut dood / hebbende het aangezigt geheel doorhouwen en doorkurven. Het schynt dat doen hy zig op 't uitterste zag / en wanhoopende langer te konnen leven / zoo om de wonden die hy gekreegen had / als om dat hy in onze magt koomende / hy vreesde het loon te ontfangen dat hy door zyn trouwloosheid verdiend hadde / hy om niet bekend te zyn / aan d'een of d'ander Moor belast had dat hy hem het aangezigt zoo doorkerven en doorsnyden zoude. Den Verloochenden zeer mismaakt doodgevonden.

Don Henrique ziende dat zyn Volk over het Geschut begon binnen te raaken / en dat zy door de Mooren heen liepen / zoo is 't dat om door de straten van de Plaats niet verward te raaken / alzoo de zelve t'eenemaal onder de voet lag / hy aan de Kapiteinen belaste dat zy het Volk wat zouden ophouden / tot dat de vrees die de Mooren bevangen had / haar haare Huizen deede verlaaten / en haar toevlugt tot de Palm-boomen namen. En niet tegenstaande de Plaats van alles beroofd was / zoo is 't egter dat hy om eenigen troost aan de Heidenen die hy by zig had / te geeven / haar toeliet dat ze eenige kleinigheden die aldaar mogten overgebleeven zyn / zouden gaan haalen / en daar na liet hy de Plaats aan veel kanten in de brand steeken / en de Palm-boomen afkappen / zynde het grootste quaad dat hy haar konde doen. Ook liet hy de Roei-schepen de Rivier op roeijen / de welke alle de Moorsze Vaartuigen die aldaar lagen / in de brand staken / zoo dat die Plaats in Order door Don Henrique tot het indringen van de plaats gesteld. De Plaats in den brand gestooken en de Palm-Boomen afgekapt. Als ook de Vaartuigen.

 een

1525. een dag t'eenemaal verwoest en verdelgd wierd.

Veel stukken geschut weder gekregen.

Onder een zeer groot getal stukken Geschut die hy kreeg / waarender eenige van de onze / die de Moozen in verscheide tyden op onze Schepen genomen hadden. Deeze Overwinning koste de onze egter negen braave Krygsluiden / en over de veertig gequetste / waarvan de voornaamste waaren Jorge de Lima; Simon de Miranda, en Payo Rodrigues d'Aranjo.

Don Henrique bezoekt Calicut.

Tien of 12 Schepen in de brand gesteken.

En de Voorsteden.

Don Henrique daags daar aan vertrokken zynde / ging de Stadt Calicut ook eens bezoeken / en liet tien of twaalf Schepen die in de Haven lagen / in de brand steeken / en terwyl men te water daar meede doende was / ging Don Jan de Lima meede met zyn Volk na de Stadt / alwaar hy den brand in de Voorsteden stak / dog wyl de Vyanden quamen toegeloopen / en hy zig wat te ver begeeven had / zoo liep hy groot gevaar eer hy behouden raakte.

Haven van Calicut gepeild.

Don Henrique zond van daar meede na Coulete, daar zyn voornaamste oogmerk lag / Jan de Mello da Silva, met d'Opper-Stuurman van de Vloot / om de leg-plaats der Schepen die in de Haven ten anker lagen / te peilen / op dat hy zig op zyn aankomst daar na konde rigten. Deeze Plaats was zes mylen van Calicut tegen het Noorden / leggende in een kromme Strand / gelyk een halve Maan / heel vlak / zoo dat men in gevalle van een Vyandelyke aantasting / men niet mis konde schieten / maar van beide de kanten raaken / om dat naast aan de Plaats maar een kleine heuvel of hoogte was. Tegen over de gemelde Plaats was de Strand wat hoogagtig / en daar op hadden ze een Borstweering van hout gemaakt / die met aarde bezet was / gelyk die van Panane, en aan de zyden was meede diergelyk een beschutting / alle het welke in plaats van een muur

Gesteldheid der Schepen op de Rivier.

diende. In de laagte lagen alle de Schepen in order / met de Spiegels byna op droog / zynde zoodanig gesteld / dat men ze met de Borstweeringen daar wy van gesprooken hebben / gemakkelyk

lyk met het Geschut konde beschermen / zoo dat 1525.
als men daar door na de Plaats had willen gaan/
men door die twee leg-plaatzen/namentlyk die van
de Schepen en van de Borstweeringen / beide de
welke zeer wel met Geschut voorzien waaren/zou-
de hebben moeten indringen.

Zoo haast als Don Jan de Mello da Silva en den ander met agtien Brigantyns en Catures vertrokken waaren / volgde Don Henriques haar eenigen tyd daar na op de hielen / den welken zekere hoek zoo haast niet omgezeild was / of hy zag gedagten de Mello met alle zeilen voor zes en vyftig Parans vlugten / die hem met een groot geschreeuw tegen getrokken waaren eer dat hy eens aan de Haven gekoomen was. (Jan de Mello vlugt voor 56 Parans.) Dit vlugten van Jan de Mello geschiede / om dat hy niet en ging om te vegten / maar alleen om de Haven te peilen / de twaalf Catures die hy van den Arel van Porca gekreegen had / alle met Malabaarze Negers bemand / de welke beter zeilden als de Vyanden / waaren de geene die hem het eerst verlieten / dog doen de Mooren in het omslaan van de Punt / waar van wy gesprooken hebben / Don Henrique zagen aankoomen / en hoorden zeggen dat het den Land-Voogd was / zoo is 't dat zy reets van haar eigen geschreeuw doof geworden zynde / ten eersten na haar schuil-plaats / de welke / gelyk als wy gezegt hebben / onder het Geschut stond / met een zeer groot gestommel om de beste plaats te hebben / ten eersten wederkeerden / want wyl zy van het werk van Panane gehoord hadden / waren zy geweldig bevreest dat de Land-Voogd haar zoude aandoen / in welken gevalle het haar moogelyk slegt zoude zyn vergaan. (De 12 Catures van den Arel van Porca verlaten hem.) (Mooren aan 't vlugten.)

Don Henrique de Menezes het geen dat'er voorgevallen was / van Jan de Mello verstaan hebbende / en dat hy weder by hem quam / om de redenen die wy gezegt hebben / ging met zyn geheele Vloot een quartier-uurs van de Stadt leggen / om aldaar te beramen op wat wyze hy aan land zoude gaan / zoo dat zoo haast als de geheele Vloot

 het

1525. het Anker had laten vallen / hy een teeken deede dat men tot dien einde aan zyn Galey zoude koomen / alwaar de gevoelens zeer verscheide waren / dog alle daar in over-een koomende / dat het aantasten van Coulete een zeer gevaarlyken aanslag was / en dat aan die zaak zoo veel niet geleegen was / dat hy daarom zoo veel volk zoude wagen / alzoo het maar om het verbranden van eenige weinige slegte Hutten en de Parans die daar by waren / te doen zoude zyn ; alle het welke door twintig duizend man van Oorlog / die men zeide dat in't Land waren / beschermd wierd. Sommige waren mede van gevoelen dat de aantasting ter Zee zoude geschieden / om die Scheepen en Parans te neemen / of in de brand te steeken / en niet aan land te gaan; en andere weder / dat men immers zoude landen / en de Parans niet aan doen. Andere mede aan wat kant men zoude aanvallen / om dat ze zagen dat Don Henrique daar toe genegen was / en zy hem daar in wilden te wille weezen / als mede om dat ze verscheidentlyk gemoed waren.

Raadhouding in de Galey van Don Henrique.

Overeenkomst van gevoelens rakende het aantasten van Coulete.

Don Henrique deeze verscheidentheid van gevoelens ziende / wilde het zyne met veele redenen onderstutten / zeggende: „Dat de voornaamste oorzaak waarom hy van Couchin vertrokken was / geweest had om den Koning van Calicut te straffen / den welken / gelyk zy wisten / zig gehouden had als of hy in Oorlog geweest hadde / en een Gouverneur tot Calicut had / die onze Sterkte den Oorlog uit enkele baldadigheid aangedaan had / waar door Don Jan veel smaad en hoon geleden had; en alzoo hy hem aan zyn Perzoon / of ter plaatze daar hy zig onthield / niet en konde straffen / dat hy daarom zulks wilde doen in de Steden daar hy het oog meest op geslagen had / en dat hy'er geen en wist daar hy zig meer aan gelegen liet zyn als Panane en Coulete, daar hy zig op die tyd bevond. Dat hy deeze laatste Plaats liever als een ander wilde vernielen / om het groot getal van Schepen die van daar na Mecha vertrokken; Dat hy daarom aldaar ge-

Don Henriques vertoog over zyn vertrek van Couchin.

„ men was / en niet om eenige slegte Parans van 1525.
„ weinig aangelegentheid te nemen / alzoo zulks
„ een Kust-bewaarder beter als een Regeerder van
„ een Land paste. En soo zulks de waarheid was/
„ gelyk daar aan niet en was te twyffelen / hoe
„ hy zig by alle de Moozen van Indiën zoude kon-
„ nen verantwoorden / met zulk een Vloot aldaar
„ te koomen / en zig niet eens aan land vertoonen/
„ en alles 't onderste boven te werpen / daar hy zoo
„ veel brave Kapiteinen en Soldaten by zig hadde.
„ Dat wat hem aanging / hem dagt dat zoo hy
„ zulks onderliet / hy het zeggen der Moozen met
„ een woord daar zy de Portugyzen mede dreigen /
„ zoude waar maaken / als zy zeggen: *Uxar Cou-* Portugyzen hoe door de Mooren gesmaat.
„ *lete*; het welk te zeggen is / Wagt u voor Coulete.
„ Dat het wel de waarheid was / gelyk zy zeiden/
„ dat het een gevaarlyke zaak was zulk een aan-
„ slag in 't gezigt van zoo veel duizenden van Moo-
„ ren te wagen / daar zoo veel Adel om zoude
„ moeten lyden; alzoo deeze ter eeren van haar af-
„ komst altyd de eerste waren / en zoo hy dat niet
„ in en zag / dat hy twee misslagen beging: De
„ eerste dat hy niet en deede het geen hem den Ko-
„ ning volgens zyn uitgedrukte last gebooden had/
„ namentlyk / in allerley aanslagen het leven der
„ Menschen zoo veel als eenigzins moogelyk was/
„ te sparen; en de tweede / dat hy zoo weinig werk
„ maakte van zoo veel Vrienden en Magen die zig
„ tot die Togt hadden laten gebruiken / alle zoo
„ Dapper en zoo Edelmoedig / dat hy haar alree-
„ de over die hinder-palen der Vyanden op de wie-
„ ken van de Eer gedragen zynde / zag heen vlie-
„ gen / en dat derhalven om zig na des Konings
„ wille te voegen / en met goed-vinden van alle /
„ als ook het zyne / geenzins van meening was
„ zoo veel volk te wagen / maar dat hy alleen drie Don Henrique wil 450 man aan den aanslag wagen.
„ honderd man zoude nemen / waar van zyn Neef
„ Don Simon de Menezes een gedeelte zoude ge-
„ bieden / en dat hy voor zig / niet meer als hon-
„ derd en vyftig daar van begeerde / om aan een
„ ander kant aan te vallen / het welk aan beide de

zy-

1525. „zyden zoude wezen/en dat hem dagt dat het ove„rige van de Vloot behoorde op zyn plaats te bly„ven / om de honderd-en vyftig Schepen die de „Mooren hadden / aan te tasten / de welke als „ze zoo veel volk van alle kanten aan land zouden „zien koomen / wyl zy het getal niet en wisten „dat'er in Zee zoude blyven / en hoe veel dat'er „aan land zoude zyn / het zelve oorzaak zoude we„zen dat zy geen vast besluit ontrent het voornaams„te zouden nemen / en dat de vrees van het werk „van Panane, dat een diergelyke Borstwering ge„had had / haar op de vlugt zoude brengen: want/ „Godt lof / zoo haast als de Portugysse Natie met „de Mooren van Indiën in 't gevegt trad / deeze „het ten eersten met haare Vaartuigen op een loo„pen stelden; en dat hy die reden alleen in die tyd „voor zig wilde behouden / tegen alle d'andere die „iemand die zig zelve niet en betrouwde / zoude „konnen geven / en dat hy daarom haar alle bad „dat zy zig al zoo veel op hem zouden betrouwen „als hy op haar deede / want het mistrouwen was „de grootste Vyand die zy tegen haar konden heb„ben; en dat d'Overwinning die zy over eenige „dagen op de Mooren bevogten hadden / een ge„noegzame verzeekering van d'aanstaande was / „vermits het Bloed van die Heidenen van haare „Degens nog niet schoon afgeveegd was.

Mooren ligt aan 't loopen voor de Portugyzen.

Don Henrique verzoekt dat men op hem vertrouwd.

Eindelyk met zulke en diergelyke redenen die Don Henrique haar voorhield / wierden zy alle van zyn gevoelen om den aanslag tegen den volgenden dag s'morgens in Gods naam in 't werk te stellen. Het gety dan gekoomen zynde / begonden de Schepen de welke tot den stryd gereed waren / de Parans der Mooren / de welke / gelyk wy gezegt hebben / in haare schuil-hoeken agter haar Borstwering lagen / op te zoeken. In die tyd had Don Simon met zyn volk in kleine Schuiten / een stukje Land aan de slinker / en Don Henrique een ander aan de regter hand / benevens Pero Mascarenhas, ingenoomen / zynde de Parans tusschen henluiden / terwyl Jorge Cabral voor-uit ging om de

Besluit om den aanslag te wagen.

Rivier te zeilen. Deeze drie Heeren zig alzoo van haar pligt quitende / had een ieder van haar al zoo veel betrouwen van den gelukkigen uitslag van haar voornemen / als zy moed in 't lyf hadden / en niet tegenstaande de Plaats zeer gevaarlyk was / zoo maakte haar de rook van 't Geschut stout / alzoo die haar onzigtbaar maakte / zoo dat ze zoo doende gelegentheid kregen om aan land te stappen / en handgemeen te worden / want de Mooren hadden besloote eerder te sterven als een voetstap van haar plaats te wyken; gelyk zy ook deeden / het welk op het eerste treffen / het leven aan Diego Pereira de Alcugna quam te kosten / den welken alzoo hy Opperhoofd der Caturen van Arel de Porca was / op dat een ieder zyn post zoo veel te beter zoude inhouden / henluiden onder deeze Kapiteinen verdeelde / namentlyk Jan de Cerqueira, Manuel da Gama en andere; en wyl hy Eer met de eerste aan land te springen wilde inleggen / het met de dood moest bekoopen / want de Mooren hadden gansch geen meelyden met hem. Wat Manuel da Gama aangaat / die kreeg een gevaarlyke Pyl door de keel. Andere kregen mede diergelyke Eer-teekenen aan haar Lighaam / en wierden deerlyk gequetst.

1525.

Rook van 't Geschut, maakt d'onze stout om te landen.

Diego Pereira gedood.

Manuel da Gama met andere gequetst.

Wyders maakte het geschiet van 't Geschut zulk een dikken rook / dat het onmoogelyk was dat men malkander konde zien / het welk voor d'onze zeer voordeelig was / want de Mooren voelden de snee en de punt van haare Degens / eer dat zy eens konden merken dat ze in haare Vaartuigen sprongen. En het eerste dat d'Overwinning aan de onze begon te belooven / was dat de Mooren voelden dat ze zoo digt by haar waaren / zoo dat zy aan land sprongen om haare levens te bergen / en de vlugt na de plaats daar haar Geschut stond / in alle haast namen. Dog den geen die tot dit over hoop raaken der Mooren wel het meeste bybragt / was Rodrigo Aranha, den welken de eerste was die de Mooren over boord uit haare Vaartuigen begon te werpen / en dan voort af te maaken /

Vlugt der Mooren.

1525. ken/ waar op dan tot zyn hulp quamen Don Alfonzo de Menezes; Don Jorge de Noronha; Don Tristan de Noronha; Hieronimo de Souza; Antonio Pessoa en andere/ die de Moozen dapper begonden te vervolgen.

De onze braaf bygesprongen.

Don Henrique ondertusschen die over al op paste/ om te loopen daar het van nooden was/ ziende dat den Arel van Porca geduurende dit doorbringen der onze / met eenige van zyne Catures bleef staan/ als een Mensch die zig in geen gevaar wilde stellen/ na dat hy hem had toegeroepen en veele teekenen gedaan dat hy met de zyne zoude uitkoomen/ zoo schoot hy eindelyk met een Musquet na hem / die zoo wel trof / dat hy hem aan het been quetste/ waar na hy hem liet zeggen / Dat hy vertrekken zoude, alzoo hy geen Volk van nooden had dat in den Oorlog quam om te rooven, gelyk zyne *Malabaaren* deeden, en niet om te vegten. Hy daar op uit ziende/ en merkende dat veele van d'onze haare Vaanen aan geen-zy de Borstweering die de Moozen tot een muur diende/ geplant hadden/ was daar over zeer verblyd. De eerste waaren de gelukkigste in dat opklimmen / want de rook bedekte haar volkoomentlyk / en het ligt van het laad-gat gaf haar te kennen waar het Geschut was/ zoo dat ze haaren weg zonder gevaar konden neemen / waar op zy na binnen doorgedrongen zynde/ wonderen tegen de Moozen deeden de welke toegeloopen waaren.

Lafhartigheid des Arels van Porco.

Don Henrique quetst hem aan 't been.

Don Henrique ondertusschen/ vermits de Plaats daar hy doorgedrongen was/ de geene was daar den Opper-hoofd van die leg-plaatzen der Moozen zig onthiel/ deftig en moedig volk by hem hebbende/ was zulks oorzaak dat zy wonderen uitwerkten/ zoo dat den gemelden Kapitein en nog drie andere/ de welke op haaren Alcoran gezwooren hadden niet een voet van daar te verzetten/ of haare levens te laaten/ reets door zyne voeten dood lag. Van d'andere kant van Don Simon, alzoo zyn weg wat verre was / zoo hiel hy zig aldaar op/ om de leg-plaats van zyne zyde / die hy in nam / van

Moedig vegten van d'onze.

Mooren Kapitein dood.

van booven te vermeesteren / waar op zeer veel volk quam toeschieten / alzoo de Moozen meenden dat de Land-Voogd aldaar was / om dat ze zagen dat men het Volk verdubbeld had / maar wyl ze alle reets by een waaren / zoo is 't dat zoo haast als het Scheeps Volk aan land gekoomen was / hy zeer wel geholpen wierd / inzonderheid door deeze Edelluiden en Cavaliers, naamentlyk Jorge Cabral, Jan de Mello, Jan de Betancor, Manuel da Gama, Fernando de Moraes, en Rui d'Acosta, waar door men een volkoomen Overwinning kreeg / en de Moozen de vlugt t'eenemaal namen. 1525.

Volkoo men over winning t de Moo

Ondertusschen bleeven van d'onze in dit Gebergt dood / Diego Pereira en nog veertien andere / en alle de booven genoemde gequetst / behalven nog eenige andere op andere plaatzen / het welk in alles agt en veertig zoude weezen. Deeze Overwinning dan ten einde gebragt zynde / vond men daar ter plaats drie honderd en zestig stukken Geschut van allerhande slag / en een groot getal Musketten / en daar wierden drie-en vyftig Schepen genoomen / waar van veele met Speceryen geladen waaren / ende op haar vertrek stonden; en d'andere om dat ze oud waaren / en ons niet en dienden / wierden in de brand gesteeken / als meede voor het lest het geheele Vlek.

Loflyk beuit op Vyand ge maakt.

Onnut Vaartuig en de gel Plaats in brand ge ken.

Met die Overwinning keerde Don Henrique na Cananor den elfden Meert / alwaar hy aangekoomen zynde / den Koning met die pragt waar van wy voor deezen gesprooken hebben / met groote statie bezogt. Onder andere dingen die den Koning op hem verzogt / was de afstant van zekere Maldivische Eilanden, waar van hy hem een gebod des Konings vertoonde / dog alzoo daar in uitgedrukt stond / Dat hy daar voor zoo veel zoude betaalen als de Land-voogd goed vinden zoude, en den Koning zig niet en wilde verbinden zoo veel Cocos-Vlas te leveren als de Land-voogd eiste, zoo bleef hy zonder de Eilanden / als ook zonder eenige Parans met het Geschut van zekere Ro-

Don I rique tot nanor we gekeerd zoekt de Koning pragt.

Verzo des Kon op Don rique.

1525. vers die hy in zyn Koninkryk ontfing/ dog hy vergunde hem daar-en tegen eenige andere dingen van weinig belang/ waar meede zy met malkander te vreeden waaren/ en eenige Geschenken vereerden/ namentlyk den Koning een Goude Ring-Kraag met Gesteente bezet/ aan Don Henrique, die hy aan den Koning alhier zond/ ende op die voorwaarde aannam/ alzoo den Koning van Cananor het voor een smaat zoude hebben opgenomen/ zoo Don Henrique de zelve geweigerd had aan te neemen/ waar tegen deezen hem eenige andere dingen in de plaats gaf.

Wederzyds Geschenken gedaan.

Dit alles alzoo verrigt en beschikt zynde/ zond Don Henrique, Don Simon de Menezes met twintig Schepen/ daar vyf honderd man op waaren/ om die Kust tot aan Bracelor toe te doorkruissen/ en eer dat hy tot Couchin ging overwinteren/ Kys tot Baticala te gaan inneemen/ waar van hy een gedeelte tot Calicut zoude laaten/ en de rest na Couchin brengen. Ook gaf hy voldoening aan een Bode van den Koning van Ormus over eenige schade die hy zeide ten tyde van Don Duarte de Menezes en van Diego de Mello, Kapitein/ waar over hy aan den Onder-Koning, den Graave van Vidigucira, geschreeven had/ dog hoorende dat hy overleden was/ gaf hy de Brieven aan Don Henrique over/ beneffens een Peerel-snoer en eenige Zyde Stoffen, die hy hem tot een Geschenk zond/ en die Don Henrique ook aannam/ om hem geen misnoegen te veroorzaaken/ en de zelve/ beneffens de Goude Ring-Kraag van den Koning van Cananor, aan den Koning alhier zond/ en schreef aan den Koning en aan Raez Xarafo dat hy haar regt over haare klagten zoude doen/ met een Brief aan Diego de Mello, hem aanbeveelende den Koning en zyn Land-Voogd alsins wel te bejegenen/ en alle oorzaak van klagten te beneemen. Dit alles gedaan zynde/ vertrok hy na Couchin, om alles volgens den last die hy meedegenomen had/ te beschikken en te bestellen.

Bevel aan Don Simon de Menezes.

Don Henrique voldoed eenige klagten van den Koning van Ormus.

Geschenk van dien Koning.

Beneffens die van den Koninng van Cananor aan den Koning Don Jan gezonden.

Don Henrique na Couchin weder gekeerd.

Volgens den Brief die Don Henrique aan Manuel

1525.

nuel de Macedo na Chaul, over de Hout-Schepen die na Mecha gingen/ gezonden had/ waar van Alvaro Mendes hem/ gelyk wy hier voor gezegt hebben/ verslag gedaan had/ vertrok hy van Chaul op half January met een Galioen/ meede neemende twee Karabeelen/ van welker eene Kapitein was Rui Vaz, en van d'ander/ Rui Gonzalves. En alzoo hy voor Antonio de Miranda de reis aannam/ den welken eerst op den vyfden February tot de reis van Goa 't zeil ging/ zoo is 't dat hy tot Socotora koomende/ de tyding aldaar vond dat'er een van onze Karabeelen ontrent de Kaap van Guardafu op den roof ging/ die hy nam/ weezende van de Vloot van den Graaf Admirant, Kapitein Mozes Gaspar, waar van wy voor deezen gesprooken hebben/ den welken/ vermits hy al te veel gezag wilde voeren/ het welk eenige van het Volk van hem/ als een Vreemdeling zynde/ niet en wilden lyden/ zoo is 't dat zy hem het leven benamen/ waar op zy voor de straffe die zy verdiend hadden/ bedugt zynde/ beslooten het Schip te eigenen/ en daar meede op Vrienden en Vyanden te rooven/ tot welken einde zy eenen Antonio Lopez tot haaren Kapitein aanstelden/ den welken egter dat Ampt niet lang en bediende/ zoo dat ze een ander/ genaamd Aguiar, die eigentlyk de Moorder van Mozes Gaspar was/ en daarom ook tot Couchin Onthoofd wierd/ in zyn plaats verkoozen. Twee andere van de Daders wierden tot Chaul Opgehangen/ en andere volgens de hoedanigheid van haar misdaad/ na verscheide plaatzen gebannen.

Manuel de Macedo tot Socotora, neemd een onzer Karavelen die op den roof ging.

Kapitein Mozes Gaspar het leven door zyn eigen volk benoomen.

De Daders gaan met het Schip op den roof.

De Moorder tot Couchin onthoofd en twee andere opgehangen.

Dit gedaan zynde vervoegde zig Antonio de Macedo met Antonio de Miranda, om gezamentlyk te gaan/ want na de Hout-Schepen hadden ze niet te wagten/ alzoo die al voorby waren. Deezen laatsten was op een Galeas, en met hem de Kapiteinen Rui Mendes de Mesquita in een Galioen; Francisco de Vasconcellos; Rui Vaz Pereira, op hebbende in alles ontrent drie honderd en vyftig man.

1525. De wyze waar op onze Vlooten de mond van dat Nauw bewaren / op dat'er niet een Moorsch Schip zoude door raken / zonder in haare handen te vervallen / is als het geene de Vissers doen / namentlyk haare Netten van d'eene kant van de Rivier na d'andere te spannen. En alzoo dit het gebruik is van alle de Vlooten die derwaarts gaan / zoo schryven wy het alhier / om het zelve niet weder te herhalen. Van de Kaap Guardafu, zynde het Zuidelykst en Oostelykst van Africa na de Kaap van Fartaque, de welke in Arabien Oost aan de zelve paald / word een mond van de Zee gemaakt / waar uit het Nauw van de Roode Zee ontstaat.

't Nauw van de Roode Zee beschreven.

Deeze mond is volgens de Zee-kaarten / wat meer als vyftig mylen lang / langs welke tusschenwydte onze Vlooten zig met haare Schepen in malkanders gezigt gaan verspreiden / op dat'er niet een Schip buiten haar weten zoude door raken. Op die wyze ging Antonio de Miranda leggen / en gaf de Karaveel dier Muiters aan Payo Rodrigues d'Aranjo. In dier voegen kregen zy met weinig moeite / en zonder vegten / tien Zambuquen met Ruiva, het welk goed van weinig waarde is / en drie Schepen / waar van Rui Mendes de Mesquita, het rykste nam, en alzoo zy last hadden geen gelade Schepen by zig te houden / zoo is't dat Rui Mendes, als gaande na de Kust van Arabien, zyn pryst door Francisco Borges door order van Antonio de Miranda na Chaul zond / waar van hy egter geen getrouwe rekenschap en deed.

Verspreiding der Vlooten om op de Moorze Schepen te passen.

Dertien Vaartuigen met weinig moeite genoomen.

Wat Manuel de Macedo aangaat / die kreeg tot zyn deel een Paran met Peper geladen / die zig zoo dapper weerde / dat alle die geene die daar op waren / zig geenzints willende overgeven / op twee na om den hals raakten. En de tyd gekoomen zynde dat ze die Visschery niet langer konden waarnemen / zoo ging Antonio de Miranda, door order van Don Henrique na Xael, om aldaar eenig Geschut te vorderen / dat Don Louis, vermits het quaad Weder / niet had konnen medenemen / doen hy

Antonio de Miranda gezonden om Geschut te halen.

hy die Stadt innam en in de brand stak. Daar was mede eenig ander Geschut van een Schip/ het welk na Ormus gaande/ door storm verongelukte. Dog de Mooren/ die welke op Don Louis verstoord waren/ wilden het Geschut niet laten volgen/ zoo dat Antonio de Miranda dat ziende/ den brand in haare Schepen stak/ zoo dat'er veel om hals raakten/ zonder dat ze aan land konden koomen/ en van de Schepen wierdender zeven verbrand/ en vyf genoomen/ daar goede buit in was. En alzoo hy nu die Kust/ vermits de gedurige storm en onweder/ niet langer konde bevaren/ en het Galioen van Manuel de Macedo zeer lek was/ zoo is't dat Antonio de Miranda het zelve na Chaul zond/ om aldaar te werden hersteld/ en hy ging tot Mascate overwinteren/ waar na hy by Don Henrique quam/ ten tyde als hy boven Calicut was/ gelyk wy hier na zullen zien. 1525.

Dat de Mooren weigeren te laten volgen.

De brand in haare Schepen gestooken.

De Vloot om quaad weder gescheiden.

Don Simon door-liep mede op die tyd met de Vloot die hy mede na de Kust genoomen had/ alle de Rivieren die hy onderwegen aantrof/ tot dat hy tot Mangalor quam/ daar hy Fernando Gomes de Lemos dagt te vinden/ alzoo hy last van Don Henrique had hem onder zyn Vlag te nemen/ en die Kust van Roovers te zuiveren/ om dat Don Henrique verstaan had wat hem gebeurd was/ daar hy misnoegd over was/ en Fernando Gomes nog veel meer/ het welk in deezer voegen toeging.

Op deeze Rivier lag een groot getal Parans met Peper geladen/ en alzoo hy geen kleine Vaartuigen had om daar in te gaan/ om dat zyn Schip een Galioen was/ en de twee andere stukken van zyn Broeder Gomes Martins de Lemos en van Antonio da Silva, Galioten, zoo paste hy meerder op/ dat ze niet uit en zouden koomen/ als dat hy tragtede om by haar te gaan. Nademaal dan de gemelde Parans aldaar beslooten waren/ zonder te konnen uitkoomen/ zoo schynd het dat ze den staat daar ze in waren/ tot Calicut overland bekend maakten/ waar op dan die van Calicut veel Parans van daar uitzonden om Fernando Gomes met

Moorze Parans door Fernando Gomes besloten.

1525.

haar Geschut van daar te verdryven. Want alzoo hy geen ligte Schepen had / en zy hem van daar konden lokken om in de ruime Zee met haar te vegten / zoo is 't dat de Parans die op de Rivier lagen / alleen daar na wagteden om met haar lading te konnen weg zeilen. En in der daad / dit gelukte haar na haar meening / want daar quam een groot getal Parans, alle tot den stryd wel toebereid / de welke Fernandes Gomes zoodanig begonden te beschieten / dat hy met de Galioten genootzaakt wierd de ruime Zee te kiezen / om haar na behooren te antwoorden. De Parans dit ziende / begonden zig hier op van alle kanten te verspreiden / en alzoo ze zeer ligt waren / konden d'onze haar niet veel anders doen als zoo wat na haar te schieten / het welk zelden trof / dog ondertusschen de geene die van binnen op de Rivier lagen / dit mede gewaar wordende / bleven niet lang in gebreke om haar kans waar te nemen / zoo ledig als geladen / het welk Fernando Gomes willende beletten / keerden de ledige Schepen weder na binnen dog de gelade vervolgden haaren weg na Cambaya, zoo dat Fernando Gomes daar over zeer misnoegd bleef / en nog veel meer / doen hy hoorde dat de geblevene ledig waren / invoegen hy besloot van daar te vertrekken / om d'andere na te zetten / tot dat Don Simon by hem quam / den welken alles verstaan hebbende / zoo moepelyk wierd / dat hy na Mangalor ging / het welk hy / beneffens tien of twaalf Scheepjes die aldaar lagen / in den brand stak / dog de geene die kleinder waren / bergden zig in zoodanige plaatzen daar de onze niet by en konden / of ten minsten haar geen schade konden doen.

Voornemen der besloote Mooren.

De Parans zeilen weg.

Spyt van Fernando Gomes daar over, en van Don Simon.

Die Mangalor daarom in de brand steekt.

Van daar vertrokken zynde / doorliep hy die geheele Kust / beneffens Fernando Gomes, en was drie of vier maal met de Parans slaags / dog het swaarste Gevegt was op Paas-dag, met meer als zeventig Parans / daar hy'er twintig van nam / en d'andere tegen Strand joeg / dog alzoo Antonio Pessoa en Domingos Fernandes eenige Roei schuiten

Gevegt tegen 70 Parans.

1525.

teu by haar hadden / zoo stuurden zy ze na de Pyanden / daar ze zoo naby quamen dat ze daar veel van dood sloegen / zoo dat d'andere ziende dat'er geen uitkomst door haar was / in 't water sprongen / en d'andere vlugteden na de Rivier Marabea, binnen de Kaap van Cananor, die Don Simon, Antonio da Silva, en Gomes Martins met een groot geschreeuw navolgden / het welk door de Mooren gezien zynde / begonden ze haar tegen d'onze aan te stellen. Domingos Fernandes was de eerste die van de boven-kant in de Rivier quam / alzoo hy een ligt Vaartuig had / aan d'Overwinning niet twyffelende / als steunende op de geene die hy tegen d'andere Parans bevogten had.

Mooren dood geslagen en verdronken.

Don Simon hem zoo zorgeloos en alleen ziende voort roeijen / zond Gomes Martins de Lemos, Zoon van Jan Gomes de Lemos, hem na / dog hy in plaats van een ander zyn leven te bergen / verloor het zyne / alzoo hy tegen de gront stiet / alwaar de Mooren van Marabea hem met Pylen dood schooten / ende beneffens hem / Don Miguel de Lima, Zoon van Don Alfonzo de Lima, en alle die geene die in de Schuit waaren / namentlyk zeven Portugyzen, booven en behalven deeze twee Edelluiden. Domingos Fernandes hem hier op te hulp willende koomen / was dit al geschied en had genoeg te doen om zelf te ontkoomen / waar op hy by Don Simon quam / den welken niet alte wel te vreeden over hem was / alzoo zyn roekeloosheid oorzaak van dat ongeluk geweest had / daar hy zeer bedroeft over was; en wyl hy geen kleine Vaartuigen by hem had / zoo was zulks oorzaak dat hy Marabea niet en konde verwoesten / schoon het zelve den Koning van Cananor toequam; en alzoo hy hoopte daar wraak voor den zelven Koning van te hebben / en dat het weder niet lang leed dat men aldaar zoude blyven / zoo ging hy Rys volgens last van Don Henrique, tot Baticala inneemen / waar meede hy Cananor en Calicut voorzag. Ook liet hy hem eenig Volk / om dat men met den Samoryn reets in Oorlog was / en

Twee Edelluiden en zeven gemeene door haar dood geschooten.

Don Simon op Domingos Fernandes misnoegd.

Gaat Rys tot Baticala innemen.

1525. ging van daar tot Couchin overwinteren. Doen hy door Cananor trok/ klaagde hy aan den Koning van het geen zyn volk hem gedaan had; den welken om hem eenige voldoeninge te geeven/ eenige Naires en Mooren die hy de schuldigste vond/ ter dood liet brengen; en in die tyd/ weezende in 't begin van May/ doen hy tot Couchin quam/ en overzulks den tyd van 't Mouzon om na Malacca te gaan/ zoo vond hy dat Don Henrique, Però Maſcarenhas bynain 't geheel afgevaardigd had om aldaar als Hoofdman te gaan gebieden/ van welkers aankomst wy hier na zullen spreeken/ als wy de zaaken van die Stadt zullen verhaalen.

Eenige Mooren met de dood gestraft.

Den Samorin, Koning van Calicut, ziende in deezen tyd dat Don Henrique begon te regeeren/ de groote verwoestinge die hy in zyne Plaatzen veroorzaakt/ en hoe veel Schepen hy verlooren had/ invoegen hy door de Moorze Koopluiden en zyn eige moeyelykheid aangehitst/ van geen Vreede wilde hooren spreeken/ zoo is 't dat hy belaste onze Sterkte in die Winter te belegeren/ en in te nemen zoo men konde/ en in gevalle zulks niet en wilde gelukken/ maakte hy staat dat wyl de gemelde Sterkte zulk een gebrek van alles hadde/Don Henrique overzulks de Vreede op de Voorwaarden die hy zoude voorstellen/wel geerne zoude aangaan. Ondertusschen was dien Koning in zyne droevige gedagten/ geweldig bedugt dat zoo'er geen Vreede in 't kort volgde/ zyn Koninkryk t'eenemaal verlooren zoude gaan/ zonder een eenige Vis te konnen vangen/ en veel minder de Zee te konnen bevaaren. En daarom wilde hy eerst met loosheid hier in te werk gaan/ want als Don Henrique zoude zien dat hy Samori eerst van Vreede begon te spreeken/ zoude hy wel voor vast by zig zelve stellen dat den zelven als dan de Sterkte niet en zoude belegeren/ waarom hy ze dan ook niet op nieuw zoude voorzien.

Koning van Calicut over het verwoesten zyner landen misnoegd.

Zyn overleg en Gezantschap aan Don Henrique.

Dit voorneemen stelde hy in 't lest van May in 't werk/ tot welken einde hy een van zyne voornaamste Edelluiden/ genaamd Lambea Mori, na

Cou-

Couchin zond / aan wie Don Henrique gehoor gaf. 1525.
Zyn boodschap was / Dat *Jan de Lima* de voornaamste oorzaak van den Oorlog was, als zynde een zeer wrevelig en wreed Mens, die de luiden om de minste misdaad aan 't leven quam; en zoo de Kapitein van de Stadt *Calicut* eenige beweegingen gedaan had, dat zulks was geweest om dat zyn Koning in 't Gebergte tegen zyne Vyanden hadde moeten Oorlogen, welken Oorlog nu geëindigd was; en wyl hem de vriendschap van hem *Don Henrique* al zoo lief en waard was als de Vreede zelf, dat hy hem de zelve daarom liet verzoeken.

Verzoek van Vrede.

Don Henrique deeze boodschap aangehoord hebbende / bragt zyne redenen meede te voorschyn / zoo dat wyl ze niet over een konden koomen / den Gezant niet al te wel te vreeden weder vertrok / zonder dat den Samori, Don Henrique verder verzogt / maar in tegendeel blyde was dat ze hem afgeslagen was / wyl hy zoo doende meende oorzaak te hebben om zyn voorneemen in 't werk te stellen / namentlyk de Sterkte te belegeren. En nademaal deeze belegering een van de gevaarlykste zaaken is die wy tot nog toe in Indiën gehad hebben / zoo uit oorzaak van de tyd / want het was midden in de Winter / als de gelegentheid van de Sterkte, zoo is 't dat het om de gemelde belegering zoo veel te beter te verstaan / nootzaakelyk zal zyn een nader verklaaringe daar van te geeven / niet tegenstaande wy zulks in het verhaal van de Stadt der Mooren / reets eenigzins gedaan hebben.

Den Gezant vertrekt misnoegd.

Volharding om de Sterkte te belegeren.

„Deeze Kust waar in de Sterkte gelegen is / heeft „geen Rivier of beslooten Haven daar de Schepen „veilig konnen leggen / maar alles is een ruwe „Kust / met een deel steene Klippen en eenige klei„ne wateren daar niet anders als kleine Schepen „konnen door varen. De gemelde Kust loopt Zui„den en Noorden / en raakt de voorschreeve Sterk„te op de zyden na het Oosten / aan de Stadt der „Mooren / en na het Westen de Zee / alles zoo „bloot en onbeschut voor de Winden / dat om uit „de Sterkte in Vredens tyd te raaken / het wel heel

Beschryving van de Kust der Sterkte.

 „stil

1525. „ stil weer diend te weezen / alzoo de Zee tegen het „ land aanspoeld / hoe veel te meer met gewapen- „ der hand / en tegen de Zee / de welke den meer- „ ten tyd aldaar geweldig barnd.

Breede Gragt door de Mooren gemaakt.

Het eerste dat de Moozen tot de Belegering deeden / was dat zy een Gragt vyf-en twintig Palmen breed / op de manier van een halve Maan rontom de Sterkte maakten / welkers twee punten aan de Zee raakten. Aan het einde van ieder der gemelde Punten maakten zy een zeer sterk Bolwerk met Geschut / het welk langs de Strand kruiswys speelde / op dat als'er onderstant ter Zee quam / men in de Sterkte niet en zoude konnen koomen. Rontom die Gragt / in plaats van schutting / inzonderheid aan de kanten daar men de Sterkte konde beschieten / maakten ze nog vyf andere Bolwerken / en van alle de aarde die ze uit de Gragt kreegen / maakten ze een Borstweering om met Musketten en Pylen van daar te schieten / en zig tegen onze schooten te dekken ; en op de voornaamste Bolwerken stelden ze het Geschut. Van dat werk was de Maaker of Bouw meester een verloochende Siciliaan, die een Opper-Bevelhebber was / den welken zig beroemde dat hy een ieder de Krygs konsten die den Turk in de Belegering van Rodes in 't werk gesteld had / zoude leeren.

Met een Bolwerk en Geschut voorzien.

Rondom de Gragt nog vyf Bolwerken.

Alle door een verloochende Siciliaan gemaakt.

Eindelyk van de tyd af dat de Moozen die Gragt en Bolwerken hadden beginnen te maaken / hadden d'onze al verscheide uitvallen gedaan / en de eerste beweeginge die den Samori in deeze Belegeringe deede / was dat hy tien of twaalf duizend man met een van zyne Kapiteinen en den gemelden Siciliaan tot het maaken van de Gragt afzond / om het welke te beletten / Don Jan de Lima geduurige uitvallen / dan met vyftig / en dan met honderd man (alzoo'er in de Sterkte niet meer als drie honderd in 't geheel waaren) op de Arbeiders deede / doodende en quetzende alle degeene die hy kon. Hy had nog tot zyn voordeel eenige kleine Huizen buiten de Sterkte / de welke

Verscheide uitvallen om zulks te beletten.

tot

tot Pakhuizen en tot Comptooren dienden / en nu tot Vertrek-of Schuilplaatzen voor de onze die het voortzetten van dat werk verhinderden. 1525.

De Verloochende ziende het belet dat Don Jan hem met zyne gestadige uitvallen aandede / en dat hy hem geduurig een deel volk afhandig maakte / liet de Gragt met balken / takken van Boomen en aarde aan verscheide kanten bezetten / om d'Arbeiders daar mede te bedekken ; en alzoo de Vyanden / als zynde sterk in getal / alle de pogingen der onze ydel maakten / zoo is't dat eer ze den brand in de Pak-huizen en Comptoor die wy buiten de Sterkte hadden / staken / Don Jan de beste goederen die'er in waren / daar uit liet halen / zonder nogtans de huizen onder de voet te smyten / alzoo ze hem tot een vertrek dienden als hy zyne uitvallen deede. En wyl hy mede zag dat het voornemen der Mooren was hem de toe voer ter Zee met het Geschut dat kruis-wys daar op speelde / af te snyden / zoo is't dat hy van de Poort van de Sterkte die aan de Zee quam / een straat met Vyen of Vaten met zant en ander goed gevuld / gelyk een Harnas liet maken / op dat d'onze daar door veilig zouden komen gaan / en tusschen de Vaten door / op de Vyanden schieten.

Degoederen uit de Pakhuizen en Comptoor voor den brand geborgen.

De Sterkte ondertusschen (dit was in 't begin van de Maand Juny /) voltrokken zynde / quam den Samori met een Leger / zoo men zeide / van 't negentig duizend man / dog die het zelve op het veld zoude hebben gezien / zoude niet gezegt hebben dat'er half zoo veel hadden geweest / om dat dat volk met haar Boogen en Pylen / mitsgaders Degens en Musketten weinig toonende / en zy alle niet anders als een doek agter zig hebbende / zonder dat'er enige andere Wapenen blinken / zoo toond zulks / als gezegt is / zeer weinig in 't gezigt / maar veel als het op een vegten komt.

Leger des Konings van Calicut van 90000 man.

In 't gemelde Leger waren Koningen en Heeren, haare Onderworpelingen en andere Vrienden; waar op den Siciliaan om d'onze te verbazen / en zyne werken aan den Koning te laten zien / hem

1525. dat Christoffel Juzarte genoeg te doen had dat hy 'er het leven afbragt, hoewel hy Fernando de Sequeira en Jan de Macedo. twee deftige Cavaliers, twee andere. van minder stof / in dat gevegt verloor / behalven veele gequetste / waar onder Manuel Cernische, den welken om een van zyne Vrienden / die onder de handen der Mooren geraakt was / het leven te bergen / als een Cavalier te rugge keerde / en door haar heen slaande / zoo veel te weege bragt dat hy zyn voorneemen in 't werk stelde / dog hy kon zig zelve van de quetzuren die zy hem aan deeden / niet redden / maar van hy eenige dagen daar na sturf.

Vier Edellujden gedood.

Edelmoedigheid van een Portugys die zyn Vriend red en zelfs blyft.

Op de zelve tyd van deezen Intogt van Christoffel Juzarte zag Don Jan zig nog in grooter gevaar als hy tot nog toe uitgestaan had / want de Mooren ziende dat hy zig bereide om het aannaderen der geene die tot zyn hulp quamen te begunstigen / tasteden de Muuren van de Sterkte na de land-zyde stoutelyk aan / de Ladders vast stellende om op te klimmen. Don Jan dit ziende / was niet leui / maar quam aanstonds met een deel Vuurwerken / en liet dapper uit Musketten en met Pylen schieten / zoo dat hy de Mooren dapper gehavend / na haare Huizen joeg. Duarte d'Afonzeca dit alles aanschouwende / schoon hy een dapper en moedig man was / wilde liever de last die hy hadde / gehoorzaamen / en na dat hy met zyn volk wat geraadpleegd had / waaren zy alle van gevoelen dat hy de swaarigheid die hy in hem te helpen / vond / en den last die hy had / aan Don Jan zoude bekend maaken / dog dat hy egter zoude doen / Het geen hy en de *Heeren* die by hem waaren, zouden goet vinden.

Don Jan gaat de aanvallende Mooren lustig te keer.

Duarte d'Alfonseca wil zyn last gehoorzamen.

Dit geschiede met een Brief die men aan een Pyl vast gemaakt had / en die hy uit de Paran liet schieten / zoo dat ze bequaamlyk aan land konde koomen / en zekerlyk niet buiten de Sterkte vallen. Deezen Brief opgenomen / en daar over raad gehouden zynde / wierd daar op / op de zelve manier geantwoord / Dat zoo hy het uitkoomen ondernam, hy

Brief met een Pyl afgezonden.

hy Godt daar meede zoude verzoeken, want men kon geen Landing met minder als vyf honderd man onderstaan / en dat getal had de Sterkte van nooden / want veele van de geene die daar binnen waaren / waaren gequetst / en d'andere onbequaam om de Vyanden het hoofd te bieden / en den noodigen arbeid van het herstellen van het geen omver geschooten wierd / uit te staan / en dat hy het zelve aan Don Henrique met een anderen Brief meede zoude laaten weeten. 1525.

Slegten toestand der Belegerlingen.

Duarte d'Afonzeca deezen Brief gezien / en d'andere Karaveel by zig genomen hebbende / vertrok van daar / waar na Francisco de Vasconcellos by hem quam / aan wie hy de Karaveel ter hand stelde / om aan Hector da Silveira na Cananor, die aldaar Kapitein was / over te brengen. Van deezen liet Don Henrique door den voornoemden Francisco de Vasconcellos weeten: Dat hy den meergemelden *Don Jan* met al het geen hy eenigzinds zoude konnen by een brengen, zoude te hulp koomen, nademaal hy hem zoo na was.

Belofte van Don Henrique tot hulp van Don Jan.

Duarte d'Afonzeca ondertusschen tot Couchin aangekoomen zynde / wierd door Don Henrique zeer wel ontfangen / en over het geen hy gedaan had / zeer hoog gepreezen / het zelve aan een edel gemoed toeschryvende / gelyk meede de daad van Christoffel Juzarte in het intrekken van de Rivier / niet tegenstaande hy zyn last te buiten gegaan was. En den Brief die Don Jan hem geschreeven had / mitsgaders de wyze waar op den Samorin zyn Leger geschikt had / na dat hy Duarte d'Afonzeca die korten tyd die hy aldaar was / konde verbeelen / gezien hebbende / vaardigde hy aanstonts de zelve Karaveel van Duarte d'Afonzeca af / en een ander Kapitein Pero Velho, Duarte d'Azevedo in een Schip / Don Alfonzo de Menezes en Antonio da Silva in twee Galjoten, en Jeronimo de Souza in een Bark, en voor Opper-hoofd van deeze Schepen / Francisco Pereira Pestana, die Kapitein van Goa geweest hadde. En alzoo in 't uitzeilen na de Baar van Couchin, het Roer van 't Galjoot daar

d'Afonseca tot Couchin wel ontfangen.

Bestel van Don Henriques hier op.

Roer van Pereira gebroken.

1525. daar Francisco Pereira in was / quam te breeken / zoo verzogt hy op Don Henrique dat hy hem een Galioen het welk op het afloopen stond / zoude beschikken / het welk hem toegestaan wierd / en daarom wyl men zig wat reppen most / zoo belaste hy ondertusschen dat de Schepen onder 't geleide van Antonio da Silva, als Opper-hoofd, zouden vertrekken / en na Francisco Pereira tot Calicut wagten / en dat hy niet aan land zoude gaan voor dat den zelven aldaar aangekoomen was / om met de Troep van vyf honderd man die Don Jan de Lima op hem verzogt had / gezaamentlyk uit te loopen: want volgens den Brief die hy hem geschreeven had / kon hy geen Landing met minder Volk / als met het zelve gevaar van Christoffel Juzarte, onderneemen / het welk / gelyk Duarte d'Afonzeca hem verhaalde / zig zoo hagchelyk toegedraagen had / dat het het grootste wonder van de Weereld was dat ze niet met alleman gesneuveld waaren.

Hulp schepen toegezonden.

Antonio da Silva hier op dan met de Schepen die onder hem stonden / vertrokken zynde / was'er niet een Schip dat hem vermits het harde weder konde volgen / want de Zee was zoo onstuimig / dat ze geen Meesters van haare Schepen waaren / en zoo lang als Antonio da Silva die streek hiel / zag Don Jan zig in het grootste gevaar van de Weereld / want den Samorin hadde kontschappers te land van al het geen Don Henrique tot Couchin deede / en van de bystand die hy van tyd tot tyd aan de zyne zond / en hoe hy zig gereed maakte om de Sterkte te hulp te koomen / zoo dat hy eer het zoo verre quam / daar een einde van wilde maaken. En alzoo den Verloochenden Siciliaan in deeze zaak Meester van alle de Werken was / en den Koning, als gezegt is / een einde van die Belegering voor de komst van Don Henrique wilde zien / zoo is 't dat hy hem wat nader gekoomen zynde / niets onderliet van het geen daar toe ietwes konde bybrengen / dan met schieten en Bomben te werpen / het welk zulk een schade binnen de Sterkte veroor-

Vertrek van Antonio da Silva.

Verspieders van den Samorin.

Wil een einde van de Belegering voor de komst van Don Henrique zien.

Groot geweld tot dien einde aangewend.

zaaki-

zaakte/ dat het Volk dat daar in was/ nergens een zekere plaats had/en dan met Mynen en graven/ tot dat hy die groote dingen in 't werk stelde die hy in de Belegering van Rodes geleerd had/ doen den Turk dat Eiland innam. De gemelde dingen zyn eenige Hoogtens die van aarde gemaakt zyn/ waar meede hy te weeg bragt dat het Geschut van die van binnen geen schade aan de zyne konde veroorzaaken/ tot dat de gemelde Hoogtens gelyk met de Muur wierden/ zelf om nog al meer Meester van die van binnen te werden/ de zelve nog al hooger maakten als de gemelde Muur. 1525.

Naderingen van den Siciliaan.

Dog in 't midden van alle deeze ongevallen die de onze zeer groote ongemakken aanbragten/ believde het Godt haar een veilig hulpmiddel toe te zenden daar zy in 't minst niet op verdagt waaren/ want dit zyn zyne barmhertigheden. Daar was een zekere Jongen die door de Mooren gevangen was/ den welken hy wylen met de onze/ als ook met Don Jan sprak/ en/ gelyk het bleek/ in de berigten die hy gaf/ waaren de diensten die hy dede/ meer van een Engel als van een Verloochende als hy was/tot een Myn toe die de Mooren maakten/ en alzoo hy geen andere vond konde bedenken/ zoo deede hy zulks al zingende. Eindelyk in alle die tyd met de groote ongemakken die de onze uitstonden/ waaren ze nagt en dag op de been/ en zonder kragten/ uit oorzaak van de mont-kost die haar ontbrak/ en dat zy niet meer aten als een weinig Rys in water gekookt; dog de moet en het Edelmoedig bloed dat zy in 't lyf hadden/ hiel haar in 't leven/ en gaf haar de magt om te vegten/ graaven/ branden/ en alle andere dingen te doen die de Vyanden eenige afbreuk konden aanbrengen/ zoo dat deeze eindelyk verdriet in de lankwyligheid van de Belegering begonden te krygen/ en den Samori zoo onverduldig wierd/ dat hy verbood met de voor-dees gemelde werken voort te varen/ om de dood van zoo veel van de zyne niet te zien/ en om dat ze zoo weinig daar mede vorderden/ zoo dat hy niet anders als haare aanval-

Onverwagte hulp van Godt.

Ellendigen toestant der Bezettelingen.

Hun dappere tegenweer.

Den Koning verbied met de werken voort te varen.

1525. len en het beschieten van de Plaats wilde toelaten/ als hoopende die van binnen daar door af te matten/ of door den honger tot overgaaf te dwingen.

Verlies der onze in die Belegering.

In die tyd waren al over de vyftig man van de onze in die belegering gesneuveld / want daar zoo veel heen en weder gevogten wierd / konde zulks zonder eenige bloedstorting niet wel toegaan. En waarlyk zoo men het geen eenige byzondere Menschen uitvoerden / omstandig zoude verhalen/ zou men wel een geheel Boek van de gemelde Belegeringe konnen maken / dog wat ons aan gaat/ wy hebben alleen het gros van de zaak gevolgd / en niet alles in 't klein opgehaald / alzoo zulks een al te lang werk zoude geven.

Antonio da Silva tot hulp van de Sterkte gekoomen.

Ondertusschen terwyl men met al dit woelen doende was / quam Antonio da Silva alleen / want d'andere Schepen de welke met hem van Couchin vertrokken waren / die waren door het onweder van malkander verstrooid. Hy wierd in de nagt

Waarschouwing door een Swemmer gedaan, met een verzoek van kruit.

door een man die aan zyn Schip swom / van het geen verwittigd dat Don Jan op hem verzogt / en met eenen gewaarschouwd : Dat hy zig wel zoude wagten van aan land te koomen , maar dat hy hem alleen van Kruit by nagt zoude voorzien : gelyk dan / alhoewel met groote moeite / geschiede ; want de Moozen waren dapper op haar hoede / zoo dat als ze maar het minste vernamen / aanstonts zeer vaardig over-al toeschooten. En wyl het inraken in 't Recif , weinig of geen baat ter weereld aan bragt / zoo keerde Antonio da Silva weder na Couchin met het berigt van den staat daar hy de Sterkte in gelaten had / alwaar hy d'andere Schepen van zyn gezelschap vond / die aldaar door het onweder te rug gedreven waren.

Da Silveira met veel mont- en oorlogs voorraad voor de Sterkte aangekoomen.

Na dat hy van Calicut vertrokken was / quam aldaar Hector da Silveira, Kapitein van Cananor, met de Karavel en Fust die Francisco de Vasconcellos by hem gehad had / en vyf Parans van 't Land / met veele levensmiddelen / voorraad van Kruit en andere zaken die de Sterkte van nooden had / en na dat hy van Don Jan verstaan had op

wat

wat wyze hy hem van de noodige dingen by nagt zoude voorzien/ quam hy Don Jan zelfs met eenig volk aan den ingang van die bedekte doortogt daar wy voor deezen van gesprooken hebben/ waar op Hector da Silveira hem al het geen hy medegebragt had/ tegen alle het geweld der Mooren over liet/ en weder na Cananor keerde/ want Don Jan begeerde in die tyd geen meerder volk/ om dat hy zag dat de Mooren moede en wanhoopig van de Sterkte te konnen innemen/ van haar eerste geweld zeer begonden af te laten/ maar daar-en-tegen toeleiden om de zelve uit te hongeren. En om dat men tegen Don Jan zeide/ Dat ze daar al Deuntjes in haar Leger van zongen, zoo liet hy Bastiaan, de Jonge, daar wy van gesprooken hebben/ stilletjes aan de voet van de muur koomen/ onthaalde hem met veel vlees en andere dingen/ en zelfs met bladen van Betel, die aldaar in groot gebruik zyn/ om de vogtigheid van de Maag te verdryven/ hem zeggende dat hy zyne Vrienden zoude mede brengen. 1525.

Die ten spyt der Mooren aldaar in komd.

Op deeze tyd/ zynde reets in 't lest van September/ als wanneer de Lente aldaar begint/ quam Francisco Pereira Pestana, den welken tot die tyd toe in de Rivier van Chatua gelegen had/ om dat hy met het Galioen dat hy voerde/ niet en konde varen/ gelyk d'andere deeden die kleine Vaartuigen hadden. Dit was ook de reden dat hy in 't Recif niet en konde koomen/ maar de ruime Zee koos/ hoopende dat d'andere Schepen die hy meende aldaar te vinden/ by hem zouden koomen/ tot dat hy door een Paran die hy by hem had/ het geen dat'er voorgevallen was/ van Don Jan verstond/ zeggende dat hy voor die tyd niet anders als eenige dingen die hy van hem verzogt had, van nooden hadde. En wyl de nagt in de welke hy hem voorzag/ zeer klaar was/ zoo quamen daar veel Mooren om zulks te verhinderen/ zynde gelokt door de voorraad die haar door de Jonge Bastiaan getoond was: en was den toeloop zoo groot/ alzoo byna het geheele Leger by-een quam/

Komst van Pestana tot Calicut.

Aanval der Mooren op het voorraad van de Sterkte.

1525.

dat zy vyf van de onze om 't leven bragten / en veele van haar quetsten / tot dat zy Don Jan in een been schooten / zoo dat hy niet langer konnende gaan / Jorge de Lima hem ondersteunde / en na de Sterkte liet brengen / alwaar hy hem te bed deede leggen. Dog Francisco Pereira de Sterkte twee dagen daar na willende voorzien / zonder dat hy van de quetzuur van Don Jan wist / en meenende dat het de beste tyd was als ieder een in de rust lag / zond zyn Paran met het gety uit / de welke door het water zoodanig te rug gedreven wierd / dat het zelve hem beneden de bedekte straat van de Sterkte, in de magt der Mooren bragt / zonder dat d'onze zulks konden verhinderen / zoo dat ze vyf Matroozen / zoo dood als levendig kregen. De gemelde Mooren hadden ook die stoutigheid / dat eer ze by de Paran quamen / een Kapitein van haar zig by den ingang van de bedekte straat van de Sterkte begaf / en zoo als Don Vasco de Lima al zyn best met zeventig man na de Schuit ylde / om de zelve / zoo het moogelyk was / te redden / quam dien Kapitein met zyn volk voor den dag / zoo dat daar een scherp gevegt ontstond / waar in veel Mooren gequetst en gedood wierden; in 't midden van welk gevegt / om het groot geschreeuw en geweld dat'er was / Don Jan in het bed niet en konde blyven leggen / maar begaf zig na een getralide Venster die boven de bedekte straat was / en ziende wat'er om-ging / wilde hy daar mede deel aan hebben / en de zyne / zoo veel als in zyn vermoogen was te hulp koomen ; dog alzoo hy niet anders als een Slavin by hem had / zoo liet hy zig twee Musketten door de zelve brengen / waar van d'eene geladen was / en d'andere niet / zoo dat hy zoo wel vogt als die geene die om leeg waren. Eindelyk quam het zoo verre dat Jorge de Lima van een Musket-schoot gequetst wierd / waar door zyn Helm in 't vleesch ging / als ook eenige andere van de onze / tot dat Don Vasco de Lima den Kapitein der Mooren dood schoot / het welk oorzaak was dat de zyne het veld verlieten / en de on-

Don Jan gequetst.

Een Paran in handen der Mooren geraakt.

Scherp gevegt.

Jorge de Lima gequetst, en de Kapitein der Mooren dood geschooten.

1525.

onze weder moed begonden te scheppen / dog Don Jan bequam den arbeid die hy gedaan had / zoo qualyk / dat zyn been daar door zeer vierig en gezwollen wierd / zoodanig dat men al voor zyn leven begon te vreezen / en van het zelve af te zetten te spreken / invoegen de Vyanden ziende dat hy niet te voorschyn quam / meenden dat hy al dood was / het welk den Samöri begeerig zynde te weten / om den haat die hy hem toedroeg / verstaan hebbende dat den Verloochenden Bastiaan dikwils met hem sprak / hem belaste dat hy vernemen zoude of hy ziek was / of wat de reden was waarom hy niet te voorschyn en quam / en zoo men hem zeide dat hy ziek was / dat hy verlof zoude verzoeken om by hem te koomen / gelyk aanstonts geschiede.

Don Jan in gevaar door zyn yver.

Onthaal door Don Jan aan de verloochende Jonge gedaan.

Don Jan deezen Bastiaan voor hem ziende / onthaalde hem zeer vriendelyk / en de oorzaak van zyn komst uit hem zelfs verstaan hebbende / zoo hadde hy een lange reden met hem over den toestand der zaken / en hem beveelende uit zyn naam tegen den Koning te zeggen : Dat hy verwonderd was dat zulk een groote Vorst in alle de tyd dat de Belegering geduurd had zig nog niet eens had laten zien, het welk nogtans zulke *Princen* als hy was, gewoon waren te doen, om de haare door haar tegenwoordigheid aan te moedigen ? daar hy nog eenige andere woorden voegende / waar mede hy den Koning zyne kleinmoedigheid verweet.

Belast hem verwyt van blooheid aan den Koning te doen.

Bastiaan dit bescheit gekreegen hebbende / en zeer wel vernoegd over het onthaal hem door Don Jan aangedaan / en de Geschenken die hy hem gegeeven had / wierd den Koning na desselfs gedaan verslag zoo verstoord / dat hy / zoo door het aanhitzen van de zyne als door zyn eige gramschap aangepord / den brand in een houte Bolwerk dat Don Jan tot het beveiligen van de Poort van de Sterkte, aan desselfs ingang had laaten maaken / aanstonts in de brand liet steeken. En waarlyk dit was de gevaarlykste en de schadelykste zaak die aan de onze tot nog toe wedervaaren was / alzoo

Des Konings gramschap daar over.

Laat een van onze Bolwerken in den brand steeken.

 'er

1525. 'er geen middel was om den brand te lessen/ uit oorzaak van de groote menigte der Mooren die daar meede doende waaren. Dog daar der Menschen magt ontbreekt/ komt Godt met zyne hulpmiddelen/ het welk was niet door den Regen om den brand te blussen/ maar met de komst van Hector da Silveira, den welken met de zelve Schepen

Gelukkige komst van da Silveira om den brand te blussen.

daar hy de reis te vooren meede gekoomen was/ ende nu andere Voorraad voor de Sterkte meedebragt/ zig te regter tyd op deede/ hebbende Simon de Menezes als Kapitein tot Cananor gelaaten/ alzoo Don Henrique hem het Opper-hoofdschap van de Zee, het welk hy verzogt/ gelyk Don Estevan da Gamma, Zoon van den Graaf Admirant, die dat Ampt bezat/ doen hy uit het Koninkryk vertrok/ niet en wilde geeven. En alzoo den gemelden Don Henrique zeer naauw gezet op het vergeeven van Ampten was/ 't en waar zulks door uitgedrukte last van den Koning geschiede/ en Don Simon zulks van hem verwagtede/ en de Sterkte van Cananor om die oorzaak verlaaten had/ zoo keerde hy weder derwaarts/ waar over Don Henrique zeer misnoegd was/ om de aanzienelyke Heeren daar hy aan vermaagschapt was. Dit was de reden dat Hector da Silveira de Sterkte van Cananor, als gezegt is verliet/ en doen hy by dat hwanden van 't Bolwerk aan de Poort van de Sterkte quam/ naderde hy de Haven zoo digt als hy kon/ en begon op de Mooren die het vuur aan

Schiet dapper op de Mooren die den brand aanstookten.

stookten/ dapper te schieten/ de welke zeven of agt Zeilen in de Haven ziende/ en het geen de zelve aanregteden/ meenende dat het Schepen van des Land-Voogds Vloot waaren/ en dat de zelve onderweegen was/ het welk de onze/ zoo zy vertrouden/ stout genoeg zoude maaken om te landen/ zoo was zulks oorzaak dat zy het gemelde Bolwerk verlieten/ en met der haast na de mond van de bedekte Straat liepen/ waar door de onze die in de Sterkte waaren/ tyd kreegen om den brand met aarde te blussen.

Verlaten het Bolwerk.

En het geen de Mooren in haar meening nog

al

al meer versterkte / was dat den gemelden da Silveira door vyf-en twintig Zeilen met drie honderd en dertig man onder het beleid van Pero de Faria gevolgd wierd/den welken door last van Don Henrique, die hy hem over land zond/ in 't lest van July van Goa vertrokken was / dog vermits het onweder en tegen-winden die hy kreeg / niet eerder konde koomen. Deeze twee Kapiteinen / als zynde kloek en voorzigtig / besteeden haaren tyd / terwyl zy na de komst van den Land-Voogd wagteden / om de Sterkte van eenige dingen te voorzien die Don Jan op haar verzogt / en de Vyanden van buiten te beschieten / op dat zy de zelve niet en zouden beschadigen / tot dat Don Henrique op den twintigsten September met twintig Schepen aanquam / daar vyftien honderd man op waaren.

1525.

Der Mooren verkeerde meening.

Komst van Don Henrique met 20 Schepen.

Van die Vloot waaren Kapiteinen Don Alfonzo de Menezes; Don Jorge Tello de Menezes; Don Jorge de Menezes; Don Jorge de Castro; Don Pedro de Castelbranco; Jorge Cabral; Don Diego de Lima; Don Tristan de Norogna; Jan de Mello da Silva; Antonio da Silveira; Fernando Gomes de Lemos; Antonio de Lemos; Antonio da Silva de Menezes; Antonio d'Azevedo; Manuel de Macedo; Henrique de Macedo, zyn Broeder; Jorge de Vasconcellos; Duarte d'Afonseca; Antonio Pessoa, en Rodrigo Aragna.

Behalven de voornaamste Schepen daar die Kapiteinen op waaren / waarender nog andere van Catures, zoo dat met de Schepen die hy in de Haven van Calicut vond / en met Antonio de Miranda, den welken gelyk wy gezegt hebben / van de Plaats daar hy overwinterd had / gekoomen was / zy het geheele voorste gedeelte van Calicut vervulden. Don Henrique ondertusschen / zynde van den toestant der Sterkte zeer naaukeurig onderregt / ende zelf / beneffens eenige Kapiteinen die hy tot dien einde met hem nam / des Vyands Leger-plaats / met alle het verdere dat hy uit de Zee zien konde / beschoud hebbende / hiel drie of vier maal raad met alle de Kapiteinen in zyn Galioen

Plaats door de Vloot beslagen.

Raadpleging zonder besluit.

1525. lioen, waar meede eenige dagen t'zoek gingen/ en veele en verscheide gevoelens waaren/ zonder dat voor als nog eenig besluit genomen wierd / hoewel hy zeer geerne aan land geweest hadde. Alleenlyk waaren eenige van zyne Bloed-en andere Vrienden die hem kenden / van een ander gevoelen als d'andere die tot de landing niet en stemden/ alzoo zy gezien hadden hoe den Koning belast had die Sterkte af te breeken / gelyk men zeide dat den Graaf Admirant daar last toe had.

Eenige zyner Vrienden stemmen de landing toe.

Nog Don Henrique had d'ervarentheid voor zig tegen veele redenen die eenige van de gemelde Kapiteinen van het gevaar van het landen / uit oorzaak van de Klippen gaven / en dat daar toe een stille en helderen dag van nooden was / beneffens nog andere redenen van de groote magt van den Samori, en van het Geschut dat hy op de Bolwerken geplant had. Want hy wist hoe een zeer klein getal van Menschen / niet tegenstaande alle die voorgewende gevaaren / tegens dank van de Mooren in de Sterkte gekoomen was / en het voornaamste dat hy voor oogen had / was dat hy een voorbeeld van een diergelyk geval op een ander plaats zag / waar in zulke en diergelyke swaarigheden te gemoet gezien waaren / daar nogtans na dat hy voet aan land gezet had / het werk naderhand zig zeer ligt opgedaan had.

Don Henrique stemd met haar tegen d'andere Kapiteinen.

Dit geschiede binnen de Stadt Arzilla in Afrika, doen den Koning van Fez, die Plaats in 't Jaar 1508 belegerde en innam / daar niet anders als het Kasteel overig was om in handen van Don Vasco Coutigno, Graave van Borba, Kapitein van dien / te raaken; waar op quam Don Jan de Menezes, Oom van gedagten Don Henrique, met wie hy zig in de Vloot die den Koning Don Manuel in het gemelde Jaar van vyftien honderd en agt na Azamor toegerust had / liet brengen. Op het gemelde Kasteel was den voorschreeven Koning van Fez met al zoo grooten magt van volk als den Samori, en had meede Bolwerken met al zoo goet en beter Geschut. Daarenbooven was het lan-

't Gevaar van landen.

landen uit oorzaak van de menigte der Klippen/en het quaad water/ veel gevaarlyker en nogtans liet Don Jan de Menezes daarom niet na de landing t'onderneemen. 1525.

grooter aldaar als tot Calicut.

Den eersten die aan land quam/ was een Neef van hem Don Henrique, genaamd Tristan de Menezes/natuurlyke Zoon van Don Rodrigo de Menezes, den welken de prys van drie honderd Cruzaden won/ die zyn Oom Don Jan aan den geen die eerst voet aan land zoude zetten/ beloofd had. Van gelyken/ Don Henrique dat gevaar van het barnen der Zee en magt van volk te voet en te Peerd aan land ziende/ liet daarom niet na als een jonge Cavalier, nog anders als een Oud en wel ervaaren Krygsman/ kloekmoedig daar door te streven/ niet tegenstaande hy d'Indiaanen al 300 wel gewapend zag als de beste Alarben van Barbaryen; zoo dat zyn gemoed tusschen de voorzigtigheid en de voorzorg van Kapitein/en van Cavalier in deeze Gewesten van Barbaryen en die van Coulete en Panane in Asia, die zoo verre afgeleegen waaren, ervaaren zynde/ zoodanig werkte/ dat hy net wist t'onderscheiden en door te dringen waar uit de vrees der dingen ontstond/ eer de zelve aangevangen waaren.

Wie daar eerst aan land komt.

Kloekmoedigheid van Don Henrique.

Daar en booven kende hy de Menschen die van verscheide gevoelens waaren/ welker naamen wy alhier niet zullen melden/ om een ieders zeggen niet op te haalen/ het welk dikwils in diergelyke gevallen niet uit flaauwhertigheid/ maar uit eenige byzondere inzigten is spruitende. En wyl Antonio d'Azevedo zag dat Don Henrique verlangde om aan land te zyn/ en hy een groote vriend van Don Jan de Lima was/ zoo zond hy hem een Brief door een van zyne Dienaars die al swemmende by hem quam/ waar by hy hem de vertwyffeling daar Don Henrique in stak/ weder indagtig maakte: Namentlyk dat hy van meening was eerstdaags aan land te gaan/om zig van een grof stuk Geschut en andere die op het voornaamste Bolwerk stonden/ en aan de gemelde voorgeno-

Afrading is niet altyd lafhertigheid.

Brief van Antonio d'Azevedo

1525. nomene landing hinderlyk waaren / Meester te maaken.

Bolwerk waar van COTA CHINA genoemd.

Het gemelde Bolwerk stond in der daad beneden na 't Zuiden / zoo dat het zelve Cota-China genoemd wierd / om dat doen de Chineezen den handel van de Peper hadden / zy aldaar een Sterkte hadden geboud / de welke die van 't Land Cota en China noemden / om dat de zelve aan de Chineezen toebehoorde / waar van d'overblyfzelen nog aldaar stonden / om welke reden de zelve schadelyker als die van booven was.

Don Henrique den ingever van dit werk gezegt.

Eenige wilden zeggen dat Don Henrique dien Brief en de wyze om zig van die Stukken meester te maaken zelf ingegeeven had / op dat in gevalle hy dat werk voor goet keurde / men niet en zoude zeggen dat men alles na zyn zin dede / schoon het tot die tyd toe niet besloten was geweest.

Lof van Don Jan.

Don Jan hier op verstaande dat het zelve aan Don Henrique zoude behaagen / dee daags daar aan ten zes uuren des morgens / vyftig uitgelezen Mannen onder den Kapitein Jorge de Vasconcellos uitgaan. Dit was een zeer moedig Edelman / en / vermits zyne voorzigtigheid / tot zoo een aanslag bequaam / den welken over zulks deze zaak ondernam.

Verrassing der Mooren.

En nademaal zulks ten zes uuren geschiede / als wanneer de Mooren op haar hoede niet en waaren / en zy meest op de Strand pasten om het landen der onze te beletten / zoo is 't dat doen het op een aanvallen quam / zy zoodanig versteld waren / dat ze meer te doen hadden om op zig zelve te letten / als om het Geschut te beschermen.

Voorzigtigheid van Don Jan.

En wyl Don Jan wel dagt dat de Mooren by zoodanig een gelegentheid een groot geweld zouden maken / zoo is 't dat hy veel schooten op zyn post / die aan de muur tegen de geheele Leger-plaats van den Vyand stond / liet doen. Den eersten die voet

Is de eerste die voet aan land zet.

aan land booven het grof Geschut / dat een Kameel was / zette / was Belchior de Brito, Zoon van Jorge de Brito, gewezen Opper-Schenker van den Koning Don Manuel, den welken deeze woorden

den overluid toegalmde: Dat de Jongelingen gelyk als hy, niet anders als van Min en Liefde riepen. 1525.

Dog ondertusschen was het geschreeuw der toegeloopene Mooren zoo groot / dat de onze tyd hadden om de stukken Geschut uit haar plaats te krygen / het welk twee man het leven koste / namentlyk Jorge Vaz, Almoxarif van de Sterkte, en d'ander een Meester van Don Diego de Lima, Don Jan ondertusschen by de werken zynde. Want doen hy zag dat Jorge de Vasconcellos door de Mooren aangetast wierd / zoo quam hy hem aanstonts te hulp met eenig volk dat hy daar toe gereed hield / dog zy konden van malkander niet koomen zonder dat het die twee het leven koste / en eenige gequetst wierden / hoewel de Mooren mede daar schade by hadden / om het welk uit te voeren al zoo veel voorzigtigheid als moed van nooden was / gelyk dan daar over door de geheele Vloot groote vreugde-teekenen tot zonderling behagen van Don Henrique bedreven wierden / zoo dat hy Don Jan en alle d'andere die daar in behulpzaam geweest hadden / aanstonts met een Brief daar voor bedankte / op hem verzoekende dat hy hem iemand van aanzien wilde toe zenden / om hem van eenige dingen die hy geerne zoude weten / te onderrigten.

Twee man gebleven in 't vermeesteren der stukken.

Vreugdeteekenen in de Vloot bedreven.

Daar toe bood zig aan Jorge de Lima, zyn Oom vriendelyk verzoekende dat hy hem die gunst wilde bewyzen / alzoo deeze eenige swarigheid daar over maakte uit oorzaak van het gevaar dat hy daar in te gemoet zag: dog de nagt gekoomen zynde / zoo ging hy Jorge de Lima alleen met een Matroos / genaamd de Alcugna Guizado, in een Schuit die binnen de Sterkte was / zitten; maar zulks konde zoo stil nog zoo heimelyk niet geschieden / of de Mooren kregen der de lugt van in de neus / zoo dat zy daar ze de beweging van 't water zagen / schietende / de Schuit het onderste-boven keerden / waar door ze beide in 't water vielen / en in het eerste Schip dat ze aantroffen / haar leven bergden. Gedagten Jorge de Lima hier op aan boord van

De Mooren schieten een Schuit 't onderste boven: Lima en zyn Makker bergen haar in 't eerste Schip.

1525. van des Gouverneurs Galioen gebragt zynde/ en deezen verstaande het geen door hem gedaan was/ en het gevaar dat hy uitgestaan had/ het welk hy ziende dat uit een jong en Edelmoedig hert sproot/ alzoo hy maar twintig Jaren ouwd was/ zoo kan men wel denken hoe hy door Don Henrique onthaald wierd/ dog hy wilde hem egter niet ophouden/ om dat den ander op hem verzogt dat hy hem die nagt in 't Schip van zyn Oom zoude gaan laten slapen/ gelyk hy deede.

Onthaal van den Gouverneur aan hem.

Daags daar aan liet hem Don Henrique in den Raad ontbieden/ om zyn Ooms meeninge aangaande het geen hy oordeelde dat by die gelegentheid van zaken diende gedaan te worden/ waar in nog geen besluit genoomen was/ te verklaren. Hy dan gekoomen zynde/ vraagde hem Don Henrique de gezeide meening/ als ook van de voornaamste Bevelhebbers die in de Sterkte waren/ beneffens de zyne/ met de verdere redenen tot bevestiging van dien. Deeze jongen Heer dan/ na dat hy zyn Ooms gevoelen/ mitsgaders dat van d'andere Bevelhebbers die by hem waren/ verklaard ende gezeid hadde/ dat het alles daar op uitquam dat zy alle geraden oordeelden dat hy Don Henrique ter eeren van des Konings Wapenen/ en van alle de Edelluiden die daar by waren/ aan land zoude koomen/ alwaar't dat hy de Sterkte daags daar aan om-ver liet smyten/ zoo begon hy het zyne te openbaren/ zynde het zelve/ 't welk door goede redenen van het geene daar reets voorgevallen was/ en men nog doen konde om de vrees en onheilen daar men bedugt voor was/ te verminderen/ bevestigd wierd. Dog alzoo dit een nieuwe twist en verscheidentheid van stemmen veroorzaakte/ zoo snee Don Henrique dit alles met twee woorden af; en om een van de geene die aldaar waren/ (die het hardste tegen het landen sprak/ en met een groot vertrouwen op zyn kloekmoedigheid zeide; Wel, laat ons dan daar na toe gaan, dog wy zullen zien hoe een ieder hem dragen zal,) de mond te stoppen/ zoo zeide hy: Ik sweer op dit Boek

Vraag door Don Henrique aan hem gedaan.

Door den Jongen Heer beantwoord.

Don Henrique openbaard zyn gevoelen en snyd alle geschil af.

Boek, dat ik in myn hand heb, en de Heilige Evangelien in staan, Dat ik my hier op niet langer zal bedenken, maar alleen op de wyze hoe zulks op het gevoeglykste kan geschieden, gemerkt de redenen van *Don Jan*, en van de geene die de magt der Vyanden drie Maanden en een half beproefd hebben, als ook van veele van de Heeren Kapiteinen die alhier tegenwoordig zyn. Ook sweer ik drie honderd Cruzaden aan den geenen die den Heer *Jorge de Lima* die alhier is, het eerste zal voorgaan, te geeven, en de geene die daar tegen zyn, zullen haar zin konnen doen, waar mede ik my vernoege; Hier mede stond hy van zyn stee op/ om geen meerder twist-redenen te hooren. 1525.

Na dat die raadhouding gedaan was/ waar in Don Henrique voorstelde aan land te gaan om de Mooren haare handen te doen reppen/ waar toe men niet en wilde verstaan/ om haar geen oorzaak tot het maken van eenige Mynen en andere Vuurwerken, waar door hy schade zoude moogen koomen te lyden/ te geven/ als mede om eenig volk aan land te hebben/ dat de Mooren wat werk zoude verschaffen/ zoo wanneer hy aldaar wilde landen/ zoo is't dat hy op die nagt belaste de een goed aantal volk binnen de Sterkte te brengen/ gelyk in de volgende nagt geschiede; het welk de Mooren deede gelooven dat Don Henrique anders niet voor had als de Sterkte te hulp te koomen/ daar den Samori groot behaagen in schepte/ om dat hy meende dat Don Henrique uit vreeze van hem/ wat grooters liet ondernemen; immers zyn volk gaf het alzoo te verstaan.

Belast volk in de Sterkte te brengen.

Verkeerde blydschap van den Samori daar over.

Het eerste volk dat Don Henrique in de Sterkte kreeg/ was honderd-en vyftig man/ onder den Kapitein Hector da Silveira, den welken moeite genoeg had om daar in te koomen. De nagt daar aan volgende kreeg'er Don Diego de Lima nog honderd-en vyftig in. Doen het ontrent dag begon te worden/ zoo is't dat Hector da Silveira met zyn honderd-en vyftig man/ en Don Vasco de Lima met twee honderd/ het teeken ziende dat

Drie honderd man in twee reizen in de Fortres gekregen.

Don

1525. Don Henrique belast had van de Mars-steng van zyn Galioen te doen / besloten de Mooren een schrik aan te jagen / terwyl dat Don Henrique de landing zoude ondernemen. Dog hy zond Don Jorge de Menezes en Don Jorge Tello de Menezes beide zyne Neeven, ieder met zestig man voor uit / met eenige Vuur-werken, hebbende den eenen last om door de Gragt aan de Noord-zyde / en d'ander door die van de Zuid-zyde in te trekken / en haare Vuur-werken onder de Mooren die daar in zouden zyn / te smyten / om de geene die agter haar zouden volgen / plaats te maken. Van d'andere zyde ging Hector da Silveira, hebbende voor hem Fernando de Moraes, met twintig man de welke ieder eenige Hand-granaten by haar hadden / en Don Vasco van gelyken.

Henrique de Menezes zend twee van zyne Neven om door de Gragten te raken.

Na dat ze alle neder op haar buik in order gesteld waren / begon Don Henrique de Trompetten te laten hooren / en Don Jan van zyn kant van gelyken te doen. Gelyk een snelle Water-stroom die een tyd lang door een sterke hinder-paal opgehouden is geweest / eindelyk met zulk een kragt uitbreekt / dat alles wat daar by of ontrent is / kraakt / zidderd / beefd / en door de zelve moet wyken / zoo ging het ook met onze Portugyzen. Want het geschreeuw van de voorste / van d'agterste / van die van de Sterkte, en van die geene die in de Schepen gebleven waren / was zoo groot / dat de lugt van alle kanten daar van weder-galmde. Daar by quam nog het geluid der Trompetten / het gedonder van 't Geschut / en de rook van het Kruit / die de aanbrekende Morgenstond verduisterde / zoo dat de Vyanden op die eerste uitkomst niet en wisten werwaarts zy haar zouden keeren of wenden; veele van de onze weinig of geen belet in het landen ontmoeteden.

d'Aanval der Portugyzen by een snelle water-stroom vergeleken.

Groot geschreeuw en verwarring der Vyanden door 't geweld van 't Geschut, rook en blazen der Trompetten.

Dat de landing begunstigd.

De geene die de Hand-granaten by haar hadden / smeten ze van alle kanten in de Gragten / en als de Vyanden de Muuren of 't Paal-werk wilden beklimmen / wierden ze met Musket-schooten / Lancien / Vuur-bomben en duizend derhande doo-

Felle storm.

den

[illegible]

1525.

Don Henrique belaſt had van de Mars-ſteng van zyn Galioen te doen / beſlooten de Mooren een ſchrik aan te jagen / terwyl dat Don Henrique de landing zoude ondernemen. Dog hy zond Don Jorge de Menezes en Don Jorge Tello de Menezes beide zyne Neeven, ieder met zeſtig man voor uit / met eenige Vuur-werken, hebbende den eenen laſt om door de Gragt aan de Noord-zyde / en d'ander door die van de Zuid-zyde in te trekken / en haare Vuur-werken onder de Mooren die daar in zouden zyn / te ſmyten / om de geene die agter haar zouden volgen / plaats te maken. Van d'andere zyde ging Hector da Silveira, hebbende voor hem Fernando de Moraes, met twintig man de welke ieder eenige Hand-granaaten by haar hadden / en Don Vaſco van gelyken.

Henrique de Menezes zend twee van zyne Neven om door de Gragten te raken.

Na dat ze alle neder op haar buik in order geſteld waren / begon Don Henrique de Trompetten te laten hooren / en Don Jan van zyn kant van gelyken te doen. Gelyk een ſnelle Water-ſtroom die een tyd lang door een ſterke hinder-paal opgehouden is geweeſt / eindelyk met zulk een kragt uitbreekt / dat alles wat daar by of omtrent is / kraakt / zidderd / beefd / en door de zelve moet wyken / zoo ging het ook met onze Portugyzen. Want het geſchreeuw van de voorſte / van d'agterſte / van die van de Sterkte, en van die geene die in de Schepen gebleven waren / was zoo groot / dat de lugt van alle kanten daar van weder-galmde. Daar by quam nog het geluid der Trompetten / het gedonder van 't Geſchut / en de rook van het kruit / die de aanbrekende Morgenſtond verduiſterde / zoo dat de Vyanden op die eerſte uitkomſt niet en wiſten werwaarts zy haar zouden keeren of wenden; veele van de onze weinig of geen belet in het landen ontmoeteden.

d'Aanval der Portugyzen by een ſnelle waterſtroom vergeleken.

Groot geſchreeuw en verwarring der Vyanden door 't geweld van 't Geſchut, rook en blazen der Trompetten.

Dat de landing begunſtigd.

De geene die de Hand-granaten by haar hadden / ſmeten ze van alle kanten in de Gragten / en als de Vyanden de Muuren of 't Paal-werk wilden beklimmen / wierden ze met Musket-ſchooten / Lancien / Vuur-bomben en duizend derhande doo-

Felle ſtorm.

den

[illegible]

1525.

den ontmoet. Andere van de onze / de welke daar last toe hadden / staken den brand in de gaten die zy zoo qualyk in de Sterkte gemaakt hadden / en de Vuur-werken die zy in de Pakhuizen vonden / smeten zy in Gragten tegen de Vyanden aan / het welk een schrikkelyke uitwerking deede. Onder anderen was in een huis dat ons voor een Pakhuis tot de Gengber gedienc had / de Moord zeer groot onder de Mooren / want meer als drie honderd van haar die daar in waren / wierden alle verbrand; en in een van haare Bolwerken sneuvelden meer als twee honderd van die geene die op het Geschut pasten / met haaren Kapitein, daar zy nogtans onder anderen een zeer swaar stuk Geschuts hebbende / waar uit zy zeer groote schade onder d'onze zouden hebben konnen doen / het zelve door de toelating Gods / of door eenige andere oorzaak die men niet en weet / nooit en wilde aangaan.

Over de 300 Mooren in een Pakhuis verbrand. en 200 in de Bolwerken met de Kapitein.

In dit gevegt bleef mede den verloochenden Siciliaan, die ons zoo veel quaad met zyne werken gedaan had. Eindelyk het ging hier mede zoo verward in zyn werk / dat het onmoogelyk is omstandig te verhalen het geen een ieder deed; dog het is genoeg dat de Kapiteins die wy genoemd hebben / nademaal zy door de pligt van haar afkomst / en nog meer van haar Ampt ofte Bedieninge / het meest in 't gezigt liepen / zig zeer wel van haare schuldigheid queten. Van gelyken Don Jan de Lima, Kapitein van de Sterkte, Don Vasco de Lima, Don Jan de Lima zyn Broeder / bygenaamd de Jonge, tot onderscheid van den Oom; Jorge de Lima; Antonio de Sá; Rui de Mello zyn Broeder / een yder voor zyn gedeelte alzoo ze eenige schade van de Vyanden geleden hadden / waren nu gezind haar leet te wreken: als mede Don Vasco de Lima, om zyn dapperheid voor den Gouverneur en alle die Edelluiden te vertoonen / nam voor eenen Caimal, zynde een zeer voornaam Perzoon onder de Mooren / de welken met ontrent vier honderd man na de Stadt week / te vervolgen / stelde zig tusschen henluiden om by den voornoemden Caimal

Dood van den verloochenden Siciliaan.

Der Kapiteinen dapperheid gepreezen.

Don Vasco de Lima wil zyn dapperheid tegen een Moor beproeven.

1525. mal te koomen / den welken met een Slag-sweerd voor ging / die het ontsnapt zoude zyn zoo men hem niet bygekoomen was.

Treffelyke daad van Hector da Silveira.

Hector da Silveira by dit gevaar van Don Vasco mede gekoomen zynde / hadde wonderen uitgeregt ter plaatze die hem by het lot toegevallen was / en hy had by hem Fernando de Moraes met de Vuur-werken, Belchior de Brito en Christoffel Juzarte. Don Jorge de Menezes queet zig mede booven-maten in de Gragten die hem toegeschikt waren / met een groot Slag-sweerd / tot dat de Moozen hem de regter hand afhieuwen / en het bate hem zyn leven dat hy zyn Slag-sweerd met Baltazar Fernandes, Dienaar van Don Antonio d'Almada, Kapitein van Lissebon, tegen een kleinder ruilde.

En van Don Jorge de Menezes.

Mooren in 't water en op het land gebleeven.

Eindelyk de Moozen de welke in 't leven bleven / ruimden haare leg-plaatzen / en van de dooden / bleven zommige in de Gragten leggen / en d'andere op de plaatzen daar de dood haar getroffen had. En alzoo ze in zulk een groot getal waren / dat men vreesde dat ze de lugt door haar stank en door de hitte van de Zon zouden besmetten / zoo liet Don Jan haar weten dat zy haare dooden zouden koomen begraven / beloovende haar ondertusschen met zyn Geschut niet te zullen beschadigen / of eenig ander het minste leet aan te doen. Dog eer de gemelde Moozen quamen / ontbood den Gouverneur Don Henrique alle de Matroozen en Scheeps Jongens met schoppen en spaden / om de werken der Moozen te slegten / waar door veel van haar daar onder begraven wierden.

Vermaand haare dooden te koomen begraaven.

Men zeid dat'er op dien dag meer als drie duizend van haar bleeven / en van de onze niet meer als dertig. De gemelde Schoppen en Spaden dienden aan de Matroozen niet alleen om de dooden te begraaven / maar ook om de Loopgraben der Moozen te vullen; en om een kort einde daar van te maaken / was'er niet een Edelman die mede niet een Schop of wat anders in de hand nam / zoo dat het geene nog van den dag overbleef / met het

1525.

het versterken van de Strand daar de Vyanden haare Leger-plaats gehad hadden/ besteed wierd. Wat de gequetste aangaat/die wierden na de Schepen gebragt.

Wat mede spyt aan de Mooren geschied.

En alzoo men de Mooren in dat Land van Malabar in Oorlog tyd geen grooter spyt kan aandoen/ als dat men haare Palm-boomen afkapt/ wyl men daar meede te kennen geeft dat men meester van 't Veld is/ en door dien zy een nieuwe Boomgaard van Palm-boomen niet verre van de Sterkte hadden / zoo was zulks oorzaak dat den Samori vreezende dat men de zelve zoude afkappen / hem liet verzoeken dat hy een Vrygeleide aan Coge Bequi zoude geeven/ alzoo hy van meening was hem de zelve toe te zenden om van dingen die de Vreede aangingen / te handelen.

Aanzoek van de Samori tot Vrede.

Wie Coge Bequi was.

Deezen Coge Bequi was een aanzienelyk Heer onder de Mooren/ den welken ten tyde van d'Opstand/ doen de Mooren Aires Correa, zoo wanneer Pedralvares Cabral tot Ormus lag/ den Koning van Portugaal zeer goede diensten deede / en twintig duizend Réis Jaarlyks van hem trok / die hy op het Comptoor van Cananor most ontfangen. En alzoo hy zoo wel bekend was / zedert dat Don Henrique hem verlof gegeeven had om by hem te koomen/ zoo is 't dat om hem zoo veel te meerder eer aan te doen / hy hem in het inkoomen in ons Leger/ met het blaazen der Trompetten / en met de Edellieden die hem in zyn Tent bragten / liet ontfangen / en zeer minnelyk onthaalde / alzoo hy wist hoe getrouw dat hy altyd in de zaaken die den dienst van den Koning zyn Meester betroffen/ geweest hadde.

Onthaal hem aangedaan.

Zyn voorstel uit de naam van zyn Meester.

Coge Bequi hem over alle zyne beleeftheden na behooren hebbende bedankt / wilde aangaande de zaak waarom hy gekoomen was / het betrouwen dat men op zyn opregtigheid stelde / metter daad doen blyken / zeggende / Dat den *Samori* hem gezonden had om van Vreede met hem te handelen, dog dat hy vreesde dat de zelve nimmermeer stand zoude houden, om verscheide redenen; die hy aan-

1525. aanstonts te voorschyn bragt / maar dat hy egter voor goet vond de Voorwaarden der zelve voor te stellen, alzoo ze zoodanig zouden konnen wezen, dat hy daar behaagen zoude in scheppen; dog wat

Stilstand van Wapenen verzogt.

aanging het volbrengen der zelve, dat hy daar over wat bedugt was: En dat zyn Meester vier dagen stil-stand van Wapenen verzogt om daar van te spreken, welken tyd hy om de getrouwigheid waar meede hy den *Koning van Portugaal* altyd gediend had, hem bad aan zyn voorschreeve Meester te

En toegestaan.

vergunnen; gelyk dan geschiede; zoo dat den Gouverneur de gemelde stil-stand van Wapenen door het geheele Leger liet uitroepen / zoo als den Samori in het zyne meede deede / het welk tot groot voordeel van de onze strekte / alzoo de Mooren ons veele levens middelen en allerhande verversingen te koop quamen brengen.

Belofte van den Samori aan Coge Bequi, zoo hy Vrede kan sluiten.

Den Samori ondertusschen van Coge Bequi verstaan hebbende de groote Eer waar meede hy van Don Henrique ontfangen was / als een Prins wezende die de Vreede liever als den Oorlog had / beloofde hem het Ampt van Xabandar, zynde het aanzienlykste en voordeeligste dat hy heeft om te geven / mitsgaders het hoogste dat'er omtrent de Regt-zaaken onder de Mooren is / indien hy het met den Gouverneur zoo ver kon brengen dat'er

Antwoord van Coge Bequi.

een goede Vreede op volgde. Waar op hy tot antwoord gaf; Dat hy zonder die belofte, zoo veel als in hem was, zyn best genoeg zoude doen om hem te dienen; en wat aanging de belooninge die hy hem voor zyne moeiten aanbood / Dat hy zyn Zoon, als het hem geliefde, daar meede konde voorzien, alzoo hy de Jaaren daar toe niet en had. Den Samori dit hoorende / toefde niet lang om den Ouden Man zyn verzoek toe te staan / want hy gaf het gemelde Ampt aan zyn Zoon op staande voet / ende dat met de grootste plegtelykheden die onder de Mooren gebruikelyk waaren.

Coge Bequi dan over deeze Eer aan zyn Zoon gedaan / ten hoogsten verblyd zynde / keerde aanstonts weder na den Gouverneur met de Voorwaardens

dens waar op den Samori van meening was de Vreede met hem aan te gaan/ zynde als volgd/te weeten: Dat hy *Samori* te vreeden was de *Sterkte* op zyn kosten in den zelven staat te stellen als die van te vooren geweest hadde, en de schade en verlies te betaalen die den Koning van *Portugaal* door den Oorlog geleden had, waar van men de begrooting na de gesworen Vreede zoude maaken. Daar-en-booven wilde hy hem de *Peper* die'er in zyn Koninkryk was, tot de zelve prys geeven als den Koning van *Couchin* deede, mitsgaders hem al het Geschut leveren daar op men de Wapens van den Koning van *Portugaal* zoude vinden. 1525.

Voorwaarden van Vreede van den Samori.

Don Henrique deeze Voorwaarden hoorende/ was daar niet meede te vreeden/ zoo dat hy'er nog andere by voegde/ waar van een was/ Dat hy hem den *Arel van Porka* in handen zoude stellen, den welken in deezen Oorlog van de zyde van den Koning van Couchin aan die van den Samori overgegaan was/ende dat uit haat tot Don Henrique, om het geen hem tot Coulete gebeurd was/ als wanneer men hem met een schoot die hy na hem om zyn lafhartigheid had laaten doen/ aan het been quetste. Coge Bequi dit hoorende/ en nog gedenkende aan het geen dat hy tegen Don Henrique raakende de Vreede gezegt had/ en het geen hy daar van oordeelde/ ook niet onbewust wezende van den raad die de Mooren aan den Koning gaven/ dog ten anderen een man weezende die onze vriendschap niet en wilde verliezen/ zoo is 't dat hy een list bedagt om tot het verhandelen niet te werden gebruikt/ zoo dat hy tegen Don Henrique zeide; Dat om zoo veel heen en weder loopens niet te hebben, (in welken tyd de toegestaane vier dagen stilstand van Wapenen zeer ligt konden verloopen/) hy hem overzulks ried dat hy een Perzoon van aanzien met zyn uitterste meening aan den *Samori* zoude zenden, als zynde, zyns oordeels, de beste middel om een kort einde van die zaak te hebben.

Eis daar op van Don Henrique.

Raad die Coge Bequi hem daar op geeft.

Dit dagt Don Henrique zeer goet/ weshalven

1525. hy met weinig moeite daar toe verstond. Den volgenden dag dan gekoomen zynde / zond hy Fernando Martins Evangelio na den Samori, een man die lang in Indiën verkeerd / en dikwils met de Koningen en Princen van dat Land over zaaken van groote aangelegentheid te doen gehad had/en dien overzulks haare manieren van doen zeer wel bekend waaren.

Den Samori wil den eis van Don Henrique toestaan.

Deezen Fernando Martins ging dan twee reizen heen en weder/zonder dat den Samori de eischen van Don Henrique, en inzonderheid die van den Arel van Porca, wilde toestaan. Daar-en-booven waaren de Mooren zoo zeer tegen deeze Vreede/ dat Fernando Martins op zekere dag met den Samori daar van spreekende / zy een Oproer buiten het Huis daar den Koning was/ verwekten/ om twee Portugyzen die Martins by hem had/ om het leven te brengen/ invoegen zoo eenige Naires, dat van de voornaamste van 't Land zyn/ niet daar-tegen geweest hadden/ en zoo den Samori zelf zig daar meede niet gemoeid hadde/ Martins zonder haar zoude wedergekeerd zyn.

Oproer der Mooren over de Vreede, en des Gouverneurs gramschap daar over.

En egter den Samori vreezende dat hem onderweegen d'een of d'ander wederwaardigheid van de Mooren zoude zyn wedervaaren / zoo zond hy met hem een Kapitein Naire die hem Gezelschap hiel tot dat hy by d'onze gekoomen was/het welk den Gouverneur zeer qualyk nam/ waar by dan nog koomende het geen dat den Samori hem weigerde toe te staan/ dat hy niet en begeerde dat Fernando Martins weder by hem zoude gaan/waar meede dan de vier dagen stilstand van Wapenen ten einde liepen / zoo dat Don Henrique eindelyk ziende dat de gemoederen door dat heen en weder gaan/ hoe langer hoe meer verbitterd wierden / raad begon te houden wat dat men met de Sterkte zoude doen? En niet tegenstaande de gevoelens verscheide waren/ zoo is't egter dat hy ziende dat den Graaf Admirant last van den Koning mede gebragt had om de zelve onder de voet te smyten/te vreden was dat zulks aanstonts zoude geschieden/ zoo dat hy aan de Mooren te denken gevende als

of

of hy van meening was de zelve te herstellen/ om van haar niet te worden gehoord / last gaf dat men ze by kleine gedeeltens zoude minderen / en Kruit op verscheide plaatzen stroopen / doende onder tusschen al het geen dat daar in en in 't Leger was / na de Schepen brengen / zoo dat de Mooren zyn Legerplaats op een Ogtend vroeg in de brand zagen / en hem gereedschap maken om te vertrekken; waar op dan zy meenende dat zy nog iets van belang in de gemelde Sterkte zouden konnen vinden / zig aanstonts daar binnen begaven / dog nademaal het vuur allengskens aan de Mynen quam / zoo deeden de zelve in 't aangaan zulk een werking / dat veele van de haare in de lugt sprongen / en d'andere zoodanig gehavend wierden / dat de Dood beter als het Leven voor haar zoude zyn geweest. Egter niet tegenstaande Manuel de Macedo, den welken agter gebleven was om dat werk zyn volkoomendheid te geven / het Kruit tot dien einde over-al in de brand stak / zoo is't nogtans dat een gedeelte van den Tooren en van de Muur nog staande bleef.

1525.

Misleiding der Mooren

En haar wedervaren.

Den Samori hier op ziende dat den Gouverneur vertrokken was / was zoo gramsteurig / dat hy de Vreede hem aangebooden / niet had willen aannemen / dat hy zulks op den Coge Bequi wilde wreken / zeggende dat hy daar de oorzaak van was / om dat niemand geweten had dat den Arel van Porca in zyn dienst gekoomen was / als hy / nademaal den zelven eerst over twee dagen / om dat den Gouverneur hem in handen begeerde te hebben / was gekoomen / het welk zoo verre ging / dat hy hem het hoofd liet afslaan / dog zyne Zoons ontquament tot Cananor, om haare levens aldaar te bergen / alwaar haar de Jaarlykze wedde die den Koning Don Manuel aan haar Vader toegeleid had / altyd betaald wierd.

Gramschap van den Samori op Coge Bequi.

Die hy laat onthoofden.

Vlugt van zyne Zoons na Cananor.

Don Henrique de Menezes de Sterkte tot Calicut invoegen als wy gemeld hebben / tot een Puinhoop hebbende gemaakt / en van meening zynde na Couchin te gaan / om de Schepen aldaar de

wel-

1526. Rodrigo de Lima van Massua afhalen.

Hector da Silveira vertrekt van Goa.

Deezen Hector da Silveira in dier voegen door den Gouverneur gelastigd zynde / vertrok van Goa op den tweeden dag der Maand February des Jaars 1526 met vier Galioenen, een Galioot en een Karavel, daar Kapiteinen op waren / namentlyk op het zyne / Nuno Barreto, en op d'andere Manuel de Macedo, Henrique de Macedo, zyn Broeder / en Francisco de Mendoza. Op de Karavel gebood Fernando de Moraes, en op het Galioot Francisco de Vasconcellos, den welken ten eersten uit de Vloot verdwaalde / daar in de vyf honderd man op waren.

Gaat na Socotora op de Schepen passen.

Na dat hy tot Socotora aangekoomen was / en zig aldaar van water voorzien had / ging hy op de Schepen passen daar Don Henrique hem van gezeid had / alwaar hy tot den twintigsten Meert bleef / vyf dagen meer als hem belast was. En alzoo hy geen tyding van Don Henrique kreeg / zoo wilde hy eens zien of hy op de Kust van Dofar in Arabien, het een of het ander Schip zoude konnen vinden dat hem eenig bescheit daar van bragt / alzoo de Schepen die Kust, op hoop van iets te neemen / liever als de ruime Zee willen bezoeken.

Dofar van de Mooren verlaten.

Op deeze reis had hy zoo veel stilte / wyl hy het geduurig by het land hiel / dat eer hy tot Dofar quam / de Mooren uit die Plaats / daar een Moorsche Arabier, Heer van was / en die de naam van Koning droeg / al na Strand vertrokken waaren. En niet tegenstaande de zelve klein was / zoo was ze egter uit haar zelve sterk / alzoo ze op een barre Kust lag / die van de Zee bespoeld wierd / en wel van Muuren en Toorens uit kalk en steen / op de Spaanse wyze voorzien was.

De Mooren willen hem niet aan land laten.

Hector da Silveira quam aldaar doen het byna nagt was / en doen den dag aangekoomen was / zag hy de Strand vol volk / wel gewapend / als niet willende gedoogen dat'er iemand aan land zoude koomen. Hector en zyn volk dit ziende / kreegen zoo veel te meerder lust om het pogchen en het snor-

snorken van dat volk te besnoeijen / zoo dat ze aanstonts met drie honderd en vyftig man aan land gingen. De Mooren dit alles aanschouwende/en het staal van de onze noit geproefd hebbende/ trokken haar stoutelyk onder de oogen / dog na dat zy daar eenig bewys van gehad hadden/keerden ze haar aanstonts den rug toe/ en begaven haar in haast na de Stadt; maar in 't inkoomen was het gedrang en het gestommel zoo groot / dat ze twee van ons volk om 't leeven bragten / en agt of negen van de zelve quetsten. De onze schooten hier op zoo lang op de Poort / dat zy ze onder de voet kreegen. Op de zelve tyd klommen ze over de Muuren met Ladders die zy tot dien einde meedegebragt hadden. Een van de geene die eerst op de Muur quam / was eenen Diego Correa, Dienaar van Don Henrique de Norogna , Broeder van den Marquis de Villareal, zynde een man die zoo swak van Ligchaam was / dat men zulks in 't minst van hem niet en hadde verwagt / dog hier in toonde hy de groote moed die hy in 't lyf had. 1526. Landing van Silveira. Mooren op de vlugt. De Stads muur beklommen.

Na dat die twee ingangen geopend waaren/namentlyk van de Muur / door het beklimmen der zelve met Ladders / en door het om-ver schieten van de Poort met het Kanon / begonden de Mooren by malkander te troepen / niet om zig na het Slot van de Stadt / maar na buiten te begeeven. De onze vonden geen Goederen in de Stadt/maar alleen eenige Zielen zonder Ligchaamen en kragten om weg te loopen/te weeten eenige oude Mannen / Vrouwen en Kinderen / die zig in drooge Regen-bakken tot lyfs berging versteeken hadden. Dog haar ouderdom strekte haar tot bescherming/ om in 't leeven en vryheid te blyven / want haar wierd in 't minst geen quaad aangedaan. Vlugt der Mooren uit de Stadt.

In de Stadt was ook niets van beduiden te vinden / alzoo / gelyk wy gezeid hebben / in de drie dagen die de onze in stilte door de Stadt dreeven / zy tyd hadden om alles uit de weg te ruimen / zoo dat op het inschepen van eenige weinige armoede en Geschut dat de onze daar in vonden / aan henlui- Weerloos volk en eenig weinig Geschut gevonden.

1526. den gebeurde het geen aan Don Louis de Menezes geschied was / doen hy het goet dat hy in het inneemen van Xaer gekreegen had / wilde meedeneemen / om dat de Zee aldaar met de minste wind altoos met een nevel overdekt is / zoo dat het inneemen van die Stadt / de twee Mannen daar wy van gesprooken hebben / de welke in 't inkoomen van de Poort sneuvelden / en twintig en zoo veel gequetste aan de onze kostede / en van de Mooren / zoo op Strand / als op de straaten / bleeven der zeer veel dood leggen.

Hector da Silveira verwoestend zyn Reys.

Hector da Silveira eindelyk met groote moeite en ledige handen weeder in zyne Schepen gekeerd zynde / maakte Zeil na den ingang van 't Naauw, en van daar na Massua, alwaar hy in 't begin van April aanquam. Dit Eiland Massua was in Oorlog met ons / en niet tegenstaande Hector da Silveira het zelve aan de kant daar men na het Vaste Land overgaat / door zyne Schuiten liet omcingelen / om aan de Inwoonders te beletten zulks te doen / alzoo dat Land aan den Koning van Abassien, die wy Preste Jan noemen / toekomt / daar hy Don Rodrigo de Lima ging zoeken / zoo konde hy egter zoo zeer daar niet meede spoeden / of daar waaren der al eenige door getrokken / om dat zy zyn Vloot gezien hadden / ende gekent dat het de onze was / daar zy meede in Oorlog waaren / dog de geene die niet gaauw in 't roeijen of in 't zeilen waaren / wierden genomen / en in een plaats daar ontrent twee duizend Inwoonders in waaren / vonden de onze eenige kattoene Lywaaten / die zy Teadas noemen / en door de Indiaanse Mooren na dat Eiland gebragt wierden / want der zelver Inwoonders betaalen ze met Goud aan de Abissinen; en alzoo aldaar een goede meenigte van dat goet was / zoo liet Hector da Silveira het zelve na de Schepen brengen / en tot Arquico tegen Slaven en leevens middelen aan de eigene Inwoonders van Massua die aldaar waaren / om dat ze haar toebehoorden / goet koop ruilen / het welk oorzaak was dat men haar geen quaad en deede / in-

d'Inwoonders van het land bezetten Massua.

Buit door d'onze bekoomen.

inwoegen zy Vreede met Don Hector da Silveira maakten/ mits hem alle Jaaren drie honderd Pardans tot een Schatting betaalende/ waar van zy aanstonts de eerste voldoeninge afleiden. 1526.

De Eilanders maken vreede met Hector da Silveira.

Die van Dalaca, zynde een nabuurig Eiland drie mylen in 't rond/ zulks ziende/ deeden van gelyken/ alzoo zy meede vreesden vyandelyk te werden aangetast/ en dat onder beding van drie duizend Pardans alle Jaaren/ die zy meede aanstonts voldeeden/ en bleeven alzoo in onze vrientschap op haar ootmoedig verzoek/ daar ze zeer voorzigtig aan deeden/ alzoo ze anders de zelve gang als d'andere zouden hebben gegaan. Dit alles verrigte Hector da Silveira in twaalf dagen die hy daar/na Don Rodrigo de Lima te wagten lag/ dog deezen eindelyk met zyn volk gekoomen zynde/ wierd hy door den Heer aldaar/ genaamd Barnagax, overgeleverd/ zynde de zelve die hem ontfangen had/ doen Diego Lopez de Sequeira den zelven aan hem toebetrouwde/ gelyk wy voor deezen verhaald hebben. Ook stelde hy hem in handen een Gezant/ zynde een Geestelyk Persoon/ die den Preste Jan aan den Koning Don Jan van Portugaal zond/ den welken na dit Koninkryk quam.

Don Rodrigo de Lima overgeleverd.

Deeze leevering door den Barnagax aldus gedaan zynde/ waar van hy zyne verklaaringe aan den Preste bragt/ en de Geschenken van weederzyden gegeeven zynde/ vertrok Hector da Silveira uit die Haven op den agt-en twintigsten April vyftien honderd zes-en twintig/ na het Eiland Cameran, alwaar hy op den eersten May aanquam/ en/ terwyl hy zig van water voorzag/ den Pater Francisco Alvares, den welken de reis met Don Rodrigo de Lima gedaan had/ denkende om de weldaden die hy van Duarte Galbon in zyn leeven ontfangen had/ en weetende waar hy hem begraaven had/ gelyk wy voor deezen gezegt hebben/ zyn gebeente met Gaspar de Sá, volgens haar overeenkomst/ ging opzoeken/ het welk den zelven Francisco Alvares naderhand na dit Koninkryk bragt/ en aan zyne Erfgenaamen ter hand stelde/ om het zel-

Vertrek van Hector da Silveira na Cameran.

Gebeente van Duarte Galbon opgezogt en na Portugaal gebragt.

1526. zelve zyn behoorlyke begraaffenis / en zoo vreemd niet als die van 't Eiland Cameran, te geeven.

En nademaal de Weste Winden quamen / zynde het regte Mouzon om uit dat Naauw te geraaken / zoo is 't dat Hector da Silveira van daar vertrok / en zoo haast als hy daar uit was / kreeg hy zulk een storm / wyl de Winter op hand was / dat hy de Stadt Aden niet en konde bereiken / gelyk Don Henrique hem belast had / zoo dat het hem genoeg was dat hy door de Moozen verstond hoe het aldaar geschapen stond / om reekenschap daar van aan Don Henrique te geeven. Want het eerste dat het onweder deede / was hem de Zeilen aan stukken te slaan / zoo dat een ieder liep daar de wind zulks eerst aanving / invoegen de zelve alle groot gevaar liepen van verloozen te gaan. Dog het grootste ongemak dat Hector da Silveira uitstond / was den dorst / zoo dat hy veel volk by gebrek van water verloor / om dat het Weder hem niet en wilde toelaten aan land te gaan / tot dat Godt hem tot Mascate bragt / van waar hy tot Ormus ging Overwinteren.

Hector da Silveira in groot gevaar door onweder en dorst.

REYS.

1526. zelve zyn behoorlyke begraaffenis / en zoo vreemd niet als die van 't Eiland Cameran, te geeven.

En nademaal de Weste Winden quamen / zynde het regte Mouzon om uit dat Naauw te geraaken / zoo is 't dat Hector da Silveira van daar vertrok / en zoo haast als hy daar uit was / kreeg hy zulk een storm / wyl de Winter op hand was / dat hy de Stadt Aden niet en konde bereiken / gelyk Don Henrique hem belast had / zoo dat het hem genoeg was dat hy door de Mooren verstond hoe het aldaar geschapen stond / om reekenschap daar van aan Don Henrique te geeven. Want het eerste dat het onweder deede / was hem de Zeilen aan stukken te slaan / zoo dat een ieder liep daar de wind zulks eerst aanving / invoegen de zelve alle groot gevaar liepen van verlooren te gaan. Dog het grootste ongemak dat Hector da Silveira uitstond / was den dorst / zoo dat hy veel volk by gebrek van water verloor / om dat het Weder hem niet en wilde toelaten aan land te gaan / tot dat Godt hem tot Mascate bragt / van waar hy tot Ormus ging Overwinteren.

Hector da Silveira in groot gevaar door onweder en dorst.

REYS-

[illegible]

[illegible]

1526. het groot getal van zyne Schepen / altemaal levendig in handen te krygen. Doen ze malkander wat nader gekoomen waaren / ging het Gevegt eerst aan / zynde de lugt reets zoo donker geworden dat ze malkander niet zien konden / en alles was niet als rook / vuur / bloed en Yzer / zoo dat 'er veel volk van wederzyden sneuvelde / ja zoodanig dat de roejers om te roejen al begonden te ontbreeken / invoegen de Schepen alleenlyk volgens de beweeging der Baaren door malkander dreeven. In dien torn wierd Jan Serraon door op zyn Brigantyn doodgeschooten / mitsgaders Aires Coelho van Tanger / geweezen Opper-Alcaide van Pacem; Duarte Borges; Gonzalo d'Ataide, Neef van den Opper-Hoofdman, en meer andere die van zulk een grooten naam niet en waaren.

Scherp gevegt.

Aanziene-lyke dooden bekoomen.

Den Opper-Hoofdman zelf wierd zoodanig gequetst / dat hy op den vyf-entwintigsten Juny vyftien honderd vyf en twintig van zyne quetzuuren quam te sterven / hebbende dat Ampt niet langer als een Jaar en tien dagen bekleed / want hy had het op den vyfden July 1524 eerst gekreegen. En alzoo de nagt het Gevegt scheide dat hem de dood gaf / zoo zond hy daags daar aan Jorge d'Albuquerque om de onze op te zoeken / waar van de meeste zoo gequetst en moede en afgemat waaren / dat ze niet en konden roejen / invoegen de Schepen / als gezegt is / door de Zee heen en weer geslingerd wierden.

't Blyven van ons Opperhoofd.

Slegte toestand onzer Zoldaten.

Lacsamana had meede zoo veel volk dood en gequetst / dat hy byna niemant hebbende om te roeijen / zig na de Rivier Muar begaf / alwaar hy andere Roepers kreeg / en van daar trok hy na Bantam. Den Koning ondertusschen eer hy zig van de Vaartuigen bediende daar hy het mede ontkoomen was / weetende dat hy alleen door twee van onze Schepen verslagen was / en daarom zeer verstoord op hem weezende / liet hy hem zeggen dat hy hem niet en wilde zien / en dat na dat hy de gequetste aan land zoude hebben gezet / nademaal zy in haare quetzuuren de teekens droegen dat ze ge-

Als mede van die van de Vyanden.

vog-

REYS-TOGT
DOOR
PERO MASCARENHAS,
van COUCHIN gedaan na
MALACCA.

Beneffens de Krygs-bedryven te Water en te Land aldaar voorgevallen, geduurende den Oorlog met den Koning van BANTAM en 't Gouvernement van DON HENRIQUE DE MENEZES.

in 't Jaar 1525.

Om de rigt-draad van ons Verhaal t'agtervolgen/ nademaal wy de zaaken van Malacca alvoorens met die van Indiën, tot aan het Westen van onze Sterkte Sofalla mosten aan malkander knoopen/ zullen wy thans reekenschap doen van den staat waar in Pero Mascarenhas de Stadt Malacca vond/ nademaal den Gouverneur Don Henrique hem afgezonden had om in plaats van Jorge d'Albuquerque te volgen. 1526.

Deezen Pero Mascarenhas vertrok van Couchin op den agtsten May des Jaars vyftien honderd vyf-en twintig met vier Schepen/ daar hy op had drie honderd en vyftig man/ en veelderhande voorraat daar de Stadt zeer onvoorzien van was/zynde door Jorge d'Albuquerque, die daat groot gebrek aan had/ daarom met Brieven verzogt/ waar meede hy ten tyde als de Stadt om al hetgeen hy meedebragt/ namentlyk Volk/ Schepen en Voorraad/ uit oorzaak van de swaare ongemakken die de zelve uitgestaan had/ ten hoogsten verleegen was/ behouden overquam.

Vertrek van Pero Mascarenhas na Malacca.

Voorziet Jorge d'Albuquerque, en Malacca met allerhande voorraad.

En

1526. En hier van moeten wy verslag doen eer Jorge d'Albuquerque, Kapitein van de Stadt/ van daar vertrekt/ nademaal hy de zelve ongemakken over-gekoomen was/ en ons een Jaar voorby streefd/ van den tyd af dat wy daar van hebben opgehouden te spreeken/ mitsgaders van de Sterkte van Molucco, waar van wy meede nootzakelyk moeten verhaal doen.

Verzoek van hulp van Don Jorge d'Albuquerque aan Don Duarte de Menezes.

Gemerkt de groote ongemakken en gebrek van al wat Don Jorge d'Albuquerque was lydende/ schreef hy aan Don Duarte de Menezes, Gouverneur van Indiën, op hem verzoekende dat hy hem van Volk/ Schepen en Voorraad wilde voorzien/ om den gestadigen Oorlog die den Koning van Bantam hem aandeede/ te konnen uithouden/ hem daar nevens omstandig verhalende wat'er al in de Stadt omging. En alzoo Don Duarte op het ontfangen van dien Brief/ zig binnen Ormus bevond/ en Don Louis de Menezes zyn Broeder/ tot Couchin, zoo zond hy deeze hulp met Martin Alfonzo de Souza, Zoon van Manuel de Souza, den welken Opperhoofd van de Vloot was/ die hy van den Berg Deli na 't Eiland Ceilon mede bragt/ waar mede den Gouverneur Don Duarte hem in plaats van Pero Lopes de Sampayo, die tot bewaring van die Kust gegaan was/ voorzien had.

Vloot van Martin Alfonso de Souza.

Deezen Martin Alfonso de Souza had op die Togt by hem zes Schepen met twee honderd wel gewapende mannen/ daar (alzoo hy Opperhoofd van de Zee was/) Kapiteinen onder zyn Vlag op waren Alvaro de Brito; Andre de Vargas; Antonio de Mello; Vasco Laurenso; Andre Dias, en hy op een ander Schip. Zoo haast als hy aanquam/ zoo is't dat vermits hy vers volk op had/ en van voorraad redelyk wel voorzien was/ Jorge d'Albuquerque, den welken nog indagtig was het geen Lacsamana, Kapitein van den Koning van Bantam, hem ten tyde van Don Duarte gedaan had/ gelyk wy voor deezen gemeld hebben/ hem aanstonts liet weten dat hy hem op de Rivier van 't Eiland Bantam, (op de wyze als

Voorstel van Jorge d'Albuquer-

zyn

zyn Swager Don Garcia Henriques hem onderregt had / aan wien over-quam het geen wy hier vooren gezegt hebben /) zoude gaan aantasten; dog Lacsamana ziende Martin Alfonso voor de mond van de Rivier / en dat hy niet buiten konde komen alzoo hy het tegen de onze niet en dorsde wagen / of zig zoo stout aanstellen als hy tegen Don Garcia gedaan hadde / en wel wetende dat Martin Alfonso door verscheide Hout-werken waar mede de Rivier bezet was / van booven in de Stadt konde koomen / zoo is't dat hy besloot hem te verduren / en ondertusschen wel op zyn hoede te zyn. Want nademaal den Koning van Bantam wist al wat'er binnen Malacca omging / zoo wierd hy ten eersten van Martin Alfonses komst / en van het Volk dat hy by hem had / verwittigd / en hoe dat hy voor Opper-hoofd van de Kust van Malabar quam / en een oud en ervaaren Krygsman was. 1526. Lacsamanas besluit hier op. Koning van Bantam verwittigd van al wat'er binnen Malaccà omgaat.

Dit was van oorzaak dat den Lacsamana tragtede hem zoo lang op te houden als moogelyk was / hoopende dat hy ondertusschen / of de zyne van de Land-ziekte die zig aldaar op zekere maanden van 't Jaar openbaard / zoude werden aangetast / gelyk geschiede / zoo dat Martin Alfonso dat wagten verdrietig werdende / raat met zyne Kapiteinen hield / de welke hem rieden het geen hy deed. Want alzoo aldaar eenige Inwoonders van Malacca waaren de welke zig over den voorgaanden Oorlog zeer misnoegd toonden / waar in zy zeer veel van het haare verlooren hadden / en ook om dat zy wisten dat dat Land zeer ongezond was / zoo zeiden zy tegen hem dat hy na de Kust van Malacca, tegen het Koninkryk Pam zoude gaan / waar door hy twee dingen zoude doen / naamentlyk die Moor die in zyn Post gelyk als gemetzeld was / de vrye uitgang geeven / en zig in de ruime Zee over hem wreeken. Het ander was dat hy den Koning van Pam den Oorlog / tot straf van de dood van Don Sancho Henriques en André de Brito zoude aandoen / welke Kust deezen Lacsamana alle Jaaren bezogt / om zig aldaar met zyne Sche- Raad der Mooren aan Martin Alfonso opgevolgd.

1526. Schepen te vertoonen / het welk koomende te geschieden / zoude hy aldaar gelyk als in het Net vallen.

Martin Alfonso zynde aldaar te lande nieuw en onbekend / en ten anderen dien raad als in den Oorlog opgevoed / hem wel gevallende / zoo volgde hy die ten eersten / zoo dat hy den Oorlog te Vuur en te Swaard langs die geheele Kust bestond te voeren / beginnende van Siam af tot aan de Haven van Calantam, alwaar hy een Jonk van een van onze Vrienden in den brand stak / en van waar hy alles tot aan Patane toe roofde / nam en plonderden; welkers Koning / als zynde een Onderworpeling van den Koning van Siam, zig na hem begeven had / dog eer Martin Alfonso aan de Stadt quam die van binnen de Rivier was / had hy al eenige Dorpen uitgeplonderd en verdelgd. Dit tot Siam rugtbaar geworden zynde / was oorzaak dat men zig van Duarte Coelho en van de Schepen die hy was gaan opzoeken / verzekerde / gelyk wy hier voorens gemeld hebben / alzoo die Landen d'Onderworpelingen van den Koning van Siam toe quamen; dog nademaal den gemelden Coelho by den Koning zeer bekend was / zoo is't dat hy die schade aldaar afmaakte / invoegen hy na Malacca vertrok / alwaar hy Martin Alfonso vond / en dat zoodanig gequetst / dat hy weinig dagen daar na van het geen na zyn aankomst tot Malacca voorviel / van zyne wonden quam te sterven / waar van dit volgende de oorzaak was:

Uitvoering der Mooren daar op.

Duarte Coelho maakt de schade door hem gedaan, weder af.

Dood van Martin Alfonso.

Veele Vrienden van den Koning van Bantam, zelf eenige van de onze / zeer misnoegd over de schade die hy haar langs die geheele Kust veroorzaakt had / dat dien Koning hulp in alle vond om Malacca met ontrent dertien honderd man in twintig Vaartuigen te gaan beleegeren. Van die Vloot was Opperhoofd Lacsamana en Coja Camessum de naaste aan hem. Hy had meede by hem den Kapitein der Lussons, zynde een Volk van 't Eiland Borneo, het stoutste van alle die Gewesten. Lacsamana niet begeerende dat men zyn komst zoude

Koning van Bantam belegerd Malacca.

List van Lacsamana.

de gewaar werden / quam langs het Eiland Sumatra, en in de nagt op de Kust van Malacca/zoo dat hy eer den dag aanbrak eenig Volk by Upe, het welk zeer digt aan de woon-plaats der Mooren is / aan land zette / ten tyde als Jorge d'Albuquerque de Misse op den dag van Maria Boodschap hoorde / zynde den vyf-en twintigsten Meert. Hy dit / beneffens den Opstand van de woon-plaats der Mooren gehoord hebbende / zond metter haast den Factoor Garcia Chainho met taghentig man derwaarts / waar onder eenige Edelluiden waren van het Huis des Konings, met naamen Gaspar Velho; Simon Mendes; Francisco Bocarro; Nicolaas de Sá en Antonio d'Aguiar.

1526.

Beraad van Jorge d'Albuquerque.

Ook zond hy Martin Alfonso de Souza, Opperhoofd van de Zee, in twee Fusten die aldaar waren / hy in d'een / en Jan Vaz Serraon voor Kapitein op d'ander / waar op meede omtrent taghentig man waaren / en daar onder deeze van aanzien / naamentlyk Aires Coelho; Gonzalo d'Ataide, Garcia Queimado; Alvaro Botelho; Francisco Fernandes Leme; Francisco Rabello; Gaspar Barbudo; Antonio Carvalho, en Duarte Borges. De geene die over land gingen / nademaal zy de eerste waaren die de Wapenen aangenoomen hadden / zoo wierden ze ook eerst van de Vyanden gezien die aan land gesprongen waaren / de welke ziende dat de onze niet en sliepen / en dat ze haar eerder bygekoomen waaren / als ze meenden / zoo keerden ze haar de hielen wel gaauw toe / zonder de kragt van haare armen te willen beproeven; dog de geene die te water quamen / alzoo de meeste van haar door den Lacsamana ontmoet wierden / zoo roeiden ze regt na hem toe met volle riemen / geevende een groot geschreeuw / onder 't geroep van MARIA, wiens dag / gelyk wy gezegt hebben / het doenmaals was.

Wedervaren van d'onze die over land gingen.

Vlugt der Mooren daar op gevolgd.

Wedervaren te water.

De Moor die een ervaaren Krygsman was / zulks ziende /. koos aanstonts de ruime Zee / en verdeelde zyn Vloot in twee Benden / waar na hy op de onze los ging / hoopende de zelve / vermits

Dapperheid van 't Hoofd der Mooren.

1526. Land-volk ſtrekke, zoo bied ik my daar toe aan, en hoop u een grooten dienſt hier mede te zullen doen.

Geruggen van Lacſamana en gemelden Portugys.

Den Koning dit voorſtel aangehoord hebbende, wilde met den Lacſamana en met zyne andere Mandarins en Kapiteinen daar over ſpreeken. Ondertuſſchen zeid men dat den gemelden Lacſamana dit alzoo met deezen Avelar beſteeken had, alzoo hy zyn groote Vriend was, en hem aan den Koning door zaken van groot belang wilde bekend maken, en hem van de droefheid die hy over den ongelukkigen uitſlag van het werk van Linga voelde, eenigzins trooſten, als mede op die manier weder in zyn gunſt, daar hy geweldig uit vervallen was, geraken, om dat hy in dat gevegt van Linga zoo veel volk en Vaartuigen verlooren had, niet tegenſtaande d'onze maar taghentig man en twee Schepen ſterk geweeſt hadden, mitsgaders in het ander waar in Martin Alfonſo dood gebleven was.

Wat daar op van hem ondernoo men word.

Dit dan alzoo beſlooten, en door den Lacſamana om de redenen hier voor en gemeld, voor goed gekeurd zynde, maakte hy zyne Vaartuigen gereed, en aan den Avelar wierden drie duizend man gegeven, waar mede hy een half-uur aan de landzyde van Malacca, ter plaatze Campuchina genaamd, ging leggen. En alzoo binnen de Stadt

Swakke bezetting binnen Malacca.

niet meer als ontrent honderd man lagen, en die nog wel meeſt ziek, zoo veroorzaakte haar dien Verloochenden veel ongemakken met zyne geſtadige aanvallen. Want met dat Jorge d'Albuquerque zulks te weten quam, weshalven hy het volk in haare poſten moeſt verdeelen, zoo was hy genoodzaakt uit oorzaak van het weinige dat hy had, de Zieke derwaarts te zenden, het welk een grooten arbeid voor de gezonde was, en nog veel meer voor de zieke. Want als ze wat meenden te ruſten, quamen de Mooren met groote troeppen in de nagt, en deden haar de grootſte onruſt van de weereld aan, zoo verre dat hy Avelar eens ziende dat al zyn poogen hem ſchadelyker als de onze was, alzoo de wederſtand die hy vond, hem zeer

duur

duur quam te staan/ zoo besloot hy wat wigtigs 1526.
voor te nemen/ alzoo alles tot nog toe maar kleine schermutzelen geweest hadden/ waar mede men geen einde van de zaak kon maken; want het voornemen lag om de onze 't eenemaal uit te hongeren/ tot welken einde Lacsamana alle de wegen ter Zee digt geslooten hield/ op dat'er geen levensmiddelen van Java, Siam of andere plaatzen in de Stadt zouden koomen.

Quaad voornemen verandert.

In der daad het gebrek der zelve was zoo groot/ dat een kleine maat Rys tien Cruzaden gold/ en een Hoen twee/ in zulker voegen dat zoo Jorge d'Albuquerque en Garcia Chainho, dat een mild en een ryk man was/ veele van die arme Menschen niet te hulp gekoomen waren/ een groot getal van haar zekerlyk van honger zouden gestorven zyn. Eindelyk het geen Avelar op een nagt door groot geweld aanving/ dat was dat hy met al het volk dat hy by hem had/ in de Stadt daar de Quelis (zynde Koopluiden die een byzondere wooning hadden) tragtede in te dringen. Den omtrek van deeze wooning was van hout/ en alzoo de zelve zeer oud was/ zoo was ze zoo verrot/ dat zy de zelve in zeer korten tyd onder de voet kregen/ zoo dat de minste schoot die zy daar op deeden/ een opening van wel zeven vadem breet maakte/ waar van het nedervallen zulk een afgrysselyk geraas veroorzaakte/ dat al het volk dat'er sliep/ zynde vermoeid van den arbeid en weinig rust die ze by daag hadden/ en onder anderen mede den booven gemelden Garcia Chainho, met het ander volk van 't Wagt-huis/ van die kant met ter haast toeliepen/ waar door zy het indringen der Mooren verhinderden. Want nademaal de Wooning van hout was/ en zy die geheele zyde door haar geweldig stooten al 't eenemaal om verre hadden/ zoo wierd de zelve zoodanig ingeboogen en gekneust/ dat niemand by daag/ ik laat staan by nagt/ daar zoude hebben derven ingaan.

Gebrek aan mond-kost binnen Malacca.

Aanslag van den verloochenden Portugys.

En gevolgen daar op.

Niet op/ vermits het groot geschreeuw der on-

1526. ze/ quam'er zoo veel volk toeloopen/ dat de Mooren ten eersten de moed ontzakte/ zoo dat ze de plaats in 't kort verlieten/ en zeven mylen ver van daar vertrokken. En alzoo Avelar zag dat zyn Volk bevreest voor de onze was/ en niet gerne aan den arbeid wilde/ zoo was hy te vreeden haar met toestemming van Lacsamana/ met wie hy in alles te raade ging/ voor eerst wat wils te geeven/ zoo dat hy op zekeren dag wat vrolyk van geest zynde/ de voornaamste van haar op een kostelyke Maaltyd noodigde/ alzoo men in zulke gelegentheden wat openhartiger spreekt als men anders gewoon is te doen/ zoo dat het besluit van dat Gastmaal was/ dat vyftig van haar zig by Eede verbonden; Het Hoofd van den Kapitein *Jorge d'Albuquerque*, of van den Koopman *Garcia Chainho* aan den *Koning van Bantam* te brengen, of met malkanderen te sterven.

Vlugt der Mooren.

Avelar noodigd de voornaamste der Mooren te gast.

Dit ter ooren van eenige andere gekoomen zynde/ verwekte dat zulk een Eergierigheid in haar/ dat ze haast tot het getal van twee honderd-en vyftig aangroeiden. Het zelve door Avelar aan Lacsamana bekend gemaakt zynde/ op dat hy hem eenige Vaartuigen tot het aanvangen van de zaak zoude willen byzetten/ zoo zond hy'er hem twaalf van de kleinste zoort/ die door een kleine doortogt trokken/ tot dat ze ter bestemder oort gekoomen waaren. Aldaar gingen ze ontrent twee mylen van de Plaats/ in een Hinderlaag leggen/ van waar ze eenige van de haare voor uit zonden/ om te tragten de onze eenige afbreuk te doen/ of haar in 't midden van haar te besluiten.

Wat den aanslag daar van was.

Na dat ze ter bestemde plaats gekoomen waaren/ maakten zy haare Vaartuigen in het digtst van het Bos vast/ en sprongen aan land/ om eenige Koeijen die aldaar graazden/ te neemen. De Harders die daar op pasten/ dit ziende/ riepen aanstonts het volk van de Stadt by een/ daar Garcia Chainho, een van de twee daar zy het byzonder op gemunt hadden/ meede by was. Deezen ziende dat de Mooren het op een loopen stelden/

Worden op het steelen van Koeyen betrapt.

wil-

wilde/ vermits het Bosch zeer digt was/ haar niet na volgen/ wel denkende dat het Dieven waren de welke gekoomen waaren om de Koeijen te steelen, zoo dat hy zig omkeerende/ weder na de Stadt keerde. Die geene die met hem gekoomen waaren/ liepen de Mooren aanstonts na/ ende het te rug keeren van Garcia niet gezien hebbende/ zoo is 't dat de geene die voor uit waaren/ haar een tyd lang na volgden/ tot dat ze in de Hinderlaag der Mooren vielen. 1526.

Het volk van Chainla vervolgd de Mooren.

Dog vervallen in haar hinderlaag.

Zyluiden haar in 't midden van zoo veel volk ziende/ wilden 't op een loopen stellen/ dog Francisco Correa, zynde een van de zes die in dat gevaar staken/ en den welken aan de Land-ziekte zeer ellendig zynde/ het zelve niet en konde doen/ zoo sprak hy haar zulk een moed in/ dat zy haar heul aan eenige Boomen die daar by geval stonden/ zoo goet zogten als zy konden/ zoo dat ze daar door van ter zyden eenigsins beschut waaren/ dog de borst of het voorste stond bloot voor de Pylen der Mooren/ die'er haar veel toeschooten/ en en wyl de onze zig aldaar als Leeuwen verweerden/ schoon ze niet meer als drie Musketten by haar hadden/ zoo is 't dat de Mooren/ die haar geerne daar van daan gehad hadden/ t'elkens als ze tot dien einde by haar wilden koomen/ egter ten eersten stil hielen/ alzoo ze vreesden dat ze eenig verborgen volk tot haar hulp hadden/het welk door d'onze gemerkt zynde/ sprongen ze schielyk uit haar schuil-hoek met een groot geschreeuw. De Mooren dit ziende/ en daar-en-booven nog hoorende dat'er eenig volk agter haar quam/ koozen metter haast het haaze-pad/ en lieten alzoo haar aanslag t'eenemaal vaaren/ laatende veertien van de haare op de plaats agter. Van onze zes mannen bleef den Constapel dood/ en dat door de begeerlykheid die hy van een Wapentuig had/ dat zy Cris noemen/ zynde gelyk een van onze Daggen/ en hier en daar met Goud ingeleid.

Correa houd nog moed, en verweeren zig deftig.

De Mooren nemen de vlugt.

Dit Gevegt duurde twee uuren lang/ waar na de vier overgebleevene Francisco Correa onder de

1526. armen namen / uit oorzaak van zyne ziekte / alzoo hy niet gequetst en was / en bragten hem alzoo weder by de onze. Garcia Chainho van dit alles verwittigd zynde / verzogt verlof aan Jorge d'Albuquerque om de Mooren na te zetten / het welk hy verkreegen hebbende / het zelve aanstonts in 't werk stelde / hebbende weinig moeite om haar te agterhaalen / alzoo het spoor van haar bloed hem genoegzaam de weg wees / dog eindelyk by haar gekoomen zynde / strafte hy ze zoodanig / dat ze aanstonts de vlugt koozen.

Chainho zet de Mooren na en jaagd ze andermaal op de vlugt.

Daar op volgden de onze met de Barken die zy verborgen hielen / waar van de grootste door haar genoomen zynde / gesloopt wierden / om niet meer te dienen / en d'andere belaste Chainho na de Sterkte te brengen. Wat hem aangaat / hy quam aldaar daags daar aan / zynde dit den uitslag van alle de voorneemens van dien Verloochende Portugys. En alzoo Don Garcia Henriques Swager van Jorge d'Albuquerque, in die tyd na Molucco vertrokken was / om voor Kapitein van die Sterkte, in plaats van Antonio de Brito te dienen / en het noodig is de dingen die aldaar voorgevallen zyn / te verhaalen / zoo zullen wy melden het geen hy op die reis deede / tot dat hy tot Molucco quam / beneffens het geen hem aldaar / in het overleveren der gemelde Sterkte gebeurde.

Haare Barken genoomen.

Garcia Henriques na Molucco.

Doen Don Louis de Menezes tot Couchin weezende / Martin Alfonso de Souza voor Opperhoofd van de Zee van Malacca, uitzond / bragt deezen een Bevel-Brief aan Jorge d'Albuquerque, van Don Duarte de Menezes, die hy zelf had laaten verzoeken / waar by hy het Kapiteinschap van Molucco aan een van zyne Swagers / namentlyk Don Sancho Henriques of Don Garcia Henriques, uit de naam van den Koning schonk. Want als de Landvoogden van Indiën zulks doen / wat Ampt of begunstiging het ook zoude moogen weezen / laaten zy altyd dit daar in vloeyen / Dat het uit de naam van den Koning onzen Heer, aan zoo een, uit oorzaak van de diensten door hem aan

Inhoud van Brieven waar mede eenige Ampten begeven worden.

zyn

zyn Hoogheid beweezen, geschied. 1526.

Op die wyze verleende Don Duarte deezen aan Jorge d'Albuquerque, beide zyne Swagers daar in noemende, alzoo ze beide goede diensten aan den Koning in verscheide gelegentheden gedaan hadden. Dog het geen Jorge d'Albuquerque het meest tot dat verzoek aanporde, en Don Duarte bewoog hem het zelve toe te staan, in den tyd dat Antonio de Brito het gemelde Kapiteinschap bediende, waaren Brieven die hy aan d'een en d'ander schreef, Dat zy iemant zouden zenden om dat Ampt waar te neemen, alzoo hy van de noodige dingen niet voorzien was om die *Sterkte* te beschermen. Want zedert den tyd dat hy den eersten steen geleid had, waaren 't niet als Oorlogen en ongemakken geweest, zonder eenig voordeel, en daar-en booven geen Voorraat van de noodige dingen, zoo van Oorlog als andere, daar men de Soldaaten mede konde betaalen, zoo dat Don Duarte ziende dat Jorge d'Albuquerque deeze opene plaats van Antonio de Brito voor ieder van zyne Swagers verzogt hy hem zulks geerne toestond. Want gemerkt dat Swagerschap en Nabuurschap die hy met Molucco had, hy zoo veel te beeter zoude oppassen om de meergemelde Sterkte van alle noodige dingen te voorzien, als ook om dat de Kapiteinen van Malacca de beste brok van dien in den handel van Note Muscaat en Foelie van Banda en Nagelen van Molucco, koomen te genieten, zoo dat deeze Bevel-brief met Martin Alfonso de Souza gekoomen zynde, zulks regt van pas was, op dat Don Garcia het niet qualyk zoude neemen dat men hem het Opper-Hoofd-manschap van de Zee van Malacca, het welk hy bediende, ontnam, en aan Martin Alfonso gaf, met welke Sterkte van Molucco hy beter te vreeden was, als zynde van meerder roem en voordeel.

Om wat oorzaak Antonio de Brito verplaatst word.

Andere redenen van die verandering.

Don Garcia beter te vreden met het Kapiteinschap van Molucco als met d'Oppervoogdy van de Zee.

Na dat Manuel de Souza het bezit van zyn Opper-Hoofdmanschap der Zee van Malacca genoomen had, zond Jorge d'Albuquerque aanstonts zyn Swager Don Garcia Henriques van daar uit, den

1526.

Don Garcias vertrek van Malacca.

Zyn aankomst tot Banda.

Misnoegen aldaar op Martin Alfonso.

den welken in 't begin van Januarius des Jaars vyftien honderd vyf-en-twintig met vier Schepen van die Stadt vertrok/ namentlyk een Jonk van 't Land/ twee ronde Schepen en een Fust, op hebbende in de zestig Portugyzen, alzoo het ander Zeevolk geboorne Maleyers waaren. Met die Schepen quam hy aan het Eiland Banda, alzoo het op de weg na Molucco was/ en vond aldaar Martin Alfonso de Mello, die van Molucco quam/ daar wy hem gelaaten hebben/ en een van zyne Jonken met Nagelen geladen/ meedebragt/ zynde de drie andere van Koopluiden van Malacca. En alzoo deezen zedert den tyd dat hy aldaar gelegen had/ de Koopluiden/ gelyk wy gemeld hebben/ zeer misnoegd had gelaaten/ zoo waaren zy niet al te bly over zyne komst/ invoegen zy op malkander als Vyanden pasten.

Die zig over de Mooren wil wreken.

Ondertusschen quam Don Garcia, en alzoo Martin Alfonso tegen die Mooren gestoord/ en begeerig was zig over haar te wreeken/ zoo klaagde hy aanstonts tegen hem/ over henluiden/ gelyk hy d'ander reis gedaan had/ doen Bastiaan de Souza aldaar by hem quam. Hy verzogt Don Garcia dat hy hem wilde helpen/ alzoo hy van meening was hem dapper te doen lyden/ nademaal hy Martin Alfonso hem reets een Jonk die aan het Eiland Neira, de Mooren van Patane toebehoorende/ in lading was/ in de brand gesteeken had.

Dryven Koophandel uit haat en worden door de Mooren dapper gehavend.

Zoo als zy dan meer uit haat als op een goede grond op die Togt gegaan waaren/ alzoo de onze haaren handel van Note Muscaat en Foelie alle Jaaren aldaar deeden/weshalven men aan d'Inwoonders geen oorzaak tot eenig misnoegen most geeven/ zoo wierden zy alle beide tot Lonter, zynde de Hoofd-stadt van 't geheele Eiland/ dapper gehavend/ en niet tegenstaande zy eenige strooije Hutten van dat arme volk in de brand staken/ zoo waaren deeze egter daar zoo gaauw by om den brand te blussen/ en was den Oproer zoo groot/ dat Don Garcia met een Weyr-pyl van naby gequetst wierd. Eindelyk met die Overwinning die

zy

zy gekreegen hadden/ waaren zy te vreeden met de schade die ieder van haar geleden had/ en vervorderden beide haare reis/ namentlyk Martin Alfonso na Malacca, en Don Garcia na Molucco, alwaar hy behouden aanquam. 1526.

Doen Don Garcia dan aldaar aanquam / was Antonio de Brito doende met bereidschap te maaken om een plaats van den Koning van Tidor, waar meede hy / gelyk als wy gezeid hebben / in Oorlog was / aan te tasten. En alzoo Don Garcia voor Kapitein ging / zoo liet Antonio de Brito van zyn voorneemen af / om dat'er iets anders van meerder aangelegentheid voorviel; namentlyk dat Don Garcia in de Haven van de Sterkte van St. Jan, daar Antonio de Brito zig bevond / niet en wilde gaan ankeren / maar zulks aan het Eiland van Ternate, dat zy Talangame noemen/zynde twee mylen van de Sterkte gelegen / in 't werk stelde. Het is wel waar dat het zelve zulke gevaarlyke Klippen niet en heeft / zoo dat daar groote Schepen konnen aankoomen / het welk by de Sterkte niet en kan geschieden / invoegen Antonio de Brito geraaden vond dat hy Don Garcia na Talangame voornoemd zoude gaan / om zyn Jonk in zekerheid te stellen: Dog doen hy de redenen van Don Garcia hoorde / zoo kon hy wel oordeelen dat hy het hier-om gedaan had / namentlyk om dat Antonio de Brito een Brief van Don Garcia ziende / waar by hy hem bekend maakte dat hy als Hoofd-man van de Sterkte quam / en dat hy overzulks verzogt dat hy de zelve wilde ontruimen / alzoo hy niet van meening was eerder aan land te koomen. Maar op Antonio de Brito hem tot antwoord gaf dat hy maar aan land zoude koomen / alzoo zy zaamen breeder daar van zouden spreeken / en dat zy zouden maaken dat alles wel ging.

Antonio de Brito tast een Plaats van den Koning van Tidor aan.

Talangame een goede Haven.

Antonio de Brito raad Don Garcia daar te gaan leggen.

Verneemd de oorzaak van zyn komst uit een Brief

En verzoekt hem aan land te koomen.

Don Garcia dit hoorende / schepte daar uit niet alleen die gedagten dat Brito hem de Sterkte niet en zoude in handen stellen voor dat hy aan land gekoomen was / maar ook dat hy hem het Schip

Wat gedagten Don Garcia hier uit schept.

1526. dat hy mede gebragt hadde / zoude afhandig maken / en dat hy na dat hy zyn lading van Nagelen met al het volk dat na Malacca wilde / zoude hebben ingenoomen / zulks als dan eerst zoude doen / het welk voor agt Maanden tyds niet en konde wezen / alzoo het Mouzon niet eerder zoude koomen. Des niet tegenstaande waren der eenige van de onze de welke geen swarigheid maakten van Don Garcia, als nieuwen Kapitein / uit de Sterkte te gaan bezoeken / de welke hem dit werk nog al erger maakten / tot dat Antonio de Brito, den welken den inborst van die Menschen kende / Don Garcia deswegen gerust stelde / hem verzoekende / dat hy aan land wilde koomen / gelyk hy ook dede / en met hem ging ontbyten. Dog Don Garcia, het zy eenige Oorblazers hem zulks ingaven / of om dat hy het voornemen van Antonio de Brito in der daad wilde ontdekken / zoo is't dat hy hem in 't einde van de Maaltyd de opene Brieven of last des Konings wilde vertoonen / waar by zyn Majesteit hem beval de Sterkte aan hem Garcia in handen te stellen, het welk Antonio de Brito hem toestond / tegen hem zeggende: Dat hy maar gerustelyk zoude gaan slapen, en dat zy daar na breeder daar van met malkander zouden spreken.

Krygt bezoek uit de Sterkte.

Gaat aan land op verzoek van Antonio de Brito.

Vertoond des Konings Brieven om de Sterkte te ontruimen.

Die Antonio de Brito beantwoord.

Deeze rust-tyd dan voor-by zynde / zoo zeide Antonio de Brito tegen Don Garcia in 't by-zyn van den Factoor, Opper-Alcalde en Bevelhebbers van de Sterkte, dat hy zyne Brieven zoude toonen / de welke gelezen zynde / zeide Brito: Dat daar in eenige woorden stonden, waar door hy meende dat hy niet volkoomen gehouden was hem de Sterkte in handen te leveren; die hy ook aanstonts aan Don Garcia liet zien / dog dat hy egter daar toe bereid was, maar dat zulks niet eer als op zyn tyd, namentlyk in de Maand Januarius, als wanneer het *Mouzon* zoude aankoomen, konde geschieden, en dat het over zulks geen reden zoude wezen dat hy Kapitein daar van zynde, en de tyd die den Koning hem bepaald had, nog niet verstreken wezende, en mitsdien bevoegd zynde om te gebieden,

En een uitvlugt maakt.

hy

hy zig aan een ander zoude onderwerpen! 1526.

Don Garcia dit hoorende / en weetende dat het nog agt maanden zoude aanloopen eer het Mouzon van Januarius gekoomen was / zeide: Dat hy van *Malacca* niet gekoomen was om zoo lang te wagten, maar om aanstonts in 't bezit van de *Sterkte* te treeden; en begon daar op groote aanmaaningen tot den Opper-Alcalde, den Koopman en andere Bediendens te doen / Dat zy het gebod des Konings zouden gehoorzaamen, en hem in 't gemelde bezit stellen. En alzoo zy hem na zyn zin niet en antwoordde / zoo keerden hy weder na zyn Jonk. Dog de zaak was daarom nog niet t'eenemaal gestild / want daar waaren zoo veel Oorblaazers van wederzyden / die dat vuur nog al meer aanstookten / dat het hoe langer hoe erger wierd. Maar wyl ons voorneemen is de Oorlogen die de onze tegen de Mooren gehad hebben / en geen oneenigheden die onder henluiden ontstaan zyn / te verhaalen / zoo zal 't genoeg weezen dat wy zeggen dat zy met malkander over een quamen dat Don Garcia zoo lang zoude wagten tot dat een Jonk die Antonio de Brito liet maaken / voltooid zoude weezen / alzoo hy daar in wilde onthaald weezen / en dat hy hem dan de Sterkte in handen zoude leeveren / mits welke over eenkomst Don Garcia metter woon in de Sterkte ging / en zy leefden naderhand in goede eenigheid met malkander.

Tegen-berigt van Don Garcia.

Over-eenkomst van hen beide, ongemoeid veel aanstokers.

En van goede eenigheid gevolgd.

Terwyl dat dit zoo duurde / zonder dat den Koning eenige beweeginge van Oorlog deede / alzoo hy die twee Kapiteinen zoo eenig met malkander zag / en vermits het versse volk dat Don Garcia meedegebragt had / zoo kreegen onze Hoofden de tyding / dat'er Goud in de Eilanden der *Celebes* was; want de geene die daar in woonden / wierden alzoo genaamd / en dat zoo men iemant derwaarts zond om te handelen / men een goede meenigte van daar zoude konnen magtig worden. En alzoo de gemelde Eilanden ontrent zestig mylen van daar lagen / zoo dagt het aan die twee Hoofden goet dat men dat eens zoude onderstaan / op dat

Tyding van Goud-Eilanden.

Over-eenkomst om een proef daar van te nemen.

1526. dat Antonio de Brito die goede tyding aan den Koning zoude brengen. Tot dien einde koozen ze van den Ontfanger van den Impoft van de Sterkte, alzoo hy zeer bequaam daar toe was / zoo dat hy in een Fust met eenige Lakens derwaarts vertrok/ meer om de zaak te ondertasten als om te handelen / en daarom nam hy maar een Schip meede/ als meede op dat hy te rug zoude konnen weezen eer Antonio de Brito na Portugaal vertrok.

Die op hun komst wel ontfangen, dog daar na verdagt gehouden worden.

Deeze man dan in de Maand Junius vertrokken zynde / hoopende in Julius of Augustus ten langsten weeder by de onze te zyn / quam aan een van de Eilanden, alwaar hy door d'Inwoonders zeer wel ontfangen wierd / dog doen zy Lakens en andere dingen tot den inkoop van 't Goud zagen/ en oordeelende dat dat de oorzaak van haar komst was / kreegen zy andere gedagten. Want alzoo ze wisten dat d'onze zig meester van de Molukze Eilanden om de Nagelen gemaakt hadden / en dat den Oorlog die wy de Inwoonders van 't Land aandeeden / om de zelve oorzaak was / zoo namen zy een ander besluit / namentlyk zig meester van de Fust te maaken / op dat ze geen tyding daar van aan de onze zouden konnen brengen/inzoegen zy op zekere nagt daar aan quamen / en aan het touw begonden te trekken / alzoo de gemelde Fust aan eenige Boomen vast gemaakt was/ om dat het daar geen gelegentheid gaf het Anker uit te smyten / zoo dat ze zoo lang trokken tot dat de Fust met het voorste vast raakte / het welk een groote stoot of smak gegeeven hebbende / wierden de onze wel haast gewaar wat het was / zoo dat ze met der haast de Wapens in de handen namen/ en dapper vuur uit het Geschut begonden te geeven / waar door de Moozen zoodanig gehavend wierden / dat ze wel haast los lieten / invoegen de onze de Fust weder vlot kreegen / alzoo het grootste gedeelte van dien nog in 't vlot water was.

d'Inwooders willen zig meester van de Fust maken.

Dat hen mislukt.

Van daar gingen de onze na een ander Eiland, daar de Moozen haar niet aan land wilden laten/ en nog minder in drie of vier andere / alwaar ze

d'Onze gaan na andere Eilanden.

ze

1526.

haar met Pylen verwellekomden / zonder dat ze haar eens wilden toelaten zig van water te voorzien / en dat om de groote haat die zy ons droegen / zoo dat ze nergens anders meerder voor vreesden als dat wy aan land zouden koomen. Den Kapitein overzulks ziende dat van Eiland tot Eiland te gaan / hem meer Ramp als Goud zoude aanbrengen / zoo besloot hy na Ternate weder te keeren / om verslag van alles te doen / dog het schynd dat haar nog eenig ander ongemak beschooren was eer haar dat geluk mogte gebeuren / het welk dit was:

Dat ze afgewezen worden.

Besluit om na Ternate weder te keeren.

„Nademaal het water dat tusschen dat groot „getal van Eilanden is / door het veranderen van „de wind een Dray-kuil maakt / zoo is't dat in die „Engte die zy wilden door-trekken / de Fust na een „zeer ruime Zee gebragt wierd / zonder dat ze wisten waar ze waren / loopende gedurig na het „Oosten. Eindelyk na dat ze de kennis van de „hoogte daar ze waren / verlooren hadden / en „daar de Zee haar wilde brengen met een swaren „storm dreven / wyl daar geen Eilanden altoos „waren / en zy geduurig te rug raakten / om dat „ze geen andere streek konden of dorsden nemen / „zoo liepen zy volgens haar gissing / omtrent drie „honderd mylen. Waar op zy al gestadig meer „op Gods genade als op het betrouwen van haare vaart voort zeilende / zoo is't dat tot haar „meerder ongeluk haar Roer op zeekere nagt uit „de hengzels wierd gezet / het welk / alzoo het by „nagt was / zy niet en konden helpen / zoo dat „ze tot s'anderen daags moesten wagten / als wanneer zy eenige uitkomst zagen / om dat ze haar „by een groot Eiland, het welk / zoo haar dagt / „zeer moy scheen te weezen / in de lommer van „eenig geboomte vonden.

Onder groote benauwdheid.

Dog van eenige verquikking gevolgd.

„Na dat zy haar Roer weder te regt geholpen „hadden / welkers onklaar raken haar diende op „dat ze in het zeilen na dat Eiland, door haar wagten na den volgenden dag / niet uit haare gissing „zouden verdwalen / zoo gingen zy aan land / en

1726.

En door d'Inwoonders wel ontfangen.

„ wierden door de Inwoonders zeer wel ontfan-
„ gen / de welke volgens veele teekenen die zy toon-
„ den / al zoo veel vermaak als verwondering in
„ haar aan te schouwen / lieten blyken.

„ En waarlyk / volgens de stoutigheid die zy
„ toonden om na haar te gaan / scheen het wel volk
„ te weezen dat noit eenig leet van iemant ontfan-
„ gen had / want ze quamen zoo eenvoudig by de
„ onze / dat een van haar zig niet en ontzag met
„ haar te gaan om den Heer van 't Land te zien.
„ En niet tegenstaande dat geen van de Slaaven
„ van de nabuurige Molukze Eilanden haar Taal
„ verstond / zoo begreepen ze egter uit eenige teekens
„ dat ze daar al over eenige honderd Jaaren ge-
„ woond hadden. Het waaren Menschen meer
„ wit als swart / alle wel gemaakt / zoo Mannen
„ als Vrouwen / vrolyk van aangezigt / wel be-
„ sneden en gesteld / zonder dat men zien konde dat
„ ze eenige gebreeken hadden. De Mannen had-
„ den lange Baarden op onze manier / dog haar
„ hair was kort en gekruld. Haar kleeding was
„ een geweeve Broek / zeer zagt en wyd / die haar
„ tot Henden gelyk als aan ons diende / en boo-
„ ven nog een ander / meede lang / wat grover /
„ zonder eenige vouwen / maar gelyk een los La-
„ ken / die haar van het midden tot beneden toe
„ dekte.

Beschryving van dat volk.

„ Toen den Heer van 't Land onze Man zag /
„ toonde hy zig zeer blyde / en vermits die minne-
„ lykheid en vriendelykheid / verstond een ieder van
„ d'onze dat dat Eiland door volk bewoond wierd
„ dat van een redelyke eenvoudigheid was / en zon-
„ der eenige quaadaardigheid / arglistigheid of quaad
„ vermoeden / gelyk zy in de Eilanden van dat
„ Oosten gezien hadden / daar haar dagt dat ze in
„ de eenvoudigheid van de eerste Menschen waa-
„ ren.

Blydschap van de Land-Heer in 't zien van een van d'onze.

Goedaardigheid der Inwoonders.

„ Haar spys waaren eenige Wortels, Erten, Boo-
„ nen, Cokos-Noten, en Vygen gelyk die van In-
„ dien, en in vier maanden die de onze aldaar waa-
„ ren; tot dat het Mouson quam om na Molucco
we-

Haar spys, en verblyf van d'onze op dat Eiland.

„ weder te keeren/ terwyl zy haar Yzer, Koper, 1526.
„ Tin en Goud lieten zien/ gaven zy teekens dat ze
„ maar kennis van dit laatste hadden/ en weezen
„ met de hand dat'er van dat Metaal in een zeer Een Goud-Berg haar aangewezen.
„ hoogen Berg na het Westen van 't Eiland was.
„ En alzoo ze groote Parans hadden / en de onze
„ niet ziende dat zy eenig Yzer-werk gebruikten /
„ haar vraagden hoe dat zy het hout wisten te be-
„ werken/ zoo weezen zy haar Graat van Vis, daar Vis-graat om het hout te bewerken.
„ ze mee sneeden/ de welke zoodanig was / dat
„ wy ons daar meede al zoo wel als met geslepen
„ Yzer zoude hebben konnen behelpen.

„ Eindelyk de tyd van 't Mouzon gekoomen zyn-
„ de/ na dat Gomes de Sequeira, zynde de Stuurman
„ van de Fust, een Kaart van 't Eiland gemaakt
„ had / zoo noemden d'onze het zelve na zyn naam/
„ en vertrokken van daar den twintigsten Janua- Vertrek van 't Eiland.
„ ry/ aan dat eenvoudig volk te kennen gevende
„ dat zy genoodzaakt waren weder te keeren/ waar
„ over zy alle een groote droefheid toonden.

Zy quamen dan gelukkig tot Molucco na dat zy agt Maanden tyd weg geweest hadden. Zy vonden op haar komst dat men haar goed aan de meest-biedende verkogt had/ om dat men ze voor dood gerekend had. Ook zagen zy dat Antonio de Brito op zyn vertrek stond/ zoo dat wy weder na Malacca dienen te keeren/ van waar wy na Indiën zullen gaan/ om te verhaalen het geen in die Gewesten voorviel / zoo lang als wy ons in die Oostelykste gedeeltens die wy tot die tyd toe ontdekt hadden / onthielen / want tot dien einde geschied het. Vinden op haar weder-komst tot Molucco haar goed aan de meestbiedende verkogt.

Na dat Antonio de Brito van Molucco vertrokken was / quam hy aan het Eiland van Banda. Eenige dagen na dat hy daar geweest had/ quam 'er mede Martin Correa, Opper-Alcalde van Molucco, den welken / vermits het groot gebrek daar de Sterkte in was/ hem kort op de hielen was gevolgd. Hy was aldaar aangekoomen op hoop dat hy eenige Schepen van Malacca zoude aantreffen/ om hem van het geen hy van nooden had/ Komst van Antonio de Brito en Martin Correa tot Banda.

1526.

Antonio de Brito misnoegd van Don Garcia vertrokken.

Martin Correa hem door Don Garcia nagezonden.

Zyn ongelukkige reis.

Diego Gago door zyn eigen volk omhals gebragt.

te voorzien. Want nademaal Antonio de Brito misnoegd van Don Garcia vertrokken was / alzoo haar oneenigheden op het scheiden weder levendig geworden waren / zoo nam hy in zyn Jonk mede al wat hy daar in konde voeren / beneffens eenige manschap die met hem tegens dank van Don Garcia wilden gaan. En alzoo met dit zyn vertrek de Sterkte van volk en andere dingen die de zelve ten hoogsten van nooden hadde / wierd ontbloot / zoo wierd Martin Correa kort na het vertrek van Antonio de Brito door Don Garcia afgezonden om het zelve te gaan halen / dog hy was zoo ongelukkig op zyn Reis / (vermits een swaren storm die hy kreeg / waar door hy alle zyne Zeilen verloor /) dat hy maar met zyn Fok tot Banda aanquam.

Op die zelve tyd quam mede Manuel Falcon in een Schip van Malacca met zeekere Jonken de welke Note-Muscaat en Foelie gingen laden / van wien Martin Correa de verdere dingen die hy van nooden hadde / kreeg; en daar-en-booven ging hy na Molucco in zyn Schip / alzoo hy Correa uit de naam van Don Garcia op hem verzogt dat hy met dat volk en Schip / vermits de nood daar de Sterkte zig in bevond / wilde gaan / welke reis Manuel Falcon geerne aanging / om dat hy eenige Doodslagers die Pero Mascarenhas in zyn Schip verborgen had / en door wien hy van Malacca na het gemelde Eiland Banda afgezonden was / mede nam. Deeze Doodslagers hadden eenen Diego Gago, die met haar voor Kapitein van zyn Schip na de Kust van Pegu was gegaan om op de Mooren te rooven / om hals gebragt / en zy regteden vorders aldaar zoodanige dingen aan / dat het haar haare goederen koste / en eenige van d'onze gevangen gekreegen wierden / gelyk wy hier na zullen verhalen. Eenen Gaspar Velozo, dat mede een van zyn volk was / zig hier op latende voorstaan dat hy door het ombrengen van die man weder in de gunst van den Gouverneur van Indiën zoude raken / uit oorzaak van dat quaad leven waar toe

hy

hy zig had laten verleiden/ zoo is't dat hy zyn tyd waarnam dat den anderen in de schoot van zyn Slavin lag om zig wat te laten koesteren/ en gaf hem alzoo de rest uit eenig misnoegen dat hy tegen hem opgenoomen had/ meer als uit eenig ander inzigt; want hy en d'andere/ die wy om haar Eer niet te krenken/ niet en willen noemen/ lieten na de dood van Gago niet na/ in haare boosheden voort te varen. En alzoo Pero Maſcarenhas een gedeelte van die zaken wist/ zoo wilde hy haar alle het leven bergen/ dog Manuel Falcon, die een eerlyk man was/ veranderde naderhand van voornemen/ waar over Pero Maſcarenhas zeer misnoegd wierd.

1526.

Gaſpar Veloſo ſteekt hem dood in zyn Slavins ſchoot.

Martin Correa dan na Molucco vertrokken zynde/ bleef Antonio de Brito tot Banda, en wyl het Mouzon in die tyd opquam/ zoo vertrok hy na Malacca, daar hy Pero Maſcarenhas al in 't bezit van de Sterkte vond/ die hem door Jorge d'Albuquerque overgegeven was/ zynde deezen na Indiën vertrokken/ van welkers Reize wy hier na zullen spreeken; want wyl wy ons nu tot Malacca bevinden/ zoo moeten wy verhalen het geen Pero Maſcarenhas in die Bantamzen Oorlog uitregtede/ alzoo de zelve die Stadt zoo benaauwd maakte/ dat niet alleen de Portugyzen, maar ook alle d'andere Inwoonders van de zelve/ namentlyk Mooren en Heidenen, zelfs tot de Vreemdelingen toe/ die aldaar quamen handelen/ daar door grootelyks quamen te lyden/ want het was een Stadt daar men alle dingen van Oost- en West bragt om te verreuilen of anderzins te verhandelen/ gelyk wy reets meermalen gezegt hebben; het welk dan oorzaak was dat niemand zig derwaarts derfde begeeven.

Antonio de Brito vind Pero Maſcarenhas in 't bezit van de Sterkte van Malacca.

Malacca in Benauwdheid door den Bantamzen Oorlog.

Pero Maſcarenhas hier over dan met de voornaamſte van de Stadt verſcheide malen beraadslaagd hebbende/ quam met henluiden over-een dat men die Moor zoo lang moest vervolgen en beoorlogen/ tot dat men hem 't eenemaal uitgeroeid had; want zoo lang als hy in 't leven zoude

Beſluit van Maſcarenhas tegen den Bantemer.

1526. zyn / zoude hy dog geen Vreede houden. En niet tegenstaande hy wist dat Jorge d'Albuquerque hem tot Bantam al vyandelyk had weezen bezoeken / en Don Garcia Henriques zyn Swager / mitsgaders Martin Alfonso de Souza, dertwaarts gezonden had om hem de levensmiddelen af te snyden / en te doen verstaan dat zoo zulks niet gelukt en was / het zelve meer door de schuld van de Kapiteinen / als door eenige tegenspoed toegekoomen was / zoo is't dat hy zelfs wilde gaan / om te zien of het geval hem beter zoude willen dienen; en na dat men hem tot schaarsheid van mond-kost zoude hebben gebragt / gelyk als hy aan die van Malacca deed / hem dan ter plaatze gaan opzoeken daar hy zyn Hof hield / en alzoo met zyn ondergang een einde van den Oorlog maken.

En hem dikwils door d'onze bestookt.

Tot dien einde zond hy Aires d'Acunha, Zoon van Rui de Mello d'Acunha, of van Algarve, als Kapitein van de Zee, met een Galioen en twee andere Roei-schepen, waar in waren ontrent honderd-en twintig man / met last om na de Baar van Bantam te gaan / en van daar tot nader bevel niet te vertrekken / als mede den ingang aan allerhande Schepen / hoe klein de zelve ook mogten wezen / te verhinderen.

Zènd Aires d'Acunha voor uit met drie Vaartuigen.

Deezen Aires dan vertrokken zynde / ging ter plaatze daar hem belast was / dog hy had het ongeluk dat hy daar quam in den tyd dat de Koortzen aldaar zoo sterk de overhand hadden / dat ze erger waren als de Pest, zoo dat hy ziende hoe veel volk dat hy daar door verloor / Pero Mascarenhas door een Roei-schip liet weten dat hy hem met volk in plaats van de geene die hem afgestorven waren / zoude voorzien; gelyk hy Mascarenhas dan ook aanstonts deede / hem een ander klein Galioen toezendende met Kapitein Jorge Mascarenhas de Santarem, en ontrent vyftig versse Soldaten / den welken by het Nauw van Cingapura gekoomen zynde / Aires d'Acunha aldaar vond / na dat hy al drie dagen ten anker gelegen had / zonder dat hy zig by gebrek van Booten in Zee dorfde begeven /

Die op een ongelegen tyd komd.

ven / om zyn dood en ziek volk over te voeren. 1526.
En alzoo zy beide goed vonden weder na Malacca te keeren / om geen meer onmagtig volk te krygen / zoo stelden zy het zelve in 't werk ; en alzoo het verlies van zoo veel Menschen / Pero Mascarenhas geweldig smertte / zoo vond hy geenzins geraden dien aanslag te hervatten ; waar by wy het voor deeze reis zullen laten / om de Reis van Jorge d'Albuquerque, en de ongemakken waar in hy zig by Couchin bevond / mitsgaders het geen den Gouverneur Don Henrique daar op deede / hier te verhalen.

Besluit weder na Malacca te keeren.

Na dat Jorge d'Albuquerque de Sterkte van Malacca aan Pero de Mascarenhas overgegeeven had / vertrok hy op den vierden September vyftien honderd vyf-en twintig van daar / en alzoo hy geen Schip tot zyn gebruik had / zoo bediende hy zig van een kleine Jonk die hem toequam. En nademaal hy zig aldaar door zyn goet-doen zeer bemint gemaakt had / zoo gingen met hem veertig Portugyzen die daar lang gewoond hadden / daar de voornaamste van waaren Duarte Coelho, die hy naderhand met een van zyne Nigten, Dogter van Lopo d'Albuquerque, zyn Broeder / in het Ryk uithylikte ; mitsgaders Antonio de Mello ; Rui Lobo ; Bastiaan Rodrigues Marozim ; Francisco Bocarro ; Gomes do Campo ; Nicolaas de Sá ; Antonio Carvalho ; Francisco Fernandes Leme, en andere / het welk Godt alzoo beschikte / om hem / gelyk men gemeenlyk zeid / uit de mont des Wolfs daar hy in viel / gelyk wy hier na zullen zien / tot zyn groot geluk te verlossen.

Jorge d'Albuquerque vertrekt van Malacca.

Met veertig Portugyzen tot zyn groot geluk.

Want na dat hy de Eilanden van Linga voorby was / daar hy tien of twaalf dagen bleef / mitsgaders dat van de Almeirains, het welk buiten dat van Linga, tegen het Vaste Land aan is / van waar hy op den negentienden October vertrok / zoo ging hy na de Kaap Comorin, van waar hy aan onze Sterkte van Coilang quam. De Wolf die hy daar vond / waaren vyf-en twintig Fusten van Calicut, daar Kapitein van was den Arel van Porca,

Zyn aantreffen te Coilang.

1526. ca, den welken / vermits de hoon die hem wel eer door Don Henrique aangedaan was / doen men hem door zyn bevel / vermits zyn lafhartigheid / door het been schoot / en doen Don Henrique hem naderhand van den Koning van Calicut, gelyk wy gezegt hebben / liet opeisschen / op die Kust alle het quaad deede dat hy kon / dog tot nog toe had hy niet veel byzonders uitgeregt / hoewel zoo Jorge d'Albuquerque zoo wel verzeld niet geweest had / hy zyne handen niet en zoude zyn ontsnapt / zoo onvoorziens als hy hem met zyne Fusten op het lyf quam. Want hy nam een Post in / daar Jorge d'Albuquerque hem niet en konde by koomen / van waar hy zyn meeste Kruit op zyn Jonk verschoot / want het Gevegt duurde van den ogtend tot den Avond / alzoo het dood-stil was. Door dat gedonder wierd maar een Neger van Jorge d'Albuquerque dood geschooten / en zoo het Geschut met swaare Kogels beladen hadde geweest / gelyk het niet en was / en de zelve op de Jonk niet afgestuit waaren / zoo zoude de zelve ongetwyfeld in de grond geschooten geworden zyn. Dog die geene die zig met den Deegen en de Lancie tegen het Geschut en de Musketten niet en konden behelpen / deeden egter groote schade aan de Mooren / door dien zy veel van de zelve dooden en quetsten / gelyk men naderhand van die van 't Land verstond.

Ouwde wrok van Arel van Porca op d'onze.

d'Albuquerque in gevaar van in de grond geschoten te worden.

Den volgenden dag quam Jorge Cabral met een Galjoot en vyf Caturen, die Don Henrique van Couchin, daar hy zig bevond / gezonden had / by hem / ende wierd door Jorge d'Albuquerque zeer wel ontfangen. Door dit uitgestaan ongemak kreeg Don Henrique aanleiding om het geen hy voorgenomen had / in 't werk te stellen / het welk een zaak was die tot des Konings dienst zeer hoog strekte / alzoo het buiten zyn kosten zoude geschieden / het welk was Couchin met een Muur te doen omtrekken / een werk daar hy al een aanvang in de Winter van gemaakt hadde / het geen zig in deezer voegen toedroeg:

Jorge d'Albuquerque krygt hulp.

Wat voornemen Don Henrique uit dit geval neemd.

„De

„De Malabaaren, Onderdaanen des Konings 1526.
„van Couchin, hadden voorgenomen eenige Mus-
„kerten en twee Metaale Stukken/ die de onze
„aan de Mooren gingen verkoopen/ te steelen.
„En schoon het werk van weinig belang was/ zoo
„is 't dat Don Henrique egter die gelegentheid
„waar nam/ mitsgaders van de Strooperyen die
„de Mooren in onze Woon plaatzen/ en de onze
„weder in de haare gedaan hadden/ om aan den
„Koning van Couchin daar over te klaagen/ gelyk
„hy op zekeren dag deede/ hem voorhoudende dat
„om alle het zelve voor te koomen/ hy iets bedagt
„had dat hy meende zeer voordeelig zoo voor hem
„als voor den Koning zyn meester te zyn/ mits-
„gaders om de Vreede die zy met malkander ge-
„maakt hadden/ wel t'onderhouden/ het welk
„dikwils door eenvoudige luiden om ver gesmee-
„ten wierd/ zonder te weeten wat zy deeden/ en
„somwylen ook met opzet en uit boosaardigheid:
„het welk zy ondernamen/ zonder eenige agt te
„neemen op de schade die zy veroorzaakten/ en dat
„om zulke dingen in 't toekoomende te verhoeden/
„hy meende dat'er geen beter middel was als Cou-
„chin met een Wal en Poorten te versterken; want
„zoo doende zouden wederzyts Inwoonders mal-
„kander niet lastig vallen/ door dien hy de Poor-
„ten zoude laaten toedoen zoo haast als de nagt
„aan quam/ waar door de Maleyers ook niet by
„ons zouden kunnen koomen.

Zyn verzoek aan den Konink van Couchin om die Stade met een Wal te voorzien.

„Een andere reden waarom hy zulks verzogt/
„was/ op dat de Mooren van Calicut niet en zou-
„den koomen om onze Huizen in de brand te stee-
„ken/ gelyk dikwils geschied was/ daar men zei-
„de dat zy de oorzaak van waaren/ zoo dat om
„zulks voor te koomen/ hy behoorde de plaats te
„beraamen daar hem dagt dat men een aanvang
„daar van behoorden te maaken/ waar door alle
„die Diefstallen van de slegte Menschen/ en de
„gelegentheid om verder quaad te doen/ zouden
„koomen op te houden.

Nader reden daar toe.

Den Koning dit alles hoorende/ was zeer wel

1526. vernoegd/ en oordeelde dat het billyk en redelyk was/ weshalven hy op zekeren dag met Don Henrique na Couchin ging om het geheele werk met malkander te overleggen. Zoo haast als Don Henrique deeze toestemming van den Koning van Couchin had/ bestelde hy de Vloot van Jorge Cabral, die Jorge d'Albuquerque, die anders/ gelyk wy gezegt hebben/ gevaar liep door de Vyanden genomen of in de grond geschooten te werden/ te hulp quam; waar na hy alle de Inwoonders van Couchin liet verzoeken dat zy haar na de gemelde Vloot wilden begeeven; dog zy hadden daar weinig lust toe/ invoegen zy hem lieten zeggen: Dat het niet redelyk zoude weezen dat zy haare Huizen, Vrouwen en Kinderen verlieten, om de zelve voor de *Lascarins*, als Volk dat niet te doen had, tot een roof over te geeven. Hier op gaf haar Don Henrique tot antwoord Dat zy wel voor zoo veel gelyk hadden, dog dat het Krygsvolk met haar zoude gaan, om de Kust van de Roovers te zuiveren, en dat zy dan ryk met handelen zouden werden, en zoo zy in haare Huizen quamen te blyven, dat in de plaats van Menschen te vinden die haar wel zouden doen, zy'er daar en tegen andere zouden aantreffen die haar zouden bedriegen, haar alles ten duursten verkoopende, en dat op die Togt na *Calicut* hy de gequetste Soldaaten arm zag, en niet en had om haar tot onderstant te geeven, zoo dat het hem een wreeder zaak dagt te weezen henluiden na den Oorlog te zenden, als haar, die Geld en Goeds genoeg hadden, en dan nog buiten haare kosten. „En alzoo hy van meening was haare „Stadt met een Muur te doen omtrekken/ het „welk tot haar groot voordeel strekte/ dat zy zou„den zien welk van beide zy kiezen wilden/ na„mentlyk na de Vloot te gaan/ of gelt tot het ge„melde omtrekken te verschaffen? En wat aan„ging het geen hy van den Koning daar toe had„de/ dat hy het aan 't Krygsvolk tot betaaling „van haar Krygsloon zoude geeven/ waar meede „zy te vreden/ den Koning in alles gedienq zoude

„wee-

Des Konings welgevallen daar over.

Don Henrique verzoekt de Inwoonders van Couchin mede na de Vloot.

Die het zelve afslaan.

Antwoord van Don Henrique.

„ weezen/en zy gerust binnen goede en sterke Muu- 1526.
„ ren zouden slaapen/ zonder de gevaaren van den
„ Oorlog onderworpen te zyn.

De Inwoonders egter dit alles onder malkander wat nader en rypelyker overwoogen hebbende/ veranderden van gedagten / en waaren van gevoelen dat Don Henrique in zyn gedaan voorstel gelyk had / zoo dat ze hem drie of vier dagen daar na drie duizend Pardans die zy by malkander vergaderd hadden / tot een begin bragten / met belofte dat zy het verdere na dat de zaaken zig zouden schikken / zouden opbrengen / zoo dat Don Henrique dat geld tot zyn voorneemen aanleide/en met dat van den Koning het Krygsvolk af betaalde / waar na den Kapitein Jorge Cabral de Vloot gereed maakte/ en daar meede tot hulp van Jorge d'Albuquerque ging / gelyk wy nu gezien hebben. d'Inwoonders van gedagten veranderd.

Deeze stoutigheid van den Arel van Porca mishaagde Don Henrique geweldig / om dat zulks byna in zyn gezigt gedaan was/nademaal hy zoo digt by Couchin was/ daar hy zig bevond.

VER-

1526.

gezonden had / om hem gelyk als voor een Verspieder te dienen / tot welken einde hy hem met de Eer-naam van Gouverneur vereerd had / te kennen gevende dat hy Vreede met hem wilde maken; alzoo den Koning van Cambaya zynen Heer, den Koning van Portugaal ten gevalle / daar na verlangde / beneffens andere hoffelykheden en smeicheleryen waar mede hy gewend was zig te bedienen. En tot teeken van die vriendschap die hy met hem wilde onderhouden / zond hy hem verscheide kostelyke Geschenken / waar van Don Henrique maar een Peerlemoere Bankje nam / daar de Mooren gewend zyn op te zitten / om aan den Koning zyn Meester te vereeren. En zoo als hy hem d'andere stukken mede met alle magt wilde doen aannemen / zoo liet Don Henrique eenige Spits-yzers van Lancien halen / en de zelve aan Cide Alle toonende / zeide hy: Zoo gy my diergelyke stukken geliefd te vereeren, die zal ik geerne aannemen, want daar ben ik een groote Liefhebber van, om de Vrienden en Dienaars van myn Koning mede te helpen, en die geene die het niet en zyn, te keer te gaan. Dit was oorzaak dat hy in plaats van de dingen die Don Henrique niet en wilde aannemen / deezen hem andere liet toekoomen; en wat aangaat d'antwoord op zyn boodschap / die stelde hy uit / tot dat hy tot Cananor zoude zyn gekoomen / zeggende Dat hy op zyn vertrek derwaarts stond. Nog dit deede hy meer op dat den ander de groote toebereidzelen die hy deede / zoude zien / en hem daar door verbaast maken.

Zend Geschenken aan Don Henrique.

Woorden tegen Cide Alle daar over.

Een anderen deede hy ook nog eenige dingen daar andere de oorzaak niet van en wisten / want terwyl hy het meest met die toebereidzelen ten Oorlog bezig was / beloste hy volgens den raad der Genees-meesters, dat men hem een Fontanel aan het eene been zoude zetten / om dat eenige quade zinkingen die hy daar aan gekregen had / het zelve deeden swellen / het welk oorzaak was dat hy de gemelde toebereidzelen zoo zeer niet en konde doen spoeden als hy wel gewenst hadde. Want de

Don Henrique laat een Fontanel aan zyn een been zetten.

1526.

de Genees-meesters maakten hem wys dat hy die quaadaardige vogtigheden daar mede zoude verdryven, en zoo veel pyn in 't gaan niet gevoelen; dog hoe het daar mede ging/ zullen wy hier na zien.

Gedagten van Lopo Vaz de Sampayo hier over.

Lopo Vaz de Sampayo ondertusschen/ Kapitein van Couchin, ziende de gemelde Toebereidzelen, meende somtyds dat het op Aden, en dan weder op Dio aangezien was/ zoo dat hy op zekeren dag zyn meening dien aangaande aan zyn Edelheid rond-uit te kennen gaf/ zeggende: „Dat hy vertrouwde dat het buiten *Indien* aangezien was, en
„dat men meende dat het *Aden* zoude gelden, van
„waar hy tot Ormus zoude gaan overwinteren/
„alzoo zyn Edelheid moest denken hoe onveilig dat
„de Kust van Malabaar was/ en dat aldaar een
„goede Vloot vereischt wierd. Wat aangaat de togt
„na Ormus; dat zyn Edelheid wel wist dat den
„Koning niet en begeerde dat de Gouverneurs zig
„derwaarts zouden begeeven/ en dat hy dat tot
„vereisch van s'Konings dienst tegen hem zeide/ ge-
„lyk hy daar toe gehouden was.

Die hy aan Don Henrique openbaard.

Antwoord van Don Henrique daar op.

Hier op gaf hem Don Henrique tot antwoord: Dat alle die redeneeringen zeer goet waaren, dog dat zyn meening ook niet quaad en was, en zoodanig, dat hy met Godt hoopte dat zyn Goddelyke Majesteit en den Koning zyn Meester daar behaagen zouden in scheppen, en dat zoo de uitkomst zoodanig niet en was als hy wel hoopte, hy daarom ter straffe van zyne Majesteit stond: te meer dat zoo wanneer hy de voeten zoude hebben gezet daar hy het op gemunt had, den raad der goede Edelluiden die hy met hem zoude neemen, hem niet en zoude ontbreeken, volgens de welke hy doen zoude het geen tot dienst des Konings zoude strekken.

Vertrek van Don Henrique.

Na dat Don Henrique dan zig met alle de dingen die hy tot de Belegering van Dio van nooden had/ invoegen als wy hier vooren gemeld hebben/ voorzien hadde/ vertrok hy vier dagen na dat Lopo Vaz de Sampayo hem in manier als wy hier vooren gezegt hebben/ aangesproken hadde/ met

ze-

1526.

zeventien Zeilen/ want de meeste die hy tot dien einde meende meede te neemen/ waaren de geene die hy na de Plaatzen door ons gemeld/ afgezonden had/ en eenige van die geene die Pero de Faria by hem had/ en die hy aan de Kust gelaaten had doen hy tot Couchin ging overwinteren.

Kruist voor de Kust tegen de Roovers.

En alzoo hy meede van meening was de Kust van de Roovers te zuiveren/ zoo kruiste hy eenige dagen daar voor/ hebbende ondertusschen de Brigantyns voor uit gezonden om het Land te ontdekken. En alzoo sommige van de zelve eenige Parans in de Rivier van Chalie, twee mylen van Calicut, hadden

Verrigting van Don Jorge de Menezes.

zien inloopen/ zoo beval hy aan Don Jorge de Menezes met vyf honderd man aan land te gaan/ den welken het Vlek dat diep in de Rivier lag/ in de brand stak/ beneffens de Parans die hy aldaar vond/ en zyn reize op de zelve manier vervolgende/ zoo is 't dat eer dat hy tot Cananor quam/ zes mylen van de Plaats daar een Rivier is van het Vlek Maim, de Catures die voor uit zeilden/ eenige weinige Parans daar in zagen loopen/ de welke de onze veele spottelyke woorden met een groot geweld toeschreeuden/ haar niet anders als een deel woeste en uitgelatene Menschen aanstellende.

Pero Gomes, een van de Kapiteinen van de Catures, dit ziende, begaf zig aanstonts by Don Henrique, aan wie hy verslag van die uitspoorigheid deede/ daar by voegende dat het een groote

Don Henrique bewilligd de voorstelling van Pero Gomes.

schyn had dat'er nog meer van dat volk hooger op in de Rivier waaren/ en wyl de zelve goet van ingang was/ dat het hem niet ongeraden dagt dat men eens zag wat men daar in zoude doen. Don Henrique dat geen Man en was om zig van zulk gespuis te laaten versnorken/ was ten eersten daar meede te vreden/ dog alzoo hy zulks aan niemant anders als aan zig zelve betroude/ zoo liet hy een Schuit aan boord koomen/ en doen hy aan den ingang van de Rivier gekoomen was/ zoo zag hy

Swarigheid daar in ontmoet.

dat het onmoogelyk was daar in te konnen koomen/ en nog veel minder dagt hem dat de Parans daar Pero Gomes hem van gezeid hadde/ het zel-

ve

de zouden konnen doen / zoo dat hy zeer misnoegd tegen die Kapitein zynde / weder van daar vertrok na dat hy lang na den ingang gezogt had / dog doen hy zyn Been tegen den avond zoude laaten verbinden / wierd het zelve veel erger en met eenige swarte Sproeten gebonden / het welk den Heelmeester voor een quaad teeken oordeelde / zoo dat Don Henrique zyn weg na Cananor nam / alwaar hy gekoomen zynde / de tyding van Don Jorge Tello en Pero de Faria kreeg dat zy aan den ingang van de Rivier van Bacanor lagen / en een groot getal Parans, zynde meer als honderd / zoo als haar berigt was / alle met Speceryen na Cambaya geladen / daar in beslooten hielen / weshalven zy meerder volk van nooden hebbende / hem verzogten dat hy haar het zelve wilde laaten toekoomen.

1526.

Don Henriques been verergerd.

Krygt tyding van Don Jorge Tello en Pero de Faria.

Don Henrique dit verstaande / zond haar aanstonts Don Jorge de Menezes met het Galioen daar hy op was / en een Schip met vier honderd man. Deezen aldaar gekoomen zynde / bevond dat deeze twee Kapiteinen twintig Brigantyns en Catures met een Galjoot by haar hadden / en verstond van haar dat de Mooren in de vier duizend man tusschen de twee Schepen en het Land dat zy beschermden / sterk waaren. Deeze drie Kapiteinen met malkander raad gehouden hebbende over de wyze waar op zy de Mooren zouden aantasten / wierden eens dat men met de Brigantyns en Roei-Schepen de Rivier van booven zouden inroeijen / en dat de eerste den aanvang zouden maaken / en wat Pero de Faria aanging / dat hy met d'andere Schepen tot het bewaaren van den ingang van de Rivier zoude blyven / alzoo zy vreesden dat de Mooren door haare Kontschappers een ander Vloot tot hulp zouden krygen / die haar veel werk zoude verschaffen.

En hen hulp toegezonden.

Besluit hoe de Mooren aan te tasten.

Het gety dan voor dag gekoomen zynde / vertrokken de twee eerste met het Galioot, Brigantyns en Katures, en nademaal de stroom het roepen / en het ernstig voornemen de armen geweldig te hulp

Den aanslag werkstellig gemaakt.

1526.

quam/ gelyk de geene doen die om prys loopen/ zoo begonden met een verbaarlyk geschreeuw van booven de Rivier na de Vyanden te gaan: waar op deeze door enige Land-Negers, de welke het met swemmen van het Schip van Pero de Faria ontkoomen waren/ verstaan hebbende dat hy zoo weinig volk hadde/ dat hy haar niet onder de oogen dorfde koomen/ en zy van de komst van Don Jorge de Menezes nog niet wetende/ zoo was het geen wonder dat ze dat groot geschreeuw niet gehoord en hadden. Ook oordeelden zy dat het een roekeloosheid als een regte vegt-lust zoude wezen/ d'onze aan te tasten: want zoo ze dat vermoeden gehad hadden/ zouden zy haar den ingang van de Rivier met haar Geschut belet hebben/ gelyk zy naderhand deeden/ doen Lopo Vaz de Sampayo haar quam bestooken/ gelyk wy hier na zullen zien.

Oordeel der Mooren over ons groot geschreeuw.

Die na haar woonplaats keeren.

Dog doen zy met haare gewapende Paratis quamen/ en het Schiet-geweer der onze begonden te voelen/ zoo keerden zy wel haast na haar woonplaats te rug/ van waar zy haar konden weeren/ schoon de Rivier door onze Brigantyns bezet was; maar eer zy daar quamen/ wyl ze geweldig met vrees ingenoomen waren/ zoo stieten ze d'eene hier en d'ander daar/ tegen de grond/ gelyk de onze zulks ook te beurd viel/ zoo dat aldaar een scherp gevegt omging/ alzoo de Stryders van beide zyden zeer verbitterd waren.

En hier en daar tegen de grond stooten, dat een scherp gevegt veroorzaakt.

Don Jorge de Menezes ondertusschen/ wyl hy in een Schuit was die zeer ondiep ging/ begaf zig na de booven-kant van de Rivier/ tot dat hy aan de Brug quam/ en met de Mooren die aldaar waren/ met de Lancien zoo goed als handgemeen konde raaken/ dog doen hy zig alleen zag/ en dat hy aldaar weinig uitregte; dat mede Don Jorge Tello door veel Caturcs der Mooren omzingeld was/ zoo keerde hy weder te rug/ het welk de Mooren ziende/ zoo kregen zy weder moed/ en zetteden hem agter-na/ alwaar het gevegt zoo lang duurde/ dat de Zee al aan 't ebben was/ als wanneer hy met onze meeste Catures tegen de grond raak-

Jorge de Menezes te rug gekeerd.

1526.

raakte. Hier op kregen de Mooren tyd om eenige stukken Geschut te gaan haalen / die zy aan den Oever van de Rivier planteden / en daar uit veel quaad aan de onze deeden. Dog het geen het slimste was / dat was dat ze een Kogel in een van onze Brigantyns schooten / en alzoo den brand daar door in 't Kruit raakte / zoo veroorzaakte zulks een geweldige schade / niet alleen om dat alles tot as raakte / maar ook om dat zulks het leven aan eenige Menschen quam te kosten. Andere die in 't water lagen / dorsten niet aan land gaan / alzoo ze door het groot getal der Vyanden die op haar pasten / en als een troep Spreeuwen op haar aan quamen / bevreest waren / zoo dat ze om zig voor de Pylen te hoeden / 't elkens onder 't water moesten duiken. Ja dat meer is / daar waren veel Mooren de welke zoo stout waren dat ze in 't water sprongen / en de onze met alle magt daar onder duwden / en alzoo smoorden; zulk een aanmoediging kan het toelagchen van een weinig geluk door den eenen / en het tegendeel door andere / gelyk aan de onze alhier gebeurde / in een Mensch verwekken.

Brand in 't Kruit van een Brigantyn.

d'Onze duiken uit vrees voor de vyanden in 't water.

Stoutigheid der Mooren.

Don Jorge voelende dat hy tegen de grond vast zat / gebood aan twintig man van zyn Schuit in 't water te springen / waar door hy weder vlot raakte / en vervolgens als een verwoede Leeuw op de Mooren aanviel / om wraak te hebben van het geen zy hem deeden lyden / en deed haarluiden met een Falconet en een Bas wel haast verstuiven / zoo dat ze met een veerd aan land waren / waar op hy op die geene die met het Geschut omgingen / aanvallende / maakte dat hy daar meester van wierd; dog op de zelve tyd zag hy een grooten troep van volk op hem aankoomen / waar onder een man was met een Zonne-scherm, waar door hy bemerkte dat het een Edelman moest wezen; want dit is een dragt die uit China komt / en die niemand als Edelluiden moogen dragen / alzoo het een teeken van Adel is. Wy konnen 't een Handdekzel noemen / ten opzigt van die geene die door

Don Jorge de Menezes vastgeraakt en weder vlot geworden, verdryft de Mooren en veroverd haar Geschut.

Zonne-schermen alleen by d'Edelluiden gebruikt.

1525. vier mannen worden gedragen / als zy een Koning of ander groote Vorst in het inkoomen van d'een of d'ander voorname Stadt van zyn Land ontfangen. De zelve is zeven of agt palmen overdwars groot / of ook wel meerder of minder / gelyk ze een ieder begeerd te hebben. Ze zyn op de wyze van een Wayer van zeer dun Riet gemaakt / en met Armozyn of Kattoen gevoerd / na dat de Perzoon van middelen of van aanzien is / met veel Gout-werk en andere Cieraden. Alles rust op een stok / op de wyze van een Wayer, gelyk wy gezeid hebben / en de Rietjes bewegen alle zoodanig dat men die dingen met een-eenig trekje in de ronde kan opregten of uitspannen / als ook de zelve als men wil / met de zelve geswintheid nederlaten. Daar zynder die zig zoo behendig daar mede konnen bedienen / dat de Zon hoe warm de zelve ook schynd / als ze te Peerd zitten / de zelve haar geenzins deeren kan / en zulke Menschen noemd men in Indiën Boy.

Haar maakzel beschreven.

Als men zulke Heeren in 't Hof van een Prins met die Zonne-schermen booven op haare hoofden ziet / verwekt zulks een groote eerbiedigheid in de Menschen. En alzoo Don Jorge de Menezes oordeelde dat de Perzoon die zulk een Zonne-scherm droeg / een groot Heer konde wezen / zoo liet hy door een Canarin vernemen wat voor een dat het was; den welken hem tot antwoord medebragt: Dat het een Kapitein van den Konink van *Narsinga* was, den welken d'inkomsten van 't Land aldaar quam invorderen, alzoo het zelve hem toehoorde, en dat hy twintig duizend man by hem had.

Eerbied door dito Schermen verwekt.

Don Jorge de Menezes laat na zoo een Heer vernemen.

Don Jorge dit verstaande / liet hem vragen: Waarom hy toeliet dat die *Roovers* in zyn Land quamen, nademaal den *Koning van Narsinga* een Vriend van die van *Portugaal* was, en dat zy Vrede met malkander hadden? Hier op gaf hy tot antwoord: Dat hy eerst van de Reis gekoomen was, dog dat hy de gemelde Roovers door zyne Kapiteinen aanstonts zoude doen straffen, gelyk hy ook deede, haar met zulk een ontzag doende vertrek-

Aan wien hy eenige vragen doed.

Zyn antwoord.

ken

ken, als of het zyne Slaven waren geweest. 1526.

Don Jorge dit ziende / en overzulks een groot vertrouwen op hem stellende / begaf zig aanstonts na land met eenige Portugyzen om hem te bedanken / het welk zoo lang duurde tot dat het Gety quam / als wanneer zy weder na de Vloot keerden / daar zy vonden dat haar veertig man / zoo dooden als gequetste / ontbraken. Waar op de drie Kapiteinen met malkander raad gehouden hebbende / besloten van daar niet te vertrekken / maar het zelve aan Don Henrique te laten weten / om zyne beveelen daar op af te wagten ; dog dit geschiede op een tyd dat hy op zulke zaken / vermits zyne ziekte / die op 't uitterste liep / geen besluit konde nemen.

Don Jorge gaat hem bedanken.

De ziekte van Don Henrique verswaard.

Het been van Don Henrique door het groot ongemak dat hy op den dag van 't Gevegt met de Mooren uitgestaan had / geweldig verergerd zynde / nam zulks allengs zoodanig toe / dat de Wondheelder en de Genees-meester hem opentlyk rieden dat hy zig binnen de Sterkte zoude begeeven / alzoo men hem in 't Galioen niet na behooren konde oppassen. Dog hy gaf zig zelve met zyn voorgenoome Reis zoo veel te doen / dat hy de Genees-meesters wel veertien dagen ophield / zonder haar raad te willen volgen / zoo dat hy zulk een pyn aan zyn Been uitstond / als of het vleês daar zy op werkten / het zyne niet en hadde geweest / ja zoodanig dat die geene die het zagen / by-na beswyken / of van haar zelven vielen / tot dat hy eindelyk door menigvuldige vermaningen en smeekingen overwonnen / het zelve eindelyk toestond / na dat zyn ongemak in die tyd wel de palm van een hand groot geworden was. Dog gelyk een Mensch die meer om het quiten van zyn pligt / als het geneezen van zyn quaal bezorgd was / beval hy aan Jorge Cabral dat hy na Ceilon en de Maldivize Eilanden zoude gaan / zonder hem te verpligten ergens anders na toe te trekken / gelyk hy met hem verdragen was / en dat tot het werk dat hy by zig zelve voorgenoomen had / gelyk wy hier voorên gemeld hebben.

Des Doctors en Wondheelders oordeel.

Zyn grootte standvastigheid.

Geeft last aan Jorge Cabral.

1526.

En aan Don Alfonzo de Menezes.

Ook zond hy Don Alfonso de Menezes, Zoon van den Graaf van Contagnede, met eenige Schepen van de geene die hy aldaar by hem had, na de Baar van Calicut, met last van daar tot nader bevel niet te vertrekken; tot dat'er een ander Gouverneur in zyn plaats zoude zyn gekoomen. Wyders ziende dat hy na alle schynbaarheid zoo lang niet en zoude leeven dat hy iets van gewigt tot dienst van den Koning konde onderneemen, zoo riep hy Don Simon de Menezes, zynen Neef, en den Kapitein van de Sterkte, Antonio de Miranda d'Azevedo, en andere Edelluiden, ende zeide tegen haar: Dat hy zig in een staat zag dat hy des Konings beveelen niet en konde uitvoeren, en overzulks aan *Simon de Menezes* verzogt dat hy de zorge van de Landzaaken op hem wilde neemen, tot welken einde hy hem alle de noodige magt verleende. En wat aanging het werk van 't Leger, dat hy dat aan Antonio de Miranda aanbevoolen liet, met andere of diergelyke woorden; dog wat de zaaken van de Regeeringe van Indiën betrof, Dat zoo het Godt beliefde hem uit deeze Weereld te haalen, zy dien aangaande de beveelen zyns Konings zouden volgen. En alzoo zyn Navolger mogelyk niet tegenwoordig zoude weezen, zoo had hy een Geschrift opgesteld, het welk na zyn dood voor den dag zoude koomen, waar by hy een Perzoon noemde die alle de vereiste hoedanigheden om te regeeren hadde, in gevalle d'anderen niet en quam: Daar by voegende, Dat hy by den staat daar hy zig in bevond, swoer dat hy zulks gedaan had, om dat hy geoordeeld had dat het zelve alzoo ten dienste des Konings, ende de rust, de welstand en het algemeen welvaaren behoorde, weshalven hy haar op de Edelmans pligt waar meede zy aan den Koning verschuldigd waaren, verzogt dat zy het in dier voegen zouden nakoomen. Dog dat Geschrift of Papier wilde hy doen ter tyd niet vertoonen, om geen oorzaak van na-yver aan die geene te geven, de welke zig mogelyk zouden hebben ingebeeld dat ieder van haar de geene was die door zyn

Aanspraak aan zyn bevelhebbers. *Zorg tot het stellen van een ander Gouverneur.* *Doed een beweegelyke vermaaning.*

Edel-

Edelheid was genoemd / gelyk wy hier na zullen zien. 1526.

Dit sterven geschiede twee dagen daar na met alle de Christelyke pligten van een goede Roomsgezinde, op den drie-en twintigsten February des Jaars vyftien honderd zes-en twintig / in het dertigste Jaar van zyn Ouderdom. Deezen Don Henrique was een Zoon van Don Fernando de Menezes de Alcunha, den Rossen. Het was een Man van een treffelyk en deftig weezen / die men met de waarheid een regtschaapen Edelman kon noemen. Hy was een bestipte opvolger van de Geregtigheid / en alle zyne poogingen strekten daar toe dat men ze op het naaukeurigste zoude waarneemen. Opregt in het quyten van zyn Ampt / ten hoogsten eergierig / en gans niet begeerlyk na 't Weerelts goet / schoon hy na Indiën ging/alwaar groote aanleidingen daar toe zyn; zoo dat hy met regt volgens de Juliaanse Wet van het geld door quade middelen verkreegen/die den Roomsen Raad al dikwils in 't werk stelde / weder te geeven / niet en konde werden aangesprooken / zynde de gemelde Wet ingesteld om de begeerlykheid en heb-zugt van de Regeerders in toom te houden / insonderheid als ze de handen wat ruim hadden in de Landschappen daar zy na toe gezonden waaren.

Zyn Christelyk afscheiden.

Zyn Geslagt en beschryving van zyn Perzoon en deugden.

Zyne zinnen strekten natuurlyk tot den Oorlog tegen de Mooren / daar hy gelukkig in was / zoo in Afrika, namentlyk in de Koninkryken van Fez en Marocco, als in het geen wy in die weinige tyd dat hy in Indiën was / gezien hebben. Een hoogsten yverig tot den dienst des Konings / en veel werk maakende van die geene die hem hier in navolgden. Oproerige en ongeruste Menschen mogt hy niet lyden / dog hy laade op zig het misnoegen van eenige Edelluiden / om dat hy te gemeenzaam / en niet meerder op de ingeboore Spaanse Hoogmoed en stond.

Had ongemeene vegtlust tegen de Mooren.

Het meeste gebrek dat hy had / was dat hy wat te wantrouwende was / waar door hy al eenige onmin met verscheide Edelluiden heeft gehad/daar

Zyn wantrouw oorzaak van onmin met eenige.

1526. hy nogtans van zyn leeven geen wraak van gezogt heeft. Zyn Lighaam leid in de Kapel van

Zyn Begraafplaats. Santjago, van de Kerk tot Cananor, daar hy naast het groot Altaar na de kant van 't Evangelium is begraaven. Wy moogen dat vertrouwen wel hebben dat hy de eeuwige heerlykheid geniet / nademaal hy zyn leeven door het vegten tegen d'Ongeloovige en Lasteraars van zyn Heilige naam zoo

Zyn Vrouw en Kinderen. dikwils gewaagd heeft. Hy was met Dona Guiemar d'Acunha, Dogter van Henrique de Figueiredo, getroud geweest / waar van hy deeze Kinderen gehad heeft / namentlyk Don Diego, Don Simon; Dona Antonia, die Don Antonio, tweede Zoon van den Graaf van Abrantes, in Huwelyk heeft gehad / en Dona Catarina, Gemaalinne van Antonio Dozem.

Zyn lof door twee Edelluiden die hy had doen straffen. Onder veel dingen die na zyn dood voorgevallen zyn / en waar door hy de naam van een regte Liefhebber der Geregtigheid te zyn, verkreegen heeft / was de getuigenis van twee Edelluiden dat zyne Vyanden waaren / welker naamen wy alhier zullen melden / om aan henluiden hier meede te doen zien / hoe veel meer zy hier meede uitwonnen als met het geen zyluiden tegen de Mooren uitgeregt hadden. d'Een was dan genaamd Belchior de Brito; Opper-Schenker des Konings Don Manuel, en den ander Don Vasco de Lima, Zoon van Duarte d'Acunha. Deezen Belchior was ten tyde van Don Henriques overlyden over eenige woorden van al te groote vermetelheid door hem gesprooken / door zyn last tot Couchin gevangen gezet; want hem dagt dat geheel Indiën te gering voor hem was / al het welk uit een onbedagten yver van een moedig jong Cavalier sproot / gelyk hy in der daad was. En somtyts als Don Henrique voorby den Tooren daar hy gevangen was / quam te gaan / zoo als den ander zulks vermerkte / schold hy hem over luid zoodanig / dat zoo het een wraakzugtiger Mensch geweest had als hy was / hy hem dapper zoude hebben doen straffen. Don Henrique hier op overleden zynde / liet Lopo

Vaz

Vaz de Sampayo hem tot Couchin los/ en hy begaf zig na Cananor. Het eerste dat hy deede/was/ dat hy na de Kerk ging daar Don Henrique begraven lag/ en na dat hy zyn Gebed aan Godt gedaan had/ trad hy na zyn Graf/ alwaar geknield hebbende/ en eenige Gebeden voor zyn Ziel met veel traanen uitgesprooken hebbende/ begon hy in het Kruis van de Kapel zulk een cierlyke Lof-reden van zyne Deugden uit te galmen/ dat een Gods-geleerde die zyne Getpen daar digt by lag/ het niet beter zoude hebben konnen doen/ zoo dat hy byna al het volk dat daar by stond/ de traanen uit de oogen perste. 1526. Boete des eenen over zyn misdryf tegen hem gedaan.

Zyn reden bestond voornamentlyk in de groote Geregtigheid van Don Henrique/ en dat al het geen hy ontrent zyn gevankenisse gedaan had/ uit geen haat of quaatwilligheid tegens hem/ maar alleenlyk uit liefde tot de Geregtigheid geschied was/ en dat hy Belchior veel meer straf verdiend had als het geen hem aangedaan was. Don Vasco de Lima daar Don Henrique zeer veel van hiel/ om dat hy een dapper Cavalier was/ en inzonderheid over het geen hy tot Calicut gedaan had/en die hy meede wegens eenige overtredingen hadde doen straffen/ verwoegde zig meede na de zelve Kerk om diergelyk een reden tot zyn lof uit te spreeken. Dog deezen ging nog veel verder als den anderen/ want alzoo hy verstaan had dat eenige Menschen tegen hem mompelden en misnoegd waaren/ zoo is 't dat hy rond uit in ieders aanhooren zeide/Dat zoo 'er iemant was die zulx wilde staande houden, hy hem lyf om lyf uitdaagde. Gelyke schuld boeting van den ander.

Het gebeurde meede op zekeren tyd dat iemant aan een Tafel daar veel Edelluiden aan zaten/ van Don Henrique hebbende gezeid/ Dat hy niet bequaam en was om Kapitein te weezen, alzoo hy zoo roekeloos was, dat hy altyd van de eerste in 't Gevegt wilde zyn; zoo is 't dat Hector da Silveira, die meede een van de genoodigde Gasten was/ en wist dat deezen zeer beroemd van agterklap was/ hem tot antwoord toepaste/Dat het meeste Onbehbelyke woorden tegen Don Henrique gesprooken, en van Hector da Silveira bestraft.

1526.

Den Lasteraar uitgedaagd.

En zyn Naam om reden verswegen.

te gebrek dat hy in *Don Henrique* gekend had, was dat hy alle de quade Tongen die'er in *Indien* waaren, niet uitgebannen had, en daar op in grammen moede van de Tafel opstond: waar op een van d'andere Gasten de welke gebleeven waaren/ overluid zeide Dat al wie quaad van *Don Henrique* wilde zeggen, hy met hem zoude moeten vegten, waar door alles in stilstand raakte, en den anderen geoordeeld voor 't geen hy was/ namentlyk los van tong, en zoo gebonden van handen, dat hy goede Schuilplaatzen wist te vinden als het op een vegten tegen de Vyanden ging. Wy verswygen zynen Naam/ zoo om zyn Eer als om de onze/ alzoo onze meening in dit Verhaal niet en is iemants gebreeken aan den dag te brengen/ om dat het zelve gemeenlyk niet veel goets uitwerkt.

RE-

REGISTER.

A.

Aardbeving met veel ontsteltenis van 't Scheeps-volk op Zee ontrent de kust van Malabaar gevoeld. 7

Acte van Overlevering met welke Vasco da Gamma het gebied van Indiën uit handen van Don Duarte de Menezes ontfing. 22

Ampten in Indiën, hoe altyd in den naam des Konings van Portugaal vergeven. 106

Antonio de Brito tast een Plaats des Konings van Tidor aan, en heeft eenige sporreling met Don Garcia over 't ruimen der Sterkte 109. Komd aan een ander onbekend Eiland en laat'er een Kaart van maken. 113-115

Antonio de Miranda verbrand eenige Moorze Schepen in 't Nauw der Roode Zee. 50, 51

Antonio da Silva en andere Kapiteinen met een verloochende Ciciliaan in gevegt. 65-71

Arel van Porca over zyn trouwloos overloopen tot den Samorin, van Don Henrique opgeeist 83. Past op Jorge d'Albuquerque en tast hem aan. 119, 123

Avelar, een verloochende Portugys, bied den Koning van Bantam aan, zyn verlies op Zee, aan den Portugyzen te wreken 101. Tragt zyn aanslag op Malacca in 't werk te stellen als de Stadt gebrek van alles had, en hoe dat afliep 102-104. Noodigd vyftig zyner voornaamste te gast en doed ze de dood van Jorge d'Albuquerque sweeren. 104

B.

Bala Hacem, een groote Moorze Zee-Roover door den Koning van Cananor aan Don Vasco da Gamma in handen gegeven 12. Door Henrique de Menezes aan een Palm-boom opgehangen, en te laat door den Koning van Cananor gereklameerd. 29

Bastiaan een verloochende Jongen doed veel dienst aan Don Jan en andere. 69

Brieven aan een Pyl gebonden uit der Portugyzen Vaartuigen in hun beleegerde Sterkte overgeschooten. 62

C.

Calicut door Henrique de Menezes vyandelyk bezogt, en de Voorsteden verbrand. 40

Celebes, hoedanige Goud-Eilanden en met wat uitslag bezógt. 111, 112

Cide Alle met een Geschend voor Vasco da Gamma gekoomen, die overleden was, hoe en waarom van Henrique de Menezes weg liep 29. ziet nog van hem pag. 125.

Coge Bequi een aanzienlyk Heer onder de Mooren, van den Samorin afgezonden om Vreede met Don Henrique te maken 81-84. Door den Samorin over zyn weigering van de Vreede aan te nemen, de kop afgeslagen. 83

D.

Diego Gago door zyn eigen volk omgebragt, en hoe het daar

mede verder afliep. 116,117
Diego de Mello uit Indiën met Speceryen gaande, verongelukt op de Baar van Lissebon met nog een van zyn Makkers. 86
Dio een Stadt, onder voornemen van te belegeren door Don Henrique bespied. 87
Don Henrique de Menezes, ziet letter H,
Don Jorge de Tello met 38 Moorze Parans in gevegt, neemd'er eenige en verjaagd de rest met veel verlies en Triomfse. 26
Don Garcia Henriques komd om bezit van 't Kapiteinschap op Molucco 't aanvaarden, en heeft daar over veel sporling met Antonio de Brito. 109
Draay-kolk ontrent de Molucze Eilanden hoe de Schepen te mets vervoerd. 113
Duarte de Menezes onder welken Acte van Overlevering hy 't gebied van Indiën aan Vasco da Gamma in handen gaf. 22

F.

Francisco Correa met 6 Makkers in een fatale hinderlaag der Mooren vervallen, red zig met list. 104, 105
Fust-scheepje, door Antonio de Brito na de Goud-Eilanden Celebes afgezonden, in groot gevaar der Mooren, en gered 112.

G.

Gaspar Veloso steekt de moorder van Diego Gago in de schoot van zyn Slavin dood. 117
Gast-huizen hoe en waar door meer van Getrouwe als Ongetrouwe Dienaaren bezogt. 3
Gastmaal ter zamensweering aangesteld om 't hoofd van Jorge d'Albuquerque aan den Koning van Bantam te leveren. 104
Goud-Eilanden Celebes, met wat slegt gevolg by de Portugyzen bezogt. 112
Gouverneurs van Indiën, met wat omstandigheden en bevelen verkoozen en uit Portugaal afgezonden worden. 1-5

H.

Hector da Silveira na Dosar gezonden, heeft verscheide voorvallen met de Mooren, die de Stadt verlaten 88, 89. Bekomd grooten beuit op 't Eiland Massua, en maakt Vreede met die van Dalaca 90, 91. Komd op 't Eiland Camaran, en doed het gebeente van Duarte Galban opnemen om na Portugaal te brengen 91. Van Camaran vertrokken, krygt een sware storm en komd na veel geleden honger en dorst tot Mascate en Ormus overwinteren. 92
Henrique de Menezes volgens de geoopende Brief van Navolgerschap voor Landvoogd verklaard en te Goa bekend gemaakt 24. Vertrekt van Goa na Couchin om 't Ampt van Gouverneur als Navolger van Vasco da Gamma te aanvaarden 24, 25. Doed op zyn Togt na Couchin de Moorze Vaartuigen verstuiven 25. Toomd de bravades der Moorze Zee-roovers voor Goa in 25. Heeft meer dan eene

Overwinning op de Moorze Specery-schepen 26. Zend een Vloot na de kusten van Goa en Dabul tegen de Moorze Roovers 27. Weigerd een Geschenk dat voor den overleden Onder-Koning Vasco da Gamma gezonden wierd 28. Heeft op zyn vertrek van Goa na Couchin, eenige ontmoetingen met Cide Alle, Gezant van Melique Aliaz 28, 29. Word op Zee van 36 Moorze Parans aangevallen, en deftig van Jorge de Menezes bygesprongen 29. Laat te Cananor de Zee-roover Bala Hacem ophangen, alhoewel 30000 Parans voor zyn leven bied 29. Word van den Koning van Cananor om hulp tegen eenige van zyne oproerige Onderdanen aangezogt 30. Laat honderd Moorze Vaartuigen in de Haven van Mangalor besluiten en vertrekt na Couchin 30. Onder weeg te Calicut aangeloopen, verneemd aldaar de vyandelyke toeleg der Samorinen 31. Van Calicut na Couchin op weg zynde, laat aldaar verzoeken om zonder staatzie ontfangen te worden 32. Doed een Togt met 50 Zeilen van Couchin na Panana 33-36. Maakt met den Arel van Porca verdrag te zyner hulpe 36. Word van den Koning van Calicut om Vreede aangezogt 34. Word in 't aantasten van Panana gequetst, en lagt met de Voorspellers van ongelukken 37. Steld order om ontrent Panana te landen, en bekomd d'Overwinninge 38, 39. Na de Overwinninge van Panana bezoekt Calicut, en verbrand'er eenige Schepen met de Voor-stadt 40. Ontzet Jan de Mello, die door 56 Parans in de neep was, en doed de Mooren vlugten 41. Zend Jan de Mello na Coulete om de Haven van Calicut te peilen 41. Houd raad over het aantasten van Coulete 42. Doed een breed vertoog aan de zyne, wegens zyn Togt van Couchin na Calicut en Coulete 42, 43. Ontfangd eenige Geschenken voor den Koning van Portugaal en keerd weder na Couchin 48. Waagd zyn voornemen tegen de Mooren, word gequetst en krygt de Overwinning met veel beuit 45-47. Met overwinninge wedergekeerd, word by den Koning van Cananor loffelyk onthaald 47. Ontfangd een Gezantschap des Konings van Calicut over 't verwoesten zyner landen 54. 55. Ondersteund de Sterkte die den Samorin belegerd had 60. Steld een Plok-penning van 300 Cruzaden aan die eerst tegen den Vyand aan land stapt 73. Toond zig kloekmoedig in 't ontzetten van der Portugyzen belegerde Sterkte tegen de Samorinen 71-80. Heeft groote overwinninge op de Mooren 79, 80. Word van Côge Bequi aangezogt om Vreede voor den Samorin te maken 81-84. Eist onder zyn Vree-bedingen, dat men hem den Arel van Porca zal in handen leveren 83. Vaardigd vyf Schepen met speceryen van Couchin af 86. Maakt toeleg om de Stadt Dio

te belegeren 87. Zend Hector da Silveira na Socotora om op de Moorze Schepen te passen 88. Zend Pero Mascarenhas na Malacca, dat groot gebrek had, met veel voorraad 93. Leid toe om de Stadt Couchin met een muur te omwallen 120, 121. Word zyn verzoek aan de Inwoonders van Couchin om mede op de Vloot te gaan, afgeslagen 122. Leid toe om een aanslag op Dio te Formeren 124-128. Heeft voor zyn dood veel zorg over 't stellen van een ander Gouverneur, doed fraye vermaningen en sterft met veel lof. 134, 135

Hieronimo de Souza met taghentig Moorze Schuiten op de Rivier van Bracelor in gevegt, daar hy'er XII met Speceryen van neemd. 17

J.

Jan de Mello na Coulete afgezonden, moet voor LVI Parans de vlugt neemen, en word nog van zyn helpers verlaaten. 41

Jorge d'Albuquerque van Malacca vertrokken, heeft gevaarlyke ontmoetingen met de Mooren. 119, 120

K.

Kapiteinschap van Molucco, waarom een beter baantje geagt als d'Oppervoogdye van de Zee. 107

Koe-Dieven onder de Mooren lokken de Portugyzen in een Hinderlaag, daar ze zig kloekmoedig uitredden. 104, 105

Koning van Bantam leid toe om Malacca de toevoer te beletten 95. Is op dien van Linga gebeeten, om dat hy een Vriend der Portugyzen was 99. Beraadslaagd met Lacsamana over d'aanbieding van den verloochenden Avelar, tegen Malacca. 102

Koning van Calicut, die nieuw verkoozen was, hoe met zekere Landheer in oorlog geraakt. 13 ziet Samorin, letter S.

Koning van Cananor, over de dood van de Moor Bala Hacem, in den haat van zyn Volk ontrent de Riviere 29, 30. Vereerd een Goude Ring-Kraag voor den Koning van Portugaal. 48

Koning van Couchin verbid een Man het Leeven, by den Onder-koning van Indiën Don Henrique de Menezes. 54

Koning van Linga, bedryfd groote vreugd over der Portugyzen Victorie op den Koning van Bantam ter Zee behaald. 101

Koning van Portugaals Commissi-Brief, van wat inhoud, nopens 't Gouverneurs Ampt in Indiën, en hoe aan een Nieuw aankoomende over te geeven; en 't stellen van een Navolger by aflyvigheid 18-22. Wat bezorging den zelven in 't afzenden van Gouverneurs na Indiën, in agt neemd. 2

L.

Lacsamana Kapitein des Konings van Bantam verklikt de Be-

zor-

zorging van Malacca, dat hy voornemens was te belegeren 94-96. Raakt in swaar Gevegt op Zee met Martin Alfonso, en keerd met veel dooden na de Rivier Muar 97,98. Zoekt den Koning van Linga met veel snorkeryen van zyn Overwinning te bedriegen 99. Word met Raja Nara, in een ander Gevegt met de Portugyzen, dapper afgeslagen, en op de vlugt gejaagd. 100,101

Lafhertigheid niet altyd in het afraden van een Landing of Batalje bespeurd. 73

Landvoogden van Indiën, met wat toezigten in Portugaal verkoozen worden. 1-5 ziet Gouverneur letter G.

Lopo Vaz de Sampayo, op 't Sterf-bed van Vasco da Gamma voor Navolger van 't Gouverneurschap verklaard 17,18. By voorraad het Ampt van Landvoogd na de dood van da Gamma aangenomen hebbende; rust vyf Schepen af om Don Henrique de Menezes zyn beroeping bekend te maaken. 24

M.

Malacca door den Koning van Bantam belegerd, en na twee Neerlaagen op Zee geleden, van 't beleg ontslaakt, bedryft groote Vreugde 96-101. In benaaudheid van den Bantamzen Oorlog, op veel wyzen getragt te redden. 117-120

Mangalor, uit spyt, door Fernando Gomes en andere Kapiteinen in de brand gesteeken. 52

Martin Alfonso de Souza, zet met zes Schepen heel de Kusten van Malacca en Siam in Oorlog 95, 96. Heeft een swaar Gevegt met Lacsamana op Zee, daar wederzyds aanzienelyke dooden vallen. 97,98

Moordenaars van haar eigen Kapitein, opgehangen en onthoofd, na dat een wyl op roof gevaren hadden. 49

Mooren op Zee gevangen, door eenige Jongens binnen Goa dood gesteenigd, en eenige Koppen in triomf opgehangen 26. Wel drie honderd teffens in een Pakhuis verbrand 75.

Ontfangen op de Goud-Eilanden Celebes de Portugyzen bystter slegt. 112

Mozes Gaspar het leeven van zyn eigen Volk benomen en met zyn Schip op roof uitgevaaren. 49

N.

Naauw der Roode Zee beschreven, en hoe door de Portugyse Schepen, onder Don Henrique beschermd. 50

O.

Onder-Koning in Indiën, met hoedanigen Voorschrift van vermoogen uit Portugaal derwaards afgezonden 18-22. Ziet Vasco da Gamma letter V.

Oppervoogdye van de Zee, waarom minder geagt als het Kapiteinschap op Molucco. 107

P.

Palmboomen af te kappen, doet den Mooren de grootste spyt

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatsen.

Figuur	*Eee.* 1.	tegen Pagina	26.
	Eee. 2.		79.

TWEE VERSCHEYDE SCHEEPS-TOGTEN

Gedaan na de

MOLUCCOS
en S^t^. MARTHA,

In 't Jaar 1525 *en vervolgens*:

De eerste met 6 Scheepen uyt de *Corunna* door den Ridder GARCIA JOFRE DE LOYASA, na de *Specery-Eylanden*; de tweede door den Land-voogd RODRIGUE DE BASTIDAS en P. ALVARES PALOMINO, uyt de Haven van *St. Domingo* na *St. Martha*, *&c.*

Behelsende veel ongemeene Reys-verhaalen; en met welk een over-groote bekostiging van Scheeps-vlooten, Oorloogen en Bloed-vergieting, de Castiliaanen *sig Meester van de* West-Indise *Landschappen en voorname Eylanden gemaakt hebben.*

Als mede een Beschrijving veeler ontdekte Landen, Steeden, Volkeren, Havens en Rivieren, met yets van de Koninglijke Ordre, nopende de *Specery*-Handel, *&c.*

Uyt d'eyge berigten der Reysigers, en Koninglijk bevel eertijds in 't Spaans *beschreeven door den Heer* ANTONIUS DE HERRERA, *Historý-schrijver van sijn* Catholijke *Majesteyt over* Castiliën *en* Indiën, &c. &c.

Nu alder-eerst in 't *Neder-duyts* vertaald.

Met noodig Regïster *en* Konst-Printen *verrijkt.*

TE LEYDEN,

By PIETER VANDER AA, Boekverkooper 1707.

Met Privilegie.

(3)

SCHEEPS-TOGT

Door den Ridder

GARCIA JOFRE DE LOYASA,

Met 6 Scheepen gedaan uyt de *Corunna* na de

MOLUCCOS,

In 't Jaar 1525.

ALs de Raads-vergaadering van Badajos ge-eyndigt / en d'uyt-spraak wegens de saaken van Nieuw-Spanje gedaan waren / gelyk wy op het eynde der Togten van Gil Gonzales d'Avila verhaald hebben / wende men alle vlijt aan / om de Vloot / die na de Moluccos vertrekken moest / te vervaardigen / waar mede eerlang het Huys des Voorraads van de Speceryen / in de Corunna gevestigt wierd / niet tegenstaande de tegen-aankantingen van die van Sevilje. Men ruste dan 6 Scheepen uyt / wel gewapent en voorsien van alle soorten van Krijgs-behoeften / Geschut / en andere Wapenen ; nevens een inlaading van Lijwaaten / Lakenen / Kramery en andere Waaren. D'algemeene Bevelhebber / die deese Vloot bestieren sou / en die Bevelhebber van 't eerste Schip / St. Maria de la Victoria genoemt / sou zijn / was Garcia Jofre de Loyaſa , Ridder der Ordre van St. Juan, gebooztig van Ciudad-Real , die onder sijn geleyde 450 Caſtiliaanen had: Juan *Se*baſtian del Cano wierd tot Bevelhebber van het tweede Schip verkooren / Sanctus Spiritus geheeten

1525

6 Scheepen ter vertrek na de Moluccos uytgerust.

Wie de Vloot bestieren souden.

1525 ten. Pedro de Vera, Edelman van den huyse des Konings/ wierd Bevelhebber van 't derde Schip. En van 't vierde St. Gabriel genoemt/ Don Rodrigo d'Acuna. Gelijk mede van 't vijf de St. Maria del Parral geheeten/ aan George Maurique de Najera gedaan wierd; en het sesde St. Lesmes genoemt/ wierd aan Francisco de Hozes, van Cordoua geboortig/ gegeeven; van een Petasje had Santjago de Guevara het bestier. Martin de Valencia soude algemeen Bevelhebber der Caravellen zijn/ die aan d'Eylanden blijven moesten. Voor Schat-bewaarder wierd Juan de Venavides benoemt/ en voor Reken-meester Bartholomeus Simon Tarrago. Voor algemeen Factoor/ Diego de Covaruvias; voor Ontfanger Alonso de Texeda; voor Schat-meester der Vloot Alonso de Solis; en insgelijks voor Reken-meester der Vloot Ynigo Ortes de Perea, Diego d'Estrella, Diego de Victoria, Diego Ortiz de Urne, en Louis de Luson Schat-bewaarder. Voor algemeene Stuurman wierd Rodrigo Bennejo aangestelt; en men ontsloeg Lope Sanchez en Juan Vespucio, vermits sy weygerden deesen dienst te doen. De Koning deed groote gunst-bewijsingen aan alle de boven-genoemde/ en verstrekte veel ten deesen onkosten. Lope Vallejo ging 'er mede voor Juwelier. De algemeen Bevelhebber leyde den Eed af van getrouw te zijn/ en de huldiginge in de Corunna, in handen van den Graave Don Hernando Andrada; en de andere Bevelhebbers in deesen van den Gesaghebber; en wederom yeder Soldaat in handen van hunne Bevelhebbers; om alle gesamentlijk aan sijne Majesteyts Standaard getrouw te weesen.

Eed van huldiginge afgelegt.

d'Orders/ die den Gesaghebber deeser Vloot gegeeven wierden/ waren van inhoud: dat men voor al agt gaf om de Grensen des Konings van *Portugal* niet aan te doen; dat de Scheepen niet te seer overlaaden wierden, op dat se te vaardiger in 't zeylen waren; dat, voor dat den Manschap vertrok, sy gebiegt en gecommuniceert hadden

Ordres voor de Scheepen deeser Vloot.

den, en soo hunne Zielen in goeden staat stelden, 1525
en dat men opentlijk verkondigde, dat deesen, die dit niet deeden, men uyt de Vloot weeren sou; dat de andere Bevelhebbers sig des nagts by des Gesag-hebbers Schip vervoegen moesten, en geduurig deesen, die vuurde, te volgen; om nu te weeten, of d'anderen dit waar-namen, sou men dan ook vuur maken; op dat dit aldus beantwoord wierd: en wanneer men het vuur-teeken om te wenden gaf, had men 2 vuuren te maaken, en dat d'anderen antwoordende, insgelijks wenden moesten; en op dat men hem volgde, maakte men als vooren nog een vuur, en als hy eenig Topzeyl inneemen wilde, wierden dan 3 vuuren gemaakt, dat de Scheepen insgelijks deeden; en om het Zeyl in te neemen 4 vuuren, door d'anderen mede gevolgt. En dat soo by geval men noodig hadde het zeyl te strijken, 't zy by daag, of nagt; dat, na dit verrigt te hebben, geene der Scheepen eenig zeyl weder in top setten mogt, voor dat den Gesag-hebber 3 vuuren gemaakt hadde, en d'anderen wederom met 3 vuuren geantwoord, en dat men ingevolge alle zeylen doed by-zetten, en ter selver tijd t' zeyl ging; dat men zeylende, yeder Schip des morgens en 's avonds voor den Gesag-hebber eene groet te doen hadde, om sijne Orders t' ontfangen; dat de andere Scheepen des nagts een zeyl minder, dan den Gesag-hebber voerden, op dat se hem agter bleeven; dog niet wanneer den Gesag-hebber van de andere verlaten wierd; maar dat sy dan altoos soo na, als konden, naderden, en den Gesag-hebber hen gedurig inwagte, en hen, ingevalle het noodig was, onderstand deed.

Dat de Bevelhebbers, Schippers en Stuur-lieden geene kours namen; nog geenen togt deeden, 't zy op jagt-maakinge, of andersins, dan volgens den last des Gesag-hebbers; dat den Gesag-hebber van geene kours veranderde, nog sig wende om eenen anderen togt te doen, dan deesen, die men begonnen had, sonder eerstelijk met alle de Bevel-

1525 hebbers, Schippers en Stuur-lieden der Vloot, Raad gepleegt te hebben; dat soo by geval de Scheepen des nagts quamen Land t'ontdekken, het eerste, die dit gewaar wierd, 2 Schooten uyt het Geschut te *Loef-waard* deed, en indien hy door d'anderen niet beantwoord wierd, nog een Schoot te doen had; dat soo by geval het gebeurde, dat eenig Schip in brand geraakte, of seer lek wierd, of geborsten was, dat men dan veele vuuren in dit Schip maakte, op dat d'anderen dit teeken siende, en'er op antwoordende, allen sig naderden, om de kours te volgen, die het genoomen had, en sulks wegens het gevaar, waar het in was, tot dat men'er wederom in voorsien hadde, waar na men den kours weder vervolgen kon; dat ten geenen tijde, 't zy by dag, of nagt, men geen Topzeyl, nog ander zeyl by-sette, soo men 't niet eerstelijk van den Gesag-hebber gesien had, of dat hy daar toe het teeken gaf; behalven dat soo eenig der gemelde Scheepen het zeyl niet voeren kon, dan hy sulks deed, en dit soo zijnde, het door een teeken te kennen gaf; en in deesen gevalle, dat men seer bysondere sorge droeg, dit Schip in 't oog te houden, en om het in te wagten, om het voor den Gesag-hebber te doen weg spoeden, sulks men geen tijd, nog kours verloor; dat indien men voor de aan-komst aan de *Canariën*, genoodsaakt was, om 't met de geheele Vloot door eenen overvallenden Storm na Land te wenden, dat men dan een Haven van *Spanje* verkoor, die de bequaamste geoordeelt wierd; en soo 'er eenig Schip niet aanlanden kon, dat het de naaste Haven nam, en daar van eerlang berigt gaf, op dat men gelaste, wat noodig te doen soude zijn, dat niemand aan de *Canariën* sig te Land begaf, dan met verlof van den Gesag-hebber, en om sig van eenigen Leef-togt te versien, ten dienste der Vloot, en dat men den Schippers en Stuurlieden verbood, niet aan te landen, nog in Zee te ankeren, sonder eerstelijk den grond gepeylt te hebben, en te weeten

of de ſelve ſuyver en ſeeker zy: dat men alle deeſe voorſchrijvingen in deeſen Scheeps-vaart na de *Molukſche* Eylanden in agt nam, door de graaden en kourſſen, die ſy noodig oordeelden ten grootſte verſeekeringe van den togt, ſonder ſig te wenden, om andere Eylanden, of Landen aan te doen, behalven die hen onderweege op hunnen togt, en behouden kours, voor-quamen; dat ingevalle men de Kaap *Bueno d'Eſperanza* niet te boven koomen kon, of dat na die te boven geſeylt hebbende, men ſijnen kours niet volgen kon, wegens wederſtreevende winden, en dat men genoodſaakt was, eenige plaats om t'overwinteren te ſoeken; dat men dan den Raad vergaderde, om van veele middelen het beſte en ſeekerſte te kieſen; dat ſoo men deeſe Scheeps-togt na de *Moluccos* doende, nieuwe Eylanden in de Grenſen van ſijne Majeſteyt ontdekte, men'er eerlang een beſchrijvinge op de Zee-kaart van deed, merkende en ſettende door geſchrifte, op hoe veel graaden, van lengte en breete, men die vond; en ſoo dit Land bevolkt was, dat men'er na des ſelfs hoedanigheeden en eygenſchappen na-vraag deed; en'er teekenen liet om te gedenken, *dat het door bevel van ſijne Majeſteyt ontdekt was;* dat ſoo het gebeurde men'er Goud, Speceryen, of andere dingen van waarde vond, ſy'er in dat geval om te handelen vertoeven konden, ſonder egter het voorneemen, van hunnen voornaamſten togt, ter ſijden te ſetten; en indien ſy 't noodig oordeelden, dat men'er eenige Geeſtelijken laaten moeſt, ſy dit deeden, ſonder nogtans hen'er toe te noodſaaken, hen voorſchrijvende, om naauw-keurig de hoedanigheeden des Lands gade te ſlaan; met laſt, om met de Vloot aldaar weder te keeren, of hen'er af te haalen, ingevalle ſy'er niet blijven wilden; en dat ſe te Lande op-ſtappende, altoos ſig te verdeedigen vaardig waren, voor bedugtheyd, dat hen d'*Indiaanen* geen ongeval toebragten, en dat men 't mede den Inwoonderen der plaatſen, waar ſy ſig te Land begaven, niet doen moeſt. 1525

1525 Men gaf nog andere Orders; dat van alle de goederen, van welker inlaadinge deese Vloot was, men eenige Geschonken den Heeren der Plaatsen, waar sy aanquamen, tot teeken van Vriendschap en geneegentheyd doen kon, op dat de Scheepen konden, ingevalle het noodig was, tot deese Havens inloopen; en dat, schoon sy reden hadden, hen qualijk te handelen, dat sy 't voor al niet deeden in Plaatsen, waar men eenig voordeel beoogen kon, strekkende ter onderstand der Vloot; dat soo eenig Schip d'andere miste, dat het tragte na de *Moluccos* te loopen, en'er eene Maand te vertoeven had, en, de Vloot in deesen tijd niet koomende opschieten, een Merk-teeken op te regten had, bestaande in 5 steenen, op de wijse van een Kruys, nevens een houte Kruys in 't midden; en te setten een Pot onder d'aarde bedekt, waar in een Gedenk-schrifje, van den tijd, die sy'er aanquamen, meldende, wat hen noodig dagt, en dat se dan vervolgens langs de Kust liepen, geduurig nieuwe Landen sonder tijd verlies ontdekkende, allerweegen, waar sy Land ontdekten, merk-teekenen van hunne ontdekkinge agter lieten. En soo eenige Scheepen, om eenige verpligtende redenen, afweeken, dat se dan egter geduurig de kours der *Moluccos* vervolgden, en indien sy 'er andere Landen vonden, de selve teekenen stelden; dat se aan de *Moluccos* gekoomen, aan de Noorder-kust ankerden, om het ontmoeten der *Portugeesen* te vermijden, nademaal sy hun verblijf ter Zuyderkust namen; en schoon sy'er *Portugeesen* vonden, dat se egter niet nalieten, om'er aan te landen; dat, in welker plaats sy waren, sy den Heere dier plaats lieten weeten, dat sy'er van wegen sijne Majesteyt quamen, om met hen in Vreede en Vriendschap te handelen, en de waaren, die sy bragten, te vermangelen, en dat se eerlang Gijselaars van geagte Lieden namen, en berigt gaven om met hen over-een te koomen, na dat se eerstelijk de Scheepen in goede orde, voor het veylig zijn, besorgd had-

Last van Schenkaadjes te moogen doen.

hadden; en wanneer de Vreede soude bevestigt 1525
zijn, dat sy dan een Register vertoonen souden,
waar op de Wapens van den Koning en de Hee- Vreede Orders.
ren des Lands gedrukt waren, gelijkerwijs men
by diergelijke gelegentheeden de gewoonte heeft;
en dit alles gelijk sodaanigen Heere, en de sijnen
in agt namen ontrent het geen, waar van se sig
verdraagen hadden; en soo soude sijne Majesteyt
mede verpligt weesen aan alles, wat door sijne
Bevelhebbers verdragen was; en niet voldoende,
deed sijne Majesteyt, wat hem goed dagt; dat de
Vreede en Vriendschap opgeregt zijnde, men be-
sorgde, dat sodanig eenen Koning, of Heere, een
Huys na-by den Oever der Zee verstrekte, om'er
de waaren op te leggen, en in seekerheyd te stel-
len, en die soo min, als sy konden, geopent te laa-
ten, voor bedugtheyd van eenige ongelegenthee-
den; dat voor soo veel toen de eerste Vloot, van
sijne Majesteyt, na de *Moluccos* ging, de voornaam-
ste Heeren hem hunne onderdaanigheyd beweesen,
en dat men geloofde, dat sy nog den selven wille had-
den, dat men hen Brieven ter hand stelde, waar
van sy brengers waren, nevens eenige Geschen-
ken, handelende met hen in alle sagtigheyd en
Vriendschap; dat, so dra als sy'er aangeland wa-
ren, onderstonden, of'er geene *Portugeesen* aan dee-
se Eylanden, (na dat'er de Vloot van *Ferdinand
de Magellanes* aangeweest hadde,) sig hadden ver-
toont, en of sy de *Castiliaanen*, die aldaar gelaa-
ten waren, ook qualijk gehandelt hadden; dat
sy sig wel in hunne pligt queeten, met de Schee-
pen te ontlaaden, en hunnen handel wel aan te
leggen, houdende geduurig de Scheepen schoon en
suyver, op dat de Speceryen, die sy ontfingen,
wel bewaart wierden; dat, na dat se hunne Laa-
ding in-genoomen hadden, sy de bestemde Man-
schap ter bewaaringe, en geleyde der waaren te
Scheep lieten gaan, en hen goede aanwijsingen
deeden, op dat se in *Castilje* weder-gekeert, aan
bysondere ter hand stelden, wat hen gehoorig

 was.

1525 was. En voor soo veel dan te groote vryheyd als de Soldaaten dikmaals namen, sig verspreydende en twist aanregtende, waar door meenigmaal groote ongemakken voort-quamen; dat men des besorgde, dat niemand vertrok, om Leef-togt te koopen; maar dat het den Factoor was, die deesen last op sig nam; en dat soo by geval geduurende den tijd, dat men handelen sou, eenige Scheepen hermaakt moesten worden, of men kielhaalen moest, dat dit niet dan d'een na den andere geschiede; dat men het Volk, dat 'er van 't verledene Jaar gebleeven was, by-een bragt, nevens de Specetyen, die sy in gemangelt, of gekogt hadden, en den Koning des Eylands voor het goed onthaal, hen aangedaan, bedankte; dat men voor al besorgt was, om *Ternate* voor 't eerste Eyland des voorraads te neemen, ten Noorden geleegen, als het grootste, en 't bequaamste om te handelen, en waar de meeste Speceryen waren, als mede het gemakkelijkste voor de aankomst der Scheepen; en dat indien dit niet geschieden kon, dat se eene der 5 naaste Eylanden ten Noorden in besit namen, om bequaam van daar met de selve wind te vertrekken.

Dat, soo dra als sy aangeland waren, sy sig bevlijtigden om Rijst te bekoomen, en den Leeftogt voor de Soldaaten, en dat se de Bisschuyt en den Wijn opslooten, om te spaaren; op dat men, wanneer 't noodig was, sijnen toevlugt daar toe neemen kon; voornamelijk, op hunnen wederom-togt; dat se eerlang met den Koning, of sijne Erfgenaamen, wegens den prijs van yeder sak, en den gewigte over-een-koomen souden, en dat sy daar van een Lijst maakten, met den Eed af te leggen, *van die nooyt te sullen veranderen*; nevens de prijsen mede van yeder deeser dingen en waaren, die voornamentlijk van Koper, Yser, Lijwaat, Quiksilver, Vermilioen, en Waaren, waar van d'*Indiaanen* 't meeste werk maakten; en dat soo sy aan 't Eyland *las Masias* niet konden aankoomen, sy

de

de Scheepen na 't Eyland *Banda* ſenden ſouden, 1525
om ſoo veel *Foely*, als men laaden kon, mede te brengen; en dat ſe mede na de Eylanden de *Tipele* ſonden, waar de *Kaneel* en *Gember* te vinden is, om'er door 't ſelve middel onder een goed geleyde van te ſenden; dat ſy tragten ſouden ſoo veel *Peper*, als ſe konden, te verſamelen, zijnde een der gewigtigſte waaren, en dat ſy die vaardig hielden, om aan d'eerſte Vloot te leveren, die voor *Caſtilje* na alle deeſe inſameling vertrekken moeſt; dat belangende het Volk, dat'er overblijven ſou, dat ſy'er een ſterk huys tot hunne verdeedinge hadden te bouwen, na dat ſe den Eed voor den Koning, in 't by-zijn van alle de Heeren des Lands, hebben afgelegt, in agt neemende de verdrag-maakinge en de gehoorſaamheyd, die men met hen verbleef, gemerkt men inſgelijks als met na-gebuuren doen moeſt, ſoo wel voor de ruſt en 't voordeel van den een, als anderen. En voor ſoo veel alle de Huyſen in deeſe Eylanden niet dan van ſtroo waren, dat ſy wel agt gaven, dat'er geen ongemak door eenig vuur ontſtond, nademaal de *Mooren* diergelijke gelegentheeden ſogten, om eenen roof aan te regten; dat men Jaarlijks met de Kooplieden en de Boeren der *Specery*-Eylanden een verdrag maakte, op dat men deeſe Kruyderyen bequamelijker laaden kon, wanneer de Vloot gereet ten vertrek was geſtelt, dat men toen dit verdrag voor altoos niet ſluyten kon; dat het voorraadshuys der Speceryen genoegſaam was, om alles, wat men'er aanbrengen kon, in op te leggen, en dat ſe daar in bewaart konden zijn, om de vereyſchte hoedanigheyd te hebben, en dat'er den Factoor ſijn verblijf in hield, bewaarende by ſig de Regiſters der Laſten, die'er aangebragt wierden, en van alles, wat men'er van na *Caſtilje* ſond, vergeleeken met de Koninglijke Amptenaaren over de gewigtigſte ſaaken, hem by-gevoegt. En voor ſoo veel de Munt en de Waaren, als de Vloot voerde, van veelerley ſoorten waren, en dat men niet

Als mede om aan 't Eyland Banda Foely te laaden; en elders Kaneel:

Dat men Jaarlijks wegens de Speceryen een verdrag maakte.

1525

wist, wat waarde die ten meeste hadden, of 'er ook het meest geagt waren, sou men se dusdanig aan yeder Eyland, na gelijke aandeelinge, en na sijn even-waarde uytgeeven; dat men wagt hield, en ronde omtrent het huys des voorraads deed, soo wel by dag als by nagt, en dat men met eenige Amptenaaren van 's Konings huys verstand hield, om te weeten, wat'er omging; hen te verstaan geevende, dat de voornaamste seekerheyd des Lands de Scheepen waren, op dat men naauw-keuriglijk in agt nam. En voor so veel'er geen Schip in dit Land was, om groote Togten te doen, en dat het noodig was, de na-by geleegenste Landen der *Moluccos* t' ontdekken; dat men desweegen de kours na die van *Timor* en *Borney* nam, die de besten waren, nademaal de selve *Mooren*, in den handel deel gegeeven wordende, sy sig genoegsaam met de *Castiliaanen* in de Scheeps-vaart omgang neemen souden. En alsoo men wist, dat 'er elders *Nagelen* en *Foely*, dan in de *Moluccos* te vinden waren, en dat men niet gedoogen wilde, dat ter kennisse der *Christenheyd* quam, dat deesen handel altoos onder 't vermoogen van den *Catholijken* Koning bleef; dat men des-wegen verhinderen moest, dat men niet door *Malacca* en andere plaatsen, onder den Koning van *Portugal* gehoorig, passeerde; dat de wijse, waar van men sig in de stroopingen bedienen moest, die 'er gedaan mogten worden, was, dat den algemeenen Bevelhebber van yeder stroopinge eenig raar stuk, ter waarde van 500 *Castiliaansche* Dukaaten, nam, by aldien het geen *Moor* was, die sig weder lossen kon, of eenig Edel-gesteente, dat de gemelde somme niet te boven ging; en als het geheel, van wat 'er verovert was, een waarde van 12000 Dukaaten beliep; en ingevalle dat 'er in de gemelde stroopingen geen stuk van waarde was, bewilligde men hem 3 ten 100 van alles, wat 'er by-gebragt wierd; waar van hy het twintigste gedeelte betaalen sou; waar uyt hy 20 ten 100 voor Koninglijke regten trek-

En met d'Amptenaaren van 's Konings huys verstand hield.

Orders wegens het doen van stroopingen.

trekken mogt; dat, na dat deese somme soude verovert zijn, men het twintigste gedeelte van alles ter verlossinge der gevangenen trekken sou, en dat hy vervolgens van het geheel het vijfde voor sijn Majesteyt getrokken hebbende, waar van de Soldaaten weder het vijfde hebben souden, het overige dan in 3 deelen soude gedeelt worden, waar van 2 voor sijn Majesteyt en voor de uytrustinge waren, en het derde voor allen gesamentlijk; als voor den algemeenen Bevelhebber, 20 deelen; de Bevelhebbers der Vloot, 8; die de verdeelingen deed, 6; de Schrijvers, die se aanteekenden, 4; de Schippers en Stuurlieden, insgelijks; de Scheepslieden, 2; de Scheeps-dienaars, 1; de Pagies, een halve; de Voorraad-uytdeelders, Timmerlieden, Kalefaters en Kuypers, 1, en de Rentmeester, Heel-meester en Priester, 3 deelen; de Voorloopers en Dienaars, anderhalf; de Geregtsdienaar der Vloot, 3; alle de Scheeps-lieden, Scheeps-dienaars, en Voorloopers, mede voor Boog-schutters dienende, een half deel meer, en die Vuur-roers voerden, een gantsch deel meer. En voor soo veel sijne Majesteyt de 2 derden-deelen nam, het vijfde daar af getrokken hebbende, soo was hy verpligt de wapenen der Soldaaten te verschaffen, nademaal het andersints niet redelijk geweest soude zijn, dat hy meer, dan de helfte na sig trok; en dat uyt de 2 gemelde deelen, den Koning gehoorig, hy mede de boven-genoemde Amptenaaren der Scheepen betaalen moest. 1525 Hoe de verdeelinge onder de Vlootelingen geschieden sou.

Dat men seer uytdrukkelijk verbood, dat in geenerley wijse eenige Scheepen; schoon het die der *Mooren* waren, op de Grensen der *Portugeesen* quamen, en dat sy aan hun volk lieten weeten, dat, wanneer men wisselingen, of inkoop der waaren deed, dat niemand den prijs, dan des Konings Factoor stelde; dat 'er altoos in de *Moluccos* 2 der kleynste Scheepen van de Vloot bleeven, en 2 andere, die Riemen voerden, der geene, die sy 'er maakten, waar van sy het Hout by-een bragten, Bevel ten aanbouw van 2 Scheepen gegeeven.

en

1525 en sulks eerlang, dat sy ter plaatse gekoomen waren, waar het geschieden kon, en 'er eenig Volk van die Land-aard op-stelden, 't zy Slaven, of in Soldy onder het bestier en geleyde van een Onder-bevelhebber, op dat, soo sy 't ontvlugten mogten, hy hen betaalde; dat se in verwagtinge van den aankomst eener andere Vloot, des eene lading vervaardigden, en dat sy wegens d' andere Eylanden navorschinge deeden, wat bysonderheeden 'er te vinden waren; dat ingevalle eenig Ampt open viel, dat den Gesag-hebber 'er een bequaam Persoon mede versag, die een goed dienaar van den Koning was, of yemand anders, soo hy oordeelen mogt, tot dat sijn Majesteyt des anders gelaste; dat het Volk wel gehandelt en sagtelijk bestiert wierd, dat de sieken en gequetsten sorgvuldiglijk bedient wierden; en dat ten dien eynde de Gesag-hebber hen trouw-hartiglijk ging besoeken, en niet gedoogde, dat de Genees-meesters, nog Wondheelders eenig geld voor de geneesinge namen; en dat men hen deed belijden, en hun uytterste wille voor den Beampt schrijver der Vloot maaken; verklaarende eerstelijk de plaats, waar sy waren, en of se getrouwt waren, of niet, en dat men van de geene, die sturven, aanteekeninge der Goederen deed, op dat de waarde hier van, gevoegt by de Soldy, die by hen te goede was, aan de geene gelevert wierd, dit toebehoorende; dat het Volk een tugtiglijk gedrag voerde, sonder eenig misdrijf met de Vrouwen des Lands, waar se waren, te begaan, en dat se onder hen vreedsaam en in genegentheyd leefden; nademaal wegens deese eenige saak de Vrouwen raakende, de lieden deeses lands magtig waren, eenige opstand des-weegen t' onderstaan; dat sy sig bevlijtigden van alle Landen navraag te doen, die sy ontdekten, en sig 'er heusselijk gedroegen; en dat, wanneer sy in onbekende Landen, om 'er water in te neemen, quamen, dat de Barken, die 'er gesonden wierden, wel van Krijgs-volk voorsien waren, en de Scheepen wel

Sorge voor de Sieken en gequetsten te draagen.

Verdere Orders verleent.

wel bewaakt; dat alle, die op deese Vloot waren, en nog andere na hen, vryheyd om te schrijven hadden. Indien eenig Koning, of *Cacique* begeerde mede na *Castilje* te vertrekken, of 'er een Afgesant sond, dat die wel ontfangen wierd; dat soo eenige Soldaaten in de Vloot ontbraken, dat men sig dan van Slaaven ten dienst versag; dat den leef-togt door den Gesag-hebber en d' Amptenaaren opgenoomen wierd, sulks die met matigheyd uytgedeelt wordende, ook wel gedaan bevonden wierd; dat de Soldaaten, op straffe van hunne goederen, geen wapenen tegens elkanderen opnamen, nog dat se niet speelden, om de verschillen te mijden, die uyt het spel ontstaan konden; dat de Gesaghebber het vermoogen hadde, om Onder-bevelhebbers, in plaatsen, die hy noodig oordeelde, aan te stellen; dat 'er in de Vloot geen Lasteraar, nog Verloochenaar gevonden wierd; dat de Gesag-hebber *Loyasa* als Bevelhebber te Lande bleef, en agt gaf, dat se alle vreedsamelijk leefden, en elkanderen beminden; dat men de geene, die uyt de Vloot van *Magellanes* in de *Moluccos* nog overig waren, na *Castilje* liet vertrekken, ingevalle sy sulks begeerden, en dat soo men de landen door de *Portugeesen* beseeten vond, en dat dit verhinderde, dat men 'er geen bevolkinge doen kon, dat men dan alleenlijk de waaren laaden en weder na 't Vaderland keerde, en dat indien 'er de Gesag-hebber *Loyasa* bleef, dat hy dan, ingevalle hy het doen wilde, met de tweede Vloot weder quam. Voorts wierden hen ook de Brieven voor alle Koningen en Heeren der Eylanden gelevert/ die hen sijn Majesteyt schreef/ en sond hen insgelijks geschenken/ voornamentlijk aan de geene/ die hem erkent hadden/ en met de Castiliaanen de vriendschap hadden aangegaan; verder hield 's Konings last/ dat ingevalle den algemeenen Bevelhebber sturf, *Pedro de Vera*, een der Bevelhebbers der Vloot, sijne plaats bekleede, om in de *Moluccos* te blijven, en dat by afsterven van *Pedro de Vera*, de Bevelhebber *Don Rodrigo d' Acuna* in sijne 1525

1525

Hoe by afsterven het bestier der Vloot gehandhaaft moest worden.

sijne plaats volgen soude, en deesen koomende aflijvig te worden, dat men dan *George Maurique* weder in de plaats nam, en by sterven van deesen, *Franciscus de Hozes;* en dat d'algemeene Bevelhebber, die in d'*Indiën* blijven soude, koomende te sterven, of dat hy 'er bleef, de Bevelhebber *Juan Sebastiaan del Cano* als-dan voor algemeen Bevelhebber der Vloot weder-keeren soude, en by aflijvigheyd van hem, *Pedro de Vera;* en deese ontbeerende, *Rodrigo d' Acuna;* en by sterven van hem. *George Maurique;* en deese mede ontbeerende, *Francisco de Hozes.* Ingevalle sy alle overleeden waren, dat men dan d'algemeene Schat-bewaarder Bevelhebber te lande maakte; en na hem den Factoor, en by overlijden van den Factoor, den Reeken-meester. En soo het geval wilde, dat alle deese Bevelhebbers overleeden waren, dat dan de Schat-bewaarder, Factoor, Reken-meester, en de andere Bevelhebbers, die nog overig waren, onder hen voor den weder-togt der Vloot verkooren (na eerstelijk den Eed afgelegt te hebben) soodanig een algemeenen Bevelhebber als se hen noodig oordeelden; en soo 'er meer, dan een was, met gelijk getal van stemmen verkooren, konde men deswegen onder hen looten, gelijkerwijs de andere Bevelhebbers en Amptenaaren het noodig oordeelden; en op deese, waar op het lot viel, dat die met de Vloot in hoedanigheyd als algemeen Bevelhebber overquam, in agt neemende alle de selve ordonnantien, hier vooren verklaart.

Vertrek der Vloot uyt de Corunna.

Alles dan ten Togt veerdigt, en aan sijne Majesteyts Standaard, trouwe besworen te hebben, vertrok deese Vloot, met een juygend en vergenoegd afscheyd, uyt de Corunna, en quam den tweeden van Augustus aan 't Eyland Gomera te landen, waar se 10, of 12 dagen om ververversinge in te neemen vertoefden; vervolgens den 14. kours ten Zuyden neemende, quam se den 20. van October voor 't Eyland St. Matheo ten Anker, alwaar se deese Maand geduurende

Komt voor 't Eyland St. Matheo ten anker.

sig

sig ophield. Dit Eyland is / na dat'er den wereld-kundiger Alonso de Chaves van segt / op 2 graaden ten Zuyden van den Even-nagts-lijn geleegen / alhoewel anderen niet van deese gedagten zijn. Het begrijpt 4 mijlen in den omtrek / bestaat in Hoog-land / verbult van Palm-en Oranje-boomen / veele Vogels / Hoenders en wilde Varkens van Castilje. Men vond'er veel Menschen-beenderen; en eenen Portugees was'er in de Vloot / die berigte / dat dit Eyland door Portugeesen was bevolkt geweest / en dat'er de Swarte Slaaven hunne Meesters en alle de Christenen van 't Eyland gedood hadden; dit viel niet swaar te gelooven / nademaal men'er veele overblijffselen van Huysen sag / en een Kruys van hout gewrogt in d'aarde steeken vond / waar seekere Letteren op gesneeden waren / die dit berigt te kennen gaven; Pero Fernandez passeerde hier in den Jaare 1515. Men had'er eenen overvloed van Vis / en men viste veel van de selve in de Haven. Onder anderen wierd'er eene / ter groote als een Salm / gevangen / die de Castiliaanen, Corbina noemen / en 20 ponden gewigt hadde; dog alle / die'er van aten / wierden vergiftigt / en souden gesturven hebben / indien sy geene Teriakel en andere tegen-giften ingenoomen hadden; en egter na alle Genees-middelen / die men hen gaf / waren se nog veele dagen siek. Sy vertrokken van dit Eyland den 3. van November / en den 4. van December ontdekten se de Kust van Brasil, den volgenden dag bevonden se sig 3 mijlen van Land / op 21 en 1 halve graad / zijnde seer hoog en een Bevolkt Land. Dog den 28. der selve Maand overviel hen eenen storm / die de Scheepen van een scheyde / maar vervolgens weder by-een quamen / behalven dat van den Gesag-hebber; en alsoo het reeds nagt wierd / stelden se alle hunne teekens by / en hielden 't alleen met de Fok draagende. Den volgenden dag met Sonnen opgang / vertrok het Schip St. Gabriel, om den Gesag-hebber te soeken / en hem

1525

Dit Eyland beschreeven, en wat'er gevonden wierd.

Een Vis door de Castiliaanen gegeeten, waar van sy vergiftigt worden.

Storm de Vloot van een scheydende.

1525 hem binnen 2 dagen niet konnende vinden/ gingen d'anderen weder t' zeyl/ geloovende dit van St. Gabriel meer weg gespoed te hebben; en den 5. van January sagen se Cabo-Blanco, die het meeren-deel der Wereld-kundigers seyden/ op 37 graden ten Zuyden de Even-nagts-lijn geleegen te zijn/ alwaar sy de Straat van Magellanes stelden / op 125 mijlen/ meer of min van daar. En als sy des Gesag-hebbers Schip/ nog de St. Gabriel niet te voorschijn sagen koomen/ verdroegen sig d'andere Bevelhebbers/ dat Santjago de Guevara met sijn Petasje na de Haven van St. Cruz liep/ (die anderen Rio de la Cruz noemèn/ en se op 51 graden stelden) dat hy'er na d'ordre van den algemeenen Bevelhebber het teeken gaf/ en dat de Scheepen midlerwijl na de Straat liepen/ om'er sig te versamelen/ en den Gesag-hebber in te wagten. Des Sondags den 14. van January sagen se een groote Rivier/ die na de teekenen/ die sy'er van hadden/ hen scheen de Straat te weesen/ sy vorderden dus/ tot se op 4 vademen water quamen/ geraakende het Schip St. Spiritus met 3/ of 4 stooten op eenige banken vast/ vermits deese banken sig 3/ of 4 mijlen en meer in Zee uytstrekten/ en sy geraakten op 't drooge/ tot dat de Zee weder vloepde/ en sagen van daar/ dat het Land op veele plaatsen 2/ en 3 vademen buyten het water sig vertoonde. Het Schip d'Anunciada genoemt geraakte in 't selfde gevaar; en voor soo veel'er de Zee-vloed in deese banken seer sterk afnam/ gelaste de Bevelhebber Juan Sebastiaan del Cano eene aanlanding te doen/ en liet de Sloep uyt-setten/ die hy na Land sond/ om de Straat te kennen.

Koomen aan Cabo Blanco.

Het beraamde teeken door Guevara in de Haven van St. Cruz gegeeven.

Het Schip St. Spiritus in gevaar.

Die sig in de Sloep begaben/ waren den Stuurman Martin Perez del Cano, Bustamante en Jan d'Arreyzaga Priester/ neevens 5 anderen/ met last/ dat/ ingevalle het de Straat was/ sy vuuren maaken souden/ en dit dus niet zijnde/ geen teeken geeven. Onder hen was dan eenen seekeren Rol-

Men send op kundschap na de Straat van Magellanes.

Roldan, Bus-schieter/ die eenen der mede-gesel- 1525
len van Magellanes geweest hadde/ toen hy deese Straat passeerde/ en de Moluccos ontdekte. Toen dan Bustamante het verder voort-sette/ op dat hy verseekerde het de Straat te weesen/ en dat Roldan sijn seggen by-viel/seggende/dat men buuren moest/ om de Scheepen berigt te geeven; wilde egter eerstelijk de Priester en de Stuur-man Martin Perez del Cano van de waarheyd verseekert zijn; op dat sy verder passeerden; dog die sig te Land begaven/ seyden het de Straat niet te weesen; waarom sy in dit verschil goed vonden/ verder tot aan een Kaap te loopen/ die sig opdeed. Ondertussen dit der Scheepen op 3 buuren niet siende/ gelijk men afgesprooken had te maaken/ wanneer de Straat gevonden wierd/ en dat sy de Sloep niet sagen weder-keeren/ ligten hunne Ankers en setten 't meerder voor-waarts/ laatende deese Mannen aldaar. Als sy aan deese Kaap gekoomen waren/ seyde Roldan het noodig te weesen/ nog verder tot eene andere Kaap te passeeren/ die sy sagen; waar na sy/ hunne nieuws-gierigheyd voldaan te hebben/ en 3 mijlen afgelegt/ weder by hunne Sloep quamen/ die sy vol modder gespoelt vonden/ en verre van de wal afgeleegen/ sulks dat tot 's morgens vertoeft moest worden/ eer dat de Zee-vloed weder quam; dog het quaad weder/ dat het deese nagt maakte/ deed by-na de Sloep op den Oever te gronde stooten; weshalven sy genoodsaakt wierden aan Land te blijven/ alwaar sy 4 dagen lang buuren maakten/ eetende niet dan kruyden/ wortelen en eenige vis/ die sy vingen/ Na dat sy de Sloep wederom geledigt en gesuyvert hadden/ passeerden se den vijfden dag aan een Eyland/ in 't midden van de Rivier geleegen/ om seekere Vogels/ die sy'er sagen/ met aas te vangen. Het waren witte Vogels gelijk duyven/ die roode voeten en bekken hadden. Een weynig verder in 't Eyland vonden se een meenigte Zee-gansen/ die het Land als bedekten/ en niet vliegen kon-

De Scheepen stevenen verder om de Straat te soeken.

1525 den / yeder van deese Vogels geplukt en gesuyvert / woeg 8 ponden swaar. Als sy dus een weynig van Leef-togt versien hadden / vertrokken se om de Straat en de Scheepen op te soeken / en quamen dien selfden dag aan de mond der Rivier / konnende wegens het quaad weder niet verder passeeren. Sy begaven'er sig te lande / en versagen sig van water in de Sloep / met gedagten / om hunnen kours te vervolgen. Den volgenden dag 's morgens quam 'er Bartholomeus Dominguez, uyt de Corunna geboortig / nevens 4 anderen aan te landen / die den Bevel-hebber Sebastiaan del Cano, om hen te soeken / gevonden had / en berigte hen / dat de Scheepen reeds in de Straat aangekoomen waren / en dat het Schip St. Spiritus vergaan was. Soo dra als sy deese tijding vernoomen hadden / verlieten se hunne Sloep met hunne Vogels / en gingen te Lande / leggende meer dan 20 mijlen langs seer ruuwe weegen af / vervult van Bosschaadjes en Geboomten. Dit gemelde Schip wierd aan de Kaap van 11000 Maagden verlooren / aan den ingang van de Straat geleegen. Toen dit Volk hier aanquam / was Jan Sebastiaan del Cano reeds gegaan / om voor de Scheepen een Haven te soeken ; en deese nagt / dat den 14. van January en de selfde dag was / toen deese Rivier ontdekt wierd / (gelijk wy reeds gesegt hebben /) wierden se uyt Zee met een seer hevigen storm overvallen / waar door alle de Scheepen hunne Sloepen verlooren / en voor Anker gaande wierden. Hier was 't nu / dat het Schip St. Spiritus verlooren wierd / waar van 9 Mannen omquamen ; d'anderen redden sig met veele moeyten en arbeyd. Sy maakten hutten te Lande / en burgen het meeren-deel der Pakkaadje en Waaren / die'er in gelaaden waren ; soo wel die van den Koning als van hen. De tweede dag weder-voer hen nog een grooter ongeval / dan het voorige ; want het Schip d'Anunciada, sijne Kabels en Sloep verlooren hebbende / wierd door de Zee-

Krijgen berigt, dat de Straat door de Scheepen gevonden was.

Het Schip St. Spiritus verlooren.

baa-

1525

vaaren langs de Kust gedreeven / en d'anderen sig ten besten reddende / begon yder de Scheepen te ligten / en het Geschut buyten boord te setten. De Bevelhebber Jan Sebastiaan del Cano, was toen in d'Annunciada, soekende eene Haven voor d'andere Scheepen. Den 18. deeser Maand quam hy in de Baay der 11000 Maagden ten Anker / en het weder een weynig bedaart zijnde / liepen de 3 Scheepen / te weeten / d'Anunciada, St. Maria del Parrar en St. Lesmes in de Straat. Hoe dit nu verder af liep / sullen wy in de Scheeps-togt van Sebastiaan Gaboto op 't Jaar 1526 verhalen / en nu de agtervolging van Ferdinand Cortes Togt na las Ybueras na-spooren.

d'Anuncia-da loopt om een Haven voor d'andere Scheepen te soeken.

En koomen vervolgens in de Straat.

Gemelde Cortes van sijnen Togt / gelijk hier vooren in den aanvang deeses Jaars gesegt is / vervolgende / quam te Chilapan een groot Gehugte en wel geleegen / alhoewel verbrand en seer verwoest. Hy vond'er alleen 2 Mannen / die hem weder te Tamaztepec verlieten / en met eenen anderen naam Tecpetlican genoemt wierd; dog/voor dat hy'er quam / passeerde men een Rivier / Chilapan geheeten / waar in eenen Slaaf verdronk / en men verloor'er veele Pakkaadje / so dat men / geduurende deese moeyelijke Togt / 2 dagen over 6 mijlen af te leggen toebragt / de Paarden gingen geduurig te water / en tot halver-weegen de beenen in de slijk / en selfs aan veele plaatsen tot aan den buyk; dog boven al verduurden de Menschen veele ongemakken. Tamaztepec was ontbloot van Inwoonders en verwoest: dog het Leger liet egter niet na / om'er sig geduurende 6 dagen te verversschen; want men vond'er Vrugten van groene Maiz by de Boeren / en insgelijks in Graanen / en de Hoorens / die hen voor lekkerny diende / gemerkt de groote behoeftigheyd / die sy allen geleeden hadden; en sy waren seer verwondert / van'er mede Varkens te vinden. Van daar vertrokken se na Yztapan, door diepe Afgronden en modderagtige plaatsen / geduurende 2 dagen

Het Leger van Cortes lijd groot ongemak.

 lang /

1525 lang/ alwaar de Paarden tot aan de sijde insonken. d'Inwoonders deeser plaats/ de Castiliaanen op de Paarden vernoomen hebbende/ namen eerlang de vlugt. En door soo veel den Heere van Cibatlan hen gesegt hadde/ dat de Castiliaanen al dood-sloegen/ wat sy vonden; soo staken sy het vuur in veele Huysen/ deeden hunne Vrouwen en Kinderen vlugten/ en droegen hunne Paltkaadje ter andere sijde van een Rivier/ die aan den voet van dit Gehugte langs stroomde/ waar in veelen verdronken/ om dat se sig met den overtogt te seer haasteden. Daar wierden eenigen gevangen/ die seyden/ dat se het niet ontwecken/ dan wegens de vreese/ die hen den Heere van Cibatlan aangejaagt hadde. Cortes dit siende liet de Indiaanen van Cuatlan, Chilapan en Tamaztepec, dien hy in sijn Leger voerde/ tot sig roepen/ om aan hen ten Getuygen te verstrekken/ wat goed onthaal sy genooten hadden/ en nog ontfingen; en gaf hen in 't by-zijn der gevangens eenige beuselingen/ en verlof/ om weder na hunne Huysen te keeren/ nevens gunst-brieven/ om aan den Castiliaanen te vertoonen/ die door hunne Landen passeerden/ op dat sy door dit middel verseekert konden zijn: dusdanig dan/ dat die geenen van Yztapan d'eerlijke omgang van Cortes siende/ de vreese uyt hunne harten verbanden/ sig verheugden/ en hunnen Heere riepen/ die insgelijks met 40 Mannen quam/ en sig voor Onderdaan van den Koning van Castilje verklaarde/ en het Leger met den Leef-togt/ geduurende agt dagen/ dat se daar vertoefden/ versag. Hy gelaste/ dat 20 Vrouwen/ die aan de Rivier gevangen waren/ eerlang weder vry gelaaten wierden. Terwijl sy aldaar waren/ gebeurden 't/ dat eenen Mexicaan van een been van een anderen Indiaan van dit Gehugte at/ die gedood was/ sig tegens anderen verdeedigende/ waar van Cortes berigt gekreegen hebbende/ hem in 't by-zijn van den Heere van Yztapan liet verbranden/ vermits dit niet anders

Vlugt der Indiaanen voor de Castiliaanen.

Eenen Indiaan, Menschen Vleesch gegeeten hebbende, verbrand.

1525

sing geschieden kon / om deese afschuuwelijke bedrijven te wederstaan en uyt te roeyen / alhoewel men vooztaan deese straffinge niet meer oeffende / vermits de noodsaakelijkheyd het dus nu vereyschte. En voor soo veel als den Heer daar van reden wilde weeten / voerde Cortes over dit onderwerp door sijne vertolkers een breed voerige reden / en seyde hem: dat hy in deese Gewesten uyt den naame van den aller-besten en magtigsten Vorst der Wereld quam, die alle de Landen voor hunnen Monarch erkenden; dat hy insgelijks doen moest; en dat hy met geen ander voorneemen gekoomen was, dan om de euvel-daaden te straffen, die de geene begingen, die Menschen-vleesch aten, gelijk deesen *Mexicaan* gedaan hadde; en om hen t'onderwijsen het Geloove van *Jesus Christus*, die gelaste, in eenen eenigen God te gelooven, en niet in soo veele Afgoden; en om den Menschen aan te dienen, hoe hen de Duyvel bedroog, om hen allen in de Helle te doen neder-storten. Hy verklaarde hem veele geheymenissen des Catholijken Geloofs / beloovende den Vroomen eene gelukfalige Eeuwigheyd; en liet hem door dit middel seer voldaan / en verwondert van hem dus te hebben hooren spreeken. Deesen Heer gaf aan Cortes 3 Canoës, om over de Rivier na Tabasco te senden / met last / om die van de Scheepen te berigten / van hem in de Baay van d'Ascension te gaan verwagten. Hy sond mede 3 Canoës met eenige Castiliaanen de Rivier opwaarts / om het Land t'ontdekken en te bevreedigen / waar sy eene groote Vriendschap slooten; en 't was van deese plaats / dat men andere tijdingen in Mexico vernam / dat Cortes nooyt weder koomen sou / 't geene veroorsaakte / dat de bedrijven van Gonzalo de Salazar en Peralmindez Chirinos te beter herbat wierden.

Redenvoering van Cortes des aangaande aan den Heere van Yztapan.

Van Yztapan trok Cortes door plaatsen / alwaar hy niemand / dan omtrent 20 Mannen / in eenen seer grooten en wel vercierden Tempel vond /

1525 ter andere sijde van de Rivier geleegen/ en deese waren/ Priesters die se bedienden/ seggende aldaar gebleeven te zijn/ om met hunne Goden te sterven/ die hen deeden gelooven/ dat deese Barbaaren hen moesten van kant helpen/ wegens/ dat Cortes d'Afgoden liet verbreeken/ en kruyssen verbaardigen. Sy seyden hem dan al weenende/ dat se niet meer begeerden te leeven/ nademaal hunne Goden dood waren. De Franciscaaner Geestelijken/ die sig by Cortes bevonden/ spraken met hen door middel der Vertolkers/ en noodsaakten hen hun vervloekt by-geloof af te staan. Sy gaven ten antwoord/ dat sy in de Wet hunner Vaders en Voor-ouders wilden sterven/ en een deeser 20 Mannen/ die de voornaamste onder hen was/ wees de plaats/ waar Hutecpan lag/ dat hy hen ten besten als hy konde beklaagde/ dog seyde tot Cortes, dat hy'er niet te Land koomen kon. Het Leger/ van daar vertrekkende/ passeerde door Moerassen/ wel een half myl/ en vond'er eerlang daar na een seer diepe beek/ daar hy genoodsaakt wierd een brug te maaken; en nog verder een groot Meyr: dog also 'er de grond hard was/ passeerden'er de Paarden met minder ongemak als de voorigen/ alhoewel se tot aan den buyk door-waaden moesten/ en in de minst diepe plaatsen tot aan de knyen toe. Vervolgens quamen se aan eenen Berg/ sodanig met Boomen bewassen/ dat se niet dan Lugt en Aarde sagen/ daar sy over heen trokken; en de Boomen waren sodanig hoog/ dat sy die niet beklimmen konden/ om 't Land t' ontdekken. Sy gingen dus 2 dagen onseeker van den weg/ die sy houden moesten/ en quamen eyndelijk in eene Valley/ daar sy gras voor de Paarden vonden; dog hadden voor hen seer weynig/ waar van deese nagt te bestaan; en eenigen onder hen dagten te moeten sterven/ eer dat se in deese plaats quamen. Cortes nam ter deeser plaatse een Kompas en Zee-kaart/ die hy gedurig by sig droeg/ om 'er sig in

Indiaansche Priesters gesint met hunne Goden te sterven.

De Castiliaanen moeten in hun voortogt veele ongemakken verduuren.

dier-

diergelijke gelegentheeden van te dienen; en sig erinnerde de plaats/ als die van Tanitlatan hem aangeweesen hadden/ bevond hy/ dat hy den weg ten Noord-Oosten neemende/ by Hutecpan, of ten minsten seer na-by uyt koomen moest; sulks se sig den weg met d'armen openende/ en deesen te rug-togt vervolgende/ God gehengde/ dat sy regt ter deeser plaatse aanquamen, alwaar sy verversinge van Vrugten/ en anderen Leef-togt vonden; en voor de Paarden groene Maiz en gras in overvloed. Dit Gehugte nu was verlaaten/ en konden van de 3 Barken/ de Rivier opwaarts gevaaren/ geene tyding erlangen; door dit Gehugte gaande/ vonden sy'er een Pyl van eene Castiliaansche Schut-boog in d'aarde steeken/ waar uyt geoordeelt wierd/ dat se hooger gepasseert waren/ in-gevalle sy nog leefden. De Castiliaanen dan/ niet weetende met wie te spreeken/ gingen in de Tuynen en Bouw-landen soeken/ om te sien/ of sy'er geene Inwoonders vonden; en na alom gekruyst te hebben/ ontdekten se een groot Meyr/ waar alle 't Volk van deese Plaats sig in kleyne Eylandjes/ door middel van kleyne Vaartuygen/ die sy hadden/ ontweeken had. Eenigen quamen hen niet veele vleyinge en wel gemoed t' ontmoeten/ en meer dan 40 waren'er/ die tot Cortes seyden/ dat sy hen by den Heere van Cibatlan gelaaten hadden/ en dat'er seekere gebaarde Mannen met die van Yztapan gepasseert waren/ die deese Rivier weder op-voeren/ die hen wegens 't goet onthaal/ dat deese Vreemdelingen den geenen deeden/ waar sy passeerden/ verseekert hadden; en dat de Broeder van hunnen Heere met hen om se te versellen gegaan was/ uyt vreese/ dat men hen geen ongelegentheyd/ in het Gehugte verder gelegen/ aan-deed. Cortes sond hen dan na/ en sy quamen weder met veele Canoës gelaaden met Honing/ Maiz, Cacao en een weynig Goud/ dat hen het grootste vergenoegen gaf. Nog quamen'er uyt 4/ of 5 Gehugten veel In-

1525

Indiaanen berigten Cortes, dat 'er andere Castiliaanen gepasseert waren.

 diaa-

nog den een / nog den anderen yets van sijnen toeleg wist / en hem behendiglijk ondervraagt hebbende / beleeden sy 't alle: dat *Quantimoc*, *Covanacoccin* en *Tetepanquizatl* bewerkers van deesen opset waren; en dat, alhoewel d'anderen des toestonden, sy egter niet in dit verdrag gestemt hadden, dat des aangaande was beslooten geweest; en dat sy 't gantschelijk voor geenen misdaad hielden, hunnen Heere te gehoorsaamen, en te wensschen na sijne vryheyd en vermogentheyd; dog dat nademaal de Goden het niet behaagden, dat sy hem sterven deeden. Hy liet dan in seer weynig tijds hun geding verbaardigen / en Quantimoc wierd nevens Tlacatlec en Tetepanquizatl verweesen / om gehangen te worden. d'Andere Mexicaanen, deese Koningen siende hangen / waren sodanig verbaast / (als niet denkende minder dan sy te sullen gehandelt worden / of dat men hen verbranden sou;) en geloofden dat de Kompas-naald en de Zee-kaart, alles aan Cortes en geenen anderen verklaarde / en hielden 't voor seeker / dat nademaal hem dit niet verburgen gebleeven was / en dat hy den weg van Huetepan gevonden had / dat hem niets onbekend sou zijn; en alsoo sy onderling seyden wel agt op den Spiegel te neemen / (dus noemden sy de Kompas-naald) dat se dan bevinden souden / dat Cortes niets quaads met hen voor hadde; sulks / dat de Castiliaanen hen in dit vertrouwen geen ongelijk deeden / vermits het toen noodig was / sig aldus te gedraagen. Deese Geregts-oeffeninge wierd in den aanvang der Vasten deeses Jaars in Yzancanac verrigt; en Cortes wilde geene anderen straffen / oordeelende dit genoeg te zijn / om in een groot gesag te geraaken / en deesen Land-aard in vreese te houden. Quantimoc nu was dapper / en sijnen moed nevens sijne daaden waren waarlijk Koninglijk. Eenigen hadden gewenscht / dat Cortes hem gespaart hadde / om hem ter eere en zegepraalinge sijner overwinningen te dienen; maar

1525

En door eenige gevangenen beleeden.

Quantimoc nevens anderen gehangen.

1525 alsoo hy sig in vreemde Landen sag / en die swaarlijk te passeeren waren / oordeelde hy het hem een te swaaren last te zijn / een Man van sodanig een voornamen staat gevankelijk te voeren / schoon in 't leven zijnde hy hem seer eerde / en om deese reden / deeden hem de Mexicaanen de selfde onderwerpinge als aan Motezuma, en hy voerde hem met hem te paarde in Mexico, telkens wanneer eenen Togt gedaan wierd. Apoxpalon was gantsch verwondert / dus eenen soo grooten Koning gestraft te sien; en 't zy uyt vreese / of wegens dat hen Cortes dit bevoolen hadde / verbrande hy een groot getal Afgoden in 't by-zijn der Castiliaanen, en beloofde hen voor sodanigen niet meer te eeren / betuygde sijnen Vriend te zijn / en sig als eenen Ondersaat van den Koning van Castilje te gedraagen.

Cortes agtervolgt sijnen togt.

Van Yzancanac, dat de voornaamste plaats van Acalan was / moest men 't na Mazatlan wenden; en alsoo het Leger groot gebrek aan Leeftogt gehad hadde / en vreesende in diergelijke gebrekkelijkheyd te vallen / sond Cortes eenige Castiliaanen met Leyds-lieden van Apoxpalon voor-af. Sy passeerden de Brug / en tot 5 mijlen voort-gereyst / quamen se weder / en seyden den weg goed te zijn / dat men 'er goede Weyden / en schoone Landen met graanen besaayd had. Men sond eenige Soldaaten / om eenig Volk gevangen te neemen / en den Staat van 't Land te weeten / werwaarts de Castiliaanen gaan wilden. Sy voerden dan 2 Indiaanen, dat Kooplieden van Aclan waren / met sig / belaaden met Pakkaadje om te verkoopen; deesen seyden / dat men in Mazatlan nooyt sodanige Mannen gesien hadde / en dat de Stad vol van Inwoonders was. Cortes liet nu d'Indiaanen van Yzancanac agter / en nam alleenlijk deese 2 Kooplieden voor Leyds-lieden.

Door de Voor-loopers eenige uyt-gestelde Schildwagten ontdekt.

Hy nam sijne nagt-rust op eenen Berg / en den volgenden dag / quamen de Voor-loopers 4 Mannen van Mazatlan t' ontmoeten / die op Schildwagt

wagtstonden, sy waren met Boog- en Pijlen gewapent / spanden hunne Boogen / en losten een Pijl / die eenen Indiaan der Castiliaanen wonde / en weeken eerlang daar na in een Bosch / alhoewel de Castiliaanen hun vermoogen te werk stelden / omse t' agterhaalen / egter konden sy'er geenen / dan een van magtig worden / die sy den Indiaanen hunne Bond-genooten bragten / en gingen om'er nog eenige anderen op te soeken. Dog so dra als de Castiliaanen niet meer gesien wierden / quamen de 3 in 't Bosch ontweekene Mannen te voorschijn / en wierpen sig op de Mexicaanen, die insgelijks niet meer dan 3 sterk waren / en ontweldigden hen den Gevangen / die men agterhaalt hadde. Deesen sig dusdanig genadert siende / liepen hen na / en den stryd weder hervattende / wierd'er eenen van Mazatlan door eenen hout over den arm gequetst / en namen hem gevangen, maar d'anderen ontvlugten 't / vermits het Leger naderde. Deese gewondene seyde / dat se in hunne Bevolkinge noojt gebaarde Lieden gesien hadden / en dat sy op Schild-wage na hunne gewoonte gestaan hadden / om te verhinderen / dat hunne Vyanden / die al-om in deese Land-streek in grooten getalle waren / hunne Bevolkinge niet naderden / sonder ontdekt te worden / en dat se hunne Akkers niet verwoesten mogten / die na-by gelegen waren. Cortes had wel gewilt deesen avond in deese Plaats aan te koomen / dog hy kon niet / soo dat hy genoodsaakt wierd na-by een Moeras / in eene kleyne hut te slaapen / sonder dat men'er eenig water om te drinken vond. Den dag gekoomen / maakte men over dit Moeras eenen overtogt / met takken van boomen en bosch-struyken / op dat men'er de Paarden sonder beswaarnisse deed passeeren. 3 Mijlen van daar vonden se eene rots / waar in een Gehugte seer wel geschikt was / alwaar sy weder-stand dagten te vinden / maar d'Inwoonders hadden de vlugt genoomen. De Castiliaanen vonden'er veel gevo- 1525.

1525 gelte/ hooning en andere dingen; die hen tot bestand dienden. Deese Plaats was sterk/ nademaal se niet dan eene Poort hadde/ waar door men in en uytgaan kon/ en was ter eene sijde van een Meyr/ en ter andere met eene seer diepe graft omringt/ versien van houte Borst-weeringen van een bequaame hoogte; vervolgens vond men'er eene muur/ uyt balken en planken/ ter hoogte van 12 voeten/ met veele Schut-gaten/ om'er Pijlen uyt te schieten/ en van afstand tot afstand Schilderhuysjes/ nevens veele steenen en werp-spiessen. Behalven dit waren'er dwers-balken over de straaten/ die de huysen aan elkander hielden; eyndelijk alles was'er seer wel geschikt/ en seer sterk versien/ om sig wel te verdeedigen/ sulks/ dat de vlijt deeses Volks/ om sig van alle deese krijgskundige uytvindingen te dienen/ verwonderlijk was geweest/ en sy sig dus tegens hunne Vyanden te weer stelden. Cortes liet den Heere en het Volk tot sig roepen. De Bevel-hebber quam'er/ en seyde den Heere nog jong te zijn/ en dat hy bevreest was; hy verselde Cortes tot 6 mijlen van daar/ in eene andere plaats Tiac genoemt/ dog het Volk was'er reeds van ontvlugt. Dit Gehugte was mede wel sterk/ dog niet als het vooren-gemelde; en stond in eene vlakte gebouwt. 3 Wijken waren'er yeder bysonderlijk afgesloten/ en nog eene andere muur was'er/ die se allen omringde. Cortes kon den Inwoonders het weder-koomen niet smaakelijk maaken/ alhoewel sy hem den Leef-togt verschaften. Deesen die hen geleyd hadden/ en die/ als den Leef-togt met eenige Pakkaadje ter deeser Plaats voerden/ die sy den Castiliaanen gaven/ seyden tot Cortes, dat sy andere gebaarde Mannen en andere Harten/ (want dus noemden sy de Paarden) gesien hadden. Cortes gaf nu die van Acalan afscheyd/ en vergenoegde hen wel; vervolgens trok het Leger na Axuncauntl, een Gehugte van Muuren ingesloten en sterk als d'anderen/ maar door

Eene sterke Plaats gevonden, die verlaaten was.

Nog eene sterke Plaats ontdekt.

d'Inwoonders verlaaten; dog egter van Leeftogt versien/ waar van sy sig door 5 dagen op den weg versaagen/ die sy tot aan Tayca af te leggen hadden/ na dat de Geleyders hen te verstaan gaven. Sy sliepen 4 dagen in 't Gebergte/ en passeerden een moeyelijke engte/ die sy Alabastro noemden/ nademaal'er de steenen niet dan van Albast waren. Den vijfden dag quamen se aan een groot Meyr/ waar in een Eyland lag/ en op dit Eyland een groot Gehugte/ dat het voornaamste van dit Landschap Tayca was/ en men kon'er niet dan met Barken aan-koomen. De Loopers bragten een Indiaan, die eenen wakkeren hond in eene Canoë verseekert hadde/ die seyde/ dat sy in deese plaats noopt kennisse van diergelijke Menschen gehad hadden/ en dat indien men'er in-koomen wilde/ eerstelijk na een bebouwt Land/ na-by eenen arm van dit Meyr geleegen/ gaan moest/ alwaar sy sig van veele der Boeren Vaartuygen versien konden. Cortes dan nam 12 Boog-schutters met sig/ en volgde deesen Indiaan te voet/ door de slimste weegen/ nademaal hy een wijle tijds door seekere Moerassige Plaatsen passeeren moest/ daar sy tot aan de kuyen in 't water gingen/ en alsoo hy te lang over deesen weg besig was/ wierd hy door d'Akkerlieden ontdekt/ die sig alle in hunne Canoës begaven. Het Leger nam sijn verblijf op deese Akker-velden/ en verstrekte'er sig/ vermits deesen Indiaan gesegt had/ dat deesen Land-aard Oorlog-sugtig was/ en van alle sijne Nagebuuren gevreest wierd/ en seyde verders/ dat soo men hem vryheyd geeven wilde/ hy met sijne Canoë na de Stad vaaren sou/ om met Canec, Heere van Tayca te spreeken/ en hem hunnen komst en hunne meening verklaaren. Hy ging'er dan/ en keerde tegens midder-nagt weder/ nademaal hy 2 mijlen te Land te gaan hadde/ en niet eer koomen kon. Hy voerde 2 Mannen/ dat Lieden van aansien scheenen te weesen/ met sig/ die Cortes

1525

5 Dagen met het passeeren van een moeyelijk Gebergte toe-gebragt.

Voornaamste Plaatsen van 't Landschap Tayca op een Eyland in 't Meyr gevonden.

1525 seer heusselijk besoek gaven. Hy gaf hen dan weeder eenen Castiliaan ten Gyselaar mede / sulks den Heere in alle seekerheyd koomen kon / om het Leger te besien / na hen met alle soorten van sagtigheyd en vriendelijkheyd gesprooken te hebben; en deese waren seer vergenoegt, en in hun schik / deese gebaarde Mannen / als mede hunne Kleeding / Wapenen en hunne Paarden gesien te hebben / en keerden dus weder. Den volgenden dag suymde deesen Heer niet / om met 30 Persoonen verselt / in hunne Canoës te koomen / en met hem den Castiliaan, sonder eenige betuyginge van vreese te hebben.

Canec Heer van Tayca komt Cortes besoeken.

Cortes ontfing dan Canec met groote heuschheyd en genegentheyd; en om hem nog meer vleyinge te doen / en hem te laten sien / hoe de Christenen hunnen God eerden / soo liet hy met alle plegtigheyd de Misse singen; als mede de Vioolen / Schuyf-trompetten en Sak-pijpen / die hy met sig voerde / speelen / en liet het Autaar ten beste men konde verváardigen / en soodanig / dat alles eenige gelijkheyd met der selver Majesteyt hadde. Canec hoorde dan met aandagt de Misse, en beschouwde seer keuriglijk de plegtigheeden en den toestel des Autaars; en na allen schijn was hy 'er seer over vergenoegt. Hy prees de gehoudene Musijk seer / en seyde nooyt diergelijke gehoort te hebben. Na dat de Priesters en Geestelyken deesen dienst verrigt hadden / deeden sy door middel van den Vertolker de predikinge: waar na hy verklaarde de Afgoden te willen verwerpen / en dat hy begeerde onderweesen te zijn in de wijse / hoe hy den God der Christenen dienen moest. Hy versogt een Kruys, om in de Stad op te regten; en Cortes antwoorde hem / dat men 'er hem een beschikken sou / gelijk men in alle plaatsen / die men gepasseert was / gedaan hadde / en dat hy hem in korten Geestelijken senden sou / sulks hy in den geloove van Jesus Christus onderweesen wierd / nademaal men 't nu niet doen konde.

Die door hem seer deftig ontfangen word.

Canec versoekt een Kruys nevens eenige Geestelijken ten onderwijs.

Ver=

Vervolgens hield Cortes een reden-voering met hem / en sulks wegens de hooge hoedanigheyd van den Keyser / hem versoekende te willen sijnen onderdaan zijn / gelijk die van Mexico waren. Waar op hy antwoorde sulks te willen doen / want dat voor eenige jaaren die van Tabasco door sijne landen gepasseert waren / na de markten gaande / hem gesegt hadden / dat 'er in hunne Gehugten seekere Vreemdelingen / als deesen / gekoomen waren / en hoe sy dapperlijk streeden / nademaal sy hen in 3 Veld-slagen overwonnen hadden. Cortes berigte hem hier op / dat hy den Bevel-hebber des volks was, waar van die van *Tabasco* hem verhaal gedaan hadden; en dus eyndigde hunne t' samen-spraak / en saten om te eeten met veele deftigheyd en aansien / en Cortes gedroeg sig dusdanig / dat deese Indiaanen hem des te meer agting toe-droegen. Canec liet eenige Canoës met Gevogelte / Vis / Koeken / Honing / Vrugten / Goud / (alhoewel weynig) en snoeren van roode Hoorentjes / waar van d' Indiaanen veel werks maakten / aankoomen. Cortes schonk hem weder een Hemde / een swarte floerse Bonnet / en andere Kramery van Yser / als Schaaren en Messen. Hy vroeg hem na tijding van seekere Castiliaanen, die onder hem gehoorig waren / die sig na-by langs de Zee-kust onthouden moesten. Canec gaf hem ten antwoord / dat hy van hen gehoort hadde / en dat hy hem Volk verstrekken sou / die hem ter plaatse / daar sy waren / het geleyde gaven / sonder van den weg af te dwaalen / alhoewel seer ruuw en moeyelijk wegens het swaare Gebergte / dat men passeeren moest / dog die niet soo moeyelijk te water soude zijn. Cortes bedankte hem wegens sijne heuschheyd / en seyde / dat de Paarden in soodanige kleyne Vaartuygen / niet gevoert konden worden; dog versogt hem een door-togt door het Meyr aan te wijsen. Canec versogt mede / dat midlerwijl het Leger passeerde / hy het Meyr omtrent 3 mijlen

1525

Wat onderhandeling deesen Heer met Cortes heeft.

1525 verlaaten wilde / om met hem na sijne Stad te gaan / alwaar hy in sijn by-weesen d' Afgoden verbranden sou. Cortes bewilligde in sijn versoek / en voerde 20 Boog-schutters met sig. Sy wierden met groot gejuych der Inwoonders deeser plaats aldaar ontfangen / dat tot den avond duurde / en daar hy d' Afgoden sag verbranden ; vervolgens nam hy Geleyders / en liet 'er een Paard / dat hy beval / van een wonde / door een Doorn in de voet getreeden / geneesen te worden / en vernagte weder in 't Leger / dat sig reeds rond-om het Meyr gewend hadde.

Versoekt Cortes met sig na sijne Stad te gaan, alwaar hy sijne Afgoden verbrand.

Cortes vervolgde dan met sijn Leger de Togt / trekkende van 't Meyr van Canec door schoone vlaktens / en seer goede landen / alwaar men soo veele dassen vond / dat 'er de Ruyters 18 agterhaalden. 2 Paarden storven 'er / die / wegens te groote vermoeytheyd / het ongemak der jagt niet verduuren konden. Sy agter-haalden 'er 4 Jagers / die een Leeuw droegen / die sy met pijlen gedood hadden. Sy quamen verder aan een groote Water-gragt / die seer diep was / daar het Gehugte na-by geleegen was / daar sy na toe wilden / en toen sy niets vonden / om 'er te passeeren / riepen se die geene deeser plaats / die besig waren hunne Goederen te pakken / om het in 't gebergte t' ontvlugten. 2 Quamen 'er van in een Canoë met 12 Indiaansche Hoenders ; dog wat door bleepingen en smeekingen men deed / egter wilden se niet te lande koomen ; want wat sy deeden geschiede niet / dan om 't Leger op te houden / en om tijd te gewinnen / en die van de plaats in veyligheyd te doen zijn. Dog midlerwijl sy sig met reden-voeringen vergaapten / wierp sig een Ruyter op sijn Paard in 't water / en hield het na deese 2 Indiaanen ; nademaal deese Castiliaanen in alle soorten van Krijgs-tugt soodanig afgerigt waren / dat hen niets onmoogelijk was. Deese Indiaanen dit siende / wierden seer verbaast / en andere Castiliaanen sig mede aan 't swemmen begeevende /

Cortes vervolgt sijnen togt.

Indiaanen voor hem vlugtig.

nog den een / nog den anderen iets van sijnen toeleg wist / en hen behendiglijk ondervraagt hebbende / beleeden sy 't alle: dat *Quantimoc*, *Covanacoccin* en *Tetepanquizatl* bewerkers van deesen opset waren; en dat, alhoewel d'anderen des toestonden, sy egter niet in dit verdrag gestemt hadden, dat des aangaande was beslooten geweest; en dat sy 't gantschelijk voor geenen misdaad hielden, hunnen Heere te gehoorsaamen, en te wenschen na sijne vryheyd en vermogentheyd; dog dat nademaal de Goden het niet behaagden, dat sy hem sterven deeden. Hy liet dan in seer weynig tijds hun geding verbaardigen / en Quantimoc wierd nevens Tlacatlec en Tetepanquizatl verweesen / om gehangen te worden. D' Andere Mexicaanen, deese Koningen siende hangen / waren sodanig verbaast / (als niet denkende minder dan sy te sullen gehandelt worden / of dat men hen verbranden sou;) en geloofden dat de Kompas-naald en de Zee-kaart, alles aan Cortes en geenen anderen verklaarde / en hielden 't voor seeker / dat nademaal hem dit niet verburgen gebleeven was / en dat hy den weg van Huetepan gevonden had / dat hem niets onbekend sou zijn; en alsoo sy onderling seyden wel agt op den Spiegel te neemen / (dus noemden sy de Kompas-naald) dat se dan bevinden souden / dat Cortes niets quaads met hen voor hadde; sulks / dat de Castiliaanen hen in dit vertrouwen geen ongelijk deeden / vermits het toen noodig was / sig aldus te gedraagen. Deese Geregts-oeffeninge wierd in den aanvang der Pasten deeses Jaars in Yzancanac verrigt; en Cortes wilde geene anderen straffen / oordeelende dit genoeg te zijn / om in een groot gesag te geraaken / en deesen Land-aard in vreese te houden. Quantimoc nu was dapper / en sijnen moed nevens sijne daaden waren waarlijk Koninglijk. Eenigen hadden gewenscht / dat Cortes hem gespaart hadde / om hem ter eere en zegepraalinge sijner overwinningen te dienen; maar

1525

En door eenige gevangenen beleeden.

Quantimoc nevens anderen gehangen.

de / verseekerden sig van deese Canoë, sulks dat door het goed geleyde / en den vlijt deeser Indiaanen, het Leger ontging / deese Water-graagt te moeten passeeren / en eyndelijk aan dit Gehugte quam / seer afgemat door den weg / want sy meer / dan 8 mijlen af te leggen hadden ; en alhoewel sy 'er geene Inwoonders vonden / bequamen sy 'er egter den Leef-togt in overvloed. Deese plaats wierd Tlecan genoemt / en den Heer Amohan geheeten. Na dat het Leger hier 4 dagen / om sig te verversschen / vertoeft hadde / verwagtende geduurig deesen Heer / en hem niet te voorschijn siende koomen / vertrok men met een voor-raad voor 6 dagen / vermits men door onbewoonde plaatsen trekken moest. Dus 6 mijlen gevordert zijnde / quamen se des nagts in een Herberg in de Landen van Amohan, alwaar sig de Koopliedeen onthielden ; sy vertoefden 'er eenen dag / en vischten 'er veele Sabogas, een soort van Vis / die sig in de Rivieren onthoud. Den volgenden dag leyden se 9 mijlen af / en vingen in de vlakte 7 Herten. In d'engte van 't gebergte / waar mede men 2 mijlen in 't opreysen en aftrekken besig was / geraakten de hoef-ysers der Paarden / wegens den ruuwen weg / los / en men was genoodsaakt sig eenen dag op te houden / om se weder te beslaan ; des anderen daags quamen se te Xuncapan, een Gehugte nog onder het gebied van Canec gehoorende / alwaar sy 2 dagen vertoefden / en een dag in een ander Gehugte Amohan genoemt / daar sy veele vrugten / groene Maiz, en Volk / dat dit voerde / vonden. Den volgenden dag 2 mijlen van daar / begon men een gebergte op te trekken / soodanig ruuw en moeyelijk te passeeren / dat se 8 dagen daar mede besig waren / sonder dat het van regenen dag / nog nagt afliet. Daar stierven wel 60 Paarden / die van boven na beneden van de Rotsen vielen / en die de beenen braken / en die nog herstelt wierden / waren meer / dan 3 maanden onbruykbaar. Den honger /

1525

De Castiliaanen genoodsaakt een seer moeyelijk gebergte te passeeren.

1525 ger / die men 'er leed / was ongelooffelijk ; en veele besweeken 't met de dood / behalven die geene / die mede door de te groote verswakthe yd in den afgrond der Rotsen nedervielen. Een Neef van Cortes brak onder anderen sijn been op 4 plaatsen door een val / en men verduurde alle ongemakken der Wereld / om door dit gebergte te geraaken.

Ondaaldelijken honger-nood. Medrano, Musijk-speelder van Toledo, beleed / van de hersenen van Medina Sacabuche van Sevilje geboortig / gegeeten te hebben / en van deesen van Bernard Caldera, nevens van sijn vleesch op koolen gebraaden / als mede van een sijnen Neef / die van den honger gestorven waren ; zijnde mede Speel-lieden. Insgelijks aten se veele Slangen / Hagedissen / en andere onbekende Dieren. De uytspruytsels van Palm-boomen veroorsaakten hen den Buyk-loop / soo dat 'er eenige van storven. Men sag 'er veel-maals Cortes met een Piek op schouder / om die nog in 't leven waren / aan te moedigen ; en hy deelde geduurig om / wat hy te eeten hadde / met groote mildaadigheyd ; vermits hy natuurlijk vroom en vry-geevig omtrent de sieken was. Hy regelde soodanig sijn leven / dat noojt eenig Soldaat sig wegens sijne maaltijd te houden / kon ergeren / nog yets hem verwijten / wat ongemakken en moeyelijkheeden 'er voorvielen / wegens het wel-zijn van hun allen te besorgen / en hy gaf noojt reden aan yemand van eenige morringe. 't Was dan / dat se hem alle met een stand-vastigheyd / en een ongelooffelijk gedult gehoorsaamden / door de goede voorbeelden / die hy hen toonde / en d' aanbiedinge van rijkdommen / die hy hen deed hoopen. Sulks dat de Soldaaten door sijn voorbeeld / sig elkanderen soo seer genegen waren / dat genoegsaam te verwonderen was ; en dit alles gevoegt by de klagten / die sy regtvaardiglijk doen kouden / van sig allen dus genootsaakt te vinden / om te lyden / sonder te konnen te werk stellen de begeerten / die

Sorge van Cortes voor sijn Volk gedraagen.

se

1525

Groote standvastigheyd des Castiliaanen.

se hadden / van te moogen ondersteunt en geholpen worden in saaken / die hen ten hoogsten noodsaakelijk waren. En noopt was 'er soodanige verdraagsaamheyd / een soodanig een ordre / een soodanig een kijdinge / en een soodanig een geduit in ongemakken / om 't geene men begonnen had / ten eynde te brengen / dan onder deese Land-aard bespeurt ; en dit alles door den vlijt en 't voorbeeld van den Bevel-hebber / en door den onvermoeyden moed der Castiliaanen , die den Indiaanen insgelijks deeden yveren / en dingen doen / die hunnen aart verre te booven gingen. En schoon deesen Land-aard seer geneegen was / om Menschenvleesch te eeten / soo was 't egter / dat in een soo dringende nood / hen de straffinge geen minder vreese baarde / en sulks in een verwarringe / waar in sy sig veel-maals vonden / trekkende nu eens door 't gebergte / dan door bosschen / sonder Geleyders te hebben / nog yemand / die hen kennisse van 't land kon geeven ; dat hen nog de minste verlegentheyd was ; hebbende geen ander ligt ten Geleyder / dan die der Noord-sterre , en andere vaste sterren te volgen ; passeerende groote Meyren / en door-waadende de Rivieren / 't zy met vlotten / of bruggen te maaken / gelijk hier vooren gesegt zy ; waar in Cortes een seer groote voorsigtigheyd oeffende / weetende de dingen na de benoodiginge des tijds te ordineeren.

De Castiliaanen in ongelegentheyd om een Rivier te passeeren.

En nog was dit het eynde niet van hunne ongelegentheeden / nademaal sy eerlang aan een groote Rivier quamen / die door storm-winden en regenvlaagen geworden / die 'er sig in ontlasten / seer heevig was / en 'er geen Barken vond ; en schoon men 'er al gehad hadde / waren se van geen dienst geweest ; een Brug te maaken viel ondoendelijk ; en weder te rug te keeren / was niet / dan in den dood te gaan. Om nu hier in te voorsien / gelaste Cortes aan 4 Soldaaten / om de Rivier hooger opwaarts te gaan / en t' ervaaren / of se niet ter eeniger plaatse enger wierd / alwaar men passee=

1525 Over-togt over een Rots gevonden.

seeren kon. Sy keerden dan weder / en seyden / dat 'er een middel om 'er over te geraken was; het geen het Leger verheuginge baarde / en des weegen Gode dank seyden. Sy songen het Te Deum Laudamus en de Litanie, en alsoo het in de Heylige Week was / leyden sy alle hunne Biegt af. Deesen over-togt was verwonderlijk; se bestond over een soort van een water-val / onder een steene Rots / die lang / vlak en effen was / en die sig van den eenen ter andere Oever der Rivier uytstrekte / vol van hoolen / waar door het water sonder boven openinge vloeyde; een werk / dat de natuur scheen gewrogt te hebben / om voor 't water en menschen een door-togt te verstrekken. Eerlang daar na besloot Cortes een Brug te maaken / nademaal hy niet goed vond / sig hier op te houden; sy hieuwen dan meer als 200 Balken / en maakten veele Bindsels / om se aan een te hegten / arbeydende alle gesamentlijk / vermits 'er toen geen Ledig-gangers waren / maar yder de hand aan 't werk slaande; en dus passeerden se de Gragten / alles aan een gevoegt zijnde. Dusdanig nu wierd de brug in 2 dagen veraardigt / en het Leger passeerde eerlang; dog het gerugt / dat het water / door deese hoolen der Rots stortende / maakte / was soodanig / dat het hen verbaast maakte. De Paarden en Varkens passeerden swemmende / daar de Rivier het minst stroomde / nademaal / gelijk se veel-maalen dit selfde geval onderstaan hadden / sy 'er als gewoon in waren. Sy sliepen deese nagt te Teucix, alwaar seekere kleyne huysen stonden / 1 mijl in afstand van de brug / daar sy sig van 20 Persoonen verseekerden; dog men vond 'er geene genoegsame Leef-togt / om den buyten gewoonen honger te stillen / waar van men in 't Leger gedrukt wierd / dat hen groote bekommernisse baarde / voornamentlijk voor hen / die in veele dagen / niet dan spruyten van Palm-takken en gekookte Kruyden sonder Sout gegeeten hadden. Eyndelijk was den honger reeds buyten ge-

1525

geweeen groot / en men sogt alle moogelijke versagtinge / dog te vergeefs / om 'er van te bestaan; toen deese Indiaanen; die sy gevangen hadden / hen te verstaan gaben / dat een dag-reysens van daar / de Rivier opwaarts / een Gehugte onder 't Landschap Tavycan geleegen was / alwaar men veel Leef-togt vinden sou; dog als men de Rivier passeeren wilde / konde sulks niet geschieden / vermits se veel ongestuymiger en heeviger / als te vooren wierd. Cortes begeerde hen dan tot Wegwijsers / en sond 30 Castiliaanen en 1000 Mexicaanen, die de brug der hoolen passeerden; en schoon sy veele ongemakken geleeden hadden / bragten se egter eenige Leef-togt voor 't Leger / dat hen eenige versagtinge in soo groote benoodigtheyd verstrekte. Dog het volk was reeds soodanig gewoon / alle soorten van ongelegentheeden te lijden / dat / welker versagtinge hen toevalliger wijse voorquam / hoe gering die ook was / sy die van merkelijk belang agten.

Toen sy sig in Teucix bevonden / en dat sy bedagt waren / weder voort te trekken / sond Cortes 8 Castiliaanen, met een 's Lands Weg-wijser / die hen geleyde / om den weg na te speuren / die men vermeende ter sijde van Azuzulin te houden; waar van sig den Heer Aquiabilquin noemde. Na dat sy 10 mijlen hadden afgelegt / vonden se 10 mannen en een vrouwe in een stroo hutte / die hen een Herberg tot verblijf der Kooplieden scheen te zijn / die in dit land handelden. Sy quamen dan weder / met berigt / dat deese weg sonder vergelijkinge beter was / dan de voorige. Onder de gevangens / die sy maakten / bevond sig een Koopman van Aclan / die lang op Nito gereyst hadde / een bevolkinge van Gil Gonzales Davila, die seyde / dat voor een Jaar geleeden / veele gebaarde lieden te Voet en te Paard / in deese Stad quamen handelen / en dat sy hem bedorven / en de Inwoonders en Kooplieden seer qualijk gehandelt hadden; en dat toen een Broeder van Apoxpalon,

Cortes erlangt berigt van Nito.

1525 seeren kon. Sy keerden dan weder / en seyden / dat 'er een middel om 'er over te geraken was; het geen het Leger verheuginge baarde / en des wegen Gode dank seyden. Sy songen het Te Deum Laudamus en de Litanie, en alsoo het in de Heylige Week was / leyden sy alle hunne Biegt af. Deesen over-togt was verwonderlijk; se bestond over een soort van een water-val / onder een steene Rots / die lang / vlak en effen was / en die sig van den eenen ter andere Oever der Rivier uytstrekte / vol van hoolen / waar door het water sonder boven openinge vloeyde; een werk / dat de natuur scheen gewrogt te hebben / om voor 't water en menschen een door-togt te verstrekken. Eerlang daar na besloot Cortes een Brug te maaken / nademaal hy niet goed vond / sig hier op te houden; sy hieuwen dan meer als 200 Balken / en maakten veele Bindsels / om se aan een te hegten / arbeydende alle gesamentlijk / vermits 'er toen geen Ledig-gangers waren / maar yder de hand aan 't werk slaande; en dus passeerden se de Gragten / alles aan een gevoegt zijnde. Dusdanig nu wierd de brug in 2 dagen veerdigt / en het Leger passeerde eerlang; dog het gerugt / dat het water / door deese hoolen der Rots stortende / maakte / was soodanig / dat het hen verbaast maakte. De Paarden en Varkens passeerden swemmende / daar de Rivier het minst stroomde / nademaal / gelijk se veel-maalen dit selfde geval onderstaan hadden / sy 'er als gewoon in waren. Sy sliepen deese nagt te Teucix, alwaar seekere kleyne huysen stonden / 1 mijl in afstand van de brug / daar sy sig van 20 Persoonen verseekerden; dog men vond 'er geene genoegsame Leef-togt / om den buyten gewoonen honger te stillen / waar van men in 't Leger gedrukt wierd / dat hen groote bekommernisse baarde / voornamentlijk voor hen / die in veele dagen / niet dan spruyten van Palm-takken en gekookte Kruyden sonder Sout gegeeten hadden. Eyndelijk was den honger reeds buyten ge-

Over-togt over een Rots gevonden.

bleeven waren/ vonden sig niet seer gesond/ nog hadden/ waar van te leeven; weshalven sy eerlang in opstand souden geraakt zijn; en indien Cortes by geval 'er niet gekoomen was/ souden se niet langer getoeft hebben/ om Diego Nieto op te hangen; nademaal de Castiliaanen, die sig reeds in deese Landschappen verspreyd hadden/ wederspannig geworden waren/ en dreygden sig het juk hunner Bevel-hebbers en Land-voogden t'onttrekken. Om in deese benoodigtheyd te voorsien/ liet Cortes allerweegen om Leef-togt soeken/ dog deese quamen met ledige handen weder te rug. Andermaal deed hy weder eene besending/ die niet meer dan d'eerste verrigten/ behalven dat se met sig/ eenen der voornaamste Koop-lieden des Lands/ nevens 4 Slaaven voerden/ die se in Zee in Canoës vonden. Midlerwijl ontbrak hen den Leeftogt/en hunne nood-druftigheyd vermeerderde/en sy waren ten eynde van te vergaan geweest/ soo se nog niet eenige weynige Varkens overig hadden gehad/ die hen in hunnen gantschen Togt by 't leven behouden hadden/ waar over men Cortes seer verpligt was/ van hen met deesen onderhoud versien te hebben. De Mexicaanen deeden insgelijks veel dienst/ met Kruyden en Wortelen te soeken/ waar aan veele hun bestaan vonden/ tot dat eyndelijk de barmhartigheyd Gods/ die de sijne nooyt verlaat/ gehengde/ dat'er een Schip aanlande/ waar in 30 Castiliaanen, sonder Scheeps-volk/ waren; insgelijks 13 Paarden/ 75 Varkens/ 12 tobbens vol gesoute Vleesch/ en veele lasten Maiz. Sy dankten dies God; en Cortes kogt mede dit Schip met alles/ wat'er in was. Hy liet'er eene Karavel/ die deese Castiliaanen by-na voor verlooren agten/ hermaaken/ en eene Brigantijn van andere gebrookene Scheepen toestellen/ om daar mede in korten een uyt-rustinge ter Zee te hebben/ en t' zeyl te gaan/ wanneer sulks noodig was/ sulks het een yder verbaasde/ siende met welk eenen vlijt hy de dingen uytvoerde/ dien

1525

De Castiliaanen van Nito over de Komst van Cortes berigt.

Onverwagt ontset den Castiliaanen toegevallen.

Merkwaardigen vlijt van Cortes.

1525 dien hy een-maals in sijnen Geest besloten had. Nademaal nu de grootste ongemakken van deesen Togt hier quamen te eyndigen / is 't niet met stil-swijgen door-by te gaan; dat Cortes tot aan dit Nito eenen weg van 400 mijlen afgelegt hadde / sonder eenige kennisse meer van 't Land te hebben / dan hier vooren aangeweesen / en sulks door seer ruuwe Gebergtens / Bosschen / Rivieren en Meyren.

Soo dra dan / als Cortes te Nito gekoomen was / begonden de Castiliaanen strooperyen door 't Land te doen / 't geen sy te vooren niet bestaan dersden / en mede onmagtig waren het te konnen doen; en men vond dan eyndelijk in seer ruuwe Landen eenen weg / die na Lequeda liep / eene groote Gebuurschap / en wel van Leef-togt versien; dog alsoo men 18 mijlen langs eenen moeyelijken weg af te leggen had / vond men 't onmoogelijk / om'er sig van te versien. Cortes van de quaade gesteltheyd / om hier eene bevolkinge te doen / siende / en dat'er anderen Besitters van waren / besloot na de Baay van St. Andries te vertrekken. Hy vond'er Gonzalo de Sandoval met by-na alle de Soldaaten / en Ruyters; en na Naco 20 mijlen van daar / sond hy eenigen Manschap / om de Castiliaanen, die aldaar / wegens de verledene onlusten / nog niet bevreedigt waren / tot sig te trekken. En nademaal hy sig niet inscheepen wilde / om dat hy geenen genoegsaamen Voorraad hadde / soo scheepte hy sig dan alleen met 40 Castiliaanen en 50 Indiaanen, in de Brigantijn / die hy hadde doen verbaardigen / nevens 2 Barken en 4 Canoës; vervolgens de Rivier opwaarts vaarende / vond hy'er een Golf / of Zee-boesem / die meer dan 12 mijlen in den omtrek begreep / sonder eenige bevolkinge. Van daar passeerde hy tot aan een andere Golf / die sig meer dan 30 mijlen slangs-gewijse uytstrekte / dat eene merk-waardige saake was / wegens den grooten omweg / die dit water tussen seer ruuwe Geberg-

Cortes besluyt naar de Baay van St. Andries te gaan.

Doet verder Land-Togten.

Gebergtens maakte. Hy stapte 'er met 30 Castiliaanen en soo veele Indiaanen te lande / en ging na een Gehugte / daar men niemand vond / dog eenige Maiz en Axi met sig nam / vervolgens sig weder te Scheep begeevende. Men door-krupste deese Golf / verliesende in eenen storm eene Canoe, nevens eenen Indiaan, die verdronk. Den volgenden dag quam men aan eene kleyne Beek / en men liet'er de Barken en de Brigantijn met eenigen Manschap / om die te bewaaren / vervolgens al 't overige van sijn Volk tot sig genoomen hebbende / deed 'er Cortes eenen Land-togt mede; een half mijl van daar vond hy'er een Gehugte ontvolkt en verwoest. Men vorderde deesen dag 5 mijlen / door sodanig een ruuw Gebergte / dat se op veele plaatsen 'er over klauteren moesten. Men vond seekere Hutten / en onder anderen een kleyn huysje / waar in drie Vrouwen en eenen Man waren / wien den Akker / daar omtrent gelegen / toe quamen / en die nu tot geleyders dienden / om na eene andere plaats te gaan / alwaar men 2 andere Vrouwen vond. Van daar passeerde men verder voort / en quam in een Gehugte van omtrent 40 verwoeste huysen / alhoewel nieuw. Hier vonden se Hoenders / Duyven / Veld-hoenders / Faysanten / drooge Maiz en een gedeelte Zout / en al wat sy het meest noodig hadden. Niemand vonden sy'er op den aankomst / dog eerlang daar na / quamen'er 2 Mannen / Inwoonders deeser plaats / die seer verwondert waren / van'er sodanige gasten te vinden. Deesen / om sig eerlang van hen t' ontlasten / begeleyden hen door eenen anderen weg / nog erger dan de voorgaande / vermits die boven dat / seer moeyelijk wegens de struyken en seer eng was / moest men'er in min dan 7 mijlen 45 Rivieren passeeren / sonder de meenigte van Beeken te rekenen / die sig alle in de gemelde Golf ontlasten. Toen de nagt in-viel / hoorden se een groot gerugt / en vraagden bevreest. Sy vroegen de vertaalster Mariana, wat dit zijn magt /

1525

En moet in min dan 7 mijlen 45 Rivieren passeeren.

1525 dien hy een-maals in sijnen Geest besloten had. Nademaal nu de grootste ongemakken van deesen Togt hier quamen te eyndigen / is 't niet met stil-swijgen voor-by te gaan ; dat Cortes tot aan dit Nito eenen weg van 400 mijlen afgelegt hadde / sonder eenige kennisse meer van 't Land te hebben / dan hier vooren aangeweesen / en sulks door seer ruuwe Gebergtens / Bosschen / Rivieren en Meyren.

Soo dra dan / als Cortes te Nito gekoomen was / begonden de Castiliaanen strooperyen door 't Land te doen / 't geen sy te vooren niet bestaan dorsden / en mede onmagtig waren het te konnen doen ; en men vond dan eyndelijk in seer ruuwe Landen eenen weg / die na Lequeda liep / eene groote Gebuurschap / en wel van Leef-togt versien ; dog alsoo men 18 mijlen langs eenen moeyelijken weg af te leggen had / vond men 't onmoogelijk / om'er sig van te versien. Cortes van de quaade gestelthéyd / om hier eene bevolkinge te doen / siende / en dat'er anderen Besitters van waren / besloot na de Baay van St. Andries te vertrekken. Hy fond'er Gonzalo de Sandoval met by-na alle de Soldaaten / en Ruyters ; en na Naco 20 mijlen van daar / fond hy eenigen Manschap / om de Castiliaanen, die aldaar / wegens de verleedene onlusten / nog niet bevreedigt waren / tot sig te trekken. En nademaal hy sig niet inscheepen wilde / om dat hy geenen genoegsaamen Voorraad hadde / soo scheepte hy sig dan alleen met 40 Castiliaanen en 50 Indiaanen, in de Brigantijn / die hy hadde doen veervaardigen / nevens 2 Barken en 4 Canoës ; vervolgens de Rivier opwaarts vaarende / vond hy'er een Golf / of Zee-boesem / die meer dan 12 mijlen in den omtrek begreep / sonder eenige bevolkinge. Van daar passeerde hy tot aan een andere Golf / die sig meer dan 30 mijlen Slangs-gewijse uytstrekte / dat eene merk-waardige saake was / wegens den grooten omweg / die dit water tussen seer ruuwe Geberg-

Cortes besluyt naar de Baay van St. Andries te gaan.

Doet verder Land-Togten.

Deekens en andere kleeden / veel drooge Maiz en 1525
in Graanen / en insgelijks veel Zout / waar over sy seer verheugt waren / nademaal sy dit het meeste noodig hadden. Sy vonden 'er meede veel Cacao, Axi, Peul-vrugten en andere soorten van gezaap / als mede vrugten / Indiaansche Hoenders / Fapsanten / Veld-hoenders in koopen / en Jagt-honden; sulks dat / soo de Sloepen by de hand geweest waren / souden sig wel voorsien hebben; dog se waren meer / dan 20 mijlen van daar / en alsoo het volk seer afgemat was / konden se niets veel mede voeren. Deesen Land-aard hadden diergelijke Tempels / als die van Mexico, dog hunne taal verschilde. Men passeerde 'er een Rivier / die sig ontlaste in de Golf / waar van wy gesprooken hebben; en 't was langs deese Rivier / dat Cortes om de Brigantijn en Sloepen sond / om deesen Leef-togt te laaden / en liet midlerwijl Cortes laat 4 Vlotten met veele Balken / wel aan een gebonden / vervaardigen / waar op hy genoegsaam 50 lasten Graanen / nevens 10 mannen voeren kon. De Castiliaanen weder-koomende / hadden de Barken veel lager gelaaten / en wegens de snelle Stroom / die deese Rivier maakte / konden se die niet hooger voeren. De manschap ging dan te Lande / en Cortes begaf sig op de Vlotten / alwaar hy veele ongemakken en gevaar uytstond / wegens het geschrey / dat d' Indiaanen langs den Oever maakten / en de pijlen / die se op hen schooten / waar door hy en veele andere gewond wierd / egter storf 'er niet / dan een. Onder hen / die te land waren / storf een Castiliaan, van een seeker kruyd / dat hy onderweegen gegeeten had. Een Indiaan ging met hen / die van de Zuyd-Zee geboortig was / en hen seyde / dat van Nito tot aan sijn Vaderland / waar Pedro d'Alvarado was / men niet / dan 60 mijlen hadde / welker tijdinge hen seer verheugde.

Cortes laat eenige vlotten maaken.

De gantsche Oever deeser Rivier / was met Cacao-boomen en andere vrugten bewassen / nevens

1525 die ten antwoord gaf / dat het een Feest van het Gehugte was / dat sy met Danssen vyerden. Dog Cortes was van beraad / dit Gehugte / daar men dus vreugde bedreef / niet te naderen / over-sulks de nagt vast inviel. Sy bragten dan deese nagt ten besten sy konden door / houdende goede wagt / waar toe hen de Muggen / Mosquitos genoemt / die veel in getalle waren / insgelijks opwekten / en hen genoegsaam eenen diepen slaap verhinderden / behalven de geweldige regen / die 'er viel / met donder en weer-ligt vermengt.

Een Gehugte overvallen.

Als nu den dag aanbrak / quamen se in dit Gehugte en overvielen d' Inwoonders / die nog sliepen / en hadde het niet eenen Castiliaan gedaan / die verwondert van soo veel gewapende lieden gesamentlijk in een huys te sien / uyt-riep / Sant Jago, men hadde 'er een schoonen Roof gedaan sonder bloed-storten. Sy wierden 'er 15 mannen en 20 vrouwen magtig; en wel soo veel wierden 'er gedood / onder welk getal den Heer der plaats was. Sy sliepen onder een af-dak / daar sy sig alle vergaderden / als men Feest hield / en 'er danste. Men vond 'er geen Maiz, dat hen noodsaakte verder / op het berigt der gevangenen / voort te trekken / om in een ander Gehugte hun bestaan te soeken. Sy vorderden toen 8 mijlen / en namen 8 Jagers en eenige Hout-hakkers gevangen. Sy passeerden een Rivier / die se tot aan de borst door-waaden moesten / en met soo veel snelte liep / dat / indien sy sig met de handen niet opgehouden hadden / souden se gevaar geloopen zijn / van weg gespoelt te worden. Sy liepen in 't veld / en alsoo d' Inwoonders van het gebuurschap / werwaarts sy gingen / sig wapenden / en een groot gerugt maakten / lieten egter de Castiliaanen niet na / om 'er voor dag te koomen / en namen besittinge deeser plaats / 't geen veroorsaakte / dat d' Inwoonders de vlugt namen.

Vinden genoegsaamen Leeftogt.

Toen het dag geworden was / vonden 'er de Castiliaanen veel gesponnen katoen en om te spinnen /

Dee-

1525

lid, Francifcus de las Cafas, Gil Gonzales Davila en Francifcus Hernandez de Cordoua voorgevallen was; en wat ontdekkinge den Bakkalaurus Moreno gedaan hadde. Sy versogten van hem vergeevinge/ van dat sy eenigen tijd Christoffel d'Olid gevolgt hadden/ seggende/ dat sy toen niet anders doen konden. Hy stond hen allen den vergeevinge toe; gaf weder d'Ampten den geene/ die se te vooren beseeten hadden; en benoemde van nieuws/ die ledig stonden. Hy begon 'er de huysen te stigten/ en 2 dagen na sijnen aankomst/ sond hy een Castiliaan uyt/ die de taal verstont/ nevens 6 Mexicaanen na seekere Gehugten/ 7 mijlen van daar/ Chapaxina en Papajeca genoemt/ de voornaamste der Landschappen/ om de Heeren deeser plaatsen te seggen/ dat Ferdinand Cortes, die Bevel-hebber in Mexico was/ was aangeland. Deese Land-aard hoorde dit Gesandschap met opmerkinge/ en om hunne naauwkeurigheyd te meer te voldoen/ of wel eer hunnen pligt werk-stellig te maaken/ soo sonden sy'er eenige mannen/ om te weeten/ of sulks waarheyd was. Cortes ontfing hen vriendelijk/ en beschonk hen met eenige Castiliaansche kramery: hy sprak met hen door middel van de Vertaalster Marina; nademaal deese taal niet veel van die van Mexico verschilde/ behalven d'uytspraak. Sy beloofden hem te doen alles/ wat sy konden/ om hem alle soorten van vergenoeginge te geeven. 5 Dagen daar na quamen 'er 2 der voornaamste Mannen/ die Gevogelte/ Vrugten/ Maiz en andere nood-druftigheeden ten leeven bragten/ en van wegens hunne Heeren/ Cortes aanbooden/ en hem baden te eyschen/ wat hy begeerde/ en te seggen/ wat hy in deese Landen sogt; en dat sy hem niet hadden durven besoeken/ uyt vreese van niet in sijn Scheepen te moogen gevoert worden/ gelijk men reeds niet lange geleden aan andere gedaan hadde. Cortes gaf hen tot antwoord/ niet gekoomen te zijn/ hen quaad/ maar alles

Erlangt berigt wat'er tussen d'Olid en de las Casas voorgevallen was.

Laat de Heeren des Lands sijn aankomst melden.

Afgesonden der Indiaanen vraagen, wat Cortes sijn begeeren was.

Waar op hen Cortes antwoord.

1525 schoone Tuynen op veele plaatsen beplant / dat een schoon gesigt maakte ; en daar wiessen de schoonste vrugten des geheelen Lands. Deese Vlotten leyden in een dag en nagt 20 mylen af / wegens de snelle Stroom / die 'er ging. Met deese Leef-togt / als Cortes dusdanig vervoerde / voorsag hy genoegsaam de Scheepen ; en bragt 35 dagen toe / om weder na Nito te keeren / geduurende welker tyd het genoeg te beseffen is / wat groote ongemakken hy leed / en hoe seer 'er syn by-zyn / syuen vlyt en naarstigheyd vereyscht wierd.

En komt weder met den Leef-togt te Nito.

Cortes de Scheepen bereyd hebbende / deed 'er syn Volk inscheepen / nevens die van Gonzales, en passeerde na de Baay van St. Andries, alwaar syn ander Volk hem verwagte. Hy was 'er 20 dagen ; en alsoo de Haven seer goed was / en om dat 'er eenige schyn van Goud te vinden in dit Gewest / en in de Rivier vermoed wierd / soo stigte hy 'er een bevolkinge van 50 Castiliaanen, onder welke sig 20 Ruyters bevonden : en noemde deese plaats Navidad de Nuestra Senhora. Hy ordonneerde 'er een Maatschappy / een Regt / een Priester / en de noodige dingen tot den Kerken-dienst / en lieten 'er eenige kleyne stukken Geschut ; vervolgens begaf hy sig na de Haven van de Honduras, met een andere naam Truxillo genoemt / die Francisco de las Casas bevolkte / en de weg te lande goed zynde / schoon men 'er Rivieren te passeeren hadde / sond hy 20 Ruyters en 10 Boog-schutters / en hield sig 10 dagen op Zee op / wegens het ongestuymig weder ; dog eyndelyk lande hy 'er aan ; en de Castiliaanen waren soodanig van hem te sien verheugt / dat se sig te water begaven / om hem t' ontfangen / en voerden hem op hunne armen met groot gejuyg. Hy ging eerstang ter Kerke om God te danken / die hem dus na syne begeerte begeleyd hadde ; en voor dat hy ter Kerke uyt-ging / deeden se hem een omstandig verhaal van alles / wat 'er tussen Christoffel d'Olid,

Navidad de Nuestra Senhora door Cortes bevolkt.

En begeeft sig na Truxillo.

1525

lid, Franciscus de las Casas, Gil Gonzales Davila en Franciscus Hernandez de Cordoua voorgevallen was; en wat ontdekkinge den Bakkalaurus Moreno gedaan hadde. Sy versogten van hem vergeevinge/ van dat sy eenigen tijd Christoffel d'Olid gevolgt hadden / seggende / dat sy toen niet anders doen konden. Hy stond hen allen den vergeevinge toe; gaf weder d' Ampten den geene/ die se te vooren beseeten hadden; en benoemde van nieuws / die ledig stonden. Hy begon 'er de huysen te stigten / en 2 dagen na sijnen aankomst / sond hy een Castiliaan uyt / die de taal verstont / nevens 6 Mexicaanen na seekere Gehugten / 7 mijlen van daar / Chapaxina en Papajeca genoemt / de voornaamste der Landschappen / om de Heeren deeser plaatsen te seggen / dat Ferdinand Cortes, die Bevel-hebber in Mexico was / was aangeland. Deese Land-aard hoorde dit Gesandschap met opmerkinge / en om hunne naauwkeurigheyd te meer te voldoen / of wel eer hunnen pligt werk-stellig te maaken / soo sonden sy'er eenige mannen / om te weeten / of sulks waarheyd was. Cortes ontfing hen vriendelijk / en beschonk hen met eenige Castiliaansche kramery: hy sprak met hen door middel van de Vertaalster Marina; nademaal deese taal niet veel van die van Mexico verschilde / behalven d' uytspraak. Sy beloofden hem te doen alles / wat sy konden/ om hem alle soorten van vergenoeginge te geeven. 5 Dagen daar na quamen 'er 2 der voornaamste Mannen / die Gevogelte / Vrugten / Maiz en andere nood-druftigheeden ten leeven bragten / en van wegens hunne Heeren / Cortes aanboden / en hem baden te eyschen / wat hy begeerde / en te seggen / wat hy in deese Landen sogt; en dat sy hem niet hadden durven besoeken / uyt vreese van niet in sijn Scheepen te moogen gevoert worden / gelijk men reeds niet lange geleden aan andere gedaan hadde. Cortes gaf hen tot antwoord/ niet gekoomen te zijn / hen quaad / maar alles

Erlangt berigt wat'er tussen d'Olid en de las Casas voorgevallen was.

Laat de Heeren des Lands sijn aankomst melden.

Afgesonden der Indiaanen vraagen, wat Cortes sijn begeeren was.

Waar op hen Cortes antwoord.

1525 goeds te doen; en dat hy alleen quam / om den geene te straffen / die hunnen Land-aard berooft hadden / en hen deed wedergeeven de geene / die se hen ontvoert hadden; dat se hem dan sonder eenige vreese quamen besoeken / en dat hy hen sijnen meening verklaren sou; nademaal / wanneer hy hen sijne begeerte seyde / sy dit soo naauw-keurig hen niet weder verhaalen konden / als hy selfs deed; sulks sy hen seggen mogten / dat dit veel ter zaligheyd hunner Zielen verstrekken kon; en dus gaf hy hen afscheyd / en versogt hen / dat men hem Gravers / om een Berg te openen / beschikken mogt. Eerlang daar na quam dan veel Volks uyt alle d' omleggende Gehugten / beladen met Leef-togt / en om te arbeyden / waar men hen aan beesigen wilde.

4 Scheepen van Cortes afgesonden. Midlerwijl dat Cortes in deese verrigtinge beesig was / vaardigde hy 4 Scheepen af; in welker eene hy de zieken en magteloosen liet inscheepen / om hen na Nieuw-Spanje te senden; en om tevens aan die van Mexico berigt te geeven / nevens alle de gemeente / van sijn Togt / en dat het door sijn Majesteyts dienst noodig was / dat hy eenigen tijd vertoefde / daar hy was. Hy gelaste mede het goed bestier / en beval hen de ruste des Volks; en gaf aan Juan Davalos sijnen Neef last / onderweegen 60 Castiliaanen in te neemen / die in 't Eyland Cozumel waren / om dat eenen Valenzuela de Stad Triumfo de la Cruz berooft hadde / die door Christoffel d'Olid gestigt was / en nu verlaten bevonden wierd. Juan Davalos stak dan in Zee / en verviel door 't Eyland Cuba aan de Kaap St. Antonio, daar hy Schip-breuk leed / en met 2 Franciscaaner Geestelijken / en 30 Persoonen sijn leven eyndigde: van alle / die sig te Lande borgen / ontquamen 't niet / dan 15 / die te Guaniguaniego aanquamen / eetende niets dan kruyden; sulks dat 'er 80 Castiliaanen sneuvelden / behalven eenige Indiaanen, die dit getal overtroffen: Waar door men bemerken kan / hoe den Castiliaanschen

d'Ontdekkingen der Indien heeft veel gekost.

Land-

Land-aard / d' Indiën niet / dan door swaaren arbeyd / en door onschatbaare verliesen / verkreegen heeft. Cortes sond mede de Brigantijn / om Brieven d' Opper-Geregts-kamer van Hispaniola over te brengen / op dat hy hen van sijn komst berigt gaf; versoekende / dat den Bakkalaurus Juan Moreno d' Indiaanen, die hy uyt Chapaxina en Papajeca geroofd hadde / weder sond / en dat men hem selve mede sond / op dat hy gestraft wierde. De andere Scheepen passeerden na Jamaica, en de Haven van Trinidad in Cuba, om 'er Kleederen / Brood en Vleesch te bekoomen: dog deese deeden geen beter Togt / dan de voorige / behalven dat se niet verlooren gingen. Cortes dit siende / sond nog een ander Schip met sijn silvere vaten / waar van hy sig ter Tafel diende / en de Juweelen / die hy hadde; en men sond hem van Cuba en Jamaica overvloed van Leef-togt / Vee van alle soorten / nevens verscheyde planten / om de Stad Truxillo te meer te doen bloeyen. 1525

Ondertussen dat het gerugt van de dood van Cortes, dat men in Mexico en aller-wegen daar omtrent verspreyd had / in stilte was te Hispaniola gekoomen / en sulks sonder overbrengen / of eenigen grond; en alsoo de hooge Geregt-kamer des verseekert wilde weesen / soo sond se eenige Persoonen met een Schip / dat na Nieuw-Spanje vertrok / om de Kooplieden te geleyden. In dit Schip waren 32 Paarden / nevens Zadels, en andere Paarde-tuygen / als mede veele andere dingen om te verkoopen. Als sy te Trinidad in Cuba waren aangeland / en dat se gehoort hadden / dat Cortes nog in 't leven was / en sig in de Honduras onthield / namen se de kours na Truxillo, geloovende aldaar beter te verkoopen / wat sy by sig hadden; en door dit selve Schip berigte den Licentiaat Zuazo, Cortes alles / wat 'er in den opstand van Mexico t'sedert sijn vertrek gepasseert was / en hoe de Muytelingen hem gebangelijk versonden hadden / om rekeninge te doen; en eyndelijk

Het gerugt van den dood van Cortes, doet waarheyd navorssen.

Cortes van alles, wat'er in Mexico voorgevallen was, berigt.

1525 niet te verlaaten. Hy hadde in 't huys van Cortes, waar in hy sijn verblijf genomen had/ sedert hy Rodrigo de Paz doen hangen hadde / geschut gestelt, en liet sig door 200 wel gewapende Castiliaanen bewaaken / aan wien hy geschenken gaf/ en groote beloften deed/ om hem getrouw te blijven; behalven dat hy sig meer en meer door alle bedenkelijke middelen versterkte.

Salazar tragt het Volk door beloften aan sijne sijde te trekken.

Salazar dus in vreese leevende / en sig verbeeldende / dat al sijn onheyl / uyt die in de Franciscaaner Kerk verbannen waren/ onstaan mogt/ soo nam hy voor/ sig van hen t' ontslaan / vermits het hem toe-scheen/ dat hy sig van hen ontslaande / hem dan geene weder-waardigheeden in de Stad souden overig zijn. Hy besloot dan van nieuws hen van daar te rukken/ en was selfs van gedagten het Klooster te bestormen ; maar alsoo hem berigt wierd / dat hy 'er wederstand vinden sou; nademaal sy / behalven dat wel gewapent waren / en nog 20 Mannen buyten hen hadden / wiens Bevelhebber Andries de Tapia was/ die wanneer se sig by-een voegden/ meer dan 200 Mannen uytmaakten ; sulks hy dan sijne onderneeminge afstond / en begon den geenen/ die hy geloofde aan sijne sijde door giften en beloften te trekken / t' ondertasten. Dog welker aanbiedingen die hy hen doen kon / even-naarden se egter de gedagten deeser Mannen niet / so verre hadde hy sijnen hoogmoed deswegen de paalen der reden te buyten geset / plaats geevende aan alle deese verontrustingen en beweegingen ; en dit maakte / dat yeder in sijn aanbelang verbonden wierd. Wijders nu kogten de Verbannene Wapens/ om hunne Vrienden te wapenen: insgelijks sogten se Paarden te bekoomen ; en alsoo sy 'er reeds agt hadden / begonden se onder hen te handelen/ of het raadsaam was/ Salazar, wanneer hy ter Misse ging / aan te vallen / en hem te dooden/ of te velde te trekken / om'er de Castiliaanen en Indiaanen te versaamelen/ en hem te beoorloogen.

De Vrienden van Cortes beraaden, hoe sig tegens Salazar te verdeedigen.

gen. Salazar deese beweegingen duglende / ver- 1525
vaardigde eene Wagt / die gemeenlijk sijn Persoon verselde. Hy onthaalde hen allen; noodigde de voornaamsten / en alle d'anderen / om hen een algemeen Gast-maal in eene seekere Tuyn / die hy elders by Mexico hadde / te geeven; allen gesamentlijk trokken se de Stad uyt / en lieten sig in 't midden van hen allen met groote pragt binden.

Ten dien tijde nu quam 'er Martin Dorantes aan / die van deese verbannene hoorde spreeken / tot hen in 't Franciscaaner Klooster ging / en berigte den Bevel-hebber de Tapia, van welker Last-brieven hy wegens Ferdinand Cortes versien was / aan wie die hielden; en alsoo Franciscus de las Casas niet in Mexico was / beslooten se sig deese Orders t' ontrekken / en 'er sodanigen naam by te stellen / als sy noodig oordeelden. Sy gaben deswegen aan George d'Alvarado berigt / als mede aan andere Ruyters / die hen eerlang by-quamen. Sy toonden hen de Brieven / die Cortes hen sond; en alsoo sy sig nu ten getalle van 100 beronden / sonden se om Pieken / Spiessen en andere Wapenen in der Kooplieden huysen te koopen / en bestemden sig een by-een-komst; vervolgens nagt geworden zijnde / (alhoewel 't eene heldere Maane-schijn was /) lieten se de Overheeden en Regters der Stad ontbieden. Eenen Regter en eenige Overheeden / nevens een groot getal Lieden quamen 'er / en sy seyden hen / dat Cortes in 't leven was / toonende hen humme Orders en sijne Brieven / als mede de Boode / die gekoomen was. Vervolgens seydense / dat de geene / die blijven wilde / bleef / en die vertrekken wilde / gaan kon. Veele waren 'er / die bleeven / en anderen / die wederkeerden / reeds hadden se nu 30 Paarden / met welke George d'Alvarado en veele andere Stad-waarts trok / uytroepende met luyder stemme / dat al die den Koning dienst bewijsen wilden / sig in 't Franciscaaner Klooster lieten binden / en dat

Geeven aan George d'Alvarado en andere Ruyters berigt.

1525

Groot gejuyg in Mexico wegens dat Cortes nog in leeven was.

dat sy aldaar Brieven van Cortes sien souden. Deese tijdinge wierd met juychinge des gantschen Volks aangenoomen / en men wierd seer verheugt te hooren / dat Cortes nog in leeven was / en het meeren-deel begaf sig eerlang by de geene / die deese goede tijdinge bekent maakten / waar door men wel sag / hoe waard hen deesen Persoon was. Sy schreeven mede eerlang aan den Schat-bewaarder Alonso d'Estrada, die toen omtrent 2 mijlen buyten de Stad was / op dat hy spoedig quam ; dat ook geschiede. De Reeken-meester Albornos liet aan den Bevel-hebber de Tapia weeten / dat hy seer geneegen was / sig by hem te voegen ; dog dat hy wenste / dat hy hem gevangen nam ; gelijk hy deed. Alle deese Manschap by-een zijnde / verhaalde den Bevel-hebber de Tapia, wat geweldenaaryen Gonzalo de Salazar en sijnen Mede-genoot gepleegt hadden / en hoe hy geen gesag voor 's Konings bestier / nog voor den Gesag-hebber Cortes hadde / maar dat hy sig niet dan by over-heerssinge gedroeg / en dat het derhalven noodig was / dat men eenen Onder-gesag-hebber verkoor / om geduurende tot de weder-komst van Cortes te bestieren ; die dan de Bevel-hebbers benoemen sou / om de Krijgs-lieden te begeleyden / en dat die geenen / die hen niet genegentheyd bystand doen wilden / bleeben / en d'anderen / na hun goed vinden / konden weder keeren.

Aanspraak van Andries de Tapia aan Cortes.

Alle seyden se te willen blijven / en dat men voor Bevelhebbers Alvaro de Savedra , Cervo en Andries de Tapia aan-nam / nademaal 'er nog een heymelijke vyandschap onder veele tegens Alonso d'Estrada en Albornos , wegens voorledene on-orders / schuylde / en deese Bevel-hebbers George d'Alvarado byvoegende / bewilligden sy in d'Estrada en Albornos , en wierden dus vrienden ; en alle baden se / hen voor Gesag-hebbers te benoemen / dat geschiede / alhoewel het een quaaden raad was. Gonzalo de Salazar middlerwijl

d'Estrada en Albornos voor Gesaghebbers benoemt.

niet

niet onbewuſt / wat 'er ſig in 't Franciſcaaner Klooſter toedroeg / was reeds vaardig; hy hadde by ſig 1000 Caſtiliaanen, en had ter ingang van ſijn Straat / 12 ſtukken Geſchut geſtelt. George d' Alvarado en d' andere Bevel-hebbers / lieten hun Volk upttrekken / die 1500 Mannen ſterk waren: ſy ſtelden ſig aan 2 hoeken van een dwers-ſtraat. Andries de Tapia ſeyde toen; dat hy met Salazar en d' andere / die by hem waren/ op goed vertrouwen ſpreeken wilde / en ging hem te Paarde beſoeken; en ten eynde der Straat gekoomen / ſeyde hy tot hem: dat gy Heer Factoor, en alle andere, die by u zijn, getuygen zijt, dat ik niet, dan Vreede begeere; en dat, ſchoon gy my bedurven hebt, ik egter ſonder wraake ben. Gy Factoor hebt geſegt, als mede aan my ſelven geſegt, dat gy een ordre van 's Konings Raad hebt, om den Geſag-hebber *Cortes* te moogen dooden, of gevangen neemen; ſoo dit alſoo is, dat gy een Brief, of eenige laſt van den Koning, of van ſijnen Raad hebt, die u volmagt geeft, ſulks te doen, doet ſe ons blijken, en wy ſullen u alle volgen; en indien dit niet is, waarom bedriegt gy dus veel Volks? en gy andere Heeren! nademaal gy den Koning gedient hebt, geef nu reden aan uwe Vrienden, dat wy den Geſag-hebber bidden; dat hy de Koning verſoekt, om u vergeldingen te doen, in ſteede van hem geen reden te geeven; wanneer hy koomen ſal, om u in ſtukken te doen houwen. De Factoor Salazar antwoorde hem: dat hy geen Brief hadde, die daar gewag van maakte; maar dat, wat hy deed, wel gedaan was, en dat hy dit volgende ter uytvoeringe ſtellen ſou, of anders ſterven wilde. Andries de Tapia deeſe ſoo vermeetele woorden niet konnende dulden / gaf ſijn Paard de ſpooren en rende te gelijk op den Factoor aan / ſeggende: neem hem gevangen, Heeren, en zijt geen Verraders, als hy is. Toen hief Salazar de hand op / en een brandende Lont houdende / ſeyde hy: ſwijgt gy, ſoo gy niet wilt, dat ik'er

1525

Aanſpraak van Tapia aan Salazar.

Sijn antwoord des aangaande.

1525 ik 'er den brand in steeke. En wanneer Lodis de Guzman, die wegens Salazar Bevel-hebber van het Geschut was, seyde; dat men het Geschut in 't huys herstelle, en doet wenden, op dat wy ons aldaar versterken konnen; het Geschut nu dus gekeert zijnde, bleef 'er veel Volks buyten, waar van het meeren-deel sig aan de zijde van Cortes voegde, die hen dus magtig siende, de gemeente beriepen, om sig in een huys te vergaderen, en erkenden dus gesamentlijk den Schat-bewaarder d'Estrada, en den Reken-meester Albornos voor Gesag-hebbers en Opper-regters; onder voorwaarde, dat se aan Alvaro de Savedra het Ampt van Onder-gesag-hebber der Havens van Vera Cruz en Guazacoalco souden geven; en aan George d'Alvarado, dat der Tuyg-huysen, als mede aan Andries de Tapia de Ampten van 't algemeene Bevel-hebberschap, en Stad-voogd.

De Manschap van Salazar voegt sig aan de sijde van Cortes.

Na dat men alle de Manschap by-een getrokken hadde, de Gesag-hebbers sig in 't midden van deesen drom stellende, gingen Andries de Tapia, en George d'Alvarado met een Beampt-schrijver voor af, om de verkiesinge der Gesag-hebbers te doen verkondigen, en aan te melden, welker Last-brieven men verbaardigde; dog sy bemerkten, dat hunne weder-party hunne Vuur-roers wilden lossen, soo dat men siende, dat sy hand-gemeen mogten worden, vielen se op een troup van Pieken aan, die aan de Poort waren, en alle d'overige Manschap geraakte door 5, of 6 plaatsen kloek-moedig in 't Huys. De Bevel-hebber de Tapia wierd 'er door een steen gewond; dog George d'Alvarado drong eerlang op Gonzalo de Salazar aan, en nam hem gevangen; en hy en de Tapia verhinderden, dat veele andere hem niet ombragten. Alvaro de Savedra verdeedigde sig tegens anderen, en dreef hen te rug; sulks dat deese Muytelingen geslagen wierden, en het gemeene Volk sig met de vlugt redde, eenige door de Vensters, en andere te besten sy konden. Sy

Salazar gevangen genoomen.

slooten

slooten Salazar aan een keeten / en voerden hem dus door markten en straaten / op dat een yeder hem in deese gestalte sag / en wat beleedinge deesen Baay-vanger thans wedervoer. Na deesen maakten sy hem eene Gevangenisse van swaare balken / daar sy hem in slooten; vervolgens quamen de nieuwe Gesag-hebbers in de Huysen van Cortes. d'Estrada scheen Salazar gantschelijk teegen te zijn. Albornos hinkte aan weder-sijde tot dat hy gesien had / hoe'er sig den Factoor op gedroeg / en of hy nog na dus overwonnen te zijn / sig niet gantschelijk tegens hem verklaarde / oeffenende dus de veynsinge. En alsoo Peralmindes meer Vrienden dan Salazar hadde / gaf men hem berigt van alles / wat'er voorgevallen was / zijnde nog te Guaxaca, en hy stelde sig eerlang in staat / om sijnen Vriend onderstand te doen; dog alsoo hy wist / dat Andries de Tapia quam / om hem gevangen te neemen / week hy na Tlaskala, en begaf sig in een huys / daar de Franciscaaner Geestelijken woonden; van waar hy ontvoert / en na Mexico gebragt wierd / en in eene Gevangenisse na-by sijnen mede-genoot geslooten; dus nu wierden de wan-ordens deeser groote Stad bedreedigt; alwaar men met ongedult de weder-komst van Cortes verwagte.

1525

Als mede Peralmindes na Mexico gevoert.

Na dat Cortes, Martin Dorantes afgevaardigt hadde / gelaste hy aan Hernando de Savedra, om met 30 Ruyters en soo veel Voet-knegten / het Land t'ontdekken. Hy trok dan 35 mijlen door eene Vlakte van seer schoone Landen / alwaar men veele Gehugten en overvloed van Leef-togt vond; en sonder eenige weder-streevinge met d'Indiaanen te hebben / verklaarde sig het meeren-deel vrienden der Castiliaanen te weesen; waar door men konde sien / dat de sagtigheyd en besadigtheyd in deese ontmoetingen / veel meer te wege bragt / dan geweldaadigheyd te gebruyken. 20 Heeren quamen hem besoeken / en booden sig aan / om Cortes dienst te doen / gaande en koomende

Hernando de Savedra door Cortes een Land-togt aanbevoolen.

1525 mende dagelijks te Truxillo, voerende den Leef-togt in overvloed met sig / die sy schonken en vermangelden. De Heeren van Chiapaxina en Papajeca quamen'er niet / maar vergenoegden sig/ om'er eenigen hunnent-weegen te senden; Cortes liet hen veel-maals versoeken / hem te koomen sien / geevende hen verseekeringe van hun leven en hunne goederen / dog noopt wilden sy'er na luysteren; en alsoo hy voorsigtig en verstandig was / hadde hy 3 Heeren van Chiapaxina in sijne besittinge / Chicueytl, Potlo, en Mederteto genoemt; hy liet hen dan in Boeyens sluyten / en stelde hen eenen tijd / om hunne Gesugten weder te doen bevolken / en seyde / indien sulks niet geschiede / hy hen sou straffen. Sy nu eerlang alle hunne onderdaanen doende koomen / wierden ook weder ontslagen. Die van Papajeca wilden niet gehoorsaamen; hy sond hen dan eene bende Castiliaanen soo te Voet als te Paard / nevens een getal Indiaanen, die by nagt Pizacura eenen der Heeren der Stad overvielen / en hem gevangen namen. Hy seyde tot sijne verschooninge tot Cortes, dat indien hy niet gehoorsaamt hadde / 't was sijnen schuld niet / nademaal Mazatl, die magtiger was als hy / hem verhindert had; dog indien men hem ontslaan wilde / soude hy een middel by de hand neemen / om hem gevangen te bekoomen / en te doen hangen / dat eerlang daar na het Land bevreedigen sou. Maar schoon men Pizacura ontslagen had / en Mazatl gevangen / de saak ging egter niet / als men sig verbeeld hadde / nademaal hy noopt sijne onderdaaten beveelen wilde te gehoorsaamen / weshalven hy te Truxillo gehangen wierd / en dit was oorsaak / dat sig een groot gedeelte van deesen Land-aard onderwierp; geenen was'er dan Papajeca, die egter niet meer in rust was / na dat Pizacura ontslagen wierd / vermits men tegens hem / en de Stad voort-voer; en vervolgens dit / beed men hen den Oorlog aan / na hen eerstelijk versogt te hebben / na den Vreede te willen luysteren:

Cortes bevlijtigt sig het Land te bevreedigen.

Dood van een Cacique, die gehangen wörd, bevreedigt het Land.

Men

1525

Men naakte omtrent 100 gevangenen / die voor Slaaven dienen moesten / en Pizaçura wierd andermaal gevangen; en schoon hy ter dood veroordeelt was / wierd egter sijn vonnis niet uytgevoert; sy vingen nog eenen Jongeling / die den waaren Heer was / nademaal Mazatl en Pizacura, onder den naam van voogden / van des selfs Landen overheerssers waren.

Cortes wegens de komst der Castiliaanen onder Pedrarias berigt.

Ter selver tijd quamen te Truxillo 20 Castiliaanen der geenen / die Gonzalo de Sandoval in Naco hadde / die aan Cortes berigt gaven / dat'er eenen Bevel-hebber met 40 Soldaaten / van wegen Francisco Hernandes de Cordua, Onder-gesaghebber van Pedrarias Davila in Nicaragua, aangekoomen was / en na de Haven / of Baay van St. Andries ging / alwaar de Stad Natividad de Nuestra Senhora geleegen was / om den Bakkalaurus Moreno te soeken / die aan Francisco Hernandes geschreeven hadde / dat sijn Volk besittinge van het Land en 't Bestier / in den naame van de hooge Geregt-kamer van St. Domingo, nam / en niet voor Pedrarias, dat nu reeds eenige reden van ontroerenisse / onder het volk / dat Francisco Hernandes by sig had / verwekt hadde; en eysten / dat'er Moreno als Besorger van 's Vorsten Inkoomen ging / om hen te bevreedigen / en d'Orders te toonen / die hy hadde / in kragt van dien hy sig gedraagen moest. 't Was derhalven / dat de Regters van Hispaniola, die wel wisten / dat Gil Gonzales, Nicaragua ontdekt had / niet begeerden / dat'er Pedrarias besit van nam. En wyders / alsoo sy sagen / dat'er sig Francisco Hernandes de Cordua gevestigt had / oordeelden se het gevoegelijker te weesen / dat hy 'er sig in hunnen naame hield.

Hernandes de Cordua soekt sig de gehoorsaamheyd van Pedrarias t' onttrekken.

Als nu onderwijl Hernandes de Cordua sag / dat hy in verscheydene Landschappen ge-eert en gehoorsaamt wierd / en dat hy veele Soldaaten hadde / dagt hem dit beter voor hem te weesen / om niet van van de hooge Geregt-kamer af te han-

1525 vangen: nademaal de grootste begeerte/ die alle Bevel-hebbers hadden / die in d'Indiën bestierden / bestond / om volstrekte Gebieder te wesen / sonder eenen anderen Bevelhebber onderworpen te zijn; sulks hy dan alle de voornaamsten der Bevolkingen liet vergaderen / en met hen handelde en alhoewel eenigen van sijne gedagten waren / egter weder-spraken 't de Bevelhebbers Francisco Companon en Hernando de Soto, en om deese reden liet hy Soto gevangen neemen / en hem in de sterkte van Granada bewaaren; maar Companon verloste hem met 12 Ruyters van daar / en trokken wel gewapent te velde / sonder dat Hernandes de Cordua eenig gewag maakte / van hen te konnen bestrijden / vermits hy wel wist / dat sy van besluyt waren te sterven / of hem van kant te helpen; sulks / dat deese 2 Bevel-hebbers / nevens hunne mede-gesellen / sig na Panama begaven / alwaar sy na veele geledene ongemakken aanquamen / zijnde genoodsaakt geworden hunne Paarden te verlaaten / om sig in Canoës te begeeven / en de gevaarlijkste Zee-bogten te passeeren. Pedrarias deese tijding vernoomen hebbende / besloot na Nicaragua te gaan / soo wel om Hernandes de Cordua te straffen / als wegens de bekommernisse / die hy hadde / dat Cortes in d'Yberas zijnde / niet voorneemen mogt / om sig in Nicaragua te vestigen. Waar van straks nader.

Pedrarias besluyt na Nicaragua te vertrekken.

Ten deesen tijde / quamen seekere Indiaanen van 't Landschap Huetlan te Truxillo, 60 mijlen van daar / om Cortes te smeeken / dat hy hen tegens seekere Castiliaanen, die in sijne Landen waren / onderstand wilde doen; wiens Bevel-hebber Gabriel de Rojas was / eenen der geenen / die Pedrarias met Francisco Hernandes de Cordua gesonden hadde. Cortes gelaste hem dit Land in vreede te laaten / en dat indien hy eenige Indiaanen gevangen had / hy hen in vryheyd stelde. de Rojas gehoorsaamde op dit bevel / en passeerde

Versoek aan Cortes om onderstand.

door

door de Valley van Ulancho; van waar Cortes, 1525
gelijk hier na gesegt sal worden/ hem nogmaals seggen liet/ dat hy dit Land verliet; die dan in agt neemende de verschillen/ die 'er onder den Castiliaanschen Land-aard waren / dat het Landschap van Nicaragua rijk was / en dat het mede na-by geleegen zijn moest; en voor soo veel hy een moedig Man was/ en niet ledig zijn kon/ so begon hy sig ten deesen togt te vervaardigen; en liet de weg door een seer ruuw Land slegten. Deese tijdinge ter kennisse van Pedrarias gekoomen/ gaf hem reden sijn vertrek van Panama te verhaasten / dugtende/ dat Cortes, wiens naam en agtinge seer groot was / sig meester maaken mogt / van 't geene hy vermeende hem gehoorig te zijn. Dog Cortes seyde altoos / dat hy'er geene gedagten toe hadde; maar alleenlijk om den onlust / die onder de Castiliaanen was / te stillen / sorgende deese ongenugten het verlies veroorsaaken mogt / van 't geene dus veel om te winnen gekost hadde.

Toeleg om d'Estrada en Albornos in Mexico te dooden.

Weynig tijds na de Gevangenisse van Salazar en Peralmindes, en dat de geschetten van Mexico eeniger-maaten in rust waren / steenden seekere Dienaaren en Vrienden deeser 2 Gevangenen over-een/ om ten seekeren dage/ den Schat-bewaarder Alonso d'Estrada, en den Reken-meester Rodrigo d'Albornos te dooden / en dat in den selven tijd / dat sy hun voorneemen te werk stelden/ de wagten hen uyt hunne Gevangenisse trekken souden; en alsoo d'Estrada en Albornos de Sleutels der selve hadden, en dat d'onderneeminge niet konde verrigt worden / sonder een ander middel te vinden; vermits het breeken der Gevangenissen mede onmoogelijk was/ sonder ontdekt te worden/ dewijl de balken/waar van se gemaakt waren/een goede dikte hadden. Sy spraken dan met eenen seekeren Guzman, die de roeden der Boogen maakte; maar alsoo hy eenigsins niet Cortes bevrind was/ ondersogt hy behendiglijk wie de Samensweerders waren/ en hoe hy beloofde / hen dan

1525 kerwijs hy hen deed blijken / seer verschillende met deese inbeeldingen waren. Dog wat aanbelangt / dat dit den regel van Staat betreft / soo zijn de Vorsten gemeenlijk na-yverig ; en niet tegenstaande alle deese saaken / men hoorde naauwkeuriglijk alle de berigt-geevingen / die uyt de Indiën quamen / en dit hield alle de gedagten opgeschort / in verwagtinge van het besluyt van dien Raad.

Diego Altamirano noodsaakt Cortes weder na Mexico te keeren.

Als nu Cortes alles voor sijnen togt na Nicaragua vervaardigde / quam Broeder Diego Altamirano van St. Franciscus Orde sijnen Neef / een Man van agting / te Truxillo aan / die hem seyde / dat hy hem quam soeken / om na Mexico te gaan / om d'on-orde / die 'er begaan wierd / te herstellen. Hy deed hem verhaal van alles / wat 'er voorgevallen was / en hoe Juan de la Pena, door orde van Gonzalo de Salazar en Chirinos na Castilje, met Brieven gesonden aan den Bevelhebber de los Cobos, van wien sy af hingen / en met veel Silver voor sijn Majesteyt vertrokken was ; deese tijding nu vermeerderde de bekommeringen van Cortes, die wel besefte / wat quaad dat een soo lang af weesen van Mexico sijne saaken toegebragt hadde / hebbende dus ruymte en gelegentheyd sijne Vyanden gegeeven / sig tegens hem aan te kanten / en voornamentlijk van in soo langen tijd niets aan den Koning geschreeben te hebben. Hy stelde dan eerlang voor te vertrekken / en om den togt na Nicaragua te staaken ; en gelaste / dat die geene / die aan deesen weg arbeydende / dit staakten / en deese van Guatemala gingen opruymen / sond boodens door alle de Steeden / die aan deese weg lagen / die men neemen moest / om hen te berigten / dat hy 'er passeeren sou / en hen versogten / dat se de door-togten openden / en den Leef-togt verschaften / dat se seer geneegen deeden ; vermits sy sig alleen verheugden / dat Cortes door hunne Landen wilde trekken. Als nu de weegen tot aan de Valey de

Besluyt over Guatemala na Mexico te keeren.

Ulancha

Ulancha vervaardigt wierden / op dat de saaken van deese Valey beslegt worden mogten / sond hy 'er Gonzalo de Sandoval met eenige Manschap tegens den Bevel-hebber Gabriel de Rojas, want hem berigt was / dat hy 'er sig onthield / op dat hy hem verdryven mogt / voor soo veel hy vermeende / dat deese Valey niet onder het bestier van Nicaragua gehoorde. Dog Sandoval keerde sonder yets te verrigten weder / vermits de Rojas van besluyt was / sig wel te verdeedigen / daar Cortes seer moeyelijk over wierd / en een scherp verwijt aan Sandoval deed ; maar hy verontschuldigde sig wegens dat sijne kragten niet bestand voor deesen van de Rojas waren geweest. 1525 Sandoval tegens de Rojas gesonden.

Cortes door aandrang van Broeder Altamirano, besloot eyndelijk af te staan / van den weg te lande te neemen / gemerkt die seer lang was / en deese ter Zee aan te vaarden ; en tevens door den raad van deesen Geestelijken begon men hem als Heere te handelen / en gedoogde / dat men voor hem Tapijten en een Verhemeltsel gebruykte / en dat men hem met plegtigheyd diende ; vermits hy seyde / dat men hem niet als Gesag-hebber eere bewees / en te seer gemeensaam met hem geleeft te hebben / men hem geen agting toegedraagen had / die men hem schuldig was. Daar quamen ten deesen tijde te Truxillo seekere Indiaanen van Utila, en andere Eylanden / die men de los Guanajos noemde / die tussen Puerto de Cavallos, en Puerto de Honduras geleegen zijn / alhoewel een weynig van de Kust afgeleegen / om van Cortes een Land-voogd voor yeder deeser Eylanden te versoeken / seggende dan in seekerheyd te sullen leeven tegens de geene / die hen gedurigelijk quamen berooven / wegens dat men in Cuba en in Jamaica eenige Scheepen uytgerust hadde / die d' Indiaanen hunner Eylanden hadden gevankelijk met sig gevoert / om in hunne Mijnen / en in plaatsen / waar men de Suyker maakte / te arbeyden / als mede om het Vee te hoeden / en Cortes verandert, en vaardigt sig, om te water te vertrekken.

1525 andere diergelijke besigheeden waar te neemen. Cortes deswegen kennisse hebbende / sond een welgewapende Caravel, om den Bevel-hebber / die Rodrigo de Merlo genoemt was / te versoeken / om deese ellendige niet qualijk te handelen / maar dat hy hen in vreede liet leeven; en dat / indien hy 't om eenige redenen niet doen wilde / egter ten minsten verhinderde / van hen soo veel geweldenaryen niet aan te doen. Den Bevel-hebber Merlo deed / wat Cortes hem gelaste / en quam hem selfs te Truxillo besoeken; sulks door dit middel deese ellendigen in rust bleeven / en Cortes hen veel danks bewees. En wat aanbelangt de Land-voogden / die sy voor hunne sekerheyd versogten / men kon hen toen deese vergenoeginge niet geeven / maar men verstrekte hen brieven van aanbeveelinge / en

Savedra voor Bevel-hebber in Truxillo gelaaten.

Cortes gelaste aan Hernando de Savedra, die hy voor Bevel-hebber in Truxillo liet / dat hy deesen Land-aard verdeedigde / en dat soo dra den Oorlog van Papajeca soude ge-eyndigt weesen / hy hen gaf / wat sy versogten. En nademaal Broeder Altamirano ten vertrek seer aandrong / deed hy al syn vlijt aanwenden / om de Scheepen voor synen togt te verbaardigen / gemerkt hy geen tijd te verliesen had.

Aanbiedinge van onderwerpinge door Hernandes de Cordua aan Cortes.

Als men zeyl-vaardig / om na Mexico te vertrekken / lag / bragt men wegens Francisco Hernandez de Cordua eenen brief / waar door hy berigt wierd / dat Moreno vertrokken zijnde / hem deed dugten / Pedrarias Davila te verwagten / en dat hy deswegen sig onder syne gehoorsaamheyd begaf / biddende hem te willen ontfangen; gemerkt hy wijders / als seer verre van de plaats van Pedrarias was / sig bevond / de Castiliaanen, die hy by sig hadde / geenen voor-raad nog veele andere dingen / als sy noodig hadden / genieten konden / en weshalven groot gebrek leeden; en dat se wegens de Haven van de Honduras, die in syn bestier was / sulks seer gemakkelijker genieten konden / vermits dat se na-by geleegen was. Hernan-

andez de Cordua nu had Cortes seer omstandig / hem dan in sijn bescherminge aan te nemen; vermits hy sorgde / wat 'er sedert gebeurde. Dog also Cortes reeds seer verre wegens sijne togt na Mexico gevordert was / gaf hy hem ten antwoord / dat hy aan Pedrarias volgens sijn pligt gehoorsaamde / en dat hy door alle d' omleggende Gewesten gebieden sou / om hem van alles / wat hy nodig had / te versorgen / en dat men met sijn volk handelde en leefde in alle vriendschap en goed verstand. En door soo veel hem de Hoef-ysers het meeste ontbraken / nevens ander Yser-werk voor de Mynen / soo sond hy hem 2 lasten / en beval aan Sandoval, om 'er hem insgelijks soo veel van Naco te senden. Hoe nu Cortes eyndelijk te Mexico aanquam / en 't verwarde bestuur aldaar weder bemagtigde / is te vinden in de misslukte Scheeps-togt van Sebastiaan Gaboto, op 't Jaar 1525. 1525 Hoe Cortes hem dit beantwoord.

HET LANDSCHAP TRUXILLO

In sijn bysonderheeden en zeeden des Volks kortelijk beschreeven.

Reeds hebben wy hier vooren gesegt / dat het den Admiraal Christoffel Columbus was / die de 360 mijlen ontdekt hadde / die 'er waren van de groote Rivier de las Ybueras tot aan Nombre de Dios, en sulks reeds in den Jaare 1502 / met gedagten van een Straat te vinden / om na de Zuyd-Zee te passeeren / en die hy Puerto de Casinas noemde / dog nu de Honduras geheeten word / alwaar Franciscus de las Casas, Truxillo tussen 2 Rivieren van goed water bevolkte / Truxillo beschreeven

te /

1525 te / die vervult van Vis waren / in een Land / waar somer en winter seer gematigt zijn. Dit Landschap Truxillo is vrugtbaar in overvloed van Leef-togt / als mede in Honing en Wasch; alle soorten van Vee teelen 'er wel voort / en de Hoorn-beesten voornamentlijk zijn 'er in grooter getal / dan in Castilje. De Wijngaarden brengen 'er twee-maal 's Jaars vrugten voort; dat 'er insgelijks de Tarwe doet / alhoewel de tweede repse niet soo volkoomen / als d'eerste; en soo dra als men ge-oogst / en dat men alle de Druyven geplukt heeft / spruyt de Wijngaard 8 dagen daar na weder uyt / sulks dat se haare tweede vrugt omtrent Kers-tijd weder ryp voortbrengt. De Limoenen / Oranje-Appelen en andere vrugten komen 'er in soo grooten overvloed voort / dat de Castiliaanen sig 'er soo wel van voorsien sagen / als of se in Castilje, of in eenig ander Landschap der Wereld waren / en selfs de Suyker / Cassia Fistula, en andere diergelijke dingen wiessen 'er / dat te verwonderen was. De Inboorlingen deeses Lands dienden sig van geen Silver nog Goud / alhoewel sy 'er rijke Mijnnen hadden / vermits sy geen werk van dit Metaal maakten. Sy leefden / als die van Mexico, en kleeden sig / als die van Castilla del Oro, en hadden deel met de gewoontens en Goden-dienst van Nicaragua. Insgelijks zijn se tot liegen seer geneegen / en zijn beminnaars der veranderingen / en aan de leuyheyd als verslaaft; schoon se verders hunne Meesters seer gehoorsaam zijn / en minder geneegen tot de lusten des vleeschs. Sy trouwden niet / dan een eenige Vrouwe; maar de Heeren huuwelijkten 'er soo veel / als hen goed dagt. d' Egt-scheydinge was doendelijk onder hen. Sy waren groote Afgoden-dienaars / dog zijn nu alle Christenen.

De zeeden en gewoonte van den Land-aard aangemerkt.

E Y N D E.

TWEE

TWEE SCHEEPS-TOGTEN

Vrugteloos ondernoomen:

De eerste door

STEPHAN GOMEZ,

Uyt de *Corunna* ter ontdekking van een nieuwe *Straat*, ten Noorden na *Cataya* en de *Specery-Eylanden*.

D' andere door

LUCAS VASQUEZ D'AYLLON,

Van *St. Domingo* na *Chicora* en *Florida*.

In 't Jaar 1525.

NA dat den Stuurman Stephan Gomez sig de Vergaderinge van Badajoz ontslagen hadde / hield hy sig geduurig besig met het vervaardigen eener Caravel, die men gelast had tot een togt toe te takelen / die hy ter ontdekkinge van de Straat sou doen / en welke hy aangebooden hadde ten Noorden te vinden / om na Catay te passeeren ; nademaal veele verseekerden / dat 'er eene was ; en dat / alsoo men 'er een ten Zuyden ontdekt had / wilde men / dat 'er nood-wendig mede een anderen ten Noorden wee- 1525

Gedagten dat 'er een Straat, soo wel ten Noorden, als ten Zuyden te vinden was.

1525 weesen moest. En dit was de voornaamste beweeg-reden/ die den eersten Admiraal hadde/ om sig het selfde in te beelden/ en die synen vlijt aanwende/ van se met soo veel ongemaks langs de Kust van Veragua te soeken; en hy versekerde/ gelijk wy elders verhaald hebben/ dat 'er elders in deese plaats een weesen moest/ daar sig een dwersch streek Lands van Nombre de Dios tot Panama uytstrekt. Om de selvige reden/ hadden Ferdinand Cortes, Gil Gonzales Davila, en andere hunnen vlijt/ om die te soeken/ aangewend; en reeds wist men wel door ervaarentisse/ dat van de Golf van Uraba tot Florida, men 'er geen diergelijke Straat had. Dog eyndelijk vertrok deesen Gomez, met voorneemen om het Noordelijker te houden/ en langs deese gantsche Kust tot aan Florida te kruyssen/ en een groote ruymte verder/ als nog geen Castiliaansch Schip tot dus verre bevaaren had; alhoewel 'er Sebastiaan Gaboto, Juan Verrazano, en andere reeds geweest hadden. Stephan Gomez nam soo veel Indiaanen, als hy in syn Caravel voeren kon/ gevangen/ en voerde hen tegens Konings last na Castilje, sonder Catay gepasseert te hebben. Hy stak van Florida na 't Eyland Cuba over/ en lande in de Haven van St. Jago aan/ waar hy sig ververschte/ en wierd 'er door Andries de Duero onthaalt; deswegen de Koning betuygde/ dit onthaal hem aangenaam te zijn geweest. Hy quam dan weder in Castilje, en lande in de Corunna aan/ 10 maanden/ na dat hy uyt deese Haven vertrokken was. In deese Haven koomende/ seyde hy Slaaven met sig te voeren/ en alsoo dit woord Esclavos in 't Spaans, door Clavos eyndigde/ dat Nagelen beteekent/ was 'er een Inwoonder deeser Stad/ die/ geen agt op de voorste Letter-greep geslaagen hebbende/ sig verbeelde/ dat hy gesegt hadde/ Nagelen mede te brengen/ gelijk Stephan Gomez belooft hadde uyt het Oosten mede te voeren/ waar na men [illegible] in deese Stad verlangde/ om

Stephan Gomez om die te soeken vertrokken.

Dog komt sonder dit verrigt te hebben weder in de Corunna.

om daar mede het Huys des Voor-raads / dat men 'er opgeregt had / te doen bestaan / en deesen handel in de Noorder-Landschappen te beter voort te setten. Op dit mis-verstand / vertrok deesen Inwoonder te post / en ging den Koning eenige mildaadigheyd / wegens deese goede tijding / dien hy hem bragt / versoeken; die dan seer wel ontfangen wierd; dog deese tijding verschafte vervolgens stoffe om te lagchen / soo dra men de dwaling verstond / waar over deese Post-boode seer verslagen wierd / gelijk Franciscus Lopez de Gomara het verhaald: soo dat men van toen af hoopeloos wierd / deese Straat ten Noorden te sullen vinden. 1525

De Licentiaat Lucas Vasquez d'Ayllon sig ook de beesigheeden / die hem overlaaden hadden / ontslagen hebbende / volgende den vlijt / die hy 'er aan besteede / om ter sijner ontdekkinge te gaan / onder hoope / die hy wegens veele redenen van sig rijk te maaken hadde; en alsoo men reeds wist / dat Florida vast land was / ruste hy 2 Scheepen in de Stad St. Domingo uyt / en versond se onder een hoop van 'er groote kragten op af te senden / ingevalle deese togt gelukte. Hy gelaste / om 'er een bevolkinge te doen / en dat sy berigt gaven / wat 'er sig toedroeg. Sy nu wenden het in korte weder te rug / en seyden / dat se landen van de schoonste aangelegentheyd ontdekt hadden; en onder andere eenige / die scheenen Goud en Silver / eenige Paarlen / en andere dingen van niet weynig waarde voort te brengen. Weshalven hy verklaarde / dat se / om te beter de verdragmaakinge te voldoen / nog een Schip / behalven deese twee / verbaardigen wilden / en deese ontdekkinge in Persoon gaan doen. Dog de Licentiaat Jan Ortis de Matienzo, Gehoor-verleener van de selve hooge Geregt-kamer / seyde: dat dit Land / na welke hy van vooneemen was te gaan / hem gehoorig stond / wegens dat een sijner Scheepen het ontdekt hadde; vermits toen de Gehoor-geevers uyt-

Lucas Vasquez d'Ayllon send ter ontdekking na Florida uyt.

Jan Ortis de Matienzo wederstreeft sulks.

1525

uytrustingen deeden / om ter ontdekkinge te gaan / en om eenige andere handel te doen / dat sonder eenige vreese geschiede / van gelastert en met een scheld-naam besoetelt te worden; en dat toen den Licentiaat Lucas Vasquez dit verlof van den Koning verworven hadde / hy hem niet te woord te staan had / hoe de saaken liepen; dog dat hy hem aangaande / den Koning van sijnen togt rekening te doen hadde / die in den voorleeden Jaare 1524. was geschied. En hier op sond hy last aan den Licentiaat Lebron, die insgelijks Gehoor-geever van deese Regt-bank was / om dit verschil te bemiddelen; en dat / ingevalle hy dit niet doen konde / dan verklaaren sou / wat regt was. Dog eyndelijk alsoo de Licentiaat d'Ayllon 3 Scheepen uytgerust hadde / quam hy aan de Kaap St. Helena, 100 mijlen Noordelijker van Florida aan te landen / alwaar een bevolkinge Orista genoemt was / dat de Castiliaanen, Chicora noemden; en aan een andere / niet verre van daar geleegen / die Guale genoemt was / en sy Gualdape geheeten hebben. Sy vonden ter deeser plaats de Rivier Jordan, waar aan de Stuurman van een Schip / die se ontdekte sijnen naam gaf / gelijk mede de Kaap St. Helena gedaan wierd / om dat die op dien dag ontdekt wierd. Lucas Vasquez verloor in deese Rivier een sijner Scheepen, en sijne onderneeminge met de 2 andere agtervolgende / wierden 'er 200 mannen te lande uytgescheept; die veel-eer bestiert wordende door de gierigheyd van deesen / die hen daar bestigen wilde / dan door de krijgs-tugt van een ervaaren en voorsigtigen Bevel-hebber / soo wierden se door d' Indiaanen geslagen en gedood; nademaal hy hen niet intoomen / nog onder gehoorsaamheyd brengen kon. D' andere insgelijks te lande gekoomen / wierden het meeren-deel gewond / en wederom andere des verbaast / scheepten sig in / en wenden 't weder na St. Domingo. Men agte / dat Lucas Vasquez ter deeser plaatse het leeven liet / alhoewel

Lucas Vasquez ontdekt de Kaap St. Helena.

Ongevallen sijn Volk weder-varen.

Sijn dood.

an-

andere seggen / dat hy seer gewond weder na 1525
St. Domingo keerde; en dit geschiede dus ter dee-
ser plaatse / alwaar d'onderneeminge van deese
staat-zugt eyndigde / die 'er geloofde de Rijkdom-
men van Nieuw-Spanje te vinden. Men sag toen
in dit Land niet meer / dan deese 2 gemelde plaat-
sen; maar men vernam 'er door de grootheyd des
Lands / dat men 'er niet meer aan te twijffelen
hadde / vast land te zijn / en dat het aan Nieuw-
Spanje grensde / vermits men toen-maals nog ge-
looft hadde / dat deese Landen Eylanden waren.
Men beloofde sig groote schatten uyt dit land te
trekken / dog den quaaden uytslag van Lucas Vas-
quez beroofde hen eeniger-maaten van deese hoo-
pe; nademaal alle / die in deese ontdekkinge waren/
groote ellende leeden / sonder eenig Goud / of Sil-
ver mede te brengen / dan alleenlijk eenige Paar-
len / die sy in de Oesters vonden / die men by het
Vuur opende / om des selfs Vis te eeten; en soo
weynig Goud / als sy nog bragten / was mede in
dit Land niet gevonden; maar quam 60 mijlen
Noordelijker van daar / uyt de Gebugten Otapa-
les en Olagatanos genoemt / alwaar men hield /
dat Goud- Silver- en Koper-mijnen waren.

ZEE- EN LAND-
TOGTEN

Door

RODRIGUE de BASTIDAS,

En

P. ALVARES PALOMINO;

Uyt de Haven van *St. Domingo*, gedaan na

St. MARTHA.

In 't Jaar 1525.

1525

Bastidas vertrekt na St. Martha.

Waar hy, om het te bevolken, aanland.

DE Land-voogd Bastidas sijn Vloot in staat gestelt hebbende / vertrok uyt de Haven van St. Domingo, hy sig hebbende voor Onder-Bevelhebber Pedro de Villafuerte van Ezya geboortig. Als hy te St. Martha aanlande / benoemde hy 'er de Regters en Bestierders; hy bewerkte vriendschap met de Indiaanen van Gayra, 1 mijl / of meer van de plaats / die hy verkoos / afgeleegen. Hy ging na Bonda, 6 mijlen van St. Martha, quam 'er in de Stad / en te Bondigua, en keerde eerlang met een goede somme Gouds weder. En voor soo veel als de Soldaaten begeerden / dat dit Goud onder

hen

TWEE
SCHEEPS-TOGTEN
Vrugteloos ondernoomen:

De eerste door

STEPHAN GOMEZ,

Uyt de *Corunna* ter ontdekking van een nieuwe *Straat*, ten Noorden na *Cataya* en de *Specery-Eylanden*.

D' andere door

LUCAS VASQUEZ D'AYLLON,

Van *St. Domingo* na *Chicora* en *Florida*.

In 't Jaar 1525.

NA dat den Stuurman Stephan Gomez sig de Vergaderinge van Badajoz ontslagen hadde / hield hy sig geduurig besig met het verbaardigen eener Caravel, die men gelast had tot een togt toe te takelen / die hy ter ontdekkinge van de Straat sou doen / en welke hy aangebooden hadde ten Noorden te vinden / om na Catay te passeeren ; nademaal veele verseekerden / dat'er eene was ; en dat / alsoo men'er een ten Zuyden ontdekt had / wilde men / dat'er nood-wendig mede een anderen ten Noorden wee- 1525

Gedagten dat'er een Straat, soo wel ten Noorden, als ten Zuyden te vinden was.

1525 uytrustingen deeden / om ter ontdekkinge te gaan/ en om eenige andere handel te doen / dat sonder eenige vreese geschiede / van gelastert en met een scheld-naam besoetelt te worden; en dat toen den Licentiaat Lucas Vasquez dit verlof van den Koning verworven hadde / hy hem niet te woord te staan had / hoe de saaken liepen; dog dat hy hem aangaande / den Koning van sijnen togt rekening te doen hadde / die in den voorleeden Jaare 1524. was geschied. En hier op sond hy last aan den Licentiaat Lebron, die insgelijks Gehoor-geever van deese Regt-bank was / om dit verschil te bemiddelen; en dat / ingevalle hy dit niet doen konde / dan verklaaren sou / wat regt was. Dog eyndelijk alsoo de Licentiaat d'Ayllon 3 Scheepen uytgerust hadde / quam hy aan de Kaap St. Helena, 100 mijlen Noordelijker van Florida aan te landen / alwaar een bevolkinge Orista genoemt was / dat de Castiliaanen, Chicora noemden; en aan een andere / niet verre van daar gelegen / die Guale genoemt was / en sy Gualdape geheeten hebben. Sy vonden ter deeser plaats de Rivier Jordan, waar aan de Stuurman van een Schip / die se ontdekte sijnen naam gaf / gelijk mede de Kaap St. Helena gedaan wierd / om dat die op dien dag ontdekt wierd. Lucas Vasquez verloor in deese Rivier een sijner Scheepen, en sijne onderneeminge met de 2 andere agtervolgende / wierden 'er 200 mannen te lande uytgescheept; die veel-eer bestiert wordende door de gierigheyd van deesen / die hen daar vestigen wilde / dan door de krijgs-tugt van een ervaaren en voorsigtigen Bevel-hebber / soo wierden se door d' Indiaanen geslagen en gedood; nademaal hy hen niet intoomen / nog onder gehoorsaamheyd brengen kon. D' andere insgelijks te lande gekoomen / wierden het meeren-deel gewond / en wederom andere des verbaast / scheepten sig in / en wenden 't weder na St. Domingo. Men agte / dat Lucas Vasquez ter deeser plaatse het leeven liet / alhoewel an-

Lucas Vasquez ontdekt de Kaap St. Helena.

Ongevallen sijn Volk weder-vaaren.

Sijn dood.

hen verdeelt wierd/ en dat hy seyde/ dat het strekken moest / om eerstelijk d' onkosten der Vloot / die hen daar gevoert hadde / te betaalen; nam de Bevelhebber Villafuerte, die van de Staat-sugt bereeden wierd / om sig dit bestier aan te matigen / de gelegentheyd van 't ongenoegen der Soldaaten in agt / en sig verbeeldende van hen seer gelieft te zijn / maakte hy een t' samen-sweering met Montesinos de Lebrya, Montalvo de Guadalajara, de Porras van Sevilje, Serva en Samaniego; en toen den Land-voogd te bedde lag / quamen 'er deese t' samen-sweerders toe / en Villafuerte gaf hem een Pook-steek. Hy sig dus getroffen voelende / wierp sig uyt het bedde ter neder / en veynsde dood te zijn / om dit gevaar t' ontkoomen; soo dat de t' samen-sweerders denkende / dat hy waarlijk dood was / hem alleen gewond zijnde / verlieten. Als hy sig van hen ontslagen sag / maakte hy gerugt / soo dat 'er volk quam toegeschooten / en onder andere Rodrigo Alvarez Palomino, die in Mexico Soldaat geweest hadde / en van deese daad een afschrik had. Dog de t' samen-sweerders vernoomen hebbende / dat den Land-voogd niet dood was / keerden weder / om hem verder van kant te helpen. Palamino dan hield een Deegen in beyde de handen en betwiste hen den ingang / schoon Villafuerte door veynsinge seyde / dat hy deese dooden wilde / die sijnen Vader dus qualijk gehandelt had (want gelijk hy hem dus was te noemen gewoon / noemde den Land-voogd hem insgelijks sijn Soon) en drong geduurig op den ingang aan: dog Palomino telkens de gruwsaamheyd van dit bestaan den t' samen-sweerders voorhoudende / sig dus bysonderlijker tegens Villafuerte gedraagende / dan aan d' andere / soo vielen 'er bijtende woorden / en Villafuerte seyde tegens Palomino, dat hy uyt-koomen sou / alsoo hy lust had sijn Deegen aan de sijnen te toetsen / gemerkt hy hem Verrader genoemt hadde. Palamino gaf hem ten antwoord / dat hy hem ter

t' Samen-sweeringe van Villafuerte tegens Bastidas gesmeed.

Palomino verdeedigt Bastidas tegens de t' samen-sweerders.

1525 andere gelegentheyd des vergenoeginge geeven soude; dog dat hy als nu deese Poort tegens hem verdeedigen wilde / en tegens alle anderen / die volharden wilden / deese Verradery / die men begonnen hadde / te volvoeren. Villafuerte dit siende / begaf sig na syn huys / alwaar veel Volks byeen quam. Deese daad nu veel gewoels veroorsaakt hebbende / en Bastidas verneemende / hoe sig alles toedroeg / gaf de Regters-staf aan Palomino, en noemde hem syn Soon / gelastende hem te gehoorsaamen / en dat men hem voor Regter en algemeen Bevel-hebber erkende; waar uyt nieuwe onlusten ontsprooten / willende Villafuerte en Palomino de Soldaaten na de hoedanigheyd / dien se besaten / bestieren. Dog Villafuerte erkennende syne saak niet goed te zijn / verliet de plaats met sig voerende alle / die hem volgen wilden. Hy begaf sig na de Valley van Upar, en passeerde veele Gebergtens en Valleyen / onder een oorlog-sugtigen Land-aard; en verspreyde allerweegen / dat de Castiliaanen, die in St. Martha overig waren / niet dan in een boos-aardig Volk bestont / en der Indiaanen Vyanden waren; dog dit bragt hem weynig voordeel by / vermits hy geduurig slegt onthaalt wierd / met verlies van syn Volk; en sig siende door een slag met de Macana van een oog berooft / besloot hy 't weder na Zee te wenden / om 'er te sien eenig Schip aan te treffen / waar hy sig inscheepen kon. Hy quam dan te Ramada, 30 mylen van St. Martha ten Oosten geleegen / daar hy eenen jongen Castiliaan vond / die aldaar door last van den Land-voogd onder d' Indiaanen gesonden was / om hunne taal te leeren; en deese was oorsaak / dat men hem in Vreede ontfing; en als hy niet wist / werwaarts sig te wenden / besloot hy weder na St. Martha te keeren / om sig onder de handen van den Land-voogd / of synen Onder-Bevel-hebber te begeeven.

Villafuerte verlaat het Leger.

Midlerwyl deesen Land-voogd sag / dat syn

Volk

Volk hem niet seer genegen was / en dat de Genees-middelen / om sig te laaten verbinden / hem ontbraken / seyde hy te willen na St. Domingo vertrekken / deswegen sy allen sodanig vergenoegt waren / dat se eerlang hem een Schip veraardigden; en wijders waren de Soldaaten bereyd / om te muyten / seggende / dat indien hy niet vertrok / dat sy selven vertrekken wilden; dus quam hy dan te Cuba aan te landen / alwaar hy sturf door gebrek van verbonden te zijn. Toen hy op sijn vertrek stond / verkoosen de Soldaaten Rodrigo Alvares Palomino voor Land-voogd / en tot Bevel-hebbers Antonio Ponce de Carrion, Gonzalo de Bides, en Carranza. 't Eerste / wat deesen Land-voogd verrigte / was / om Villafuerte en Porras, als de meest schuldigsten / wegens den begaanen aanslag / op den Persoon van den Land-voogd / gevangelijk na Hispaniola te senden / waar sy hunnen begaanen misdaad met hunne Persoonen boeten moesten / en gehangen wierden. De hooge Geregt-kamer van Hispaniola, gaf dit bestier aan Pieter de Badillo, tot soo verre de Koning 'er anders in versag. Deesen Land-voogd veraardigde dan 3 Scheepen / scheepte sig 'er met 200 Soldaaten in / en verkoos tot sijnen Onder-Bevel-hebber / Pieter de Heredia geboortig van Madrid. Te St. Martha aangelant / stelde sig Rodrigo Alvares Palomino, op aan-dringinge van sijn Volk / (die / als een dapper Bevel-hebber / en mildaadig / door hem seer bemint was) in de wapenen; en Pieter de Heredia, sig vertrouwende op de Vriendschap / die hy hem altoos sedert te Mexico zijnde / hadde doen blijken / naderde om met hem te handelen / met gedagten van hem te dooden / ingevalle hy door de Soldaaten begunstigt wierd / en overleyde dit met Hernan Baez, Portugees Bevel-hebber eeniger Soldaaten van Palomino, om het uyt te voeren. Dog de Soldaaten / beter van inborst dan hy / wilden niets voor Palomino verbergen / die dan deesen Bevel-

1525

Bastidas weder na Cuba vertrekkende, sterft van sijn wonde te St Domingo.

Palomino voor Land-voogd verkooren.

Twist tusschen Palomino en Badillo om het bestier van St. Martha.

 hebber

1525 hebber Baez gevangen nam/ en hem deed hangen. Heredia dit siende/ keerde weder na de Scheepen/ die na Gayra la Robada vertrokken/ ter andere sijde van Ramada gelegen. Palomino volgde hem met sijn Volk in goede order wel gemoedigt/ van sig in dit Ampte verdeedigen; sulks dat het Leger langs de Kust trok/ om te verhinderen/ dat'er geen Volk te Lande geset wierd; nademaal hy seyde door den Wereltlijken Land-voogd aangestelt te zijn/ en dat hy hem met dit Ampt vereert hadde/ tot dat de Koning des anders verordineerd had. Dog Badillo siende hier in niet te boven te koomen/ begaf sig eenen Priester te lande/ die sig by eenen Geestelijken van Merced, te St, Martha voegde; en na sig gesamentlijk beraaden te hebben/ vonden se goed/ dat Palomino en Badillo te gelijkelijk het Bestier besaten/ waar in Palomino genoegen nam/ liever willende de helft van sijn Regt afstaan/ dan sig tegens d'ordre van de hooge Geregt-kamer van Hispaniola aan te kanten; en dus verdeelden sy het bestier onder hen beyden/ en wenden 't weder na St. Martha.

Herman Baez gehangen. Palomino tragt Badillo het landen te hinderen.

Verdrag gemaakt om beyde het bestier te besitten.

Deese 2 Bestierders hielden sig dan besig met de bevreediginge des Lands/ als Palomino begonnen hadde/ en dit met seer veel vlijt en dapperheyd/ dewijl hy ervaaren in den Oorlog/ en te gelijk dapper en voorsigtig was; hy vond dan goed eenen Togt Lande-waarts te doen/ en om'er soo verre als hy konde door te dringen/ en selfs tot aan de Zuyd-Zee. Toen hy ten vertrek gereed stond/ gaf men hem berigt/ dat 2 sijner Neeven in dit Land gekoomen waren/ en dat se in 6 dagen by hem souden zijn; 't was derhalven hy tot Badillo seyde/ dat hy met alle de Soldaaten middlerwijl voor-uyt trok/ en alleen maar 40 Voetknegten en 15 Ruyters by sig liet. Deese Neeven gekoomen zijnde/ liet hy se te St. Martha, en volgde Badillo; vervolgens voort-trekkende/ dagelijks met eenen ruggelingsen regen/ ging hy

sig

sig in 't Gebugte van Marona op den weg van la Ramada vernagten. Den volgendenden dag vertrok hy toornig zijnde / nademaal men hem berigt hadde / dat Badillo en Heredia nevens eenige anderen / hem voorgenoomen hadden te dooden / weshalven dat hy seyde / dat hy hoopte sig sodanig te gedraagen / dat de Koning den geenen erkennen soude / die hem den meesten dienst beweesen. Vervolgens aan de Rivier / die sijn naam voerde / gekoomen / en die seer snel is / wegens dat van Sierra Nevada afvloeyt / en dat se toen seer toegenoomen hadde / wegens den regen op de voorige dagen gevallen; hy begaf sig dan met sijn Paard te water / gewapent soo hy gemeenlijk was / vermits hy altoos d'eersten was / by alle gelegentheeden / hoe gevaarlijk die waren. Eenige Soldaaten volgden hem dan / en toen sy drijftig wierden / maakte men een geschreeuw / soo dat hy weder-keerde / dog hy wilde het niet doen / en sijn Paard sig onder water dompelende / quam vervolgens weder uyt het water / gelijk die geenen / die hem volgden / insgelijks deeden. Hy vond een Soldaat / om se swemmende te passeeren / op dat hy eenige Canoës, ter andere sijde gelegen / overvoerde / maar alsoo deesen te lang vertoefde / ontwapende hy sig en klom te Paarde; en sig eerlang in 't midden der Rivier bevindende / ging hy / om dat het Paard niet wel swemmen konde / te gronde / en verscheen nooyt meer. Weshalven deese Rivier / el Rio de Palomino genoemt wierd. Men geloofde / dat eenige Krokodillen hem verslonden hadden / want dit dikmaals gebeurt / wanneer men des niet wel voordagt is. Toen Badillo deese Rivier passeerde / waren sijne Soldaaten van Canoës versien / en hy verwagte den Land-voogd by la Ramada. Sy passeerden t' Orino, alwaar men het Goud / dat se bekoomen hadden / verdeelde / waar van yder Soldaat 33 Pesos ten deel viel.

1525

Palomino berigt, dat men toeleg maakt, om hem te dooden.

Palomino verdrinkt in den Rivier, die de naam voortaan na hem voert.

Verders passeerden se de Valley van Eupari,

1525 sig na het Oostelijk deel wendende / en als sy in eene plaatse 2 mylen van Zazaro gekoomen waren / ontdekten sy 2 groote troupen van Indiaanen, groot van gestalte / en wel gewapent; en als men hen vroeg / wat hun begeeren was / gaven se ten antwoord / dat sy met hunnen Heere spreeken wilden; Heredia liet dan den Land-voogd weeten / dat men met hem begeerde te spreeken; maar hy gelaste hem te seggen / dat hy den Heere selfs was; sulks dat Heredia hen seyde / dat sy verklaarden / wat hun voorneemen was? Sy dan gaven tot antwoord / verder voorwaarts te willen trekken / dog als men vernoomen had / dat hun voorneemen bestond / om eene hunner Troupen ter eene syde te doen passeeren / om dus de Castiliaanen in 't midden te sluyten / soo viel men op hen aan / en streed dapperlijk / wordende veelen van hen gedood / en d'overigen ontvlugten 't in 't Gebergte. Pedro de Badillo siende / dat deesen Land-aard Oorlog-sugtig was / wilde der Soldaaten berigt hooren / om te weeten / of men verder voort-trekken / of weder-keeren sou; en schoon het meeren-deel geneegen was / hunnen togt t' agtervolgen / egter oordeelde den Land-voogd beter te weesen / sulks niet te doen / soo dat sy in korten weder na la Ramada keerden.

Verdere voort-togt der Castiliaanen.

Gevegt met de Indiaanen; die geslagen worden.

De Bisschop van Osma, Garcia de Loyasa Voorsitter van den Raad der Indien, een Man van Geleerdheyd en yverig / om syne Majesteyts gewisse t' ontlasten / die hem boven alles aanbevoolen hadde / om sorge te draagen / dat'er ondersogt en besloten wierd / alles wat wegens de vryheyd der Indiaanen noodig was; des hy grooten vlijt aanwende / om berigt-schriften van verscheydene Persoonen van Weetenschap en Gewisse t' erlangen. Na dat hy dan hunne berigten ontfangen hadde / en de meest ervaarenen in de gewoontens der Indien, en de genoomene besluytinge over dit onderwerp / in den Jaare 1504. gesien / waar door de Karibaanen voor Slaaven wierden ver-

De Bisschop van Osmo bevlijtigd de vryheyd der Indiaanen.

verklaart / wegens hunne Sodomitische Sonden/ Afgoderye; en 't eeten van Menschen-Vleesch; 1525. gevoegt by de verklaaringen / die den Licentiaat Rodrigo de Figueroa deed / raakende die als Karibaanen, en die geene Karibaanen waren; en wyders in aanmerkinge neemende / dat sedert d'Indiaanen de Kloosters van Cumana verwoest hadden / men veele Slaaven hadde gemaakt / sonder hen eenigen last nog straffinge op te leggen; waar over van allerweegen veele klagten quamen / die deese Daad nog haatelijker maakten; niet tegenstaande dat Broeder Thomas Ortis, en andere Dominicaanen en Franciscaaner Geestelijken / alle drijvers van de Dienstbaarheyd deeser Indiaanen waren / en dat men geene gedagten hebben moest / om van hunne vryheyd te handelen: dog hebbende een berigt / hier mede over-een-koomende getoont / die door Broeder Pedro de Cordoua, van St. Dominicus Orde geteekent was / wilde de Bisschop van Osma, dat Broeder Ortis aan den Raad de redenen verklaarde / die hem bewoogen te beweeren / dat d' Indiaanen Slaaven waren; en dus seyde hy dan / van die Karibaanen waren aldus: dat sy Menschen-Vleesch aten; dat sy grooter *Sodomiten*, dan eenigen anderen Land-aart der *Indiën*, waren; dat sy onder hen geene Geregtsoeffeninge hadden; dat sy gantsch naakt gingen, en geene schaamte wegens hunne naaktheyd lieten sien; dat sy gelijk de Beesten leefden, dommelijk, gekkelijk, en onsinnig, en dat hen, te dooden, of gedood te worden, onverschillig was; dat sy geene waarheyd erkenden, dan deese die hen ten voordeel strekte; sy waren onstand-vastig, en wisten niet, wat hen geraaden wierd; insgelijks ondankbaar en Vrienden van nieuwigheyd; sy maakten veel werks van de Dronkenschap, en hadden verscheydene soorten van Wijnen, dien sy met Vrugten, Wortelen en Graanen vermengden. Sy maakten sig mede met seekere rookinge dronken, met Kruyden, die hen het verstand deeden

Wat berigt des aangaande door Broeder Pedro de Cordoua gegeeven word.

En wat Broeder Ortiz tegens d'Indiaanen voordraagt.

1525 verliesen. Sy bedreeven de misdaaden ongestraft, gelijk de beesten. De jeugd hadde geen ontsag voor den Onderdom, nog selfs voor hun Vader nog Moeder, en waren onbequaam ten onderwijs en tugtinge; dat sy Verraaders, en Wreed-aards waren, insgelijks Wraak-gierigen en nooyt vergeevende; dat se sig groote Vyanden van den Gods-dienst gedroegen; dat se groote Ledig-gangers, Dieven, Leugenaars, Onverstandig en Gierigaards waren; dat se op geene Trouwe agting gaven, nog geen Order in hunne Levens-wijs waar-naamen; de Vrouwen sloegen geen agt, op de beloofde Trouwe aan haare Mans, nog de Mannen omtrent hunne Vrouwen; dat sy Tovenaars, Waarseggers en Besweerders waren; dat se sig als Blood-aards, Mors-dieren en als Swijnen gedroegen, en Luysen, Spinnen en Aard-wurmen aten, alwaar sy die vinden konden; dat se geen verstand hadden, nog Menschelijke Weetenschap besaten; en wanneer sy yets vergaten, het Geloove raakende, waar van men hen onderweesen had, seyden se dit goed voor de *Castilianen* te weesen, en niet voor hen, en dat sy van geene gewoontens, nog van Goden veranderen wilden. Sy hadden geene baard, en indien se hen uyt-liep, rukten se die uyt; dat se geen medelijden met hunne Sieken hadden; want schoon se hunne Na-gebuuren, of van hun Namaagschap waren, sy verlieten se egter tot in den Dood, of sy droegen se in 't Gebergte met eenig Water en Brood verselt, en lieten hen daar; dat na maate sy opwiessen, boos-aarigder wierden; want het scheen, dat se ten Ouderdom van 12 Jaaren den weg insloegen, om de voorbeelden van den Gods-dienst en Deugd t' omhelsen; dog gantsch in tegen-deel, wanneer se deesen Onderdom bereykt hadden, begonnen se een onbeschoft Leven te voeren, en dat veel-eer beestelijk dan menschelijk geleek. Eyndelijk seyde Broeder Thomas Ortis ter betuyginge/ dat God nooyt Menschen geschaapen hadde/ meer in alle Mis-drijven en Beest-

agtig-

1525

agtigheeden bedreeven dan deesen / en dat sonder eenige vermenginge van goedheyd en beschaaftheyd / en dat men daar door oordeelde / welker bequaamheyd deese Menschen van sodanig eene quaade opvoedinge besitten kon; hoedanig nu de reets geenen / die met hen omgegaan / te seer door ervaarentheyd beproefd hadden. De Voor-sitter gaf deese Vaders veel geloof; so dat hy sijne Majesteyt het weeten / dat dusdanige Indiaanen, moesten met toestemminge van den Raad / voor Slaaven verklaart worden. En men sag wel / dat Broeder Ortis in hen groote gebreeken / en eene groote onbequaamheyd gevonden had; nademaal hy in 't mistrouwen / dat hy hadde / van 'er geene vorderinge in den Geloove te komen doen / niet weder na 't Vaste-Land keeren wilde; lieber hadde hy na Nieuw-Spanje te vertrekken / wegens het verhaal / dat men hem 'er van gedaan en geseyd had / dat deesen Land-aard veel redelijker was.

Welker Indiaanen voor Karibaanen en Slaaven verklaart.

Aangaande d'Indiaanen van Hispaniola, schreef de Koning den eersten van September deeses Jaars / aan Broeder Reginaldo Montesino, Klooster-voogd der Dominicaanen Order in Hispaniola, en aan Broeder Pedro Mexia de Truxillo insgelijks Klooster-voogd der Franciscaanen Order / in 't selve Eyland; en gelaste hen / dat sy weeten moesten / dat sijne meening was / d'Indiaanen deeser Plaatsen in sodanigen vryheyd te stellen / dat se in eene goede tugt leefden / en in de Geheymenisse des Catholijken Geloofs onderweesen wierden / en in hunnen arbeyd verligt / sulks se te beter geyvert wierden / en sig vermeerderen konden; dat hy ten dien eynde alle de beste middelen by de hand genoomen had / hebbende Gods-geleerden en Persoonen van Geleerdheyd en Gewisse doen vergaderen / om des weegen te besluyten / wat het gevoegelijkste / voor den dienst van God / en tot ontlastinge van sijn Gewisse / was. En voor soo veel als men tot nog toe / nog niets / wegens

Schrijvens van den Koning om der Indiaanen vryheyd te betragten.

de

1525 de verscheydenheyd der Gedagten / beslooten hadde; so liet hy weder van nieuws andere geleerde Persoonen en van ervaarentheyd vergaderen; en op dat ondertussen sijn Gewisse niet beswaart worden mogt / gelaste hy / dat voor het tegenwoordige / alle d'Indiaanen, die sig ontslagen vinden souden / en die voortaan ontslagen wierden / in vryheyd gestelt souden worden / hen alleenlijk den Dienst en Schattinge opleggende / sodanig als deese Paders het noodig vonden / dat hy hen aanbeval / en op hun Gewisse gelaste / en deed daar toe de benoodigde aanbeveelingen afvaardigen; dat men het selfde in 't Eyland Fernandina te werk stellen sou. Hy liet insgelijks de selfde aanbeveeling aan Broeder Antonio Montesino voor 't Eyland St. Jan de Puerto Rico geeven.

Sorge tegen d'ontvolkinge van Cuba wegens d'overtogt na Nieuw-Spanje.

Behalven dit alles / gelaste de Koning ter selver tijd nog / dat / alle die huuwelijken souden / en die met hun Huys-gesin uyt Castilje vertrekken wilden / en in de Stad Conception de la Vega sijn verblijf gaan neemen; dat hy boven den overtogt / die hen vry gegeeven wierd / hen nog toestond 4 Slaaven / Negers zijnde / mede te voeren / gemerkt de bevolkinge deeses Eylands reeds seer begon te minderen / wegens de meenigte deeser Inwoonders / die van daar met hunne wooning naar Nieuw-Spanje en andere ondekte plaatsen vertrokken / dat veele bekommernisse wegens dit Land baarde. d'Indiaanen van 't Eyland Cuba hadden insgelijks aan Manuel de Rojas berigt gegeeven / dat'er in hun Eyland eene beweeginge te dugten stond / en dat men geen middel sag / die te stillen / wegens het Volk dat'er was; en dat de Stad St. Jago, die te vooren seer Volk-rijk geweest had / nu veel verminderde.

De Koning geeft wegens sijn Huuwelijk in d'Indien berigt.

De Koning gaf mede aan de hooge Geregtkamer van Hispaniola berigt / dat hy veel-maals met veele drang-redenen / door de Afgesondenen deeser Koningrijken in haaren naame aan 't Hof van Toledo gebeeden was geweest / dat hy sig verhuuwe-

huuwelijkte/ en dat indien dit geschieden konde/ 1525
dat het met de Doorlugtigste Infante van Portugal, Dona Isabella was; nademaal het scheen/ dat door veele redenen dit huuwelijk het gevoegelijkste voor 't wel-zijn deeser Koningrijken weesen sou; en dat veele Grandes van sijn Hof/ Bisschoppen en andere bysondere Persoonen hem des gesmeekt hadden; sulks dan om aan hun allen genoegen te geeven/ men wegens dit huuwelijk begonde te handelen; en dat God/ onder wiens handen de schikkinge der saake/ en die van alle sijne onderhoorigheeden was/ des ter uytvoeringe gedoogd hadde/ en dat hy eyndelijk reeds door sijne Afgesanten gehuuwelijkt was/ met de gemelde Doorlugtigste Infante; en de voltrekkinge des huuwelijks in korte volvoert sou worden. Van welk huuwelijk hy noodig geoordeelt hadde/ hen berigt te geeven/ en daar mede hen te doen weeten/ dat het geslooten was/ volgens de smeekinge van alle de Grandes deeser Koningrijken/ en om de vergenoeginge/ dien hy wel wist/ dat sy daar in hadden. Sijne Maiesteyt schreef uyt de Stad Toledo insgelijks aan Ferdinand Cortes, en aan alle de Land-voogden/ Gemeentens en Geregten der Indiën, op den 17. van November deeses Jaars 1525.

Berigt der hooge Geregt-kamer van Hispaniola aan den Koning weegens de saaken van las Ybueras.

Onderwijl de verhaalde saaken aldus voor-vielen/ gaf de hooge Geregt-kamer van Hispaniola, aan den Koning van Castilje rekeninge/ weegens de reden/ die se hadde gehad/ van den Bakkalaurus Pedro Moreno na las Ybueras te hebben gesonden en van den Last/ als se hem gegeeven had; en sonden hem een wijdloopig verhaal van 't geene hy gedaan hadde/ alhoewel van weynig vrugt/ en in welker staat sig de saaken des Lands vonden; hoe Franciscus de las Casas en Gil Gonzales, Christoffel d' Olid gedood hadden/ en dat Gil Gonzales deese 130000 Pesos in Goud/ den Bevelhebber Soto ontnoomen had; dat Franciscus Hernandes, Gil Gonzales uyt Nicaragua geweert

hadde/

1525 hadde en deese plaats met de bevolkinge / die'er gedaan was / inhield; en dat toen Pedrarias geen ordre van den Koning / om Nicaragua te besitten had / men gelast hadde / dat Franciscus Hernandes deese Landschappen door de Koninglijke Geregt-kamer besat / tot dat de Koning des anders geordonneerd had. Men gaf mede aan den Koning berigt / dat het Land van Castilla del Oro verwoest en ontvolkt wierd / en dat het noodig was / om veele redenen / sig van een nieuwen Land-voogd te versien.

Ondertussen lieten de benijders van Ferdinand Cortes niet af / berigten tegens hem in te haalen / bewerkende door alle bedenkelijke middelen / hem / soo veel sy konden / tegen te zijn / voegende by sijne beswaarenisse de dood van Franciscus de Garay en deese van Christoffel d'Olid. Wat las Ybueras aanbelangde / gelaste de Koning aan de hooge Geregt-kamer van St. Domingo, om 'er een voorsigtig en ervaaren Persoon ter bestieringe aan te stellen / en men sond 'er des wegen last-brieven in blanco / die / met wien hen goed dagt / aan te vullen. Men benoemde voor Land-voogd van Castilla del Oro, Pedro de los Rios, Edelman van Cordoua, en voor Opper-regter de Licentiaat Salmeron, om Pedrarias rekeninge te laten doen / van alles / wat hy in de gedane strooping en op de Indiaanen gewonnen hadde. Insgelijks wierd'er gelast / dat men Cortes rekeninge liet doen, dog voor soo veel hy een groot Gesag hadde / en dat sijnen naam in groote agtinge was / soo sogt men een Persoon van geleertheyd en hoedanigheyd / aan wien men de saak kon aanbeveelen; sulks dat men gevoeglijk oordeelde / dat het den Licentiaat Louis Ponce de Leon was / Onder-Bevelhebber van den Graave d'Alcandete zijnde / een Regter der Staats-geschillen in Toledo en van sijn Maagschap; en om hem meer Gesag te geeven / op dat soo by geval eenige weder-stand gevonden wierd / die eenige onlust verwekken kon / Louis

Orders van den Koning gegeeven.

Pedro de los Rios voor Land-voogd van Castilla del Oro benoemt.

Louis Ponce genoegsaame manschap tot sijn onderstand vond; en men gaf des wegens het bestier van Panuco aan Nuno de Guzman, alhoewel hy niet soo spoedig genoeg ging / als de Koning wel gewenscht hadde. De last-brieven voor Pedro de los Rios wierden met het selfde vermoogen / wedde en gesag gegeeven / als aan Pedrarias verleent was. Men gaf het bestier van 't Eyland Cuba aan Gonzalo de Guzman, van Portillo geboortig / met last / de rekeningen van den Licentiaat Altamirano na te sien / die reeds deesen van Zuazo ondersogt hadde / en goed-gekeurt. En voor soo veel Gonzalo de Guzman ongeleert was / gelaste men / dat men wegens d'onderbragging / die hy aan eenige gedaan hadde / dat die passeeren soude; dog dat hy voortaan niet meer in de Raads-vergaderingen / als andere Land-voogden te vooren gedaan hadden / plaatse neemen sou / en dat hy 'er geene / dan gewoone Regters in liet koomen. Men verbood mede de Koninglijke Amptenaaren in d'Indiën, eenige last / of Koninglijke Brieven te openen / dan alle gesamentlijk / of ten minsten van 't meeren-deel. Men handelde met Diego Cavallero, Inwoonder van Hispaniola, om te gaan ontdekken en bevredigen langs de kusten van 't vaste land / en sulks van de Kaap St. Roman, tot aan de Kaap Vela, begrypende omtrent 100 mijlen lands / op de selvige voorwaarden / als andere / die diergelijke ontdekkingen gedaan hadden / sig verpligtende in de kosten van 6000 Dukaaten ter onderneeminge. Daar quamen te Sevilje den 4 van November deeses Jaars 3 Scheepen van Hispaniola, die 11000 Pesos in Goud voor den Koning overbragten / nevens 7000 van St. Juan, en 4000 van Fernandina; 220 Mark / soo groote / als kleyne Paarlen / en 335 ronde Paarlen.

1525

Gonzalo de Guzman het bestier van Cuba verleent.

Handelinge met Diego Cavallero om Ontdekkingen te doen.

Middlerwyl dat Ferdinand Cortes met sijn ongemakken worstelde / gelijk hier vooren gesegt is / en onder de lasteringen / die sijne Benijders dage-

lijks

1525 lijks tegens hem uytbraakten; hadde men tot verblijvende Regter den Licentiaat Louis Ponce de Leon benoemt / die de Togt van Pedro Melgarejo, en Jan Rivera besloot te doen / en men gaf hem ten eynde deeses Jaars sijne Last-brieven / die behelsden / dat hy, koomende in de Haven van *Vera Cruz*, hy booden na *Mexico* aan *Cortes* en de Koninglijke Amptenaaren sond, met Brieven, die men hem gaf, om se hem ter hand te stellen, soo dra als men 'er aanquam, sonder gerugt in 't land te verwekken, nog eenige onlust te veroorsaaken, uyt vreese, dat dit eenige verhinderinge aan *Cortes*, die van sijnen Togt weder-keerde, baaren mogt, of die tot eenig quaad eynde afloopen mogt, gelijk men gesegt had; dat alle die geene, die 'er gedaan waren, niet gelukkig volbragt wierden; dog dat hy sonder vertoeven sijnen weg vervorderde, en 'er eerlang sijn verblijf-regt waarnam, de andere gescheften met de Koninglijke Amptenaaren overweegende, en dat hy wel in agt nam, op welker Persoonen hy sig meest te betrouwen hadde; dat hy 3 maanden dit Ampt bekleed hebbende, aan den Koning sijne meeninge des aangaande over-schreef, en dat hy in verwagtinge van nieuwe ordres sijn bestier raakende, sig bevlijtigde wegens de vermeerderinge en opbouw des Geloofs; als mede d'Inkomsten van sijn Majesteyt, en in de rust en vreede des lands; geduurig de doeningen van *Cortes* gaa slaande, wegens d'ervaarenisse, die hy hadde; dat hy geene verdeelinge, 't zy in *Mexico*, of elders tegen sijnen wille nam; dat hy alle hulpe en gunste, als moogelijk was, aan *Nuno de Guzman* gaf, om besittinge van 't bestier van *Panuco* te neemen; vermits men hem selfs gelaste, dat hy hem van alles, wat noodig was, versag; en dat se onder hen beyden altoos een goed verstand hielden, om elkanderen onderstand te doen, sig verbeeldende, dat sy beyde gesamentlijk vertrokken, om deesen Togt te doen; dat men aanlandende, *Pedro de Salazar de la Pedrada* besittinge

Regters weegens de saaken van Cortes benoemt.

Orders aan Juan Ponce gegeeven.

Pedro de Salazar tot Bevelhebber van de vesting van Mexico aangestelt.

ge

ge van de Vesting *Mexico* liet neemen, nademaal 1525
de Koning hem met dit Bevel-hebberschap voorsien had, en dat men hem de benoodigde Manschap, om sig te verdeedigen, verstrekte; en insgelijks dat van de Tuyghuysen aan *Lope de Samaniego* gegeeven, doende dit eerstelijk door *Cortes* goed keuren, dat het vervordert wierd; dat men ondersogt, welke ordre de Koninglijke Amptenaaren wegens d'oeffeninge van hunne Ampten gehouden hadden, en wat reden hen bewoogen hadde, van soo veele erfdeelen voor hunne verhandelingen te houden, gemerkt men hen weddens, genoegsaam ten eerlijk onderhoud, gegeeven had; en waarom sy soo veele verwijtingen tegens elkanderen geschreeven hadden, die noodig waren ten toets gestelt, om 'er de waarheyd van t' ontdekken; dat men sig bevlijtigde, om te weeten, of 'er Silver-mijnen in 't Landschap van *Mechoacan* waren; gelijk men het gerugt daar van hadde doen loopen, en d'ordre, die men 'er op beraamen kon, om se ten voordeel te bewerken; en alles insgelijks van de Goud-mijnen; dat den Landvoogd en eenige Geestelijke Persoonen, van vroomigheyd en ervaarentheyd, gesaamentlijk, raakende de verdeelingen, of aanbeveelingen der *Indiaanen*, over-een quamen, en ook wegens de schattinge, die sy betaalen moesten, gemerkt, dat 'er verscheydene tegen-berigten waren, die dit betreffen, en dat sy se hen des wegen gaven; en dat soo by geval sy 't noodig vonden, dat d' *Indiaanen* onder 't opsigt der *Castiliaanen* woonden, dat sy des gesaamentlijk raad-pleegden, of het nuttelijk was, dat sy, gelijk se toen in deese onderdaanigheyd bleeven, of dat se alleenlijk voor Ondersaaten verklaart wierden, gelijk de Heeren der Koningrijken van *Castilje* hen in de Landen hunner Heerlijkheeden hielden, of by wijse van Leen; dat soo sy oordeelden het gevoegelijkste te weesen, dat de *Indiaanen* in vryheyd leefden, betaalende aan sijn Majesteyt, wat sy aan hunne oude Heeren betaal-

1525 den; dat sy berigt gaven, welke ordre men houden moest, om de *Castiliaanen*, die daar waren, en diensten in deese overheering beweesen hadden, t'onderhouden, om hen daar mede te verpligten, het Land niet te verlaaten; en dat verwagtende sijn Majesteyt in alle saaken had voorsien, men niets veranderde; dat sy insgelijks berigt deeden, dat wegens de gunste aan de geene gedaan, die in *Nieuw-Spanje* leefden, van niet, dan het tiende deel van 't Goud te betaalen, dit moest verstaan worden, dat het dit was, dat se uyt de Mijnen trokken, en niet, dat sy op d' *Indiaanen* in de stroopingen van den Oorlog magtig wierden; dat sy ondersogten, hoe het sig, raakende de 130000 *Pesos* in Goud, die *Gil Gonzales Davila* den Bevelhebber *Soto* in *Nicaragua* ontnam, toegedraagen hadde; en dat sy tragten moesten te verbeteren de groote overdaad, die men in alle soorten van spellen beging, waar in God self seer beleedigt wierd. En vermits 'er in het afweesen van den Land-voogd, eenige misdaaden begaan waren, onder Persoonen, aan wien men het Ampt des bestiers gelaaten had, soo gelaste hen de Koning, na weder-sijds Partyen gehoort te hebben, sy des regts deeden.

's Konings verklaaringe, raakende van 't Goud der Mijnen van Nieuw-Spanje.

En boven al was men hen het goed onthaal der *Indiaanen* aanbeveelende, en de geene, die in de eerste ontdekkingen gedient hadden, en middelen sogten om hem vergeldingen te doen; dat sy wegens de Landschappen deeses Lands, als mede de Steeden, en Gehugten, dien 'er in begreepen waren, na-vraag deeden, en dat se bysondere berigten over-sonden, en van yeder afsonderlijk. Vervolgens wierd mede aan den Land-voogd de Bevel-hebber *Diego Hernandez de Proano* tot een Overste Wagt-meester gegeeven.

Sijn aanbeveelinge van het goed bestier der Indiaanen.

Men gaf tevens aan Louis Ponce de Leon seer breed-voerige last-brieven / op dat de hooge Geregt-kamer van Hispaniola en alle d' andere Land-voogden der Indiën die begunstigden / en hem Manschap te Voet en te Paard verschaften/ in-

Last-brieven aan Louis Ponce verleent.

1525

in-gevalle dat 'er eenige opstand opstond / met vermoogen / van te konnen Krygs-volk werven / hen versaamelen / en 'er sig na voorvallende gelegentheeden van te bedienen. Hem wierd nog een andere bysondere Last-brief gegeeven / die behelsde / dat hy in gantsch Nieuw-Spanje gehoorsaamt wierd / als of hy de Koning geweest hadde. En syn Majesteyt gaf hem behalven dit een Brief voor Cortes, door welke hy hem berigte / dat schoon hy ervaaren hadde / hoe veel syn Persoon hem nuttelyk en voordeelig hadde geweest / van dit Land onder syne gehoorsaamheyd te hebben gebragt / dat niet tegenstaande sedert hy hem met het bestier / en met het Ampt van algemeen Bevel-hebber begunstigt had / hem veele klagten tegens hem waren aangebragt; en dat schoon hy wel geloofde / dat dit niet / dan uyt een puure drift en een haat ontstont / soo was hy egter genoodsaakt geworden / na de wetten en gewoontens deeser Koningryken sig te schikken / en om hem een Opper-regter te senden / op dat hy na de waarheyd der saake ondertast te hebben / hy meerder gelegentheyd van staat op syn Persoon te maaken / en hem te eeren hadde. En ten dien eynde sond hy hem van den Licentiaat Louis Ponce de Leon, een man verstandig en wys / die sig in de pligt van syn Ampt in alle opregtigheyd quyten sou; en dat hy hem bad / aldaar aanlandende / hy na syne Ordres en Last-brieven ontfangen wierd / waar van hy selfs brenger was / sulks hy 'er syn verblyf neemen kon / in den tyd door de selve gestelt / nademaal men hem gelast hadde van die te senden / soo dra als dit verrigt sou zyn; dat hy hem daar-en-boven versogt / de saak met Louis Ponce, volgens boven-gemelde ordres / soodaanig ten eynde te brengen / dat hy niets deed / dan door de middelen / die syne voorsigtigheyd en synen goeden raad hem ingeeven souden; nademaal volgens de groote ervaarenisse / die hy in alle deese Landschappen hadde / dit veel voor-

Schryvens van den Koning aan Cortes.

Waarom hy hem den Licentiaat Louis Ponce sond.

1525 deel en nuttigheyd by-brengen kon. De Koning liet nog aan Cortes, onder het vertrouwen van Louis Ponce de Leon, weeten/ dat hy berigt ontfangen hadde/ dat hy voor sig alle de voornaamste Landschappen en Gehugten der Indiaanen besat/ en niet/ dan het kleynste gedeelte voor syne Majesteyt overgelaaten had; dat waarlijk wegens syne groote diensten/ als hy de Kroon beweesen hadde/ het regt was/ dat hy vergeldingen ontfing; dog alsoo deese vergelding dus over-matig scheen te zijn/ was 't wel billijk van 'er in te voorsien; en dat hy berigt wordende/ wat des Louis Ponce seyde/ soo bad hy en gelaste hem/ raakende dit sig met een gedeelte te vernoegen/ wat redelijk was/ en 't andere aan sijnen Majesteyt overliet; dat hy hem versogt voor aangenaam te houden het Goud/ dat men ten sijnen Huyse gesonden hadde/ vermits dit sig dus wegens sijne groote benoodigtheyd gedraagen moest/ en dat de overdragten/ dien hy des gedaan hadde/ genoegsaam waren. De Koning sond hem mede de Last-brieven wegens 't Ampt van algemeen Bevel-hebber/na de 3 maanden/ die hem wegens de wederleeveringe sijner rekeninge gegeeben waren. Men gaf mede aan Louis Ponce last/ om t'ondersoeken/ of het waarheyd was/ dat eenige schuldig aan de dood van Franciscus de Garay waren/ gelijk men daar van gewag gemaakt hadde; en dat men mede ondersoekingen deed/ of het waar was/ dat Christoffel d'Olid gewond/ de handen van Franciscus de las Casas en Gil Gonzales Davila ontkoomen zijnde/ sig hadde gaan versteeken/ geduurende hy van sijne wonden overleed/ sig aan een Priester ontdekkende/ die hy voor sijnen Biegt-vader genoomen hadde; en dat door een opentlijk gerugt/ als de las Casas en Gil Gonzales hadde doen aanstellen/ wegens een verseekeringe voor d'Olid verleent/ de Priester hem ontdekte/ en niet tegenstaande het goed vertrouwen hier op gestelt/ had men niet nagelaaten van

's Konings verwijt aan Cortes wegens de besittinge onder sig getrokken.

Send hem de Last-brieven wegens het Ampt van algemeen Bevel-hebber.

van hem t'onthoofden/ sonder hem tijd gegeeven te hebben/ van te konnen biegten; behalven nog andere misdaaden/ die'er in las Ybueras begaan waren. 1525

Daar wierden mede in handen van Louis Ponce 63 Brieven gestelt/ wiens naamen on-uytgedrukt waren/ om se aan Bevel-hebbers en de voornaamste Persoonen/ die hem bystand deeden/ te geeven/ nevens nog andere voor de Heeren en Persoonen van aansien in Mexico en andere Landschappen. Nog wierden andere Last-brieven in even gelijke wijse aan Nuno de Guzman verleent; en men gaf aan Cortes berigt/ dat deese met het bestier van Panuco voorsien was. Men gedoogde mede de Koninglijke Amptenaaren van dit Landschap/ om te moogen handel drijven/ gemerkt het Land seer onvrugtbaar was/ en dat se andersints niet leeven konden. Men verbood aan Cortes en aan Pedrarias van niet te gaan nog te senden in 't Landschap las Ybueras yemand van hun Volk/ gemerkt dat sijn Majesteyt 'er eenen Land-voogd in sijnen naam sond. Men beval mede aan Louis Ponce, dat hy in agt nam/ of het noodig was een Huys te bouwen/ wegens de Munt van Mexico ten dienst/ en men gaf hem nieuwe Stempels/ om het Goud en Silver/ dat men uyt Nieuw-Spanje bragt/ te laaten teekenen/ waar op sijn Majesteyts Gedenk-spreuk/ Plus Ultra, gesneeden stond.

Veel Brieven aan Louis Ponce gegeeven.

Cortes en Pedrarias verbooden Manschap na las Ybueras te senden.

Alle deese boven-gemelde ordres raakten het algemeen; de bysondere bestonden in de volgende; Dat men ondersoek deed, of het waarheyd was, 't geen eenige geschreeven hadden, meldende, dat *Ferdinand Cortes* geenen God vreesde, dat hy den Koning ongehoorsaam was, en dat alles, wat hem in den sin quam, door eyge beweeginge in 't werk stelde, sig den *Indiaanen* vertrouwende, op de veelheyd van 't Geschut, dat hy hadde, en op sijne Vrienden en Bond-genooten, die sig met hem verbonden hadden, om hem onderstand te doen,

Bysondere ordres op het ondersoek der saaken van Cortes.

1525 en met hem te sterven, uytvoerende, welker saake het was, die hy bevoolen hadde te doen, dat waaragtige blijken van Tyranny waren, en dat hy aan sijn Persoon aan alle de Koninglijke pleg-tigheeden liet oeffenen, het verhemelsel uytgesondert; dat hy genoegsaam van besluyt was, 's Konings ordres niet te gehoorsaamen, en maakte 'er door ontveynsinge een verklaaringe van een andere verschillende sin over; en dat hem aangaande, hy nog behalven het Geschut, van veele Oorlogs-behoeften, als Vuur-roers, en Boog-schutten nevens veel Spiessen voorsien was; dat hy behendiglijk veel Gouds doen smelten had, sonder 's Konings vijfde voldaan te hebben, dat hy een ander vijfde van 't Goud, behalven dit, dat men voor sijn Majesteyt hief, geheeven hadde; seggende, het hem als algemeen Bevel-hebber gehoorig was, en dat hy getragt had te verhinderen, dat men 't Goud, den Koning gehoorende, toesond, en ten dien eynde de Scheepen van *Castilje* aangehouden, om te bewerken, dat sig de dingen ten sijnen voordeel schikten; dat hy sig meester van 4 Millioenen der regten gemaakt had, die hy over de vrugten des Lands geheeven hadde, en dat van de 40 Landschappen, dien hy besat, een alleen hem een jaarlijks inkoomen van 50000 *Castellanos* opbragt, sonder te rekenen, wat hy van de Mijnen trok; en dat hy meer, dan 300 mijlen Lands van *Mechoacan*, alwaar *Pedro d Alvarado* was, beheerschte; dat hy alle het Goud van *Motezuma* verborgen hadde, en veele lasten na de Zuyd-Zee sond, waar hy sijne Scheepen deed vervaardigen. En dat hy al dit Goud en de schatten vervoeren wilde, om 'er sig elders mede te begeeven, vermits in 2 en een half der laatst-voorlede Jaaren, hy ter ontdekkinge niet uytgesonden hadde; zijnde dit een teeken, dat men oordeelen moest, dat hy die ten dien eynde versamelde; dat hy eenige Landschappen voor sijn Majesteyt aanbedeelt, voor sig genoomen had, en onder sig hield, behalven *Tlaska-*

kala; dat hy 60000 *Castellanos*, van de Stad *Tezcuco*, en 80000 van een ander Landschap getrokken had; behalven dat hefte hy het voordeel van alle deesen, die aan sijn Majesteyt toe-ge-eygent waren; dat sijn besittende Heerschappy groot was, en dat hy meer, dan een ander-half Millioen Ondersaaten ten sijnen dienst had; dat hy meer, dan 100 Millioenen inkomsten besat, sonder dat sijn Majesteyt daar van yets hadde; dat toen de *Mexicaanen* hem uyt *Mexico* verdreeven, hy 45000 *Pesos* in Goud, die sijn Majesteyt gehoorde, genoomen had, onder een valsche berigt-geevinge, dien hy had laaten doen, dat d'*Indiaanen* deesen van den Koning genoomen hadden, om die van hem te behouden; dat hy sig dienende van het Gesag van *Diego de Soto* (het Ampt van Schat-bewaarder bedienende,) 60000 *Castellanos* in Goud genoomen had, onder voorwendsel, van se aan de Vlooten te kost te leggen; en dat hy aan sijne Vrienden Bevel-brieven gaf, hen verpligtende aan sijn Majesteyt te betaalen de regten, die hem van het Goud, dat sy vonden, gehoorden. 1525

Nog gaf men hem een ordre, die gantsch bysonder was; Dat, indien hy bevond, dat *Cortes* de gehoorsaamheyd en de getrouwigheyd, gelijkerwijs een goed Onderdaan verpligt te doen hadde, niet in agt nam, dat hy hem dan ten Lande uyt deed vertrekken. En ten dien eynde wierd hem een Brief van sijn Majesteyt gegeeven, door welke hem aanbevoolen was, wegens hem van 'saaken, sijnen dienst raakende, navorsschingen te doen; en soo men dit voorkoomen wilde, met sig 'er geweldaadig tegen aan te kanten, dat hy sig dan van sijne Last-brieven en Ordres bediende; dat hy hem, raakende deese meenigte der Ondersaaten, sprak, en dat hy sig daar in maatigde; dat hy hem het Geschut ter hand deed stellen, en dat men 't eerlang ter veylige plaatse bragt, sulks het ten sijnen dienst gereed was; en dat, indien hy hem vond, sig getrouw gedraagen te hebben, hem dan na de 3 Ordres aan Louis Ponce, om, Cortes schuldig vindende, hem uyt den Lande te verdrijven.

1525 maanden van sijn verblijf den tijtel van *Land-voogd* gaf, die men door Broeder *Pedro Melgarejo* en *Jan de Rivera*, nevens den Last-brief van algemeen Bevel-hebber sond; dat hy boven al, de waarheyd tragte te weeten, waar uyt de verschillen, die onder de Koninglijke Amptenaaren gereesen waren, haar oorsaak hadden, raakende het bestier, en wie daar omtrent de schuldigste waren.

Dood van d'Admiraal Diego Columbus.

Ten dien eynde van dit Jaar stierf d'Admiraal Diego Columbus in 't Gehugte van Montalvan, soo als hy met het gevolg van sijn Majesteyt na Sevilje ging, om ten eynde sijner saaken te koomen; na dat hy soo veel voorsorge voor de belangen van sijne eyssingen aangewent hadde, en om sig tegens de lasteringen, als sijne Benijders hem nagaaben, te verdeedigen, die door veele listen en aansoekingen onophoudelijk de eere van sijnen Vader sogten te verduysteren, als mede de deugd van deese sijnen Soon.

Een ontdekte Silver-Mijn in Mechoacan verlooren.

Op 't eynde van dit selve Jaar, vond men in 't Landschap Mechoacan, de soo seer berugte Silver-mijn; waar omtrent als de Koninglijke Amptenaaren sig niet genoegende met het vijf de te trekken; men agte, dat se wegens bysondere redenen het geheel na sig trokken: dog 't zy door Godlijke straffinge, of andersints, se is noyt tot deesen dag weder ontdekt, nog waar men die soeken mogt. Daar zijn 'er, die seggen, dat 'er een Berg op gevallen is; andere, dat d'Indiaanen dse verduystert hebben; en weder anderen, dat God het dus gedoogt hadde; nademaal se overheert wierd van deese, die se ontdekte; en insgelijks mede, dat men het Land niet verlooren deede gaan; nademaal men ten deesen tijde van weynig Castiliaanen voorsien was, sy egter de geschiefeen van Mexico verlieten, en dat wegens den rijkdom deeser Mijn; want sy na Mechoacan gingen, en d'Indiaanen onder hen van voorneemen waren, een opstand t' ondergaan; bysonderlijk die van Mechoacan, die Oorlog-sugtig zijn, insgelijks

lijks sterk en bequaam / en die op 100 schreeden lengte niet en missen/ in 't wit met hunne pijlen te treffen / hoe kleyn dit ook mogt gestelt worden. Dus loopt dan hier met deese verhalen het Jaar 1525 ten eynde. 1526

De Land-voogd Pedrarias d'Avila vertrok dan in den aanvang des Jaars 1526. van Panama, om na Nicaragua te gaan / die onder voorgeeven/ van den Koning dienst te doen / Franciscus Hernandes de Cordua met een vermoogen gesonden had / om in den naam van sijne Majesteyt de Landschappen van Nicaragua te bevreedigen en se te bevolken; en dat hy / om hem eenen vermoogende magt by te setten / alle sijne goederen te kosten hadde gelegt / sonder te rekenen / die hy van sijne Vrienden geleent had / waar door hy sig seer ingewikkelt vond; en alsoo hy aan Franciscus Hernandes ordre gegeeven hadde / dat van 't geene hy meester wierd / hy'er van betaalen moest / wat den Koning gehoorde / en aan bysonderen / wat d'onkosten betrof / en dat het overige onder hen allen verdeelt wierd / na de bedingen behelsden / en het gebruyk en de gewoonte des Lands vereyssen mogt. Dog dat Hernandes ten nadeele van alle deese saaken / sig meester van deese Landschappen siende / en hem vermoogende in goederen bevond / hy sig ten opstand schikte / alhoewel 'er veele waren / die seyden / dat Pedrarias sig des niet bekreunt sou hebben / dan na dat hy vernoomen had / dat Ferdinand Cortes sig na Nicaragua begeeven wilde / waar mede hy hem den Intogt deeses Lands verhinderde / nademaal hy sig voorstelde / het van sijn bestier van Castilla del Oro afhing; en vernoomen hebbende / dat Pedro de los Rios besittinge van dit bestier dagt te neemen / wilde hy des aangaande niet langer vertoeven. In de Stad Leon gekoomen / liet hy Franciscus Hernandes gevangen neemen / en deed hem onthalsen / dat een groot verdriet voor sijne Vrienden was / die ten hoogsten ontkenden / dat hy eenige opstand

Pedrarias vertrekt van Panama na Nicaragua.

Neemt Hernandes de Cordua gevangen, dien hy onthooft.

1526 voor hadde / en verseekerden / dat / indien hy dit in den sin gehad had / hy Pedrarias wel verhindert sou hebben / sig van sijn Persoon te verseekeren.

Ten deesen tijde verbaardigde Pedro de los Rios in Castilje alles / wat voor sijn Togt noodig was / aan wien de Koning gelaste voor Grens-scheydingen van sijn bestier te neemen / deese die Pedrarias hadde / behalven de Landschappen van Paria, Veragua en het Land / dat Vincent Yannes Pinzon en Jan Dias de Solis ontdekten; en boven al de bekeeringe der Indiaanen te behartigen / en in 't geene het noodigste weegens de bevestiginge en ruste des Lands sou weesen / sonder sig op te houden met andere Landschappen te besoeken; en sorge te draagen / dat d' Indiaanen wel gehandelt wierden / als Onderdaanen van de Kroon / vry en niet als Slaaven / nademaal sy 't niet waren; vermits de voornaamste insigt van sijne Majesteyt / in alle d' ontdekkingen / die gedaan wierden / was / om voor de bekeeringe des Volks en hun goed onthaal besorgt te weesen / en dat men se in het Catholijke geloof onderwees / dat / soo dra men in deese Landen gekoomen was / het hem toescheen / dat 'er moogelijk eenige ontdekkinge in de Grens-scheydingen van sijn bestier te doen was / en 'er te bevolken / weegens het gemak van den handel met d' Ingeboorne des Lands te drijven / sulks als dan in agt neemende / de wijse hier vooren in diergelijken gevalle gegeeven. Dat soo in diergelijken gevalle nu / den Licentiaat Salmeron en alle de Koninglijke Amptenaaren / begeerte hadden insgelijks te doen / of eenigen van hen / men hen sulks gedoogde / wel agt geevende op alles / om den Indiaanen geene reden te geeven / van eenen opstand aan te gaan / nog van sig de tugtinge ten bekeeringe t' onttrekken. En wanneer men eene sodanige saak onderneemen wilde / dat sulks met seekerheyd gedaan wierd / en niet op berigt geevinge van Lieden / die niet dan na nieuwigheyd ver-

Aanbeveelinge voor Pedro de los Rios verleent.

's Konings sorge voor de bekeeringe der Indiaanen.

Dat men de Indiaanen geen reden van opstand gaf.

verlangden / nademaal men by nalaatinge van dit / niet wel te vooren overwoogen te hebben / som- tijds veel Volks verspilt had / en groote onkosten gedaan / die onnuttelijk besteed waren. 1526

Nademaal nu het beste middel was / waar door het scheen / dat men den handel der Speceryen verligten kon / (ondertussen dat men de Straat vin- den sou /) in 2 saaken te doen / bestond; als het eens in de Stad Panama, en 't andere aan de Noord-Kust / op dat men de Speceryen in Pana- ma ontlaadende / de selve op Last-beesten gelaa- den / in het Pakhuys ter Noord-Kust overvoeren kon / en dat men na Panama door 't selve middel de Waaren overvoerde / die na de Moluccas Ey- landen versonden moesten worden; dat men dus in korte berigt gaf / wat hier op verrigt kon wor- den / en dat / al voor men tot eene besluytinge quam / naauw-keurig agt gaf / en met de Koninglijke Amp- tenaaren raad-pleegde / om hunne meening te ver- staan / nademaal nu de Bevelhebber Garcia Jo- fre de Loyasa met eene Vloot vertrokken was; en Sebastiaan Gaboto met anderen vergeselschapt / om eene andere Vloot te voeren / behalven deese / die insgelijks Simon d'Alcazova Sotomajor voe- ren moest / het des weegen noodig was / soo eeni- ge Scheepen van deese Vlooten te Panama aan- liepen / sy wel onthaalt wierden / en dat men se van vereyste nood-wendigheeden versorgde / soo veel men kon / en dus eenen overtogt vervaardig- de / der Waaren van d'eene ter andere Zee. Dat men den handel der Spece- ryen in Panama veste.

Voor soo veel men nu eenige bevolkinge in dit Landschap gedaan hadde / die eenen Bevelhebber weegens den Land-voogd noodig hadden / om de saaken in goede orde te hand-haven; soo wierd be- volen / dat d'Opper-Regter in eenige deeser Ge- hugten / of bevolkte plaats koomende / het Gesag van des Land-voogds Steede-houder ter sijde ge- stelt wierd / om eenige verwarringe en verschillen / als 'er uyt ontstaan konden / te mijden; gelastende aan Pedro de los Rios, dat nademaal den Licen- Last gegeeven, dat in 't by-zijn van den Opper-Regter het Gesag van 's Lands-voogds Steede-houder uyt was.

tiaat

1526 tiaat Salmeron eenen Regts-geleerde was / die de Regten en Wetten verstond / hy sig altoos van sijnen raad en berigt-geevinge te dienen hadde / en hem des weegen eerde / om sig te beter in sijn bestier te vestigen. Dat indien het noodig was / eenig Gehugte te stigten / men eene bequaame en gesonde plaats verkoor / en dat men de gronden en verdeelingen schikte / na de hoedanigheyd der Persoonen / en in hunne ordre in sodanige wijse / dat'er eene ruyme plaatse voor de Kerken / markten en straaten overschoot; dat men onder hen Jaarlijks de Bouw-meesters voor den opbouw der Kerken verkoor / sonder eenige benijdinge / en met een goed verdrag; dat de verdeelingen der Landen en Erfgoederen mede na de hoedanigheyd der Persoonen verdeelt wierden / in sodaniger wijse / dat den een en d'anderen vergenoeginge ontfingen; dat sy agting gaven / hoe de Kerken der plaatsen gebouwt waren / en dat soo dit niet wel was / dat men het verrigten deed volgens d'ordre / daar ontrent door den Koning beraamt; en dat se boven al sorge droegen / om d'Indiaanen in de genegentheyd en vriendschap der Castiliaanen te hand-haben; en dat men ten dien opsigte niets soo veel te wenschen hadde / dan te vervullen / wat men hen belooven sou / waar mede hen reden van vertrouwen op hunne beloften te doen geeven / als het waare middel zijnde / van hen weder tot hun pligt te brengen; dat soo men by geval genoodsaakt was / hen den Oorlog aan te doen / dat men sulks niet deed / ten zy sy veroorsaakers daar van waren; en dat egter niet geschiede / dan na dat men hen veele middelen van sagtigheyd aangebooden had; en dat soo men Indiaanen den Inwoonders voor Naborias geeven moest / dat men deswegen d'aanbeveelingen in agt nam / op dat se te beter gehand-haaft en onderweesen wierden. En voor soo veel'er niets was / dat hen meer tegen was / dan hen van hunne Vrouwen en Kinderen t'ontrooven / dat men sig daar in

Verdeeling der Landen na de hoegrootheyd der Persoonen te doen.

Dat men de gelofte, de Indiaanen gedaan, naakoome.

in gedroeg / van dit niet te lijden / en swaarlijk te straffen de geenen / die het tegen-deel deeden / dat de Gods-lasteringen en de Spellen verbooden wierden; en dat men niemand weegens Borg-togt door Geregte upt-won / dog wel weegens Leef-togt / en eenig Yser-werk / om Goud te graa-ven / en dat men deese Ordinantie verkundigde / sulks yeder agt gaf / hoe hy sig door Borg-togten inwikkelde; dat men niet gedoogde / dat'er in dit Land eenige Regts-geleerde / nog Pleyt-besorger overgevoert wierd / nademaal men in 't Eyland Hispaniola genoeg ervaaren / en door ondervinding gesien had / hoe dit veele Pleyt-gedingen verwekt had; en op dat d'onschuldigen niet leeden / dat de Land-voogd en sijne Amptenaaren versorgden / dat hen van de waarheyd der saake onderrigt gedaan wierd / die sig voor hen beriepen / om hen met vriendschap te scheyden / (soo sulks weesen kon /) en de verschillen eerlang te doen eyndigen / sonder hen in kosten door veelvuldige vertraagingen te doen vervallen; en te bewerken / dat Partyen in twijffelagtige saaken sig te verdraagen / en hen te Vomissen op de berigten van eerlijke lieden / en boven al soodanig sig te gedraagen / dat'er geene Regts-gedingen onder d'Inwoonders van eene selve plaats waren; dat men in Straf-waardige saaken / na de Wetten deeser Koningrijken handelde; straffende met alle bedenkelijke strengheyd d'afschuuwelijke misdrijven / en alle muytelingen; en de Dieven aanbelangende / die kon men volgens de Wetten straffen; nademaal / weegens hen in den aanvang te sagtelijk te hebben gestraft / desweegen groote argerlijkheeden ontsprooten zijn; dat men geduurig op alles agt gaf / dat 's Konings Gewisse niet beswaart wierd; dat niemand sonder sijn verlof ging handelen; en dat men aan allen den geenen / die'er gingen / hen gantschelijk de vryheyd liet van te schrijven / wat hen goed dagt.

1526

Dat men geene Regtsgeleerden nog Pleyt-besorgers na d' Indien overvoerde.

Strafwaardige saaken na de wetten van Castilje te straffen.

Toen

1526

Versoek van Pedrarias aan den Raad van Indien, ma- kende sijne Rekening.

Toen nu Pedrarias Davila wel bemerkte/ dat men eerlang sig beesig houden sou/ om sijne reke- ningen op te neemen/ soo bad hy door sijnen Pleyt- besorger den Raad/ nademaal hy dugte eenige Persoonen/ die hem niet gunstig waren/ en het had konnen gebeuren/ dat den Gevolmagtigden sel- ve/ die se ondersoeken moest/ hem niet de beroe- pinge der Getuygenis/ dien hy tegens hem gee- ven sou/ wilde willekeuren/ om des eerstelijk te gelasten/ dat se hem gewillekeurt wierden. Men beval dan/ dat de Vonnissen/ die in het ondersoek der Rekeningen/ wegens de gedaane uytmerge- lingen/ of bedriegeryen/ of qualijk geschreevene saa- ken/ gedaan/ men aanstonds betaalde/ de som- me van 10000 Maravedis niet te boven reykende; maar soo se die te boven ging/ dat se afgelegt wierd/ gelijkerwijs in de verdrag-punten van Staat en de Gevolmagtigde Ondersoekers be- grepen stond; niet tegenstaande de opschorting/ of beroepinge van een yeder der selven. En andere saaken aanbelangende/ als wegens sijn Ampt qualijk bestiert te hebben/ of hebbende eenig an- derens Reges-gedingen de sijnen gemaakt/ kon- den se de middelen van beroepinge gebruyken/ om voor den Opper-Raad der Indien vervolgt te worden/ verschuyvende d'uytvoeringe soo lange/ tot de beroepinge sou afgeloopen zijn. En wat aanbelangt de weder ter hand-stelling der Reke- ninge/ die den Licentiaat Alarconcillo aan Pedra- rias hadde gedaan/ wierd hy gelast/ deese nog- maals voor den Licentiaat Salmeron open te leg- gen.

Salmeron gelast de Rekeningen van Pedrarias op te neemen.

Jan d'Ampues d'Eylanden Curava, Curaco en Baynare te bevolken bewilligt.

Ter selven tijde deed Jan d'Ampues, Koning- lijke Factoor in 't Eyland Hispaniola, den Koning verhaal/ dat in den Jaare 1513. de Catholijke Koningen berigt zijnde/ dat om d'Indiaanen der ommeleggende Eylanden t' onderwijsen/ het noodig was/ hen na Hispaniola te voeren; en dat men van toen af voor ommeleggende Eylanden deselve van [illegible]

Gu-

Curava, Curaco en Buynare verklaarde / omtrent het Vaste-Land en de Kust van Coquibocoa en Paraguachoa geleegen; en dat men 'er een Vloot om hen te verdoorren gesonden had / door seekeren Diego de Salazar begeleyd / van wien eenigen in verdeeling toegevallen waren / en dat die geenen / die hem bequaamer scheenen / dan die der andere Eylanden / om Christenen te worden / hy dan verlof van den Admiraal Diego Columbus, om deese Eylanden te bevolken / had versogt / om hen tegens de Krijgs-lieden te beschermen / en al het quaad / dat men hen toevoegen kon / af te wenden; en dat Columbus hem sijn versoek bewilligt had / onder seekere voorwaardens / waar van hy den Koning de bevestinge versogt / die hy hem toestond; onder voorwaarde / dat hy naauw-keuriglijk nakoomen sou / wat aangaande de bekeeringe en 't goed onthaal der Indiaanen bevoolen was; en dat sijne Majesteyt voor al verstond / dat se geene Slaaven wierden / nog men hen qualijk handelde; maar dat se als Vrye Lieden en als sijne Ondersaaten gehouden wierden / gelijkerwijs men in Castilje gewoon was te oeffenen / volgens dat hy reeds meer-maalen verklaart en aanbevoolen hadde. 1526

En ter grooter preuve en vervullinge / van alles boven by-gebragt / ordonneerde sijne Majesteyt / dat hy aanstonds sig verbaardigen sou / en sonder nalaatinge der bebeelen voor de hooge Geregt-Kamer van St. Domingo, en alle de Land-voogden en Geregten van Indiën in deeser voegen; dat eerlang na de tegenwoordigen ontfangen te hebben / yeder in sijn Regts-gebied met allen vlijt ondersogt / welker Persoonen omgebragt / en de Roovereyen en Moed-willen / die 'er begaan waren; het ongenoegen / dat men den Indiaanen aangedaan had / en dat se des een wijdloopig berigt aan sijne Majesteyt met de naamen der schuldigen over-senden / nevens hun oordeel / raakende de straffinge / die men

Ordres tot het goed bestier der Indiaanen.

Dat de Slaaven weder na hun Land gevoert wierden.

1526 men hen doen moest; dat de Regters sig bevlijtigden te weeten / wie Indiaansche Slaaven hielden / die uyt hun Vaderland ontvoert waren / op dat die spoediglijk weder na hun land versonden wierden / ingevalle sy wederkeeren wilden / en dit sonder eenige ongeleegentheyd / soo het geschieden kon; en indien dit niet ligtelijk te doen was / dat se in vryheyd gestelt wierden / na het vermoogen van yeder van hen het gedoogen konde / en dat se altoos ten voordeele der Indiaanen geneegen waren / op dat sy geduurig als Vrye Lieden gehandelt wierden / wel onderhouden / en wel bestiert / sonder hen eenige reden van ongenoegen te geeven / nog niet te seer met de arbeyd te belasten; dat indien egter deese Indiaanen Christenen waren / men hen niet weder na hun Land liet keeren / weegens het verlies / dat'er hunne Ziele by lyden kon; dat alle de Bevel-hebbers / die vervolgens ter ontdekkinge uytgingen / yeder 2 Priesters / om de Misse te bedienen / mede voeren souden / die van den Raad bevestigt waren; en wegens de bekeeringe en onderwijsinge der Indiaanen, als mede om agt te geeven / dat men hen geen quaad onthaal / nog geweldenaarye aan-deed / hen beschermende / en hen verdeedigende / en daar van aan sijne Majesteyt berigt gaven / van den geenen / die sig hier tegen stelden. Dat wanneer eenige Bevel-hebbers / de kours van hunne ontdekkinge agtervolgende / van vooneemen waren / in eenig Eyland aan te landen / dat sy dit niet doen konden sonder bewilliginge der Priesters en Koninglijke Amptenaaren; en dat d'eerste saak / die sy in deese Landen van hunne ontdekkinge te doen hadden / en waar van sy besittinge neemen moesten / was deese / dat se den Indiaanen door hunne vertolkers lieten weeten / dat sijne Majesteyt hen sond / om hen uyt hunne dwaalingen / en hunne gruwelen te trekken / en eenen afschrik voor 't eeten van Menschen-vleesch te doen hebben; om hen

Sonder verlof der Priesters sig niet te lande te begeeven.

hen in den Geloove t'onderwijssen/en hen den weg der Zaligheyd te leeren / tevens hen trekkende onder de gehoorsaamheyd van sijne Majesteyt / waar mede gehandelt te worden als Christenen, gelijk sijne andere Ondersaaten gehandelt wierden; en dat in gevolge van dit / sy hen de gewoone aanmaaningen deeden; dat men / na hen dus vermaant te hebben / sig bevlijtigde ter verseekeringe van eenige Vestingen en sterke huysen te bouwen / sonder de Goederen der Indiaanen geweldaadig te ontneemen / nog hen eenig onregt te doen; maar veel-eer hen aanmoedigen / hen onderstand doen en hen als Christenen handelen / op dat sy door deese sagtigheyd / en door de Predikinge der Geestelijken / ter kennisse van het Catholijke Geloove quamen / en sig onder de gehoorsaamheyd van sijne Majesteyt hielden; dat men deese selfde wijse van doeninge in de vermangelinge en verhandelinge der Waaren onderhielt / gevende hen alle bedenkelijke vergenoeginge / en sodanig / dat se hun genoegen hadden; en dat niemand hen op swaare straffe voor Slaaven nam / indien 't niet geschiede / dan dat se onder hen beslooten hadden / geene Priesters nog Geestelijken te willen ontfangen / die hen om in goede zeden en gewoontens t'onderwijssen gesonden wierden / en om hen het Geloove en Euangelium te prediken / en dat se aan sijne Majesteyt geene gehoorsaamheyd betoonen wilden / maar des niet tegenstaande door kragt van Wapenen weder-stand deeden. Want in sodanigen gevalle / om hun leeven te verdeedigen / gedoogde men den geenen / die'er quamen / met gedagten / om'er sig te vesten / dat se hen / met mede-weeten en bewilliginge der Geestelijken en Priesters door eene gemeene toestemminge / met hunne namen onderteekent / den Oorlog aan-deeden / en sig des gedroegen / na de Regten des Christelijken Geloofs het lijden konden / en niet anders / in welker wijse het was; dat de Bevelhebbers / nog andere d'Indiaanen hen niet noodsaaken mogten na de Mijnen te gaan / om t'arbeyden / nog ter Visschery der Paarlen / nog eenige 1526

Onder welker voorwaardens men hen den Oorlog aandoen mogt.

Dat men hen niet noodsaakte in de Mijnen t'arbeyden nog ter Paarl-visserry.

1526 nige andere moeyelijken arbeyd op te leggen / op straffe van hunne Ampten te verliesen. Dog als sy 'er sig selven toe aanbooden / om 'er als vry-willig te gaan / hen hunne Dag-loonen betaalende / konden sy 't doen / onder voorwaarde ; dat sy sorge droegen / om hem in den Geloove t'onderwijsen en goede gewoontens te leeren / hen van hunne gruuwel-daaden af te leyden / insgelijks het eeren der Afgoden / 't eeten van Menschen-vleesch / het bedrijf van Sodomie en andere afschuuwelijkheeden. En dat / indien de Priesters en Geestelijken het noodig oordeelden / om de Indiaanen alle deese verfoeyelijke bedrijven te doen verlaaten / en om meerder voortgang in de bekeeringe van hen te doen / het des noodig was hen aan te beveelen / of om beter te seggen / hen onder de Christenen te verdeelen / sulks se hen als vrye lieden dienden / dat dit geschieden kon / na dat sy sulks best schikten / draagende altoos agtinge voor den aanbouw des Geloofs / en 't goed onthaal der Indiaanen, in soodaniger wijse / dat 's Konings gewisse niet ingewikkelt wierd / sig dus ontlastende door de aanbeveeling deeser Geestelijken en Priesteren ; dat die geene / die ontdekkingen en bevolkingen gingen doen / geene Inwoonders der Eylanden vervoeren mogten / om hen in andere te doen woonen / of soo het andersints niet eenige / om hen voor Vertolkers te dienen / waren ; maar dat se des aangaande uyt deese Koningrijken eenige boeren konden / gemerkt door deese ontblootinge de Eylanden / ontvolkt wierden. Men gaf ter selver tijd aan Alonso Vasquez d' Acuna, het Ampt van Schat-bewaarder der Paarl-kust / en van Cabo de la Vela ; aan Pedro de St. Martin dit van Ondersoeker der smelteryen ; en aan Francisco de Salazar dat van Reken-meester ; en insgelijks maakte ten dien tijde de Bakkalaurus Martin Fernandes d'Enciso een Inwoonder van Sevilje, met den Koning verdrag / om dit Land na de gewoone wijse te bevolken en te bevredigen.

Dat men de Indiaanen op het goedvinden der Geestelijken verdeelen mogt.

E Y N D E.

RE-

REGISTER

Der voornaamste zaaken, vervat in de Togten ter Zee en te Lande van *Garcia Jofre de Loyasa*, *Stephan Gomez*, *Lucas Vasquez d'Ayllon*, *Rodrigue de Bastidas* en *P. Alvares Palomino*.

A.

Aanbieding van een *Indiaan* aan *Cortes*. 37
Aanbiedingen van *Hernandes de Cordua* aan *Cortes*. 74
. . hoe door *Cortes* beantwoord. 75
Aangesigten der t'samen-sweerders door *Maxiscatzin* aan *Cortes* op een Papier getoont. 32
Aanspraak door *de Tapia* wegens *Cortes* aan de *Castiliaanen* gedaan. 62
Afgesanten van *Chapaxiana* en *Papajeca* koomen met veele geschenken by *Cortes*. 55
. . doen een vraag aan *Cortes*. ibid.
. . werden daar op door hem geantwoort. 55. 56
Afgoden door de *Indiaanen* selfs verbrand. 24
. . door de raad van *Cortes* afgeworpen. 29
. . door *Canec* in 't by-zijn van *Cortes* verbrand. 40
Alabastro, een Gebergte, waarom soo genoemt. 37
Alonso d'Estrada schielijk binnen *Mexico* ontbooden. 62
. . word voor Gesag-hebber binnen *Mexico* verkooren. ibid.
. . werd daar voor van 't volk erkend. 64
Alonso Vasquez d'Acuna, tot Schat-bewaarder der Paarlkust aangestelt. 114
Alvaro de Savedra doed de muytelingen binnen *Mexico* deynsen. 64
Andries de Tapia doed een Aanspraak aan de *Castiliaanen* wegens *Cortes*. 62
. . doed een Aanspraak aan *Salazar*. 63
. . geeft het paard de spoor en rend op *Salazar* aan. 63
. . werd door een steen gewond. 64
d'Annunciada, ('t Schip) raakt in groot gevaar. 16
Apoxpalon komt by *Cortes* en doed sijne verontschuldigingen aan hem. 30
. . versorgt *Cortes* met sijn Leger van alles. ibid.
. . verschaft aan *Cortes* alles, wat hun noodig was. 31
. . doed eenige Afgoden verbranden. 34
Azuzulin, een Gehugte, door de *Castiliaanen* woest en verlaaten gevonden. 46

B.

Baay van *St. Andries*, heeft een bequame Haven. 131
Been van de Neef van *Cortes* door een val gebrooken. 42

Berg met seer hooge boomen bedekt. 22
Berigt, van Broeder *Ortis*, aangaande de *Karibaanen* gegeeven. 89. 90
Bevel-hebberschap, op wat wijse by versterf moest opgevolgt worden. 14
Brieven des Konings van *Castilje* aan *Indiaanse* Vorsten medegegeeven. 13
. . (veele) door een Koning aan *Louis Ponce* na *Hispaniola* mede-gegeeven. 101
Brug over een arm der Zee, van 500 schreeden groot, gemaakt. 24. 25
. . word sonder Yser-werk volbrogt. 26
. . van een wonderlijk maaksel door *Castiliaanen* gewrogt. 44
Buyk-loop door spruytsels van Palm-boomen, waar door eenige *Castiliaanen* sterven. 42
Buyt (groote) door de *Castiliaanen* in een Gebugte gemaakt. 52. 53

C.

Cabo Blanco, waar geleegen. 16
Cacao-boomen, in meenigte op den Oever van een Rivier gegroeyt. 53
Canec, Heer van *Teyca*, komt *Cortes* besoeken. 38
. . versoekt een kruys van *Cortes*. ibid.
. . deed veele geschenken en levens-middelen aan *Cortes* brengen. 39
. . belooft aan *Cortes* hem over al op den weg te besorgen. ibid.
. . verbrand in 't by-weesen van *Cortes* de Afgoden. 40
Canoes door den Heer van *Yztapan* aan *Cortes* verschaft, om de Rivier te passeeren. 21
Cassia Fistula groeyt veel te *Truxillo*. 76
Castiliaan door een Pijl gewond. 55
Castiliaanen (50) door de *Indiaanen* van *Guaxaca* gedood. 28
Castilla del Oro, verwoest en ontvolkt. 94
. . werd van een nieuwe Landvoogd voorsien. 94
Christoffel Columbus heeft 360 mijlen in *West-Indiën* ontdekt. 75
Corbina, een Vis, door het eeten der selve, worden veele *Castiliaanen* siek. 15
St. Cruz, een Haven, waar geleegen. 16

D.

Dassen (18) door de *Castiliaanse* Ruyters onderhaalt. 40
Diego Altamirano (Broeder) doed *Cortes* verslag, en beweegt hem, om weder naar *Mexico* te keeren. 72
Diego Columbus sterft te *Montalvan*. 104
Dreygementen van *Salazar* aan *de Tapia*. 63

E

Eed, op wat wijse door de Vlootelingen gedaan. 2
Esclavos, over dit woord veel gerugte in *Castilje* gemaakt. 78. 79
Escobar, een der Samen-sweerders

ders binnen *Mexico* gehangen. 70

F.

F*erdinand* Cortes, verduurd met sijn Leger veel ongemak. 19
. . krijgt verscheyde levens-middelen te *Tamazepec*. ibid
. . doed een *Mexicaan* over het eeten van menschen-vlees verbranden. 20
. . doed een Reden-voering aan den Heer van *Ystapan*. 21
. . passeerd een Berg met seer hooge boomen. 22
. . krijgt kennis van seekere *Castilianen*, die een weg gepasseert waren. 23
. . komt aan een arm der Zee, die hy niet passeeren kan. 24
. . passeerd met veel moeyte een moeras. 26
. . vertoeft met sijn Leger 6 dagen te *Tizatpetla*. 27
. . ondervraagt den Soon van *Apoxpalon*, die hem onderrigting doed. 30
. . ontfangt en send brieven van en aan verscheyde plaatsen. ibid.
. . doed *Quantimoc* nevens eenige Heeren hangen. 33
. . passeert met sijn Leger over een moeras. 35
. . ontfangt *Canec*, den Heer van *Tayca*, seer beleeft. 38
. . passeerd een seer moeyelijk gebergte. 41
. . steld sig selfs tot een goed voorbeeld voor sijne Soldaaten. 42
. . word van een Koopman van *Aclan*, onderrigt en bedroogen. 45. 46
. . send eenige kundschappers uyt, om *Nito* te dekken. 48
. . komt te *Nito* aan te landen. 50
. . komt aan een Gebergte, daar hy veel Levens-middelen vind. 51
. . begeeft sig op Vlotten, alwaar hy van de *Indiaanen* gewond word. 53
. . begeeft sig t' scheep, om na de Baay van *St. Andries* te zeyken. 54
. . komt te *Truxillo* aan, alwaar hem sijn volk met gejuyg ontfangt. ibid.
. . alwaar hy alles verandert en in order brengt. 55
. . ontfangt eenige *Indiaanse* Gesanten seer beleeft. 55. 56.
. . krijgt berigt van den opstand in *Mexico*. 57
. . sijn im-borst en hoedanigheyd. 58
. . scheept sig in, om na *Mexico* te vertrekken, dog moet driemaal te rug keeren. 59
. . slaat eenige *Indiaanse* Heeren in boeyens. 66
. . is in gevaar, om door den Koning van sijn dienst ontslagen te worden. 71
. . om wat reden het nagelaaten wierd. ibid.
. geeft order, om de weegen voor hem naar *Mexico* op te ruymen. 72
. . word van sijne benijders by den Koning aangeklaagt. 94
Fokke-mast breekende, is oorsaak, dat *Cortes* weder in de Haven komt. 59
Francisco Hernandes de Cordua

. . soekt sig de gehoorsaamheyd van *Pedrarias* te ontrekken. 67
. . doed *Soto* gevangen neemen en bewaaren. 68
. . bied aan *Cortes* aan, sig hem te onderwerpen. 74
. . werd uyt order van *Pedrarias* onthooft. 105
Francisco de Hozes, tot Scheeps-Kapiteyn aangestelt. 2
Francisco de Salazar tot Reekenmeester aangestelt. 114

G.

St. Gabriel, naam van het Schip van Kapiteyn *d'Acuna*. 2
Gabriel de Rojas ontslaat eenige *Indiaanen* op 't bevel van *Cortes*. 68
Garcia Jofre de Loyasa, tot Bevel-hebber over een vloot van 6 Scheepen gestelt. 1
. . vertrekt met sijn Vloot uyt de *Corunna*. 14
. . komt aan 't Eyland *St. Mattheo* ten anker. ibid.
. . vertrekt van daar en komt by de Kust van *Brasilien*. 15
. . stelt sijn kours, om de *Straat* te ontdekken. 17
Garcia Loyasa, Bisschop van *Osmo*, bevlijtigt de vryheyd der *Indiaanen*. 88
Gebergte door de *Castiliaanen* overvallen. 52
Gebuigten, op wat plaats gelast, te stigten. 108
George d'Alvarado maakt met sijne Ruytery een groote beweeging binnen *Mexico*. 61
. . doed de Overheeden en Regters van *Mexico* ontbieden. 61
. . neemt *Salazar* gevangen. 64
George Maurique de Najera, tot Scheeps-Kapiteyn aangestelt. 2
Gerugt door de *Castiliaanen* gehoord, waar door se seer bevreest wierden. 51
. . des selfs oorsaak door *Marina* uytgelegt. 51. 52
Geschenken (weder-zijdse) tussen *Cortes* en den Soon van *Apoxpalon* gedaan. 27
. . tussen *Cortes* en *Canec*; Heer van *Tayca* gedaan. 39
Geschut der Scheepen buyten boord geset. 19
Gevegt tussen de *Castiliaanen* en 2 Troupen *Indiaanen*. 88
Golf van een Slangs-wijse uytstrekking door *Cortes* gevonden. 50
Gonzalo de Guzman, voor Landvoogd van 't Eyland *Cuba* aangestelt. 95
Gonzalo de Salazar steld alles binnen *Mexico* af en aan. 27
. . is seer ongerust wegens *Cortes*. 28
. . maakt sig ten tegen-weer gereet, wegens de komst van *Cortes*. 29
. . versiet sig tegen de komst van *Cortes* in *Mexico*. 60
. . vervaardigt een wagt en geeft een groot gast-maal. 61
. . antwoord op de Aanspraak van *de Tapia*. 63
. . doed een bedreyging aan *de Tapia*. 63. 64
. . werd van sijn manschap verlaten. 64

. . word

. . werd gevangen genoomen. ibid.
. . werd aan een keeten geslooten en door markten en straaten gevoerd. 65
. . werd in een gevangenis geslooten. ibid.
Gonzalo de Sandoval door *Cortes* belast, sig na *Mexico* te begeeven. 58
. . tegen de *Rojas* gesonden, keert onverrigter saak te rug. 73
Goud by de Inwoonders van *Truxillo* niet geagt. 76
. . aan de Soldaaten uytgedeelt. 87
Gravers van *Cortes* versogt, om een Berg te openen. 56
Grijsaard geleyd de *Castiliaanen* 2 dagen. 47
Gusman veynst de Samen-sweeders binnen *Mexico* te willen helpen. 69
. . openbaart de saak aan *Albornos*. 70

H.

Handelinge met *Diego Cavallero*, om ontdekkingen te doen. 95
St. Helena, een Kaap, waarom so genoemt. 80
Hernan Baez, *Portugees* Bevel-hebber, word gehangen. 86
Hernandes de Savedra werd van *Cortes* gesonden, om een Land-togt te doen. 65
. . word van 2 Heeren besogt. ibid.
. . voor Bevel-hebber over *Truxillo* aangestelt. 74
Hernando de Soto gevangen genoomen, werd door *Companon* verlost. 68
Herten (7) door de *Castiliaanen* gevangen. 41
Honduras, werd anders *Truxillo* genoemt. 54
Honger vermeerdert geweldig in het Leger der *Castiliaanen*. 44. 45
. . word eenigsints door eenige leef-togt versogt. 45
Hongers-nood, seer swaar door de *Castiliaanen* geleeden. 42
Hutte van stroo, verstrekt tot een Herberg voor de Koopluyden. 45

I.

Jagers (8) door de *Castiliaanen* gevangen genoomen. 52
St. Jago, door een *Castiliaan* in een Gehugte geroepen. ibid.
Jan d'Avalas tuymeld met sijn Paard van een Berg en breekt sijn arm. 47
Jan Ortis Matienza, beweerd, *Florida* ontdekt te hebben. 79
Inboorlingen van *Truxillo* in hun zeeden en gewoontens beschreeven. 76
Indiaanen koomen in 2 troupen, om de *Castiliaanen* te bevegten. 88
. . worden geslaagen. ibid.
. . schieten veele pijlen op *Cortes* en de sijne. 51
. . hoe door de *Castiliaanen* moesten gehandelt worden. 102
Indiaanen van *Cuba* geeven berigt aan *Manuel de Rojas*. 92
Indiaanen van *Guaxaca* dooden 50 *Castiliaanen* en over de

 10000.

10000 *Indiaanen.* 28
. . worden door *Peralminder* op de vlugt gedreeven. ibid.
Indiaanen van *Mechoacan*, een Oorlog-sugtig Volk. 104
. . konnen bysonder net met hunne Pijlen het wit treffen. 105
Indiaanen van *Utila* koomen by *Cortes*, om Bevel-hebbers te versoeken. 73
. . waar in *Cortes* voorsiet. 74
Inwoonders van *Yztapan* neemen de vlugt voor *Cortes.* 19. 20
. . waar van eenige gevangen worden. 20
Jongeling door *Cortes* gevangen, die hem ten weg-wijser diende. 47
Jordon, een Rivier, door wie gevonden en waar geleegen. 80
Isabella, *Infante* van *Portugal*, getrouwt met den Koning van *Castilje.* 93
Juan Davalos lijd Schip-breuk en sterft. 56
Juan de Venavides, tot Schatbewaarder over de Vloot aangestelt. 2
Juan Sebastian del Cano, Kapiteyn van het Schip *Spiritus Sanctus.* 1. 2

K.

Karibaanen, om wat reeden voor Slaaven verklaart. 88. 89
Kompas, door *Cortes* op sijn Togt na *las Ybueras* gebruykt. 22
Kompas-naald, hoe van de *Indiaanen* genoemt, en wat agting sy daar voor hadden. 33
Kondschappers door *Cortes* gesonden, om de weegen te ontdekken. 34
Koning van *Castilje* schrijft naar *Hispaniola*, hoe men de *Indiaanen* soude handelen. 91. 92
. . schrijft wegens sijn houwelijk na de *Indiën.* 92. 93
Koophandel in 't land van *Acalan* waar in bestond. 31
Koopluyden (2) tot *Cortes* gebragt. 34
Koopman van *Aclan* onderrigt *Cortes* van *Nito.* 45
. . dog ontkomt het des nagts met de vlugt. 46
Kruyd doed een *Castiliaan* sterven. 53
Kruys, met letteren, op het Eyland *St. Matheo* gevonden. 15
Kruys door *Tanec*, Heer van *Tayca*, van de *Castiliaanen* versogt. 38

L.

Landing, op wat wijse in het ontdekken te doen. 112
Last-brief des Konings van *Castilje* aan *Cortes* gesonden. 100
Last-brieven aan *Louis Ponce* mede gegeeven. 98
Lasteringen tegen *Cortes* door sijne Vyanden uytgesprooken. 71
Leef-togt door eenige *Indiaanen* aan *Cortes* gebragt. 24
. . in groote meenigte door de *Castiliaanen* in een Gebergte gevonden. 52. 53
St. Lesmes, naam van het Schip van Kapiteyn *Hozes.* 2
Levens-middelen den *Castiliaanen* door 80 *Indiaanen* op een weg toe-

toegebragt. 26
Litanie, door de *Castiliaanen* onder weeg gesongen. 44
Lope Vallejo, tot Juwelier op de Vloot aangestelt. 2
Louis Ponce de Leon, benoemt, om *Cortes* reekenschap af te vorderen. 94
. . met uytneemende Last-brieven van den Koning begunstigt. 98. 99
Loyasa, sie *Garcia Jofre de Loyasa*.
Lucas Vasquez d'Ayllon rust 2 Scheepen uyt, om *Florida* te ontdekken. 79
. . word daar over van *Jan Ortis Matienzo* tegen-gesprooken. ibid.
. . ontdekt de Kaap *St. Helena*. 80
. . set eenig volk aan Land, waar van veele gewond en gedood worden. ibid.
. . gedagten van sommige over sijn dood. 81

M.

Maagden (11000) een Kaap van dien naam, waar geleegen. 18
. . (Jonge) op wat wijse geofferd wierden. 29
Maiz, in meenigte te *Tamaztepec* gevonden. 19
. . in meenigte door *Cortes* gevonden. 51
Manschap, der Vloot van *Loyasa*, hoe veel bedroeg. 1
St. Maria del Parral, naam van het Schip van *Najera*. 2
St. Maria de la Victoria, naam van het Schip van *Loyasa*. 1
Martin de la Valencia, tot algemeen Bevel-hebber over de *Caravellen* aangestelt. 2
Martin Dorantes word van *Cortes* met eenige beveelen naar *Mexico* gesonden. 59
. . komt te *Mexico* en handeld met *Andries de Tapia*. 61
Martin Perez del Cano met een Sloep, om de *Straat* te ontdekken, gesonden. 16
. . lijd seer veel ongemak wegens een storm. 17
. . krijgt een meenigte Zeeganssen. 18
. . doet een Land-togt. ibid.
St. Matheo, een Eyland, waar geleegen. 14. 15
. . heeft veele vrugten en gevogelte. 15
Maxiscatzin ontdekt de t'samen sweering van *Quantimoc* tegens *Cortes* gesmeed. 32
Mazatl, een *Cacique*, werd opgehangen. 68
. . door dit middel onderwerpen hen veele *Indiaanen*. ibid.
Medrano, musijk-speelder beleed, de herssenen van een Mensch gegeeten te hebben. 42
Menschen Beenderen, op het Eyland *St. Matheo* gevonden. 15
Mexicaan over het eeten van Menschen-vlees verbrand. 20
Mexicaanen regten een groot alarm binnen *Mexico* by nagt aan. 32
Misse, door *Cortes* in 't by-zijn van *Tanec* gedaan. 38
Moeras, door de *Castiliaanen* aan-getroffen, waar in de Paarden tot de ooren toe son-

sonken. 26
Mosquitos beletten den *Castiliaanen* te slaapen. 52
Murmureeringen der *Castiliaanen* aan *Cortes* gedaan, over het maaken van een Brug. 25
. . die door *Cortes* beslist worden. ibid.
Musijk der *Castiliaanen*, door *Tanec*, Heer van *Tayca*, seer gepreesen. 38
Muytelingen binnen *Mexico* geslagen. 64

N.

N*Atividad de Nuestra Senhora*, een Stad, waar gelegen. 67
Noord-sterre strekt den *Castiliaanen* voor een Leyds-man. 43
Nuno de Guzman, voor Landvoogd van *Panuco* aangestelt. 95

O.

O*esters*, by het vuur geopent, om te eeten, en de Paarlen 'er uyt te halen. 81
Ontdekking van vreemde Landen, hoe sig daar omtrent te gedragen. 5
. . der *Indiën* heeft den *Castiliaanen* veel gekost. 56. 57
Onderhandeling tussen *Cortes* en *Canec* gedaan. 39
Ongelegentheeden (seer veel) den *Castiliaanen* over-gekoomen. 47
Ontschuldigingen van *Apoxpalon* aan *Cortes* gedaan. 30
Oorlog, op wat wijse met de *Indiaanen* te voeren. 113
Opper-hoofden der Vloot van de *Moluccos* beschreeven. 2
Ordres, voor de Vloot, naar de *Moluccos* gaande, waar in bestonden. 2. 3. 4. 5
. . omtrent de Schenkaadjes te doen. 6
. . omtrent de Vreede waar te neemen. 7
. . omtrent de Speceryen waar te neemen. 9
. . gegeeven wegens de stroperyen. 10
. . door de Koning van *Castilje* gegeeven, wegens de *Indiaanen*. 91. 92
. . door den Koning gegeeven, om de saaken van *Cortes* te ondersoeken. 101. 102. 103
Otapales en *Olagatanos*, Gehugten, waar Goud te vinden is. 81

P.

P*aalen* (1000) aan een seldsame Brug verarbeyd. 26
Paarden der *Castiliaanen*, door de *Indiaanen*, *Harten* genoemt. 36
. . meer als 60 wegens ongemakkelijke bergen gesturven. 41
Pedrarias besluyt, om *Cortes* te ontgaan, na *Nicaragua* te gaan. 68
. . begeeft sig van *Panama*. 69
Pedradias d'Avila doed *Franciscus Hernandes* onthoofden. 105
Pedro de Cordvua (Broeder) doed een berigt wegens de *Karibaanen*. 89
Pedro de los Rios, voor Landvoogd van *Castilla del Oro* aangestelt. 94
. . vervaardigt alles, om sijn

Togt uyt te voeren. 106
. . wat last hem gegeeven wierd. 107. 108
Pedro de Salazar de la Pedrada, tot Bevel-hebber van de Vesting van *Mexico* aangestelt. 96
Pedro de St. Martin tot ondersoeker der smelteryen aangestelt. 114
Pedro de Vera, tot Scheeps-Kapiteyn aangesteld. 2
Pedro de Villafuerte smeed een t'samensweering tegens *Bastidas*. 83
. . wil *Bastidas*, na een gedaane pook-steek, verder van kant helpen. ibid.
. . verlaat het Leger en begeeft sig na de Valley van *Upar*. 84
. . word in een slag van sijn eene oog berooft. ibid.
. . word op *Hispaniola* gehangen. 85
Peralmindes gevangen na *Mexico* gevoert. 65
Peralmindez Chirinos keert met *Salazar* de saaken in *Mexico* 't onderste boven. 27
. . begeeft sig na *Guaxaca*, om de oproerige *Indiaanen* te straffen. 28
. . drijft de selve op de vlugt in een wijde Rots. ibid.
Pieter de Badillo, tot Land-voogd van *St. Martha* aangestelt. 85
. . neemt met *Heredia* voor, om *Palomino* te dooden. 87
. . passeerd een Rivier met *Canoes*, waar in *Palomino* verdronk. 87
. . houd een gevegt met de *Indiaanen* en keert weder na *la Ramada*. 88
Pizacura door de *Castiliaanen* gevangen genoomen en weder ontslagen. 66
Pijl in de aarde gevonden, tot een ken-teeken genoomen. 23
Plus Ultra, door den Koning gelast, op nieuw geld te slaan. 105
Priesters der *Indiaanen* geeven voor, met hunne Goden te willen sterven. 22
Puerto de Cafinas, door wie soo genoemt. 75

Q.

Quantimoc onderneemt *Cortes* te dooden. 31
. . werd daar over met eenige der sijne gehangen. 33
. . des selfs lof. ibid.

R.

Raad genoomen, om *Salazar* te dooden. 60
Reden-voering door *Cortes* aan den Heer van *Yztapan* gedaan. 25
Regters wegens de saak van *Cortes* benoemt. 96
Regters-staf, door *Bastidas* aan *Palomino* overgegeeven. 84
Regts-geleerde mogten niet naar *Indiën* overgevoert worden. 109
el Rio de Palomino, waarom deze Rivier soo genoemt. 87
Rivier (snel-loopende) door de *Castiliaanen* door-waad. 52
Rivier, aan wiens Oever een meenigte *Cacao*-boomen groeyen. 53
Rodrigo Albornos voor Gesag-

heb-

hebber binnen *Mexico* verkoo-ren. 62
. . werd van de Gemeente daar voor erkent. 64
. . weerd de straf van *Peralmindes* en *Salazar*. 70
Rodrigo Alvarez Palomino verdedigt *Bastidas* tegen *Villafuerte*. 83
. . word van *Villafuerte* uytgedaagt. 83
. . voor Land-voogd van de Soldaaten verkooren. 85
. . onderneemt een Land-togt te doen. 86
. . verdrinkt met sijn Paard in een Rivier. 87
Rodrigo d'Acuna, tot Scheeps-Kapiteyn aangesteld. 2
Rodrigue de Bastidas vertrekt na *St. Martha*. 82
. . verkrijgt een groote somme Gouds. ibid.
. . word van *Villafuerte* met een Pook-steek gequetst. 83
. . keert weder na *St. Domingo*, en sterft aan sijn wonde. 85
Rodrigo de Merlo, bewilligt in het versoek van *Cortes*, omtrent de *Indiaanen* van *Utila*. 74
Rodan, een Bus-schieter, heeft met *Magellanes* de *Straat* ontdekt. 17
. . doed des wegen onderrigting aan de Stuurluyden. ibid.
Ruyter (*Castiliaansche*) begeeft sig met sijn Paard te water na een *Canoe*. 40

S.

Sabogas, een soort van Vis. 41
Saggigheyd der *Castiliaanen* brengt meer by de *Indiaanen* te weeg als geweld. 65
Salmaron word gelast, de Reekening van *Pedrarias* op te neemen. 110
Samen-sweerders (10) door *Cortes* gevangen genoomen. 32
. . tegen *d'Estrada* en *Albornos* gestraft. 70
t'Samen-sweering van *Quantimoc* tegen *Cortes* met die van *Mexico* gedaan 31. 32
. . werd door *Marifcatzin* ontdekt. 32
t'Samen-sweering van *Villafuerte* tegen *Bastidas* gesmeed. 83
Sanctus Spiritus, naam van het Schip van *Juan Sebastiaan del Cano*. 2
. . raakt in groot gevaar. 16
. . vergaat, waar van 9 mannen verdronken. 18
Santjago de Guevara, tot Bevelhebber op een *Petasie* aangestelt. 2
. . word na *St. Cruz* gesonden. 16
Scheepen (6) ter vertrek na de *Moluccos* uytgerust. 1
. . (4) van *Cortes* afgesonden, met zieken en magteloosen. 56
. . (5) koomen met veele schatten uyt de *Indiën* te *Sevilje*. 95
Schip met Levens-middelen, onverwagt by *Cortes* en de sijne gekoomen. 49
Silver by de Inwoonders van *Truxillo* niet geagt. 78
Silver-mijn, in 't Landschap *Mechoacan* ontdekt, en verlooren. 104
. . verscheyde gevoelens over het verlies derselve. 104

Slaaven (swarte) hadden hunne meesters op 't Eyland *St. Matheo* gedood. 15
. . op wat wijse, door den Koning gelast, te handelen. 112
Sleepen van alle de Scheepen door onweder verlooren, 18
Soon van *Apoxpalon* komt met geschenken by *Cortes*. 27
. . krijgt andere Geschenken in vergelding. ibid.
. . werd van *Cortes* ondervraagt, en belijd de waarheyd. 30
Sorge van *Cortes* voor sijn volk gedraagen. 42
Specery-handel, hoe op *Banda* en *Tipele*, waar te neemen. 9
. . door den Koning gelast, in *Panama* te vestigen. 107
Spriet van 't Schip van *Cortes* gebrooken, is oorsaak, dat hy weder-keert. 59
Stand-vastigheyd der *Castiliaanen* seer groot. 43
. . die door de *Indiaanen* wierd nagevolgt. ibid.
Stephan Gomez onderneemt een *Straat* ten Noorden te ontdekken. 77
. . vertrekt tot dien eynde, doed eenige plaatsen aan en komt in de *Corunna*. 78
Straat, door de Vloot van *Loyasa* opgedaan. 19
Storm, doed de Vloot van een scheyden. 15
Straf van *Salazar* en *Peralmindez* door *Albornos* geweert. 70
Straf-oeffening, op wat wijse in *Indiën* sou uytgevoert worden. 109
. . over eenige Samen-sweerders binnen *Mexico* gedaan. 70
Strooperyen, op wat wijse in de Eylanden van *Indiën* aan te rigten. 10
. . door de *Castiliaanen* te *Nito* aangeregt. 50

T.

Tamaztepec, een Gehugte, alwaar de *Castiliaanen* sig 6 dagen ververschten. 19
Te Deum Laudamus door de *Castiliaanen* op weg gesongen. 44
Teekenen, hoe op te rigten op nieuw ontdekte Landen. 5.6
Tempel met des selfs Priesters door *Cortes* gevonden. 21.22
Teriakel tegen het vergift van een Vis gebruykt, 15
Ternate, voor het eerste Eyland des Voor-raads te neemen, gesteld. 8
Thomas Ortis (Broeder) wat hy van de *Karibaanen* oordeelde. 89.90
Tiac, een Gehugte, seer wel versterkt. 16
Tijding, dat *Cortes* leefde, maakt veel beweeging binnen *Mexico*. 29
Toeleg, om *d' Estrada* en *Albornos* te dooden. 69
. . die ontdekt word. 70
Truxillo, dese naam aan *Honduras* gegeeven. 54
Truxillo, een Landschap seer vrugtbaar. 75.76
. . zeeden en gewoontens van des selfs inwoonderen. 76
Twist, tussen *Palomino* en *Padillo*, over het Bevel-hebberschap van *St. Martha*. 85
. . die door bemiddeling geslist word. 86

Va-

V.

Valenzuelo berooft *Triumfo de la Cruz*. 56
Valley met gras voor de Paarden gevonden. 22
Verbod, tegens Gods-lasteringen en spellen gedaan. 109
Verdeeling van Goederen, op wat wijse geschieden soude. 11
Verdrag, tussen *Palomino* en *Badillo*, over het bestier van *St. Martha* gemaakt. 86
Verhaal van den oproer, in *Mexico* voorgevallen, aan *Cortes* gesonden. 58
– van de hooge Geregt-kamer, aan den Koning, wegens *las Yhueras* gesonden. 93
Versoek van eenige *Indiaanen*, aan *Cortes* om onderstand gedaan. 68
– van *Pedrarias Davila* aan de Raad van *Indiën* gedaan. 110
Verversing van allerhande gevogelte door *Cortes* gevonden. 51
Verversingen in overvloed van de *Castiliaanen* gevonden. 23
Verwijt door den Koning aan *Cortes* gedaan. 100
Vis, seer veel by het Eyland *St. Matheo* gevangen. 15
Vlotten door *Cortes* gemaakt. 53
Vrugten van allerhande soort groeyen seer overvloedig te *Truxillo*. 71

W.

Waaren, op wat wijse by de *Indiaanen* moesten vermangelt worden. 113
Wagt door *Salazar* vervaardigt. 61
Wapenen door de gebannene Vrienden van *Cortes* gekogt. 60
Water-val, seer wonderlijk door de Natuur gewrogt. 44
Weg-wijsers van *Apoxpalon* aan *Cortes* gegeeven. 31
Wetten (verscheyde) des Konings, in de *Indiën* rakende, gegeeven. 109
Wijngaarden brengen twee-maal 's jaars vrugten voort te *Truxillo*. 76

Y.

Yzancanac, de voornaamste plaats van *Acalan*. 34
Yztapan, een Gehugte, onderwerpt sig aan den Koning van *Castilje*. 20

Z.

Zeeden van die van *Truxillo* beschreeven. 76
Zee-gansen in een groote meenigte door de *Castiliaanen* gevonden. 18
Zuazo onderrigt *Cortes* van den toestand in *Mexico*. 57

EYNDE.

Berigt voor den Boek-binder, waar de Figuuren moet stellen.

b	1	tegen Pagina	24
b	2	- - - - - -	33
b	3	- - - - - -	41
b	4	- - - - - -	70

DE TROTSMOEDIGE SCHEEPS-TOGT VAN SEBASTIAAN GABOTO,

Met 3 Scheepen en veel Adelijke Manschap ondernoomen na de

MOLUCCOS,

Door veel tegenspoeden en onkunde aan RIO DE LA PLATA *mislukt.*

Beneffens de SCHEEPS-TOGT van DIEGO GARCIA, ter nieuwe ontdekking gedaan, langs de Kusten van *America.*

Beyde in 't Jaar 1526.

Verhalende des Konings last, om door de Straat Magellaan, *niet alleen die* Moluccos-Eylanden *te bestevenen; maar ook die van* Tarsis, Ofyr, *en 't Oostelijk* Cataya *en* Cipango *op te soeken, en al-om* Goud, Silver, Paarlen, Gesteenten, Speceryen, Brocaden *en* Zijde Lakenen *in te handelen.*

Als mede FERDINAND CORTES Weder-komst in *Mexico*; d'onlusten tussen *Castiliaanen* en *Portugeesen*, met een Beschrijving veeler Eylanden, der selver Vrugtbaarheyd en Zeeden der Inwoonders, &c.

Uyt d'eyge berigten der Reysigers, en Koninglijk bevel eertijds in 't Spaans *beschreeven, door den Heer* ANTONIUS DE HERRERA, *History-schrijver van sijn* Catholijke *Majesteyt over* Castiliën *en* Indiën, &c. &c.

Nu alder-eerst in 't *Neder-duyts* vertaald.

Met noodig Register *en* Konst-Printen *verrijkt.*

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER AA, Boekverkooper 1707.

Met Privilegie.

(4)

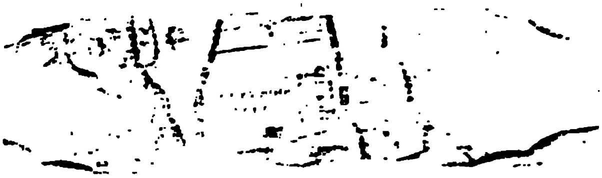

DE GROOTMOEDIGE SCHEEPS-TOGT,

Door

SEBASTIAAN GABOTO,

Na de

MOLUCCOS

Voorgenoomen;

Onder veel tegenspoeden en verbijstering aan

RIO DE LA PLATA

Vol-eynd.

In 't Jaar 1526.

DE Monsters der Speceryen en andere dingen van de Moluccos, die het Schip Victoria van daar gebragt hadde / moedigden d' Inwoonders van Sevilje geweldig aan / om Sebastiaan Gaboto sijne Majesteyts Hoog-Stuurman aan te soeken / op dat hy sig aanbood deesen Togt te doen / hem beloovende ten hunnen kosten uyt te rusten. Hy sig dan door soo veele Persoonen gebeeden siende / handelde

1526

Sebastiaan Gaboto handelt met den Koning, om een Togt na de Moluccos te doen.

1526 met den Koning in Madrid den 4 van Maart des voorleedenen Jaars 1525. in soodanigen voegen: dat hy met 3 Scheepen / of meer / tot op 6 toe / de Straat van Magellanes, (toen Todos Santos genoemt) passeeren sou / om de Molukse Eylanden, en andere / die ontdekt waren / op te soeken; en selfs andere Eylanden / en de Landen van Tarsis, Ofir, Oosterlijk Catay en Cipango, door-kruyssende deese Golf / om te handelen en in de Scheepen te laaden / Goud / Silver / Edel-gesteente / Paarlen / Droogeryen / Speceryen / Zijde / Goude en Silvere Laakenen / en andere dingen van waarde / dien hy in deese Eylanden vond / gelijkerwijs hy mede in andere Landen doen kon / dien hy in sijne kours sou ontdekken / dat hy aannam binnen de Grens-scheydinge van de Kroon van Castilje te doen / sonder die van den Koning van Portugal te raaken. Onder voorwaarde / dat de andere Scheepen / die hy geleyden moest / ten minsten 100 Tonnen groot waren; en dat se wel toegerust / en van 150 Man / van alle soorten voorsien moesten zijn. En dat ten dien eynde de Koning hem 4000 Dukaaten verstrekken moest / en hem een stuyver op den Gulden van alles / wat hy winnen soude / toestond; en dat hy de Straat passeerende / een Caravel na 't vaste Land om te handelen senden mogt / en dus verre als waar Pedrarias Davila sig onthield; dat ingevalle hy van deesen Togt gelukkig weder quam / als dan van het geheel het twintigste gedeelte ter verlossinge der Gevangenen genieten sou; en dan in vervolgens de Stuyver op den Gulden verdeelt wordende / voor den geenen / die de kosten ter uytrustinge hadden gedaan / voor soo veel meer / of min als yder gelevert had. Volgens deese verdrag-leeden en nog andere / begon men de Vloot te Sevilje te verbaardigen / de Koning de 4000 bewilligde Dukaaten verschaft hebbende / behalven nog veele mildaadigheeden voor Gaboto, om te meer vlijt ter uytvoeringe van deese Togt te doen. Die nu

De Vloot des wegen verdaardigt.

om

om d' afvaardiginge te versorgen / afgevaardigt wierden / waren Francisco de Santa Cruz, en Francisco Leardo, van wegen hen die de onkosten der uptrustinge deeden. Men gaf het Ampt van algemeen Bevel-hebber aan Gaboto, met diergelijke aanbeveelinge / als deese / die aan den Gesag-hebber Loyasa gegeeven was. Martin Mendez, die als Register-meester van 't Schip Victoria weder upt de Moluccos gekoomen was/ wierd met het Ampt van algemeen Onder-Bevelhebber voorsien; onder voorwaarde / dat hy sig niet mengen soude / dan in saaken / die den algemeenen Bevel-hebber hem gelaste / of afweesig zijnde / of belet / en niet anders. Dog de afgevaardigden der geene / die de kosten der uptrustinge deeden / over eenige verschillen / die sy met den algemeenen Bevel-hebber gehad hadden / dat het Martin Mendez, en niet Michel de Rufis was / die Gaboto vermeende te voeren; soo wilde de Koning / dat men den afgevaardigden dit genoegen gaf / die reeds den Koning een memorie overhandigt hadden / met soo veel uptvaaringen tegens Gaboto opgevult / dat / indien de Vloot dus verre niet ter vervaardiginge gevordert was geweest / en dat men na des selfs vertrek seer verlangde / men hadde dit werk gestaakt. Dog sijn Majesteyt bevreedigde alle deese verschillen / hen vertoonende d' ergernisse en de weder-waardigheeden / die 'er upt konden voort-koomen en de geschefen dus bevreedigt zijnde / benoemde men voor Register-meester van des Admiraals Schip Franciscus de Concha, en Hernando Calderon voor Schat-bewaarder. 1526

Onder d' Amptenaaren / die deese Vloot begeleyden / gaf men het Ampt van Bevelhebber / van 't tweede Schip Santa Maria del Espinar genoemt / aan Hieronymo Coro; van Register-meester aan Michel Baldes, en van Schat-bewaarder aan Jan de Jonco. Voor Bevelhebber van 't derde Schip la Trinidad geheeten / wierd Fran- Bevel-hebbers en Amptenaaren der Vloot benoemt.

1526 cisco de Rojas benoemt; voor Register-meester Antonio de Montoya; voor Schat-bewaarder Gonzalo Nunes de Balboa, broeder van den Land-voogd Vasco Nunes, en voor Overste Wagt-meester der Vloot / Gaspar de Ribas. Daar voegden sig nog by hen veele Edellieden en Volk van aansien / als vrywilligen / onder anderen waren'er / die door den Koning aanbevoolen wierden / en die waren / Gaspar de Zelada, Rodrigo de Benanides, Jan de Concha, Sancho de Bullon, Alvaro en Jan Nunes de Balboa, mede broeders van den Land-voogd Balboa, Martin de Rueda, Francisco Maldonado, Martin Ybanes d'Urquizo, Christoffel de Guevara, Hernan Mendez en Miguel de Rodas, die / alhoewel hy in Zee-saaken seer ervaaren / en een moedig Man was / egter geen Ampt bekleede; vermits hy'er door 's Konings ordre ging. Daar wierden geloof-waardige aanbevelingen toegesteld / waar van men gesegelde afschriften aan yeder Schip geeven moest. Behelsende; dat de algemeene Bevelhebber koomende te sterven / men ten eersten in sijne steede Francisco de Rojas benoemde / die Bevelhebber van 't Schip de Trinidad was; ter tweeder plaatse Miguel de Rodas; en vervolgens na hen / d'algemeene Onder-Bevelhebber Martin Mendez; Francisco de Concha Register-meester van 't Admiraals Schip; de Register-meester Gonzalo Nunes de Balboa; en na hem de Register-meester Michel de Baldes, en Hernando Calderon Schatbewaarder van 't Admiraals Schip; en by 't afsterven van sijn Persoon / Jan de Jonco, Schatbewaarder van 't Schip St. Maria; Antonio de Montoja Register-meester van de Trinidad; en na hem Gregorio Caro Bevel-hebber van 't tweede Schip; met last / dat alle hier in ontbreekende / de Vloot van een Bevelhebber verkoor; en gebeurende / dat'er meer dan een verkooren wierd / en egter de stemmen gelyk waren / sy des looten souden / en dat deese / op wien het Lot viel / als ee-

Voornaame Lieden op deese Vloot.

Hoe by 't afsterven der Opperhoofden de Keur na elkanderen geschikt was.

eenen sodanigen gehoorsaamt wierd. En voor soo veel 'er eenen der Vlootelingen/ die aan de Moluccos hadde geweest / aldaar aanquam / en het quaad onthaal verhaalde / dat de Portugeesen den Castiliaanen hadden aangedaan; en hoe de weynigen/ die'er nog overig waren / het Schip Trinidad genoemt / verovert hadden; soo drong men op het vertrek van Gaboto met des te meerder ernst / op dat hy hen ter hulpe quame; en insgelijks den Gesag-hebber Loyasa, ingevalle het noodig was. 1526

Eyndelijk na veel moeyelijkheeden / vertrok Sebastiaan Gaboto in den aanvang van April deeses Jaars 1526. en voerde / behalven de gemelde / nog een Schip met sig / dat Michel de Rufis ten sijne kosten hadde uyt-gerust / de Vloot passeerde de Canarische en Cabo Verdische Eylanden / en vervolgens Cabo St. Augustin, en 't Eyland Patos; en na-by de Baay de Todos Santos gekoomen / wierd'er een Frans Schip ontdekt. Men merkte ter deeser plaatse / dat Gaboto, na de gedagten der ervaarensten onder de Vlootelingen / sig in deese Scheep-vaart niet als eenen ervaaren Zee-man wist te bestieren / nog selfs als een goed Bevel-hebber / nademaal hem den Leef-togt / weegens dat hy die qualijk verdeelt had / reeds ontbrak. En voor soo veel als 'er eenige verschillen gereesen waren / voor dat men van Sevilje vertrok / en dat hy sig by ongenoegde verstanden bevond / (waar over hy sig niet veel bemoeyde / om hen te bevredigen;) soo ontstond'er een gemor en wanorde over de gedaane Togt / en het bestier der Vloot / die seer verhongert aan 't Eyland Patos aanlande. Sebastiaan Gaboto vertrekt met sijn Vloot. Onkunde van Gaboto. Komst aan 't Eyland Patos.

D'Indiaanen deeses Eylands ontfingen hen wel/ verschaffende den Leef-togt voor de gantsche Vloot/ dog sy wierden daar voor seer qualijk beloont / nademaal men hen 4 der voornaamste Kinderen des Lands ontnam / en men se tegens hunnen wille ontvoerde. Men passeerde verder en quam

1526 in eene Rivier / die men toen Rio de Solis noemde / nu Rio de la Plata geheeten / laatende in een ontvolkt Eyland / den algemeenen Onder-Bevelhebber Martin Mendez, den Bevel-hebber Francisco de Rojas, en Miguel de Rodas; nademaal / behalven dat se hem niet gunstig waren / sy hem opentlijk weegens sijn quaad bestier berispten. Eyndelijk / hy stevende niet na de Specery-Eylanden, vermits behalven dat hy van geen Leeftogt versien was / het Volk hem niet volgen wilde / dugtende in de Straat al veel te sullen lijden. Hy liep dan Rio de la Plata in / en voer deese Rivier tot 30 mijlen opwaarts / om eenig Land t'ontdekken. Hy quam aan een Eyland / dat hy St. Gabriel noemde / en omtrent een mijl in den omtrek was / waar van 't Vaste Land niet van een half mijl van de Brasilische Kust af geleegen was. Hy liet'er de Scheepen voor Anker leggen; vervolgens sig met eenige Soldaaten in Barken begeevende / voer hy nog 7 mijlen opwaarts / en vond'er een Rivier / die hy St. Salvador noemde / en die seer diep was / hebbende eene Haven / die seeker voor de Scheepen was / aan de selve Brasilische Kust geleegen / alwaar hy de Scheepen liet inloopen / vermits den ingang deeser Rivier diep genoeg voor swaare Scheepen was. Hy bouwde'er eene Sterkte / en liet'er eenigen Manschap / begeevende sig met d'overigen in de Barken / en eene Karavel met gedagten de Rivier hooger opwaarts t'ontdekken / op dat ten minsten / (nademaal men niet na de Specery-Eylanden loopen kon /) sijnen Togt niet gants vrugteloos gedaan was. Hy vond 30 mijlen van daar eene andere Rivier / die hy Zarcarana noemde / daar men den Land-aard seer redelijk vond. Hy bouwde aldaar eene andere Vesting door hem Santi Spiritus, en door eenen anderen naam / de Sterkte van Gaboto geheeten. Van daar verder ontdekkende / de Rivier Parana, die deese van la Plata was; soo vond hy'er veele Eylanden en Rivieren; en

En vervolgens in Rio de la Plata.

Wat hem aldaar ontmoet.

en verder voort-stevenende / quam hy ten eynde van 200 mylen / in eene andere Rivier / die d' Indiaanen Paraguay noemden. Hy liet deese groote-Rivier ter regter zijde / geloovende / dat se sig na de Brasilische Kust wende; dog 34 mylen van daar koomende / vond hy'er Akker-lieden / die hy nog nergens gesien hadde; en die hem soo groote weder-stand deeden / dat hy niet hooger op passeeren kon. Veele Indiaanen wierden'er gedood / ook bleeven'er 25 Castiliaanen op de plaats van 't gevegt / behalven 3 / die gevangen wierden / en Palmspruyten waren gaan soeken / om te eeten. Van daar dagt hy de kours te neemen / dien hy sig voorgestelt hadde / en wy strax hier na den uytslag daar van verhaalen sullen. 1526

Vind van d'Indiaanen heevige wederstand.

De Gesag-hebber Garcia de Loyasa den 26. van January deeses Jaars nevens het Schip St. Gabriel en een Petache vertrokken zijnde / passeerde de Kaap der 11000 Maagden, en willende in de Straat loopen / begaf sig de Boot van de Petache na Land / en ontfing 'er den Schat-bewaarder Bustamante, en de Vader Jan d'Arrayzaga, welke seyden / dat 'er het Schip Santi Spiritus vergaan was; en dat men'er niet aanlanden moest / maar dat nademaal het bequaam weder was / men de kours vervolgde / en dat de Petache d'andere Scheepen ging soeken. Als sy de Straat wilden in-loopen / wierden se genoodsaakt voor Anker te leggen / nademaal 'er de stroomen seer fel waren; en Jan Sebastiaan del Cano quam by den Gesag-hebber te Scheep; alwaar sy over-een quamen / dat de Petache en de 2 Karavellen / het Volk gingen soeken / als mede om de geborgene goederen van 't gebleevene Schip Santi Spiritus af te haalen. Soo dra als sy hunne laading gedaan hadden / en alle ingescheept waren / overviel hen eenen sodanigen storm / dat se genoodsaakt wierden / Zee te kiesen. Geduurende dit Onweder / geraakte het Admiraals Schip / en d' andere Scheepen / die in de Baay de la Victoria waren /

Loyasa komt voor de Straat van Magellanes.

Heevigen Storm overvalt de Scheepen, en het Admiraals Schip in 't nytterste gevaar.

1526 ren/ in soo groot gevaar/ dat dit van den Admiraal/ dat voor Anker reed/ 2 dagen met de Voorsteven op 't Land sat/ de touw-werken gebroken wierden/ het roer verbrijselt/ en men de Rampaarden van 't Geschut/ het vaat-werk en andere dingen buyten boord arbeydde/ waar mede den algemeenen Bevel-hebber/ en alle de Soldaaten sig te land sogten te redden. Geene waren'er/ dan den Schipper/ en d'Onder-stuurman/ nevens 4/ of 5 Scheeps-lieden/ die aan boord bleeven/ verwagtende d'uytkomst van God; die gehengde/ dat ten eynde van 3 dagen/ eene stilte hen weder moed deed grijpen/ reddende het Schip uyt het gevaar/ daar het in was; vervolgens sig weder in staat/ ten besten als men kon/ gestelt hebbende/ gingen se Zee-waarts onder seyl/ om na de Rivier St. Cruz met de 2 andere Scheepen te loopen/ en dus seylden se alle 5 gesamentlijk/ behalven de Petache, die in de Baay gebleeven was/ van welke wy gesprooken hebben/ alwaar sig den Bevel-hebber Santjago de Guevara, en den Priester onthield/ die niets van deesen storm wisten/ die d'anderen beloopen had/ dog geloofden in tegen-deel/ dat alle d'andere Scheepen in de Straat en in de Baay de la Victoria waren; weshalven sy besloten/ dat de Priester met 3 Soldaaten verselt/ hen gingen soeken/ en Leeftogt voor 4 dagen mede namen/ om 40 mijlen weegs af te leggen.

Deese Mannen passeerden veele Moerassen en Meyren van goed water/ en quamen eyndelijk te la Victoria, sig bedroogen vindende/ nademaal sy de Scheepen in St. Cruz agter lieten; vervolgens wederkeerende/ sagen se de Rampaarden van 't Geschut/ planken/ en vaten/ die 't Volk van 't gemelde Schip/ om aan te landen/ buyten boord geset hadden; dat hen eerlang deed denken/ watter gebeurt mogt zijn. Den volgenden dag gingen se den gantschen dag sonder yets te vinden/ om te eeten/ dan alleen wilde brugten

ten/ die hen onbekent en van eene quaade smaak waren; dog God gedoogde/ dat se het Schip St. Gabriel ontdekten/ die onder seyl was/ om tydinge van humme Sloep en de Petache te verneemen/ en om aan den Bevel-hebber Guevara te seggen / dat de Scheepen op de Rivier van St. Cruz lagen/ en dat soo sy gelegentheyd hadden/ dat se ter plaatse liepen/ daar men het Schip ontlast had/ om'er de Ram-paarden van 't Geschut en d'andere dingen/ die'er waren/ by een te vergaderen / en dat se verder na St. Cruz gingen. De Priester en sijne mede-gesellen quamen in de Petache, dat den tweeden van Maart was/ en hielden 't na St. Cruz, niet sonder groote ongemakken te lijden/ en de gevaaren van 't noot-lot uyt te staan; alwaar sy den Admiraal/ de St. Maria del Parral, en de St. Lesmes vonden/ sonder dat yemand yets van de Scheepen d'Anunciada en St. Gabriel vernoomen hadde. Men kielhaalde des Admiraals Schip in de Rivier de St. Cruz, en men hermaakte d'andere Scheepen/ geduurende welker tijd eenige Soldaaten Landewaarts toogen/ en versleeten dus 4 dagen/ sonder eenige bevolkinge te vinden; sy vonden egter alleenlijk eenige geleste vuur-hoopen; en voor dat de Vloot daar aangeland was/ had men by nagt veele Vuuren op eenen Berg gesien. De Vloot vertrok van den 29. Maart, om de kours te agtervolgen/ en den 2. April geraakte de Petache van hen af/ en quam in de Rivier van St. Lifonso; en den 6. deeser Maand quamen alle de Scheepen gesamentlijk aan Cabo de las 11000 Virgines, daar de Mond van de Straat is/ en liepen voorby eene groote Kaap ten Anker. Des anderen daags gingen se weder t'seyl/ dog konden niet veel vorderen/ weegens dat se geen wind hadden/ sulks sy een mijl van daar/ voor de Zuyd-kust ten anker liepen/ alwaar eenige Soldaaten te Lande stapten/ dog vonden'er geen eenig Indiaan, schoon sy Menschen voet-stappen

1526

Ontdekken het Schip St. Gabriel.

Eenige Manschap na Land gesonden zijn'er 4 dagen sonder eenige bevolkinge te vinden.

1526

De Scheepen koomen in de Straat.

van eene groote gestalte sagen. Den 8. April quamen se in de Straat, en maakten spoed met een stiffe koelte; en toen sy in eene tweede engte quamen/ sagen se des Admiraals Schip nevens d'andere Scheepen agter hen koomen/ in d'eerste engte loopende/ daar de Petache voor Anker ging leggen. Den volgenden dag 's morgens quam de Bevel-hebber Guevara sig verontschuldigen/ weegens/ dat hy afgedwaalt was/ zijnde door de wind genoodsaakt; en ook om te sien/ wat hem den algemeenen Bevelhebber belasten sou; en voor soo veel sy eenige Havens ontdekten/ liepen se in eene der selven/ die seer goed was/ waar sy eene Canoë met eene uptrusting van Walvis-ribben vonden/ nevens 5 riemen op de wijse als Schoppen om te roeyen. Sy vonden'er mede een Herts-hoorn. Men laade aldaar hout/ en sag aan weder-sijds de Kusten Vuuren/ dog verder Landwaards in.

Sien aan wedersijds Kusten Vuuren.

Den 11. deeser Maand ankerden se in eene goede Haven/ die sy St. George noemden/ waar sy groene Kancel vonden/ waar van sy aten schoon se een weynig wild was. De Factoor der Vloot Covaruis geheeten/ stierf ter deeser plaatse aan eene siekte. Toen d'algemeene Bevel-hebber om de Havens van de Zuyd-kust kundig te worden uptliep/ vond hy'er veele/ en sodanig goed/ dat men'er sonder Kabels leggen kon/ en 'er in seekerheyd zijn/ dat den 22. deeser Maand was.

Twee Canoes der Indiaanen koomen te voorschijn.

Den selfden nagt quamen'er 2 Indiaansche Canoës te voorschijn/ en die in de selve waren/ scheenen bedreygingen te doen; en alsoo sy groot van gestalte waren/ hielden eenigen hen voor Reusen; en anderen noemden se Patagones: maar nademaalse alle/ die van deesen Land-aard melding deeden/ daar van verscheydentlijk gesprooken hebben/ sullen wy'er ter deeser plaatse niet meer van seggen.

Deese Indiaanen hielden brandende houten in hunne handen; dat eenige Castiliaanen deed gelooven/ dat se quamen om de Scheepen in brand

te

1526

te steeken: dog sy dorsten niet nader koomen / nog men kon hen met de Sloepen niet na-setten / vermits sy seer snel met hunne Canoës door-gingen. De Scheepen vertrokken uyt deese Haven / en quamen den 24. Mey in eene andere / die sy Puerto frio noemden / vermits het'er seer koud was; over-sulks 'er eenige Soldaaten sturven / die niet wel-gekleed waren. Den 25. geraakten se buyten de Straat, en quamen in de Zuyd-Zee; en na het verhaal / dat'er die van deeden / die sedert in Castilje aanquamen / en door den Eed verseekerden / dat de Straat in lengte 110 mylen was / als van Cabo de las 11000 Virgines ten Noorden / tot aan Cabo Desseado in de Zuyd-Zee / sig uytstrekkende / en dat sy 'er 3 Zee-boesems vonden / die van 't eene ter andere Land 7 mylen min / of meer sig uytstrekten / en in den in-en uyt-gang der selven een weynig meer dan een halve myl in de breete waren / wegens de lengte / hield d'eene / 1 / en d'andere 2 mylen; en seyden dat se in de derde tussen 2 Bergen quamen / die sig tot aan den uytvloed der Straat strekten; en dat deesen soo hoog zyn / dat se sig schynen tot in de wolken te verheffen / alwaar het geweldig koud was; dat 'er de Son by-na het geheele Jaar den grond niet bescheen; dat'er de nagten meer dan 20 uuren duurden; dat het'er geduurig sneeuwde / en dat de Sneeuw blaauwagtig was / en in lange niet en smolt. Het geboomte bestond meest in Eyken / vermengt met wilde Kaneel; en schoon 'er de Boomen groen en fris waren / egter dienden se ten goede brand aan 't vuur. Sy vonden'er goede en warme wateren; en de Vis was'er seer overvloedig. Sy sagen'er Walvissen / Tonynen / Marrajos, Botes, Zee-kalven / eene soort van Stokvis / veele Cabras en seer groot; als meede veele Sardynen en Anchiovis / insgelyks Mosselen en veele Oesters. Nog waren'er een groot getal andere Vissen van verscheyde soorten en seer goed. De Havens zyn 'er seeker / 14 / of 15 vade=

De Vloot geraakt buyten de Straat en komt in de Zuyd-Zee.

Bysonderheeden van deese Straat aangemerkt.

Vis aldaar gevonden.

1526 vademen diep; en men vond in de voornaamste doorwatering van de Straat, meer dan 500 vademen / en nergens eenige droogtens / of banken; de breete bevonden se op eenige plaatsen 2 mijlen / en op anderen 1 / en weder anderen minder.

Wederzijds Zee-vloeden die sig vereenigen.

De vloeden uyt d'een en andere Zee strekken sig op 50 mijlen / of meer inwaarts / en vermengen sig ter helfte van de Straat, en ter plaatse / daar sy sig t'samen voegen / maaken se een groot gerugt / veroorsaakende de vloed en her-vloed / en ter afstand van een uur loopen se in eene bysondere plaatse / en niet in elkanderen. Sy vonden in deese Straat veele doorgangen / die sy niet kenden hoe die waren / om te weeten / of se elders uytwaterden; nademaal hen de tijd en Leef-togt ontbrak / konden se sig van dit alles niet door nasporssinge verseekert agten; daar vloeyden mede in deese Strrat seer veele Rivieren en Beeken / die alle seer goed water verschaffen.

Na dat sy de Straat van Magellanes ten eynde / en in de Zuyd-Zee gekoomen waren / op 47 en een halve graad bezuyden de Even-nagts-lijn / met voorneemen / om het ten Noorden te wenden / en de Specery-Eylanden te soeken; 't was dan op den eersten van Juny deeses Jaars / dat 's Admiraals Schip afdwaalde / en men het Schip St. Maria del Parral uyt het gesigt verloor; en die van de Petache sagen de St. Lesmes, geloovende / dat d'andere Scheepen voor-uyt waren / waar over sy seer bekommert wierden / vermits se niet meer / dan 4 quintaalen Beschuyt / en 8 Vaten Water hadden / sonder yets anders om te eeten; waar toe sy 50 Persoonen sterk en sig thans wel 2000 mijlen van 't eerste Land bevonden / alwaar sy hoopen konden eenigen Leef-togt te vinden; zijnde hun meeste Brood in 't Schip van den Admiraal: en alsoo het koud wierd / hielden zy 't soo veel / als sy konden / na den den Even-nagts-lijn / en vonden geene Vis in deesen Oceaan, maar sagen veele Vogelen van verscheyde soorten.

De Vloot van een gedwaalt.

ften. Sy hadden in deese Petache een Haan 1526
een Henne / zijnde alles / wat hen nog overig
is / en deese Hen leyde dagelijks een Ey / be-
lven in de Straat, daar se wegens de groote
nde niet en ley; dog soo dra sy het na den E-
i-nagts-lijn gewent hadden / begon se weder te
gen: En in de Rivier St. Cruz leggende / had
ancisco de Hozes, Bevel-hebber van 't Schip
Lesmes, wel 50 Dukaaten op Vlaamsse Wis-
te neemen / en voor deese Hen willen geeven / die
n de Specery-Eylanden gekoomen / den Bevel-
bber de Guevara, wien se gehoorig waren / meer
n 1000 Dukaaten waardig waren; maar men
lde se egter niet missen / om dat se veel goeds
n de sieken verschafte; en 't was het gantsche
erschot van 't Pluym-gedierte / dat 'er uyt Ca-
lje was mede gevoert.

Deese Petache de kours / om den Even-nagts- De Petache ontdekt
n te bereyken / vervolgende / en duys reeds enige Land, son-
gen gekruyst hebbende / bevond men sig op 2 der te wee-
aaden ten Zuyden der selve / en volgens het ten, waar se
rdeel / dat men 'er van maakte door het eerste waren.
and / dat de Castiliaanen op 350 mijlen ontdekt
dden / dat sy dagten het Eyland de Perlas te
eesen. Dog egter scheen hen dit onmoogelijk /
demaal het Eyland de Perlas ten Oosten van
nama aan de Kust van Castilla del Oro lag /
14 / of 15 mijlen van de selve / en ter 7 graad
n Noorden de Even-nagts-lijn. Den 11 van
ly sagen se 2 Eylanden / dog konden niet on-
rscheyden / of het eene een Eyland / of vast
and was / maar 't andere seer wel / en den dag
vooren sagen se de Zee / vol van groote en kleyne
langen; en bevonden sig toen op 13 graaden ten
oorden de Even-nagts-lijn afgeweeken. Sy
gen 'er Tonijnen en andere Vissen / van welke
nige gedood wierden. Den volgenden dag na-
rden sy 't Land en sagen rook op-gaan / en
el Volks de Kust volgen ter plaatse / daar de Pe-
che voer. Des anderen daags maakte men
we-

1526 weder zeyl / om een Haven te soeken / wanneer sy veel Volks sagen / maar hadden geen Bark/ om aan te landen; en den 20 der selver Maant/ riepen hen d'Indiaanen om te land te koomen/ toonende een witte Vaan; en quamen dus aan een Eyland / dat sy Magdalena noemden / nademaal het den avont van dit Feest was.

Koomen voor de Kust van Nieuw-Spanje.

Den volgenden dag begaaven sy sig onder zeyl/ en den 25 ankerden sy by een groote Kaap op 15 vademen suyvere zand-gront; en toen vonden sy sig genootsaakt wegens gebrek / dat 'er een van hen sig te lande begaf/ of dat men 't met de Peache op strand setten moest; en ten dien eynde besloоten sy / dat een sig in een groote kist begaf/ om te lande te koomen / welke met Touwen wierd nagevierd; neemende eenige Schaaren/ Spiegels en andere Waaren met sig / om met de Indiaanen te handelen / uyt vreese / dat se hem dooden mogten/ en eeten; alles met dat overleg / dat soo hy ongeluk de kist quam om te slaan / dat hy sig dan met de handen om te swemmen te werk stelde / en men met het Touw dus na sig trok. De Priester Juan d' Arrayzaga hen allen in grooten nood siende / bood sig aan / om in de kist te gaan / alhoewel sy 'er niet in bewilligen wilden; dog hy seyde/ sig in gevaar voor het wel-weesen van hen allen te willen stellen; sulks dat hy sig Gode bevoolen hebbende / sig met een Onder-kleed en een Wambays / nevens een Deegen in de kist begaf. Toen hy ter halver weege gekoomen was/ en hem niet meer / dan een vierde van een mijl om aan te landen ontbrak / wierd de kist omgeworpen. Arrayzaga begaf sig eerlang aan het swemmen / geduurig d'eene hand aan de kist houdende / en denkende den Oever nader te zijn / dan hy was / bevlijtigde hy sig om die te bereyken; dog toen hy reeds afgemat en half verdronken was / wierden d'Indiaanen van besluyt om hem ter hulp te koomen. 5 Van hen begaven sig dan te water; en schoon de Zee sig seer beweegde / hielpen sy

Besluyt om een van hen na Land te senden.

Dat de Priester d'Arrayzaga onderneemt te doen.

sy hem egter en haalden hem half dood aan land/ en vervolgens weeken sy van hem. Na een half uur tijds/ dat hy sig weder wat herhaalt hadde/ regte hy sig op/ en gaf hen een teeken/ dat sy naderden/ dog sy weygerden het te doen; verre van daar leyden sy sig ter aarde/ en omhelsden die: De Priester deed insgelijks/ sig verbeeldende/ dat/ wat sy deeden/ een teeken van Vreede en Vriendschap was. Eerlang daar na gingen d' Indiaanen in Zee/ en trokken de kist na strant nevens een soort van een korf/ die 'er aan gebonden was/ waar in de Kramerye/ om te vermangelen/ waren. Sy vragten die voor den Priester/ die 'et hen van geeven wilde/ dog sy wilden niets aanneemen/ maar in tegen-deel gaven se een teeken/ dat hy hen volgen sou. Toen sy by-een waren/ hing hy sijnen Deegen op sijde/ en ging dus met hen/ een Indiaan, die deese Kramerye op sijn hooft droeg. Sy quamen in een Valley/ daar se het Schip uyt hun gesigt verlooren/ en passeerden eerlang by een Gebergte/ van waar hy een groot Gehugte ontdekte/ dat veele omheyningen had. Toen sy na-by deese plaats quamen/ quamen 'er meer/ dan 20000 Indiaanen, om hem te beschouwen/ te voorschijn/ alle met Werp-spiessen/ Boogen en Pijlen gewapent; en voor-af gingen 'er meer/ dan 12000 mannen/ den weg opruymende/ waar door hy passeeren moest. Ter deeser plaats gekoomen/ verwagte hem 'er den Heere wel verselt zijnde/ onder een schaduw-rijken Boom. D' Indiaanen, die hem uyt het water gered hadden/ gaven eerlang een teeken/ dat het den Cacique was; en als hy met den Heere na de bevolkte plaats ging/ (spreekende met hem sonder elkanderen te konnen verstaan) sag hy een houte Kruys in d'aarde opgeregt/ dat hem eenige traanen van vreugde in d' oogen bragt/ en dit Kruys naderende/ seyde hem den Heere/ Santa Maria, hem het selve met de vinger wijsende; dat deesen Priester eerlang deed oordeelen/ dat eeni-

1526

Word half verdronken door d' Indiaanen gered.

Gaat met d'Indiaanen na hun Gehugte. Wat hem aldaar wedervaart.

1526 nige Christenen het aldaar hadden opgeregt. Hy wierp sig op de knyen en eerde het / doende syn Gebed / dat d' Indiaanen met veel opmerking aansagen.

Word van den Cacique seer wel onthaalt.

Na deese verrigtinge / nam hem den Heere by de hand / en voerde hem in een groot Paleys / alwaar hy deftig onthaalt wierd ; hy at 'er gerooft Vleesch / Vrugten en dronk van den Wyn / waar van sig d' Indiaanen op hunne maaltijden bedienen. Geduurende syn maaltyd bood hy den Heere alle de Kramerven aan / die hy mede gebragt hadde / die se gunstiglyk ontfing. En vermits hy seyde / dat hy aan de geene / die in de Petache waren / seer gaarn spyse wilde toebrengen / gelaste den Heer / dat men 'er 3 Herten / en veele andere Leef-togt bragt / die deesen Heer versellen wilde. Toen de Priester sig op een hoogte genoeg na-by de Petache sag / riep hy met luyder stemme / seggende tot syn Mede-gesellen / dat hy een goed Land aan-getroffen hadde ; en dat men 'er overvloed van Leef-togt had / en vervolgens wel vergenoegt soude weesen. Als sy dit verstonden / losten se alle het Geschut van vreugde / waar over den Heere en alle d' Indiaanen, die hem verselden / van verbaastheyd ter aarde vielen ; dog de Priester wees hen met de hand / dat se niets te vreesen hadden / alsoo hen geen quaad weder-vaaren sou ; als nu de Zee hoog stond / en men het Schip niet bereyken kon / wierden se genoodsaakt weder na het Gehugte te keeren. Deesen avond gaven se den Priester wederom een goed onthaal ; waar na sy hem in eene met Matten behangen Kamer leyden / daar hy sliep. Den volgenden dag keerden se weder na Zee / met een gevolg van meer / dan 10000 Indiaanen ; 3 quamen 'er swemmende aan 't Schip / en bragten weder een Touw van 750 vademen langte / dat sy aan 't Schip bonden / na Land / en de Cacique nevens den Priester met behulp van dit Touw / en van de Spil / glyden dus swemmende tot aan het Schip / dat

Op het lossen des Geschuts vallen de Indiaanen van verbaastheyd ter aarde.

De Cacique nevens den Priester koomen aan boord.

dat sy'er in quamen / verselt van meer / dan 500 Indiaanen, die rond-om den Cacique en Priester swommen. Sy leedigden t'scheep veele Vaten / om den Leef-togt daar in af te haalen / behalven die d'Indiaanen op hun hoofd torsten / want sy goede swemmers waren. Te scheep gekoomen / gingen se onder seyl / en deese groote Kaap omgeseylt hebbende / quamen se voor het Gehugte ten Anker. Den volgenden dag voerense met een Vlot te lande / dat d'Indiaanen hadden toegestelt / en maakten Hutten aan den Oever / alwaar de Indiaanen hen overvloed van Leef-togt bragten / en de Heer nam den Priester / de Bevel-hebber en 6 andere met sig / en voerde hen in 't Paleys / alwaar een groote meenigte Volks quam om hen te sien. Sy wierden 'er 5 dagen wel onthaalt; want de Indiaanen songen en dansten / en beweesen alle teekenen van vriendschap en vreugde / die sy doen konden / om deese nieuwe aangelande Gasten te vermaaken; en deesen Heer / sonder hen yets te seggen / had na een Stad / 23 mijlen van daar / een Brief geschreeven aan een Land-voogd der Christenen, die 'er was / sulks dat den vierden dag de Boodens weder-quamen / en seyden / dat 'er den volgenden dag een Christen koomen sou / dat ook geschiede; want den vijfden dag / dat se te lande gekoomen waren en door deese plaats gingen / sagen se veel Volks koomen / en genadert zijnde / een Christen, in een Hamaca, of Draag-zetel aankoomen / door 12 Indiaanen gedraagen / die den Land-voogd deeses Lands was. Hy ontfing de Castiliaanen alle wel; vervolgens hen wegens hunne Scheeps-vaart ondervraagt hebbende / seyde hy hen / dit Land Nieuw-Spanje te weesen / en dat se God danken mogten / dat hy hen derwaarts begeleyd hadde / alwaar hen niets ontbreeken sou; dit seggende / gingen se alle na de Stad / en schoon sy te vooren wel onthaalt waren geweest / wierden se niet minder eere aangedaan. Deese Land-voogd wierd dan van berigt / dat de Bevel-hebber

1526

De Castiliaanen begeeven sig met een Vlot te lande.

Een Christen Land-voogd komt hen ontfangen.

1526 dat dit Eyland op 14 graaden ten Noorden / en 328 mylen van d' Eylanden las Ladrones gelegen was.

Toen sy aan 't Eyland van St. Bartholome niet en konden aan-koomen / volgden sy hunne koers na las Ladrones, en quamen aan 2 der naaste aan den Even-nagts-lijn gelegen / te landen/ die sig op 12 en 13 graaden Noorden en Zuyden strekken. Een deeser 2 eerste Eylanden werd Borta genoemt / van waar een Castiliaan in een Canoe aan boord quam die hen in 't groeten sprak: Zijt welkom Heer Bevel-hebber, en gy uwe Mede-gesellen; ik ben, Heer, een der Soldaaten van *Magellanes*; ik vertrok uyt het Schip de *Trinidad* genoemt, dat in de *Moluccos* overig was, met *Gonzalo d Espinosa*; en nademaal men 'er van een seekere uytteerende siekte storf, vertrokken 'er nog 2 *Portugeesen* na de Noordelijkste Eylanden, die d' *Indiaanen*, om eenigen ligten misdaad, die sy begaan hadden, gedood hebben. Van daar passeerde ik in dit Eyland, daar ik my nu bevinde: Ik ben van *Galiciën*, en mijne naam is *Gonzalo de Vigo*, en ik verstaan seer wel de Taale deeser Eylanden. Hy wilde sig niet / sonder verseekeringe van weegen den Koning / binnen Scheeps-boord begeeven; en als dit hem gegeeven wierd / ontfing men hem. Voor dat sy aan deese Eylanden aanquamen / lieten sig 'er veele Canoês rond-om het Schip vinden / die veele Cocos, en Water in Kalabassen / Vis / Wortelen / Batatas, Rijs / Zout / en veele soorten van vrugten des Lands aanvoerden / en sy begeerden niets anders voor de selven / dan Yser / of andere dingen van deese stoffe / als Spijkers / of wat anders van die natuur / dat men oud Yser-werk noemt.

Een Castiliaan by een der Ladrones Eylanden aan boord gekoomen, wat die hen seyde.

De Canoes, die deesen Land-aard voeren, hunne zeylen en gewoonte,

De Canoës, die deese Land-aard voerden / waren uyt een stuk houts gewrogt / en andere waren uyt veele stukken gemaakt. Sy bedienden sig van Italiaansche Zeylen / seer wel uyt Mat-werk geweeven. De Mannen waren gantsch naakt / en

de

de Vrouwen hadden een seekere draad om haaren middel gebonden, waar aan groene bladeren hingen / die hunne schaamte bedekten. Sy waren Afgoden-dienaars / en eerden de beenderen hunner Voorsaaten / die sy in hunne huysen bewaarden / bestreeken met Cocos-Oly. Daar waren in deese Eylanden geen soorten van Vee / nog Gevogelte / dan een soort / die na de Tortel-duyven geleek / en die sy hoog waardeerden; sy hielden se in koopen / en leerden se spreeken. Sy hadden 'er geen soort van Metaal; en sy sneeden en beschaafden het hout met Key-steenen. Sy waren seer wel gemaakt van gestalte / en droegen de hayren seer lang / soo wel Mannen / als Vrouwen. Eenige droegen lange Baarden / en besmeerden hunne lighaamen met Oly van Cocos. Hunne Wapenen bestonden uyt Slingers / en brandende Houten / en voegden aan eenige deeser stokken menschen-beenderen / van die sy in den Oorlog gedood hadden / en sulks aan weder-syde in stede van Yser / en sy maakten 'er tanden aan / als een Zaag. Sy besaten geen goederen / sy hielden 'er de schilden der Schild-padden seer in waarde / om 'er werktuygen om te visschen van te maaken. Dit Schip vertoefde 5 dagen aan 't Eyland Boraha, om water te laaden; en van daar vervolgde men de kours / om na de Moluccos te loopen. 11 Indiaanen namen se uyt last van den Bevel-hebber / door list mede / om dienst aan de Pomp te doen / alsoo het Schip seer lek was / waar door sy in groot gevaar stonden / tot se ter plaatse gekoomen waren / daar sy middel vonden / om het Schip digt te maaken. Waar van straks nader.

1526

Men vervolgt de kours na de Moluccos.

FERDINAND CORTES
Glorieuse weder-komst in
MEXICO,

*En 't verward bestuur aldaar onder vee-
lerley sporrelingen door hem gelukkig
bemagtigd.*

Als mede syn uytrusting van een Vloot na de *Moluccos*, en 't Gesantschap aan de Koningen van *Gilolo* en *Tidor*, door de *Portugeesen* al-om gesogt te dwarsboomen, &c.

1526 Tot hier toe de gevallen verhaalt hebbende / die de Vloot van den Bevel-hebber Garcia de Loyasa wedervoeren; sal 't niet buyten ons tydbestek loopen / eer wy het restant daar van afdoen / hier te melden / hoe Ferdinand Cortes op syn vertrek stond / om weder na Mexico te keeren / met gedagten van de onlusten / die 'er ontstaan waren / te stillen. Na dat hy van de Scheepen verwaardigt en het besluyt / dat hy genoomen hadde / van te Lande te gaan / gestaakt hadde / scheepte hy sig met 20 Castiliaanen en soo veel Paarden in / nevens veele Mexicaanen, en den Heer Pizacura, en andere Heeren syne Na-gebuuren / om hen Mexico te laten sien / en de gehoorsaamheyd die men 'er den Castiliaanen bewees. Hy vertrok dan uyt de Haven van Truxillo den 25 April deeses Jaars / met een goede wint / die niet langer stond / dan tot

Cortes begeeft sig, om na Mexico te vertrekken, te scheep.

tot dat se by-na den hoek van Yucatan te booven- 1526
geseylt / en de Alcaranes gepasseert waren / al-
waar hen de Zuyd-Westen Wint begon hinder-
lijk te weesen. Hy deed de Zeylen in-neemen uyt
vreese van weder agterwaarts te keeren / maar
de Scheepen waren soodanig door de Winden o-
vermeestert / dat hen sulks in een quaaden staat
stelde / en genoodsaakt wierden na de Havana in En komt
Cuba te loopen / daar sy 10 dagen vertoefden. door Tegen-
Geduurende deesen tijd vermaakte sig Cortes met winden in
d' Inwoonders deeser plaats / die sijne Vrienden de Havana.
waren / sedert dat hy in dit Eyland aanquam ;
en midlerwijl aldaar eenige Scheepen uyt Nieuw-
Spanje aanlandende / verstond hy / dat na de ge-
vangenisse van Gonzalo de Salazar en Peralmin-
des Chirinos, alles in Mexico weder in rust was /
waar over hy groot genoegen ontfing. Na dat
hy uyt de Havana vertrokken was / quam hy in
8 dagen met een bequaame wind te Calchicoca,
dog hy kon de Haven niet inloopen / gemerkt de
Land-wind hem sulks verhinderde. Hy ankerde En vervol-
dan 2 mijlen van Land / en begaf sig in de Bar- gens by
ken / en ging te voet na Medellin, 5 mijlen daar Medellin
van daan zijnde. Hy ging ter Kerke / en dankte aan te
God / dat hy hem den ingang van Nieuw-Span- landen.
je weder gegunt hadde. Eerlang dat men sijnen
aankomst in de Stad vernoomen had / quam al
het volk met vreugde en ongelooffelijk vergenoe- Gejuyg
gen toegeschooten ; nademaal veele sig het niet ver- over sijn
beelden konden / wegens 't geene men van sijne komst.
dood verbreyd hadde / en het meeren-deel kende
hem niet meer / nadien hy de koortse had / en dat
hy wegens het ongemak der Zee gantsch onge-
daan was ; dat niet vreemd is te denken / na soo
veele ongelegentheeden te hebben uytgestaan / als
wy hier vooren verhaalt hebben. Hy schreef uyt
deese Stad / na Mexico, en alle bevolkingen daar
omtrent geleegen / wegens sijnen komst ; waar
over men aller-weegen groote vreugden bedreef.
d'Indiaanen van de kust quamen van aller-wee-

1526 gen om hem te sien/ belaaden met Leef-togt/ rijke geschenken van Pluymaadjes/ Deekens/ Goud en Silver/ met aanbiedinge van hunnen dienst/ ingevalle hy sig aan die wreeken wilde/ die hem dus veel verdriets had aangedaan. Hy was 'er 12 dagen om sig uyt te rusten/ en bragt 15 dagen toe/ om na Mexico te gaan. De Mexicaanen trokken hem meer/ dan 80 mylen te gemoet/ met geschenken en aanbiedingen van hunnen dienst/ en klaagden selfs over sijn te lang af-weesen/ betuygende hem een buyten gemeen genoegen. Sy suyverden de weegen/ en besaayden se met bloemen/ soo seer was hy gelieft; en veele weenden/ wegens dat se soo veel/ geduurende sijn af-zijn/ geleeden hadden/ en voornamentlijk die van Guaxaca, die hem/ om wraake daar over te doen/ aansogten.

De Mexicaanen trekken hem te gemoet.

Rodrigo d' Albornos, die in Tezcuco was/ trok/ om hem t' ontfangen/ een dag-reysens/ van veele Castiliaanen verselt/ te gemoet; en stelde van toen af voor van na Castilje te gaan/ om den Koning van alle het voorledene rekeninge te doen. Hy wierd seer wel in Tezcuco ontfangen; en vervolgens quam hy te Mexico met een algemeen gejuyg. Alonso d' Estrada trok met alle de Castiliaanen krijgs-gewijse buyten de Stad; en alle de Mexicaanen trokken mede uyt/ om hem te sien/ even of hy Motezuma hadde geweest/ alle de Straaten waren vol dansserpen met Kromhoorens/ Trommels/ Trompetten en Fluytspeelders verselt. Sy staaken veele vuuren en ligten aan; en Cortes was niet te min verheugt het genoegen te sien/ dat de Mexicaanen van sijn komst hadden en de zeegen-praalingen/ dien se hem aandeeden/ als mede wegens de rust en vreede der Stad. Hy ging God in de Kerke der Franciscaanen danken/ wegens dat hy hem na soo veele ongemakken in een plaatse van rust en seekerheyd begeleyd hadde.

Sijn Intrede in Mexico met een algemeen gejuyg.

Naauwelijks was hy uyt de Honduras ver-

1526

trokken geweest / (wanneer Hernando de Savedra verstond / dat Pedrarias te Nicaragua was / en van de Gescheften van Francisco Hernandes de Cordoua nevens Jan Carrasco; of Christoffel de la Torre liet hem versoeken / om aan Benito Hurtado te beveelen van uyt de Valey de Ylancho te vertrekken / nademaal se hem niet gehoorig was. Padrarias gaf hem ten antwoord / dat hy om rust-halven dit verschil aan de hooge Geregt-kamen van St. Domingo stelde / en dat hy aan Cortes over de eyssinge / die hy op de Haven van Navidad hadde / geschreeven had; inmiddels het scheen / dat d' onlusten / die sig ontstooken hadden / sig bevreedigden.

Na dat nu Louis Ponce de Leon d' aanbeveelingen / hier vooren gemeld / ontfangen hadde / vertrok hy van St. Lucar den 2. van February deeses Jaars / met een Schip van den Schipper St. Martin, die hem na St. Domingo voerde / daar hy 2 Maanden vertoefde / om sig in een beter uyt te rusten / dat Jan de Lerma gehoorde. Aldaar verstond hy / dat Cortes in de Honduras was. Louis Ponce passeerde in 19 dagen in Nieuw-Spanje, en quam in de Haven van St. Jan de Ulua aan te landen / alwaar hy vernam / dat Cortes reeds in Mexico was. Voor dat hy sig te lande begaf / vaardigde hy Lope de Samaniego en Artega Gomez af / met brieven voor Cortes, hem berigt geevende van sijnen komst / en het onderwerp van sijnen Togt. Eenige dagen te vooren / Cortes sig in de vernoegende vreugde bedrijven van sijnen intogt in Mexico bevindende / als wy hier vooren gesegt hebben; (gelijk'er dan niets bestendigs in de Weereld is) soo kreeg hy van Simon de Cuenca sijnen Stede-houder in Vera Cruz berigt / dat'er seekere Opsienders en Regters van wegen den Koning waren aangeland / om hem van sijne bedrijven rekeninge af te vorderen. Hy was toen in de Kerk der Francifcaanen, daar hy quam / om te Biegten en te Communiceeren,

Louis Ponce de Leon vertrekt uyt Castilje.

En komt in de Haven St. Jan de Ulua aan.

Cortes krijgt van sijnen komst berigt.

1526 nisse/ eenigen vreesende / anderen hoopende / en daar waren wederom anderen/ die onder de Belang-hebbers oneenigheyd zaayden. Louis Ponce ondertussen met eene huyveringe/ weder na sijn huys gekeert zijnde / at niet/ maar begaf sig te bedde; en het quaad sig verdubbelende/ alhoewel men sijne geneesinge bevlijtigde/ moest hy egter in seer weynig dagen sijn leven eyndigen / na dat hy de Sacramenten ontfangen had. Gedurende sijne siekte hadde hy den Licentiaat Marco d'Aguilar van St. Domingo doen koomen; en siende het quaad te verergeren/ gaf hy hem het Stedehouderschap en stelde hem de staf van Gesag-hebber in 't by-zijn der Regters en Overheeden ter hand / nevens 't vermoogen / dat indien hy van deese siekte sturf/ hy sijne plaats bekleeden sou. Tevens gaf hy de staf van 't Overste-wagt-meesterschap aan Diego Hernandes de Proano, Ridder van St. Jacobs order.

Sijnen dood, en bestier aan Marco d'Aguilar over-gedaan.

Na sijnen Dood waren'er strijdigheeden / te weeten/ of hy eenen anderen in sijne plaatse stellen kon; waar over veele vergaderingen wierden aangestelt / en eyndelijk beslooten/ dat men geene andere ordre van den Koning hebbende / Louis Ponce doen konde/ wat hy gedaan had; en dus bleef Marco d'Aguilar met eene gemeene bewilliginge Gesag-hebber. Eerlang daar na vertrok de Schat-bewaarder Albornos, om na Castilje te passeeren / ondertussen dat de Vyanden van Cortes allerweegen uytstrooyden / dat Louis Ponce vergeeven was; dog de Genees-meesters versekerden door Eede het tegen-deel / dat hy wegens eene quaad-aardige koortse gesturven was; als mede dat van 100 Persoonen / die sig met hem inscheepten / veele ter Zee mede gesturven waren/ als mede op den weg weynig dagen/ na dat sy waren aangeland; en van de 12 Dominicaaner Geestelijken / die sig insgelijks inscheepten / sturven'er 2. Deesen Marco d'Aguilar was een ongesond Man / en den last van 't bestier veroorsaakte hem nog

Albornos vertrekt na Castilje.

nog meer quaalen; sulks dat hy sig in alle deese besigheeden niet bestand vond / en dat hy wel voorsag / dat sijnen tyd naderde / om het lot aller sterffelijken deelagtig te worden; des ontbood hy den Schat-bewaarder Alonso d'Estrada, aan wien hy het Ampt van Gesag-hebber in sijne plaatse gaf / waar na hy eerlang overleed / en sulks 2 Maanden / na dat Louis Ponce den Geest gegeeven hadde. In deese gesteltheyd van saaken / was'er nog eenen grooten twist / om te weeten / of dusdanig eenen overdragt geschieden mogt; en het wierd eyndelijk verbleeven / dat Alonso d'Estrada met Gonzalo de Sandoval bestieren sou / onder voorwaarde / dat Ferdinand Cortes het Ampt van het bestier der Indiaanen bekleede / en de gescheften van den Oorlog sou waarneemen. En schoon de Gemeente sig tegens deese instellinge van Marco d'Aguilar op d'Estrada aankante / en dat sy Cortes het bestier / dat hy te vooren gehad hadde / versogten t' aanvaarden / tot dat 'er sijne Majesteyt anders in versag; weygerde hy sulks egter aan te neemen / seggende / dat hy begeerde / dat men eerstelijk opentlijker de suyverheyd van sijnen inborst en sijne getrouwigheyd erkende. Eerlang daar na ontsloeg d'Estrada den Factoor de Salazar van sijne Gevangenisse / en gaf aan den Ondersoeker Peralmindes verlof / van weder uyt de Kerk der Franciscaanen te koomen / waar in hy als eenen Balling was; nademaal Andries de Tapia vermeende / eene verontheyliginge begaan te hebben / met hem uyt het Klooster te trekken / en in de Kerke herstelt te hebben. Het bestier ging dus eenige Maanden / gelijk wy hier voorstellen / syn gang; maar Rodrigo d'Albornos ten Hoof gekoomen / en aan den Raad vertoont hebbende / hoe'er sig alles toedroeg / met byvoeginge van sijnen meenig des aangaande te uyten / soo wierd gelast / dat deesen / die d'Aguilar benoemt hadde / bestieren sou / tot dat'er de Koning anders in versag; dus nu be-

1526

d'Aguilar het bestier aan Alonso d'Estrada gelaaten, sterft.

De Gemeente eyst Cortes het bestier te gehooren, dog weygert sulks.

1526 en andere Regters aangesteld hebbende / liet hy Gonzalo d'Ocampo, en andere oproerigen / vrienden van den Factoor Salazar gevangen neemen / en deed geheyme nasporingen / wegens de verledene beroertens en ongeregeltheeden. Den dag m van St. Jan, toen men het Stieren-gevegt hield / quamen Lope de Samaniego en Ortega Gomez met de brieven van Louis Ponce en eene van sijne Majesteyt / aldaar aan / en alsoo hy van den Last van Louis Ponce berigt hadde / beantwoorde hy se eerlang / en sond om te weeten / door welke weg hy wilde na Mexico gaan / door deesen / die bevolkt was / of door d'andere / die de korste was. Louis Ponce ontscheepte sig van / en ging den volgenden dag na Medellin maaltijd houden. Alwaar Alvaro de Savedra Steede-houder was / en alsoo hy weegens de Zee seer vermoeyt was / hadde hy 'er sig wel willen eenige dagen uytrusten. Dog eenige niet wel-meenende Persoonen gaven hem te verstaan / dat Cortes den Factoor Salazar en Peralmindes sou doen sterven / nevens anderen / die hy gevangen hield; als mede dat hy hem niet ontfangen sou; en dat hy weeten wilde / welke weg hy nam / om hem te gemoet te trekken / (waar mede sig van sijn Persoon verseekerde;) soo besloot hy eerlang in aller yl te vertrekken / nevens eenigen / die hem verselt hadden. Eyndelijk bevlijtigde hy sig sodanig / dat hy in 5 dagen te Yztapalapan quam / sonder agt te geeven op de dienaars / die Cortes gesonden had / om hem te dienen en allerweegen daar hy passeeren moest te onthaalen. Toen hy te Yztapalapan gekoomen was / hield men 'er een groot vrengden Feest; dog hem overviel eene braakinge op het selve / met een onder- en boven-loosinge verselt / dat al die hem verselden / deed oordeelen / dat hy door het eeten van het Banket-werk vergiftigt was / en selfs was 'er eenen Geestelijken onder / die met Louis Ponce gekoomen was / die het opentlijk en onbedagtelijk seyde / gemerkt ook de Bevel-hebber Proano en an-

Louis Ponce verhaast sijne reyse na Mexico.

Een gastmaal te Yztapalapan gehouden, waar na Louis Ponce onpasselijk word.

Met agterdogt, dat hy vergeeven was.

1526

en verder voort-stevenende / quam hy ten eynde van 200 mylen / in eene andere Rivier / die d' Indiaanen Paraguay noemden. Hy liet deese groote Rivier ter regter sijde / geloovende / dat se sig na de Brasilische Kust wende; dog 34 mylen van daar koomende / vond hy'er Akker-lieden / die hy nog nergens gesien hadde; en die hem soo groote weder-stand deeden / dat hy niet hooger op passeeren kon. Veele Indiaanen wierden'er gedood / ook bleeven'er 25 Castiliaanen op de plaats van 't gevegt / behalven 3 / die gevangen wierden / en Palm-spruyten waren gaan soeken / om te eeten. Van daar vagt hy de kours te neemen / dien hy sig voorgestelt hadde / en wy strax hier na den uytslag daar van verhaalen sullen.

Vind van d'Indiaanen heevige wederstand.

De Gesag-hebber Garcia de Loyasa den 26. van January deeses Jaars nevens het Schip St. Gabriel en een Petache vertrokken zijnde / passeerde de Kaap der 11000 Maagden, en willende in de Straat loopen / begaf sig de Boot van de Petache na Land / en ontfing 'er den Schat-bewaarder Bustamante, en de Vader Jan d'Arrayzaga, welke seyden / dat 'er het Schip Santi Spiritus vergaan was; en dat men'er niet aanlanden moest / maar dat nademaal het bequaam weder was / men de kours vervolgde / en dat de Petache d'andere Scheepen ging soeken. Als sy de Straat wilden in-loopen / wierden se genoodsaakt voor Anker te leggen / nademaal 'er de stroomen seer fel waren; en Jan Sebastiaan del Cano quam by den Gesag-hebber te Scheep; alwaar sy overeen quamen / dat de Petache en de 2 Karabellen / het Volk gingen soeken / als mede om de geburgene goederen van 't gebleevene Schip Santi Spiritus af te haalen. Soo dra als sy hunne laading gedaan hadden / en alle ingescheept waren / overviel hen eenen sodanigen storm / dat se genoodsaakt wierden / Zee te kiesen. Geduurende dit Onweder / geraakte het Admiraals Schip / en d' andere Scheepen / die in de Baay de la Victoria waren /

Loyasa komt voor de Straat van Magellanes.

Heevigen Storm overvalt de Scheepen, en het Admiraals Schip in 't uytterste gevaar.

1526 nisse/ eenigen vreesende/ anderen hoopende/ en daar waren wederom anderen/ die onder de Belang-hebbers oneenigheyd zaayden. Louis Ponce ondertussen met eene huyveringe/ weder na sijn huys gekeert zijnde/ at niet/ maar begaf sig te bedde; en het quaad sig verdubbelende/ alhoewel men sijne geneesinge bevlijtigde/ moest hy egter in seer weynig dagen sijn leven eyndigen/ na dat hy de Sacramenten ontfangen had. Geduurende sijne siekte hadde hy den Licentiaat Marco d'Aguilar van St. Domingo doen koomen; en siende het quaad te verergeren/ gaf hy hem het Stede-houderschap en stelde hem de staf van Gesag-hebber in 't by-zijn der Regters en Overheeden ter hand/ nevens 't vermoogen/ dat indien hy van deese siekte sturf/ hy sijne plaats bekleeden sou. Tevens gaf hy de staf van 't Overste-wagt-meesterschap aan Diego Hernandes de Proano, Ridder van St. Jacobs order.

Sijnen dood, en bestier aan Marco d'Aguilar over-gedaan.

Na sijnen Dood waren'er strydigheeden/ te weeten/ of hy eenen anderen in sijne plaatse stellen kon; waar over veele vergaderingen wierden aangestelt/ en eyndelijk beslooten/ dat men geene andere order van den Koning hebbende/ Louis Ponce doen konde/ wat hy gedaan had; en dus bleef Marco d'Aguilar met eene gemeene bewilliginge Gesag-hebber. Eerlang daar na vertrok de Schat-bewaarder Albornos, om na Castilje te passeeren/ ondertussen dat de Vyanden van Cortes allerweegen uytstrooyden/ dat Louis Ponce vergeeven was; dog de Genees-meesters verseekerden door Eede het tegen-deel/ dat hy wegens eene quaad-aardige koortse gesturven was; als mede dat van 100 Persoonen/ die sig met hem inscheepten/ veele ter Zee mede gesturven waren/ als mede op den weg weynig dagen/ na dat sy waren aangeland; en van de 12 Dominicaaner Geestelijken/ die sig insgelijks inscheepten/ sturven'er 2. Deesen Marco d'Aguilar was een ongesond Man/ en den last van 't bestier veroorsaakte hem nog

Albornos vertrekt na Castilje.

nog meer quaalen; sulks dat hy sig in alle deese besigheeden niet bestand vond / en dat hy wel voorsag / dat sijnen tyd naderde / om het lot aller sterffelyken deelagtig te worden; des ontbood hy den Schat-bewaarder Alonso d'Estrada; aan wien hy het Ampt van Gesag-hebber in sijne plaatse gaf / waar na hy eerlang overleed / en sulks 2 Maanden / na dat Louis Ponce den Geest gegeeven hadde. In deese gesteltheyd van saaken / was'er nog eenen grooten twist / om te weeten / of dusdanig eenen overdragt geschieden mogt; en het wierd eyndelyk verbleeven / dat Alonso d'Estrada met Gonzalo de Sandoval bestieren sou / onder voorwaarde / dat Ferdinand Cortes het Ampt van het bestier der Indiaanen bekleede / en de gescheften van den Oorlog sou waarneemen. En schoon de Gemeente sig tegens deese instellinge van Marco d'Aguilar op d'Estrada aankante / en dat sy Cortes het bestier / dat hy te vooren gehad hadde / versogten t'aanvaarden / tot dat 'er sijne Majesteyt anders in versag; weygerde hy sulks egter aan te neemen / seggende / dat hy begeerde / dat men eerstelyk opentlyker de suyverheyd van sijnen inborst en syne getrouwigheyd erkende. Eerlang daar na ontsloeg d'Estrada den Factoor de Salazar van syne Gevangenisse / en gaf aan den Ondersoeker Peralmindes verlof / van weder uyt de Kerk der Franciscaanen te koomen / waar in hy als eenen Balling was; nademaal Andries de Tapia vermeende / eene verontheyliginge begaan te hebben / met hem uyt het Klooster te trekken / en in de Kerke herstelt te hebben. Het bestier ging dus eenige Maanden / gelyk wy hier voorstellen / syn gang; maar Rodrigo d'Albornos ten Hoof gekoomen / en aan den Raad vertoont hebbende / hoe'er sig alles toedroeg / met byvoeginge van sijnen meenig des aangaande te uyten / soo wierd gelast / dat deesen / die d'Aguilar benoemt hadde / bestieren sou / tot dat'er de Koning anders in versag; dus nu be-

1526

d'Aguilar het bestier aan Alonso d'Estrada gelaaten, sterft.

De Gemeente eyst Cortes het bestier te gehooren, dog weygert sulks.

1526 nisse / eenigen vreesende / anderen hoopende / en daar waren wederom anderen / die onder de Belang-hebbers oneenigheyd zaayden. Louis Ponce ondertussen met eene huyveringe / weder na sijn huys gekeert zijnde / at niet / maar begaf sig te bedde; en het quaad sig verdubbelende / alhoewel men sijne geneesinge bevlijtigde / moest hy egter in seer weynig dagen sijn leven eyndigen / na dat hy de Sacramenten ontfangen had. Geduurende sijne siekte hadde hy den Licentiaat Marco d'Aguilar van St. Domingo doen koomen; en siende het quaad te verergeren / gaf hy hem het Stede-houderschap en stelde hem de staf van Gesag-hebber in 't by-zijn der Regters en Overheeden ter hand / nevens 't vermoogen / dat indien hy van deese siekte sturf / hy sijne plaats bekleeden sou. Tevens gaf hy de staf van 't Overste-wagt-meesterschap aan Diego Hernandes de Proano, Ridder van St. Jacobs order.

Sijnen dood, en bestier aan Marco d'Aguilar over-gedaan.

Na sijnen Dood waren'er strydigheeden / te weeten / of hy eenen anderen in sijne plaatse stellen kon; waar over veele vergaderingen wierden aangestelt / en eyndelijk besloten / dat men geene andere ordre van den Koning hebbende / Louis Ponce doen konde / wat hy gedaan had; en dus bleef Marco d'Aguilar met eene gemeene bewilliginge Gesag-hebber. Eerlang daar na vertrok de Schat-bewaarder Albornos, om na Castilje te passeeren / ondertussen dat de Vyanden van Cortes allerweegen uytstrooyden / dat Louis Ponce vergeeven was; dog de Genees-meesters verseekerden door Eede het tegen-deel / dat hy wegens eene quaad-aardige koortse gesturven was; als mede dat van 100 Persoonen / die sig met hem inscheepten / veele ter Zee mede gesturven waren / als mede op den weg weynig dagen / na dat sy waren aangeland; en van de 12 Dominicaaner Geestelijken / die sig insgelijks inscheepten / sturven'er 2. Deesen Marco d' Aguilar was een ongesond Man / en den last van 't bestier veroorsaakte hem nog

Albornos vertrekt na Castilje.

1526

[cut off] meer quaalen; sulks dat hy sig in alle deese [cut off]igheeden niet bestand vond / en dat hy wel voor[cut off]/ dat sijnen tyd naderde / om het lot aller [cut off]ffelijken deelagtig te worden; des ontbood hy [cut off] Schat-bewaarder Alonso d'Estrada; aan [cut off]n hy het Ampt van Gesag-hebber in sijne [cut off]atse gaf / waar na hy eerlang overleed / en [cut off]ks 2 Maanden / na dat Louis Ponce den Geest [cut off]eeven hadde. In deese gesteltheyd van saa[cut off]/ was'er nog eenen grooten twist / om te wee[cut off]/ of dusdanig eenen overdragt geschieden mogt; het wierd eyndelijk verbleeven / dat Alonso [cut off]strada met Gonzalo de Sandoval bestieren sou/ [cut off]er voorwaarde / dat Ferdinand Cortes het [cut off]npt van het bestier der Indiaanen bekleede / en [cut off] geschesten van den Oorlog sou waarneemen. [cut off] schoon de Gemeente sig tegens deese instellin[cut off] van Marco d'Aguilar op d'Estrada aankante / dat sy Cortes het bestier / dat hy te vooren ge[cut off] hadde / versogten t'aanvaarden / tot dat 'er [cut off]e Majesteyt anders in versag; weygerde hy [cut off]ks egter aan te neemen / seggende / dat hy be[cut off]rde / dat men eerstelijk opentlijker de suyver[cut off]d van sijnen inborst en syne getrouwigheyd [cut off]ende. Eerlang daar na ontsloeg d'Estrada [cut off] Factoor de Salazar van syne Gevangenisse / gaf aan den Ondersoeker Peralmindes verlof/ [cut off]n weder uyt de Kerk der Franciscaanen te koo[cut off]n / waar in hy als eenen Balling was; na[cut off]maal Andries de Tapia vermeende / eene ver[cut off]theyliginge begaan te hebben / met hem uyt het [cut off]ooster te trekken / en in de Kerke herstelt te [cut off]bben. Het bestier ging dus eenige Maan[cut off]/ gelijk wy hier voorstellen / sijn gang; maar [cut off]drigo d'Albornos ten Hoof gekoomen / en aan [cut off] Raad vertoont hebbende / hoe'er sig alles [cut off]droeg / met byvoeginge van sijnen meenig des [cut off]ngaande te uyten / soo wierd gelast / dat dee[cut off]/ die d'Aguilar benoemt hadde / bestieren sou / [cut off] dat'er de Koning anders in versag; dus nu be-

d'Aguilar het bestier aan Alonso d'Estrada gelaaten, sterft.

De Gemeente eyst Cortes het bestier te gehooren, dog weygert fulks.

1526 bestierde Alonso d'Estrada alleen / dog met meer vryheyd dan te vooren. Want alsoo het hem scheen / dat Cortes magtig was / en dat hy in eenige voorvallen d'agtinge verlooren hadde / maakte hy sig een Vriend van Salazar en Peralmindes, met wien hy vermeende seekerder te weesen; dog des niet te min verhinderde dit de verdeeldheeden niet; maar door gebeurde / dat Diego de Figueroa eenige woorden met Christoffel Cortejo Dienaar van Cortes gehad hebbende / hy gewond wierd / en Cortejo eerlang gevangen / en Estrada in min dan een uur sijn geding liet maaken / sonder eenige voorsorge van partyen / en verwees hem de slinker hand afgekapt te worden / sonder eene verdediginge te hooren / nog sonder hem het middel van beroepinge te gedoogen: selfs wierd hy nog met dadelykheeden en woorden door den Beamptschryver mishandelt / die hem sijn gewysde voorlas. Na dat men hem van de hand afgehouwen hadde / wierd hy weder ter Gevangenisse geleyd / nademaal hy behalven dat / in Ballingschap uyt Nieuw-Spanje verweesen was / om hem daar mede gantschelijk buyten te sluyten. Hy bande insgelijks Cortes, dugtende dat hy sig tegens hem aankanten mogt / wegens den hoon / die hy aan sijnen Dienaar geleeden hadde; maar over alle het Volk sig sodanig ge-ergert vond / dat de geheele Stad op deesen dag beroert wierd. Dog Cortes aanmerkende / dat hy door een voorbeeld van gehoorsaamheyd deese beroerte sou stillen / wilde vertrekken / om sijn Ballingschap te volvoeren / maar deed sulks / wegens eene gevoegelijke voorsigtigheyd en onderwerpinge; nademaal soo hy gewilt hadde / hy in vermoogen was / niet alleenlijk om Alonso d'Estrada uyt den Lande te verjaagen / maar nog om sig van hem sodanig te ontslaan / dat'er geenen Castiliaan nog Indiaan sou geweest hebben / die niet met genegentheyd de Wapenen voor hem souden opgevat hebben / en die hem niet in alles / wat hy hen hadde willen beveelen / souden ge-

Cortes door straf-pleeginge aan sijnen Dienaar beleedigt.

Cortes selfs gebannen.

ge-

gehoorsaamt hebben. Den selfden dag / toen men Cortejo de hand af-kapte / quam Broeder Jan Garzes der Dominicaanen order / die om het Bisdom van Tlaskala te besitten gekoomen was / te Tercuzo aan / en de wan-orde / die 'er in Mexico was / vernoomen hebbende / begaf sig in eene Canoë en quam 'er in 4 uuren tyds met synen mede-genoot Broeder Diego de Loyasa. Hy wierd 'er van alle de Geestelykheyd plegtelyk ontfangen; want hy is d'eerste Bisschop was / die oopt in deese Stad quam. 't Eerste / dat hy verrigte / was de verschillen tussen Cortes en Estrada te beslegten / en hen tot Vrienden te maaken; door welk middel de beroerte / die 'er was / gestilt wierd. Hier op nu quamen 'er brieven uyt Castilje, door welke men gelaste / dat men ter beede van den Bevel-hebber Francisco de los Cobos, Gonzalo de Salazar en Peralmindes uyt hunne Gevangenisse ontsloeg; dat Cortes buyten gemeen tegen de borst was / gemerkt hy met deese Gevangen-neeminge een gedeelte der goederen / die sy hem ontrooft hadden / vermeende hen weder af te perssen / en sig mede van de dood van Rodrigo de Paz synen Neef te wreeken / als mede wegens andere ongebondentheeden / die sy geduurende syn afweesen begaan hadden; en alhoewel hy hen hadde konnen doen onthoofden / egter wilde hy het niet doen; geloovende dat hunne misdaaden genoeg bekent waren / om geen straf t' ontgaan. Waar by quam / dat hy in syne eygen saaken geen Regter wilde zyn / om geene reden aan syne benyders te geeven / en meer saaken in den mond te voeren / als sy nog gesegt hadden.

1526

Broeder Jan Garzes Bisschop van Tlaskala, bevreedigt de verschillen tussen Cortes en d'Estrada.

Salazar en Peralmindes uyt hun Gevangenisse ontslaagen.

De Priester Jan d' Arrayzaga ondertussen te Mexico gekoomen / deed een verhaal aan Cortes, hoe de Petache, hier voor gemeld / te Tecoantepec aangeland / en uyt de verstrooyde Vloot van den Gesag-hebber Loyasa gekoomen was; en alsoo by-na in een diergelyk voorval / syne Majesteyt hem gelast hadde / dat hy de Scheepen / dien

1526 nige Christenen het aldaar hadden opgeregt. Hy wierp sig op de knyen en eerde het / doende sijn Gebed / dat d'Indiaanen met veel opmerkinge aansagen.

Word van den Cacique seer wel onthaalt.

Na deese verrigtinge / nam hem den Heere by de hand / en voerde hem in een groot Paleys / alwaar hy deftig onthaalt wierd ; hy at 'er geroost Vleesch / Vrugten en dronk van den Wijn / waar van sig d'Indiaanen op hunne maaltijden bedienen. Geduurende sijn maaltijd bood hy den Heere alle de Kramerysen aan / die hy mede gebragt hadde / die se gunstiglijk ontfing. En vermits hy seyde / dat hy aan de geene / die in de Petache waren / seer gaarn spijse wilde toebrengen / gelaste den Heer / dat men 'er 3 Herten / en veele andere Leef-togt bragt / die deesen Heer versellen wilde. Toen de Priester sig op een hoogte genoeg na-by de Petache sag / riep hy met luyder stemme / seggende tot sijn Mede-gesellen / dat hy een goed Land aan-getroffen hadde ; en dat men 'er overvloed van Leef-togt had / en vervolgens wel vergenoegt soude weesen. Als sy dit verstonden / losten se alle het Geschut van vreugde / waar over den Heere en alle d'Indiaanen, die hem versellden / van verbaastheyd ter aarde vielen ; dog de Priester wees hen met de hand / dat se niets te vreesen hadden / alsoo hen geen quaad weder-vaaren sou ; als nu de Zee hoog stond / en men het Schip niet bereyken kon / wierden se genoodsaakt weder na het Gehugte te keeren. Deesen avond gaven se den Priester wederom een goed onthaal ; waar na sy hem in eene met Matten behangen Kamer leyden / daar hy sliep. Den volgenden dag keerden se weder na Zee / met een gevolg van meer / dan 10000 Indiaanen ; 3 quamen 'er swemmende aan 't Schip / en bragten weder een Touw van 750 vademen langte / dat sy aan 't Schip bonden / na Land / en de Cacique nevens den Priester met behulp van dit Touw / en van de Spil / glijden dus swemmende tot aan het Schip/

Op het lossen des Geschuts vallen de Indiaanen van verbaastheyd ter aarde.

De Cacique nevens den Priester koomen aan boord.

dat

1526

hugte te verneemen / maar sy konden hem niet verstaan; en de Canoë in een Golf gekoomen / wierd door de Bark gevolgt / en ontdekten toen het Gehugte aan den Oever van een Rivier. Sy maakten sig met d' Indiaanen gemeen; want vermits 'er eenige waren / die de taal van Malaya verstonden / konden se dus elkanderen verstaan. Sy versorgden hen van Wyn de Palm / seer goede Hoenders / als die van Castilje, Rijst / en Vrugten / voor kramery / die 'er hen tegen gegeeven wierd / door middel van welker Leef-togt sy seer vergenoegt na de Scheepen keerden. Den volgen dag begaven sy sig weder derwaarts / dog vonden d' Indiaanen meer beschroomt / soo dat sy van hen geen Leef-togt meer konden trekken; en sy seyden de Castiliaanen, dat 'et volk van bergwaarts afquam / die 'er hen van brengen souden. Dog dit was niet / dan een gesogte verschooning / en om manschap te versamelen / en sig van hunne Bark te verseekeren. Des anderen daags quamen se aan den Oever met hunne wapenen te voorschijn / en den Taals-man seyde hen / dat men wel sag / dat sy sig van hen mis-trouwden / en des wegen niet hadden willen te lande koomen; maar soo sy wilden een Indiaan ten Pandsman senden / men hen mede een Castiliaan sou geeven / op dat se gesamentlijk met meerder vertrouwen handelden. d' Indiaanen sonden dan een van hen om in de Bark te gaan / gekleed in 't zijde laken / voorsien van een pook / welkers hegt van Goud was / nevens een Zabel; en toen hy na by de Bark was / ontkleede hy sig / en leyde het kleed nevens de Zabel en Pook ter aarde.

Door d' Indiaanen de Leef-togt aangebragt.

De Castiliaanen sonden 'er den Galliciaan, die te Lande sprong / en tot den Koning ging / die hem seyde / dat die in het Schip waren / Forangois (dus noemden se de Portugeesen) moesten zijn / en dat het quaad-aardige Lieden waren / nademaal se in alle plaatse / daar sy quamen / veel quaads bedreeven. Waar op den Galliciaan antwoor-

De Koning van Mindano den Portugeesen en Castiliaanen ongeneegen.

1526

dat dit Eyland op 14 graaden ten Noorden / en 328 mijlen van d' Eylanden las Ladrones geleegen was.

Toen sy aan 't Eyland van St. Bartholome niet en konden aan-koomen / volgden sy hunne kours na las Ladrones, en quamen aan 2 der naaste aan den Even-nagts-lijn geleegen / te landen / die sig op 12 en 13 graaden Noorden en Zuyden strekken. Een deeser 2 eerste Eylanden werd Borta genoemt / van waar een Castiliaan in een Canoë aan boord quam, die hen in 't groeten seyde: Zijt welkom Heer Bevel-hebber, en gy uwe Mede-gesellen; ik ben, Heer, een der Soldaaten van *Magellanes*; ik vertrok uyt het Schip de *Trinidad* genoemt, dat in de *Moluccos* overig was, met *Gonzalo d Espinosa*; en nademaal men 'er van een seekere uytteerende siekte storf, vertrokken 'er nog 2 *Portugeesen* na de Noordelijkste Eylanden, die d' *Indiaanen*, om eenigen ligten misdaad, die sy begaan hadden, gedood hebben. Van daar passeerde ik in dit Eyland, daar ik my nu bevinde: Ik ben van *Galiciën*, en mijne naam is *Gonzalo de Vigo*, en ik verstaan seer wel de Taale deeser Eylanden. Hy wilde sig niet / sonder verseekeringe van weegen den Koning / binnen Scheeps-boord begeeven; en als dit hem gegeeven wierd / ontfing men hem. Voor dat sy aan deese Eylanden aanquamen / lieten sig 'er veele Canoês rond-om het Schip vinden / die veele Cocos, en Water in Kalabassen / Vis / Wortelen / Batatas, Rijs / Zout / en veele soorten van vrugten des Lands aanvoerden / en sy begeerden niets anders voor de selven / dan Yser / of andere dingen van deese stoffe / als Spijkers / of wat anders van die natuur / dat men oud Yser-werk noemt.

Een Castiliaan by een der Ladrones Eylanden aan boord gekoomen, wat die hen seyde.

De Canoês, die deese Land-aard voerden / waren uyt een stuk houts gewrogt / en andere waren uyt veele stukken gemaakt. Sy bedienden sig van Italiaansche Zeylen / seer wel uyt Mat-werk geweeven. De Mannen waren gantsch naakt / en

De Canoes, die deesen Land-aard voeren, hunne zeylen en gewoonte,

de

Koning sijne Schat verburg. De Bevel-hebber sig van dit berigt dienende, stelde sijn Volk in ordre en heen trekkende, waar sig d'Indiaanen onthielden, weeken sy sonder hen af te wagten; sulks dat de Bevel-hebber weder met sijnen Manschap te scheep quam, laatende den Indiaan gedurig in goeder bewaaringe. 1526

Eenige dagen te vooren was'er aan boord van 't Schip, eene Canoë geweest, waar in eenen Indiaan met rood Satijn bekleed, die seekere Goude Arm-banden om te verkoopen bragt, en gaf den Bevel-hebber veel Gevogelte, waar tegen hy weder eenige Castiliaansche Kramery ontfing, waar over den Indiaan seer vergenoegt was. De Bevel-hebber verbood aan sijne Soldaaten Goud te koopen, nog te laaten blijken, dat men 't hoog agte. Deese Indiaan was uyt het selve Eyland, maar van een ander Landschap, en na dat anderen seyden, voerden die van sijn Land een Oorlog tegens die van Vizaya, en dat sy des nagts het Schip bekroopen, om de Kabels te kappen, op dat het selve tegens de Kust dreef, dog dat se noyt ten eynde van hun voorneemen gekoomen waren, wegens de goede sorge en wagt, die de Castiliaanen hielden. Het Schip vertrok dan van dit Eyland, dat omtrent 300 mijlen, meer of min, besloeg en steevenden toen voor een goed gedeelte Zuydelijk aan.

Verbod van geen werk van 't Goud te maaken.

Deese Indiaanen zijn Afgoden dienaars, wiens grootste bevolkte Plaats Mindanó is, en in 't Ooster-deel van Oost-Indiën gelegen, en is eene der Eylanden der Archipel van Celebes, die men heeden de Philippines noemt. Den Indiaan seyde, dat men'er Goud vond; en de Castiliaanen, die te Sanquin bleeven, ontdekten 'er yets van. De Landschappen deeses Eylands, na de kennisse die men 'er toen van hadde, waren Vangundanao, Parazao, Bitrian, Burrey, Vizaya, Molucobuco, en d'anderen voerden Oorlogen tegens elkanderen. Sy dienden sig van veele soorten van Wa-

't Eyland Mindano beschreeven.

Zeden der Inwoonders

1526 penen / als Boogen / Kortelassen / Pooken en Schilden / selfs droegen 'er de Kinderen Werpspiessen, nevens haaken om te vissen / die sy uytgeworpen met dunne touwetjes na sig trokken. Sy wierpen mede seekere Rieten / die sy Calabays noemden / ten eynde met brandende stokken / die veele haaken hadden / en wierpen se van verre. Sy zijn Oorlog-sugtig en een verwoestend Volk; insgelijks wel uytgerust / en gaan met de Werpspiessen in de hand / en leggen noopt de Pooken en Kortelassen af / schoon se in hunne Gehugten zijn.

De 11. Indiaanen, die sy van de Ladrones Eylanden geligt hadden / ontvlugten 't in dit Eyland / dog wierden van die van Vizaya gedood / meenende dat se Roovers waren / vermits se hunne Taal niet verstonden. Deese Haven is op 8 graaden en 4 minuten ten Noorden van den Evennagts-lijn geleegen / en dus in 't Landschap van Bitrian, en in dit van Burrey, en men vind 'er schoone en goede Kancel.

Men vertrekt van daar en stelt kours na de Moluccos.

Des Maandags den 15. van October vertrok het Schip uyt de Haven van Mindano met voorneemen om na 't Eyland Zebu te loopen / nademaal deese Castiliaanen verstaan hadden / dat het seer rijk was; dog de Noord-Ooste wind hen ontbreekende / namen se de kours der Moluccos; en dit Eyland is 75 mijlen van de Haven van Vizaya gelegen / en van daar het eerste Land van Mindano 10 mijlen. d'Indiaanen seyden / dat men in Zebu veel Goud vond. Deesen Land-aard is Krijg-sugtig / en handhaaven sig door den koophandel / en voerden de selfde Wapenen als die van Mindano. In alle deese Eylanden quamen Jaarlijks Jonken van China, dat groote Scheepen zijn / die veele Zijde en Porceleynen bragten / nevens Werken van Koper seer wel gewrogt / en Kabinetten van Lak-werk / van verscheyde groote / wel gemaakt en verguld / als mede andere dingen; en verboerden weder in mangeling van deese Eylanden / Goud / Paarlen / Paarl-

Handel der Chineesen aan deese Eylanden gedreeven.

moer

moer en Slaaven. Het Schip van Mindano vertrekkende nam de kours ten Zuyden / en passeerde in 't gesigt van veele andere Eylanden. 1526

En des Maandags den 22 deeser Maand quamen se aan een Eyland / Talao genoemt / ten Noorden van den Even-nagts-lijn / en by-na ter helfte tussen Ternate, eene der Molukse Eylanden gelegen. Die van Talao ontfingen de Castiliaanen in Vreede / en versorgden hen van veele Varkens / Geyten / Gevogelte / Vis / Ryst en anderen Leef-togt / in mangelinge hunner waaren. Sy begaven sig te lande / en sonden de Timmerlieden na 't Gebergte om hout te hakken / om Rampaarden voor het Geschut te maaken / nevens anderen dingen / die sy noodig hadden; sulks dat sy in deese Eylanden allerley goed onthaal genooten / en deesen Heer bad hen / van hem na d'Eylanden van Gualibu en Lalibu te versellen / tegens wien hy in Oorlog was / en daar men veel Goud had / en aanbood sijne eygene Kinderen ten Gijselaars / dog den Bevel-hebber vond dit niet goed. De Lieden deeses Eylands zijn soo verstandig niet als d'anderen. Het is op 3 graaden 35 minuten ten Noorden van den Even-nagts-lijn gelegen. Sy ververschten 'er sig seer wel. Komst aan 't Eyland Talao. De Castiliaanen wel ontfangen.

Den 27. van deese selfde Maand / vertrokken se om de Moluccos te soeken / nemende de kours Zuyd-Zuyd-Oost ten Zuyden.

Den volgende Maandag / die den 29. der Maand was / sagen se 't Eyland Gilolo; en hen eene kalmte van 4 dagen by-blijvende / ankerden sy aan een Eylandje / 2 mijlen min of meer / boven de Kaap van Gilolo gelegen. Deese Kaap strekt sig van 't Oost na 't Westen / dog wat Noord-Oost en Zuyd-Oostelijker met den Uyt-hoek van 't Eyland Gilolo. En vervolgens aan de Moluccos koomen.

Eerlang daar na / dat se hier angeland waren / quamen d'Indiaanen toegeschooten / om met de Castiliaanen te spreeken / en in plaatse van hen d'andere Eylanden der Moluccos aan te wijsen /

1526 penen / als Boogen / Kortelassen / Pooken en Schilden / selfs droegen 'er de Kinderen Werp-spiessen / nevens haaken om te vissen / die sy uyt-geworpen met dunne touwetjes na sig trokken. Sy wierpen mede seekere Rieten / die sy Calabays noemden / ten eynde met brandende stokken / die veele haaken hadden / en wierpen se van verre. Sy zijn Oorlog-sugtig en een verwoestend Volk; insgelijks wel uytgerust / en gaan met de Werp-spiessen in de hand / en leggen noopt de Pooken en Kortelassen af / schoon se in hunne Gehugten zijn.

De 11. Indiaanen, die sy van de Ladrones Eylanden geligt hadden / ontvlugten 't in dit Eyland / dog wierden van die van Vizaya gedood / meenende dat se Roovers waren / vermits se hunne Taal niet verstonden. Deese Haven is op 8 graaden en 4 minuten ten Noorden van den Evennagts-lijn geleegen / en dus in 't Landschap van Bitrian, en in dit van Burrey, en men vind 'er schoone en goede Kaneel.

Men vertrekt van daar en stelt kours na de Moluccos.

Des Maandags den 15. van October vertrok het Schip uyt de Haven van Mindano met voorneemen om na 't Eyland Zebu te loopen / nademaal deese Castiliaanen verstaan hadden / dat het seer rijk was; dog de Noord-Ooste wind hen ontbreekende / namen se de kours der Moluccos; en dit Eyland is 75 mijlen van de Haven van Vizaya gelegen / en van daar het eerste Land van Mindano 10 mijlen. D'Indiaanen seyden / dat men in Zebu veel Goud vond. Deesen Land-aard is Krijg-sugtig / en handhaaven sig door den Koophandel / en voerden de selfde Wapenen als die van Mindano.

Handel der Chineesen aan deese Eylanden gedreeven.

In alle deese Eylanden quamen Jaarlijks Jonken van China, dat groote Scheepen zijn / die veele Zijde en Porceleynen bragten / nevens Werken van Koper seer wel gewrogt / en Kabinetten van Lak-werk / van verscheyden groote / wel gemaakt en verguld / als mede andere dingen; en vervoerden weder in mangeling van deese Eylanden / Goud / Paarlen / Paarlmoer

moer en Slaaven. Het Schip van Mindano vertrekkende nam de kours ten Zuyden / en passeerde in 't gesigt van veele andere Eylanden. 1526

En des Maandags den 22 deeser Maand quamen se aan een Eyland / Talao genoemt / ten Noorden van den Even-nagts-lijn / en by-na ter helfte tussen Ternate, eene der Molukse Eylanden gelegen. Die van Talao ontfingen de Castiliaanen in Vreede / en versorgden hen van veele Varkens / Geyten / Gevogelte / Vis / Rijst en anderen Leef-togt / in mangelinge hunner waaren. Sy begaven sig te lande / en sonden de Timmerlieden na 't Gebergte om hout te hakken / om Rampaarden voor het Geschut te maaken / nevens anderen dingen / die sy noodig hadden; sulks dat sy in deese Eylanden allerley goed onthaal genooten / en deesen Heer bad hen / van hem na d'Eylanden van Gualibu en Lalibu te versellen / tegens wien hy in Oorlog was / en daar men veel Goud had / en aanbood sijne eygene Kinderen ten Gijselaars / dog den Bevel-hebber vond dit niet goed. De Lieden deeses Eylands zijn soo verstandig niet als d'anderen. Het is op 3 graaden 35 minuten ten Noorden van den Even-nagts-lijn gelegen. Sy verversten 'er sig seer wel.

Komst aan 't Eyland Talao.

De Castiliaanen wel ontfangen.

Den 27. van deese selfde Maand / vertrokken se om de Moluccos te soeken / nemende de kours Zuyd-Zuyd-Oost ten Zuyden.

Den volgende Maandag / die den 29. der Maand was / sagen se 't Eyland Gilolo; en hen eene kalmte van 4 dagen by-blijvende / ankerden sy aan een Eylandje / 2 mijlen min of meer / boven de Kaap van Gilolo gelegen. Deese Kaap strekt sig van 't Oost na 't Westen / dog wat Noord-Oost en Zuyd-Oostelijker met den Uyt-hoek van 't Eyland Gilolo.

En vervolgens aan de Moluccos koomen.

Eerlang daar na / dat se hier angeland waren / quamen d'Indiaanen toegeschooten / om met de Castiliaanen te spreeken / en in plaatse van hen d'andere Eylanden der Moluccos aan te wijsen /

1526 deeden sy het tegen-deel / spreekende de Portugeesche Taal; en toen sy de kours volgden / die men hen langs 't Eyland Gilolo ten Oosten aanwees / ontdekten se de Moluccos, die seer hoog zijn; sulks sy ter andere kust omgeloopen zijnde / sy te Gamafo aanlandden / dat sig Oostelijk van Gilolo strekt. Eerlang daar na quam de Land-voogd van Gamafo, Quichil Bubacoa genoemt. Dit woord Quichil, wil soo veel als Don in Castilje beteekenen; hy nu was eenen Moor, en hadde by sig eenen Slaaf van Portugal, Sebastiaan geheeten / en hy sprak seer goed Portugees; sy verstonden van hem / dat deese plaats den Koning van *Tidor*, eene der *Moluccos*, gehoorde, die aan *Jan Sebastiaan del Cano*, en aan *Gonzalo Gomez d'Espinosa* de *Kruyd-nagelen* gelevert had, en dat'er reeds *Portugeesen* in de *Moluccos* waren, die te *Ternate* eene sterkte gebouwt hadden; dat'er van hen *Fusten* en andere Scheepen waren; en dat het Schip *Trinidad* van *Magellanes* te *Tidor*, om hermaakt te worden gebleeven, de kours na *Nieuw-Spanje* genoomen had, en weder na *Tidor*, keerende, door tegen-winden, na eenige Maanden, in handen van *Antonio de Brito* verviel, die'er 700 *Quintaalen Nagelen* uyt ligte, en *Louis de Molina* nevens *Gonzalo de Campo*, en 3, of 4 andere *Castiliaanen* gevangen nam, die by *Almanzor* bleeven; dat hy'er 48 van na *Malacca* gesonden had; dat hy de Sterkte van *Ternate* vervaardigde; dat hy *Almanzor* qualijk gehandelt had, vermits hy de *Castiliaanen* agter gehouden hadde, en dat voor 40 dagen *Tidor* door hen verbrand was; weshalven de Koning sig met sijn Volk, in 't hoogste Gebergte geweeken had. De Bevel-hebber bad Bubacar, hem eene Parao te verschaffen / dat de Barken deeses Lands zijn / om aan den Koning van Tidor en andere Koningen der Moluccos sijnen komst te doen weeten / dat hy hem seer geneegen toestond. Maar van straks nader; om dat wy tussen beyden nog moeten seggen / watter tussen

Landen te Gamafo aan, alwaar hen den Land-voogd besoekt.

Verstaan wat misdrijf den Castiliaanen van de Portugeesen geleeden hadden.

sen de Castiliaanen van las Ybueras en Nicaragua voorviel. 1526

De Rijkdommen / waar van Gil Gonzales en Andries Nino soo veel van roemden / die in de Landschappen waren / die sy langs de Zuyd-Zee ontdekt hadden / gaven reden aan veele Lieden / om 'er na te verlangen; en nademaal Pedrarias voor-gaf / dat se in de Grens-scheydingen van sijn bestier vielen / soo sond hy'er / gelijk reeds hier vooren gesegt is / Francisco Hernandez de Cordoua; en insgelijks sond'er Ferdinand Cortes, Christoffel d'Olid, om middelen te soeken / dat men den doortogt van de Straat bereykte / om daar mede na de Zuyd-Zee te passeeren / en sig meester van de Land-schappen van Ybueras en anderen van de Zuyd te maaken / waar van de Mexicaanen eene genoegsaame kennisse hadden. Wegens deese eerste ontdekkingen / die de dood deeser 2 Bevel-hebbers veroorsaakte / vielen nog andere ongelegentheeden geduurende deesen tijd voor / waar in groote ongebondentheeden en wederspannigheeden gepleegt wierden / die sig tegens het Koninglijke Geregte aankanten / sulks men sig verbeelde wegens de groote ongemakken / die sy geleeden hadden / alle straf ontheeven te zijn. En voor soo veel 'er groote Rijkdommen in dit Land waren / en den overvloed van allen benoodigden Leef-togt / soo bevond men dat 'er d'ongebondentheeden te meer d'overhand hadden. Wijders / alsoo de volstrekte bestierders der Land-schappen met elkanderen weynig gemeenschap hielden / en yeder d'uytgestrektheyd van sijn Regts-gebied tragte te vergrooten / soo deed aan veelen seggen / dat dit / en de onordens van Nieuw-Spanje, en van andere gedeeltens der Indiën, niet ten tijde van den Catholijken Koning voorvielen / vermits hy alle sijne gedagten te werk stelde / in 't vestigen van 't Geregte en 't goed bestier deeser nieuwe Landen / sonder sijnen Geest in andere vreemde Landschappen werk te verschaffen / gelijkerwijs sijnen

Verscheyde ongebondentheeden onder de Castiliaanen voorgevallen.

1526 navolger deed; en schoon de sorge / die'er den Raad van Indiën voor droeg / seer groot was / bragten egter d'Orders der Amptenaaren / weynig vrugt voort / om dat se niet door 't Gesag der Koningen ondersteunt wierden.

Benito Hurtado en Gabriel de Rojas verseekeren sig van de Haven van Navidad.

Alsoo 'er na geene Mijnen in 't Landschap Nicaragua waren / soo verspreyden sig toen de Castiliaanen des selven lands / soo veel sy konden na de Noord-Zee / en sonder agt te geeven / wat tussen Pedrarias en Hernando de Savedra verdraagen was / ging de Bevel-hebber Benito Hurtado met eenige Soldaaten en eenige stukken Geschut / het Volk / dat Savedra in de Valley van Ulancho hield / bestrijden / dog sijne Pakkaadje agter gelaaten hebbende / veroverden die 't Volk van Hurtado; en deesen Bevel-hebber nevens Gabriel de Rojas, gingen sig meester / van de Haven van Navidad aan de Noord-Zee / maaken; dat se dus seer verlangt hadden / om daar mede gemeenschap met de Scheepen van Castilje te hebben / sonder genoodsaakt te zijn / van in Panama te koomen handelen / dat dus verre van de hand gelegen was.

Manschap door Savedra tegens hen uytgesonden.

Hernando de Savedra van den Togt van Hurtado en Rojas gehoort hebbende / sond eenige manschap uyt / om hem den door-togt te verhinderen / en als sy elkanderen in 't gesigt kreegen / beslooten se / dat yeder weder sijn 's wergs trok. Dog gereed staande / dit verdrag te voltrekken / en dat die van Nicaragua vermoeden / dat het volk van Truxillo was / die na Ulancho gingen; soo quam Hurtado, om die van de Valley t' ondersteunen / als wanneer Gabriel de Rojas sig weder na de Noord-Zee wende. Ondertussen die van Truxillo vreesende / wat inder daad waaragtig was / gingen tot Hurtado; sulks dat se hand-gemeen raakten / en 'er 2 Mannen sneuvelden / schoon die van Hurtado geslaagen wierden. Uyt deese on-orders der Castiliaanen, volgde een quaad voorbeeld / dat reden aan d' Indiaansche Bondgenoo-

Wegens d'onordres der Castiliaanen ontstaat de weder-spannigheyd der Indiaanen.

genooten gaf van wederspannig te worden / en een gevegt t' ondergaan; bygevoegt / dat sy reeds seer qualijk genoegt waren / van d' ordre / die Cortes op sijn vertrek gelaaten hadde / te weeten; dat soo sy wederspannig wierden / dat men se dan voor Slaaven verklaarde; en de wijse van de handelinge der Indiaanen, in d' Eylanden los Guanaxos genoemt / aangedaan / gaf hem mede reden / om een quaad besluyt te neemen / vermits dat sy niet tegenstaande / vreedsaam / getrouw en den Koning gehoorsaam waren / egter die der Scheepen uyt Cuba koomende / niet na-lieten hen te berooven / en se voor Slaaven te verdoeren / onder voorwendsel / dat sy na las Ybueras gingen / om se te koopen. En alsoo de Castiliaanen daar geen Erf-goederen hadden / en dat 'er het Land seer duur was wegens de weynige Koophandel / die 'er met Castilje en d' Eylanden gedreeven wierd / soo was men 'er van geen Kleederen nog Leef-togt genoeg voorsien. Wyders verschaften d' Indiaanen mede sobere levens-middelen / wegens de weynige arbeyd / die men verrigte / sig verbeeldende / dat de Castiliaanen wegens gebrek vertrekken souden; en dit was de reden / waarom sy niet bestaan konden / dan door 't middel van die tot Slaaven te maaken / die selfs d' Inwoonders des Lands waren / en van hen die wederspannig wierden; sie dan hoe de saaken deeser Landschappen sig toedroegen; waar uyt gevolgt is / dat d' aangrensende Indiaanen sig van de gelegentheyd gedient hebben / siende soo weynig Castiliaanen, als 'er ter bewaaringe der Haven van Navidad waren / om hem aan te vallen / te slaan / en 'er eenige van te dooden. Die overig waren / vergaderden sig weder by-een / en weeken in een sterke plaats / van waar sy Hurtado en Savedra lieten weeten / het gevaar / waar in sy waren / op dat men hen onderstand deed; en alsoo men reeds wist / dat 'er een nieuwen Land-voogd quam / wilde men niet van Truxillo vertrekken /

1526

De Castiliaanen van Navidad door d'Indiaanen bestreeden.

1526 genoegende sig alleenlijk van te laten weeten / dat se een Cacique, die 15 mijlen van Truxillo was / gingen besoeken / die hen ontfing. In de selfde tijd / dat d'Indiaanen in de bevolkinge van Navidad waren / vernam men / dat 'er 150 Caciques sig by-een voegden / en dat se besloten hadden de Castiliaanen van Ulancho te dooden / om sig de dienstbaarheyd t'onttrekken / maar in sy waren / en ten dien eynde dienden sy sig van de gelegentheyd / van hen bevoolen te hebben / dat sy hen / de Ried-spruyten / als mede die van Maiz braghten / om de Huysen te dekken / in welker midden sy hunne Boogen / Pijlen en hunne Swaarden / die hard van hout zijn / rond en scherp aan de hoeken / als messen / verborgen; en ter midder-nagt bestreeden se van de Castiliaanen, als se sig te slapen gelegt hadden / ondersteunt door een meenigte Indiaanen, die sy des wegen verbaardigt hadden. 20 Paarden wierden 'er gedood / en de Bevel-hebber Hurtado nevens 15 Castiliaanen, onder welke sig de Bevel-hebber Juan de Gryalva bevond / eyndigden 'er het overige van hunne ongelukken. Sy staken de brand in de huysen; en die dit ongeval ontquamen / burgen sig by den Cacique Guatucanola, dog wegens de groote verschillen / die 'er onder de Christenen waren / kon men toen niet verstaan / welker straf deese daad verdiende; 't geene d'Indiaanen sodanig vermetel maakte / dat sy in lange niet weder onderwerpelijk wierden. Hernando de Savedra beklaagde sig toen wegens Pedrarias / nademaal hy hem door d'ontseggingе der Wapenen / die geschied was / seer hinderlijk hadde geweest / sulks sijne Bevel-hebbers ruymte hadden / sijn Manschap qualijk te handelen. Waar over hy van weder-sijde berigt-schriften hadde / wegens de betuygingen der ergernisse / der Gevangen-neeming / der dooden / des opstands der Indiaanen, en de schaade en 't verlies aan 's Konings regten geleden. En Gabriel de Rojas na eenig Volk in Navidad te hebben gelaaten / keerde

d'Indiaanen besluyten de Castiliaanen uyt te roeijen, om sig uyt den Dienstbaarheyd t'ontheffen.

Hurtado nevens 50 Castiliaanen door hen gedood.

Welker ongevallen onder Pedrarias en Savedra geweeten worden.

keerde weder na Ulancho, om in de wan-ordens/ die 'er begaan waren/ te voorsien. 1526

't Was nu op den vijfden van November, dat Martin Yniguez de Carquizano de Bevel-hebbers Andries de Urdaneta, en Alonso de Rios met 4 Soldaaten in de Parao, die Bubacar gegeeven hadde/ aan de Koningen van Tidor en Gilolo sond/ hen laatende weeten/ hoe sijne Majesteyt wegens den handel der Speceryen, 7 Scheepen gesonden had/ die door storm van elkander afgeraakt waren/ behalven dat nu het Admiraals Schip alleen te Camafo aangeland was; en dat sy vernoomen hadden/ dat de Portugeesen hunne Onderdaanen qualijk gehandelt hadden/ wegens dat sy der Castiliaanen Vrienden waren. Dat sy sagen wat'er op gebeurt was/ en dat men bereyd was hen onderstand te doen; midlerwijl sy verhoopten/ dat d'andere Scheepen eerlang aankoomen souden/ waar mede hen volkoomen 'er dienst te doen/ om hunne Vyanden te straffen. Deese afgesondenen voeren met de Parao langs de kust van Gilolo ten Zuyd-Oosten/ omtrent 30 mijlen/ en lieten de Parao in een kleyn Gehugte; laatende den Koning van Gilolo te lande weeten; dat men hem quam besoeken. Den volgenden dag van hunnen aankomst/ als sy langs de wal ten Westen kruysten/ sond de Koning van Gilolo hen eene Vloot van 12 Paraos met een sijner Neven/ Quichil Tidore genoemt/ die als algemeen Bevelhebber quam/ nevens anderen der voornaamste Heeren. Hy ontfing de Castiliaanen seer wel/ en voerde hen na de Stad Gilolo, die omtrent 8 mijlen van Ternate en Tidor gelegen is. Sy quamen des Donderdags 's nagts te Gilolo, alwaar sy met groot genoegen ontfangen/ en in een goed huys gehuysvest wierden/ daar de Koning hen liet besoeken en wel onthaalen. D' Indiaanen waren over den komst der Castiliaanen grootelijks verheugt; en betoonden sulks met ligten aan te steeken/ Danssen en Gesangen. De

Gesantschap aan de Koningen der Molucco's.

Dat van den Koning van Gilolo wel ontfangen word.

Ko-

1526 Koning ging des anderen daags uyt / na sijne Paleysen en Tuyg-huys / daar hy veele Paraos hadde / en liet de Castiliaanen tot sig versoeken. Sy vonden hem / met weynig Manschap verselt. Na dat se hem gegroet hadden / en hy hen omhelst hebbende / toonden sy hem eerlang hun Gesantschap / hebbende voor Taals-man Gonzalo de Vigo den Galliciaan by sig. Na dat sy hunne aanspraak gedaan hadden / verhaalde hen de Koning / hoe de Portugeesen in deese Eylanden gekoomen waren; hoe sy Gonzalo Gomez d'Espinosa gevangen genoomen / en sijne Majesteyts voor-raad / die'er in 't Eyland Tidor overig was / nevens allen / die'er by waren / verovert / gevangen / en dat sy der Castiliaanen Vrienden beduyvelt hadden / behalven hem / wegens dat sig daar toe nog niet bestand vonden. Hy bood sig aan sijne Majesteyt te dienen / met al sijn vermoogen / en de Castiliaanen te begunstigen / ingevalle sy in sijn Land wilden blijven; of in Tidor, of elders waar 't hen goed dagt / en liet hen eene Parao geeven / om'er mede na Tidor te vaaren / om aan den Koning deeser Stad hun Gesantschap insgelijks te verklaaren. Met bewilliginge van den Koning van Gilolo dan / ging Alonso de Rios de Koning van Tidor met 2 Soldaaten besoeken / en de Bevel-hebber Urdaneta bleef in Gilolo, vermits hy seyde / dat hem eenig ongeval door de Portugeesen wedervaaren mogt; en om die reden was 't noodig / dat ingevalle sulks gebeurde / hy'er eenigen overig hadde / om weder na 't Schip te keeren / dugtende de Bevel-hebber van sijne Majesteyt / niet gelooven mogt / wat hen wedervaaren was. Eyndelijk deed Alonso de Rios sijn Gesantschap na den Koning van Tidor, en wierd van hem en sijne Heeren seer wel ontfangen / doende de selfde aanbiedingen als deesen van Gilolo, om sijne Majesteyt te dienen / en sond 2 Heeren om nevens den Gesant der Koningen aan den algemeenen Bevel-hebber deese aanbiedinge te laaten

Der Castiliaanen 't bedrijf der Portugeesen verhaalt.

Alonso de Rios gaat den Koning van Tidor besoeken.

ten

ten doen. de Rios weder te Gilolo gekoomen/ 1526
handelde nevens de 2 Afgesanten met den Koning/ en quamen over-een/ dat het Schip te Gilolo sou koomen/ wegens dat Tidor verwoest was/ te Camafo gekoomen/ alwaar het Schip was/ deed den Gesaghebber den Indiaansche Gesanten veele eere aan/ die de Koning met de Castiliaanen sond. Het Schip vertrok dan den 18. van November, met 3 Paraos der Moluccos waar in de Afgesanten der Koningen van Gilolo en Tidor waren; en toen sy by de Kaap van Gilolo quamen/ beliep hen eenen storm, het Schip soo geweldig geslingerd wordende/ dat se de Paraos verlieten/ soo dat het niet weder te Camafo keeren kon. Sy hielden 't ten besten sy konden/ en seylden rondom een Eyland/ Maro genoemt/ en wierden genoodsaakt sig in een Golf/ die dit Eyland maakt/ op te houden/ omtrent 12 mijlen van de Kaap van Gilolo gelegen/ waar sy 't eenige daagen voor Anker hielden. Sig weder onder seyl begeeven hebbende/ quam'er eene Parao, waar in eenen Portugees was/ Francisco de Castro genoemt/ Steede-houder van de Vesting/ die de Portugeesen op Ternate gebouwt hadden/ die aan den Gesaghebber eenen Brief/ van Don Garcia Enriquez Bevel-hebber der Portugeesen gaf; en hem klagtig viel/ seggende deese Landen den Koning van Portugal sijnen Heere te gehooren/ en dat indien het Schip en de Castiliaanen na sijne Vesting willden loopen/ sy 'er seer wel ontfangen souden worden; maar sulks niet doen willende/ dat hy 't hen tegens dank noodsaaken sou/ seggende nog eenige andere fiere en trotse woorden tegens hem. De Gesag-hebber Martin Yniguez de Carquizano gaf ten antwoord/ dat hy in deese Landen door Last van sijne Majesteyt/ Heere en Koning van Castilje quam/ aan wien se gehoorig waren/ en dat hy niet anders doen konde/ dan hem bevoolen was/ en ingevalle yemand het hinderen wilde/ hy wederstand bieden sou/ dat de tijd deed ervaaren; dog

Het Schip vertrekt van Gilolo.

Francisco de Castro aan 't Schip gekoomen.

Sijn dreygende woorden.

Antwoord daar op.

1526 voor het tegenwoordige wilde hy geen meer tijd met woorden verspillen; en seyde den Portugees; dat hy niet weder quam met diergelijke snorkeryen voor te stellen / en dat / indien het geschiede / hy hem straffen sou. Toen de Portugees sag / dat den Gesag-hebber sijn antwoord niet teekenen wilde / seyde hy: teeken dan / Heere / want dat den Heer Garcia Enriquez de Brief niet geteekent heeft / is door versuymenisse van de te groote haast geschied / die hy hadde / om deesen af te vaardigen. Waar op Yniguez weder ten antwoord gaf / dat vermits hy deese niet teekende / was niet door nalaatigheyd / nog dat hy sig verhaast hadde; maar alleenlijk / dat Don Garcia sijnen Bevel-hebber hadde moeten agt geeven / hoe hy aan eenen Bevel-hebber van sijne Majesteyt schreef / en dat hy niet verdiende / dat men hem een antwoord gaf / dan volgens hy gesegt hadde / en dat dit de wijse was / waar van hy sig bedienen wilde / gelijkerwijs hy door daaden liet blijken. Waar na den Portugees wederkeerde.

Die insgelijks bedreygingen doet.

Ondertussen voer het Schip / by gebrek van goede wind / tussen deese Eylanden door / niet konnende de Kaap van Gilolo te boven koomen / om te Tidor aan te loopen / of weder na Gilolo te keeren / vermits hen de wind tegen was; en voor een plaats Chiava geankert leggende / quamen 'er seekere Paraos, waar in de Factoor der Portugeesen, nevens 3 / of 4 andere waaren. Men liet hen in 't Schip koomen / alwaar sy betuygingen deeden / dat de Castiliaanen sig na hunne Vesting te begeeven hadden / of dat sy by weygering van dien / hen geweldiger hand daar toe souden noodsaaken. De Gesag-hebber antwoorde hen / dat hy ging / daar hem sijn Majesteyt bevoolen hadde / dat Tidor was / dat sy verwoest hadden / wegens dat het sijn Majesteyt gehoorig was; en wat de bedreyginge aan-belangde / daar op wilde hy niet antwoorden / maar dat se hunnen misslag ligt ervaaren souden / wanneer sy bestaan wilden /

Een Factoor der Portugeesen nevens anderen aan boord gekoomen.

Op wiens aanbrengen den Gesag-hebber antwoord.

wilden / dit t' onderneemen / waar na hy hen verzond. Andermaal wierd deesen Factoor / Fernando de Valdaya genoemt / gesonden / en deed nogmaals de selfde bedreygingen / en na hem geantwoord te hebben; seyde de Gesag-hebber Martin Yniguez, dat hy met dusdanige bedreygingen niet moest weder koomen / of dat / indien hy 't egter deed / hy hem sonder Papier en Inkt antwoorden sou / en niet tegenstaande alle deese redenen van weder-zyde gewisselt / lieten de Castiliaanen alle soorten van heusheeden te gebruyken; behalven dat / deed hem Yniguez een geschenk van eenige stukken Hollants Lywaat / en van Zyde en Laken / na de hoedanigheyd van een yeder. Den volgenden dag quam het Schip de Kaap van Gilolo te boven geseylt / en toen het met volle zeylen omtrent 8 mijlen van de Kaap gevordert was / quamen agter seekere Eylanden / 2 Galjoenen der Portugeesen, nevens een Fust met eenige Barken / en omtrent 90 Paraos, te voorschyn / om sig van 't Castiliaansch Schip te verseekeren / dat van een Parao der Indiaanen van Tidor verselt was / en ter oorsaak van de koelte soo spoedig het Schip niet volgen kon. Toen de Castiliaanen de Vloot der Portugeesen gewaar wierden / minderden sy hun zeyl / om de Parao in te wagten / waar aan sy een Kabel uyt-wierpen / om agter na te sleepen / en agtervolgden dus hunne koers in goede ordre / maakende sig slag-vaardig / ingevalle men hen beleedigen wilde. Het Schip was met goed Metaal Geschut voorsien / als mede met veele Wapenen en Krygs-behoeften / nevens Vuur-roers en Boog-schutten voor alle / die 'er in waren / hebbende meer / dan 100 Man op; en alsoo sy een koele wind na wensch hadden / passeerden se in 't midden der Vyanden / sonder dat sy het Schip dorsten aantasten en liepen dus regt na Tidor, en ankerden ter selver plaatse / waar verders de Stad weder aangelegt wierd / op den laatsten van December. Ter selver

1526

Wederom antwoord van den Gesag-hebber.

Vloot der Portugeesen tegens de Castiliaanen, om sig van hun Schip te verseekeren.

Dog het Castiliaans Schip passeert sonder dat sy het durfden aantasten.

1526 der tijd quam'er de Koning wel verselt / die Rajami genoemt / en 12 / of 13 Jaaren oud was. De Koning van Gilolo, Sultan Abderra-Mecnnii geheeten / bereykte den Ouderdom van meer/ dan 80 Jaaren. Na dat deesen Koning van Tidor sijne weder-waardigheeden verhaalt hadde/ swoer hy / en insgelijks sijne voornaamste Heeren na hunnen Gods-dienst / met alle sijne Onderdaanen en hunne goederen hen ter hulp te koomen/ om sijne Majesteyt te dienen en sijn Bevelhebbers in sijnen naam ; en de Gesag-hebber Martin Yniguez de Carquizano deed den selfden Eed.

Na dat nu den Licentiaat Louis Ponce vertrokken was / verstond de Koning heel bysonderlijk/ hoe de saaken sig in d' onlusten van Mexico toegedraagen hadden / waar by quamen de tijdingen/ dat men Cortes dood waande ; aan wien men dan gelast hadde / een geding te maaken tegens hen/ die den onlust veroorsaakt hadden ; dat men dan geregte oeffende tegens die / die oorsaak van de dood van Rodrigo de Paz waren ; en dat men aan Cortes de goederen weder ter hand stelde / die men hem ontnoomen hadde / en de aanbedeelingen der geene / die met hem op den Togt van las Ybueras geweest hadden ; nademaal hy seer onlijdelijk vond / dat sy ten sijnen dienst uyt-getrokken/ dus qualijk gehandelt waren / en voornamentlijk de Persoonen / die Cortes in sijn plaats gelaaten hadde. Sijn Majesteyt schreef hem / klaagende over de geregtigheeden / die men 'er gehand-haaft had / hem beloovende vervolgens na sijne verdiensten vergeldingen te doen / wegens de diensten / die hy hem beweesen hadde / en gelaste hem van nieuws te laten weeten / wat de Vlooten verrigt hadden / die aan de Specery-Eylanden hadden geweest. De Last-brieven die behelsden / dat de hooge Geregt-kamer van Hispaniola, soodanigen Persoon / als hen goed dagt / na las Ybueras sond / om dit Landschap te bestieren ; en alsoo sy

's Konings Orders tot bevreediginge van Mexico.

Hy schreef aan Cortes en toont het misnoegen, dat hem wegens sijne verongelijkinge is aangedaan.

1526

Salzedo voor Lande-voogd van las Ybueras aangestelt, en wat sijnen last behelsde.

van den Persoon van Diego Lopez de Salzedo seer voldaan waren / die een Neef van den Groot-Bevel-hebber d'Alcantara; Nicolaas d' Obando was / die het Eyland Hispaniola bestiert hadde / soo benoemden sy hem voor Land-voogd / en gaven hem Last-brieven / hem gelastende / met allen vlijt sig tot het vertrek te vervaardigen / en het regt na de Golf van las Ybueras en de Kaap de Honduras te houden / en na de Gehugten / die langs deese Kust en in de Landschappen gevonden wierden / die door Castiliaanen bevolkt mogten zijn / en dat men de Koninglijke Last-brieven / die sy hadden / vertoonde. En by aldien het gebeurde / dat yemand hem wilde hinderen / besittinge van dit bestier te neemen / en sig tegens de Bevel-brieven aankante / dat hy van hunne ongehoorsaamheyd strafte; en dat hy sig bevlijtigde de voornaamste des Lands door middel van sijne Vertolkers te spreeken / en hen te verstaan gaf / dat sijn Majesteyt hem gesonden hadde / om het Geregte te hand-haven / en soodanig besorgt te zijn / dat sy wel gehandelt wierden; dat men hen niets geweldaadigs ontnam / maar strengelijk te straffen / die 'er sig tegens aan-kanten / dat men voorts alles bewerkte / om onder 's Konings gehoorsaamheyd te stellen / welker Landschappen het doendelijk weesen sou; bysonderlijk agt geevende / dat de Geestelijken / die men mede voerde / d'Inboorlingen des Lands in den Geloove onderweesen / en dat men omtrent hen alle vereyschte doeningen by-bragt / om hen in Vreede te hand-haven.

Waar toe de Geestelijken verpligt souden weesen.

Dat sy ontseyden en herriepen alle Regters en Overheeden en eenige andere Amptenaaren / die hen goed dagten / stellende weder andere in hunne plaatse / en de Koning berigt gaven van alles / wat 'er omging / sulks hy ordonneerde / wat hem oorbaar dagt / en dit alles sonder ergernisse en met een gemeene bewilliginge / met mede-stemminge der Castiliaanen, voor soo veel sulks geschieden kon; hen te verstaan geevende / dat sijn

1526 der tijd quam'er de Koning wel verselt / die Rajami genoemt / en 12 / of 13 Jaaren oud was. De Koning van Gilolo, Sultan Abderra-Menjanii geheeten / bereykte den Ouderdom van meer/ dan 80 Jaaren. Na dat deesen Koning van Tidor sijne weder-waardigheeden verhaalt hadde/ swoer hy / en insgelijks sijne voornaamste Heeren na hunnen Gods-dienst / met alle sijne Onderdaanen en hunne goederen hen ter hulp te koomen/ om sijne Majesteyt te dienen en sijn Bevelhebbers in sijnen naam ; en de Gesag-hebber Martin Yniguez de Carquizano deed den selfden Eed.

Na dat nu den Licentiaat Louis Ponce vertrokken was / verstond de Koning heel bysonderlijk/ hoe de saaken sig in d' onlusten van Mexico toegedraagen hadden / waar by quamen de tijdingen/ dat men Cortes dood waande ; aan wien men dan gelast hadde / een geding te maaken tegens hen/ die den onlust veroorsaakt hadden ; dat men dan geregte oeffende tegens die / die oorsaak van de dood van Rodrigo de Paz waren ; en dat men aan Cortes de goederen weder ter hand stelde / die men hem ontnoomen hadde / en de aanbedeelingen der geene / die met hem op den Togt van las Ybueras geweest hadden ; nademaal hy seer onlijdelijk vond / dat sy ten sijnen dienst uyt-getrokken/ dus qualijk gehandelt waren / en voornamentlijk de Persoonen / die Cortes in sijn plaats gelaaten hadde. Sijn Majesteyt schreef hem / klaagende over de geregtigheeden / die men 'er gehand-haaft had / hem beloovende vervolgens na sijne verdiensten vergeldingen te doen / wegens de diensten / die hy hem beweesen hadde / en gelaste hem van nieuws te laten weeten / wat de Vlooten verrigt hadden / die aan de Specery-Eylanden hadden geweest. De Last-brieven die behelsden / dat de hooge Geregt-kamer van Hispaniola, soodanigen Persoon / als hen goed dagt / na las Ybueras sond / om dit Landschap te bestieren ; en alsoo sy

's Konings Orders tot bevreediginge van Mexico.

Hy schreef aan Cortes en toont het misnoegen, dat hem wegens sijne verongelijkinge is aangedaan.

1526

van den Persoon van Diego Lopez de Salzedo seer voldaan waren / die een Neef van den Groot-Wedel-hebber d'Alcantara ; Nicolaas d' Obando was / die het Eyland Hispaniola bestiert hadde / soo benoemden sy hem voor Land-voogd / en gaven hem Last-brieven / hem gelastende / met allen vlijt sig tot het vertrek te vervaardigen / en het regt na de Golf van las Ybueras en de Kaap de Honduras te houden / en na de Gehugten / die langs deese Kust en in de Landschappen gevonden wierden / die door Castiliaanen bevolkt mogten zijn / en dat men de Koninglijke Last-brieven / die sy hadden / vertoonde. En by aldien het gebeurde / dat yemand hem wilde hinderen / besittinge van dit bestier te neemen / en sig tegens de Bevel-brieven aankante / dat hy van hunne ongehoorsaamheyd strafte ; en dat hy sig bevlijtigde de voornaamste des Lands door middel van sijne Vertolkers te spreeken / en hen te verstaan gaf / dat syn Majesteyt hem gesonden hadde / om het Geregte te hand-haven / en soodanig besorgt te zijn / dat sy wel gehandelt wierden ; dat men hen niets geweldaadigs ontnam / maar strengelijk te straffen / die 'er sig tegens aan-kanten / dat men voorts alles bewerkte / om onder 's Konings gehoorsaamheyd te stellen / welker Landschappen het voordelijk weesen sou ; bysonderlijk agt geevende / dat de Geestelijken / die men mede voerde / d'Inboorlingen des Lands in den Geloove onderweesen / en dat men omtrent hen alle vereyschte doeningen by-bragt / om hen in Vreede te hand-haven. Dat sy ontseyden en herriepen alle Regters en Overheeden en eenige andere Amptenaaren / die hen goed dagten / stellende weder andere in hunne plaatse / en de Koning berigt gaven van alles / wat 'er omging / sulks hy ordonneerde / wat hem oorbaar dagt / en dit alles sonder ergernisse en met een gemeene bewilliginge / met mede-stemminge der Castiliaanen, voor soo veel sulks geschieden kon ; hen te verstaan geevende / dat syn Ma-

Salzedo voor Lande voogd van las Ybueras aangestelt, en wat sijnen last behelsde.

Waar toe de Geestelijken verpligt souden weesen.

1526 der tijd quam'er de Koning wel verselt / die Rajami genoemt / en 12 / of 13 Jaaren oud was. De Koning van Gilolo, Sultan Abderra-Menjanii geheeten / bereykte den Ouderdom van meer/ dan 80 Jaaren. Na dat deesen Koning van Tidor sijne weder-waardigheeden verhaalt hadde / swoer hy / en insgelijks sijne voornaamste Heeren na hunnen Gods-dienst / met alle sijne Onderdaanen en hunne goederen hen ter hulp te koomen / om sijne Majesteyt te dienen en sijn Bevelhebbers in sijnen naam ; en de Gesag-hebber Martin Yniguez de Carquizano deed den selfden Eed.

's Konings Orders tot bevreediginge van Mexico.

Na dat nu den Licentiaat Louis Ponce vertrokken was / verstond de Koning heel bysonderlijk / hoe de saaken sig in d' onlusten van Mexico toegedraagen hadden / waar by quamen de tydingen / dat men Cortes dood waande ; aan wien men dan gelast hadde / een geding te maaken tegens hen / die den onlust veroorsaakt hadden ; dat men dan geregte oeffende tegens die / die oorsaak van de dood van Rodrigo de Paz waren ; en dat men aan Cortes de goederen weder ter hand stelde / die men hem ontnoomen hadde / en de aanbedeelingen der geene / die met hem op den Togt van las Ybueras geweest hadden ; nademaal hy seer onlijdelijk vond / dat sy ten sijnen dienst uyt-getrokken / dus qualijk gehandelt waren / en voornamentlijk de Persoonen / die Cortes in sijn plaats gelaaten hadde. Sijn Majesteyt schreef hem / klaagende over de geregtigheeden / die men 'er gehand-haaft had / hem beloovende vervolgens na sijne verdiensten vergeldingen te doen / wegens de diensten / die hy hem beweesen hadde / en gelaste hem van nieuws te laten weeten / wat de Vlooten verrigt hadden / die aan de Specery-Eylanden hadden geweest. De Last-brieven die behelsden / dat de hooge Geregt-kamer van Hispaniola, soodanigen Persoon / als hen goed dagt / na las Ybueras sond / om dit Landschap te bestieren ; en alsoo sy

Hy schreef aan Cortes en toont het misnoegen, dat hem wegens sijne verongelijkinge is aangedaan.

1526

dat de Regters van deese Geregt-kamer hen straffen mogten / alhoewel hy hen / door de gevangenisse en quade handelingen / die hy hen aan-deed / genoeg strafte.

Dit Land was ten deesen tijde wel bevolkt en in rust / als mede van Castiliaansche Waaren wel voorsien; en d'Indiaansche Bonds-genooten waren groote Vrienden der Castiliaanen, nademaal Savedra seer vreedsaam en niet gierig was; maar Diego Lopez sig ingewikkelt hebbende / om dit bestier t' aanvaarden / quam 'er met een seer groote begeerte / om 'er sijn bestaan uyt te trekken en sijne schulden te betaalen; en op het verhaal / dat men van de Rijkdommen van Nicaragua deed / nam hy voor / om eerlang na dit Landschap te trekken / en siende / dat hem gehoorde: hy ging / en ondersogt / welke de beste en rijkste Indiaanen waren / en nam se voor hem / nademaal 'er in diergelijke verdeelingen altoos onvergenoegende gevonden werden. Hy genietende d'onderwerpinge in sijn bestier / ontnam hy d' Indiaanen, die se besaten / alhoewel sy d' eerste Overheerschers waren / en gaf se hen / die hem verselden. Hy wilde niet de weeten / door wat middel men sijnen komst dus spoedig in Truxillo, voor dat hy aan het land was / verstaan hadde / en men bevond / dat den Opper-Priester der Indiaanen, die sy Papa noemen / het aan Hernando de Savedra verklaart hadde / die seyde / het van sijnen Af-god verstaan te hebben / die Savedra eerlang het verhandel / vermits / alsoo hy der Indiaanen bygelovigheeden seer kundig was / hy wel wist / op welker wijse hy hen handelde / en in welker dienstbaarheyd hy hen hield.

In dit selve Jaar 1526 maakten Francisco de Montejo, van Salamanca geboortig / en Pamfilio de Narvaez, uyt het Land van Cuellar afkomstig / met den Koning een verdrag; eerstelijk / om d' Eylanden van Cozumel en Yucatan t' ontdekken / nademaal men nog niet wist / dat Yucatan

Is al te seer op sijn eygen aanbelang geset.

Laat sijn Geldsugt blijken.

Handelingen van Francisco de Montejo en Pamfilio de Narvaez om ontdekkingen te doen.

1526

tan vast land was / en verpligte sig 'er 2 sterktens ten sijnen kosten te bouwen / na de gewoone voorwaardens / die men met andere Ontdekkers van nieuwe Landen aanging / gelijkerwijs als wy reeds op veele plaatsen van deese Reys-verhaalen hebben aangeteekend ; en ten dien eynde gaf men hem den tytel van Land-voogd der Landen / dien hy ontdekken sou / nevens nog andere hoedanigheeden van eere ; en ten tweede insgelijks / nademaal Hieronymo d'Aguilar , Vertolker van Ferdinand Cortes , die eenigen tijd in dit Land toegebragt hadde / gelijk hier vooren gesegt is / hem gesegt had / dat het goed en van alles bloeyende was.

Florida tot nog toe onbewust vast Land te zijn.

Men maakte nog een ander verdrag met Pamfilio de Narvaez , om t' ontdekken en te bevreedigen alle de Landen / van de Rivier las Palmas tot aan Florida geleegen / dat men toen nog niet wist vast Land te weesen / die sig dan verpligte / deese gantsche Kust van d' eene ter andere Zee / te bevolken / en alle de Landen t' ontdekken / die aan deese Kust t'ontdekken overig waren , en ten dien eynde vervaardigde men de gewoone verdrag-leeden en voorwaardens / gelijk men met andere voor deesen gedaan hadde / en hem wierd tevens den tijtel van Land-voogd verleent over alles / wat hy onder de gehoorsaamheyd van de Kroon van Castilje bragt.

Ferdinand d'Andrada en andere handelen met den Koning, om na Rio de la Plata ontdekkingen te doen.

Den Graaf Don Fernando d'Andrada en Christoffel de Haro , Factoor van het Huys des Voor-raads der Speceryen , die in de Corunna woonde / Ruybasante, en Alonso de Salamanca ; booden sig insgelijks aan / om een Vloot te vervaardigen en die ter kuste van den Middags-Oceaan / onder de Land-paalen van de Kroon van Castilje, het gedeelte van Rio de la Plata te senden ; en na dat men met den Koning gehandelt hadde / verbleef men onderling / dat Diego Garcia, Inwoonder der Stad Momguer, met wien men eenige voorwaardens sloot / en met Rodrigo d'Area, voor Stuurman sou gaan / dat hy deese Vloot

be-

be-geleyden souden. Het eerste Hoof-deel van dit verdrag behelsde; dat hy verpligt sou zijn, an-der-maal weder na het land te keeren, dat hy ont-dekken sou, om het den Stuur-lieden te toonen, op dat sy in deese Scheeps-vaart ervaaren wier-den; en dat hy syn vlijt door alle moogelijke mid-delen aan-leyde, om Juan de Cartagena en de Priester, die Ferdinand de Magellanes, hen in syn geselschap hebbende, verlaaten hadde, op te soeken, wanneer hy aan dat Land, daar sy uyt-geset waren, koomen sou. 1526.

SCHEEPS-TOGT,

Door

DIEGO GARCIA,

Ter nieuwe ontdekking langs de *Americaanse* Kusten gedaan.

In 't Jaar 1526.

Diego Garcia vertrok met een Schip van 100 Tonnen en een Petasje van 25, een Brigantijn en nog een ander in stukken uyt elkander ge-noomen, om te konnen in een ge-voegt en toegetakelt worden, tel-kens en soo meenigmaal, als men 't noodig agte, den 15 van Augusti deeses Jaars 1526. van Cabo de Finisterre, van waar men 300 mijlen tot de Canarische Eylanden telt. Hy passeerde het Eyland Madera, op 32 en een halve graad geleegen, en syn kours vervolgende, quam hy aan 't Eyland Palma, een der Canarische, op

Diego Garcia ter ontdekking uytgevaaren.

HET BESTUUR

Van

NIEUW-SPANJE,

En andere gedeelten der veroverde

WEST-INDIEN,

Door den Koning van

CASTILJE

Met nieuwe ordres voorsien;

En gelast de Zee-kaarten *tot die Vaar-waaters benoodigt, door ervaare* Stuur-luyden *te verbeeteren.*

1526

's Konings ordre op de waarde en smelting van 't goud gestelt.

OM nu ook de bestelling des Konings aan 't Hof / aangaande het bestier van Nieuw-Spanje te melden / welke in dit Jaar-saapsoen werk-stellig gemaakt wierden; soo ordonneerde de Koning ter eerste instellinge / dat het Goud van Panuco in Baaren / na de Coraat, en soodanig / als sy 't vonden / gesmolten wierd / en dat het dus syjnen loop en waarde na deesen prijs had / en niet anders / op straffe van de dood / en dat men niet smolt nog bewerkte eenig Goud / buyten de gewoone daar toe gestelde plaatsen / na dat sulks was verdraagen geweest / nog dat men 't niet goot / om het met soudeersel te bewerken. Men bevestigde aan de orde van Merced, de saaken / die sy in d' Indiën

diën besaten / wegens dat de Geestelijken van deese Ordre / van den beginne af aan / in d' ontdekkinge deeses Lands gearbeyd hadden. Daar wierd mede gelast / aan Broeder Juan de la Cruz van St. Franciscus Ordre / die dit Jaar met 6 Geestelijken sijner Ordre / ter beede van Broeder Juan Xuares van de selfde Ordre / en Opsiender van 't Klooster / dat men nieuwelijks te Guaxalzingo gestigt hadde / na Nieuw-Spanje passeerde / 600 Pesos in Goud ten Aalmoes te geeven / tot den in-koop der cieraaden ten Godlijken dienst / te neemen op eenige van 's Konings Inkomsten / welke die waren. De Koning berigt zijnde / dat sedert men Nieuw-Spanje ontdekt had / men ge-
...ngebooren des Lands voor Slaaven
onder voorwendsel van hen gevangen
doende wederstand / of in den Oorlog/
... / dat sulks onder d' Indiaanen selve
...erd. Waar in sijn Majesteyt insge-
...e voorsien / om deese on-ordres te ver-
...ood hy door sijne Last-brieven / van
...gen / dat men 'er voortaan eenig In-
...ia an voor Slaaf hield / nog te dul-
...n 't gesigt / of elders te brand-mer-
...wanneer het gebeurde / dat 'er ee-
...moesten worden / dat dit in 't by-
...lijke Amptenaaren geschiede / gee-
...tige bewijsen / hoe deese Slaaven
...ne ingeboornen des Lands / nog
...et verbod stonden / op straffe aan
...overtreede / van de dood / en ver-
...sijner goederen. En dat d' Indi-
...zalo de Salazar en Peralmindes
...ontnoomen hadden / die hen Cor-
... om ter onderneeminge na las
... / hen weder gegeeven wier-

...eel Broeder Jan Xuarez, Op-
...ooster te Guaxalzingo, berigt ge-
...t d' Indiaanen deeses Landschaps

1526.

De Ingeboornen van Nieuw-Spanje voor Slaaven te houden.

D' Indiaanen van Guaxalzingo d'eerste die het Geloove aanvaarden.

 d' eer-

1526 d'eerste geweest hadden / die het Catholijke Geloove omhelsden / en getrouwelijk gedient / sonder eenige beweeginge / en de wapenen tegens de Castiliaanen opgenoomen te hebben / nog hen te hebben den Oorlog aangedaan; en dat oversulks sy aan Persoonen bevoolen waren / die hun aanbelang in grooter aanbeveelinge / dan hunne bekeeringe hadden / soo wierden sy niet na den meening van syn Majesteyt gehandelt / nog als syne Onderdaanen bestiert / nog in den arbeyd versagt. Hy gelaste dan aan d'Ampтenaaren van Nieuw-Spanje, d'Indiaanen in de bescherminge van den Koning te neemen / en hen in den naam van syn Majesteyt te houden / sonder hen aan yemand aan te beveelen / hen met alle soorten van sagtigheyd en met een goed onthaal te handelen / en agtinge te hebben voor de geene / die het verdient hadden / en die als Christenen leefden.

'sKonings last hoe men 6 overgesonde Indiaanen kleeden sou.

Broeder Juan Xuarez hadde uyt Nieuw-Spanje 6 Indiaanen mede gevoert / om voor yets raars in Castilje te verstrekken; dog alsoo men reeds door ervaarenisse gesien hadde / dat men hen uyt hun ingeboorne Land versendende / sy niet wel onder een andere Lugt-streek leeven konden / en storven: soo gelaste de Koning / dat men hen weder na hun Land sond / en beval den Amptenaaren van het Huys des Voor-raads in Sevilje, dat aan Pedro, Diego en Pascual genoemt / dat Kinderen van Lieden van aansien waren / hen gegeeven wierden / Boven-koussen en Wambaysen van Zyde / Scharlaaken Bonnetten / met Mantels van Laken en Zyde gevoert / insgelyks Koussen en Schoenen mede van Floers / en aan yeder een paar Hembden / Hand-schoenen / en een Gordel en Draagband van Zyde. En dat aan Andries, Jan en Valeriano, die van soodanig een groote hoedanigheyd niet waren / hen kleederen van kleurt Laken / Koussen en Schoenen / een Rok van katoene stoffe / en yeder 2 Hembden / Scharlaken Bonnetten / Hand-schoenen / een Gordel en een Draagband / gegeeven wierd

Alsoo

1526

Alsoo men nu een straf-waardige beschuldiginge in den Koninglijken Raad der Indiën, door de Moeder en de Broeders van Rodrigo de Paz, die gedood was, tegens Gonzalo de Salazar en Peralmindez Chirinos, ingegeeven hadde, en dat de Licentiaat Zaynos, Versorger van 's Vorsten inkoomen, de saak aan de hand genoomen hadde, soo wierd gelast, dat de goederen van Salazar en Peralmindez in verseekeringe genoomen wierden, tot dat men na reeden en regten gevonnist sou hebben; morderende deese order soo wel wegens de goederen, die sy in Castilje als in de Indiën hadden, gegeeven.

Geregtsvorderinge over de dood van Rodrigo de Paz.

Alonso Davila, die ter Zee gevangen genoomen wierd, weder uyt Nieuw-Spanje koomende, en door Ferdinand Cortes en de Gemeentens van dit Landschap ten Hoof gesonden, en dus na Rochel gevoert, gelijk hier vooren gesegt is, ontquam 't uyt sijne gevangenisse, en smeekte de Koning sig sijne verdiensten en geledene ongemakken t'erinneren, waar op sijn Majesteyt agt geevende, gelaste, dat men d'Indiaanen, die hy ten sijne aanbeveelinge in Nieuw-Spanje hadde, hem niet ontnam, en dat, indien se aan andere waren gegeeven, sy hem weder verschaft wierden; als mede, dat men niets veranderde in yets, wat hy in dit Land besat.

Alonso Davila ontkomt het uyt sijne gevangenisse in Vrankrijk.

Ter aansoekinge van sijne Majesteyt, gelijk wy reeds hier vooren gesegt hebben, had de Paus eene Bulle doen verbaardigen, door welke hy verklaarde, dat se sig over 't Bisdom van Yucatan en van St. Maria de los Remedios uytstrekken moest, waar van men Broeder Jan Garces versien hadde, in eenig gedeelte van Nieuw-Spanje als de Koning behaagen sou, en in de Grensscheydingen die aan sijne Majesteyt in d'uytgestrektheyd van 't Bisdom goed vond. En nadesmaal 'er reeds een Bisschop in Mexico was, die deese verklaaringe verwagte, men sond hem die sodanig als volgt: dat sijn Bisdom sig door 't gantsche

1526 't gantsche Landschap van *Tlaskala* uytstrekken sou, en in *St. Jan d'Ulua* aangrensende met de stroomende Wateren tot aan de Stad *Matlata* en deese van *Vera Cruz*, nevens alles, wat onder *Tabasco* gehoorig was, en van de Rivier *Gryalva* tot aan *Chiapa*; alle welke uytgestrektheyd verklaart zijnde te weesen van 't gemelde Bisdom van *Tlaskala*, met deese voorwaarde, dat sijne Majesteyt en sijne navolgers het vermoogen hadden, van te veranderen en te herroepen, wat ten beste des gemelden Bisdoms, in 't geheel, of ten deele, noodig geoordeelt wierd.

Hoe verre het Bisdom Tlaskala sig uyt te strekken had.

Verbod, om geene Goud-smeeden in Nieuw-Spanje te moogen hebben.

Daar geschiede ten deesen tijde een groot bedrog over 's Konings middelen, wegens de Goud-smeeden, die in Nieuw-Spanje aangeland waren, vermits sy in 't verborgen Goud smolten, en dus 's Konings regten te kort deden; behalven dat sy'er seer veel Soudeersel ondermengden; en ten dien eynde verbood men, geene Goud-smeeden in gantsch Nieuw-Spanje te moogen hebben, nog hun ambagt te laaten oeffenen. En nademaal, in de Goud- en Silver-mijnen, die 'er waren, de Koninglijke Amptenaaren, die'er de afgelegenste van de Vorst waren, gemeenlijk hun gesag meer uytbreyden, en niet gedoogen wilden, dat alle soorten van Lieden, soo wel ingeboorne, als Castiliaanen, Goud en Silver nog andere Metaalen groeven, en dat se geen verlof gaben dan aan die geenen, die hen goed dagt, (dat het tegen-deel was, wat de Koning aanbevoolen hadde,) behalven, dat dit 's Koning inkomsten veel verminderde; soo wierd dan aan de gemelde Amptenaaren bevoolen, om in de Mijnen alle soorten van Lieden soo wel Ingeboornen, als Castiliaanen te laaten arbeyden, van welker geslagte, of hoedanigheyd die waren, 't zy die hunne dienaars en Slaaven, van sodanige soort, als'er aan allen gemeen bevonden wierden. Dit was dan, waar in den hoogmoed der Amptenaaren bestond, die om aan hunne drift te voldoen, geene agtinge op

's Konings ordre om het bearbeyden der Goud- en Silver-mijnen.

's Vor-

's Vorsten schaade gaven / nog 't wel-zijn der gemeente aanmerkten / verhinderende dat het Volk niet bevoordeelt wierd / om daar door soo veel te meer hun gesag te doen blijken. 1526

't Afweesen van Ferdinand Cortes uyt de Golf van las Ybueras, veroorsaakte al die quaad; nademaal deese 4 Amptenaaren / die de Koning sond / in 's Vorsten saaken / sig niet als Onderdaanen gedroegen / aan wien sy rekening te doen hadden / maar als volstrekte Meesters / waar uyt al het quaad ontstond / dat wy reeds gemeld hebben. 't Was derhalven na dat de Opper-Raad van Indien van alles onderrigt / sig hier in voorsag; en gelaste den Amptenaaren in Nieuw-Spanje, om geenen Indiaan na Castilje te laaten passeeren / met aansegging / dat sy'er niet soo genoegsaame sorge droegen / als 'er geschieden moest / laatende geduuriglijk hen den overtogt vrij; weshalven hen verbooden wierd / dat'er voortaan geenen van passeeren sou / gemerkt de veranderinge des Lands hen swaare siektens veroorsaakte / die eerlang van de dood gevolgt wierden; en gelaste den geenen / die in Castilje gekoomen waren / dat sy terstond wederkeeren moesten / met aanbeveelinge / dat d'Amptenaaren van 't huys des Voorraads van Sevilje, soo veele sy'er van vinden souden / hen lieten inscheepen / en wederkeeren na hun Ingeboozen Land / by aldien sy sulks begeerden / en om niet te dulden / dat yemand hen in deese Gewesten qualijk handelde / nog voor Slaaven in hun Land hield; (nademaal sijne Majesteyt veel-maalen dus gelast hadde / en dat sy vrij waren en gehandelt / als sijne Onderdaanen / en niet anders; en aan de Koninglijke Amptenaaren der Indien;) dat sy voortaan op deese saaken naauw-keuriger agt gaven; dat d'Amptenaren van Sevilje berigt wierden / om alle d'Indiaanen, die sy met de Scheepen sagen overkoomen / weder na hun Land te senden. Men heeft reeds hier voorens gesegt / dat om te verhinderen / dat de Negers,

Geene Indiaanen na Castilje te senden nog voor Slaaven te houden.

Dat se vry en als Onderdaanen van den Koning gehandelt wierden.

1526 die na Nieuw-Spanje passeerden / niet wederspannig wierden / en sig by hunne Meesters t'sock maakten / en te moediger arbeyden mogten / behalven het huuwelyken / dat men hen gedoogde; dat se na eenen seekeren tyd te hebben gedient / en des 20 mark Gouds aan hunne Meesters geevende / of meer / na dat de Amptenaaren het goed vonden / na de hoedanigheyd / het aansien en den ouderdom van een yeder / en volgens dit verminderende / of vermeerderende den tyd / dus dat de Vrouwen en Kinderen van hen / die getrouwt waren / vry verklaart wierden / niet tegenstaande d'aanordeninge der Wet / die behelsde / dat de Slaaven / schoon getrouwt / niet vry waren. En men gelaste wegens deese saak te handelen / en 'er de Persoonen toe roepende / die men noodig oordeelde / op dat men aan den Raad van 't geene besloten wierd / berigt gaf.

Hoe men de Slaaven weder vry verklaaren sou.

Ondertusschen de veranderinge des bestiers / en de verwarringe / die 'er in Nieuw-Spanje uyt ontstaan was / met de verscheydene verdeeltheeden / die 'er van wegen de Koninglyke Amptenaaren veroorsaakt waren / had men ervaaren / dat men de goederen der overledenen verduysterde / sodaenig / dat 'er den Erfgenaamen weynig van ten deel viel / het meeren-deel in de magt der geenen blyvende / die het bestiert hadden / en van andere besondere Persoonen / met agt geevende / wat hen aanbevoolen was / waar door God seer beledigt / en het Gewisse en de Ziele der Overledenen gepynigt / en d'Erfgenaamen alsoo een groot verlies wierd aangedaan. Om dan in deese misslagen te voorsien / wierd'er eenen Last-brief gesonden / die de voorgaande bevestigde / met uytdrukkelyke aanbeveelinge / dat het alles te werk gestelt wierd. En het wierd mede aan d'Amptenaaren van 't Huys des Voorraads in Sevilje bevolen / dat sy den Koning gedurig wegens de goederen der overledenen berigt gaven / wanneer sy se ontfangen hadden / en sy 'er een Register van

Verduysteringe der Goederen van de overledene geweert.

aan

1526

aan den Raad senden. En nademaal in den overslag en in de betaalinge der Rekeningen / en de Verpondingen en andere Koninglijke inkomsten en Regten / en toegehoorende saaken van den Koning / men de saaken soo niet in 't net sag / als behoorde; soo wierd bevoolen / dat de Koninglijke Amptenaaren Jaarlijks eene naauwkeurige overslag-rekening senden souden / nevens eene waaragtige berigt-geevinge van dit / waar in de Koninglijke Inkomsten / geduurende dat Jaar bestonden; en dat de Reken-meesters en Schatbewaarder sig in het Koninglijk huys onthielden / om op 's Konings Regten naauw-keuriger agt te geeven. Het wierd insgelijks gelast / dat die geenen / die van de Amptenaaren sig voor sijne Majesteyt beriepen / de Vonnissen / die sy geeven souden / waar van men het middel van beroepinge had / bybrengende wat sy in sodanigen gevallen bewijsen wilden / hunne verklaaringe en aankundiginge dit raakende / doende / nevens de beslupinge der saake / sy de gedingen dan aan den Koninglijken Raad van Indiën sonden; en dat die voor den Koning komen willende / om van ontdekkingen te handelen / en van nieuwe Landen te bevolken / of over andere saaken / sy sig tot de Koninglijke Staats-dienaars vervoegden / of voor den Geregte der Plaatsen / en dat sy sig wegens hun versoek kundig maakten / op dat deese Amptenaaren hun oordeel den Koning konden uyten / en zijnde door dit middel beter van de saak onderrigt / men 'er als na reden in voorsag / gelijkerwijs men voor andere Landschappen geordent hadde; en dat de Meesters der Indiaanen sig in de Plaatsen / hen gegeeven / hun verblijf hielden / op straffe van se te verliesen. Alsoo nu de voornaamste sorge van sijne Majesteyt was / de bekeeringe der ingeboorenen des Lands / so wierd besloten / dat men uyt deese Landen / eenige Kinderen van aansienlijke Indiaanen, na Castilien voeren soude / en die wel-gebooren goeden geest waren / om

Als mede op het regt van appel.

Order om Indiaanse Kinderen na Castilje te voeren.

1526 om hen in de Kloosters en Schoolen op te voeden/ en na dat men se in den Catholijken geloove onderweesen had / als mede in de Staatkunde en in eene goede wijse van leeven / sy dan weder na hun Land keerden / om d'ingeboornen der plaatsen t' onderwijsen / gemerkt sy te gemakkelijker van hen yets goeds leerden / dan se van andere doen souden ; en van toen af selfs gaf men last een twintig-tal te senden. Dat voorts die ter ontdekkingen en om bevolkingen te doen uyt-gingen / geen Indiaanen des Lands / om hunne overheeringe te bereyken / mede voerden; dat sy geenen Indiaan, voor den Akker-bouw / of andere arbeyd / tegen sijnen wille / beesigden / nog in de Mijnen / mids hen hun dag-loon betalende ; en dat men in de huysen / daar men de smeltinge in Nieuw-Spanje deed / de selfde voorsorge / als in de andere huysen van Indiën droeg; dat de Pagters der Koninglijke Verpondingen hunnen toegang tot den Opper-Beampt-schrijver der Mynen hadden / wegens het in 10000 Maravedis voor duysenden bestond / alhoewel men geene quijt-scheldinge des wegen gaf. En voor soo veel het Gast-huys van Mexico aanwees / smeekte sijn Majesteyt de Paus / een Aflaat ten deesen aanmerkinge te verleenen / sulks de geloovige Christenen de H. Stoel onderhoorig / genaade en gunste genooten / en nog meerder genegentheyd toonden / in 't begunstigen van een soo heylig werk hunner Aalmoesen.

Indiaanen, ingeborene des Lands niet te swaren arbeyd niet te belasten.

's Pausen Aflaat voor 't Gast-huys van Mexico.

Ten deesen tijde was 'er eenen sekeren Breton, Nicolaas Don genoemt / die aan sijn Majesteyt berigte / dat hy gaande met 30 Scheeps-lieden op de Visscherij der Bacallaos, door sterke wind genoodsaakt wierd / veel meer weg te spoeden / dan hy gewilt hadde / en eyndelijk aan een Land quam / in de Grens-scheydinge van Castilje geleegen / waar van het Volk van een goede gedaante / en wel gemaakt van lighaam was / en die Halsbanden en andere verciersels van Goud droegen / waar

Aanbieding eener Franschen Stuurman, om een Land, door hem ontdekt, voor sijn Majesteyt te ontbieden.

waar uyt hy geloofde / dat dit Land rijk moest zijn. Hy aanbood sig dan hem met sijne medegenooten te koomen dienen / en om 'er te gaan handelen / geevende sijn Majesteyt het vierde-deel van 't voordeel / dat hy 'er in den eersten Togt behaalen sou / onder voorwaarde / dat hy vervolgens hem in sijne Landen / als sijn Onderdaan / handelen kon. Dit versoek wierd hem dan gewillig toegestaan / want / indien men 't niet gedaan hadde / soude hy niet nagelaaten hebben / deesen Togt uyt eygen beweeginge te doen. Het was een Scheeps-gesel / die brenger deeser brieven was / en de Koning antwoorde door den selven / dat hy seer genoegt was / hem dit versoek in te willigen; dat hy dan met sijn Volk koomen sou / op dat hy hem ten dien eynde alle Last-brieven / die hy begeerde / verschafte. 1526

Dat bewilligt word.

Reeds had men in den Raad gehandelt / om te weeten / of men gedoogen sou / Sterktens in d'Indiën te bouwen; en daar wierd na veele beraadingen / van den een als anderen / beslooten / dat men 'er Kasteelen en gesterkte Huysen bouwen konde / soo wel na-by de Zee / als te Lande-waarts / niet alleen om sig tegens d'Indiaanen te verdeedigen / alwaar de Castiliaanen in kleyn getal waren; maar ook tegens de Fransse Roovers / die reeds na d'Indiën overstaken; en dat het aldus noodig was / sig langs de Zee / en aan de gevaarlijkste plaatsen te versterken / om deese Roovers te wederstaan; en men gelaste / dat van toen af dit besluyt te werk gestelt wierd. Men versorgde toen mede in gelijke gelegentheeden / wegens het goed bestier der Indiën. En eerstelijk hernieuwde men d'ordres / raakende de geene / die nieuwe ontdekkingen deeden / en dat men dit niet onderstaan sou / sonder Geestelijken met sig te voeren / om d'Indiaanen t'onderwijsen / en hen het Catholijke geloove te doen omhelsen / als mede om predikinge door hen te doen / dat men een Afgesant aan den Koning van Portugal sond / en dat men hem ver-

Ordres tot het bouwen van Sterktens in d'Indien.

Geen ontdekkingen sonder Geestelijken te moogen doen.

Gaboto. E soe-

1526 soeken sou / om deese seekere Portugeesen, die eenige Castiliaansche Kooplieden gedood hadden / te straffen / die sig met veel geld in hun Schip te Sevilje ingescheept hadden / met voorneemen / om na Cabo Verde te vaaren / en aldaar Negers te koopen / die aan een deeser Eylanden gekoomen / sy van hun geld ontrooft / en door hen gedood waren. Weshalven wegens d' onderhoudinge der goede verstand-houding / als 'er onder d' Onderdaanen der beyde Kroonen behoorde te zijn; en waar mede te handhaven en t' onderhouden den Koophandel onder de 2 Land-aarden; soo was 't nodig / dat de Koning van Portugal een naauw-keurig ondersoek van deesen daad liet doen / en gelaste / dat het geld aan de Belang-hebbers weder ter hand gestelt wierde; dat men ten Grens-scheydingen / aan de bestieringe van Panama, die sy Castilla del Oro noemden / Nicaragua en las Ybueras stelde; nademaal men reeds berigten der bestoertens / die over dit onderwerp voorgevallen waren / ontfangen had / alhoewel d'ordre / die men 'er op stelde / niet veel nuts by-bragt; nademaal 'er de vermogenste voorsiening / om den hoogmoed en de gierigheyd der Land-voogden te matigen / vereyscht wierd / die gedurig deeden / wat sy konden / om hun Regts-gebied uyt te breyden / d' een over den anderen overheeringen aanstellende. En deesen hoogmoed strekte sig niet alleen hier toe uyt / maar sy onderdrukten mede de gemeentens / om hen in den handel hinderlijk te zijn / en dat men 'er in vryheyd geen besittinge neemen kon / bewerkende niet / dan na hunnen wille / en hadden ten dien eynde deese gewoonte ingevoert / dat in de plaatsen / daar de Land-voogden sig niet vinden lieten / de Steede-houders sig in hunne plaatse voegden. Waar over gelast wierd / dat / wanneer men van yets in een gemeente / de Persoon raakende / die 'er sig vinden liet / handelen sou / hy sig 'er buyten stelde / sulks men niet te meer vryheyd spreeken kon / en dat

Hoogmoed en Geld-sugt der Land-voogden in d' Indien.

Ordres, die daar waren gestelt.

dat men het vermoogen den gewoone Regters liet/ om in sijn Regts-gebied te genieten / wat hem eygen was. En dat voornamentlijk in Cuba, de Land-voogd niet meer eenen Stede-houder hadde / die plaatse in den Raad met de Bewints-lieden nam; en dat men den Inwoonders van 't vaste land niet hinderde / van versorgers hunner eygen saaken en Koop-handel te zijn / vermits dit reeds door gewoonte door-ging / en in de Indiën reeds gantsch ingevoert was / om niet te dulden / dat yemand van eens anderens saaken sprak / sonder bewilliginge der Land-voogden; dat / om te doen blijken / sy het geregte beleedigden / het van die uure selfs noodig was / dat de Koning d'ordres sond / om in deese on-ordres te voorsien / alhoewel in de verbeteringe der mis-drijven / en de quade gewoontens men 'er soo veel sorge niet voor-droeg / dan om slegs alle de eygendommelijke goederen en het gesag tot sig te trekken. Waar op / door een seer bepaalde ordre bevoolen wierd / dat den Land-voogd Pedro de los Rios, om te sien / wat men aan Pedrarias Davila gelast had / raakende de verbeteringe / die men op d'on-ordres der spellen gestelt had / bedagt was / en dat men des-weegen / en voornamentlijk wegens het spel met Dobbel-steenen / strenge Ordonnantien maakte / en dat se met de uytterste strengheyd te werk gestelt wierden; nademaal de spellen en andere mis-drijven / veele weder-waardigheeden quamen te veroorsaaken; behalven dat veele Factoors en Koopliedén / die in Castilje waren / en die hunne goederen na d'Indiën hen in vertrouwen sonden / sig meesters der waaren maakten / en van hun eygendom verstaaken. En voor soo veel deese mis-slagen dagelijks vermeerderden / en dat het noodig was den loop daar af te stremmen / wierd gelast / dat alle / die sig uyt den dienst hunner Meesters onttrekken souden / uyt de Kerken geweert wierden / en voornamentlijk die den Koopliedén gehoorden. Na dat

Speelen verbooden.

Ordres tegens de Factoors en Koopliedén.

1526 't gantsche Landschap van *Tlaskala* uytstrekken sou, en in *St. Jan d'Ulua* aangrensende met de stroomende Wateren tot aan de Stad *Matlata* en deese van *Vera Cruz*, nevens alles, wat onder *Tabasco* gehoorig was, en van de Rivier *Gryalva* tot aan *Chiapa*; alle welke uytgestrektheyd verklaart zijnde te weesen van 't gemelde Bisdom van *Tlaskala*, met deese voorwaarde, dat sijne Majesteyt en sijne navolgers het vermoogen hadden, van te veranderen en te herroepen, wat ten beste des gemelden Bisdoms, in 't geheel, of ten deele, noodig geoordeelt wierd.

Hoe verre het Bisdom Tlaskala gesegt te strekken had.

Verbod, om geene Goud-smeeden in Nieuw-Spanje te moogen hebben.

Daar geschiede ten deesen tijde een groot bedrog over 's Konings middelen / wegens de Goud-smeeden / die in Nieuw-Spanje aangeland waren / vermits sy in 't verborgen Goud smolten, en dus 's Konings regten te kort deeden; behalven dat sy'er seer veel Soudeersel ondermengden; en ten dien eynde verbood men / geene Goud-smeeden in gantsch Nieuw-Spanje te moogen hebben / nog hun ambagt te laaten oeffenen. En nademaal / in de Goud- en Silver-mijnen / die 'er waren / de Koninglijke Amptenaaren / die'er de afgelegenste van de Borst waren / gemeenlijk hun gesag meer uytbreyden / en niet gedoogen wilden / dat alle soorten van Lieden / soo wel ingebooorne / als Castiliaanen, Goud en Silver nog andere Metaalen groeven / en dat se geen verlof gaben dan aan die geenen / die hen goed dagt / (dat het tegen-deel was / wat de Koning aanbevoolen hadde /) behalven / dat dit 's Konings inkomsten veel verminderde; soo wierd dan aan de gemelde Amptenaaren bevoolen / om in de Mijnen alle soorten van Lieden soo wel Ingeboornen / als Castiliaanen te laaten arbeyden / van welker geslagte / of hoedanigheyd die waren / 't zy die hunne dienaars en Slaaven / van sodanige soort / als'er aan allen gemeen bevonden wierden. Dit was dan / waar in den hoogmoed der Amptenaaren bestond / die om aan hunne drift te voldoen / geene agtinge op 's Bor-

's Konings ordre om het bearbeyden der Goud- en Silver-mijnen.

'S Vorsten schaade gaven / nog 't wel-zyn der gemeente aanmerkten / verhinderende dat het Volk niet benoodeelt wierd / om daar door soo veel te meer hun gesag te doen blyken. 1526

't Afweesen van Ferdinand Cortes uyt de Golf van las Ybueras, veroorsaakte al die quaad; nademaal deese 4 Amptenaaren / die de Koning sond / in 's Vorsten saaken / sig niet als Onderdaanen gedroegen / aan wien sy rekening te doen hadden / maar als volstrekte Meesters / waar uyt al het quaad ontstond / dat wy reeds gemeld hebben.

't Was derhalven na dat de Opper-Raad van Indien van alles onderrigt / sig hier in voorsag; en gelaste den Amptenaaren in Nieuw-Spanje, om geenen Indiaan na Castilje te laaten passeeren / met aansegging / dat sy'er niet soo genoegsaame sorge droegen / als 'er geschieden moest / laatende geduuriglyk hen den overtogt vry; weshalven hen bevoolen wierd / dat'er voortaan geenen van passeeren sou / gemerkt de veranderinge des Lands hen swaare siektens veroorsaakte / die eerlang van de dood gevolgt wierden; en gelaste den geenen / die in Castilje gekoomen waren / dat sy terstond wederkeeren moesten / met aanbeveelinge / dat d'Amptenaaren van 't huys des Voorraads van Sevilje, soo veele sy'er van vinden souden / hen lieten inscheepen / en wederkeeren na hun Ingeboren Land / by aldien sy sulks begeerden / en om niet te dulden / dat yemand hen in deese Gewesten qualyk handelde / nog voor Slaaven in hun Land hield; (nademaal syne Majesteyt veel-maalen dus gelast hadde / en dat sy vry waren en gehandelt / als syne Onderdaanen / en niet anders; en aan de Koninglyke Amptenaaren der Indien;) dat sy voortaan op deese saaken naauw-keuriger agt gaven; dat d'Amptenaren van Sevilje berigt wierden / om alle d'Indiaanen, die sy met de Scheepen sagen overkoomen / weder na hun Land te senden. Men heeft reeds hier voren gesegt / dat om te verhinderen / dat de Negers,

Geene Indiaanen na Castilje te senden nog voor Slaaven te houden.

Dat se vry en als Onderdaanen van den Koning gehandelt wierden.

1526 om hen in de Kloosters en Schoolen op te voeden, en na dat men se in den Catholijken geloove onderweesen had, als mede in de Staatkunde en in eene goede wijse van leeven, sy dan weder na hun Land keerden, om d' ingeboornen der plaatsen t' onderwijsen, gemerkt sy te gemakkelijker van hen yets goeds leerden, dan se van andere doen souden; en van toen af selfs gaf men last een twintig-tal te senden. Dat voorts die ter ontdekkingen en om bevolkingen te doen uyt-gingen, geen Indiaanen des Lands, om hunne overheeringe te bereyken, mede voerden; dat sy geenen Indiaan, voor den Akker-bouw, of andere arbeyd, tegen sijnen wille, beesigden, nog in de Mijnen, mids hen hun dag-loon betaalende; en dat men in de huysen, daar men de smeltinge in Nieuw-Spanje deed, de selfde voorsorge, als in de andere huysen van Indiën droeg; dat de Pagters der Koninglijke Verpondingen hunnen toegang tot den Opper-Beampt-schrijver der Mijnen hadden, wegens het in 10000 Maravedis voor duysenden bestond, alhoewel men geene quijt-scheldinge des wegen gaf. En voor soo veel het Gast-huys van Mexico aanweeg, smeekte sijn Majesteyt de Paus, een Aflaat ten deesen aanmerkinge te verleenen, sulks de geloovige Christenen de H. Stoel onderhoorig, genaade en gunste genooten, en nog meerder genegentheyd toonden, in 't begunstigen van een soo heylig werk hunner Aalmoesen.

Indiaanen, ingeborene des Lands met te swaren arbeyd niet te belasten.

's Pausen Aflaat voor 't Gast-huys van Mexico.

Ten deesen tijde was 'er eenen sekeren Breton, Nicolaas Don genoemt, die aan sijn Majesteyt berigte, dat hy gaande met 30 Scheeps-lieden op de Visschery der Bacallaos, door sterke wind genoodsaakt wierd, veel meer weg te spoeden, dan hy gewilt hadde, en eyndelijk aan een Land quam, in de Grens-scheydinge van Castilje geleegen, waar van het Volk van een goede gedaante, en wel gemaakt van lighaam was, en die Hals-banden en andere verciersels van Goud droegen, waar

Aanbieding eener Franschen Stuurman, om een Land, door hem ontdekt, voor sijn Majesteyt te verbeteren.

waar uyt hy geloofde / dat dit Land rijk moest zijn. Hy aanbood sig dan hem met sijne medegenooten te koomen dienen / en om 'er te gaan handelen / geevende sijn Majesteyt het vierde-deel van 't voordeel / dat hy 'er in den eersten Togt behaalen sou / onder voorwaarde / dat hy vervolgens hem in sijne Landen / als sijn Onderdaan / handelen kon. Dit versoek wierd hem dan gewillig toegestaan / want / indien men 't niet gedaan hadde / soude hy niet nagelaaten hebben / deesen Togt uyt eygen beweeginge te doen. Het was een Scheeps-gesel / die brenger deeser brieven was / en de Koning antwoorde door den selven / dat hy seer genoegt was / hem dit versoek in te willigen; dat hy dan met sijn Volk koomen sou / op dat hy hem ten dien eynde alle Last-brieven / die hy begeerde / verschafte. 1526

Dat bewilligt word.

Reeds had men in den Raad gehandelt / om te weeten / of men gedoogen sou / Sterktens in d' Indiën te bouwen; en daar wierd na veele beraadingen / van den een als anderen / beslooten / dat men 'er Kasteelen en gesterkte Huysen bouwen konde / soo wel na-by de Zee / als te Lande-waarts / niet alleen om sig tegens d' Indiaanen te verdeedigen / alwaar de Castiliaanen in kleyn getal waren; maar ook tegens de Fransse Roovers / die reeds na d' Indiën overstaken; en dat het aldus noodig was / sig langs de Zee / en aan de gevaarlijkste plaatsen te versterken / om deese Roovers te wederstaan; en men gelaste / dat van toen af dit besluyt te werk gestelt wierd. Men versorgde toen mede in gelijke gelegentheeden / wegens het goed bestier der Indiën. En eerstelijk hernieuwde men d' ordres / raakende de geene / die nieuwe ontdekkingen deeden / en dat men dit niet onderstaan sou / sonder Geestelijken met sig te voeren / om d' Indiaanen t' onderwijsen / en hen het Catholijke geloove te doen omhelsen / als mede om predikinge voor hen te doen / dat men een Afgesant aan den Koning van Portugal sond / en dat men hem ver-

Ordres tot het bouwen van Sterktens in d'Indien.

Geen ontdekkingen sonder Geestelijken te moogen doen.

1526 soeken sou / om deese seekere Portugeesen, die eenige Castiliaansche Koopliden gedood hadden / te straffen / die sig met veel geld in hun Schip te Sevilje ingescheept hadden / met voorneemen / om na Cabo Verde te vaaren / en aldaar Negers te koopen / die aan een deeser Eylanden gekoomen / sy van hun geld ontrooft / en door hen gedood waren. Weshalven wegens d'onderhoudinge der goede verstand-houding / als 'er onder d' Onderdanen der beyde Kroonen behoorde te zijn; en waar mede te handhaven en t' onderhouden den Koophandel onder de 2 Land-aarden; soo was 't nodig / dat de Koning van Portugal een naauw-keurig ondersoek van deesen daad liet doen / en gelaste / dat het geld aan de Belang-hebbers weder ter hand gestelt wierde; dat men ten Grens-scheydingen / aan de bestieringe van Panama, die sy Castilla del Oro noemden / Nicaragua en las Ybueras stelde; nademaal men reeds berigten der bestiertens / die over dit onderwerp voorgevallen waren / ontfangen had / alhoewel d'ordre / die men 'er op stelde / niet veel nuts by-bragt; nademaal 'er de vermogenste voorsiening / om den hoogmoed en de gierigheyd der Land-voogden te matigen / vereyscht wierd / die gedurig deeden / wat sy konden / om hun Regts-gebied uyt te breyden / d' een over den anderen overheeringen aanstellende. En deesen hoogmoed strekte sig niet alleen hier toe uyt / maar sy onderdrukten mede de gemeentens / om hen in den handel hinderlijk te zijn / en dat men 'er in vryheyd geen besittinge neemen kon / bewerkende niet / dan na hunnen wille / en hadden ten dien eynde deese gewoonte ingevoert / dat in de plaatsen / daar de Land-voogden sig niet vinden lieten / de Steede-houders sig in hunne plaatse voegden. Waar over gelast wierd / dat / wanneer men van yets in een gemeente / de Persoon raakende / die 'er sig vinden liet / handelen sou / hy sig 'er buyten stelde / sulks men met te meer vryheyd spreeken kon / en dat

Hoogmoed en Geld-sugt der Land-voogden in d'Indien.

Ordres, die daar waren gestelt.

dat men het vermoogen den gewoone Regters liet/ om in syn Regts-gebied te genieten / wat hem eygen was. En dat voornamentlijk in Cuba, de Land-voogd niet meer eenen Steede-houder hadde / die plaatse in den Raad met de Bewints-lieden nam; en dat men den Inwoonders van 't vaste land niet hinderde / van versorgers hunner eygen saaken en Koop-handel te zijn / vermits dit reeds door gewoonte door-ging / en in de Indiën reeds gantsch ingevoert was / om niet te dulden / dat yemand van eens anderens saaken sprak / sonder bewilliginge der Land-voogden; dat / om te doen blijken / sy het geregte beleedigden / het van die uure selfs noodig was / dat de Koning d'ordres sond / om in deese on-ordres te voorsien / alhoewel in de verbeteringe der misdryven / en de quade gewoontens men 'er soo veel sorge niet voor-droeg / dan om slegs alle de eygendommelijke goederen en het gesag tot sig te trekken. Waar op / door een seer bepaalde ordre bevoolen wierd / dat den Land-voogd Pedro de los Rios, om te sien / wat men aan Pedrarias Davila gelast had / raakende de verbeteringe / die men op d'on-ordres der spellen gestelt had / bedagt was / en dat men des-weegen / en voornamentlijk wegens het spel met Dobbel-steenen / strenge Ordonnantien maakte / en dat se met de uytterste strengheyd te werk gestelt wierden; nademaal de spellen en andere mis-dryven / veele weder-waardigheeden quamen te veroorsaaken; behalven dat veele Factoors en Kooplieden / die in Castilje waren / en die hunne goederen na d'Indiën hen in vertrouwen sonden / sig meesters der waaren maakten / en van hun eygendom verstaaken. En door soo veel deese mis-slagen dagelijks vermeerderden / en dat het noodig was den loop daar af te stremmen / wierd gelast / dat alle / die sig uyt den dienst hunner Meesters onttrekken souden / uyt de Kerken geweert wierden / en voornamentlijk die den Kooplieden gehoorden. Na dat

1528

Speelen verbooden.

Ordres tegens de Factoors en Kooplieden.

1526 de Licentiaat Alonso de Zuazo sijne rekeningen in Cuba gelevert hadde / ingevolge van welke / gelijk reeds hier vooren gesegt is / was gelast geweest / dat men hem gevangelijk uyt Nieuw-Spanje na 't Eyland Fernandina sond ; dog hy gaf se in soodanige ordre en hy redde sijn eere dusdanig / dat de Koning hem met het Ampt van Raads-heer in de Koninglijke hooge Geregt-kamer van Hispaniola voorsag. Ten deesen tijde quam den Schat-bewaarder Michel de Passamonte t' overlijden / die onder voorwendsel / van den Koning dienst te doen / de t' eenemaal de verwoester der saaken van den Admiraal Diego Columbus was / vermits hy geduurig deed / wat hy konde / om sijn gesag te krenken. En alhoewel door sijnen dood / die geene der tegen-party / sig verbeeldende / dat de voorledene twist-saaken staaken souden / weshalven de Koning dit Ampt van Estevan de Passamonte sijnen Neef gegeeven had / soo miste men egter niet wederom in de selfde drijften en twee-dragt te vallen / willende sijnen Oom na-volgen. Dog hem het gesag / en een goed gedeelte van de voorsigtigheyd ontbeerende / waar mede den Oom begaaft was geweest / (alhoewel hem de Koning wegens de verdiensten van sijnen Oom eerde /) soo konde hy deese plaats niet behouden / en dus geraakte een gedeelte der vrienden van den Admiraal uyt alle deese besorgingen en bekommernissen.

Zuazo de Licentiaat voor Raads-Heer in den Raad van Hispaniola aangestelt.

Dood van Michel de Passamonte.

Wegens Geestelijke saaken had men geduurig de selfde sorge / als by het voorleedene ; en de Geestelijke der Ordre van Merced hunne Vergaderinge in de Stad Burgos gehouden hebbende / maakten een hervorminge / waar in sy sig verdroegen / stellende de ordres in een geregelde Tugt / en besloten voor algemeene Klooster-voogd in de Indiën te senden / Broeder Francisco de Bovadilla, om de Geestelijken deeser Gewesten te hervormen / en dugtende / dat de daar zijnde Geestelijken hem niet gehoorsaamen mogten / om van hun-

Verscheydene Orders wegens het Geestelijk bestier.

Francisco de Bovadilla voor Algemeen Klooster-voogd in d'Indien gesonden.

hunne wijse van leeven te veranderen; gelaste den Koning Bevel-brieven voor de Land-voogden en den Geregten te verschaffen, op dat se hem alle soorten van bystand verleenden; en dat voor hem en voor 12 Geestelijken, die hy mede voerde, de Amptenaaren van 't Huys des Voor-raads van Sevilje, hen den vryen Over-togt gaven, nevens genoegsaamen onderhoud, en in soodaniger wijse, dat se gedient wierden, na dat hunne hoedanigheyd vereyschte. De Koning hadde een aalmoes van 100000 Maravedis aan het Gasthuys van Jamaica gedaan, dat sy St. Jago noemen; en nademaal hem berigt wierd, dat'er geene sieken waren, en dat die van buyten koomende, aldaar door d'Inwoonders gehuysvest en onthaalt wierden, soo ordonneerde hy, dat deese aalmoes in den aanbouw der Kerke van de selve Stad verbeesigt wierd. Het gebeurde nu door ongeluk, dat de Stad St. Jago op het Eyland Fernandina verbrande, die toen soodanig vergroot was, dat 'er reeds meer, dan 2000 Inwoonders waren. En alsoo het noodig was, om die weder te herbouwen, bekostigde de Koning seer veel, soo wel voor de Kerken, als wegens d'Inwoonders; nademaal, alsoo uyt dit Eyland, en uyt dat van Hispaniola, seer veel dienst aan d'ontdekkingen van Nieuw-Spanje en van andere Landschappen beweesen was, en dat niet tegenstaande deese ongelegentheyd sy egter bestendig moesten zijn, om in andere ontdekkingen, die nog te doen stonden, de hand te leenen; het wierd dan bevoolen, dat ter weder-herstellinge deeser plaatse, men 'er alle vereyschte en benoodigde sorge voor droeg. Men beval insgelijks, dat de Hoofd-kerk der Stad St. Domingo van goede gehouwe steen gebouwt wierd; en op dat ten dien eynde, de saaken in goede ordre gerigt wierden, en dat 'er de verciersels en andere dingen, als noodig waren, ten Godlijken dienst versorgt mogten worden, soo wierd hen ontheeven alles, wat voor inkomsten gegeeven

1526

Aalmoes door den Koning aan de Kerk van Jamaica gegeeven.

's Konings mildaadigheyd ten weder-opbouw der Kerk van St. Jago.

1526

was / nevens de vrugten / die uyt d'inkomsten van 't Bisdom moesten voort-koomen / van den dag af / dat de Bisschop Alexandre Geraldino overleeden was / tot dat de Kerk weder herstelt wierd; en dat de Thiendens der Landen van het Eyland Margarita, den Koning gehoorende / aan de Priesters voldaan wierden / waar mede hen na hunne verdiensten t' onderhouden / en om hen te meer in de dienstbaarheyd hunner Ampt-oeffeninge te doen yveren. Schoon nu Pedrarias Davila, gelijk reeds hier vooren gesegt is / de Stad St. Maria el Antigua del Dariën te Panama deed verplaatsen / liet men egter niet na / gedurig aldaar de Hoofd-kerk t' onderhouden; en de Koning begeerde niet / dat se verplaatst sou worden; nademaal hy aanmerkte / dat se d' eerste grondlegginge en vestinge der Castiliaanen op 't vaste Land was geweest / het noodig waar / om 'er des de hand aan te houden. Ten dien eynde wierd bevoolen / dat 's Priesters inkomsten vermeerdert wierden / en dat die geenen / die 'er niet dienden / en 'er geen verblijf hadden / bestraffelijk waren / en dat men hen geene regten betaalde / midlerwijl dat sy afweesig bevonden wierden.

Onderhoud der Pristers verschaft.

's Konings genegentheyd, om de Kerk van Darien t' onderhouden.

De Koning den Geestelijken der Orders van St. Dominicus en St. Franciscus, die in d' Eylanden der Indiën hun verblijf hadden / wegens de gedaane aanbeveelinge seer geneegen zijnde / als de minste aanbelangers / om d' Orders / die wegens de vryheyd der Indiaanen gegeeven geweest / werk-stellig te maaken; soo sond hy voor Hispaniola en Fernandina een bysonderen last aan Broeder Pedro Mexia de Trillo, algemeen Kloostervoogd der Franciscaanen Ordre in deese Gewesten. En voor soo veel hy sedert weynig tijds berigt hadde gehad / dat / soo d' Indiaanen van Fernandina, na men gelast had / in vryheyd waren gestelt; (behalven dat veele onder hen oproerig wierden /) andere niet suymen souden / sig insgelijks met hen in opstand te geraaken / en hebbende meer

Orders wegens de vryheyd der Indiaanen in d' Eylanden door de Vaders Dominicaanen en Franciscaanen uytgevoert.

vry-

vryheyd / als sy hadden / sy de Castiliaanen dooden souden / en weder sig op hunne quaade gewoontens toeleggen / en hunne misdrijven en Afgoderye van nieuws te werk stellen; nademaal / gemerkt hunne onbequaamheyd en plompheyd / het onmoogelijk was / dat se niet overmeestert zijnde / konden / nog wilden de Christelijke leere aanneemen / nog in den geloove onderweesen zijn / gelijk het reeds door eene maar al te lange ondervinding gesien was. En vermits ook / dat de Koning niet gaarne toestond / dat in deesen gevalle men niet tevens besluyten mogt / om een vaststellinge te maaken / die voor altoos duuren kon / en dat men 'er soo veele beswaarnisse by-brogt / gemerkt sijne voornaamste meening was / dat deese menschen in vryheyd leefden; aanmerkende dit daar op / dat men hem vertoonde / dat sy hunne beteugelinge verlaatende / weder tot hunne eerste gewoontens souden overgaan; en dat de Castiliaanen in hunne beheerschinge zijnde / het geviel / dat se na andere Landen gingen / en deesen verlieten; sulks dat d'Indiaanen hen verlaatende / weder tot hunne oude vryheyd keeren souden / sonder hoope te hebben / van hen oyt weder tot het geloove te konnen brengen; dat wyders dit Eyland van een sodanige geleegentheyd zijnde / dat 'er geen bequamer in gantsch Indien is / en waar men met meer gemak en min gevaar kan aanlanden / alle soorten van voor-raad verhandelen met een yeder gaande en koomende in alle soorten van Koopmanschappen / als van Leef-togt / Paarden en andere dingen / wegens der selver overvloed en vrugtbaarheyd; 't geen een merkelijk verlies veroorsaaken / en een onderwerp geeben souw / om 'er weder te keeren / en het voor de tweede reyse te hervatten / waar uyt sig andere weder-waardigheeden op-doen souden / die Gode seer benaadeelen konden. Na dan rijpelijk over soo hoogwigtige saaken overwoogen te hebben / gelaste men wederom aan Broeder Pedro Mexia de Tril- 1526

1526 lo, van in dit Eyland met vlijt na-soek te doen/ welker Indiaanen sedert 6 maanden nu ontslaagen waren/ en die geene/ hier na ontslaagen souden worden; en dat die/ als hy oordeelde/ een vermoogen te hebben/ om in 't bysonder/ met andere by-gevoegt/ in de Gehugten te leeven/ en sulks in goede ordre/ hunnen pligt/ als Christenen doende/ en dat men hen het geloove prediken kon/ ordentlijk leevende en vermeerderende in voort-teeling; dat aan soodanige lieden in de bevolkte plaatsen te leeven gedoogt wierd/ na de ordre en wijse/ als Broeder Pedro Mexia en de Land-voogd Gonzalo de Guzman het noodig oordeelen souden/en men hen van Geestelijken voorsag/ en van deugdsame Priesters/ die om hen t'onderwijsen van een goed leeven waren; en dat sy hen te verstaan gaven/ dat men volgens de genegentheyd/ die men voor hen hadde/ hen met soodanige Lieden voorsien had/ op dat sy als redelijke Menschen leefden; en hen met sagte reden berigt geevende/ dat/ soo sy in soodanig een wijse van leeven en in vreede agtervolgden/ sy seer wel gehandelt/en als Onderdaanen van sijn Majesteyt geagt worden souden. Dog dat/ soo sy wederspannig waren/ of dat se tegens/ wat hen voorgeschreeven was/ deeden/ men hen straffen sou/ en boven dat sijne genade en vryheyd verliesen souden.

En door den Koning verder aangedrongen.

En wat aanbelangt de geene/ die na veelmaals vermaant te zijn geweest/ en die men oordeelde om hun mis-drijf te doen verlaaten/ en op den weg der saligheyd te brengen/ het noodig was/ hen d' Inwoonders aan te beveelen/ dat men het met soodanige deed/ als met berigt van den Land-voogd goed gevonden wierd; nademaal sijn Majesteyt sijn gewisse wegens hen ontlasten soude/ en de hunne belaste/ blijvende sijn Majesteyt geduurig by die meening/ dat se als vrye Lieden en geene Slaaven weesen souden/ en als vryen gehandelt wierden. En ingevalle/ dat men d' aanbevee-

hunne wijse van leeven te veranderen; gelaste den Koning Bevel-brieven voor de Land-voogden en den Geregten te verschaffen / op dat se hem alle soorten van bystand verleenden; en dat voor hem en voor 12 Geestelijken / die hy mede voerde / de Amptenaaren van 't Huys des Voor-raads van Sevilje, hen den vryen Over-togt gaven / nevens genoegsaamen onderhoud / en in soodaniger wijse / dat se gedient wierden / na dat hunne hoedanigheyd vereyschte. De Koning hadde een aalmoes van 100000 Maravedis aan het Gasthuys van Jamaica gedaan / dat sy St. Jago noemen; en nademaal hem berigt wierd / dat 'er geene sieken waren / en dat die van buyten koomende / aldaar door d'Inwoonders gehuysvest en onthaalt wierden / soo ordonneerde hy / dat deese aalmoes in den aanbouw der Kerke van de selve Stad verbeesigt wierd. Het gebeurde nu door ongeluk / dat de Stad St. Jago op het Eyland Fernandina verbrande / die toen soodanig vergroot was / dat 'er reeds meer / dan 2000 Inwoonders waren. En alsoo het noodig was / om die weder te herbouwen / bekostigde de Koning seer veel / soo wel voor de Kerken / als wegens d'Inwoonders; nademaal / alsoo uyt dit Eyland / en uyt dat van Hispaniola, seer veel dienst aan d'ontdekkingen van Nieuw-Spanje en van andere Landschappen beweesen was / en dat niet tegenstaande deese ongelegentheyd sy egter bestendig moesten zijn / om in andere ontdekkingen / die nog te doen stonden / de hand te leenen; het wierd dan bevoolen / dat ter weder-herstellinge deeser plaatse / men 'er alle vereyschte en benoodigde sorge voor droeg. Men beval insgelijks / dat de Hoofd-kerk der Stad St. Domingo van goede gehouwe steen gebouwt wierd; en op dat ten dien eynde / de saaken in goede ordre gerigt wierden / en dat 'er de vercierselen en andere dingen / als noodig waren / ten Godlijken dienst versorgt mogten worden / soo wierd hen ontheeven alles / wat voor inkomsten gegeeven

1526

Aalmoes door den Koning aan de Kerk van Jamaica gegeeven.

's Konings mildaadigheyd ten weder-opbouw der Kerk van St. Jago.

1526.

De Koning.

Brief met 's Konings eygen hand aan hem geschreeven.

Manuel de Rojas, onsen Dienaar; uwen Brief van den 8 van *Maart* des tegenwoordigen Jaars hebbe ik gesien, en houde voor een treffelijken dienst de sorge, die gy, om my berigt te geeven, gehad hebt, en my van den staat deeses Eylands *Fernandina*, en van de saaken, als 'er van af hangende zijn, onderrigtinge te doen; en voornamentlijk van den staat en wijse van leeven deeser ingeboorne *Indiaanen*; en ik sal hoog agten, als gy geduurig agtervolgt, wat gy soo wel begonnen hebt; en zijt verseekert, dat wanneer 'er geleegentheyd weesen sal, ik niet suymen wil, u met mijne genegentheyd gunste te bewijsen, gedagtig te zijn. De saaken, waar van gy my segt, zijn gesien; en ik sal gelasten, om 'er naauw-keuriglijk in te voorsien, als af hangende van den dienst van God onsen Heere, van den onsen, en van den aanwas en de vermeenigvuldiginge des Eylands, waar toe mijne begeerte strekt dit te begunstigen. En alles wat onsen Land-voogd u beveelen en onsent wegen seggen sal, help hem na dat vertrouwen, als ik in u stelle.

Granada den 14 van *September*, 1526.

Ik de Koning.

Door bevel van sijn Majesteyt;
Francisco de los Cobos.

Geteekent door den Bisschop van *Osma*, Voorsitter van den Raad; den Bisschop van *Canariën*, deesen *Ciudad Rodrigo*, en den Licentiaat *Beltran*, uyt den Raad van *Indiën*.

En om de voorsz. voor de benoodigde saaken/ raakende d'oprorige Indiaanen / niet te stremmen/

1526

men / gelaste men / om'er Geestelijke Persoonen en Leeken te senden / in wien men sig het meest vertrouwde / en die omtrent hen veel geloofs hadden / om hen te verpligten / sig weder onder de gehoorsaamheyd van sijne Majesteyt te stellen; en dus niet als vlugtelingen door 't Gebergte te gaan dwaalen / stroopingen aan de weegen te doen / Christenen en vreedsaame Indiaanen te dooden / of hen verontrusten / maar volgens dit bevel / hen alle soorten van goed onthaal aan te bieden; hen berigtende / dat / wat men hen beloofde / onschendbaar nakoomen sou. En dat indien sy / na hen allen bereysen en noodigen vlijt aangewend te hebben / sig niet willen na de reden schikken / dat men dan een geregtelijk geding / ter regtvaardiginge der saak / maakte / en dat men hen in dien gevalle tot 3 verscheydene maalen aankundiginge deed; en dat soo sy niet tegenstaande alle deese plegtigheeden / sig niet onder gehoorsaamheyd van sijne Majesteyt / in den voorschreevenen tijd / herstelden / dat men hen dan den Oorlog / als wederspannelingen van sijne Majesteyt / aan-deed / en hen tot Slaaven maakte. Dog men gelaste boven al den Land-voogd, om hen met de minste schaade / als mogelijk was / in hunnen pligt te stellen. En aangaande d'andere Indiaanen, die in andere plaatsen waren / die men niet vermeende te konnen bevolken / en nog min om hen het Catholijke Geloove te prediken / 't scheen dat men tragten moest / om hen sonder geweld onder de beheersinge der Castiliaanen te trekken / om'er sig van met weder-sijdse bewilliginge in hunne Akkers te dienen / en dat de hoedanigheyd van Naborias, gelijk d'Indiaanen der andere Eylanden / en dat se dit doende veel meer goeds genooten / en beter onderweesen souden zijn / gelijkerwijs reeds door den Catholijken Koning gelast was. En het scheen den Regters van de Koninglijke hooge Geregt-kamer te Hispaniola, dat dit in goeden

Hoe men sig omtrent de Weder-spanninge Indiaanen gedraagen sou.

Of anders hen den Oorlog aan doen.

gewisse

1526 gewisse met bewilliginge van eenige Geestelijken/ met wien men gemeenschap hadde / geschieden kon. De Koning vond mede noodig / dat het verrigt wierd / gemerkt men 'er geen geweld aandeed / nog op eene wijse van hen uyt hun Land te trekken / soo sulks niet met hunnen vrijen wil was / hen eerstelijk te verstaan geevende / waar men hen voeren wilde / en om welker reden. Beveelende en gelastende den Regters der hooge Geregt-zaal / wel agt te geeven / of men het tegendeel deed /. en de overtreeders te straffen / en te senden een verhaal /. aan den Koning en sijnen Raad der Indiën, van wat 'er sig toedroeg / van alle welke saaken hy op hun gewisse deed belasten / ontlastende de sijne op hen ; hen berigtende / dat soo men het tegen-deel deed / hy hen des de schuld wijten sou.

Heevige storm-wind op Hispaniola gevoelt.

Ter selver tijd ontstonden 'er in October sodanige heevige storm-winden over Hispaniola, die sy Uracanes noemden / dat de Rivieren seer geswollen zijnde / veel Vee / Gezaay en andere dingen verwoest wierden / veroorsaakende dusdanig eene schaade / als 'er in lange in dit Eyland / niet voorgevallen was.

7 Scheepen uyt Hispaniola aangeland, en der selver Laading.

De Licentiaat Jan Ortiz de Matienzo, Gesaghebber der 7 Scheepen / die van Hispaniola vertrokken / quam ten deesen tijde aan te landen / die sijne Laading in verscheydene gedeeltens van Indiën ingenoomen hadde ; en behalven de Waaren van Couchenilje, Cassia fistula, Suyker en Huyden / voerde hy 51082 Pesos in Goud voor den Koning / bestaande in sijne vijfdens ; 350 mark gemeene Paarlen ; en 183 uytgesogte Paarlen van Cubagua ; 5 natuurlijke Goude steenen van een taamelijke grootte / nevens eene Paarl van eene onschatbaare waarde / waar over de Koning sig seer verheugde ; dat nu oorsaak gaf / om aan de Regters van de hooge Geregt-zaal van Hispaniola te gelasten / dat wanneer sy yets raars / van

wat

1526

it nature het zijn mogt / vonden / het aan dee-
te betaalen / die het gevonden had / voor so
l het hem gehoorig was / en dat men 't aan
le Majesteyt sond; aan wien men mede met
se Scheepen / 12 Valken deeses Eylands / die
r schoon waren / gesonden had / waar in hy
r voldaan was. En voor so veel de Franssen
gelijks agtervolgden / om ter Kaap uyt te vaa-
l; beval men den Regters / van de hooge Ge-
rt-kamer van Hispaniola, en aan alle de Amp-
laaren der Indiën, dat sy ordre gaven / dat de
cheepen / die van daar na Castilje vertrekken
den / wel van Wapenen / en van 't geene noo-
r ter verdeediginge was / versien wierden; dat
sig in 't Eyland Hispaniola versamelden / en
n daar gesamentlijk in geselschap vertrokken /
dat wanneer sy vertrekken souden / om t' zeyl
gaan / sy elkanderen inwagten moesten / om
le Vloot uyt te maaken / op dat se te seekerder
amen aan te landen; nademaal men berigt
d / dat de Kaapers een Schip genoomen had-
l; en den Stuurman met sig gevoert / om de
houdene Scheeps-kours te leeren / en te gaan
wagten / welker Scheepen uyt d'Indiën quamen /
l te beter hun oogmerk te bereyken. De self-
ordre stelde men op de Scheepen / die na d'In-
n vertrekken moesten; en vermits men berigt
dde / dat de Scheepen / die alleen uyt-voeren /
gevaar van te vergaan waren / het Land ont-
kende / wegens de weynige ervaarentheyd / die
Stuur-lieden hadden / die in humne kours af-
aalden; en op dat men sig te beter / op eenen
gemeenen Bevel-hebber vertrouwen kon / die
Vloot onder sijnen opsigte / nevens bequaame
ervaarene Stuur-lieden / geleyden sou / dan in
l Schipper / de kours niet wel kundig zijnde;
ke Gesag-hebber eene bysondere sorge hadde /
t de Scheepen van Scheeps-lieden / Oorlogs-
oefte en Wapenen / gelijk sy verpligt waren /
sien wierden / en niet te vertrekken / om buy-
ten

's Konings Last om geene Scheepen uyt d'Indien te laaten vertrekken, sonder wel gewapent en verseld te zijn.

Insgelijks de Scheepen na d'Indien vertrekkende.

1526 ten tijds t' zeyl te gaan / en in gevaar / van te vergaan te geraaken / meer dikmaals uyt gewinsugt / om d' eersten in den aankomst te weesen / en te beter sijne waaren te verkoopen / en wegens nog ander aanbelang; behalven / dat het seeker is / dat eenen algemeen Bevel-hebber de hand slaat / om de ongebondheeden der Scheeps-lieden / en hunne onduldelijke woestheeden te temmen / en hunne misdrijven en quade handelingen / die sy gemeenelijk den Reysigers aan-doen / te straffen / en insgelijks de moetwille / die sy in de Landen / daar sy aanlanden / begaan / in te tengelen.

Last tot het verbeeteren der Zee-kaarten.

De Koning berigt zijnde / dat 'er wegens de verschillighèyd / die'er in de Kaarten der Scheepvaart / soo wel in die / de gelegentheyd der Eylanden en Landen raakte / als in de grootheyd en kours der selven was / en daar door veele gevaaren en Schip-breuken ontstonden. En door soo veel het noodig was / om'er in te voorsien / en dat Ferdinand Columbus, Soone van den eersten Admiraal / Christoffel Columbus, eenen Edelman seer verstandig en ervaaren in de Weereld-kunde / en in de konst der Zee-vaart / van wiens diensten de Koning seer voldaan was; soo belaste hy hem alle de Weereld-kundigers en Stuurlieden / dien hy noodig oordeelde / te vergaderen / en in deese saake dienst konden doen / om daar mede met hen / van deese verbeeteringe te handelen / en sig te beraaden; en dat se gesamentlijk de Kaarten der Zee-vaart over-een-komstig maakten; dat sy een boek / of ronde form namen / en daar op teekenden / de strekkinge der Eylanden / en vaste Landen / tot dus verre ontdekt / en die voortaan konden ontdekt worden / sulks na dat de Kaart sou gemaakt zijn / de selve tot een voorwerp / of model / in 't huys des Voorraads van Sevilje; dienen sou / na welke de Stuur-lieden verpligt weesen souden / sig in hunne Scheep-vaart te rigten. Na dat dan Ferdinand Columbus, volgens den last / die hy

Een ronde form te vervaardigen, waar op d' ontdekte en nog t' ontdekkene Eylanden aangeteekent wierden.

hy van sijne Majesteyt hadde / sijnen vlyt aangewend had / verbeeterde men eenige misslagen / die'er in d' oude Kaarten waren / en maakte'er eene gantsch nieuwe van / die niet van een gering gevolg was / nadien se veel voordeel by-bragt. De Koning wyders in agt neemende / hoe men sig gemeenlyk / om tegens de Kaapers verseekert te zyn / wapenen moest / en dat het noodig was / dat de Scheepen / die na d' Indiën vertrokken / beter uytgerust / en om sig te verdeedigen gewapent wierden / en gemeenelyk van geen genoegsaam Geschut versien waren; soo beval hy den Amptenaaren van 't huys des voorraads van Sevilje, dat sy agt gaven / of 'er in deese Stad middel was / om het selve te gieten. Dit ondersogt hebbende / gaven se tot antwoord / dat' er goede toebereydselen waren / en dat het noodig was / dat sijne Majesteyt 'er sig van bediende; sulks men van toen af in deese Stad Geschut begon te gieten. 1526 Ordre tot gieting van het Geschut te Sevilje.

Men voorsag nog in dit Jaar in veele andere saaken / die het goed bestier der Indiën aangingen; en onder anderen / wierd aan de hooge Geregt-kamer van Hispaniola verboden / sig te bemoeyen met de verdeelingen der Indiaanen, of hen in aanbeveelinge in 't Eyland Fernandina, nog in andere Eylanden te geeven / maar se den Landvoogden in vrye bedenkinge te laaten. En nademaal wegens d'ontdekkingen / en de bevolkingen / die men in d' Indiën gedaan had / d' Indiaanen der gemelde Eylanden / als Vrienden der nieuwigheeden / sig in de nieuwlyks ontdekte Landen ontweeken hadden / verlaatende deesen / die hen bekent waren / om anderen te bewoonen / maar van sy geene kennisse hadden / veroorsaakte sulks / dat d'Eylanden onbevolkt bleeven / en voornamentlyk Hispaniola, dat het rykste in Goud / en het edelste en vrugtbaarste in alle overvloed was. Ten dien eynde hadde sijne Majesteyt / gedurige gunst-bewysingen aan der selver Inwoonders gedaan /

1526 daan/ en voornamentlijk den geenen/ die genegen waren/ om 'er sig met 't woon te begeeven/ wegens/ dat het noodig was / dat men'er sig onthouden moest/ om de nuttigheyd/ die men 'er van trok/ 't zy in Leef-togt/ Scheepen/ Paarden en andere benoodigde saaken/ om 'er sig van te versien; des deed de Koning een verbod/ dat geene van d'Inwoonders der Eylanden Hispaniola, Fernandina, St. Jan, en Jamaica, van welker hoedanigheyd die waren/ van daar vertrok/ om na andere Plaatsen/ Landen/ Landschappen en Eylanden over te gaan. Dat sedert als deese ordre gegeeven was/ (dat in de Stad Granada den 17. van November deeses Jaars geschiede/) men insgelijks in de ontdekte/ als t'ontdekkene Landen bevolkinge deed/ en dat soo de Koning gebood/ wegens eenige nieuwe bevestiginge en ontdekkinge over-een te koomen/ men des de noodige waarneemingen in agt neemen sou; behalven/ dat indien yemand gehandelt hebbende/ om ter ontdekkinge en bevolkinge te gaan/ het Eyland passeerde/ hy soodanigen Manschap neemen kon/ als hem behaagde/ laatende soo veele anderen in hunne plaats. Men gaf mede verlof aan alle siiner Majesteyts onderdaanen/ der Koningrijken en Heerlijkheeden van sijne Kroon/ en aan alle de Ondersaaten sijns Keyser-rijks/ soo wel Genuesers als anderen/ om na d'Indiën over te steeken/ en'er te woonen/ en met d'Indiaanen te handelen/ dus en gelijkerwijs de Onderdaanen van 't Koningrijk Castilje en Leon deeden.

Verbod, dat geene Inwoonders der Eylanden vertrekken mogten, om elders te gaan woonen.

Men gelaste mede aan Diego Lopez de Salzedo de tijd van sijn bestier in de Golf van las Ybueras te verlengen; en aan de Regters der hooge Geregt-kamer van Hispaniola, om de gedingen tegens de schuldigen der beroertens/ die'er in dit Land verwekt waren/ op te maaken; en voor soo veel men vermeende Ferdinand Cortes, van dit getal te sijn/ wegens dat hy Francisco de las Casas

Ordre om de Schuldigen der beroertens van las Ybueras te straffen.

Casas tegens Christoffel d'Olid, om slag te leveren gesonden had/ sy een Schip met sijne goederen gelaaden aangehouden/ en 'er sig van versekert hadden/ toen het in 't Eyland Hispaniola aangeland was; weshalven de Koning hen beschrobde/ gemerkt men hen reeds berigt hadde/ dat den selven Cortes byp verklaart was. 1526

Eenen Broeder van den Bevelhebber Christoffel d'Olid, Antonio d'Olid genoemt/ versogt wegens sijnen dood in den Koninglijken Raad der Indiën, tegens Gil Gonzales Davila en Francisco de las Casas, regt; seggende/ dat het Verraders waren; nademaal sy sijne Gevangenen zijnde/ en hen alsoo wel als hem handelende/ nademaal hy hem aan sijnen tafel liet eeten/ sy hem gelasteert hadden/ hen deesen goeden dienst doende; en dat hy sig aan den Priester vertrouwt hebbende/ om sijne belijdenisse t' ontfangen/ geloovende van de wonden/ dien sy hem gegeeven hadden/ te sullen sterven/ soo hadden se hem/ sonder van yemand gevolmagtigt te zijn/ den hals af-gesneeden/ breekende de Priester sijn woord/ die hem hen onder belofte ontdekte/ als se hem niet gedaan hadden/ dat sy hem niet meer beledigen souden. Men gelaste de beschuldigingen en ondersoekingen op te soeken/ die men 'er van vervaardigt hadde/ en men sond na Truxillo, nademaal Gil Gonzales seyde/ dat se Francisco de las Casas hadde, aan wien/ gemerkt men berigt hadde/ dat hy uit d'Indiën weder vertrok/ men beval/ dat hy in Persoon voor den Raad verscheen/ om redenen deswegen van sijn doen te geeven; en van den Bakkelaurus Moreno, die na las Ybueras ging/ om de Geschriften op te stellen. Dog de Koning was des niet wel genoegt/ gemerkt hem was berigt geworden/ dat hy onder andere saaken uit dit Land/ veele Indiaanen bedriegelijk ontvoert had/ en hen met het Brand-yser geteekent/ en vervolgens na Hispaniola gesonden. Weshalven de Koning gelaste/ dat men eene ondersoekinge

Klagten voor den Raad wegens de dood van Christoffel d'Olid gedaan.

's Konings ongenoegen tegens den Bakkalaurus Moreno.

1526 daar op deed / en dat men des alle belastingen sond/ en men in verwagtinge eerlang d'Indiaanen, die hy onder sig hadde / tot sig trok / en dat men se wel handelde, tot dat men bevel gaf / wat te doen/ en de straffinge / als men den Bakkalaurus Moreno, wegens deesen misdaad / toe te wijsen hadde

Men ordonneerde mede / dat men niet afliet / allen mogelijken vlijt aan te wenden / om de Cacique Enrique te bevreedigen / en d'Indiaanen, die met hem in Hispaniola wederspannig waren. De Koning gaf aan Pedro Gallego den tijtel van Marschalk deeses Eylands / wegens de diensten / die hy hem beweesen had; en het vermoogen aan Jan Lopez d'Archuleta, opsiender van de Paarl-kust en 't Eyland Cubagua, van'er een Akker en geneeringe der Beesten tot voorraad van sijn huys te houden / als mede in een ontvolkt Eylandje / Coche genoemt / dat 2 / of 3 mijlen in den omtrek / en 3 mijlen van Cubagua afgeleegen was; en sulks voor soo lange / als het sijne Majesteyt behaagen sou / gemerkt dit niemand benadeelde.

7 Scheepen uyt d'Indien aangeland.

In deese gesteltheyd des tijds / ten eynde deeses loopende Jaars / quamen 'er 7 Scheepen uyt d'Indiën aan te landen / met eene Laading van de gewoone waaren. Sy bragten voor den Koning 30000 Pesos in Goud / behalven de Paarlen / die wel op 3600 Pesos beliepen. Ook schonk de Koning den Land-voogd Francisco de Montejo tot een Wapen / (op dat men eene eeuwige gedagtenisse van sijne gedaane diensten had /) een Schild in tween gedeelt / hebbende aan 't regter boven-deel / een Eylandje van de Zee omringt; daar boven een verguld Leeuw in een Roos-verwig Veld met greynen Gouds / beteekenende het Eyland de Sacreficios; daar hy met groot gevaar aanlande / toen hy 'er met de Vloot van Jan de Gryalva was. En in 't andere gedeelte van 't Schild ter slinker syde / na 't beneeden-deel / 7 ronde greynen Gouds in een blaauw Veld / ter

Wapenen door den Koning aan Francisco de Montejo geschonken.

ge-

plaats en sterft. 28
. . gedagten over sijn dood. ibid.

M.

Magdalena, waarom dese naam aan een Eyland gegeeven. 14
Manuel de Rojas ontfangt een brief, van 's Konings eygen hand geschreeven. 73
Maravedis (100000) door den Koning aan het Gast-huys van *Jamaica* gegeeven. 69
Marco d'Aguilar aanvaard het ampt in plaats van *Louis Ponce de Leon*. 28
. . geeft sijn ampt aan *d'Estrada* over en sterft. 29
Martin Mendez, tot Onder-bevelhebber, over de Vloot van *Gaboto* aangestelt. 3
. . met eenige op een onbekend Eyland gelaten. 6
Martin Yniguez tot Kapiteyn op een Schip gekooren. 32
. . begeeft sig met 60 man te lande. 34
. . vertrekt van het Eyland *Mindano*. 36
. . komt aan het Eyland *Tidoo*. 37
. . komt te *Gamafo*, alwaar hy van den Heer besogt word. 38
. . send eenige Bevel-hebbers aan de Koningen van *Tidor* en *Gilolo*. 43
. . beantwoord de dreygementen der *Portugeesen* met weder-dreygementen. 46
. . send eenige geschenken aan de *Portugeesen*. 47
. . maakt sig slag-vaardig tegen de *Portugeesen*. ibid.
Mexicaanen halen *Cortes* met veel gejuyg in hun Stad. 24
Michel de Passamonte sterft. 68
Mildadigheyd des Konings, in het opbouwen der Kerken. 69
Mindana, een Eyland, ontdekt. 32
Mindano, een Eyland, beschreeven. 35
. . des selfs Landschappen beschreeven. ibid.
. . des selfs Land-aard beschreeven. 36

O.

Ongehoorsaamheeden, onder de *Castiliaanen* voorgevallen. 39
Ongenoegen des Konings tegens *Moreno* getoont. 81
Order, des Konings van *Castilje*, tot het bevredigen van *Mexico*. 48
. . op 't smelten van het goud gestelt. 56
. . omtrent de Goud- en Silvermijnen. 60
. . op het vertrekken der Scheepen gestelt. 77
. . tegens de oproerige van *las Ybueras*. 80

P.

Paarlen, uyt *Hispaniola* in meenigte mede gebragt. 7?
Palma, een der *Canarische* Eylanden. 54
Pamfilio de Narvaez, maakt een verdrag met den Koning, om Landen te bevolken. 52
Papa, naam van den Opper-Priester der *Indiaanen*. 51
Pedro Gallego, verkrijgt van den Koning de Tijtel van *Maarschalk*. 81
de Perlas, een Eyland, waar gele-

REGISTER

Der voornaamste zaaken, vervat in de Scheeps-Togt van *Sebastiaan Gaboto*.

A.

Aalmoes, door den Koning aan het Gast-huys van *Jamaica* gegeeven. 69
Aanbeveelingen voor de Vloot, om een Opper-hoofd te kiesen, by versterf van *Gaboto*. 4
Aanbieding, van *Breton* aan den Koning gedaan. 74
Aanbiedingen van de Koningen van *Gilolo* en *Tidor* aan de *Castiliaanen*. 44
. . van verscheyde *Castiliaanen* gedaan, om Landen te ontdekken. 52
Afgesant, tot wat eynde aan den Koning van *Portugal* gesonden. 66
Aflaat van den Paus, voor 't Gast-huys van *Mexico* versogt. 64
Alonso Davila ontkomt sijne gevangenisse. 59
. . doed een versoek aan den Koning. ibid.
Alonso d'Estrada komt met de *Castiliaanen*, uyt *Mexico*, *Cortes* te gemoet. 24
. . aanvaart het ampt van *d'Aguilar*. 29
. . doed een Dienaar den hand afkappen, en *Cortes* bannen. 30
Alonso de Rios begeeft sig met een *Parao* na den Koning van *Tidor*. 41
. . word van hem seer wel ontfangen. ibid.
Alonso de Zueso, voor Raadsheer te *Hispaniola* aangestelt. 68
Alvaro Loyasa sterft. 19
Amptenaaren over de Vloot van *Gaboto* benoemt. 3. 4
. . des Koninges voeren groot gesag in de Mijnen. 60

B.

St. Bartholome, waarom dese naam aan een Eyland gegeeven. 19
Bedrog, der Goud-smids in *Nieuw-Spanje*. 60
Benito Hurtado bestrijd de Soldaaten van *Savedra*. 40
. . werd van *Savedra* eenige manschap tegen gesonden. ibid.
. . word met 15 van de sijne gedood. 42
Beschuldigingen, tegen *Salazar* en *Peralmindez*, wegens de dood van de *Paz* ingeleevert. 59
. . ordres dies aangaande gegeeven. ibid.
Bevel-brieven des Konings, door *Cortes* en andere gekust. 27
Bevelhebbers over de Vloot van *Gaboto* benoemt. 3. 4
Bisdom van *Tlaskala*, hoe verre sig uyt-strekken sou. 60
Boomen aan de *Straat Magellanes* gevonden. 11
Brand-merken der *Indiaanen*, door den Koning verbooden. 57

Bre-

Breton doed aanbiedingen aan den Koning, om Landen te overheeren. 64
. . wat beloften hy hier over doed. 65
. . werd, sijn versoek toegestaan. ibid.
Brief, door de Koning van *Castilje*, aan *Manuel de Rojas* geschreeven. 73
. . des selfs Inhoud. 74
Buena Vista, een Eyland, waar geleegen. 54
Bulle, van den Paus wegens *Yucatan*, en *St. Maria de los Remedios*, verleent. 59

C.

Cabo de las 11000 Virgines, de Mond van de *Straat*. 9
Cabo Dessendo aan de *Straat* in de Zuyd-Zee geleegen. 11
Cacique van een Gehugte onthaalt den Priester *Arroyzaga* seer beleefd. 16
. . gaat met hem aan boord. ibid.
Caciques (150) neemen voor, sig van de dienstbaarheyd der *Castiliaanen* te ontlasten. 91
. . dooden veele *Castiliaanen* en steeken hunne huysen in brand. ibid.
Canoe met Walvis-ribben gevonden. 10
Canoes (2) met groote *Indiaanen* van de *Castiliaanen* gesien. 10
. . van die der *las Ladrones* beschreeven. 20
Castiliaan komt by de Eylanden *las Ladrones* aan boord. 20
. . doed een verhaal van sijn wedervaren aldaar. ibid.
Castiliaanen (25) in een gevegt gedood. 7
. . worden deftig van een *Cacique* onthaalt. 17
. . van *Navidad* werden van de *Indiaanen* bestreeden. 41
. . (15) door de *Indiaanen* gedood. 42
Cortejo werd de hand afgekapt. 30

D.

Diego Garcia vertrekt, om ontdekkingen te doen. 53
. . versiet sig van alles aan het Eyland *Palma*. 54
. . komt aan 't Eyland *Buena Vista*, alwaar hy sig van Vlees voorsiet. ibid.
. . komt te *Todos los Santos*. 55
Diego Lopez de Salzedo, voor Land-voogd van *las Ybueras* aangestelt. 49
. . wat hem dies aangaande belast wierd. ibid.
. . komt te *Truxillo*, dog mag sig niet ontscheepen. 50
. . word egter voor Land-voogd outfangen, en neemt *Savedra* en andere gevangen. ibid.
. . is seer geld-gierig. 51
Dobbel-steenen-spel, door den Koning in de *Indien* verbooden. 67
Dreygementen, van *Francisco de Castro* aan de *Castiliaanen*. 45
. . antwoord hier by gegeeven. ibid. 46

Berigt voor den Boek-binder, waar de Figuuren moet ſtellen.

c	1	tegen Pagina	20
c	2	- - - - -	42

VERVOLG
Der Verrigtingen en Ontmoetingen
Van
FERDINANDES CORTES,
In de
WEST-INDIEN
En elders,
In het Jaar 1526. *en vervolgens.*

Verhalende onder andere een uytrusting van 3 Scheepen na de *Specery-Eylanden*, wat ontmoeting dese Scheepen aldaar met de *Portugysen* hebben gehad, en wat soort van Volkeren op eenige Eylanden, (door hen aangedaan) hebben gevonden.

Als mede

Het vertrek van Cortes ***uyt*** Mexico, ***met een ongelooffelijke schat na*** Kastiliën, ***alwaar gunstig van den Koning werd ontfangen, van sijne verrigtingen verslag doet, sig tegen sijne beschuldigers verdeedigt, en eyndelijk des selfs Dood.***

Eertijds in 't *Spaans* beschreeven door ANTONIUS DE HERRERA, History-schrijver van sijne Koninglijke Majesteyt over de *Indiën*, en Rijken van *Kastiliën*.

Nu alder-eerst uyt het Spaans ***vertaalt.***

Met noodig *Register* verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkooper, 1707.

Met Privilegie.

(5)

VERVOLG
Der Verrigtingen en Ontmoetingen van
FERDINANDES CORTES,
In de
WEST-INDIEN
En elders.

Wanneer de Geestlijkheyt / met een Fregat uyt de Vloot van den Commandeur Loyasa, dat den selven te Tecoantepec, op de Kust van de Zuyt-Zee in Nieu-Spanje had gebragt / te Mexico in gesellschap van Juan de Haraizaga was wedergekeert / begon Ferdinandes Cortes, in geen Oorlogen ingewikkelt zijnde / zijn beslupt / om 3 Schepen uyt te rusten / en na de Moluccos te zenden / waar van in de Scheeps-togt door Sebastiaan Gaboto, in het Jaar 1526. gedaan / gewag is gemaakt / in het werk te stellen; had veele moeyten om den Tresaurier Estrada, die het Gouvernement in handen had / daar in te doen bewilligen / dewijl dese in beradinge was / van eene bevolking na Chiapa en Zapote te zenden / en Cortes sonder zijn hulp niet konde doen; liet ondertussen vast 3 Schepen bouwen en in het water brengen; maakte veel geweer en Oorlog-behoeftens by een te krijgen / als mede ruymte van twee-bak en andere levens-middelen / en bemande na dat vryheyt verworven had / van de voorgenomen togt te laten doen / en de Pinas met St. Jago de Guevara na gemelte Eylanden gesonden / voor dat die bereykt had / met missig weer was omgeslagen en verongelukt / de Kapitana / Florida genaamt met 50 Kastilianen, namentlijk 12 Matrosen en 38 Soldaten / in het tweede Santjago genoemt 45 met den Hooftman Louis de Cardenas,

1526.

Uytrusting van 3 Schepen door *Cortes* na de Specery-Eylanden.

1527. nas, van Cordua en in het derde El Espirito Santo geheten/ 15 met de Kapiteyn Pedro de Fuentes, van Xeres; voorsagse met 30 stukken Geschut/ en stelde tot algemeen Opperhooft aan/ Alvares de Savedra sijnen bloet-verwant.

Vertrekt uyt de Haven.

Dese vertrok uyt de Haven van Zivat Lanejo, den 3. van October des Jaars 1527/ en zeylde na het opgeven der Stuurlieden/ over de 2000 mijlen/ die regt-streeks gerekent wel 1500 uytmaakten alleen voort/ doordien met quaat weer van de andere zijn geselschap was afgeraakt; en ontdekte op 3 Koningen dag 1528 veele Eylanden op de hoogte van 11 graden Noorder-breete van de Middel-lijn, en gaf se de naam van Los islos de los Reyes.

Ontdekt de Eylanden *de los Reyes*.

Gestalte der Inwoonders.

De bewoonders van de selve waren doorgaans en insonderheyt de mannen/ groot van gestalte/ sterk van spieren/ bruyn van verwe/ wel gebaart en swaar van hayr; gebruykten honden om mede te jagen; hadden fijne matten van Palm-boomen gevlogten/ en daar van broeken/ waar mede hunne schaam-deelen mede bedekten; gingen voor het overige naakt/ en hadden tot hun gebruyk groote Schepen.

Besigtigt het Eyland *Mindano*.

De Kapiteyn Savedra, ging het Eyland Mindano, het voornaamste van die alle/ (nu met de naam van de Philippinen bekent) besigtigen; als mede de andere op de hoogte van 8 graden gelegen: sag daar op veele Verkens/ Hoenders/ Broot van Rijs/ monsters Goud/ schoone Vrouwen/ blanke Mans/ beyde met swaar hayr; de laatste droegen sweerden van Yzer/ gebruykten Buskruyt en Vuurroers/ breede vergiftigde Pijlen/ Harnassen van Katoen/ overtogen met schulpen/ en waren Oorlog-sugtig: een gesloote Vrede bevestigden sy met bloet van hunnen nieuwen vrind te drinken: offeren menssen; hunne Koningen dragen kroonen op het hooft/ en die als toen regeerde Catanao genaamt/ had Don Jorge Manriques, nevens sijnen Broeder/ Don Diego laten ombrengen; dit berigt ontfing Savedra uyt de

mond

mond van Sebaſtiaan de Puerto, een Portugys upt de Corunna van geboorte / en die onder den Commandeur Loyaſa gedient hebbende / in ſijn Schip weg komen vlugten / en maakte hem de ſelve mede bekent / dat hy nog 8 Kaſtilianen upt de Vloot onder Magellanes, te Chebut aan de Chineeſen verkoft / had gelaten / dat 'er ſig nog anderen in het Eyland Candieta bevonden / en Alvares, loſte ter plaatſe / daar hy was / 2 Kaſtilianen, gebonden om te dooden in ſijn geſigt gebragt / voor 60 goude Piſtoletten. Deſe Eylanders dronken / en gaven met hunnen Heer bloet upt hunne armen / volgens de gewoonte des Lands / te drinken. 1528.

Te Mexico werd een Gerigts-hof voor gants Nieuw-Spanjen aangeſteld.

Terwijlen nu Alvares de Savedra, ſijn reyſe vervolgde quamen te Mexico de Heeren Auditeuren van den Koning benoemt / tot het aanſtellen van een nieuwe Regtbank / in die Stad / en was de aldaar zijnde Regters voor-af bevel geſouden / geen kenniſſe van eenige ſaken te nemen voor de aankomſte van gemelte Auditeuren / en deſe / wanneer ſy daar waren / ſtelden een gerigts-hof aan / voor gants Nieuw-Spanjen, om het vermoogen van Ferdinandes Cortes in te teugelen / en wierd in ſtede van den overleden Licentiaat Luis Ponce den Regtsgeleerden / Marcus d'Aguilar / Gouverneur of beſtuurder van dat Geweſt gemaakt.

De Regeers of Leden van de ſelve.

De benijders van Cortes verbreyden ; dat hem dit wedervoer / om dat hy de voornoemde Luis Ponce, en die met de ſelve geſtorven waren / had vergeven ; dat de Koning deſe nieuwe Regtbank en Cancelery deed opregten / om dat een Miniſter alleen niet magtig genoeg tegens hem was / wierden tot Regters van deſe Overſchaar benoemt / de Licentiaten / Martin Ortis, de Mariença, Alonſo de Parada, Diego Delgadillo en Franciſco Maldonado ; Cortes beyoolen de ſelve plaats / om te vergaderen / in ſijn Huys te verleenen / dewijl daar toe buyten het ſelve niet veel bequaamheyt in Mexico was / hy dus in ſijn agtbaarheyt en geſag niet weinig beſnoeyd / in Spanjen de ſaken/

 waar

1528. waar mede men hem beswaarde / door Rodrigo Albanies, niet alleen bekragtigt / maar ook de boven-genoemde Auditeuren dermaten aangepoort / dat sy / om hunne Reyse te verhaasten / besloten met de namen van Scheeps-hooft-mannen te vertrekken.

Dit geschiede te eerder / om dat de Monnik Diego de Altamirano, Pedro de Paz, en andere handel-drijvers van Cortes na huys gesonden / met een groote somme gelts en veele kleynodien / voor Martin Cortes Vader van Ferdinandes Cortes, dese daar mede / om het te verduysteren / na Portugal meenden te gaan: maar de Koning / door hun inkoopen van eenige Mond-kost / aan de Zeekust / daar van verstendigt / deed het gerigt van Viana en alle andere Portugysse Zee-plaatsen aanschrijven / dat sy te ondersoeken hadden / wat persoonen met het voornoemde Schip / dat aan hem behoorde / over-quamen; wat goud sy geregistreert / of om te registreeren mede bragten; dat alles aan te tekenen / geheym te houden / aan den Raad der Indien naast sijn hof te senden / aan de daar mede gekomene bekend te maken / dat hen binnen 14 dagen voor sijn Majesteyt hadden in te stellen / dat ingevalle het voornoemde Schip voor de aankomste van dese bevelen mogt aangeland en weder vertrokken zijn / te berigten hadden / wat persoonen daar mede waren overgekomen / en wat sy hadden mede gebragt.

Ondiensten van Cortes gedaan by den Koning.

Vlijt aangewend, om de schatten, door Cortes aan sijnen Vader gesonden, te agterhalen.

Nog als den Koning vernam / dat dit Schip te Lissabon aangekomen / met de Monnik Diego de Altamirano en Pedro de Salazar afgesondene van Cortes, dese in Kastilien gekomen / het geregt van St. Lucar ondersoek sonder wederstand hadden laten doen / deed sulks de opgenomen argwaan veel verminderen / en den Koning bevelen / dat de van Cortes afgesondene in 14 dagen ten hove hadden te komen / hem voor-af heymelijk / alle de geschriften en verhalingen van Cortes toe te zenden / om rekenschap te geven / van het Goud / Kleynodien en andere goederen met gemelte Schip mede gebragt.

De argwaan tegens Cortes vermindert, en waarom.

Ee-

Eenige Indianen, met dit Schip overgekomen zijnde / namen de bedienaars van het huys van Contractie, in gevolge van een gegeeven bevel gevangen / en liet hen weten / dat sy die / welke sy voor slaven aansagen / aan hunne Vrouwen hadden te geeven / en soo de geene / die bype lieden waren / aan Land wilden gaan / die hen over hadden gebragt / moesten verbinden / en geld tot borge stellen / van hen wederom aan hun kust te sullen brengen. Dog dit wierd niet werkstellig gemaakt / om dat sy wederkeerende Cortes niet mogten verwittigen / hen over de strenghept der Spanjaarden beklagen / en sy verdagt gehouden worden / de gesondene Land-kaarten van een gedeelte van Nieuw-Spanjen, het Goud en de verrigte daden van Cortes, verduystert te hebben. 1528.

Medegekomene *Indianen*, gedreygt, dog niets gedaan.

Wanneer middelerwijl Pedro de Alvaro in Kastilien gekomen / van Gonçalo Mexica, in den Raad wierd aangeklaagt / van de in den Oorlog tegens de Indianen bekomen groote Rijkdommen niet te hebben willen deelen met die geenen / welke de selve met hem hadden gevoert / volgens het Oorlogs-gebruyk / en als de Monnik Diego de Altamirano, nevens Pedro de Salazar, mede aan het Hof gekomen waren / namen de saken van Ferdinandes Cortes een beeter keer / doordien uyt de getuyg-schriften van den Doctor Ojeda en de Licentiaat Pero Lopes, die over Luis Ponce de Leon hadden gegaan / en door dese was mede gebragt / bleek / dat de dood van den gesepde Ponce, nog die van Francisco de Garay, niet geweldelijken was geweest / en dat sig geduurende hun leven / seer zedig en gehoorsaam hadden gedragen.

Getuygschriften doen de saken van *Cortes* een beter keer neemen.

Terwijlen dat dit in Kastilien omging / quam het Schip van Cortes, met Alvares de Savedra, uytgesonden alleen / sonder yet van de 2 andere te weeten / in het laatst van het Jaar 1527 aan de Eylanden Sarragan en Candigan, op de hoogte van 4 graden / en alwaar de hier voorgemelte 2 Kastilianen van den Commandeur Loyasa had ge-

Savedra van *Cortes* uytgesonden, vertrekt na *Tidor*.

1528. gekogt: verstond uyt de selve / dat in het Eyland Tidor, 100 myjlen van dese gelegen / en met de Portugysen in Oorlog / nog andere Onderdanen van den Keyser waren / ging hy van Sarragon na 3 dagen vertoevens / en het inboeren van ververssingen / met een Noorde-wind Zuyd-waards aan t' zeyl. Aan het Eyland Ternate, waar in de Portugysen eene sterkte hadden / gekomen / quamen 4 / of 5 Portugysen omtrent het Schip vragen / van waar het quam / was het antwoord uyt Nieuw-Spanjen, en sonder hun Fort 10 myjlen van daar gelegen aan te doen / zeylde men voort / quamen dien eygensten dag in den laten avond 3 Paraos van Gilolo, in welker een eenen Kastiliaan was / gevraagt van waar het Schip? was het antwoord / uyt Nieuw-Spanjen, dog wilde het den Kastilianen niet geloven / en hielden se voor Portugysen, tot dat een van de stoutste in het Schip overgekomen de andere toeriep / dat het Kastilianen waren: daar op Alvares berigtede / dat sig Fernando de la Torre, 800 myjlen van daar met 80 Kastilianen bevond / des ging een afgevaardigde van Antonio Savedra, de voornoemde de la Torre tijdinge van sijne aankomste brengen / en de Indianen sulks den Koning van Gilolo aandienen.

Komt aan het Eyland Ternate.

Word van een Kastiliaan gespeyd.

Die Savedra berigt doet van Fernando de la Torre en 80 Kastilianen.

Den volgenden dag quam een Fust, met 10 / of 12 Paraos, welke de selve om de stilte nevens andere Vaartuygen boegzeerde: De beyde Kastilianen van Tidor seyden / dat het Portugysen waren / die quamen om het Schip te nemen / of in de grond te schieten; en dat het verlooren was / soo men hen liet naderen / en dat Alvares oversulks te gebieden had / dat men vuur gaf: maar dese antwoorde / dat niemant had te vreesen / en dat hy niemant had beschadigt. De Portugysen genadert / groetteden en vraagden / van waar het Schip? en als geantwoord was / seyde Fernando de Voldaya, die hooft van de Portugyse Fust was / tot Alvares de Savedra, van in sijn Fust over te komen / dog Savedra versogt; dat hy het in

Word van Portugysen aangedaan.

Versogt over te komen.

1528.

in sijn Schip wilde doen; en na eenige verdere antwoorden over en weder/ vraagde Alvares, of daar te lande ook eenige Kastilianen waren? bequam tot antwoord/ dat 'er voor 7/of 8 maanden een Schip met Speceryen geladen/ en dat na Kastilien wilde/ was aangeweest/ by hen gebleven en ontrent sijne schans lagen. Hier op voerde Savedra de Portugysen te gemoet / dat sy indien sy konden hem souden volgen/ dewijl hy niet vertrekken sou/ voor dat men het aan hem overleverde; Fernando de Voldaya siende/ dat de Kastilianen sijne begeerte niet wilden involgen/ protesteerde tegens Fernando de Savedra, wegens de schade/ die soude mogen geschieden/ en dese antwoorde van sijne kant/ dat hy/ sonder de Kastilianen, die aan land waren/ in sijne handen te hebben/ niet soude vertrekken. Simon de Vera een Portugys, die de meeste praat had/ verseekerde; dat Savedra die reets had/ waar op een der Kastilianen van Tidor hem voor een leugenagtig beest schold/ kortom de Portugys week wat af/ gaf op den Kastilianen vuur/ sonder evenwel yemand te quetsen; Alvares de Savedra belaste sijn geschut in te halen/ en om dat niet een schoot de Portugysen beschadigde/ zeylde hy met een Zuyd-weste wind na de Haven van Giloio, werdende van de Portugysen al schietende vervolgt: maar/ dewijl die het Schip niet konden inhalen/ keerdense wederom/ dog onderweg een andere Kapiteyn/ met geschut en volk bekomen hebbende/ quamen se weder te rug na het Schip/ deeden verscheyde schooten/ dog trof evenwel maar een koegel de groote mast en het zeyl/ wanneer op het verdek neerviel sonder yemant te beschadigen. Vier uuren later sagen de Portugysen een Kastiliaanse Fust, door Fernando de la Torre tot onderstand van het Schip komen aan-zeylen/ waar na onder hun Fort de wijk namen. Het Schip en de Kastiliaanse Felouq quamen te Tidor, namen aldaar 120 Kastilianen, en eenige stukken geschut van de Felouq in. Alvares de Savedra ging met

Dat weygerd en na de *Kastilianen* vraagd.

Dien hy van de *Portugysen* vorderd.

Deswegen in verschil geraakt.

Sig tot ontzeylen schikt.

Word van de *Portugysen* gejaagd en andermaal vervolgt.

Krijgt onderstand van *de la Torre.*

Bemand een Schip met meer Volk.

 sijn

1528. blieben na Mexico, aan Sancho de Caniego sijn Bloed-verwand / om van den Schatbewaarder Alonso de Estrada en Gonzalo de Sandoval, die vermits het overlijden van Marcus d'Aguilar, de regeeringe in handen hadden. De wedergevinge van de Landen / die hy voorgaf van sijn Gouvernement te zijn genomen / te begeeren; geraakte daar over als andere saken / met den Tresaurier Alonso de Estrada in verschil / en dewijl sig met de selve / ook niet door bemiddelinge van anderen konde verdragen / sond hy Sancho de Caniego, als Procureur van het Landschap na Kastilien, om over sijne eyssen tegen Don Ferdinandes Cortes en Alonso de Estrada, die hem in sijn Gouvernement beschadigde / te handelen / en den Koning voor te dragen / dat Don Ferdinandes Cortes, „Alonso de Estrada en Gonzales de Sandoval boesem-vrinden zynde / het Land overheersten; dat „Cortes den Licentiaat Luis Ponce had gedood; „dat de selve / wanneer Marcus d'Aguilar o„verleed na Sant Francisca, dat voorsien hield / „was geweken / en met de Landsaten verdragen / „dat sy niemant / die voor den Koning was / sou„den aannemen; dat hy het selve als in sijn huys „gevestigd hield; dat na het overlijden van A„guilar, de Regering met den Schat-bewaarder „Estrada had gedeelt; dat om alles na sijne sin„nelijkheyt te schikken / aan gemelte Estrada voor„geslagen had / van de Regering te willen affien / „om dat onder sijn naam en als een mede-regeer„der sijn oogwit best dagt te sullen bereyken; dat „in sijn huys geen imboedel altoos had gelaten / „maar al sijne Huys-cieraden na de Zuyd-Zee „gesonden / waar in veele wel-bemande Schepen „hield / dat hy de Factoor en Controlleur / goe„de Ministers zynde / met groote wreedheyd 20 „Maanden te voren had laten dooden; dat hoog„nodig was / dat de Koning Nieuw-Spanjen met „een Gouverneur deed voorsien; dat sijne Ma„jesteyt daar toe na een wakker en schrander Man „had uyt te sien / op dat niet mogt omgebragt

„wor-

Is met sijn bewind niet te vreeden.

Send ymant na Kastilien.

Die Cortes beschuldigd.

„worden / als men Francisco de Garay, Luis 1528.
„Ponce en andere had gedaan / dewijl de goe-
„de Dienaars van den Koning verdrukt wierden
„en gehandeld als de Guelfen de Gebelinen, des
„Konings naam / voor welke en voor wiens
„dienst men geen agting had / niet durfden noe-
„men; dat derhalven versogt / dat in alles spoe-
„dig mogt werden voorsien / dewijl hen was be-
„rigt / terwijlen dat dit schreef / dat de Tresaurier
„Estrada, aan Ferdinandes Cortes de vryheyd had
„gegeven van na Kastilien te gaan / waar toe de
„selve sijne 2 wel-gewapende Schepen te Vera
„Cruz gereed had leggen; Dat de voornoemde
„Estrada qualijk had gedaan met dit hem te ver-
„gunnen / om dat hy verstond / dat Ferdinandes
„Cortes, de Ingeboorne des Lands heeft bevolen
„na sijn vertrek / tegens den Koning op te staan /
„en dat het geloofflijk was / om de groote eer-
„biedigheyd / die men allesints sag / dat de Casi-
„quen, of Heeren des Lands / voor Cortes had-
„den.

Sancho de Caniego, met dit geschrift aan het Hof gekoomen / maakte de daar in vermelde beschuldigingen / in de meeste Amptenaren en Raden soodanig een indruk / dat de vrienden en voorstanders / die de afgunstige drifte van Nunes de Gusman kenden / niet konden beletten / dat de selve tot Voorsitter van de Regtbank te Mexico wierd benoemt.

En Voorsitter van het gerigt te Mexico werd.

De Koning bedugt / dat dese nieuwe Voorsitters en bygevoegde Regters het vereyste gesag te Mexico niet souden hebben / soo lang als Cortes aldaar was / vond na lange beradingen goed / dat de Bisschop van Osuna, Voorsitter van den Hoogen Raad der Indien aan Cortes een brief soude schrijven / en hem daar in nodigen na Kastilien te komen / ten eynde dat den Koning hem mogt sien en leeren kennen / en sulks hoe eer hoe liever / met aanbiedinge van sijn gunst en voorspraak omtrent sijne Majesteyt / die hem toegedaan scheen.

Cortes na Kastilien ontboden.

Desen

1528. Desen brief ontfing Cortes ter selver tijd / als hy besloten had na Kastilien te keeren / soo om de den Tresaurier Estrada naar sijn oordeel te opgeblasen regeerde / ook wel om de groote inkomsten / die hy had / na sijn ampt mogt staan / als om dat sijne saken in Kastilien niet naar sijn sin gaande / hy met den Keyser selfs verslag van saken te doen / die hem moogelijk niet bekent waren / de selve een andere keer mogten neemen / en sig in de gunst van sijne Majesteyt bevestigen.

Besluyt derwaarts te gaan.

Om dit sijn voorneemen te volvoeren / deed hy te Vera Cruz 2 Schepen / met bewilliging van Pero Ruiz de Esquivel, gebooztig van Sevilien, toerusten en van mond-kost voorsien; en sijne goederen en meubelen / 200000 Pistoletten waardig geschat / wettelijk opschrijven; voor welke tot bestuurders aanstelde de Opper-hofmeester en Licentiaat Juan de Altamirano, zijn Bloedverwant / en den Licentiaat Diego de Ocampo.

Laat daar toe 2 Schepen vervaardigen.

Vertrok vervolgens van Santa Cruz, om t'scheep te gaan; beval yder die het begeerde / vragt en kost vry mede te nemen; en liet in de Schepen brengen 1500 Mark gewicht silver / 20000 gemunte en 10000 ongemunte Pistolen aan Goud / mitsgaders veele kleynodien; vertrok met Gonzalo de Sandoval, Andreas de Tapia en andere voorname Hoofd-mannen van Nieuw-Spanjen, nam met sig mede een Soon van Motezuma, een ander van Maxiscotsin een Indiaan, die Christen geworden Don Lorenzo was genaamt / verscheyde Edellieden en Heeren van Mexico, Tlaskala en andere Steeden; 8 draayers van pok-hout / 12 kaats-speelders / eenige blanke Indianen, eenige Tijgers / Papegayen enz. mitsgaders veel kunststerpen van Pluymen / Waayers / Schilden / Spiegels van gesteente enz. / om weg te geeven / en quam dus als een groot Heer in Kastilien, op den laatsten dag van Mey, dog sonder Gonzalo de Sandoval, die een roem-waardig Hoofdman was / alsoo te Palos op de reyse aan siekten was overleden.

Gaat scheep.

Met verscheyde Heeren en veele schatten.

Komt in Kastilien.

Man-

Wanneer nu Ferdinandes Cortes in Kastilien was aangelant / besloot hy Donna Juana de Zuniga, suster des Graven van Aguilar tot in hare huysinge te besoeken / en sond haar voor-af verscheyde uytmuntende kleynodien; onder dien Esmarauden van groote waardy / en selfs een / waar voor de koopliedeN van Sevilien haar 40000 Dukaten betaalden. 1528.

Te Palos in de bogt van Cadix gelegen aan Land getreden / wilde hy Sevilien niet aandoen / maar verboegde sig aan het Hof / waar van seer gunstig wierd ontfangen; en met verwonderinge van een yeder / die van sijne beroemde daden had gehoord / aanschouwd; van den Keyser als Koning van Spanjen seer ge-eerd / en gunstig in sijne vertellingen van de Menssen / Dieren als andere dingen / die in de Indiën gevonden wierden / gehoord. Word van den Keyser gunstig ontfangen.

De Koning gaf aan sijne berigten volkomen geloof / om de selve meesten-deels met die sijn Majesteyt reets bekomen had / over-een quamen / en waarom hem geen Gouverneur van Nieuw-Spanjen / soo als had versogt / had gemaakt. In een openbare gehoor-geeving / vroeg den Koning onder anderen / of 'er in de Indiën geen nieuwigheeden waren voorgevallen / op de plaatsen die hy Cortes had bevolkt / en wat goederen hy in dat gewest besat / dog dese gaf tot antwoord / dat sulks buyten den Licentiaat Parado, by de Auditeuren / of Regters van Mexico konde onderstaan worden / en dat hy van geen bysonder handel-drijven / regts-gedingen / nog verblijf-plaatsen / die hem openlijk of heymelijk aangingen / wist. In sijne vertellingen geloofs.

Als nu Cortes openinge van de bedrijven van Nunes de Gusman aan den Keyser had gedaan / en wijtloopig over Alonso de Estrada, wegens het geene de selve tegens Pedro del Castilla, Stads-schrijver van Mexico, hem Cortes in het op-ontbieden / senden na Mexico en herroepen van een gegeven Vonnis; en Christoval Cortejo in het Hy beswaard *Nunes de Gusman* en *Alonso d'Estrada.*

laten

1528. laten af-kappen van sijn hand/ niet alleen had geklaagd / maar ook aangebooden te bewijsen/ dat daar in den regter niet genoeg had gedaan/ dewijl ten opsigte van de laatste het vonnis en de uytvoeringe daar van in een uure tijds laten verrigten/ sonder aan den beswaarder toe te staan/ van sig op sijne Majesteyt te moogen beroepen.

Spreekt voor sijne Vrinden.

Door dit berigt / Cortes tegenwoordigheyd/ des Keysers genegentheyd / en de gunst van het gantse Hof / namen sijne saken een gants andere keer niet alleen / maar geraakte ook in staat/ van voor Fernando de Savedra en Diego Lopes de Salzedo, sijne vrinden te spreken / en sijne Majesteyt verslag van hunne verrigtingen in de Ybueros te doen / en te vertoonen; dat sy geen de minste wederstand aan de Gouverneur van de selve hadden gedaan/ maar dat sulks alleen opgeraapte beschuldigingen waren / van die hen mishandeld en van hunne goederen/ sonder in regten gehoort te weesen/ berooft hadden.

De gevelde Vonnissen onregtvaardig verklaard.

De Koning stelde de saak aan de Koninglijke regtbank van Mexico, om na het hooren der dingers een uytepndigend vonnis te vellen/ soo nogtans dat den hoogen Raad / in gevalle het gewijsde / de dood of lijf-straffen behelsde / de uytvoeringe te beveelen aan sig behield. Het geding van Christoval Cortejo, dienaar van Cortes den hoogen Raad voorgedragen zijnde / wierd het gevelde vonnis onregtvaardig verklaard te weesen/ om dat het sonder kennisse van saken te hebben/ sonder gehoord te zijn / en sonder de behoorlijke tijd te geeven / om sig te verdedigen was verleend; doende Estrada oversulks / in een boete van 100 Mark Gouds slaan / maar den beledigde versogt/ dat hy swaarder mogt gestraft / hem de kosten / die had moeten doen / goed gedaan en voor het verlies van sijne hand 3000 Dukaten betaald / Alonso de Estrada in verseekeringe genoomen / en borge voor 5000 Dukaten te stellen / van in persoon voor den hoogen Raad sig te koomen verantwoorden.

De Keyser / de diensten door Ferdinandes Cortes, ter goeder trouwe gedaan / willende vergelden / en van alle gegevene opgevatte argwaan bevrijden / liet aan de Regtbank van Mexico weeten / dat hy de giften / aan den selve te voren gedaan / onwederroepelijk hield / en voor altijd aan hem afstond / de Dorpen / Gehugten en Landsaten van de Valeye van Atrisco en anderen in Nieuw-Spanjen in sig begrijpende 230000 Bewoonders / met de daar aan behoorende Landen / Grensspalen / Halsstrafselijke en burgerlijke / hoog en laag Regts-gebied / Inkomsten / Bedieningen / Tollen / Regten / Bergen / Weylanden / Rivieren / Beeken / loopende en stilstaande Wateren / mitsgaders alles / wat daar in aan de Kroon behoorde. 2 Eylandjes / een goede halve mijl in het Meyr van Mexico gelegen / en waar op men wild en konijnen kan jagen; en dan nog sekere Landen / Huysen en Wooningen in en buyten de Stad Mexico, dat de selve / om sijn persoon agtbaar te maken / met den tijtel van Marquis de la Valle de Guaxca had vereerd; dat de selve eerlang na Nieuw-Spanjen stond te keeren / om die Landen door sijne groote ervarenissen in het bestuuren van de selve te helpen bewaren; dat hy de selve om na behooren ge-eerd te werden / den tijtel van Kapiteyn Generaal had gegeeven; en dat sy Leden van de Koninglijke Regtbank te Mexico, in goed verstand met hem / als een Minister / die by den Koning in groote agtinge was / hadden te leven.

1528.

Werd van den Keyser verscheyde Landen geschonken en de tijtel van *Marquis* gegeeven.

Ferdinandes Cortes, nu Marquis geworden / was sijne Vrienden niet ongedagtig / maar bewerkte; dat een Broeder Juan de Zumarraga, Bisschop van Mexico, de Kerkelijke Tienden van den 12. van December 1527 af te rekenen / wierden gegeeven; dat men des selfs Bisdom wijder uytgestrekt / de scheydinge tussen dit ende andere aanwees / en veele giften tot het bouwen van een Franciscaner Monniken Klooster in Mexico, mitsgaders de daar toe behoorende Kerk-cieraden / wierden gedaan.

Is sijne Vrienden indagtig.

1528.

Nunes de Gusman send gemagtigden aan den Keyser, om het overkomen van den *Marquis* te beletten.

Na dat de President en Regters van Nieuw-Spanjen, de verheffinge van den Marquis de la Valle by aanschryvinge hadden verstaan/ vonden de selve goed een algemeene vergaderinge te houden/ met alle de gemagtigde en onder voorwendsel van het gemeene best te besorgen/ de Koning te bidden/ dat om de rust van de Landen te behouden/ niet toe te laten; dat de Marquis daar in verblijf quam nemen/ en om dit in Kastiliën te bewerken/ wierden door Nunes de Gusman, die sig niet onsijdig als wel behoorde gedroeg/ tot gevolmagtigde benoemt/ Bernardino Nasques de Tapia en Antonio de Caravajal, geslagene Vyanden van den Marquis, versag de selve met ruymte van geld tot de reyse/ en om dat hy in sijn schryven eens-luydende met andere soude wesen/ soo verbond hy sig met den Schatbewaarder/ Alonso de Estrada, en deed hem groote giften/ en gaf de Landeryen/ die onder voorwendsel van de selve de Kroon in te lijven/ Jorge de Alvarado, Broeder van Don Pedro de Alvarado, had afgenomen aan den Reken-meester Albornes.

Een der gemagtigde gevangen genomen zijnde, word de *Marquis* sijnen eysch ontseyt.

De voornoemde gemagtigde te Sivilien gekomen/ soo als de Marquis sig in die Stad bevont/ deed hy Bernardino Nasques de Tapia, die hem veel geld schuldig was/ gevangen nemen/ versogt vonnis van den hogen Raad der Indiën, maar wierd door dese/ als zijnde een saak van grooten nasleep/ aan het Hof als daar toe behoorende gewesen.

De Raad van *Mexico* versoekt; dat *Cortes* niet mag gesonden worden.

De brieven/ die de selve gemagtigde/ nevens het heymelijk ondersoek mede bragten/ gelesen zijnde/ bevond men de voornaamste hoofd-stukken daar in begrepen te zijn; dat de President en de Regters de Koning radeden en versogten/ den Marquis de la Valle, niet na Nieuw-Spanjen te senden/ dewijl sulks ergernisse en oneenigheden souden veroorsaken/ om dat sijne Majesteyt hem met de boven-genoemde Landen had begiftigt/ sonder sulks Alonso de Estrada geopenbaard te hebben; welke om die te bekomen nogtans soo veel voor Ka-

Kastiliën had gedaan; dat de Bevelhebbers door dese overgesonden konden getuygen / hoe sagtmoedig hy met de Indianen, om de selve in gehoorsaamheyd te houden / had gehandeld; dat de goederen van den Marquis had laten verkopen / om daar uyt het gene de selve aan den Koning schuldig was te vinden; dat sulks in het openbaar en tot een lage prijs na gedane uytroepinge was geschied; dat het halen der goederen uyt het Klooster der Franciscanen, waar in die door den Marquis op het vertoog van Andreas de Tapia gedaan / om dat hy het Franciscaner Klooster te Tlaskala had laten plunderen / waren gebragt / had toegestaan; dat versogt / dat de Kapittels / om altoos blijvende Regenteirte hebben / de gewoonelijke Oversten mogten benoemen / en de Raad / die om alle eensijdigheden te voorkomen / die verkiesen; dat het beroepen van de Regtbank op den hoogen Raad niet mogt geoorlooft zijn en dat de selve tot het straffen van wederspannige mogt gemagtigt wesen; beschuldigde wijders Cortes, dat hy aan sijne aanhangeren had geschreven / de Indianen soodanig te handelen / dat sijne naam daar by in groot-agtinge mogt blijven.

1528.

Verantwoord sig.

Doet eenige versoeken.

Beschuldigd Cortes.

De Bisschoppen in tegendeel schreven aan den Koning / dat de afkeerigheden van den Voorsitter Nunes de Gusman en de Raden / tegens den Marquis, soo groot waren / dat sig de selve over sijne daden / goederen en selfs agtbare Persoonen sijne vrienden uytstrekten; dat de voornoemde Gusman had laten afkondigen / dat de Marquis niet na Nieuw-Spanjen sou wederkeeren / dat niemant de beveelen van den Koning / die door hem gesonden wierden / hadden te gehoorsamen / nog te volbrengen; dat met Estrada in verschil geraakt / de selve in sijn Gouvernement van Panuco, 30000 Indianen, en 200 Paarden had ontrokken; dat de uytvoeringe van des Konings beveelen / om de Indianen sagt te handelen / had tegen gestaan / geen raad willen plegen / en in de schade der Indien niet voorsien zijnde / veroorsaakt; dat in min-

Dien de Bisschoppen voorspreeken.

En Gusman en den Raad beswaren.

1528.

Nunes de Gusman send gemagtigden aan den Keyser, om het overkomen van den *Marquis* te beletten.

Na dat de President en Regters van Nieuw-Spanjen, de verheffinge van den Marquis de la Valle by aanschryvinge hadden verstaan / vonden de selve goed een algemeene vergaderinge te houden / met alle de gemagtigde en onder voorwendsel van het gemeene best te besorgen / de Koning te bidden / dat om de rust van de Landen te behouden / niet toe te laten; dat de Marquis daar in verblijf quam nemen / en om dit in Kastiliën te bewerken / wierden door Nunes de Gusman, die sig niet onsijdig als wel behoorde gedroeg / tot gevolmagtigde benoemt / Bernardino Nasques de Tapia en Antonio de Caravajal, gestagene Vyanden van den Marquis, versag de selve met ruymte van geld tot de reyse / en om dat hy in sijn schryven eens-luydende met andere soude wesen / soo verbond hy sig met den Schatbewaarder / Alonso de Estrada, en deed hem groote giften / en gaf de Landeryen / die onder voorwendsel van de selve de Kroon in te lijven / Jorge de Alvarado, Broeder van Don Pedro de Alvarado, had afgenomen aan den Reken-meester Albornes.

Een der gemagtigde gevangen genomen zijnde, word de *Marquis* sijnen eysch ontseyt.

De voornoemde gemagtigde te Sivilien gekomen / soo als de Marquis sig in die Stad bevont / deed hy Bernardino Nasques de Tapia, die hem veel geld schuldig was / gevangen nemen / versogt vonnis van den hogen Raad der Indiën, maar wierd door dese / als zijnde een saak van grooten nasleep / aan het Hof als daar toe behoorende gewesen.

De Raad van *Mexico* versoekt; dat *Cortes* niet mag gesonden worden.

De brieven / die de selve gemagtigde / nevens het heymelijk ondersoek mede bragten / gelesen zijnde / bevond men de voornaamste hoofd-stukken daar in begrepen te zijn; dat de President en de Regters de Koning radeden en versogten / den Marquis de la Valle, niet na Nieuw-Spanjen te senden / dewijl sulks ergernisse en oneenigheden souden veroorsaken / om dat sijne Majesteyt hem met de boven-genoemde Landen had begiftigt / sonder sulks Alonso de Estrada geopenbaard te hebben / welke om die te bekomen nogtans soo veel voor

Ka-

Kastiliën had gedaan; dat de Bevelhebbers door 1528.
dese overgesonden konden getuygen / hoe sagt-
moedig hy met de Indianen, om de selve in gehoor-
saamheyd te houden / had gehandeld; dat de goe- Verantwoord sig.
deren van den Marquis had laten verkopen / om
daar uyt het gene de selve aan den Koning schul-
dig was te vinden; dat sulks in het openbaar
en tot een lage prijs na gedane uytroepinge was
geschied; dat het halen der goederen uyt het Kloo-
ster der Franciscanen, waar in die door den Mar-
quis op het vertoog van Andreas de Tapia ge-
daan / om dat hy het Franciscaner Klooster te
Tlaskala had laten plunderen / waren gebragt /
had toegestaan; dat versogt / dat de Kapittels / Doet eenige versoeken.
om altoos blijvende Regenteirte hebben / de gewoo-
nelijke Oversten mogten benoemen / en de Raad /
die om alle eensijdigheden te voorkomen / die ver-
kiesen; dat het beroepen van de Regtbank op den
hoogen Raad niet mogt geoorloofd zijn en dat de
selve tot het straffen van wederspannige mogt ge-
magtigt wesen; beschuldigde wijders Cortes, dat Beschuldigd Cortes.
hy aan sijne aanhangeren had geschreven / de In-
dianen soodanig te handelen / dat sijne naam daar
by in groot-agtinge mogt blijven.

De Bisschoppen in tegendeel schreven aan den Dien de Bisschoppen voorspreeken.
Koning / dat de afkeerigheden van den Voorsitter
Nunes de Gusman en de Raden / tegens den Mar-
quis, soo groot waren / dat sig de selve over sijne
daden / goederen en selfs agtbare Personen sijne
vrienden uytstrekten; dat de voornoemde Gus- En Gusman en den Raad beswaren.
man had laten afkondigen / dat de Marquis niet
na Nieuw-Spanjen sou wederkeeren / dat niemant
de beveelen van den Koning / die door hem geson-
den wierden / hadden te gehoorsamen / nog te
volbrengen; dat met Estrada in verschil geraakt /
de selve in sijn Gouvernement van Panuco, 30000
Indianen, en 200 Paarden had ontrokken; dat
de uytvoeringe van des Konings beveelen / om de
Indianen sagt te handelen / had tegen gestaan /
geen raad willen plegen / en in de schade der In-
dien niet voorsien zijnde / veroorsaakt; dat in min-

1528. der als 3 jaren / meer als 400000 Indianen aan de Pest waren gestorven / en dat indien daar in niet voorsien wierd / alle souden upt het leven gerukt werden; dat de Auditeuren / of Regters de Indianen allesints knevelden / de Ingeboornen beletteden hunne waaren als voor desen / aan wie sy wilden / te verkoopen / het niet als met groote moeyte de vryheyd van het te mogen doen verkreegen / en om daar in te voorsien / tot Ondersoekers aanstelden / die van de Ministers begunstigt / maar schrapers en roof-vogels waren enz.

Waar uyt de Koninglijke Raad der *Indiën* de afgunst van de Regtbank te *Mexico* tegens de *Marquis de la Valle*, merkt.

Het voor-verhaalde deed de Koninglijke Raad der Indiën verset staan en bemerken / dat men in Nieuw-Spanjen in stede van goede ordre te houden / soo als sy meenden / dat gedaan wierd / en de overgesondene berigt-schriften van den Koning agtervolgd / het tegendeel van sijne Majesteyts begeerten wierd uptgevoert / en dat alles / wat van den President en Regters in hunne brieven tegens den Marquis de la Valle was ter nedergestelt / meer diende / om hem te beswaren / als hen van het geene / waar van sy beschuldigt wierden / te suyveren / en dat sy met een sonderlinge afgunst tegens den Marquis waren ingenomen.

Dit lieten sy blijken / wanneer op de tijdinge te Mexico gekomen / met wat waardigheeden de Keyser den Marquis had begiftigt / en hoe groote hoop hy tot een gewenste uptslag van hunne saken had / sy / om sijn wederom senden na dat Gewest te beletten / lieten weeten / wat ongemakken in het uptvoeren van de Ordonnantien der Indianen was gelegen: maar om een eynde van saken te bekomen / bragt de Kardinaal van Osuna, met den Keyser na Italiën gegaan / by die Majesteyt te weeg / dat de Grave van Osuna, Voorsitter van den Raad der Indiën, ondersoek te Vera Cruz liet doen / en verstond / dat de Auditeuren / door Nunes Gusman derwaarts gesonden / niet als Ministers van den Koning / maar of selfs Koningen waren / hadden gehandeld / als upt hunne voorstellingen bleek; dat dat heymelijke

De Kardinaal van *Osuna*, bewerkt een nader ondersoek.

overgesonden Verhaal/ door drift was opgestelt; dat geene van de brieven geloofbaar/ bewijslijk/ onderscheydentlijk/ nog in hun berigt van de Indianen duydelijk/ en seer verward waren; dat het Krijgsvolk van den eersten dag aan/ dat de Marquis de la Valle die Landen had beginnen te bemagtigen/ de Soldaten wel gemoet/ stipt voldaan/ en goede tugt gehouden/ sedert door wanbetalinge en baat-sugt der Overheyd seer ongebonden waren geworden. 1530.

Men besloot oversulks een andere Raad na Mexico te senden/ in stede van die/ welke soo seer tegens de Marquis verbitterd was/ en tot Voorsitter van de selve/ Don Sebastiaan de Ramires, Bisschop van St. Domingo, benoemt/ en tot mede-Raden/ de Licentiaat Vasco de Quiroga, in stede van den overledenen Alonso de Parada; De Licentiaat Alonso Maldonado, in de plaats van wylen Francisco Maldonado; de Licentiaat Francisco de Zaynos, Fiscaal van den hoogen Raad/ in stede van Juan Ortiz de Matiença, en de Licentiaat Juan de Solmeron, aan het Hof gekomen/ en Opper-schout van Castella del Oro geweest/ in de plaats van den Licentiaat Delgadillo. En vervolgens het aanstellen van een nieuwen Raad te *Mexico*.

Dit gedaan zijnde/ versogt de Kapiteyn Francisco Pizarro te Sevilien seer aan/ om met den Marquis de la Valle na de Indiën te mogen vertrekken; maar dit geschiede niet dan in het volgende Jaar 1530/ met wijtloopige berigt-schriften voor de nieuwe Raden van Mexico, wat hen te doen stond/ als sy daar souden gekomen zijn. Welke in 't Jaar 1530 vertrekt.

Dese laatsten hadden bevel het Eyland Hispaniola aan te doen/ ten eynde hun Voorsitter mede mogt gaan; dat se in de eerste Haven van Nieuw-Spanjen aan-gekomen zijnde/ een boode aan den President en sijne bysitters/ met den brief van den Koning te senden/ ten eynde sy plaats aan het nieuwe Gerigt mogten maken/ en voor des selfs aankomste/ het Koninglijke Zegel in een

1530.

In Mexico besit neemt.

met fluweel overdekte boog / hem te gemoet senden / soo als gedaan wierd / hebbende de President de regterhand / en een der Regters de slinker-zyde van het selve / wanneer sy in de Stad quamen / en wierd het selve als van ouds / in het huys van den Marquis de la Valle gebragt / namen de Roeden van Justitie na hem ; sagen de Koninglijke Instructien en bevelen / die sy in het bedienen van hunne ampten hadden / na ; namen besit van Nuno de Gusman, en sijner mede-Raden huysen / in gevolge van de volmagt / die sy hadden / en stelden om de dapperheyd van den Marquis de la Valle te vergelden / sijne saak het allereerste voor / met te dragen / waarom sy het huys als andere goederen van den selve hadden weggenomen / en waar de daar van gekomene gelden gelaten / en terwijl sy Nunes de Gusman soo in sijn Gouvernement van Panuco, als het Presidentschap van Mexico nevens sijne bysitters schuldig aan mis-bedrijven vonden / besloten sy die in verzekering / met de bewijs-stukken tot hunne beswaarnissen / aan den Raad van Indiën in Spanjen te senden / om gevonnist te werden.

De President Gusman en sijne mede-Regters schuldig bevind.

Maar alhoewel sy hier in na bevinding handelden / en ook uytdrukkelijk bevel hadden / de 23000 Onderdanen den Marquis de la Valle van den Koning geschonken / te laten behouden / hem om sijn groote diensten eerbiedigheyd te bewijsen / voor sijne saken goede sorge te dragen / en allesints met goed verstand met hem te leeven / bewerkten egter eenige by hen / dat se den Marquis, om dese verbitteringe / die sy seyden tussen hem en de Regters Matienço en Delgadillo te wesen / het komen in Mexico verboden.

Egter de la Valle het komen in Mexico verbied.

Terwijlen nu dat dit in Mexico gebeurde / was Nunes de Gusman niet tegenwoordig / alsoo hy het Jaar te vooren de Koning van Mechoacan was gaan beoorlogen / en welke verscheyde plaatsen ingenomen hebbende / besloot hy aan den oever van de Rivier Hastatlan te overwinteren / en alsoo daar aan-leggende / een Indiaan, die over ge-

nulde

melde Rivier meende te swemmen / wierd aangehouden / en van dese bekent gemaakt / dat de Marquis de la Valle in Nieuw-Spanjen was gekomen / om sijne eyssen tegen hem in te stellen / konden de onder hem staande Soldaten hunne blijdschap niet verbergen / om dat de meeste daar van onder hem gedient hebbende / de selve beminden; maar in tegendeel onderstond Nunes de Gusman, dien dit berigt mishaagde / nogmaals aan den Koning te schryven / en om sijne Majesteyt voor te dragen / de moeyten / die in dese sijne ontdekkingen had uytgestaan / wat diensten daar in de selve had beweesen / en in wat staat de selve tegenwoordig waren; dat hy met smerte sijn senden van den Marquis de la Valle na Nieuw-Spanjen had verstaan; dat sig van de strengheeden en bedreygingen / die men hem op-leyde den selven gedaan te hebben / onschuldig hield; dat het zijn van den Marquis in Nieuw-Spanjen, het selve ten ondergang soude strekken / om dat hy het in eenen geduurigen Oorlog soude houden / en de Koninglijke Regters veragt en beledigt; dat selfs al veele hunne bedieningen hadden verlaten / en aan sijne Majesteyt overgegeven / sonder gehoord te weesen / en de meeste / om niet als getuygen tegens hen te konnen gebruykt worden / omtrent de dood van Juan Gonzales de Truxillo, van de slaven / die Panuco hadden uytgeplunderd / van de verdeelinge / die daar van had gemaakt / en hem ge-eygend / waar van sig onschuldigde / maar evenwel beweerde / dat Truxillo, met het veragten van sijn Persoon de dood wel had verdiend; dat hy om den selve in handen te krijgen veel werks had gehad / en versogt; dat in gevalle des selfs Proces niet behoorlijk was voldongen / geliefde aan te merken / dat hy de daad van een Ridder aan het Hof opgeboed had gedaan / en verdiende van yeder als soodanig aangesien te worden.

1530.

Nunes de Gusman schrijft aan den Koning.

Tot verantwoording van sijne bedrijven.

De Marquis de la Valle, den 15. van July te Vera Cruz aangeland zijnde / quamen een overgroote

Komste van den *Marquis de la Valle* te *Vera Cruz*.

1530.

Daar van veele word belogt, en dese door hem getroost.

groote menigte Indianen toeloopen / om hem te sien / en by-na alle de Kastilianen, die in Mexico waren / deselve besoeken: sommige om over hunne armoede / en andere voor quade bejegeningen / ten lasten van de Auditeuren Matiença en Delgadillo te klagen / mitsgaders aan te bieden dese Kastilianen en de Indianen, die geen dienaars van den Marquis wilden blijven / van kant te helpen: Andere wederom / om dat sy van hem verlaten / sy sonder hem de eenigste arme waren geweest. Dog de Marquis berispte hen / boesemde haar andere gedagten in / vertrooste se / en gaf hen hoope van eerlang gereed te sullen zijn / om hen door de Wapenen / en nieuwe ontdekkingen / die hy voor had te doen / buyten bekommering te sullen stellen.

De Auditeuren / of Regters verstendigt van des Marquis aankomste / gevoelden hen seer bekommert / om dat se Rinconada, by Vera Cruz gelegen / in besitting hadden genomen / sonder voor-af de Brieven / die hen van den Koning / soo als sy voorgaben gesonden waren / aan Pablos Mexico, Schout van Vera Cruz te hebben vertoond / waarom sy de plaats verlieten / het daar door in zijnde volk verjaagd / en laten weten / dat niemant op die Plantagie en Woonplaatsen / die de Marquis toequamen / op pene van de dood had te blijven / of dat anders bevel soude geven / om hen gevangen te neemen / en als muytemakers na Kastiliën te senden.

De Marquis voor Kapiteyn Generaal aangestelt.

De Marquis siende / wat de Auditeuren (Regters) hadden gedaan / en dat men hem voor Kapiteyn Generaal wilde uytroepen / deed daar van sijne Brieven af-kondigen / en sloeg / van veel Ruyterey vergeselschapt en een menigte Indianen gevolgt / de weg na Tlaskala in / om niet in Mexico te komen / dewijl men hem een bevel na Vera Cruz had geschikt / van sulks niet te onderstaan / en uyt een Brief aan den Commandant hem was gebleken / dat ingevalle de Marquis in Mexico onderstond te treden / de Auditeuren hunne

ne Personen / en des Konings Zegel souden verdedigen : ongerust om dat hy te Tlaskala was / vielen se den Commandant van Vera Cruz lastig / hem te laten weeten / dat sig aldaar stil had te houden / en by aldien hy niet gehoorsaamde / hen sulks bekent te maken / om het den Auditeuren te konnen aandienen / des vond dese goet de Marquis van dit bevolene opening te doen / en die van na Tezcuco 8 / of 10 mylen van Mexico te gaan / om de bequaamheyd van daar over het omleggende Meyr / de behoeftens / die van nooden had / uyt Mexico te konnen krygen / en van daar des Konings meening aan den nieuwen President en sijne mede-Raden te laten weeten / om de misverstanden / die door sijn komste in die Stad / tussen hen en haar mogten ontstaan / voor te komen. 1530.

Hy liet insgelyks door een eygen Boode / Nunes de Gusman sijn opene Brieven / die hy van Kapiteyn Generaal had / bekent maken / het welke dese nevens het berigt van den Voorsitter / en sijne mede-Regters / die hem verwagteden / en hun getal lieten weten / niet smaaklyk voorquam / de toevloed van een telloose menigte menssen na Tezcuco, was soodanig / dat de Marquis aldaar grooter Hof had / als in Mexico, en door de gehoopte herstellingen van sijne saken / quamen hem de Kastilianen, Indianen, Geestelyke en Monniken / soeken en eer bewysen. Sommige van dese gaven hem geschenken / andere boden hem hunne goederen aan / om daar mede na sijn welgevallen te doen / en een derde quam hem sijn eygene wederom geven / en dit alles uyt aanmerking van sijne voorsigtigheyd en aanvallig gedrag omtrent allen gehouden / welke beyde onder die / een liefde en groot-agting van sijn Persoon had veroorsaakt. Maar de Regters den toeloop van het Volk na den Marquis siende / en van hun gewisse overtuygt / wierden voor sijne Agtbaarheyd bevreest; gaven bevel tot het verveerdigen van Geschut / monsteren van het Volk / en het van geweer

Laat sulks aan *Nunes de Gusman* weeten.

Heeft veel toeloop.

Dat het Gerigt onrustig maakt.

1530. weer te versorgen / dog de Bisschop Juan de Zumarraga tussen beyde gaande / deed dese verkeerde argwaan ophouden.

Schrijft aan den Koning. De Marquis maakte in een Brief te Tezcuco, den 10 van October 1530 aangetekend / de Koning sijn aankomste bekend / en schreef daar in / dat de nieuwe verkoosene Regters hem veele dagen te Sevilien en St. Lucar hadden nodeloos opgehouden; daar door sijn vertrek vertraagd / en met dit groote schaden veroorsaakt; wat aldaar sedert sijne aankomste was gebeurt / en hoe de Regters uyt argwaan / hunne toevlugt tot de Wapenen hadden genomen; beklaagde sig over de verwoesting / die te gemoet sag / om dat de Regters hem in hun magt hebbende / hem met plukken tot armoede te brengen / de Gift-brieven van sijne Majesteyt niet uytdeelden / dat hem seer had beswaart en beledigt; versogt / dat hy de Factoor Gonçalo de Salazar, na Nieuw-Spanjen wilde senden / om in regten te verschijnen / dewijl hy hem had misdaan / en dat by de Regters veele gedingen tegen hen beyde on-afgedaan hingen; stelde wyders sijne getrouwheyd / sijn arbeyd / en sijne wakkerheyd voor / waar mede hy soo veele groote diensten aan de Kroon had gedaan / Nieuw-Spanjen ontdekt / en dit in des Konings handen helpen stellen; dat niet sien kon / hoe sijne Vyanden hem met reden de naam van verrader konden geven / dat regt over dese hoon versogt / en eyndelijk dat hy God bad; dat de aankomste van de nieuwe Regters / sonder welke de verdrukkingen niet te helpen scheenen / van vrugt mogt wesen / en die schielijk maken.

De nieuwe Regters hunne intrede in Mexico, volgens het aan hen gegeven bevel / schoon de Voorsitter Nunes de Gusman nog niet was wedergekeerd / gedaan hebbende / namen / als hier voor gemelt is / hun verblijf in het huys van den Marquis de la Valle, sonden / terwijlen daar in vertoefde / rekenmeesters uyt / om het bedrag te weeten van de somme / die van de verkofte 23000 Indianen, door

den

den Koning aan de Marquis gegeeven / gekomen 1530.
was / en dewijl sig hier omtrent veele swarighe-
den op-deeden / vermits die veel hadden gehad /
nu weynig besaten / bevonden sig dat met de uyt-
stellen / die versogt wierden / de Marquis niet wey-
nig was beswaard / stelden egter met sijn goed-
vinden de bezaayde plaatsen in bewarende hand /
en verpligten daar mede hen / om aan den Ko-
ning alles te laten toekomen / wat daar van ge-
sigt hadden: In het heymelijk lieten sy hen on-
derregten van de saken / welke de Auditeuren Ma-
tiença en Delgadillo geschreeven hadden / tegens
den verkoosen Bisschop van Mexico, Juan de
Zumarraga, bevonden de selve van een heylig en
voorbeeldelijk leven te zijn / vorderden een beschrij-
vinge des Lands; maakte met de gemelde Au-
diteuren te regt te stellen over het geene / waar
mede sy beswaard waren een aanvang / te we-
ten / dat uyt Kastilien aan St. Francisco de San-
ta Cruz, nabuur van Mexico, een half loot zaad
van zy-wormen gesonden zijnde / sy het hadden
gegeeven aan den Auditeur Delgadillo, die van
Granada geboortig zijnde / kennisse had / hoe
het selve moest behandelen / dat sulks had vol-
trokken in een Tuyn die in Mexico had / tot soo
verre / dat daar van goede zijde bequam / en veel
nieuwe zy-worm-zaden won / dog de voornoem-
de Francisco de Santa Cruz, voor het half-loot /
dat ontfangen had / maar 4 loot ter hand stelde /
en het overige aan andere verkogt / ter somme van
600 stukken van agten / die gemelte Auditeur op-
gelegt wierden te betalen. Dit gewijsde door den
Hoogen Raad bevestigt / en dus siet de Leser hoe
het winnen van zijde in Nieuw-Spanjen een aan-
vang heeft genomen.

Terwijlen dese en andere saken verhandeld
wierden / outstont ter middernagt / terwijlen de
Auditeuren in hunne Huysen waren / in Mexico *Beroerte in*
een geweldige beroerte / des sonden sy aan den *Mexico, door*
Marquis de la Valle, en versogten; dat in de Stad *de Marquis*
wilde komen / om hen van de vreese / waar in sy *de la Valle*
gestilt.

wa-

1530. waren / te verlossen / en de verwoestinge / die sy alle oogenblikken van de verbitterde Indianen te gemoet sagen / te voorkomen. De Marquis in de Stad gekomen en daar door gaande / was de beroerte haast gestild / sonder dat hy sig in samenspraak met dien Landaard in-liet / nogte andere redenen gebruykte / als een verheven stemme / waar door de Indianen gewoon waren te gehoorsamen / en 200 Paarden by-een versamelt hebbende / was de meenigte haast van een gescheyden.

Waar uyt die was ontstaan.

Dese opschuddinge veroorsaakt / doordien de Kastiliaanse Soldaten / dewyl niet wel betaald wierden / de Indianen qualyk handelden / gaven de Auditeuren bevel aan den Marquis de la Valle, om als Kapiteyn Generaal / een algemeene monsteringe te doen / om te sien wat volk / en welke wapenen sy hadden / om die hen verder mogten aangeven mede te voorsien / en was dit te noodiger / op dat de Indianen hen mogten ontsien / meer Kastilianen om te brengen / soo als om hunne knevelaryen veele hadden gedaan / en de Kastilianen in tegendeel beteugeld worden / van de Indianen in het toekomende leed te doen.

De rust, en krijgs-tugt, onder de *Indianen* en *Kastilianen* hersteld, veroorsaakt hem afgunst.

Dit begeerde door den Marquis niet alleen volvoerd / maar het Land / door het straffen van de meest-schuldige in rust gebragt / de wegen bevey ligt / en de Krijgs-tugt hersteld zijnde / verwekte dit onder de Leeden van de Regt-bank / afgunst tegens den Marquis, om dat se al dit goede van sijne agtbaarheyd / en de onderworpe gehoorsaamheyd der Indianen, niet van hen / maar van hem sagen af-hangen.

Middelerwyl quam Don Sebastiaan Ramires, syn Ampt van President te Mexico bekleeden; verstond hoe het met de Regeeringe sedert de aankomst van de nieuwe Auditeuren was gegaan; de tweedragtigheden opgehouden / de onwilligheden verminderd / de Indianen in rust gebragt / en de wegen door de vlijtigheyd van den Marquis de la Valle bevey ligt / de Koophandel in ordre gebragt / het Krijgsvolk in tugt en de Onderdanen in

Maar word van den President *Sebastiaan Ramires* erkend.

in ontsag en breefe/ des besloot hy de Marquis de la Valle, alle mogelijke voldoeninge te geeven/ deed hem als een persoon van sonderlinge verdienste groote eer aan/ onderhield met hem groote gemeenschap/ en ondernam niet/ als na sig met de selve te hebben beraden/ om dat hem bevond een Dienaar van Staat/ een geleerd Raads-Heer/ een wel-meenend Man/ en van een voorbeeldelijk leven te wesen. 1531.

De Marquis de la Valle, in het voorgaande Jaar 1530. uyt Kastiliën in Nieuw-Spanjen, als hier boven is gesien/ en van den Koning gemagtigt/ om nieuwe ontdekkingen in de Zuyd-Zee te doen/ wierd door de nieuwe Regtbank van Mexico gelast/ binnen het Jaar sijne uytrusting daar toe te doen/ en dewyl sulks niet was geschied/ lieten hen de Auditeuren voorstaan/ dat sig dien-aangaande met andere moest ingelaten hebben/ en drongen daarom den Marquis te meer aan. Dese dan 2 Scheepen hebbende laten maken/ van het noodige versorgt/ en tot Hoofdman van de selve aangesteld Diego Hurtada de Mendoza, liep dese van Acapulco, alwaar sy gemaakt waren/ in Zee/ quam aan de Kaap van Goede Hoop, in het Landschap Colima aan; vervolgde sijn reyse langs de West-kust. Deed/ om vers water in te neemen/ Xalisco aan/ dog Nunes de Gusman vermoordende/ van wie hy was uytgesonden/ gebood het niet toe te laten: 200 mylen voortgezeyld zijnde/ begonnen eenige Soldaten te muyteneeren/ des sond hy hen met een der Scheepen te rug na Nieuw-Spanjen, seggende/ geen quaadwillige in sijn geselschap te willen hebben/ en voer met het ander langs de kust voort/ dog niet beter als te vooren Alvaro de Savedra had gedaan/ zijnde niemant soo ver als dese geweest. Het Schip met de oproerige quam in de Provincie van Xalisco aan/ dursden uyt vreese voor Nunes de Gusman niet aan Land komen/ maar hielden soo lang Zee/ tot dat hy gebrek van water in de Baay van Banderos liepen/

Tot het uytrusten van 2 Scheepen na de *Zuyd-Zee* gedrongen.

Die uytloopen.

Het innemen van vers water word belet.

En een met muyters te rug gesonden komen die op 2 na in de Baay van *Bandera* om.

1533. pen/waar door de Landsaten verschrikt/geraakten daar mede in gevegt/en dewijl hen die te sterk van getal waren/alle om het leven/behalven 2 die ontquamen/en waar van men dese vertellinge heeft.

Dit de Marquis ter ooren gekomen zijnde te Tecoantepeque, een Stad aan de Zuyd-Zee, 120 mijlen van Mexico, deed hy aldaar 2 goede Scheepen bouwen/van het noodige voorsien en stelde daar op tot Kapiteyn of Hooft/ Diego Bezerra, geboortig van Merida, en tot Opperstuurman/ Fortun Simonz, een Biskaayer van het grootste Schip de Conception, of Ontrangenisse genaamd/ en tot Kapiteyn van het ander St. Lazarus geheeten/ Fernando de Gryalva/ en tot Stuurman/ Martin de Acosta, Portugys: dog was de Marquis met laten maken/ uptrusten en opstellen van de berigten/wat streeken te houden hadden/ (om dat hy begeerde de gelegentheyd van die West-kusten/ en van de daar op handeldrijvende Eylanden alleen te weeten) van Diego Hurtado verwagteden/ 13 Maanden veesig om de selve te hulp te komen. Dese beyde Scheepen gingen dan t' zeyl van Santjago, op de breete van 16 graden gelegen/ Donderdag den 30. van October 1533/ met volle zeylen/ dog wierden van een soo sterke wind/ die hen Noord-waard dreef/ beloopen/ dat se niet als een Bonnet van het groot Zeyl en de Besaan konden voeren.

Het geen de Marquis 2 andere doet bouwen.

En na 13 Maanden vertrekken.

De Kapitana door-uyt/ en het Schip St. Lazarus in geen staat zijnde van het in te halen/ nam sijn groot Fokke-zeyl in/en bleef alleen met dat van de Besaan drijven/tot de nagt toe; met het ondergaan der Sonne konde men het Land van Nieuw-Spanjen niet meer sien/ was de Kapitana maar een vierendeel mijl van het ander door-uyt; dit sag in de eerste wagt/en vermids het ligte maan was/in de nagt de Kapitana nog vier of viff malen/ maar naderhand niet meer.

Waar van een weg raakt.

Des anderen daags de eerste van November, had het de St. Lazarus quaad/vermits de holle Zee

en

en Noorde-wind / sette derhalven alle zeylen by / 1533.
en volgde sijn streek Zuyd-west aan / en de volgende nagt alleen met de Besaan / om de onstuymigheyd van de Baaren.

En het ander de reyse vervolgt.

Den 2. bleef de Noorde-wind en woede van de Zee aanhouden / den 3. het weer bedaard / hield men met alle zeylen by Zuyd-west ten Westen streek / maar dewijl dit een nieuw vaar-water was / soo konden de Stuur- en Zee-luyden / geen staat maken op de stroomen / die de winden volgden / en by wylen wel soo snel als een vlietende Rivier af / en dan weder schielijk oplopende / dat hen verbijsterde / en sy door kragt van roepen niet konden te boven komen.

Het weer opgeheldert / de wind gaan leggen zijnde / en de Son schijnende sagen se Land / na gissinge op de breete van 13 en een halve graad; hielden de volgende nagt hun streek West aan / als mede de volgende dagen / tot dat den 9. West-noord-west aan zeylende / sy hen aan de Son bevonden / op de hoogte van 14 en een halve graad te weesen. Dien dag en de volgende nagt in stilte drijvende / sagen se een schuyt met Vissers / en na dat hen dese kalmte tot den 15. was by gebleven en van de stroom / soo als die wilde / gedreeven waren / bevonden sy hoogte neemende / dat se op 15 en een halve graad waren / hielden verbolgens met een Noord-oosten wind ten Noorden streek / West ten Noorden / tot den 19 / wanneer hen op de hoogte van 17 graden bevonden / besloten het derhalven te wenden na den Noord-oosten / maar dewijl de wind N. O. was / moesten sy streek Noord-west houden / tot den 23. / wanneer op de hoogte van 17 en een halve graad waren. Wenden het dien dag Oost-waard / hielden streek Zuyd-oost / en bevonden hen des middags op 16 graden.

Oversulks vond men goed / de Kapitana voor te stellen / dat dewijl men agterwaards geraakte / en men de streek / hem voorgeschreeven te houden / niet kon vinden / dewijl het met een Noord-ooste wind /

1533. wind / die se hadden / onmogelijk was Noorden
aan te zeylen / maar Noord-west had voort te
gaan / soo als dan ook tot den 23. toe deeden;
middelerwijl menigmaal hoogte van de Son na-
men / en hen den 23. voornoemt / op die van 20
graden vonden / hielden daarom de selve streek /
hadden een koele en als over het Land-waayen-
de wind / het Land effen / en den 7 van Decem-
ber, de hoogte van 23 graden en een half; be-
vonden het toen 200 mijlen van de Haven Ciquat-
lan te weesen / en dewijl de wind dien dag na het
Noorden liep / hielden streek West-noord-west, ver-
volgde hun Reys West-waards / tot dat sy Land
siende / beslooten het selve aan te doen / dewijl
het vers water / waar van nog maar 10 pijpen
hadden / al 8 dagen met maten had uytgedeeld /
en hun kost in vuyl gekookt / en vers water sog-
ten in te neemen; dog de Kapiteyn dit voorge-
slagen zijnde / veranderde die van streek / en zeyl-
de Noord-oost / Oost en selfs Zuyd-oost voort /
om dat van de stroomen uyt den Zuyd-westen
en West-zuyd-westen / bijster veel neergeset wier-
den / tot den 18. December, wanneer hen op
de hoogte van 20 en een halve graad bevon-
den / den 20 sagen sy een Eyland voor-uyt / ste-
venden daar na toe / konden het niet bereyken;
waren het dikwils tot op 4 / of 5 mijlen genadert /
somtijds daar boven / dog konden door de tegen-
wind / en om dat de masten niet regt geplaatst
waren / het niet / soo als gaarn gedaan hadden /
daar aan nog boven brengen / en dewijl dien ey-
gensten dag een stookert uyt den Noorden kree-
gen / die hen belettede veel zeyls te voeren / hiel-
den sy 2 dagen streek in het Oost- en Zuyd-oo-
sten / en de wind omloopende N. O. en Noord-
noord-oost / sulks dat rekenden wel 10 mijlen bo-
ven het Eyland te zijn / dog sagen het den 23.
December weder voor-uyt / konden het / ver-
mits het Schip niet wel bezeyld was / andermaal
niet aandoen / en zijnde 3 mijlen beneden het sel-
ve / wenden sy het Noord-waards / tot dat Woens-

1533.

dag, den 24. van die Maand / de wind des nagts van vooren kreegen / het na het Eyland wendden / dog de mast beneden en in het midden gebroo-ken zijnde / viel de groote Ree / Wand en Zey-len / het geen hen agterwaards dreef / en ver-volgens met de Fok en Bezaan na het Eyland deeden wenden / en na dat hun mast ten 9 uuren hadden gereed / aan des selfs Zuyd-zijde deed ten anker komen / voor seer hooge Bergen / die hen in het Eyland verdeelden / op 25 vadem / wit-swarte zand-grond.

Komen aan een Eyland.

Dien eygensten dag wierd de Boot met 5 man-nen aan Land gesonden / om het te onderkennen / en te sien / of daar op ook vers water was te vin-den / togen 2 van de selve Oost-waard / en de 3 anderen gingen na het Westen / bevonden de gront sagt en hol / als van verdronken Land / son-der water / of eenig spoor daar van / sulks dat 'er het scheen / noopt te hebben geregent / en was het langs de Kust / of Oever / steenagtig en scherp.

Den volgenden dag gingen 2 andere mannen aan Land / om op den top van den Berg te klimmen / gelijk sy deeden / en de gedaante van het Land sagen; wierden des namiddags van den Kapiteyn Gryalva aan Land gevolgt / en de-se van hen gesegt / dat se vermits de veelheyd van Boomen / de uytgestrektheyd van het Land niet hadden konnen sien; dat se boven op den Berg vogt hadden gevoelt / en nat waren geworden / dat daar op veel gevogelte hadden vernoomen en onder andere 3 / of 4 Tortel-Duyven / hebbende veeren als Patrijsen / of Veld-hoenders / en de bek-ken als Duyven / sulks dat se die voor Lysters aansagen; seyde wijders Arenden / een menigte van Papagayen en Valken te hebben gesien / het geloep van Dieren gehoord / en hem eenige Myr-thus-takken bragten.

Fernando Gryalva nam van dit Eyland dan besit voor de Kroon van Kastiliën, met daar op een Kruys te stellen / met een geschrift op parke-ment /

Het Eyland *St. Thomas* genaamt en in besit ge-nomen.

1533. ment / en gaf het de naam van St. Thomas, om dat op den Feest-dag van dien Heylig daar aan was gekomen. De Kapiteyn weder aan boord gekeerd / vond de mast van sijn Schip met de mars hermaakt / maar te kort / invoegen dat buyten het top-zeyl van de anderen niet veel dienst had. Hy had des anderen daags het Eyland gaarn van de Oost-zijde aangedaan en bezigtigt/ dog konde sulks niet doen / dewyl de wind Oost-noord-oost was / des keerde hy weder aan de Zuyd-kant op 24 vadem ten anker / 2 mijlen van daar eerst had geweest; vond alhier de grond heel suyver / wit en swart zant; de kust fraay / het Land slegt en niet behaaglijk : sond volk met vaten aan Land / dog dese vonden niet dan wat regen-water / dat brak was / en wel soo weynig/ dat niet meer als 3 vaten vol bequamen / zijnde dit Eyland gelegen op de hoogte van 20 graden en 20 minuten / in den ommetrek 25 mijlen groot; van schulp-vis en andere rijklijk voorsien en vol dom gevogelte.

Den 28. van December, ging men van het selve met een Noorde-wind zeyl / liepen Noord-noord-oost aan langs het Land / dat sig soo slegt op-deed / dat daar niet weder op gingen / zijnde soo als sy gissen 25 / of 30 mijlen Noord-waarts van het vaste Land gelegen / en het grootste van 8 / of 9 / die kleynder zijn.

Met dese streek te houden / sogten se het Land van Nieuw-Spanjen te vinden / en wanneer sy omtrent in het midden tussen het vaste Land en het voornoemde Eyland waren / sagen se andermaal onderschepdentlijk een soort van Vissen / die men Meer-mannen noemt / om het Schip swieren / een blijd gelaat toonen / als een Aap onder water duyken / sig met de handen wassen/ aan het volk vertoonen / als of se gevoel hadden/ en wanneer dat se een vogel hadden toegesmeten/ dooken se onder water weg.

Dese niet meer siende / oordeelde de Kapiteyn en Stuurman niet verre van het vaste Land te wesen/

weesen / sagen ook veele water-slangen / namen 1534.
den 5. van January 1534. de hoogte / bevonden
hen op 20 graden / zeylden O. N. O. / Noord-
oost / Oost-noord-oost en eyndelijk heel Oost voort /
kreegen den 6. het Land van Nieuw-Spanjen op
gelijke hoogte van 20 graden in het gesigt / gin-
gen den 7. op 20 graden / 3 / of 4 mijlen Oost-
waard van Ciguatlan, onder een Eyland / een
boog-scheut van het vaste Land ten anker. Tra-
den den 8. aan Land / om te sien; of 'er menssen
en water konden vinden. Vernamen de voet-
spooren der Indianen, bragten den 9. drie pijpen
met water aan boort / en zeylden / dewijl se op de
hoogte van 20 graden / en een vyandelijk Land
waren / West-waards na een vlakke hoek / om
kundschap te erlangen / hier hunne mast beter her-
steld / en water ingenomen hebbende / vervolgden
sy hunne reys / maar dewijl die vermits de wind
Noord-west was / niet na wens konden voort-
setten / liepen se in de Haven van Xuclatan, op
de hoogte van 20 graden en 20 minuten / 6 mij-
len beoosten die van Ciguatlan gelegen / binnen.
Staken daar uyt den 16. van February in Zee /
hielden het Zuyd-oost langs de wal / zijnde hoog
Land met Bergen vol Geboomte heen / tot dat
Zacatula, 35 mijlen ten Oosten van hen hadden /
vervolgden wijders Oost ten Westen de kust / zijn-
de allerweegen hoog en krombogtig / dog voor
dat aan de selve quamen / ontmoetede hen een
groote uythoek / als of het een Eyland was /
welke de aanval der Zee keerde: de voornoemde
35 mijlen afgelegt hebbende / liepen sy de Oost
ten Zuyde-kust langs / vorderden over dien boeg
18 mijlen / en hielden toen streek Noorden aan /
na de Haven van Acapulco, welke / wanneer een
mijle van de selve is / t'eenemaal geslooten schijnt /
dog van binnen 2 monden / of uytgangen heeft /
als een die Noord-waarts loopt / en waar in de
Scheepen het anker konnen laten vallen / de an-
dere Oost-waarts / waar in men voor alle win-
den kan gedekt leggen / en agter die beyde / een
C 2 kreek /

1534. kreek/of kom/ om de Scheepen te konnen kiel-halen en schoon maken/ om welke reden dan sy hen daar toe-takelen / en de gantse Koophandel van daar langs de Kust drijven. De Marquis de la Valle hunne aankomste weetende / beval hen van daar uyt te loopen/ 100 mijlen Zuyd-west aan te zeylen / en als se de hoogte van 12 graden bereykt hadden / het Noord-oost aan te wenden/ om Tecoantepeque aan te doen / waar mede de selve toonde die Zee te kennen / en op dat 'er niemand Land soude vinden / was het van nooden de grootste Kust en Zee / 20 mijlen agterwaards te kennen / om sijne Vyanden de gedagten te benemen / dat 'er Eylanden en Landen van Koophandel waren.

Het Schip St. Lazarus dan wedergekeert zijnde/ kreeg de Marquis de la Valle berigt / met een Vaartuyg/ aangeweest in een Haven van Nunes de Gusmans Gouvernement / met 2 Boots-gesellen / die tot dien-tijd toe op het Schip van de Kapitana hadden gevaren; dat de Opper-Stuurman Fortun Ximenes, met de Matrosen besloten hebbende / de Kapiteyn Bezerra om te brengen/ in sijn slaap/ ook anderen had gequest; dese in de Provincie van Motin gekoomen/ met 2 Franciscaners aan Land geset / en van water voorsien zijnde / van daar was weg-gezeyld. Hier op liet de Marquis goede Scheepen vervaardigen/ en wel voorsien/ om het voornoemde Schip na te speuren en op te soeken/ en vernam kort daar na uyt Diego de Hurtado , en het Schip van Gryalva, toen ter tijd aankomende / dat kort te vooren het Schip de Kapitana van Diego Bezerra, met 3 / of 4 mannen in het Gouvernement van Nunes de Gusman was gebragt / onder voorwendsel / dat de Stuurman nevens 32 anderen aan Land gegaan/ van de Indianen waren gedood / by wien sy veele monsters van Paarlen hadden gevonden; dat Nunes de Gusman het Schip na sig genomen hebbende/ en uyt die 'er in waren aan Land gebragt / verstaan; dat het voornoemde

noemde Schip de Baay van Santa Cruz had 1534.
ontdekt / dog bevolen sulks geheym te houden / op dat hem de Marquis niet mogt verdenken / de Regters te Mexico aanklagen / regt versoeken / hy schuldig aan de gedane man-slag / in het Schip door hem aangehouden / schuldig scheen; syn Schip met alles / wat daar was in geweest / quam eyssen / en sijne straffinge begeeren. Het Gerigt verweeg Gusman in een Provisie / dog een soodanige / dat se hem niet kon benadeelen / en de Marquis, om een ander te verkrijgen / toonde met getuyg-schriften / hoe de selve had behooren te weesen: maar te vergeefs / dewijl hem de Regters geen ander / als een sagter dan het eerste wilden verleenen. Des de Marquis beswaard / om dat geen regt kreeg / en sy seyden niet meer te konnen doen / besloot / dewijl de Regeering voor sijn tegenstander was / Volk aan te neemen / om in Persoon sijn Schip te gaan bemagtigen.

De Marquis bekomt Vonnis tegen Nunes de Gusman, maar van weynig nut.

Hier in wierd hy / die sig anders selfs tot verwondering van sijne Vyanden / na den tijd had weeten te schikken / en met den Tijtel van Kapiteyn Generaal van Nieuw-Spanjen vergenoegde / door moeyelijkheyd van op alle sijne Brieven / die hy sedert sijne aankomste aan den Koning / aangaande des selfs dienst / had geschreeven / geen antwoord kreeg / merkelijk aangeset: Hy kon niet begrijpen / waar in hy sijn Majesteyt / voor wien hy soo veele Koningrijken had gewonnen / ondienst mogt gedaan hebben / en waarom de Ministers te Mexico hen over dese versmading verheugt toonden. Maar om dat hy sig voorsigtig gedragen / en gesogt had te vermijden / dat misstrouwingen / nogte agterdenkingen daar van geen oorsaak mogten weesen / schreef hy het sijn noodlot / en de menschelijke onvolmaaktheeden toe; bleef sijn Vorst dienen / op hoope / dat sijn Persoon en nakomelingen altoos in die hoog-agtinge van sijn Koning / en de Wereld souden blijven / als sijne groote daden hadden verdient; en sien-

Draagd sig, hoewel misnoegt, voorsigtig.

1534. de meer en meer / dat hem geen regt wierd gedaan / besloot hy met een Edelmoedig gemoed Volk aan te nemen / en selfs sijn Schip te gaan herwinnen.

Doet 3 Scheepen uytrusten, en gaat daar selfs mede in Zee.

Hy sond dan 3 wel-gewapende Scheepen / en ging selfs mede na Nieuw-Galice, vergeselschapt zijnde van een goed getal Voet-knegten / Ruyters / die van goede Wapenen waren voorsien: en de schrik / die Nunes de Gusman van dese beweging des Marquis de la Valle kreeg / was soodanig / als de verwoestingen en arbeyd / dien hy den Marquis had aangedaan / verdienden. Dit hem ontweldigde Schip / en daar in geweest zijnde goederen / wierden op meer dan 20000 Dukaten begroot / van den Marquis, die sijn Volk en Paarden in de genoemde Scheepen soo veele gedaan hebbende / als sy konden inneemen / en die overbleeven / deed op de Kapitana, gevoert van Andreas de Tapia, gaan. Te zeyl gegaan / gebood hy streek te houden na het Landschap / alwaar Fortun Ximenes was gedood / quam aan eenen hoogen Berg / dien hy St. Philippus noemde / aan een Eyland 3 mylen van Land / dat den naam van St. Jago gaf / en den 3. Mey in de Baay / daar den meer-gemelden Fortun Ximenes was vermoord / die de naam van Santa Cruz kreeg / op de hoogte van 23 graden en 30 minuten / Noorder-breete geleegen / en seer veylig voor alle winden.

Komt in de Baay Santa Cruz.

Alhier ontscheepte hy veel Paarde-volk / dat wanneer het dwars door de Baay gewaad / door een opkomend onweer / en door de onstuymigheyd der Baren / uyt de Rivieren Sant Pedro en Sant Paulo, die daar door opgestopt waren / eenige dagen aldaar opgehouden / begon te verloopen / en wel soodanig / dat 'er niemant als de weynige / die in de Scheepen waren gebleeven / wederkeerden.

Daar hem mond-kost ontbreekt.

Alhier was de Marquis de la Valle verscheyde dagen seer verleegen om mond-kost / dewyl de Bewoonders / wilde menssen zijnde / geen vaste woo-

woningen hielden / de Landen niet bebouwden / en van de Boom-vrugten / Veld-gewassen / het Wild dat se schooten / en de Vis die se vingen / leefden. 1534.

De Marquis het vertoeven siende van 2 sijner Scheepen / besloot in dat / waar op 70 mannen / yser / kolen / smisse / en alles om een Schip op te maken was / gegaan / en dewijl daar ter plaatse geen hout was / zeylde hy 50 mijlen van die Kust van Nieuw-Spanjen, en vond sig op een ogtend in overdenking zijnde / op het midden van een zant-plaat / sonder dat het Scheeps-volk wist / hoe dat sy daar op waren gekoomen / nog hoe daar van te geraken: des sogt men met het diep-loot na een uytgang / geraakte aan de grond / en van een swaare Golf opgebeurt / meenden sy 2 mijlen van hen een groot Schip in de Haven te sien inkomen / dog bevonden by nader ondersoek / dat 'er het altoos niet had konnen inraken / om de brandinge van de Zee.

Raakt in groot gevaar.

Die van het groot in de Haven gekoomen Schip / het kleynder van den Marquis siende / sonden een sloep ter hulp uyt / en de baar in zijnde Stuurman seyde / dat se het over de Bank / dewijl 'er diepte genoeg was / wel konden heen setten; des quam hy in het Schip van den Marquis over / en het Kanaal scheen vaarbaar / tot dat sy voortvarende / wel 2 mijlen van de wal / op een ondiepte geraakt / het Schip bleef leggen / omdraayde / en door 2 Golven in het Kanaal te barsten wierd geworpen / en ontledigden het van water met pompen en ketels / tot dat het ander Schip hadden bereykt. Het Volk aan Land springende / namen se 'er alles uyt / wat daar in was / en met de draay-boomen / of braadspits van beyde / kreegen het lek-gewordene uyt het water / bragten koolen aan Land / maakten een Smisse / arbeyden nagt en dag / herstelden het Schip / en bragten het weder in het water.

Word gered door het Volk van een sijner Scheepen.

Hersteld se beyden.

Het Schip / dat aldaar vonden / was een der

 geene

1534. geene van den Marquis, en had veel mond-kost/ en ander voorraad in / en gekogt te Sant Miguel in het Landschap van Culvacan , 18 mijlen bewesten de Haven / waar in sig de Marquis bevont/ en die Guayabal hiete / en uyt het Volk verstont hy/ dat het ander Schip te Xalisco aan geweest / met veel Turkse Tarw en andere levens-middelen van

Krijgt berigt van het derde.

hem was vertrokken / en van een Storm beloopen / masteloos en sonder zeylen aan Land gekoomen / en het Volk na Mexico, dwars door het Land gereyst.

De Marquis beval het groote Schip te besigtigen / en gebood / dewijl 'er geen water in / nog

Loopt met de hermaakte uyt.

soo beschadigt was / als men gesegt had / daar in Victualie te doen / en dat de beyde Scheepen buyten de zand-platen souden in Zee gaan / dog in het uytloopen stiet het grootste met de agter-steven aan den grond / en wel soo / dat de kram-

Stoot met het kleynste aan de grond.

men van het Roer braken / invoegen dat het met de sloep van agteren besien hebbende / koolen aan Land bragten / de Smisse weder opregte / nieuwe yzere krammen maakten / en middelerwijl het kleyne Schip in het groote ontladen zijnde / ging de Marquis daar op scheep / liet de zeylen ophalen / en streek houden / soo als aan het Volk had

Vervolgt daar mede sijne reyse.

gesegt. Na dat de Marquis met een gunstige wind / 2 dagen had gezeylt / viel de Raa van de oude Fokke-mast / met daar aan zijnde zeyl van boven neder / en wel soo / dat de Stuurman / die soo aan de Fokke-mast sat te slapen / soodanig daar van aan sijn hooft wierd getroffen / dat het

Verliest sijn Stuurman.

aanstonts bestorf / en vermits hy geen ander Stuurman als dese had / vaarde hy de bestuuringen van het Schip selfs aan / het Land genadert zijnde / deed hy streek na het voor-uyt-leggend Eyland Santa Cruz houden / dog een heftige tegen-wind krijgende / konde hy de Baay daar van niet bereyken / des hy om dat het onder de Wal te diep / of wegens de klippen gevaarlijk was / het anker te laten vallen / Zuyd-Oost langs de Kust heenen hield / tot dat met

het

het diep-loot te werpen / een zandige gront vont / 1534.
liet hy een anker met 2 kabels vallen / welke
stand hielden ; maakte in het kort 8 pypen met Neemt des
water aan boord te krijgen ; ging / dewyl de Noord- selfs bedie-
ooste wind was omgeloopen / weder zeyl ; poog- ning waar.
de het Eyland St. Jago boven te koomen / om
dat tussen het selve / en het vaste Land niet wil-
de heenen zeylen / en door het omloopen van de
wind / niet mogte belet worden de beoogde plaats Komt in
van aanlanding te bereyken / gelijk egter / door groot ge-
te groote stilte / de sterke stroom / en het holle vaar.
water / niet quam te doen.

Terwijlen dat de Marquis, van buyten het
Eyland St. Jago heenen voer / geraakte het Schip
door kalmte tussen een klip / daar het met de
minste onstuymige wind ook soude in stukken ge-
stooten / en verongelukt zijn / maar dewijl het
omtrent de selve in het ronde diep genoeg was /
quam hy / sonder sijn weeten / in het midden van
meer andere / tot soo verre / dat sig daar van om-
ringt bevont / en besloot om dit gevaar te ont-
komen / de sloep over boort te setten met een an-
ker voor op / en poogde al zeylende en voor-uyt-
gaande na Land te zeylen / en het gelukte hem /
dat hy na in het gesigt van het Eyland Santa
Cruz gekomen / het weer bedaart zijnde / en be-
quamelijk anker-plaats op 6 vadem water / tot En daar uyt
sijn groote blijdschap vond / dewijl het geen half op een goe-
uur langer moest geduurt hebben / of sou op een de anker-
uyt-hoek schipbreuk hebben geleden / en de wind grond.
omloopende / raakte hy die uyt-hoek te boven /
waar over sig het daar zijnde Volk / waar van
al 4 / of 5 menssen door gebrek waren gestorven /
by uytnementheyd verheugde.

De Marquis quam d'andere nagt / aan den In-
gang van het Kanaal der Haven / die seer eng
is / den volgenden dag met wassend water in het
Kanaal selfs / meer als een mijl wijt / en dewijl En van die
het stil was / konden se niet verder inwaarts ko- in een Ha-
men / als hen de stroom dreef. Gingen / terwij- ven.
len sy stopten / in het midden van het Kanaal

1534. leggen voor het anker / om niet weder uytwaarts te drijven / het water liep tot soo verre egter weg / dat het Schip op een van des selfs ankers vast-geraakt / des selfs niet sinken een wonder was / gemerkt de swaarte van het Schip / en daar in zijnde lading / selfs een der armen van het anker omkromde / en sy / tot dat het water weder wies / in de uyterste verlegentheyd. Dit gekoomen / toonde sig het Volk verblijd; en herstelde sig van sijn vreese en den arbeyd / die het had uytgestaan / en dewijl hier ruymte van mond-kost was / deed hen de Marquis sulks matelijken toe-deelen / op dat sy / de slapheyd van hun magen het niet konnende verduwen / niet quamen te sterven / en des niet tegenstaande / quamen 'er ettelijke / door al te veel eten tevens het leven te verliesen.

Keerd na *Nieuw-Spanjen.*

Dewijl het Schip / dat de Marquis in de Haven van Guajaval had gelaten / niet quam opschieten / en de wind sig in het Noord-oosten hebbende geset / daar uyt besloot / dat die Kapiteyn Fernando de Gryalva, die het voerde / het buyten de Eylanden hebbende omgehouden / het vaste Land niet had konnen bereyken / en vond over sulks goet het na Nieuw-Spanjen te wenden / soo om dat de Scheepen tot des selfs onderstant gesonden niet wederkeerden / als om dat tijding had gekreegen / dat Don Antonio de Mendoza, voor Onder-Koning te Mexico was aangekomen / en voor Hooftman van het Krijgs-volk / Francisco de Ulloa had mede gebragt / des was hy begeerig te weeten / wat beveelen sy hadden medegebragt.

Maar wanneer de Marquis meende zeyl te gaan / sag hy in de Baay een kleyn Scheepje komen / en verstont daar uyt gevreest zijnde / wat voor een het was / dat nog 2 kloeke / weerbare / en wel-bemande Scheepen volgden / vertoefde hy nog 14 dagen / hield het niet te voorschijn koomende / langs de Kust van het Landschap Xalisco, quam hem in een duystere nagt / op Zee

een verhevenheyd in het oog / die hy voor klippen aansag / bevont sulks het Schip St. Thomas te weesen / dat te Guajaval had gelaten / om mond-kost / &c. in te neemen / en hem te volgen. 1534.

Dese 3 Scheepen voeren vervolgens met den anderen voort / tot in de Haven van Xalisco, alwaar een vierde / dat daar hadden gelaten / met de daar in zijnde mond-kost / vonden / die verrot en stinkende geworden / daar alle was uytgelost. De Marquis zeylde egter met alle de andere binne-waarts / om het na buyten te brengen / bevont daar by zijnde / dat het gaaf was / en liet het aan de wal brengen.

Komt te Xalisco daar een van sijne Scheepen vind.

In het Schip getreeden / om na de daar in gelatene voorraad te soeken / vonden se daar niets in / en dewijl men het bevont digt te weesen / deed het de Marquis reynigen / en schoon maken van binnen / mitsgaders 3 / of 4 ankers in Zee brengen / en daar door aan vast gemaakte kabels / het met de spil van het Schip in de diepte winden / en door 2 Scheepen aan de zijde en Masten door de Poorten te schieten / uyt het zant / waar in als bewelt lag / boven water brengen / en wanneer het in de diepte zijnde bevont / wierd als gesegt gaaf en digt te weesen / bemande het de Marquis met Volk / voorsag het van Masten / Stengen / Raas en Zeylen; en deed nevens de andere 3 tot in de Haven van Sant Jago de Bonne Esperance, in het Landschap Coliman mede zeylen / besorgde sig hier van andere Scheeps-behoeftens / nam noodige mond-kost in / en vertrok van daar na Acapulco, met oogmerk / om aldaar de Scheepen te laten / om aldaar gekielhaalt en herstelt te worden / liet sijn voorneemen aan het volk in de Baay van Santa Cruz weeten / dat sig door de mont van de selve dan met 2 gemonteerde / wel-bemande / en van levens-middelen rijkelijk voorsiene Scheepen / by hem vervoegde / en quam in deser voegen de Marquis met 6 Scheepen behouden in de Haven van Acapulco aan;

Van een droogte in Zee brengt.

Met dat, en andere St. Jago aandoet.

En met 2 andere uyt de Baay van Santa Cruz versterkt.

1534. het geene Don Antonio de Mendoza soo ver niet verstont / of hy sond hem een Brief van Don Francisco Pizarro, Gouverneur van Nieuw-Kastiliën in Peru, welke de handel-dryvende Gouverneurs had laten weeten / dat hem de Ingebooren van het Land hadden belegert in Ciudad de los Reyes; dat sijn Broeder Fernando Pizarro in langen tijd niet had vernoomen / en dat sonder onderstant te krijgen / verlooren soude moeten gaan. Des de Marquis de nood siende / waar in Francisco Pizarro was / den selven om den Koning dienst te doen / en sijn Vriend te helpen / 2 wel-bemande Scheepen onder gesag van Fernando Gryalva, met ruymte van Vuurroers / Boogen / Lancien / 17 Paarden / 70 Malienrokken / en veele Kerk-cieraden toe-sond / dog als sy by hem aanquamen / was de belegering van voor die Stad al op-gebrooken.

in Acapulco wederkeerd.

En van daar 2 Scheepen aan Don Francisco Pizarro in Peru fend.

Dat de Koning Don Antonio de Mendoza, tot de waardigheyd van Onder-Koning van Nieuw-Spanjen verhief / geschiede / om dat Don Sebastiaan Ramires, na 6 jaren met groote voorsigtigheyd te Mexico, als President van de Koninglijke Regt-bank geregeert hebbende / de vryheyd versogt van na Huys te mogen keeren / en ook verwoof / en dat de Marquis de la Valle, daar in voor-by gegaan wierd / was / om dat den Koning oordeelde / het niet raadsaam te weesen / dat een persoon als hy / die daar in soo veele Landen in eygendom besat / de Regeeringe toevertrouwt wierd / dog beval egter de genoemde Onder-Koning / de voet-stappen van den President / sijnen Voorsaat te volgen / maar ook met den Marquis, die van een yeder daar te Lande bemind / en in hoog-agting was / in goed verstant te leven / gaf de selve wijders wijt-loopige berigt-schriften mede / hoe sig in het bestellen der saken had te gedragen / waar van een was / dat hy de Marquis de 23000 Indianen, welke hem den Koning had geschonken / voldaan hebbende / het gesag daar over onttrok / dewijl het soo men voor-

Redenen waarom de Marquis geen Onder-Koning van Nieuw-Spanjen word.

En het gebied over de 23000 Indianen hem geschonken onttrokken.

voorgaf / niet billik was / dat hy die beyde soude behouden / en ten anderen / om dat de Koning hem den tytel van Kapiteyn Generaal van Nieuw-Spanjen gegeeven / en sedert verklaart had / dat hy in de waarneeming van dat Ampt / het goeddunken van den President en Auditeuren van de Koninglyke Regt-bank sou hebben te volgen / en als nu gedagten Don Antonio de Mendoza als Onder-Koning en Voorsitter van den Raad / gelyk voor dese de Auditeuren had gedaan. 1539.

Na dat sig de Marquis de la Valle, dan in dese bedieninge 4 jaren afhangig had gehouden / en geduurende de selve / den Onder-Koning Don Antonio de Mendoza, in het minste niet konnen beweegen / van hem die groote Landschappen / welke den Monnik Marcos de Niza, gesegt had met groote Rykdommen ontdekt te hebben / en welke men ten tyde / als de groote Stad Cibola, in besit van de Spaanse Kroon genomen wierd / de naam van St. Franciscus gaf / te laten opspeuren / besloot hy het des on-aangesien / uyt hoofde van syn bediening van Kapiteyn Generaal / en het verdrag / dat met den Koning had gemaakt / om ontdekkingen in de Zee ten Westen van Nieuw-Spanjen te mogen doen / 3 Scheepen uyt te rusten; stelde daar over tot Kapiteyn, of Hooft / Francisco de Ulloa, geboortig van Merida, en waar mede ook in Kastiliën quam; dese Scheepen Santa Agueda, St. Thomas en la Trinidad, van 200 vat en daar beneeden / liepen den 28. van July 1539 / uyt de haven van Acapulco, en was van dese het eerste genoemt de Kapitana; maar dewyl het gebiel / dat des selfs groote mast brak / vont men goed / in de Haven van Coliman in te loopen / kreegen het binnen 27 dagen / dat daar in waren / hersteld / liepen den 23. van Augustus daar uyt; kreegen den 27. een Storm / waar mede voort liepen tot aan Guajaval, op de Kust van Culiacan, en dewyl het Schip St. Thomas geduurende de selve uyt het gesigt hadden verlooren / deeden sy de haven

Houd sig 4 jaren stil, waar na om ontdekkingen te doen, 3 Scheepen uyt-rust.

Onder opsigt van Francisco de Ulloa.

1539. ven van Santa Cruz aan / en vertrokken daar uyt de 2 Scheepen St. Agueda en la Trinidad, den 12. van September, liepen voortgaande langs de Kust heen / van daar tot aan de Rivieren St. Pedro en St. Paulo, ontdekten onderweg veel Rivieren / Weyden en aangename Landen / tot dat de hoogte van 29 graden en 45 minuten hadden bereykt / gaven het de naam van de Kaap Roxo, en Noord-waarts voort-zeylende quamen se in een goede haven / alwaar Vis-netten / Vissers hutten en veel Vis vonden / ook eenige Indianen sagen / en daar van besit voor de Kroon van Kastiliën nemen.

Die aan de Kaap *Roxo* komt en in besit neemt.

Voortvarende quamen se aan een Kaap / die se de naam van Lagas gaven; daar by zijnde vonden se een Zee soo wit als kalk / waar over hen verwonderden / en meer voorwaarts bevonden sy de Zee drabbig / swart / slikkerig en 5 vademen diep; hoorden by nagt de selve groot gedruys / met het wassent water tegens het Land maken / als mede in de ebbe / die gewaar wierden / dat om de 6 uuren verwisselde: sagen van de stengen / dat het gantse Land zandig was / en ontdekten van de selve veele Eylanden / en met een scherpe wind / en somtyds stilte voortvarende / ontdekten sy op het Land hooge kale Bergen / en by nagt eenige vuuren. Verder voorwaarts sagen se een ruyme haven / met een Eyland binne-waarts / een boog-scheut van de Zee / en veele Rivieren / die in de haven uyt-liepen; des beval de Kapiteyn een sloep met 12 man aan Land te varen / welke daar aangekomen / sagen dat de Beeken en Riviertjes van de steyltens der Bergen quamen af-vlieten / en dat in het Eyland een menigte van Zee-wolven waren / daar van sy eenige doodeden om tot spyse te gebruyken; het goede weer de Kapiteyn bewoogen hebbende aan Land te gaan / vond hy 12 Indianen in een Poel vissen / en de vlugt nemende / kreeg hy 'er een / naakt zijnde / maar kon hem niet verstaan; en gaf hem / dewijl seer schreyde / een muts / eenige Vis-hoeken / en liet hem gaan.

Ver-

Vervolgens eenige dagen voortvarende / hadden se nu hoog Land / dan weder een lage en drooge Kust / tot dat hy nagt eenige vuuren gesien hebbende / sonden sy 2 Barken met Volk aan Land / die in een Hut 2 Indianen van een groote gestalte vonden / dog soo snel vlugteden / dat se die niet konden agterhalen / en in een nabuurige haven ten anker gekomen zijnde / noemden sy die St. Andries, en namen daar van besit / voor den Marquis de la Valle, uyt de naam der Kroon van Kastiliën. 1539.

Als mede van de haven *St. Andries.*

Van dese haven af / namen se de weg tussen het vaste Land en een Eyland / 1 / of 2 mijlen daar van geleegen / en het geene sy by gissing rekenden 180 mijlen in den ommetrek groot te wesen : 3 dagen met een ruyme wind voortgezeylt zijnde / vertoonde sig het Land lustig en aangenaam voor het oog / sagen daar op zeynen met vuuren doen / en dewijl de wind hand over hand toe-nam / wierden se gedwongen het bonnet van het groot zeyl in te neemen. Op een Sondag, den 12. van October, bevonden sy hen digt aan het vaste Land / dat veel geuriger en groender was / dan het voorige ; wierden by nagt eenige bewoonde plaatsen gewaar ; sagen met het aanbreeken van den dag een Canoë, rondsom het Schip roepen / dog konden de Indianen toespreekende / in hunne antwoorden niet verstaan / des keerde de Canoë wederom / quam met 5 anderen een steen-werp van het Schip / riepen het daar in zijnde Volk toe / dit deed hen tekens van te naderen / maar wilden niet / en wederkeerende / agterhaalde haar de sloep van de Kapitana met snel roepen / tot soo verre in / dat se een Canoë agterhaalden en namen / dog de daar in zijnde Indiaan, wierp sig in het water / en als de Kastilianen daar by zijnde / hem meenden te grijpen / dook hy onder water weg / en ontquam op dese wijse hunne handen.

Krijgt eenige *Canoës* by zijn Schip, agterhaald 'er een, dog den daar in zijnde *Indiaan* ontkomt met onder water duyken.

Wijders eenige dagen / nu met een scherpe / en dan met een ruyme wind / in het gesigt van dit

Land

1539. Land voortgezeylt zijnde / wierden se nog een veel aangenamer / waar uyt ettelijke Rivieren in Zee liepen / gewaar. De Kapiteyn met 6 man aan Land gegaan / sag voetstappen van Menssen en veele Vrugt-boomen / bevonden sig den 16. van October, by een hoek van hooge Bergen / vorderden dien dag niet veel wegs / maar de wind opwakkerende voer hy voort / en quam den 18. van de Maand / in de Haven van Santa Cruz, bleef aldaar 8 dagen / om water in te neemen en uyt te rusten. 12 Soldaten aan Land gegaan / gingen in de Put van Gryalva leggen af-wagten / of 'er niet eenig Indiaan te voorschijn sou komen / wierden 'er 2 gewaar / die hen in een Riet-veld van Rottingen verschuylende / de Verspieders wel haast gewaar wierden / en vermits hare geswintheyd niet konden agterhaalt worden.

Komt in de Haven van Santa Cruz.

Den 29. van die Maand / onderstonden uyt de haven van Santa Cruz te zeylen / geraakte de Trinidad, vermits de scherpe wind / in het Kanaal op een droogte / kregen het met arbeyd daar af / en poogden met een tegen-wind in Zee te komen / dog hadden meer als 8 dagen werk / en waar in veel gevaar uytstonden / eer in volle Zee konden geraken.

Met moeyten daar uyt.

Geduurende dese moeyelijke arbeyd / vertoonde sig op het Schip Trinidad, een stal-kaars / die veel ligt gaf / en van de Zee-luyden St. Elmo's-ligten worden genoemt / waarom de Matroosen alle hunne gebeeden / die sy konden / deeden / den 7. van November begon het weer te stillen / zeylden langs de Kust heen / en ontdekten seer vermakelijke Landen / schoone Vlaktens / eenige Bosschagien / en by nagt rook-dampen / sulks dat het een bevolkt Land scheen.

Op den 10. van die Maand / bevonden se hen het Land altoos schoon blijvende / 54 mijlen van California, en het langs de Kust heen diep te weesen; dewijl op meer als 50 vadem geen grond konden peylen.

Vorderden van den 11. tot den 15. van November,

1539.

ber, niet meer als 10 mylen / en door de tegen-winden geraakte het Schip Trinidad van het ander af / sulks dat men het in 3 dagen niet sag / om het te soeken wenden / vonden het de streek van de Kapitana te houden / en verstonden ; dat het een sterke stroom daar van had afgescheyden. Op den 16. konden se vermits de Noorde-wind niet vorderen ; het Land was groen / en met hutten beset ; by nagt sagen se eenige weynige vuuren. Een Indiaan in een Canoë haar weesende besien / naderde de Scheepen niet weder ; wanneer sy de pas-kaart na-sagen / bevonden sy hen omtrent 70 mylen van Santa Cruz te zyn / en dewyl se tot den 26. toe niets hadden konnen vorderen / door de stijve aanhoudende koelte uyt het Noorden / verlooren sy andermaal het Schip Trinidad uyt het gesigt / maar sagen het des anderen-daags 2 mylen van hen / voegden sig met groote blydschap daar by / en leden / vermits de Noorde-winden niet op-hielden / groote koude.

Lijden groote koude.

Quamen te samen aan een uyt-hoek / om water in te neemen / en beslooten / dewyl de wind niet veranderde / in volle Zee te loopen / hadden den anderen tot den 29. in het gesigt / en het weer schikte sig soodanig / dat onder de beschutting van eenen Berg / een halve myl van het Land gingen leggen / van waar de Opper-stuurman Juan Castellon, met 6 mannen aan Land ging / 4 Indianen vont / die groot van gestalte / als herten weg-vloden ; Den 2. van December, namen se water in / ging de Kapiteyn om yet aan Land / bevont het bergagtig / steenagtig / en vol hoolen of spelonken te wesen / zynde aldaar tot 2 uuren na de middag / quamen 2 Benden Indianen hem met de stenen soo heymelyk en schielyk bestooken / dat sy van de schild-wagten niet vernoomen nogte gesien wierden / hen met pylen / steenen en stokken / als verwoedde op het lyf vielen ; De Kapiteyn eenen Heer / een dapper Krygs-man en Gabriel Marquis, streeden met hen / en onder het gebergt / waar in tot verwondering maar 3 Ma-

Komen aan Land en sien *Indianen* van een groote gestalte.

Worden daar van aangevallen.

1539. troosen wierden gewont / lade men het water af / en vermits de Indianen danssende en schreeuwende / met steenen / en gespanne boogen / weder na de Kastilianen keerden / meende eenen Francisco Preciado, dat men sig van dese hoogmoedige Indianen niet sonder gevaar kon laten bespringen / maar met den Degen in de buyst moest tegen gaan / waar op hy hen dan / met oorlof van den Kapiteyn / aan-viel met schild en swaard / gevolgt zijnde van Terrazas, Haro, Espinosa en Montano met een Voet-booge / en na hen ging de Kapiteyn / hoewel kreupel aan sijn quetsuur / andere gesellen / een Neger en de Honden / de andere Bende Indianen, die om de groote koude / gerust by een Vuur saten / bespringen / dog dese daar van kennis krijgende / namen yeder een gloeyende koole in de hand / liepen daar mede na buyten / en de Kastilianen keerden na hunne Scheepen.

Dese gesteuyt.

En sy van de Indianen met vuur in de hand verdreeven.

Des anderen-daags voltrokken se hun water-halen / en ging de Opper-stuurman de mond van een Meyr / dat de groote van wel 30 mijlen scheen te hebben / van na-by besigtigen; bevond den ingang een mijl wijt / 10 vademen diep / met een goede grond te wesen; hy wierd een hut gewaar / en wilde se onderkennen; dog daar quamen soo veele Indianen uyt-springen / dat raadsaam vont te wijken / en weder scheep te keeren.

Van daar met een tamelijke wind voortvarende / vonden se 10 mijlen van daar de haven van St. Abad, zijnde seer goed fraay Land / en wierden tot den 9. van December, aanvallige Landen / aangename groentens / en tussen de Heuvelen / in Zee-loopende Rivieren gewaar / op den 10. ontstont soo hevigen storm / dat de zeylen aan flenteren scheurden / sy 2 ankers verlooren / en beslooten in de haven van St. Abad weder keeren / dog de wind bedarende / gingen sy vervolgens om water in te nemen / maar konden het / voordien meer als 200 Indianen, met Vederen om het

Koomen in de Haven St. Abad.

Verliesen door storm zeyl en ankers.

het lijf/ Boogen en Pijlen-sagen naderen/ niet volstrekken/ kreegen hunne vaten egter des anderen-daags in de vroege morgenstont ten naasten by vol/ en naderden eenige Indianen, die met tekens te doen/ Koraal-ketens reupiden voor Pluymen en Zee-mosselen/ hielden se daar mede op/ tot dat al het water was ingescheept/ en vermits de Indianen geschenken eysten/ en niets kreegen/ begonden se te schreeuwen/ op hunne billen tot versmading te slaan/ en het Boots-volk/ die de ankers hadden geligt/ met een meenigte Pijlen begroette/ wierden se met 2 Musquet-schooten beantwoord/ en namen se om het gedruys/ en de dood van eenen/ die getroffen was/ de vlugt/ konnende sy de Tolk/ uyt het Eyland van California geboortig/ welke de Kastilianen by hen hadden/ niet verstaan. 1540.

Sien aan Land over de 200 *Indianen.*

Daar van yets ruyien.

Het water ingenomen zijnde/ naderde den 17. van December de Trinidad, door tegenwind de hoek in/ gingen na 3 dagen rustens zeyl/ en kreegen den 25. zijnde Kers-dag, een stijve koelte/ meest van agteren/ tot den 27. toe/ zijnde de kust vlak en lustig/ met Bergen Lande-waarts in; voeren dus den eersten van January 1540/ 40 mijlen/ langs heuvelen/ hoog getopte Bergen/ en sommige kale plekken voort/ tot den 5. van die Maand/ wanneer hoog Land/ en veel grooter koude kreegen/ invoegen sy oordeelden de winter in dit Gewest/ zijnde op de hoogte van 30 graden/ soo natuurlijk als in Kastiliën was.

Den 13. gingen sy aan Land/ bevonden het seer rouw en steenagtig/ namen water in/ vonden voetstappen van menssen/ en waren verbaast te vernemen/ dat in soo quaad een Land nog Volk was; hunne weg tot den 18. vervolgende/ ontdekten sy beter Land/ en veele Canoës met Indianen, die hen in het sien der Scheepen als verbaast toonden/ kreegen een Noorde-wind/ dat het Schip Trinidad nogmaals affonderde/ maar op den avond weder sagen/ en den 20. volgenvolgden sy de kust van het Eyland der Ceder-boo-

 men,

1540. men bevaren te hebben/ voeren met een tamelijke wind al verder voort/ en om de schaarsheyd van water aan Land soekende te koomen/ setteden sy de Boots buyten boord/ by de wal koomende/ naderden eenige Indianen, wierpen steenen/ en scheenen het landen te willen beletten. Des Francisco Preciado versogt/ daar van een te mogen dooden/ dewijl als-dan/ soo hy meende/ alle de overige souden gaan loopen/ en sy alsoo water in konden nemen; dog dit wierd hem van de Kapiteynen geweygert/ om dat 'er weynig diepte was/ maar een schoot gedaan/ en de Indianen aan het loopen/ was niet soo dra geschiet/ of de honden sprongen buyten boord/ vervolgden se/ sprongen hen op de rug/ en hielden se vast/ dog de Kapiteyn ontsettede hen/ en gaf se Oor-ringen en korale Kettings; vond in een hol eenen Indiaan, die soo oud was/ dat hem den baard by-na tot aan sijne knyen quam/ en hier verliet hy de Indianen.

Het gehaalde water was naauwlijks scheep gebragt/ of daar ontstont een sterke Noordewind/ die hen aan het Eyland Cedros te rug deed keeren/ en tot den 8. van February blijven/ doordien om de tegen-winden en groote koude niet eerder konden uytloopen/ ook hadden se alle hunne kragten van nooden/ om vermits de sterke winden niet agter uyt te drijven/ en daarom vonden se op aanraden der Stuur-lieden goed/ het na het Eyland Cedros te wenden/ alwaar sulks/ om de tegen-winden al 4/ of 5 malen hadden moeten doen.

Komen aan het Eyland *Cedros.*

In dit Eyland van Cedros vonden se goed water en hout/ ook eenige vis tot hunne verquikking. Gingen den 22. van die Maand op de Jagt/ en vingen een wild Swijn/ nevens ettlijke Konijnen; Den 23. was het veel onstuymiger weer/ en gaf hen tot den 24. soo veel werks/ dat se hen voor verlooren hielden/ waarom dan de Stuur-lieden het jagen staakten/ en goed vonden de hut af te breeken/ en de Masten neer te

schie-

schieten / om veyliger te wesen. Zijnde dan in 1540.
deser voegen in het Eyland gehabent tot den 10.
van Maart, ontstont 'er te middernagt een soo Daar verscheyde dagen vertoeven.
geweldig onstuymige Noorde-wind / dat de hagels braken / en ten ware door de neerstigheyd der Stuurlieden / het groot en bezaans zeyl / waar in- of af-genoomen geweest / hadden se moeten blijven. Kreegen met groote moeyten de ankers weer / en dewijl het God geliefde het weer te doen bedaren / liepen se van daar uyt; begonden met een by-na angstvallige tegen-wind zeyl te gaan / en Loopen weder uyt.
hadden het Eyland verlaten / of de tegen-wind nam allengskens meer en meer toe / vonden overfulks goed / de bonnetten van de zeylen te doen / die in het geheel in te neemen / en vervolgens te keeren / van daar sy waren gekoomen.

Siende dan geen middel om verder voorwaarts te koomen / en in de Scheepen van het noodsakelijke weynig en slegt voorsien / om langer te zeylen. Begon men den 24. van de Maand te overleggen / dewijl de Scheepen soo onhandelbaar waren / weder na Nieuw-Spanjen te keeren; dog Konnen niet vorderen.
hier toe wilde de Kapiteyn Francisco de Ulloa de ooren niet leenen / sulks dat men eyndelijk verdroeg / dat nadien het Schip Santagueda in geenerley wijse verder konde gaan / en dat le Trinidad seer bequaam daar toe was / dat de Kapiteyn de Togt soude vervolgen / en het ander na Nieuw- Besluyten dat een der Scheepen na *Nieuw-Spanjen* sal keeren.
Spanjen keeren; Dit verdrag een schoonder schijn hebbende vond ingang / en in 5 dagen was het Schip vry wel toegetakeld en scheyden se met veele tranen van het Volk van den ander / het Schip Santagueda, nam de boot agter aan mede / quam tot op 35 mijlen aan de Haven Coliman, en van daar met een goede wind tot ontrent Soo als het doet, en komt, sonder van het ander yets te hooren.
Santa Cruz, alwaar een menigte van Walvissen sagen / dat hen besorgt maakte / maar dewijl het een stijve koelte woey / konden se geen leet doen / en quam dit Schip behouden in Nieuw-Spanjen aan / maar van Ulloa, die verder voort-zeylde / hoorde men niets.

1540. Dewijl dese 3 uytgesondene Scheepen / geen voordeelige ontdekkingen voor den Marquis deeden / en Don Antonio de Mendoza, Onder-Koning van Nieuw-Spanjen, stijf-sinnig bleef weygeren de hand te leenen / tot het opspeuren van de Landen / door de Monnik Marcus de Niza opgegeeven / om dat de la Valle sig daar toe bevoorregt hield / vond de Marquis raadsaam na Kastiliën te gaan / en omtrent dat werk met den Koning een besluyt te nemen / andere eyssen / die met het Hof openstaande had / te vereffenen / en sijn geding / dat met Nuno de Gusman, die hem soo veelvuldig had beleedigt / ten eynde te brengen / gelijk als dan gelukkig deed / en wierden hem veele duysenden Dukaten toe-geweesen / die Gusman moest betalen / maar tot het moogen besit neemen van de Landen door Marcus de Niza, konde hy den Koning / in wiens oogen reets te magtig was / niet beweegen / en wierd sulks Don Pedro de Alvares, die te Mexico, met de Viceroy Don Antonio de Mendoza aanspande / aan-bevoolen.

In de Jaar-boeken / waar uyt de verrigtingen van de Marquis de la Valle by-een gehaalt zijn / vind men geen vorder bescheyd van de selve / maar in anderen / dat hy jaarlijks uyt sijn Markgraafschap / op hem in het Jaar 1522 van den Keyser geschonken / meer als 150000 Kroonen inkomste jaarlijks genoot; dat met Joanna van Zuniga getrouwt / daar by 2 Soonen heeft gewonnen gehad; dat in het Jaar 1541 / de ongelukkige Togt van den Keyser na Algiers, met sijne 2 Soonen / en sijn groote Vriend Francifcus de Ulloa heeft by-gewoont / dat de Keyser tegens sijn aanradinge / en aanbiedinge van Algiers, met de helft van sijn Krijgs-magt te sullen winnen / die Stad met schande en schade niet alleen hebbende verlaten / maar ook sijn raad veragt / hem sulks / nevens de verheffinge van een Onder-Koning boven hem in Nieuw-Spanjen, en het verliesen van 5 Esmerauden, meer als 100000

Kroo-

kroonen waardig / hem in het aan Land tree- 1547.
den by Algiers ontvallen / in Spanjen weder ge-
keerd / met een treurig gemoed / tot in het jaar
1547 had doen leeven / als wanneer hy in den *Cortes* dood.
ouderdom van 63 jaren / op sijn Land-goed was
overleden.

E Y N D E.

REGISTER

Der voornaamste saken, vervat in het vervolg der Verrigtingen van FERDINANDES CORTES in de *West-Indiën*.

A.

Aanbiedingen door de *Kastilianen* en *Indianen* te *Vera Cruz* aan *Cortes* gedaan. 24

St. Abad, een Haven, waar geleegen. 50

Alonso d'Estrada werd in een boete van 100 Mark Goud geslagen. 16

Alvares de Savedra word van *Cortes* uytgesonden met 3 Scheepen na de *Moluccos*. 4

——— Besiet het Eyland *Mindano*. ibid.

——— Komt aan de Eylanden *Sarragan* en *Candigan*. 7

——— Komt aan het Eyland *Ternate*. 8

——— Word van eenige *Portugysen* aangedaan. ibid.

——— Raakt met de *Portugysen* in gevegt, outvlugt en komt te *Tidor*. 9

——— Gaat te *Gilolo* aan Land, en word van den Koning wel ontfangen. 10

——— Vertrekt met 70 *Quintalen* Nagelen. ibid.

——— Komt aan *Isle d'Or*. 11

St. Andries, dese naam aan seeker Haven gegeeven. 47

Antonio de Mendoza voor Onder-Koning van *Nieuw-Spanjen* aangestelt. 42

B.

Baard, aan een *Indiaan* gesien, die sijne knyën raakte. 52

Bartholomeus Cordero, werd gehangen. 11

Bernardino Nasques de Tapia werd na *Kastiliën*, om over *Cortes* te klagen, gesonden, en te *Sevilien* gevangen genoomen. 18

Berigt-schriften, door *Nunes de Gusman* aan den Koning wegens *Cortes* gedaan. 23

Beroerte werd binnen *Mexico* door *Cortes* gestilt. 27, 28

——— Waar uyt de selve was ontstaan. 28

Beschuldigingen tegen *Cortes* en *Estrada* door *Nunes de Gusman* aan den Koning van *Kastiliën* gesonden. 12, 13

Bisschoppen beschuldigen *Nunes de Gusman* en den Raad van *Mexico*, by den Koning van *Spanjen*. 19

Boot met 5 mannen aan Land gesonden, om het te onderkennen. 33

Brieven, door *Cortes* van *Tezcuco* aan den Koning geschreeven. 26

C.

Catanao, Koning van *Mindano*, heeft 2 *Spanjaards* laten ombrengen. 4

Cedros, een Eyland heeft goed water en visch. 52

Cibola, een groote Stad, de naam van *St. Franciscus* gegeeven. 49

Cortes,

Cortes, sie *Ferdinandes Cortes*.

D.

Diego Altamirano soekt met groote schatten door te gaan. 6
—— word van den Koning van *Kastiliën* agterhaalt. ibid.
Diego Hurtado de Mendoza loopt met 2 Scheepen van *Acapulco* in Zee, en komt aan de *Kaap de Goede Hoop*. 29

E.

St. Elmo's Ligten, wat te seggen. 48

F.

Ferdinandes Cortes rust 3 Scheepen uyt na de *Moluccos*. 3
—— Send een groote schat aan sijn Vader na *Kastiliën*. 6
—— werd door *Nunes de Gusman* aan den Koning beschuldigt. 12
—— werd daar over na *Kastiliën* ontbooden. 13
—— Dat hy met 2 Scheepen onderneemt. 14
—— Komt met een groote schat in *Kastiliën*. ibid.
—— werd van den Keyser gunstig ontfangen. 15
—— Doet opening en verslag van sijne daden. ibid.
—— Spreekt voor sijne vrienden by den Keyser. 16
—— werd van den Keyser verscheyde Landen geschonken, en met de naam van *Marquis* begiftigt. 17
—— Doet *Bernardino Nasques de Tapia* te *Sevilien* gevangen nemen. 18
—— werd van den Raad van *Mexico* by den Keyser beschuldigt. ibid. 19
—— Vertrekt wederom na *Nieuw-Spanjen*. 21
—— werd het koomen in *Mexico* verbooden. 22
—— Komt te *Vera Cruz*. 23
—— word aldaar seer blymoedig ontfangen. 24
—— werd voor Kapiteyn Generaal aangestelt. ibid.
—— Houd sijn Hof te *Tezcuco*, en heeft groote liefde onder sijn Volk. 25
—— Schrijft eenige brieven aan den Koning, wegens sijne komste te *Tezcuco*. 26
—— werd versogt, om de beroerten binnen *Mexico* te stillen. 27
—— Dat door sijn komste te weeg brengt. 28
—— werd van den President van *Mexico* groote eer aangedaan. 29
—— Doet 2 Scheepen te *Acapulco* bouwen. ibid.
—— Doet 2 andere Scheepen te *Tecoantepeque* bouwen. 30
—— Send de selve onder den Hoofdman *de Gryalva* in Zee. 30
—— Bekomt vonnis tegen *Nunes de Gusman*. 37
—— Rust 3 Scheepen uyt, en gaat met de selve in Zee. 38
—— Komt in de Baay van *Santa Cruz*. ibid.
—— Raakt in groot gevaar op een

een Zand-plaat. 39
—— Loopt wederom in Zee. 40
—— Neemt het Ampt van Stuurman selfs waar. 40
—— Is in groot gevaar, dog krijgt een goede anker-grond. 41
—— Gaat wederom onder zeyl. 42
—— Komt in de Haven van *Xalisco* aan. 43
—— Vertrekt wederom, en komt in de Haven van *Acapulco*. 43
—— Send eenig Volk en Oorlogs gereedschap aan *Francisco Pizarro*. 44
—— waarom niet tot Onder-Koning van *Nieuw-Spanjen* wierd aangestelt. ibid.
—— Send 3 Scheepen uyt, om ontdekkingen te doen. 45
—— Onderneemt na *Kastiliën* te gaan, en komt aldaar gelukkig aan. 54
—— Des selfs verdere ontmoetingen. ibid.
—— Sijn dood. 55
Fernando de Gryalva werd van *Cortes* tot Scheeps-Kapiteyn aangestelt. 30
—— Gaat met het Schip *St. Lazarus* in Zee. 30
—— Vervolgt sijn kours. 31, 32
—— Komt aan een onbekent Eyland. 33
—— Neemt besit van dit Eyland, en geeft het de naam van *St. Thomas*. ibid. 34
—— Gaat van daar weder onder zeyl. ibid.
—— Loopt in de Haven *Xuclatan*, en vertrekt wederom van daar. 35
—— Loopt in de Haven van *Acapulco*. ibid.
—— Gaat van daar wederom in Zee. 36
—— werd met Volk en Oorlogs-tuyg na *Pizarro* gesonden. 44
Fernando de Voldaya versoekt *Savedra* in sijn Schip over te koomen. 8
—— Geeft wegens weygering vuur op de *Kastilianen*. 9
—— word van de *Kastilianen* genoomen, en sterft aan sijne wonden. 10
Florida, naam van een Schip. 3
Francisco Preciado toont sig dapper tegen de *Indianen*. 50
Francisco Pizarro soekt hulp van *Cortes*. 44
Francisco de Santa Cruz handelt valsselijk met het zaad van Zy-wormen. 27
Francisco de Ulloa tot Hoofdman van het Krijgs-volk van *Nieuw-Spanjen* aangestelt. 41
—— Gesonden, om ontdekkingen te doen. 45
—— Doet de Haven van *Santa Cruz* aan. 46
—— Gaat aan Land, en vangt een *Indiaan*. ibid.
—— Ontdekt eenige Landen, waar hy voor-by zeylt. 48
—— Strijd dapper tegen de *Indianen*. 49
—— Blijft door tegen-wind aan het *Cedros* Eyland. 51
—— Steekt van daar af, dog moet door storm weder keeren. ibid.
Fust met eenige *Paraos* vol *Portugysen*, komt op *Savedra* af. 8

G.

G.

Galicianen (2) loopen van de *Kastilianen* weg, dog wor den agterhaalt en gestraft. 11

Gerugten (quade) van *Cortes* uytgestrooyt. 5

Getuyg-schriften der Doctoren veranderen de saken van *Cortes*. 7

Gevegt tussen *Savedra* met eenige *Portugysen*. 9

Goederen, 200000 *Pistoletten* waardig, door *Cortes* in *Nieuw-Spanjen* aan boord gebragt. 14

H.

Haven van *Acapulco* beschreeven. 35

Heeren (verscheyde) gaan met *Cortes* te *Vera Crux* aan boord, om na *Kastiliën* te gaan. 14

Honden springen de *Indianen* op de rug, en houden se vast. 52

I.

St. Jago, dese naam door *Cortes* aan een Eyland gegeeven. 38

Indiaan gevangen, en wederom los gelaten. 46

Indiaan ontkomt de *Kastilianen* door het duyken onder water. 47

Indianen vallen op de *Kastilianen* aan. 49

——— Verjagen de *Kastilianen* met koolen vuur in de handen. 50

——— Nemen de vlugt op het los branden der Musquetten. 51, 52

Joanna van Zuniga, Huys-vrouw van *Cortes*. 54

Islos de los Reyes, wanneer en door wie ontdekt. 4

——— Des selfs Inwoonders beschreeven. ibid.

K.

Kabels, door een sterke Noordewind gebrooken. 53

Kapitana, een Schip, raakt weg. 30

Kardinaal van *Osuna* doet een ondersoek over de saken van *Cortes*. 20, 21

Kastilianen (2) door *Alvares* voor 60 *Pistoletten* van de dood bevrijt. 5

Klagten over *Cortes* aan den Koning gesonden, waar in bestonden. 18, 19

Koegel doet de groote Mast met het Zeyl op het verdek neervallen. 9

Kom, agter de Havens van *Acapulco* gevonden. 36

Konijnen werden veel op het Eyland *Cedros* gevonden. 52

Koningen van *Mindano* beschreeven. 4

Koude (groote) door het Scheepsvolk geleeden. 49

Krijgs-tugt (deftige) door *Cortes* te *Mexico* gehouden. 28

Kruys, op een onbekent Eyland door *Gryalva* gestelt. 33

L.

Lagas, dese naam aan seeker Kaap gegeven, 46

Louis de Cardenas, Hoofdman van een

een Schip, 3

M.

Marcus d'Aguilar Gouverneur van Nieuw-Spanjen gemaakt, 5
Meermannen, een soort van vissen, door de Spanjaards gesien, 34
—— doen aardige grimatzen in het water, ibid.
Mindano, een Eyland vol van allerley Eet-waaren, 4
Mondkost, door Cortes manglijk uytgedeelt, 41
Monstering, door Cortes over alle Soldaten te Mexico gedaan, 28
Muytenering onder de Soldaten van Cortes ontstaan; 29

N.

Namen der Raden van Mexico, door den Koning aangestelt, 21
Nunes de Gusman werd Gouverneur van Panuco, en plegtig ingehaalt, 11
—— send yemant na Kastilien, om over Cortes te klagen, 12
—— beschuldigt Cortes by den Koning van Spanjen, 18
—— word door de Bisschoppen selfs beschuldigt, 19
—— werd met de sijne schuldig aan misbedrijf gevonden, 22
—— overwintert aan de Rivier Hastatlan, ibid.
—— schrijft wegens Cortes eenige brieven aan den Koning, 23
—— werd van de Rigters in een provisie gevonnist, 37
—— is seer onrustig over de uytrusting van Cortes, 38

O.

Ondersoek, door den Kardinaal van Osma, over de saken van Cortes gedaan, 20

P.

Pedro de Fuentes, Scheeps-kapiteyn, 4
Pedro de Ruos (Kapiteyn) in Zee gesonden, om de Portugysen te bevegten, 10
—— neemt een Portugysse Fust, 10
St. Philippus, een Berg door Cortes dus genoemt, 38
Pijpen, vol water aan boord gebragt, 35
Portugysen geeven vuur op de Kastilianen, 9
—— neemen de wijk voor de Kastilianen, ibid.

R.

Raa valt van boven neer en slaat een Stuurman dood, 40
Raad van Mexico doet versoekingen aan den Keyser tegen Cortes, 18, 19
—— (nieuwe) te Mexico door den Koning van Spanjen aangesteld, 21
Regtbank (nieuwe) te Mexico aangestelt, 5
Regters van de Regtbank van Nieuw-Spanjen, hoe genoemt, ibid.
Reuyling tussen de Kastilianen en In-

Indianen gedaan, 51
Rojamira, Koning van *Tidor*, ontfangt *Savedra* heel beleeft, 10
Roxo (Kaap) dese naam aan seeker plaats gegeeven, 46
Ruyters verloopen van *Cortes*, 38

S.

Sancho de Caniego, met beschuldingen tegen *Cortes* en *Estrada* na *Kastilien* gesonden, 12
Santa Cruz, dese naam door *Cortes* aan een Baay gegeeven, 38
Santjago, naam van een schip, 3
Schat (groote) door *Cortes* aan sijn vader gesonden, 6
Schip van *Cortes* word te barstengestooten en weder hermaakt, 39
Scheepen (3) door *Cortes* uytgerust, om ontdekkingen ten Westen van *Nieuw-Spanjen* te doen, 45
Sebastiaan de Ramires tot President over den Raad van *Mexico* aangestelt, 21
——— neemt aldaar besit van, 22, 28
——— doet *Cortes* groote eer aan, 29
Simon de Brito, een *Portugys*, werd gehangen en gevierendeelt, 11
Smisse aan Land opgeregt, om het schip te hermaken, 39
Stal-kaars op een schip gesien, 48
Storm, doet de scheepen zeylen en ankers verliesen, 50
Straffe (sware) gestelt te *Rinconada*, 24
Stuurman van *Cortes* werd op het schip van de Raa dood-geslagen, 40
Swijn (wild) op het Eyland *Cedros* gevangen, 51

T.

Tecoantepeque, een Stad aan de *Zuyd-Zee*, 30
St. Thomas, dese naam aan een onbekent Eyland gegeeven, 34
Trinidad, naam van een schip, raakt van de andere af, 49

V.

Vergadering (algemeene) tegen *Cortes* te *Mexico* gehouden, 18
Verschil, tussen de *Portugysen* en *Kastilianen* by 't Eyland *Ternate* ontstaan, 9
Vertelling, door *Cortes* aan den Koning van *Kastilien*, wegens *Nieuw-Spanjen* gedaan, 15
Vloot van 3 scheepen, door *Cortes* na de *Moluccos* uytgerust, 9
——— uyt hoe veel manschap de selve bestont, ibid.
——— vertrekt uyt de Haven van *Zivat Lanejo*, 4
Vogelen van allerhande soort aan een onbekent Eyland gevonden, 33
Vonnissen (verscheyde gevelde) in *Nieuw Spanjen* door den Koning van *Kastilien* onregtvaardig verklaart, 16
Voorval van een schip met muyteneerende *Kastilianen* in de Baay van *Banderos*, 29, 30
Uytgangen (2) in de Haven van *Acapulco* gevonden, 35

W.

W.

Walvissen, in menigte omtrent *Santa Cruz* gesien, 53

Water-slangen (veele) van het Scheeps-volk gesien, 35

X.

Xuclatan, een Haven, waar geleegen, 35

Z.

Zee, soo wit als kalk, waar gevonden, 46

Zee-wolven, aan seeker plaats gedood, om te eeten, ibid.

Zegel des Konings, aan den President van *Mexico* in een Fluweele doos gesonden, 21, 22

Zij, op wat wijse alder-eerst in *Nieuw Spanjen* een aanvang heeft genoomen, 27

EYNDE.